Sven Wimnell 28 augusti 2020:
Några debattartiklar i DN 7 - 27 augusti.
och utrikes och inrikes DN-artiklar 7 - 21/22
+ 27 augusti 2020. Och kopia av brev om religionsämnet.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzl.pdf

Sven Wimnell 28 augusti 2020: Några debattartiklar i DN 7 - 27 augusti. och utrikes och inrikes DN-artiklar 7 - 21/22 + 27 augusti 2020. Och kopia av brev om religionsämnet.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzl.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Kapitel 1:Kopia av brev: Till statsministern, utbildningsministern, socialministern och inrikesministern om att religionsämnet i grundskolan och på gymnasiet bör ändras till "Religion och levnadskunskap"**

13 **Kapitel 2: Några debattartiklar i DN 7 - 27 augusti 2020**

54 **Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 7 - 21/22 + 27 augusti 2020**

Kapitel 1: Kopia av brev:

Till statsministern, utbildningsministern, socialministern och inrikesministern om att religionsämnet i grundskolan och på gymnasiet bör ändras till "Religion och levnadskunskap"

Hälsningar
Sven Wimnell 24 augusti 2020
sven.wimnell@telia.com

Sven Wimnell 1 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Med ett klassifikations-system för verksamheter som förändrar världen.
http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf

Bland annat:

Gör om ämnet Religionskunskap i grund-skolan och på gymnasiet till Religion och levnadskunskap genom att komplettera religionen med filosofi och psykologi m m.

Människorna har fyra viktiga roller :

A. Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.
A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra nedan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.
B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Det viktigaste är rollerna A1 och A2. För rollen A1 gäller:
Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.

Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.

I**ndividens fysiska miljö - fysiska samhälle**. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:

* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.

I**ndividens sociala miljö - sociala samhälle**, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

För rollen A2 gäller hur man förbättrar:

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.
Kollektiva viljor. (Politik).
Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).
Handlingar för psyket (informationshandlingar - kulturella handlingar).

Religion och levnadskunskap.

Tanken med att bygga ut religionsämnet är att religionsämnet är litet och skulle tåla en komplettering. Litet är kanske ämnet i Sverige, men det är stort i världen, stort i Mellanöstern, Nordafrika och andra länder med Islam, stort i USA med bl a högerextrema religiösa fundamentalister som hotar ruinera USA, stort i Sydamerika och stort i de flesta länder utom Norden och kommunistiska länder som Ryssland och Kina. I Sverige förekommer religiösa problem bland invandrare. I Ryssland har religion trätt fram efter Sovjetunionens fall. Påvedömet är kvar.

Religioner har i Sverige på senare tid blivit mer problematiska än tidigare. Religioner behöver en motvikt bestående av filosofi och psykologi o d som föreslås som komplettering i ämnet Religionskunskap i grundskolan. Även på gymnasiet behövs samma kompletteringar.

Gymnasiegemensamma ämnen: Engelska, Historia, Idrott och hälsa, Matematik, Naturkunskap, Religionskunskap, Samhällskunskap, Svenska/svenska som andraspråk.

Förr fanns högre allmänna läroverk. Cirka 5 % av årgångarna barn gick där och resten i folkskolan. På gymnasiet kunde finnas en lektor som var präst och hade hand om religionsundervisningen (kristendom var ämnet då). Han skötte också undervisningen i filosofi, som bestod av tre ämnen: filosofi, logik och psykologi.

Filsofiämnet var inte obligatoriskt, i en klass på reallinjen med 25 elever kunde det vara bara två som läste filosofi. Filosofiämnet är fortfarande inte obligatoriskt på gymnasiet och hela efterkrigstiden har en stor del av dem som gått där och efteråt på högskolor och universitet inte fått någon utbildning i filosofi och psykologi. Många av dem har blivit chefer och män i staten - utan utbilding i filosofi och psykologi, men väl i religion. Det är inte bra. Det gamla filosofiämnet är nu

uppdelat på filosofi och psykologi.

De första gymnasierna kom till i början på 1600-talet och hade då uppgiften att förbereda för prästutbildning och utbildning av tjänstemän i staten. Religion hade en stark ställning. Den allmänna folkskolan kom till 1842 och sköttes till en början i stor utsträckning av präster och andra kyrkans män. Barn skulle bli religiösa med kristlig tro. Gymnasierna utvecklades vartefter med nya ämnen, reallinjer tillkom, och flickor fick börja gå på gymnasierna på 1920-talet. Biskoparna var högsta chefer för läroverken. Med tiden togs biskoparnas ledarskap bort.

Folkskolan växte vartefter och de nuvarande grundskolorna och gymnasierna kom till i slutet på 1900-talet. Statskyrkan har avskaffats och och kristendomskunskapen har ändrats till religionskunskap. Man får nu inte undervisa i religion så att barnen blir religiösa utan bara om religion.

Man bör komma ihåg att religioner med gudars styrningar tillkom under forntiden och att deras betydelse har minskat och nu mer och mer ersätts av demokrati där människorna är ansvariga för styrning och utveckling. Religionerna är visserligen ännu av stor betydelse, men de är i dagens situation ändå av marginell betydelse.

Att i Sverige ha ett obligariskt ämne som bara handlar om religion är att tillmäta religionerna för stor betydelse. Viktigare är värdsliga problem och kunskaperna om dem förtjänar större uppmärksamhet. Att komplettera religionsämnet med mer aktuella saker är lämpligt. Det gör att ämnets beteckning Religionskunskap inte passar utan bör ersättas av något mer rättvisande.

Man kan inte bara ändra till “Livsåskådning”, “Filosofi” eller “Psykologi”, det blir för snävt och missvisande.

Ämnet Samhällskunskap har sina lärare utbildade på Statsvetenskapliga institutioner, Det som behöver tillkomma ligger närmare religionerna och därför kan det vara bra att lägga det tillkommande tillsammans med religion, i ett ämne Religion och levnadskunskap.

Skolämnet Hemkunskap

Ämnet är huvudsakligen inriktat på mat och pengar och behöver kompletteras med annat som behandlats tidigare vid genomgången av hushållsverksamheterna och verksamheter med anknytning till hushållsverksamheterna.

64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
641 Matlagning. 642 Måltider,servering, restauranger.
643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
645 Användning av inventarier o d.
646 Personlig hygien o d, klädvård (utom 648 tvätt o d).
Här kan ingå umgänge och fritidsverksamheter som förbättrar livet,
647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter.
648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
649 Personvård: barn, hemsjukvård o d .

Ämnet Hemkunskap bör kompletteras med mer kunskaper om hushållsverksamheter i vidare mening och om verksamheter i hemmen som rör människornas vardagsliv.

Förändringarna är av betydelse för människors dagliga välfärd och för deltagande i politik om att förbättra världen.

Från Sven Wimnell 070224: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. Kunskaper om verksamheterna och deras samband för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld. http://wimnell.com/omr40ze.pdf Område 2 om religiösa verksamheter.

Religionernas historia är lång, här gäller det att göra den kort.
De religiösa verksamheterna kan delas i två delar:
* gudarnas verksamheter och
* människornas verksamheter.
De första människorna tycks ha varit övertygade om att det finns gudar o d som bedriver verksamheter. Med tiden har den övertygelsen tunnats ut. Hur stor den är varierar i världen. Ju mer naturvetenskaperna utvecklats desto tunnare har den blivit, och man kan anta att den är tunnast i de mer utvecklade delarna av världen som t ex Sverige. Gamla Grekland och gamla Rom hade stora uppsättningar av gudar. De slogs ut av kristendomen. I Norden fanns Oden och Tor m fl och de övergavs när kristendomen kom. I Europa dominerade sedan kristendomen länge och satte spår i människornas liv.
Ett drag i kristendomen var att människorna ansågs vara speciella och skilde sig från annat levande, djuren. Världsbilden förändrades väsentligt när Darwin 1859 lade fram sin bok om arternas uppkomst, - en stöt mot de kyrkliga lärorna. Inom naturvetenskaperna gjordes viktiga upptäckter och en välutvecklad atomteori fanns innan första världskriget bröt ut. Mendel var pionjär inom ärftlighetsforskningen och gjorde viktiga rön, som dock föll i glömska och fick spridning först år 1900.
Överbefolkning i Europa ledde till uppkomsten av fattiga proletärer som Karl Marx intresserade sig för, 1847 författade han tillsammans med Engels ett kommunistiskt manifest. Det världsliga fick större betydelse. Demokrati med lika rösträtt för i stort sett alla slog igenom i några av de mest välutvecklade länderna. I Sverige infördes 1921 allmän och lika rösträtt för män och kvinnor. Sekulariseringen hade börjat.

Sven Wimnell 20 april 2015: Arbetslöshet och välfärd. Samhällsplaneringens problem. Utbildning, skatter och bidrag. Vårbudgeten. http://Wimnell.com/omr36-39zzz.pdf

Bland annat: Om utbildning i skolan

Vilka möjligheter har svenska folket att förstå partiers beskrivningar av sin politik?

Man får då återgå till det svenska utbildningsväsendet. Det finns inga andra krav om att svenskarna ska följa med utvecklingen än att man ska gå igenom grundskolan. Om man har lärt sig det som står i grundskolans läroplaner är man redo att rösta - så får man uppfatta det.

Äldre personer som gått i äldre skolor med äldre läroplaner får rösta, men kan naturligtvis inte tillräckligt för att göra det.

Före skolåldern finns inga krav om utbildning, man räknar med att föräldrarna uppfostrar barnen. För dagis och förskola finns vissa krav. Krav om barn finns i FNs deklaration om mänskliga rättigheter och i Barnkonventionen.

Regeringen ska utreda om barnkonventionen bör bli svensk lag. Regeringen vill ta reda på hur tillämpningen av lagar och andra föreskrifter överensstämmer med barnkonventionen och tillsätter därför en utredare, Anita Wickström. Den särskilda utredaren ska även analysera för- och nackdelar med att inkorporera barnkonventionen, det vill säga om den ska gälla som svensk lag. - Barnets rättigheter behöver stärkas i vårt land. Även om vi tycker att vi gör mycket rätt enligt barnkonventionen så finns det anledning att förstärka barnets rättigheter på flera områden, säger Maria Larsson.

Grundskolan regleras med läroplanerna. I den läser alla om religion, men något ämne om filosofi och psykologi finns inte, ämnen som

gäller tänkandets och kunskapens historia och ämnen som gäller hur människor fungerar psykologsikt sett. Grundskolan ska vara allmänbildande och innehålla allt man behöver, men gör det inte.

Före andra världskriget gick cirka 5 % av årskullarna på gymnasiet som då var allmänbildande, men inte hade filosofi och psykologi som obligatoriskt. Uppskattningsvis kanske 20 % av dem på gymnasiet läste detta, dvs cirka 1% av årskullen läste filosofi.

Nu är gymnasiet huvudsakligen till för yrkesutbildning, men kanske fortfarande 1% av årskullarna läser filosofi och psykologi.

På högskolor och universitet läses de ämnena bara då det behövs i yrkena. Om man räknar med att 1% läser det kommer man till att 99 % av dem på universitet och högskolor blir fackidioter.

I de 22 politikområdena finns anledning att kommentera hur grundskolan tillgodoser kunskapsbehoven i områdena.

Som tur är följer många svenskar, trots dålig skolgång, med i det som händer och sker.

Klart är att grundskolans ämnen Samhällskunskap, Religionskunskap och Hemkunskap behöver förbättras med hänsyn till vad man behöver. Likaså Samhällskunskap och religionskunskap på gymnasiet. Där skulle det också vara bra med ett ämne Hemkunskap, men om det inte finns plats för det borde Samhällskunskapen kunna ökas på med viktiga hemkunskapsproblem.

Högervridningen, våldet och allt annat elände gör att man måste förbättra undervisningen i skolan. Religionskunskapen bör ändras till Religion och levnadskunskap, Samhällskunskapen behöver bli mycket bättre och Hemkunskapen behöver utökas. Med rätta förbättringar blir barnen lyckligare som barn och sedan som vuxna och demokratin förbättras.

Sven Wimnell 20 augusti 2020:
Något om Sverige och svenskarna. Socialministern, Socialförsäkringsministern och Bostadsministern. Länsstyrelser, SCB, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Boverket, Sveriges kommuner och regioner och Jämlikhetskommissionen

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzk.pdf

Bland annat: 646 Utveckling av de inre verkligheterna

Individens inre verklighet är det som finns i huvudet.
Individen vet nog inte själv allt hon har i huvudet, än mindre vet man vad andra har i huvudet. Det finns statistik om individernas utbildning i skolor o d och om kunnande och erfarenheter, men det säger inte mycket om vad kunskaper, åsikter o s v de har. Det finns forskningar med intervjuer där man försöker lista ut de inre verkligheterna, och det finns mycket spekulationer om det. Men på det hela taget är de inre verkligheterna mest okända för världen utanför. Man frågar och diskuterar för att få reda på kunskaper och åsikter. När man anställer folk görs intervjuer för att få veta om vad folk kan och tycker.
Inför valen görs det opininionsundersökningar om väljarnas tycken .
Så är läget.

Hushållsverksamheterna 641-645 och 647-649 handlar huvudsakligen om de materiella, yttre verkligheterna. Men en viktig resurs i hushållen är hushållsmedlemmarnas inre verkligheter, som är grunden för

välfärden. Det vill säga att man uppfattar sig som en samhällsmedborgare som är minst lika mycket värd som alla andra.

På fritiden i hemmet bör man ha möjlighet att göra det man vill inom ramen för allmän moral så att man trivs. Man bör ha sociala kontakter och andra verksamheter så att de inre verkligheterna utvecklas , bl a med lämpliga kunskaper och värderingar om de ständigt pågående förändringarna i världen, och så att möjligheterna att anpassa sig och påverka andra utvecklas på lämpligt sätt.

Här handlar det om personlig hygien, kläder och hur vi umgås i hemmet med familj, släkt och vänner. Vi ser på TV, läser tidningar och böcker, skriver, har hund, katt, hobby med hantverk m m.
Vad gör arbetslösa och sjuka hemma hela dagarna?

Behöver de hjälp med att göra något nyttigt med tiden? Vad gör de som på grund av sjukdom eller arbetslöhet o d inte har något arbete att gå till ? Och kriminella o d ?

Livsmedel o d , boende, vatten- och avloppsförjning, energitillgång, tillgång till prylar och pengar som ingår i områdena 641-649 är materiella resurser som måste kompletteras med välfungerande inre verkligheter som kan behandlas i område 646.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Välfärden beror av dessa fyra områden. Individernas inre verkligheter kan få det grundläggande utformat i förskolan, grundskolan och gymnasiet, men måste sedan under livet få kompletteringar i sina vardagliga verksamheter i hushållen.

Det räcker inte med att man har bostad, telefonledningar, telefoner. TV-abonemang, datorer, soffor, tidningar och skrivbord etcetera, det behövs också kunskaper för att kunna utnyttja det materiella, diskutera det med anhöriga och bekanta.

Som serviceområden till hushållen kan ses skolornas verksamheter.

Klart är att grundskolans ämnen Samhällskunskap, Religionskunskap och Hemkunskap behöver förbättras med hänsyn till vad man behöver. Likaså Samhällskunskap och religionskunskap på gymnasiet. Där skulle det också vara bra med ett ämne Hemkunskap, men om det inte finns plats för det borde Samhällskunskapen kunna ökas på med viktiga hemkunskapsproblem.

Högervridningen, våldet och allt annat elände gör att man måste förbättra undervisningen i skolan. Religionskunskapen bör ändras till Religion och levnadskunskap, Samhällskunskapen behöver bli mycket bättre och Hemkunskapen behöver utökas. Med rätta förbättringar blir barnen lyckligare som barn och sedan som vuxna och demokratin förbättras.

För de svenska barnen är det viktigt att de får kunskaper för de fyra roller de har , A1, A2, B1 och B2.
Utbildningen i samhällskunskap bör utgå från systemet för mänskliga verksamheter, som är en fullständig samhällsbeskrivning.

Förbättringar av undervisingen i de två ämnena är av stor betydelse för kultur och demokrati. Demokrati- och kulturministern har anledning att övertyga utbildningsministrarna om vikten av förbättringar.

Det är särskilt viktigt för invandrare att de får en bra samhällsbeskrivning som utgår från svenska förhållanden och också innehåller beskrivningar om samhällen utanför Sverige, så att invandrarna får kunskaper som passar till deras speciella förutsättningar.

Slutsats:
Grundskolor och gymnasier måste ge barnen kunskaper om sig själva och sina beteenden och världens problem så att de kan leva väl ihop med andra och med demokratin kan förbättra levnadsförhållandena för sig själva och alla andra.

Religioner ger gammalmodiga bilder av världen och om hur man bör bete sig, som inte fungerar idag. Religionsämnet bör utvidgas till att omfatta levnadskunskap om hur man kan utveckla sig själv och om hur man bör samverka med andra.

Ämnet om samhällskunskap måste göras mer fullständigt i både grundskolor och gymnasieskolor. Kunskaper i hemkunskap bör förbättras i grundskolorna och förmedlas också i gymnasierna.

Det här gäller de svenska barnen och också de nyanlända, invandrarna, för vilket det är särskilt viktigt att läroplanerna ger en bra modern utbildning i de nämnda ämnena, som passar till deras speciella förutsättningar.

Utbildningen ska direkt hjälpa de enskilda individerna och hjälpa dem att på politisk väg förbättra välfärden för alla.

De utbildningar som nu nämnts för skolorna är utbildningar som bör ske hela tiden genom verksamheterna i hemmet.

På fritiden sedan får man viktig information genom Sveriges television, Sveriges radio och Utbildningsradion.

Om religionsämnet ombildas till ett ämne med filosofi och psykologi kommer det ämnet att innehålla många universitetsämnen. Av ämnena kan man anse att religionen var först och om man lägger ämnena i en kronologisk och logisk ordning kan man börja med religion:

Religion och levnadskunskap. (Barnen lär också föräldrarna)

1. Religionskunskap.
2. Filosofihistoria.
3. Idé-och lärdomshistoria.
4. Vetenskapshistoria
5. Utbildnings- och skolhistoria.
6. Skolverkets läroplan för grundskolan.
7. Arkiv-och bibliotekskunskap.
8. Individernas kunskaper och erfarenheter.
9. Framtidsplanering. För Sverige och världen för kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer, med samhällsbeskrivning, sambandsforskning och demokratins krav.
10. Estetik och värderingar.
11. Livsåskådningar och världsåskådningar. Världsbilder.
12. Psykologi. Biologisk psykologi. Kognition. Utvecklingspsykologi.
13. Socialpsykologi.
14. Sociologi och informationskunskap.
15. Logik och vetenskapsteori.
16. Etik och moral.
17. Konsten att inte ha tråkigt. (Tillägg 18 feb 2014)
    Ämnet bör utformas i flera alternativ passade till utbildningsnivåerna. Enklare för lägre klasser och mer utvecklade för högre.

”Låt livsåskådningskunskap ersätta religionskunskap”

DN SÖNDAG 23 AUGUSTI 2020

!"DN. DEBATT 200823

Regeringen har just beslutat om nya kursplaner för grundskolan från höstterminen 2021. Tyvärr är förändringarna när det gäller ämnet religionskunskap små och inte alls de som skulle behövas för att göra ämnet relevant för de barn och ungdomar som växer upp i dagens Sverige. Hela ämnet måste förnyas, skriver Patrik Lindenfors och Ulf Gustafsson.

I veckan som gick beslutade regeringen om nya kursplaner för grundskolan. Dessa ska börja gälla från och med höstterminen 2021. Tyvärr är förändringarna när det gäller ämnet religionskunskap små och inte alls de som skulle behövas för att göra ämnet relevant för de barn och ungdomar som växer upp i dagens Sverige. Hela ämnet måste förnyas.

Svenskars förhållande till religion är kluvet, minst sagt. Så här framställs det på forskningshemsidan forskning.se: *”David Thurfjell [professor i religionsvetenskap vid Södertörns högskola] beskriver en befolkning där 80 procent tar avstånd från organiserad religion. Som slutat besöka kyrkan, som inte ber och som har ganska dunkla begrepp om de religiösa berättelserna. Men som samtidigt firar påsk och jul. 63 procent är med i Svenska kyrkan [2016–2019 var det 56 procent] och betalar helt frivilligt flera tusen kronor i avgift varje år.”*

Det här kluvna förhållandet till religion har existerat ganska länge. Annan forskning visar att cirka 95 procent av de som bor i Sverige mycket sällan besöker gudstjänster eller annan religiös ceremoni regelbundet, en siffra som är närmast oförändrad sedan början av 1900-talet. Sedan länge är svenskarnas andlighet bara sällan kopplad till Svenska kyrkan, vars medlemsantal varit på stadig nedgång sedan tvångsanslutningen avskaffades. Samtidigt har tillkomsten av nya svenskar från andra delar av världen gjort befolkningens förhållande till religion mer mångfacetterat. Att undervisa om religion under dessa förhållanden är en utmaning. Ämnet behöver därför omformas grundligt.

1 Ämnet religionskunskap bör döpas om till livsåskådningskunskap. En sådan åtgärd skulle göra att man slipper den krystade formuleringen att ämnet handlar om ”religioner och andra livsåskådningar”. Detta särskilt viktigt för att signalera att ämnet även omfattar den majoritet av svenskar som fördjupar sig i existentiella frågor men inte är kyrkliga. Som det är nu behandlas det stora flertalet av oss som undantag, ett förhållningssätt utan förankring i verkligheten.

2 Etik måste utgå från filosofi, inte religion. Hur bör man leva? Hur vet man vad som är sant?
Frågor som dessa är bland de viktigaste skolelever har att fundera över, särskilt i dessa tider av snabb förändring och mer eller mindre faktaunderbyggda nyheter. Sådana frågor kan höra hemma i ämnet livsåskådningskunskap, men bör inte behandlas utifrån ett religiöst perspektiv. Religiös etik och moral omfattar allt från att driva barnsjukhus till att köra flygplan in i byggnader, vilket gör att frågor om varför det ena är bättre än det andra bäst behandlas ur ett allmänmänskligt perspektiv.
Hur man vet vad som är sant är om möjligt ännu mer problematiskt att diskutera utifrån religiös utgångspunkt. Grundläggande filosofi behöver alla elever kunskap om.

3 Det behövs undervisning om varifrån vi kommer. På samma självklara sätt som antiken hör hemma i historieundervisningen borde den traditionella nordiska religionen höra hemma i livåskådningskunskapen, även högre upp i åldrarna.

Nu beskrivs Sveriges historia ur ett selektivt kristet perspektiv. Denna historielöshet är en naturlig produkt av att vi har blivit utsatta för 1 000 års kyrklig mission, men att segrarna skrivit historien gör inte historieskrivningen korrekt.

Det som en gång var kristendomskunskap har numera breddats till fler religioner runt om i världen. Vi får lära oss att förstå vår omvärld, det är bra, men den historiska och lokala förankringen är bristfällig.

4 Glöm inte den sekulära humanismen, den kanske vanligaste livsåskådningen i Sverige. Slutligen behövs det större utrymme och mer kunnig undervisning om vad humanism som livsåskådning innebär. Vissa beskrivningar i kursböckerna i religionskunskap är surrealistisk läsning för oss med denna livssyn.

Det talas ofta om att svenskar är okunniga om religion. Okunnigheten är dock ännu större om icke-religiösa livsåskådningar. De livsåskådningar som en stor del av svenskarna i större eller mindre omfattning lever efter, men som samtidigt verkar ses som så naturliga att de inte behöver nämnas.

Det är först när man själv inser att man själv har en livsåskådning och vad den innebär som andras livsåskådningar blir begripliga. Denna förståelse kan bidra till större ödmjukhet inför livets svåra frågor och mindre främlingsfientlighet. Känn dig själv för att bättre känna andra.

Kort sagt borde religionsämnet omstöpas till livsåskådningskunskap, samt förändras på ett övergripande sätt och inkludera mer allmänmänskliga filosofiska utgångspunkter. Få skolreformer kan vara mer angelägna.

Patrik Lindenfors, styrelseledamot i Humanisterna
Ulf Gustafsson, förbundssekreterare i Humanisterna "

Kommentar:
Det är bra att humanisterna påminner om behovet att förbättra religionsämnet. Det behövs kunskaper om livsåskådningar, men det nya ämnet bör inte bli för teoretiskt. Därför är det lämpligt att ämnet blir "Religion och levnadskunskap ".

Det skolbarnen behöver är kunskaper om hur man bör leva och förhålla sig till andra människor och organisationer i världen. De bör också lära sig hur man inte bör leva som egoist och kriminell. Mänskliga rättigheter, jämlikhet, demokrati och FNs 17 mål är något man bör lära sig följa.

Kapitel 2: Några debattartiklar i DN 7 - 27 augusti.

”Risk att migrationskommittén går emot svenska folkets vilja”

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200807
Det som läckt ut från den migrationspolitiska kommittén tyder på att de kommande förslagen kommer att gå emot grundläggande humanistiska värderingar. Värderingar som delas av en majoritet av svenska folket. Vi kan inte acceptera att medmänniskor på flykt avhumaniseras och reduceras till ett hot, skriver tolv svenska kyrkoledare.

I dag – fredag den 7 augusti – möts den migrationspolitiska kommittén till ett av sina sista möten innan man lägger fram sitt förslag senare i augusti. Inför den fortsatta processen är det viktigt att vi som bor i Sverige ställer oss frågan om kommitténs förslag verkligen bygger på värderingar som delas av en majoritet av oss. Eller är det så att flera av förslagen bör avstyrkas, just därför att de strider mot de grundläggande humanistiska värderingar som Sverige och Europa vilar på? Utifrån de förslag som har läckt ut från kommittén ser vi en överhängande risk att vår oro besannas då den tillfälliga lagen kan komma att permanentas.

Sverige delar med många länder både inom och utanför EU ett antal humanistiska värderingar. Synen att människans värde och värdighet inte får kränkas, vikten av att värna mänskliga rättigheter, familjens betydelse, barnens bästa. Men viljan i flera av partierna tycks vara att göra en eventuell tillvaro i Sverige så ogästvänlig och svår att betydligt färre än tidigare ska försöka nå vårt land. Motivet för denna strävan att kraftigt minska antalet asylsökande sägs ofta vara problem med integrationen av de flyktingar och andra migranter som redan finns här. Kyrkorna finns på plats över hela vårt avlånga land och visst ser vi integrationsproblem på flera platser. Men bilden av ett genomgående misslyckande bör bestridas eftersom vi också ser många goda exempel på integrationsglädje.

Vad händer om politiker talar och handlar enbart utifrån vad de tror folk vill höra eller vad som lockar tillbaka väljare i stället för att utgå från grundläggande värderingar? Blir också värderingarna till sist förändrade, förvridna av ord och handlingar som avhumaniserar vissa grupper av människor? Vi fruktar att Sverige i så fall riskerar att förlora sin förankring i det som varit våra grundläggande värderingar.

Det är oroande att kommittén väntas föreslå åtgärder som kommer att göra integrationen ännu svårare. Det gäller exempelvis tillfälliga uppehållstillstånd som huvudregel och mycket hårda försörjningskrav för familjeåterförening. Sverige är redan i dag ett av de länder i Europa som ställer hårdast krav och detta motverkar tveklöst god integration av dem som kommit till Sverige.

Är detta då vad Sveriges befolkning önskar? Ska det i praktiken vara omöjligt att kunna återförenas med sin familj? Svenska kyrkan presenterade i februari, tillsammans med Röda korset och Rädda Barnen, en Novus-undersökning av befolkningens syn på några viktiga migrationsfrågor. Den visade att 59 procent av de tillfrågade helt eller delvis instämde i att barn och föräldrar på flykt som splittrats ska ha möjlighet att återförenas i Sverige. Bara 23 procent tog helt eller delvis avstånd från detta. Några andra viktiga frågeställningar, som ifall svårt sjuka barn eller vuxna (exempel på ”humanitära skäl”), eller barn som vistats flera år i Sverige och lärt sig svenska ska ha möjlighet att få stanna här, instämde ännu större andelar i.

Vad skulle det då innebära om Sverige hade permanenta uppehållstillstånd som huvudregel, en reell möjlighet att få uppehållstillstånd på grunden ”humanitära skäl” och försörjningskrav för familjeåterförening på en rimligare nivå än i den tillfälliga lagen?

Vi tror att svaret är minskat mänskligt lidande, bättre förutsättningar för integration av nyanlända och en långsiktigt hållbar migrationspolitik som bättre motsvarar grundläggande humanistiska värderingar.

Migrationsfrågorna är en del i arbetet för global utveckling, mänskliga rättigheter och en hållbar fred. Vi uppmanar ansvariga politiker att med uthållighet och stolthet stödja varandra i arbetet för en bättre värld att leva i – för alla människor. Vi anser att hur vi talar om och agerar i den nuvarande situationen är en avgörande faktor för hur vi ska lyckas i detta viktiga uppdrag.

Kyrkorna i Sverige har sedan länge ett starkt engagemang för människor på flykt. Detta grundar sig i en kristen människosyn, som är barmhärtighet och kärlek, vilken värnar varje människas okränkbara värde som skapad till Guds avbild och i bibelns enträgna maning att värna om ”främlingen”.

Detta engagemang yttrar sig genom stöd och gemenskap med människor på flykt i våra lokala församlingar i Sverige men även genom vårt internationella humanitära arbete på många platser i världen. Givetvis kan inte alla jordens flyktingar få en fristad i Sverige och gränsdragningar är svåra, dock nödvändiga. Men dessa behovs hanterande gör inte bara skillnad för de som nu lider, en inhuman flyktingpolitik kommer också påverka oss själva.

Speglar intentionen hos den migrationspolitiska kommittén verkligen svenska folkets vilja? Sedan årsskiftet har företrädare för Sveriges kristna råd mött kommittéledamöter från sju av riksdagens åtta partier. Sverigedemokraterna har hittills inte svarat på vår förfrågan.

I våra samtal har vi fört fram fem punkter gällande de frågor som den parlamentariska kommittén enligt direktiven ska behandla:
Alla asylsökande har rätt att söka och få sin ansökan om skydd prövad.

Asylsökande som uppfyller kriterierna för att beviljas uppehållstillstånd i Sverige bör som huvudregel beviljas permanenta uppehållstillstånd . I den mån tillfälliga uppehållstillstånd ges, bör tillståndstiden vid det första tillfället för alternativt skyddsbehövande vara längre än 13 månader.

Synnerligen ömmande omständigheter för vuxna och särskilt ömmande omständigheter för barn bör återinföras som en humanitär grund.

Såväl konventionsflyktingar som alternativt skyddsbehövande ska ha rätt till familjeåterförening.

Nivån på försörjningskraven för familjeåterförening bör sänkas.
Vi kan inte acceptera att medmänniskor på flykt avhumaniseras och reduceras till ett hot. Vi behöver ge människor på flykt ett värdigt bemötande i form av en fungerande asylrätt där Europas länder tar ett gemensamt ansvar.

Vi uppmanar politikerna i Sveriges riksdag att i utformningen av en ny migrationslagstiftning utgå från medmänsklighet och humanistiska värderingar!

Kyrkoledare inom Sveriges kristna råd:
Clive Adams, kommendör, Frälsningsarmén
Daniel Alm, föreståndare, Pingst – Fria församlingar i samverkan
Anders Arborelius, biskop, Stockholms katolska stift
Dioscoros Benjamin Atas, ärkebiskop, Syrisk-ortodoxa kyrkan
Antje Jackelén, ärkebiskop, Svenska kyrkan
Kjell Larsson, missionsföreståndare, Svenska Alliansmissionen
Joakim Lundqvist, pastor, Livets ord
Linalie Newman, missionsdirektor, Evangeliska Frikyrkan
Kerstin Oderhem, missionsföreståndare, EFS
Bobby Sjölander, missionsföreståndare, Adventistsamfundet
Lasse Svensson, kyrkoledare, Equmeniakyrkan
Karin Wiborn, generalsekreterare, Sveriges kristna råd"

Bakgrund. Sveriges kristna råd
I Sveriges kristna råd möts 26 medlemskyrkor och tre observatörer fördelade på fyra kyrkofamiljer. I dessa ryms de olika kristna traditionerna i vårt land.

Rådet länkar samman medlemskyrkornas eget arbete inom flera olika områden. "

”Juridiskt ohållbart med förbud mot besök på äldreboenden”

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200808
Regeringens förbud mot besök på äldreboende är olyckligt med hänsyn tagen till de äldres status som enskilda subjekt med egna rättigheter, vänskaps- och familjerelationer. I en omprövning behöver bättre hänsyn tas till att lagstiftning som påverkar fri- och rättigheter inte får vara mer långtgående än vad som verkligen behövs, skriver rättsexperten Jan Melander.

I nyhetsflödet rapporterades nyligen om anhöriga som i frustration över regeringens besöksförbud helt enkelt klättrat in genom fönster och gömt sig för personalen för att träffa sina släktingar.

I denna text ska rättsliga perspektiv ges på den extraordinära situation som pandemin inneburit för de äldre på landets äldreboenden och för deras anhöriga. Dessa perspektiv ska också ses i ljuset av att regeringen inom kort kommer att lämna besked om det nationella besöksförbudet (SFS 2020:163 och 2020:506) ska kvarstå eller inte.

I förarbetena till socialtjänstlagstiftningen heter det att ”varje människa måste betraktas som en unik individ – inte ett vårdobjekt.” (Proposition 1996/97:124 sidan 122). Citatet är hämtat från en reform av den äldre socialtjänstlagen, men är fortfarande vägledande för det synsätt som ska råda enligt 2001 års socialtjänstlag. Lagstiftningen om äldreomsorg utgår alltså från att i största tänkbara

utsträckning bevara de äldres möjligheter att bestämma över sina liv, sina relationer och sin vardag.

De särskilda boendena regleras i socialtjänstlagen (5 kap. 5 §) och är utformade så att de äldre hyr sina lägenheter och möblerar dem själva eller med hjälp av anhöriga. I boendeformen ingår olika typer av service, som matlagning och städning men även rena omvårdnadsinsatser. Denna service betalar den boende för genom en särskild avgift som tas ut varje månad och beräknas på den äldres ekonomiska förmåga. Lägenheterna som de äldre bor i är alltså deras hem – boendet är inte en institution och det är definitivt inte ett fängelse. Och personalen är där för att ge service, inte agera väktare.

Det är uppenbart att regeringens besöksförbud skapat ett olyckligt spänningsförhållande till de äldres status som enskilda subjekt med egna rättigheter, vänskaps- och familjerelationer. Detta kunde till en början kanske accepteras, men nu har fyra månader av isolering passerat. Med demens följer en nedsatt förmåga att förstå varför de närmaste anhöriga plötsligt ”försvinner”. Det är en traumatisk upplevelse som kan gå väldigt djupt och vara direkt hälsofarlig. De fysiska möten som numera kan ordnas lämnar även mycket i övrigt att önska.

Vid ett äldreboende i Stockholm kan anhöriga boka ungefär en halvtimmes möte i veckan. Mötet med den boende sker bakom en plexiglasskiva – som effektivt dämpar ljudet och starkt försvårar ett samtal – och under överinseende av personal. Det liknar mer ett möte på en anstalt än en familjesammankomst.

I samband med regeringens omprövning av besöksförbudet behöver bättre hänsyn tas till proportionalitetsprincipen. Denna princip, som skyddas både i svensk grundlag och i Europakonventionen, innebär att lagstiftning som påverkar fri- och rättigheter inte får vara mer långtgående än vad som verkligen behövs för att uppnå det önskade ändamålet. Med andra ord innebär detta krav något av en inbyggd ”broms” i det rättsliga maskineriet – en broms som ska garantera att statsmakten inte går för långt. Erfarenhetsmässigt är det just vid händelser av omvälvande betydelse för samhället – som terrordåd eller nu en pandemi – som det finns en risk att stater och regeringar tar i för mycket.

Många äldre, i synnerhet i Stockholm, har haft och överlevt pandemin. Enligt Folkhälsomyndighetens ställningstagande ska dessa individer anses ha uppnått en immunitet, om än fortfarande oklart hur stark eller varaktig. Nuvarande mötesrestriktioner på särskilda boenden är emellertid desamma oavsett om den äldre är immun eller inte. Det kan starkt ifrågasättas om detta är proportionerligt. Att i linje med denna tanke skruva ned restriktionerna något kan exempelvis vara att tillåta besök mellan immuna boende och deras anhöriga utomhus, i synnerhet om de anhöriga respekterar ”tvåmeters-regeln” och bär munskydd. Det är då fortfarande hängsle och livrem, men inte längre en rigid och skadligt formalistisk hållning.

Med hänvisning till 4 § i regeringens förordning om besöksförbud har verksamhetschefer redan i dag möjlighet att lätta på restriktionerna i enskilda fall. Så sker av allt att döma emellertid inte, utöver besök i livets slutskede. Rädslan att göra fel och råka illa ut stryper effektivt initiativmöjligheterna. Det är inte tillfredsställande (eller rättvist) att i nuläget lägga detta tunga ansvar på verksamhetschefer som varken har juridisk eller högre medicinsk kompetens. Statlig styrning måste ske.

Det måste också ifrågasättas hur länge de äldres rättigheter överhuvudtaget kan begränsas. Vi börjar nå vägs ände nu, vilket de fasadklättrande anhöriga är ett tydligt exempel på.
Europakonventionen ger i artikel 8 ett tydligt skydd för familjelivet och därmed ytterligare juridisk tyngd till vad som ovan sagts om de äldre som egna individer med egna rättigheter.

Regeringen behöver slutligen ta hänsyn till de praktiska svårigheter som nuvarande besöksförbud medför. Svårigheter verksamhetschefer och omsorgspersonal inte har någon träning i att hantera. Hur ska personalen exempelvis bete sig om en anhörig ringer upp och kommer överens med den äldre om att träffas utanför boendet? Kan personalen vägra att hjälpa den boende till hiss, slå in passerkod med mera? Sannolikt inte, ur ett juridiskt perspektiv.

Denna situation måste nämligen behandlas likadant som den där den boende på egen hand, vilket förekommer, kan ta sig ut från boendet. I dessa fall vore det olaga tvång eller olaga frihetsberövande att hindra dem från detta. Likabehandlingstanken kräver att även de som behöver hjälp till hiss, slå portkod med mera ska ha denna möjlighet om de begär det.

Även för någon med många års juridisk erfarenhet av konstitutionell rätt kräver dessa och liknande frågor eftertanke och det är dessutom sannolikt att även skickliga jurister kan ha olika uppfattningar. Det kan då inte vara acceptabelt att staten lägger denna typ av svåra juridiska bedömningar i knäet på vårdpersonalen och utan något verkligt stöd från Socialstyrelsen eller andra myndigheter.

Nuvarande besöksförbud är inte hållbart, varken ur ett mänskligt eller juridiskt perspektiv.

Jan Melander, jur kand, fd domare, ämnesexpert för Norstedts juridik i socialrätt och tidigare kursföreståndare för ämnet konstitutionell rätt på juristprogrammet vid Uppsala universitet "

”Lärare och rektorer verkar leva i skilda världar”

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200809
Med en ny undersökning kan vi visa på anmärkningsvärt stora skillnader i hur lärare och rektorer uppfattar lärares förutsättningar för att förbereda och efterarbeta undervisning. Lärare har svårt att hinna med, rektorer menar att tid finns. Lärare säger sig ha svårt att arbeta ostört, medan rektorer säger att det är möjligt, skriver fyra forskare vid Karlstads universitet.

Grundläggande för elevers lärande är väl strukturerad undervisning och uppföljning. Vi har tidigare genomfört en omfattande enkätundersökning om lärares förutsättningar att förbereda och efterarbeta undervisning, där flertalet lärare uppgav att deras arbetstid inte räcker till. Resultaten av lärarenkäten diskuterades på DN Debatt 14 juli 2018.

Vi har nu följt upp denna enkätstudie genom att vända oss med liknande frågeställningar till landets rektorer. När resultaten är sammanställda kan vi konstatera att lärare och rektorer verkar leva i skilda världar.

Innan vi går närmare in på resultaten är det viktigt att stanna upp vid tematiken. Skoldebatt och även skolforskning har ofta fokus på elevers prestationer. Orsaker till svaga skolresultat söks i övergripande strukturer såsom elevdemografi, lärarutbildning, karriärtjänster eller pedagogiska idéer.

Det finns emellertid skäl att intressera sig för hur skolor organiserar det vardagliga arbetet runt undervisning. Vi vet att lärares undervisning gör skillnad för elevers lärande. Infrastrukturen runt detta arbete torde därför ha en mer direkt inverkan på elevers måluppfyllelse än åtgärder som att öka löneskillnader mellan lärare eller förändra lärarutbildningen.

Från ett forskningsperspektiv är vi intresserade av lärares möjlighet till samarbete runt planering och efterarbete. Även om lärare självklart behöver egen tid, finns det också mycket som talar för att samarbete kan öka kvaliteten och spara tid genom delade planeringar och erfarenheter. Lärarenkäten visar att de lärare som har möjlighet att arbeta kollegialt överlag är mer nöjda med sin undervisning, sina arbetsvillkor – och även med sina rektorer.

1. Lärarna anser att arbetstiden inte räcker men rektorerna menar att tid finns. Drygt hälften av lärarna menar att arbetstiden för att planera inte är rimligt tilltagen. När det gäller efterarbetet, det vill säga tiden att ge eleverna återkoppling, sätta betyg samt utvärdera i vilken utsträckning de använda metoderna fungerade, uppger drygt 70 procent av lärarna att tiden inte är tillräcklig. Ungefär lika många uppger att de varje vecka planerar eller efterarbetar utanför arbetstiden.

Denna bild delas inte av rektorerna. Av rektorerna uppfattar nämligen 83 procent att lärarna på deras skolor har tillräckligt med utrymme för att planera och efterarbeta. Nära 65 procent bedömer att lärarna inte behöver arbeta utanför sin arbetstid.

Nära hälften av lärarna menar att de har svårt att för- och efterarbeta ostört på sin arbetsplats. Nästan samtliga rektorer menar tvärtom att lärarna visst kan arbeta ostört.

2. Lärarna saknar tid för samarbete men rektorerna menar att tiden finns. Vi frågade lärarna hur ofta de har avsatt tid för att planera och efterarbeta undervisningen tillsammans med kollegor. Drygt 25 procent av lärarna uppgav att de aldrig har tid avsatt för ett sådant samarbete och knappt 30 procent att de har sådan tid varje vecka.

Bland rektorerna var det nästan 75 procent som uppgav att sådan tid finns varje vecka. Drygt hälften av rektorerna uppgav att de inte specifikt styr att den avsatta tiden används för just planerings- och efterarbete.

3. Lärarna menar att de sällan deltar i systematiskt formativt arbete men rektorerna menar att detta sker ofta. Ungefär hälften av lärarna menar att de inte regelbundet hinner reflektera över val av metoder och över utfallet av den egna undervisningen.

Endast 10 procent av lärarna uppgav att de varje vecka arbetar systematiskt för att utveckla undervisningen och nära 30 procent av lärarna menar att de aldrig gör detta. Av rektorerna menar drygt hälften att ett sådant arbete sker ofta på deras skolor – endast 10 procent valde svarsalternativet ”i mycket låg grad” för denna fråga.

Det är anmärkningsvärt att arbetstagare och chefer har så olika uppfattningar om vad som sker i verksamheten. Lärare uppfattar att de saknar förutsättningar medan rektorerna menar att sådana finns. Enkätundersökningarna ger inte tydliga svar på varför de två svarsgrupperna gör så olika bedömningar. Däremot indikerar den

några möjliga orsaker. Här finns enbart utrymme för lyfta fram två delförklaringar.

Flertalet lärare har förtroendearbetstid, vilket innebär att de själva disponerar cirka 20 procent av årsarbetstiden. Det kan därmed vara svårt att avgöra vad som faktiskt ryms inom en arbetsdag. Enligt avtalet ska förtroendetiden användas just för planering och efterarbete.

Studier av lärares arbetstid visar att planeringen ofta sker när det blir tid över, i korta pass, utspridda över arbetsveckan. Detta gör det svårt att bedriva systematiskt utvecklingsarbete och att finna gemensam tid för samarbete. Det verkar med andra ord som att båda kan ha rätt: tid kan finnas, men den är svår att använda effektivt.

Ett annat grundläggande problem förefaller vara att lärare och rektorer inte riktigt menar samma sak med planering och efterarbete. Rektorer tycks ofta uppfatta planerings- och efterarbete som ganska allmänna sysslor. Detta återspeglas i organiseringen av den arbetsplatsförlagda tiden, där lärare i huvudsak är indelade i ämnesövergripande arbetslag. För lärare hör planerings- och efterarbete i högre grad till

undervisningens specifika ämnesinnehåll. Detta påverkar möjligheten till samarbete. Ska lärare samplanera lektioner i exempelvis historia behöver det ske med andra historielärare. Problemet kan vara att ämneskollegorna inte finns inom samma arbetslag eller inte är undervisningsfria samtidigt.

Den viktigaste frågan är därför inte vem som har mest rätt i sin upplevelse av tid – utan hur lärares planerings- och efterarbete kan organiseras på ett adekvat och flexibelt sätt. Dessa arbetsuppgifter är kvalificerade och behöver uppmärksammas som avgörande för undervisningens kvalitet, men också för en välfungerande skolorganisation.

Kenneth Nordgren, professor och forskningsledare, Centrum för de samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik, Karlstads universitet
Daniel Bergh, universitetslektor, Centrum för forskning om barns och ungdomars psykiska hälsa, Karlstads universitet
Susanne Duek, universitetslektor, Rektorsprogrammet, Karlstads universitet
Yvonne Liljekvist, docent, Science, Mathematics, and Engineering Education Research, Karlstads universitet "

"Fakta. Undersökningen
Enkätundersökningen distribuerades till totalt 3 998 rektorer, av dessa valde 2 094 personer att besvara enkäten.

Lärarenkäten genomfördes hösten 2017 och rektorsenkäten hösten 2019. Internationella studier tyder på att attityder inom området är stabila.

Undersökningen leds av Centrum för de samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik (CSD) i samarbete med Rektorsprogrammet, Karlstads universitet inom ramen för ULF-projektet. "

”Sveriges coronastrategi behöver ändras inför hösten”

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200810
Inför hösten bör den svenska coronastrategin modifieras med kontaktspårning i enstaka fall och förstärkta lokala restriktioner vid lokala utbrott. Men lättnader i fysisk distansering för gruppen 70+ och befolkningen i stort bör vänta till mitten av september. Och munskydd bör användas vid trånga folksamlingar inomhus, skriver forskaren Tom Britton.

Sverige har som alla vet drabbats ovanligt hårt av covid-19. Orsaken till att smittspridningen varit större i Sverige än i våra nordiska grannländer är med största sannolikhet en kombination av att Sverige initialt hade en brantare smittspridningsökning än övriga nordiska länder och att Sverige stängde ned samhället i lägre grad än våra nordiska grannar. Folkhälsomyndigheten och regeringen har framför allt lyft fram fyra viktiga preventiva åtgärder: stanna hemma vid minsta symptom, håll fysisk distans, tvätta händerna och skydda riskgrupperna.

De tre första verkar ha lyckats relativt väl medan vi alla vet att det sista inte lyckats, men här får vi nog skylla på samhället i stort snarare än Folkhälsomyndigheten och regeringen. Dessutom har vården fungerat över allas förväntan och med rätta fått hjältestatus. Att försöka reda ut vilka de viktigaste bakomliggande orsakerna till Sveriges sämre utgång är ett viktigt arbete som utreds och kommer utredas än mer.

En kanske ännu viktigare frågeställning än vilka rätt och fel som hittills begåtts är frågan om hur vi ska agera under den annalkande hösten. Just nu ser utvecklingen i Sverige positiv ut med tydligt minskad smittspridning, vilket manifesteras i kraftigt sjunkande dödstal och inläggningar på sjukhus. Hur mycket smittspridning som sker i en region beror på ett intrikat sätt på 1) Potentialen för smittspridning, 2) Vilka restriktioner som råder och 3) Hur mycket immunitet som finns i området.

Ny forskning visar att även relativt låg befolkningsimmunitet minskar smittspridningen mer än vad man tidigare trott. Eftersom Sverige redan drabbats hårt under våren bedöms därför risken för en omfattande andra våg som relativt låg när vi börjar lätta på våra restriktioner. Ett mer troligt scenario är i stället ett antal lokala utbrott och att dessa företrädesvis inträffar i städer med låg immunitet snarare än i glesbygd eller städer med hög immunitet.

Denna förändrade situation motiverar vissa ändringar i policy inför hösten som här motiveras:

1. Kontaktspåra enstaka fall och inför förstärkta lokala restriktioner vid lokala utbrott. När smittspridningen nu kommit ned på låga nivåer finns det anledning att i högre grad testa misstänkta fall och att kontaktspåra runt personer som testats positivt (kontaktspåra innebär att man testar anhöriga till personer som testats positivt och alla som testas positivt anbefalls isolering).

Om ett större antal nya fall upptäcks i en region finns även anledning att snabbt stävja utbrottet genom ett antal lokalt införda restriktioner likt dem som gjordes i Gällivare (inställd kommunaltrafik, skolstängning, stängning av restauranger med mera). I en tid med låg

nationell smittspridning kan snabbt införda lokala restriktioner stoppa vidare spridning.

2. Reservera förstärkta nationella restriktioner, samt reserestriktioner, för situationer med mer omfattande smittspridning inom landet respektive i andra länder. Vid ett lokalt utbrott med hög regional smittspridning kan smittspridningen på nationell nivå vara fortsatt låg.

Nyttan av att i sådana situationer införa förstärkta nationella restriktioner står då inte i paritet med dess kostnad i termer av påfrestningar på individer och samhället, speciellt som att risken nu är klart lägre för en omfattande nationell andra våg. Risken för en stor andra våg kan såklart aldrig uteslutas, och vid minsta tecken till mer omfattande smittspridning i ett flertal regioner bör förstärkta nationella restriktioner införas.

Vad gäller reserestriktioner bör sådana endast införas till länder med omfattande och väsentligt högre smittspridning än i Sverige – endast då finns risk för omfattande import av smitta. Reserestriktioner bör däremot inte införas vid mindre lokala utbrott i andra länder så som till exempel nu bland utländska gurkarbetare i södra Tyskland eller ett lokalt utbrott Katalonien. Det mänskliga lidandet av att införa reserestriktioner är förstås inte särskilt stort, men återgången mot ett normalt europeiskt liv försvåras om länder ofta inför olika nya reserestriktioner.

3. Vänta med att lätta på ytterligare restriktioner till mitten av september. I andra halvan av augusti, då vi svenskar återvänder till jobb och skola efter sommarledigheten, så ändras en hel del i våra beteenden vilket kan påverka smittspridningen.

Det är dessutom redan beslutat att gymnasierna ska återgå till undervisning i skolorna, och även våra högskolor kommer ha fysisk undervisning av mindre grupper (medan storföreläsningar kommer fortsätta ske digitalt). Det vore därför vanskligt att i nuläget släppa på ytterligare restriktioner.

4. Inför därefter successivt lättnader i fysisk distansering för gruppen 70+ och befolkningen i stort. Under förutsättning att vi ser en fortsatt minskning av smittspridningen i augusti och början av september finns däremot skäl att försiktigt gå vidare med lättnader i våra restriktioner om fysisk distansering. En grupp som gjort stora uppoffringar under vår och sommar är den stora gruppen av 70+ som därför rimligen bör prioriteras.

Sådana lättnader behöver dock ske successivt eftersom varje enskild lättnad är att likna med att aningen öka syretillförseln till en slocknande brasa. Bäst är förstås att införa sådana lättnader som underlättar för många och samtidigt har liten ökad risk för smittspridning, men olika prioriteringar kan göras och i vilken ordning som lättnader införs är något som bör diskuteras på ett bredare plan.

5. Rekommendera användande av munskydd vid trånga folksamlingar inomhus. Mer empiri talar nu för att munskydd både kan skydda från att smittas och framför allt från att smitta vidare.

Eftersom vi kan förutse ökad trängsel under hösten inom bland annat kommunikationer och affärer, men också när lättnader om fysisk distansering och folksamlingar införs, är det rimligt att nu rekommendera användande av munskydd i situationer med trånga folksamlingar, speciellt inomhus. Det är även självklart att behålla

rekommendationerna om självisolering vid minsta symptom samt att hålla god handhygien.

Genom resolut agerande enligt ovan bör Sverige relativt snart kunna ta ett flertal steg mot ett normalare liv, till nytta och glädje för hela befolkningen, samhället och ekonomin.

Tom Britton, professor vid Stockholms universitet med smittspridningsmodeller som forskningsområde "

”EU-satsning på ekojordbruk riskerar livsmedelstryggheten”

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200811
"EU-kommissionens förslag till ny jordbruksstrategi med en övergång till ekologisk odling riskerar att bli ett vågspel med världens livsmedelstrygghet då skördarna minskar och mer mark krävs. Det vore bättre att kombinera ekologisk och konventionell odling till ett helt nytt ”ekokonventionellt” jordbruk, skriver Göte Bertilsson och Peter Sylwan.

I förslaget till ny jordbruksstrategi för EU – ”Farm to fork” – föreslår kommissionen att 25 procent av jordbruket ska odlas ekologiskt 2030.

Sveriges livsmedelsstrategi har som mål att 30 procent av åkermarken ska odlas ekologiskt 2030. Men de utmaningar vi står inför kan inte lösas med vare sig dagens eko-jordbruk eller dagens konventionella jordbruk. Det behövs en helt ny grön revolution som kombinerar det bästa från bägge odlingssystemen till ett helt nytt ”ekokonventionellt” jordbruk.
2050 kan vi vara 10 miljarder människor på jorden. Dit är det bara 30 år. Om det då inte finns mat att köpa till priser som människor har råd att betala vet vi hur det går. Få saker i historien förutsäger framtiden så säkert som skenande livsmedelspriser. I värsta fall blir det kris, krig och förlust av allt vad hållbarhet heter.
Med historien som kristallkula och ”business as usual” som vägvisare betyder det att världens bönder måste odla cirka 500 miljoner hektar ny jordbruksmark fram till 2050. Det är en yta ungefär tre gånger hela

EU:s nuvarande jordbruksareal. Och egentligen borde vi inte odla upp en enda hektar ny mark. I dag använder jordens jordbrukare nästan 40 procent av jordens isfria landyta. Resten är bebyggd mark, berg, tundra, öken eller annan mark som inte duger till jordbruksmark, eller reservat, tropisk regnskog och savann som för klimathotets och sin biologiska mångfalds skull borde bevaras till nästan vilket pris som helst.

Från denna existentiella rävsax finns rimligen bara ett sätt att befria sig. Att lyckas ta fler, högre och bättre skördar från den mark som redan odlas. Och det gäller även om vi i väst och norr lyckas göra det vi måste – få stopp på matsvinnet, minska vår överdrivna köttkonsumtion och bromsa en omfattande pågående förlust av jordbruksmark. De framsteg vi gör på de områdena kommer att ätas upp av befolkningsökning, den växande bioekonomin och ökad köpkraft i syd och öst.

Dessutom har vi inte alls trettio år på oss. Den globala livsmedelsmarknaden är en känslig marknad. Den har sina återkommande tipping points. Också små förändringar mellan tillgång och efterfrågan kan skicka i väg världsmarknaden på en svårhanterlig global bergsklättring. Senast det begav sig och priset på jordbruksprodukter nådde ett ”all time high” var 2010–2012. Det blev då en avgörande faktor bakom oroligheterna som ledde till den ”arabiska våren”. Det kommer att hända igen. Vi vet att, men inte när – ungefär som med nästa pandemi.

Och precis som vi vet vad som behövs för att hantera en pandemi så vet vi hur man tyglar en orolig livsmedelsmarknad: Genom att göra klyftan så liten som någonsin är möjligt mellan vad jorden kan leverera och de skördar världens jordbruk faktiskt producerar.

Problemet är att detta så kallade ”skördegap” inte går att sluta med vare sig dagens konventionella jordbruksmetoder eller med ett jordbruk som bedrivs inom ramen för nu tillåtna ekologiska metoder. Dagens konventionella jordbruksmetoder är inte ekologiskt hållbara och metoderna som ryms inom dagens ekoregler ger mellan 20–40 procent lägre skördar jämfört med de konventionella.

När EU-kommissionen nu föreslår att 25 procent av EU:s jordbruk ska bli ekojordbruk betyder det att världens största importör och exportör av livsmedel kommer att minska sina egna skördar med mellan 20–40 procent på över 40 miljoner hektar jordbruksmark – eller 20 gånger mer mark än hela den svenska jordbruksmarken. Det är ett minst sagt anmärkningsvärt förslag – för att inte säga äventyrligt.

Från denna existentiella rävsax kan vi bara befria oss längs en tredje väg: att både lyckas få ut högre skördar av den mark som redan odlas, göra det med mindre insatser och samtidigt minska eller helt få stopp på jordbrukets alla ohållbara konsekvenser – inklusive

klimatpåverkan. Dessbättre ser vi nu hur en växande skara praktiska jordbrukare är på god väg att lyckas med den saken.

Deras nya agrara revolution har fått många namn, bland annat ”Conservation agriculture” eller ”Regenerative agriculture”. Vi sammanfattar hellre till ekokonventionellt eftersom det kombinerar det bästa från två odlingssystem till ett tredje som överträffar bägge.

Inspiration och vägledning kommer från naturen. Där är marken alltid skyddad av levande växter och jorden alltid genomvävd av levande rötter – och har ett myllrande mikroliv. Från skogs- och gräsmarker är näringsläckaget och jorderosionen minimal. Den biologiska

mångfalden är hög och motståndskraften inbyggd. Från naturliga marker läcker det inte heller ut mer växthusgaser än klimatet tål – tvärtom begraver skog och gräsmarker mer kol i jorden än vad som slipper ut och det nybildas mer jord än vad som rinner bort.

”Ekokonventionella” jordbrukare har slutat plöja sina marker. De håller marken grön året om genom att så en så kallad mellangröda direkt efter – och ibland samtidigt med – huvudgrödan. De gödslar med precision från rymden och aldrig mer än växterna tar upp och behöver. Marken är alltid bevuxen och jorden alltid skyddad. De använder kemiska medel efter behov som medicin och aldrig på rutin.

De har en starkt varierad växtföljd och odlar blommande kanter runt sina fält. Tack vare den höga biomångfalden kan de avstå bekämpning och med plogen borta sparar de bortåt halva mängden diesel.

Dessutom begraver de mer än 1 ton koldioxid i jorden per hektar. Om 1 miljon hektar odlades ”ekokonventionellt” i Sverige skulle de begrava 1 miljon ton koldioxid – eller 10 procent av Sveriges hela årliga nettoutsläpp. De här jordbruken uppfyller rimligen alla krav man kan ställa på ett ekologiskt hållbart jordbruk – som samtidigt tar lika stora eller större skördar.

Nästa steg är att också odla den egna energin. Jordbruket är i sig en makalös solfångare och energiomvandlare. Forskning från SLU har visat att för varje kWh som används till gödsel, traktorer och tröskor kommer det tio kWh tillbaka i skörden. Skörderester och mellangrödor kan förvandlas till biogas som mer än väl kan ersätta all fossil energi som behövs i driften. Det som blir kvar när biogasen är utvunnen är värdefull biogödsel. Och vad som är ännu mer intressant – numera finns det teknik för att i små regionala anläggningar framställa kvävegödsel ur luften med hjälp av biogas.

Vårt jordbruk kan alltså bli mycket mindre sårbart, fossilfritt och helt självförsörjande på både energi, organisk och mineralisk kvävegödsel från anläggningar som kan ägas och drivas lokalt och av bönderna själva. Nästan hela den fosforgödsel som behövs och i dag importeras från gruvor med begränsade förråd, kan med ny teknik återvinnas i renframställd form från reningsverken.

När alla de här pusselbitarna finns på plats har vi i princip gjort det omöjliga möjligt och skapat en perpetuum mobile – en evighetsmaskin. Eller åtminstone ett självgående och högavkastande jordbruk som kan existera så länge solen lyser och det finns bönder på jorden. Det förefaller oss vara ett eftersträvansvärt nytt mål för en ny livsmedelsstrategi för både Sverige och EU. En strategi med en politik som belönar eller belastar brukarna efter hur väl de fyller fastlagda och mätbara mål för hur hållbart de brukar sin jord – oavsett vilken etikett vi sätter på dem i övrigt.

Göte Bertilsson, agronomie doktor och oberoende rådgivare
Peter Sylwan, agronom och vetenskapsjournalist
Artikelförfattarna är ledamöter av Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien "

”Låt inte prestige hindra en omprövning av coronastrategin”

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200812
Covid-19 har inneburit en nationell katastrof för Sverige. Långsamt och otillräckligt agerande har troligen bidragit till detta. Och medicinare upplever att Folkhälsomyndigheten inte omprövar när ny information tillkommer. Nu krävs ett omtag där effektiva åtgärder sätts in för att skydda befolkningen, skriver forskarna Lars Calmfors och Göran K Hansson.

Hittills har nästan 5 800 människor avlidit i covid-19 i Sverige. Det är en nationell katastrof med mer än elva gånger fler döda svenskar än vad Estoniaförlisningen krävde. Enligt Johns Hopkins-universitetets statistik är antalet döda i covid-19-infektion per invånare nästan lika högt i Sverige som i Spanien och Italien. Det är fortfarande högre än i USA. Det är fem gånger högre än i Danmark och runt tio gånger högre än i Finland och Norge. Det kan finnas flera orsaker inklusive inslag av slump, men det är ändå rimligt att tro att mindre långtgående, och senare införda, restriktioner haft avgörande betydelse.

Det går inte att se den stora smittspridningen på äldreboenden som någon självständig faktor. Den hängde med största sannolikhet samman med den allmänna smittspridningen i samhället i en situation med brist på skyddsutrustning och oklara rutiner då mer restriktioner kunde ha köpt oss tid. Det förefaller också osannolikt att den högre smittspridningen i Sverige än i våra nordiska grannländer kommer att ”kompenseras” av lägre spridning framöver.

Under sommaren har ändå smittläget i Sverige förbättrats högst väsentligt. Men samtidigt sker en oroande försämring i många andra länder som tidigare kraftigt reducerat smittspridningen. Det är inte förvånande eftersom de lättat på hårda nedstängningar av ett slag som vi inte haft. Men samtidigt kan man se de svenska sommarsemestrarna som ett slags frivillig ”lockdown” av ekonomin. När den ekonomiska aktiviteten kommer i gång igen finns därför anledning att befara en ökande smittspridning även hos oss.

Det motiverar en proaktiv politik för att förhindra att vi ännu en gång försätter oss i en liknande situation som under våren:

Såväl andras som våra egna erfarenheter visar hur svårt det är att minska smittspridningen sedan den en gång kommit upp på en hög nivå.

En sådan situation utsätter gruppen 70+ och andra riskgrupper, som tvingats leva med närmast fullständig social isolering i flera månader, för orimliga uppoffringar.

Med förnyad stor smittspridning kan inte den vårdskuld som byggts upp betas av utan kommer att förvärras med svåra hälsoeffekter som följd.

Den vägledande principen för smittbekämpningen under hösten bör vara att tidigt sätta in sådana åtgärder som har en rimlig sannolikhet att vara effektiva samtidigt som de inte är alltför ekonomiskt kostsamma.

Givet att dessa villkor uppfylls är det bättre att göra för mycket än för lite. Det gäller att till varje pris undvika en situation där vi måste välja

mellan att bevara liv och att inte stänga ner ekonomin med alla de negativa konsekvenser det skulle medföra.

Lämpliga åtgärder skulle kunna innefatta:

Tydligare regler för kollektivtrafiken: förslagsvis krav på högst 50-procentig beläggning.

Rekommendationer om munskydd i offentliga miljöer inklusive affärer och kommunikationer samt på möten med fler än, säg, tio deltagare. Karantän även för asymtomatiska resande från områden med stor smittspridning och asymtomatiska personer som haft nära kontakt med smittade.

Återkommande testning i riskmiljöer, även av symtomfria personer. Statsbidrag till regionerna för att utöka resurserna för smitt- och kontaktspårning.

Statligt investeringsstöd för coronaanpassning av arbetsplatser, skolor och kommunikationer.

Fortsatta begränsningar för idrotts- och kulturevenemang med mer än 50 deltagare trots påtryckningar om lättnader från dessa sektorer. Debatten om den svenska coronastrategin har varit polariserad.

Folkhälsomyndigheten har fått hård kritik från till exempel ”de 22 forskarna” bland annat för att underskatta risken för asymtomatisk smittspridning och för att inte ta till sig nya resultat angående effekterna av munskydd. Statsepidemiologen Anders Tegnell har svarat med att de kritiska forskarna i själva verket är ute efter mer forskningsanslag och ”inte är ledande på området”.

Det finns uppenbarligen en djup förtroendeklyfta där många medicinare upplever en ”bunkermentalitet” hos Folkhälsomyndigheten som gör att den inte är beredd att ompröva tidigare ställningstaganden när ny information tillkommer. Att denna situation uppstått måste även det ses som ett misslyckande för den svenska coronahanteringen.

Smittskyddsmyndigheter och regeringar ställdes inför en extrem utmaning när covid-19 spreds över världen. Trots att forskare snabbt kunde kartlägga virusets arvsmassa var mycket oklart i början av året.

Detta bidrog till att olika länder valde skilda strategier. Sverige hanterade inledningsvis coronapandemin ungefär som en influensaepidemi. I dag vet vi att covid-19 inte kan jämföras med influensa, att immunförsvaret reagerar på ett annat sätt, och att de insatser som gjorts i Sverige inte har räckt till för att skydda de mest utsatta grupperna i befolkningen. Därför är det nu dags att se över coronastrategin.

Inledningen av hösten kan vara avgörande för coronapandemins fortsatta utveckling i landet. Det behövs ett rejält omtag för den fortsatta smittbekämpningsstrategin så att smittspridningen hålls nere i väntan på både bättre behandlingsmetoder och vaccin. Prestigemässiga låsningar får inte hindra en sådan omprövning.

Den bör tydligt grundas på en försiktighetsprincip. Denna bör innebära att åtgärder med stora potentiella vinster men begränsade kostnader vidtas även om det finns osäkerhet om hur stora effekterna är. Den får inte betyda försiktighet med billiga insatser som skulle kunna ha betydande positiva verkningar. Så ska inte krav på att åtgärder måste ha vetenskaplig grund tolkas. Regering, myndigheter, regioner och

kommuner måste agera nu för att skydda landet inför nästa fas i pandemin.

Lars Calmfors, professor emeritus i internationell ekonomi vid Stockholms universitet och forskare vid Institutet för näringslivsforskning
Göran K Hansson, leg läkare och professor i kardiovaskulär forskning vid Karolinska institutet och Karolinska universitetssjukhuset
Författarna är ledamöter av Kungl. Vetenskapsakademien, men artikeln utgör inte ett ställningstagande från Akademien.

”Sänkta marginalskatter kan ge tusentals nya industrijobb”

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200814
En halvering av den statliga inkomstskatten kan skapa tusentals nya jobb inom industrin, även för individer som inte direkt tar del av skattesänkningen. En betydande andel, cirka 7 000, av de tillkommande arbetstillfällena skulle finnas inom arbetarkollektivet, skriver ekonomer vid Teknikföretagen och Svenskt näringsliv.

Regeringen äger ett skarpt verktyg när det gäller att skapa varaktiga nya jobb i spåren av den ekonomiska kris som utlösts av covid-19-pandemin. Det är en sänkning av marginalskatten.

En sänkt marginalskatt skulle kunna skapa arbete motsvarande mer än 15 000 årsarbetskrafter inom industrin. Detta motsvarar exempelvis den totala sysselsättningen för nio anläggningar som Domnarvets järnverk. Av dessa bedöms cirka 7 000 vara helt nya arbetarjobb.

Fler än 93 000 personer har varslats om uppsägning sedan i mars, i spåren av coronakrisen. Arbetsförmedlingen spår att arbetslösheten fortsätter öka till 11 procent, från dagens drygt 9 procent. Vi talar alltså om en uppgång med 230 000 arbetslösa till nära 600 000 personer 2021, jämfört med läget före krisen.

Det är ett grovt understatement att säga att all kreativitet som syftar till att få fart på ekonomin och stimulera tillväxten av nya varaktiga jobb

är starkt efterfrågad. Vad som hittills kommit bort i debatten är marginalskatternas betydelse för sysselsättningen i bred bemärkelse. Det råder stor konsensus inom forskningen om att den nu avskaffade värnskatten ger effekter på arbetsutbudet som gör reformen statsfinansiellt neutral. Omfattande studier har också genom åren genomförts om marginalskatters effekter på tillväxttakten i ekonomin.

Ökad inkomst per arbetad timme tack vare sänkt marginalskatt gör helt enkelt att man får incitament att jobba fler timmar.

Men en aspekt är inte alls lika studerad – nämligen det faktum att sänkta marginalskatter också kan skapa nya arbetstillfällen i grupper som inte berörs direkt av förändringar av marginalskatten. I ljuset av den snabbt stigande arbetslösheten som coronakrisen skapar blir detta naturligtvis extra viktigt.

Detta är fokus i en ny rapport som Teknikföretagen i dag lanserar och som tagits fram i samarbete med ekonomer på Svenskt näringsliv. Rapporten visar att en halvering av den statliga inkomstskatten skapar tusentals nya jobb inom industrin, även för individer som inte direkt tar del av skattesänkningen.

I industrin, likväl som för andra sektorer i ekonomin, stärks drivkrafter för arbete och företagsamhet när incitamenten för att anstränga sig ytterligare ökar. Inkomstskattesänkningar har breda positiva beteendeeffekter som gynnar stora delar av samhället genom exempelvis ökad produktivitet, arbetskraftsdeltagande och utbildning.

Dessa effekter möts ofta i debatten av att det endast är personer som ligger över gränsen för statlig inkomstskatt som gynnas när skattesatsen sänks. Effekter av sänkt marginalskatt för industrin är betydligt bredare än så, vilket påvisas i Teknikföretagens nya rapport.

Av de personer som arbetar med industrins kärnverksamhet (direkt) träffas i dag 29 procent av statlig inkomstskatt. Motsvarande andel för tjänster kopplade till industriproduktion (indirekt) är 53 procent. Dessa grupper träffas alltså direkt av en halverad statlig inkomstskatt och de kommer då att öka sina ansträngningar och sitt arbetsutbud.

För att kalkylera detta utgår rapporten från tidigare studier av den så kallade skattebaselasticiteten, det vill säga hur skattebasen förändras när marginalskattesatsen förändras. Detta blir ett mått på hur många fler arbetade timmar som förväntas komma ut av en sänkning av marginalskatten. I rapporten görs en bedömning av olika studier och landar i en elasticitet om 0,25. Med detta som utgångspunkt ger en halverad statlig inkomstskatt i storleksordningen 2 700 nya årsarbetskrafter inom den direkta industrin och inom den indirekta industrin cirka ytterligare 4 400 nya årsarbetskrafter.

Men effekten stannar inte där. Industrin har successivt ökat sin andel sysselsatta bland underleverantörer, inte minst i tjänstesektorn. De så kallade input–output-sambanden visar att ett nytt jobb inom industrin genererar 1,2 jobb bland dess underleverantörer. När det skapas ett nytt jobb inom industriproduktion skapas alltså ytterligare arbetstillfällen bland dess leverantörer av varor och tjänster. Denna indirekta effekt brukar kallas multiplikatoreffekt.

Ett exempel: En grupp tekniker som jobbar i ett industriföretag blir tack vare marginalskattesänkningen motiverade att arbeta något mer och något hårdare i ett utvecklingsprojekt. Tack vare deras ytterligare arbete utvecklar företaget en bättre teknisk lösning av en produkt. Nya

maskiner och flera nya komponenter behöver produceras för att företaget ska kunna förändra sin produktion med den nya tekniken. Även en ny programvara behöver tas fram. Teknikernas ökade arbete leder därför till att företagets underleverantörer får fler uppdrag som i sin tur kräver att de anställer fler.

Genom att företagen får ut fler timmar av sina högavlönade personer, exempelvis ingenjörer, förbättras gradvis företagens produkter och tjänster och tack vare det ökar efterfrågan på företagens varor och tjänster. För att klara av att leverera på den ökade efterfrågan krävs det att företagen anställer fler personer i produktionen, samt ökar sina inköp från underleverantörer. En betydande andel av dessa tillkommande arbetstillfällen skulle finnas inom arbetarkollektivet. På grund av industrins sammansättning och multiplikatoreffekten genereras, enligt kalkylerna i rapporten, totalt cirka 15 700 årsarbetskrafter av skattesänkningen.

Av dessa utgör cirka 10 000 jobb för personer som inte betalar marginalskatt. De berörs alltså inte direkt av marginalskattesänkningen, men däremot indirekt. Under ett antagande om att de 70 procent inom direkt industri som inte betalar statlig skatt också är andelen som erhåller dessa jobb, skapas cirka 7 000 arbetarjobb av marginalskattesänkningen.

Sverige har bland de högsta marginalskatterna i världen som dessutom sätter in på internationellt sett mycket låga nivåer. Debatten om marginalskatterna måste lyftas från den förenklade retoriken om fördelning och vem som vinner och förlorar vid nästa årsskifte efter en budget.

Nivån på vårt välstånd styrs bland annat av hur många som arbetar och hur mycket högkvalificerat arbete som utförs. Vi blir som samhälle fattigare om människor väljer att arbeta mindre på grund av höga skatter. När effekterna av en skattesänkning kan påvisas ha än bredare sysselsättningspotential än vad som tidigare visats förefaller det ohållbart att inte vidta åtgärder mot de mest skadliga skatterna på ekonomin. Dessutom i ett läge där varje möjlighet till att skapa ett ytterligare jobb är mer önskvärd än någonsin.

Mats Kinnwall, chefekonom, Teknikföretagen
Lena Hagman, ekonom, Teknikföretagen
Oscar Brissle, nationalekonom, Svenskt näringsliv
Johan Lidefelt, nationalekonom, Svenskt näringsliv "

”Jag kompetensutvisas för tredje gången från Sverige”

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200815
Kompetensutvisningar fortsätter att vara en olöst fråga i migrationsdebatten. Sverige dräneras på viktig arbetskraft, samtidigt som utvisningarna utgör ett hot mot den svenska modellen. Sverige borde ta efter andra EU-länder som har förlängt sina visum i coronapandemins spår, skriver Matt Kriteman, som kompetensutvisats för tredje gången.

Mitt perspektiv på kompetensvisning – att personer som har kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden utvisas – är som en utomstående, en arbetskraftinvandrare. Även om jag tagit en magisterexamen på ett svenskt stipendium, arbetat och betalat skatt i Sverige i nio år samt röstat i lokalvalen 2018 så är jag inte svensk medborgare. Som många andra utländska talanger har jag inte ens ett permanent uppehållstillstånd, tack vare kompetensutvisning. Vad jag däremot har är ett annat perspektiv. Som amerikan är jag medborgare i ett land till vilket svenskar har utvandrat i århundraden. När jag talar med svenskar som bott i USA är ett vanligt svar: ”Men, ditt land är ju inte bättre vad gäller visum.” De har inte helt fel.

I USA har president Trump öppet förespråkat en restriktiv migrationspolitik med inslag av kompetensutvisningar. År 2016 tillkännagavs ”The buy American/hire American executive order” vilket ökade granskningen av viseringar för högkvalificerad arbetskraft från utlandet, striktare regler för outsourcing samt hinder mot lönedumpning. Beslutet tillkännagavs i en fabrik i Wisconsin med underförstått stöd från fackföreningar.

Under de följande två åren mer än tredubblades antalet nekanden av visumförlängning för så kallade H1B-visum. I april 2020 kom sedan ytterligare ett uttalande där utlänningar fick sina visum och uppehållstillstånd frysta, till följd av covid-19-pandemin. Företag som Amazon, Google och Apple samt flera icke-statliga organisationer protesterade skarpt mot detta. Dessa företag behöver arbetskraften och påtryckningsgrupper ifrågasatte om förslaget var lagligt. Nyligen lyckades Harvard, MIT med flera sätta stopp för restriktionerna för utländska studenter, åtminstone tillfälligt.

I Sverige fortsätter kompetensutvisningar att vara en olöst fråga i migrationsdebatten. Den efterfrågestyrda modellen för arbetskraftsinvandring som antogs 2008 minskade kraftigt fackföreningarnas roll i visumprocessen. Till skillnad från övriga nordiska länder skulle Sverige ha ett gemensamt arbetstillstånd för både hög- och lågkvalificerade arbetstagare och båda grupper skulle ha samma tillgång till välfärdsstaten. I teorin ersattes fackföreningarna av Migrationsverket som arbetsmarknadens grindvakt, med ansvar för att se till att villkoren som erbjöds var ”kollektivavtal eller bättre”. För mig som amerikan kändes detta underligt.

Sverige må vara ett av världens minst religiösa länder, men arbetsmarknadslagar, välfärd, semester är heliga här. Som i alla länder lyckades ett antal oseriösa arbetsgivare, främst verksamma inom lågkvalificerade sektorer, missbruka systemet för att få invandrare att arbeta billigare än svenskar. Relativt dramatiska förändringar för att skydda lagen presenterades inte på en fabrik, som i USA. I stället genomfördes de svenska förändringarna mer subtilt genom statliga

institutioner. Oavsett vilket, officiella siffror från 2017 visade att antalet nekanden av förlängning av arbetskraftstillstånd mer än dubblerades i Sverige. En ”helhetsbedömning” lindrade problemen men deporteringarna fortsatte.

Mediebevakningen i denna fråga följer ett mönster. En arbetstagare utvisas, de borgerliga partierna kritiserar detta, Socialdemokraterna hänvisar till kollektivavtal eller lagen från 2008 eller säger samma sak som de flesta fackföreningarna – ingenting. En ledarskribent skriver en artikel om hur dålig situationen är. Men ingen skriver om migration och lönesättning. Arbetstagaren som ska deporteras får några citat, en våg av stöd i sociala medier och får sedan vänta ut överklagandeprocessen, ofta ensam. I de flesta fall skickas de ut ur landet.

Detta var skälet till Diversifys undersökning av utländsk arbetskraft. Inte bara i syfte att förstå vad ”helhetsbedömning” egentligen betyder, utan också för att inkludera dessa personers perspektiv. Kompetensutvisningar utgör ett hot mot den svenska modellen: Arbetarnas rättigheter förnekas, och de behandlas som brickor i ett spel på grund av att de är utlänningar.

Våra resultat från närmare 600 svaranden har publicerats över trettio gånger i Sverige och utomlands. Migrationsverket har börjat genomföra liknande studier. Som en mexikan-amerikan förstår jag väl hur polariserande migrationsfrågor kan vara. Men något Sverige har lärt mig är att inkluderandet av förmånstagarens perspektiv i policyskapandet är ”hållbart”, och skyddar mot ytterligheter. Därför föreslår jag att:

1 Ge utländska arbetstagare som har blivit av med jobbet längre tid att hitta ett nytt jobb. Tre månader räcker inte. Snarare än att använda pandemin som en bekväm ursäkt för att bli av med utlänningar borde Sverige ta efter andra EU-länder som förlängt sina visum.

2 De som har betalat skatt under fyra av sju år i enlighet med Sveriges avtal om EU-lagen om cirkulär migration bör ges rätten att ansöka om permanent uppehållstillstånd direkt oaktat visumförlängningar samt omfatta även de som redan har lämnat. Tiden bör räknas från när ansökan gjordes, oavsett om ansökan är ny eller en förlängning, snarare än från den dagen då Migrationsverket börjat handlägga ärendet. Tid som ”dragits in” på grund av kompetensutvisning bör återställas.

3 Tillåt med omedelbar verkan ostraffade utländska arbetstagare som redan befinner sig i Sverige och som står i begrepp att utvisas till följd av något mindre fel en tillfällig förlängning medan kompetensutvisningsfrågan utreds. Detta bör även inkludera de som har blivit kompetensutvisade, bytt spår till asylansökan eller väntar på slutligt beslut om arbetstillstånd.

4 Engagera och inkludera utländska arbetstagare i den svenska modellen proaktivt med exempelvis undersökningar som Migrationsverket gör och lyft fram positiva exempel på utländska talanger. Vi är en del av det här landet, har betalat för välfärden och känner oftast mycket starkt för vårt nya hemland. Utländska arbetstagare är den bästa tillgången ett land kan ha för att skapa en positiv kultur kring laglig migration samt för att locka utländska talanger till Sverige i takt med att ekonomin repar sig.

5 Det verkar som att ett fåtal fackföreningar för lågkvalificerade yrkesgrupper är villiga att ta denna fråga som gisslan och därigenom offra sina egna värderingar om arbetstagares rättigheter och mänsklig värdighet för att kunna kontrollera lågkvalificerad migration. Låt dem därför gärna ha något att säga till om kring framtidens lågkvalificerade migration, men inte om människor som redan är här.

Arbetslöshetspolitiken kan reformeras när lågkvalificerad arbetskraft blir en bristvara i landet.

6 Skapa utrymme för självständig civilsamhällelig innovation ledd av utländska talanger för att utgöra en del av lösningen. Många av våra fackföreningar har helt enkelt övergivit oss, vilket gör oss ännu mer beroende av våra arbetsgivare. ”Bottom-up”-inkluderandet har varit ett framgångsrecept i Finland.

Sverige kan ha både svensk arbetsmarknadsreglering och utländska talanger. Det handlar om inkludering. Jag kommer att fortsätta ge utländsk arbetskraft en röst, men från utlandet. Som så många utlänningar som har mist sina jobb måste jag lämna Sverige. Mina tre månader för att hitta ett nytt jobb är över.

Matt Kriteman, grundare av real-people.se, the Dearly deported podcast & blog och tidigare COO för Diversify foundation. Han har arbetat för Demokraterna i den amerikanska kongressen, FN och med svenskt internationellt bistånd, arbetar för närvarande som långsiktig valobservatör i Ukraina för en amerikansk partipolitiskt oberoende organisation "

”Coronaoron inför höstens skolstart är befogad”

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200816
Folkhälsomyndighetens hållning är att barns smittsamhet är låg, och att de inte blir allvarligt sjuka. Tillgängliga data visar dock en annan bild. För att minimera risken för våra barn, och personer i deras omgivning, att få covid-19, uppmanar vi till en ansvarsfull skolöppning och ger här konkreta förslag på hur detta kan genomföras, skriver 26 forskare.

Sars-cov-2-viruset breder ut sig, också hos barn och ungdomar. I en studie från Sydkorea som inkluderade över 59 000 individer, undersökte man hur viruset spreds i och utanför hushåll. Smitta inom familjen var som förväntat det vanligaste. Och 10–19-åringar var lika smittsamma som vuxna. Barn under 10 år var få i denna studie och mindre smittbenägna, men i en annan nyligen publicerad studie hade barn under 5 år högre virusnivåer i näsa och hals än övriga åldersgrupper.

Det finns också studier som belyser större utbrott bland barn: I Georgia i USA anordnades i juni ett sommarläger för åldrarna 6–19 år. Alla 363 barn och 258 ledare fick innan lägret uppvisa ett negativt coronatest, högst 12 dagar gammalt. Fönstren stod öppna i lägerlokalerna och ledarna bar munskydd, men inte barnen. En ledare fick symtom, och viruset fick fäste bland barnen, varefter lägret stängdes. Man följde sedan upp, och lyckades testa 58 procent av deltagarna; av dessa var

76 procent positiva för sars-cov-2, med högst andel smittade i åldersgruppen 6–10 år.

Israel hade en tidig lockdown, med få fall och låga dödstal. Man öppnade därför skolorna den 17 maj, samtidigt med andra delar av samhället. Tio dagar senare sköt antalet fall i Jerusalem i höjden, och 41 procent av de positiva var 10–19-åringar. Efter detta tog epidemin fart i hela landet. I Sverige började smittotalen vika ner efter midsommarhelgen, cirka 10 dagar efter skolavslutningarna, från ett sjudagars-medelvärde på 1 299 fall per dag den 27 juni till 395 fall per dag den 14 juli.

Den 12 augusti hade 38 498 individer i Uppsala län testats för antikroppar mot viruset. I åldersgrupperna 30 till 69 år var andelen positiva 10–13 procent , men i åldersgruppen 10–19 år var siffran så hög som 28 procent och hos 0–9-åringar 18 procent. Då många själva tog initiativ att testas är data inte helt rättvisande, men fördelningen talar för en hög smitta bland barn och ungdomar. USA såg under de två sista veckorna i juli över 97 000 nya konstaterade fall hos barn, en ökning med 40 procent.

Folkhälsomyndigheten anser dock att barnen i skolorna inte driver epidemin och har lagt fram en rapport som stöd för att skolstängning inte är av nytta. De data som presenteras i rapporten har inte genomgått oberoende granskning och ger inte stöd för denna tes. En studie från USA kommer i stället till slutsatsen att skolstängning har effekt på smittspridningen och minskar dödstalen, särskilt vid tidiga åtgärder.

De flesta barn får en mild infektion, men de kan utveckla ett hyperinflammatoriskt allvarligt sjukdomstillstånd. Det har hittills drabbat cirka 50 barn i Sverige och krävt aggressiv sjukhusbehandling. Trettiotvå barn har haft svår covid-19 och fått vård på intensivvårdsavdelningar, 147 har vårdats på sjukhus. Ett har dött.

Men vad som är lika allvarligt är att vi i dag inte vet vilka långtidseffekter infektionen har. Rapporter kommer dagligen om virusets påverkan på hjärta, lungor och hjärna, med symtom som kvarstår under lång tid. Vi saknar således kunskap om hur covid-19 på sikt kan påverka människors framtida hälsa.

Den oro som finns inför höstens skolöppning är därför befogad. Att hålla sitt barn hemma från skolan är i Sverige olagligt och flera familjer har fått hot om vite, trots att de har familjemedlemmar som tillhör riskgrupper. Lärare har uppmanat regeringen att under sommaren förbereda en mer hållbar strategi för att skydda elever och personal. Eftersom barn är smittsamma, kan bli allvarligt sjuka, och det i dag är oklart hur också en mild infektion påverkar deras framtida hälsa, bör vi redan vid skolstart vidta åtgärder för att hålla smittan nere.

Vi föreslår följande åtgärder vid skolstarten:

Elever och lärare bär munskydd. Det är en enkel, billig och evidensbaserad åtgärd som håller ner smittan, och det finns inga evidens för att det är skadligt. Studier, där man genom filmer från övervakningskameror studerat människors beteenden i olika världsdelar, före och efter munskyddstvång, visar att man tar sig 50–80 procent mindre i ansiktet med munskydd och att avståndet till andra personer ökar.

Om gymnasieskolorna ska öppna bör detta ske gradvis.

Skolorna inför ökad distans mellan eleverna. Undervisning sker med frekvent vädring samt med en avstängd luftkonditionering. God ventilation är dock av stor vikt.

All idrott sker utomhus.
Måltider intas endast klassvis och med avstånd.

Gruppundervisning, som i årskurs 6–9 ofta sker utanför hemklassen, ska undvikas, för att undvika att en elev möter 120–150 elever i undervisningssituationen under en vecka.

Frikostig testning genomförs vid minsta symtom. Då utbrott uppstår görs smittspårning, med karantänsättning av smittade kontakter och eventuell skolstängning under en tid. Samtliga i familjen där någon är smittad sätts i karantän i minst sju dagar. Den som är smittad stannar hemma minst en vecka efter symtomfrihet.

För familjer där någon tillhör riskgrupper tillåts undervisning i hemmet, dvs skolplikten ersätts temporärt med en läroplikt.
Vi uppmanar regeringen och de ansvariga för skolornas verksamhet att skyndsamt ta till sig de nya vetenskapliga data som finns. En del lärosäten har redan gjort det. Karolinska institutets rektor har den 12 augusti gett studenter och personal rekommendationer delvis i linje med ovan givna förslag, inklusive bruk av munskydd.

Om man inte gör något åt skolsituationen från högre instans, uppmanar vi alla föräldrar att åtminstone skydda sina egna och andras barn och visa omsorg om skolpersonalen. Det gör du genom att se till att ditt barn bär munskydd. Detta visar att du är smart, påläst och tar ansvar för din familj och för dina medmänniskor. Det är nu, när smittotalen är relativt låga, som vi har en andra chans att ta kontroll över epidemin.

Emil J Bergholtz, professor i teoretisk fysik, Stockholms universitet
Jana Bergholtz, fil dr i mineralogi, europeisk patientföreträdare för sällsynta sjukdomar
Sigurd Bergmann, professor emeritus, Norwegian University of Science and Technology
Leif Bjermer, professor i lungmedicin och allergologi, Lunds universitet LU
Nele Brusselaers, docent i klinisk epidemiologi, Karolinska institutet (KI)
Barbara Caracciolo, MSc i epidemiologi, med dr i äldreforskning
Marcus Carlsson, docent i matematik, (LU)
Lena Einhorn, med dr i virologi
Stefan Einhorn, professor i molekylär onkologi, KI
Manuel Felices, MD, PhD, sektionschef endokrin kirurgi, Norra Älvsborgs Länssjukhus
Andrew Ewing, professor i molekylärbiologi och kemi, Göteborgs universitet (GU)
Jonas Frisén, professor i stamcellsforskning, KI
Marie Gorwa, professor i teknisk mikrobiologi, LU
Åke Gustafsson, med dr i virologi, tidigare chef för mikrobiologi och vårdhygien, Region Gävleborg och Region Uppsala
Claudia Hanson, associate professor, global public health, KI
Stefan Hanson, infektionsläkare, fil dr i internationell hälsa
Olle Isaksson, professor emeritus i endokrinologi, Sahlgrenska akademin
Anders Jansson, överläkare i klinisk fysiologi, Danderyds sjukhus
Bo Lundbäck, senior professor i lungsjukdomarnas kliniska epidemiologi, GU

Åke Lundkvist, professor i virologi, Uppsala universitet UU
Jan Lötvall, professor i klinisk allergologi, GU
Björn Olsen, professor i infektionssjukdomar, (UU)
Jens Stilhoff Sörensen, fil dr, docent, institution för globala studier,GU
Cecilia Söderberg-Nauclér, professor i mikrobiell patogenes, KI
Anders Vahlne, professor emeritus i klinisk virologi, KI
Anders Wahlin, professor emeritus i hematologi, Umeå universitet
Artikelförfattarna är medlemmar i Vetenskapsforum covid-19, en organisation startad av ”de 22 forskarna” med syfte att sprida vetenskapligt baserad kunskap om stora frågor och utmaningar som den pågående pandemin har ställt världen och vårt land inför. "

”Så kan skolbetygen bli mer rättvisa”

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200817
Jag föreslår i dag ett antal förändringar av betygssystemet. De viktigaste handlar om att införa ämnesbetyg för den gymnasiala nivån, kompensatorisk betygssättning och ytterligare ett underkänt betyg. Jag lyfter även fram några insatser som kan motverka betygsinflation och olikvärdig betygssättning, skriver regeringens utredare Jörgen Tholin.

Dagens betygssystem är omdiskuterat. Det har under flera år funnits en diskussion om att det upplevs som otydligt och ibland även orättvist. Därför tillsatte regeringen i april 2018 en utredning för att se över delar i det nuvarande systemet.

En viktig del i utredningsarbetet har varit att besöka skolor i hela landet för att inhämta synpunkter från ett stort antal elever, lärare och skolledare. Det är tydligt att Skolsverige ser olika ut och att skolors förutsättningar och behov skiljer sig mycket åt. När jag har utformat mina förslag i betänkandet ”Bygga, bedöma, betygssätta” som i dag överlämnas till regeringen, har jag lagt stor vikt vid de olika beskrivningar av utmaningar som vi fått, liksom de olika förslag till lösningar som har förts fram.

1 Ämnesbetyg i stället för kursbetyg. Det nuvarande systemet i gymnasieskolan där elever får betyg efter varje kurs bidrar till fragmentisering och skapar stress hos både elever och lärare. Ett dåligt kursbetyg i början av utbildningen följer med under hela

gymnasietiden och får lika stor betydelse för meritvärdet som betyg från senare kurser.

Jag föreslår därför en modell för ämnesbetyg som innebär att utbildningen i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och motsvarande utbildningar inom komvux ska vara ämnesutformad och att betyg ska ges i ämnen i stället för på kurser. I mer omfattande ämnen får eleverna betyg vid flera tillfällen under studierna i ämnet men det är bara elevens sista betyg som blir det slutgiltiga och som räknas in i meritvärdet.

Den huvudsakliga vinsten är att lärare och elever tillsammans får mer tid till undervisning, lärande och fördjupning innan det avgörande betyget sätts. Det slutliga betyget i ett ämne ger dessutom mer relevant information om elevens kunskaper i hela ämnet än vad betyg på de enskilda kurserna gör. Detta har lyfts fram som betydelsefullt inte minst av yrkeslärare och branschorganisationer, som menar att det intressanta är vad eleverna faktiskt kan när de är klara med utbildningen.

2 Kompensatorisk betygssättning. I dag anser många elever och lärare att betygen inte ger en rättvisande bild av vad eleven kan, eftersom enstaka mindre kunskapsområden kan få en avgörande inverkan på betyget. För att få exempelvis betyget C måste eleven prestera minst C på alla delar av kunskapskravet. En enda del med sämre resultat gör att betyget blir lägre. Eleverna upplever att de bedöms utifrån sin sämsta prestation.

Jag föreslår därför att betygsättningen ska vara kompensatorisk i grundskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan samt komvux på gymnasial nivå. Läraren får då möjlighet att utifrån sin professionella kompetens göra en sammantagen bedömning av elevens olika kunskaper och sedan sätta det betyg som bäst motsvarar vad eleven kan.

En sådan betygssättning kommer att minska betygsstressen, öka motivationen hos eleverna och uppfattas som mer rättvisande av både lärare och elever.

3 Ytterligare ett underkänt betyg. I dag finns fem godkända betyg men bara ett underkänt, betyget F. När en elev får F kan det betyda allt ifrån att eleven saknar endast lite kunskap för att få godkänt betyg till att det är mycket långt därifrån. En majoritet av de lärare jag träffat har påtalat behovet av ett betyg som ger en tydligare återkoppling till de elever som är nära att få ett godkänt betyg.

Jag föreslår därför att ytterligare ett underkänt betyg ska införas i grundskola, gymnasieskola och komvux på gymnasial nivå. Fördelarna med två underkända betyg är att eleven får en tydligare bekräftelse på sin kunskapsutveckling och kan känna mer motivation att fortsätta jobba för att nå de kunskaper som kvävs för ett godkänt betyg.

4 Åtgärder för minskad betygsinflation. Utredningen fick även ett tilläggsdirektiv att analysera behovet av ytterligare insatser för att undvika betygsinflation. Många av de lärare och elever jag mött är bekymrade över betygsinflation och olikvärdig betygssättning, där betygen sticker i väg på vissa skolor. Undersökningar har också visat att elevernas betyg ökat kraftigt över tid, framför allt de högre betygen.

I dag finns det exempelvis grundskolor där nästan alla elever har betyget A i vissa ämnen.

Det finns flera orsaker till detta. Skolvalet som innebär konkurrens om elever, många obehöriga lärare, brist på kollegialt stöd, och ett visst mått av relativ betygssättning. Vi ser också exempel på skolhuvudmän som har ”ökad måluppfyllelse”, det vill säga högre betyg, som ett uttalat mål samtidigt som man genomför besparingar i verksamheten och andelen behöriga lärare minskar.

Betygsinflation och olikvärdig betygssättning måste motverkas eftersom de urholkar betygssystemets trovärdighet, leder till orättvis betygssättning och i förlängningen till ett orättvist urvalssystem. Min bedömning är att det finns behov av fler insatser på både kort och lång sikt. Två exempel är central bedömning av nationella prov och att de nationella proven på grundskolan ska styra elevernas betyg i högre grad än i dag det vill säga att elevernas provresultat blir en måttstock för nivån på betygen som får sättas på skolan. Ett tredje är att ett examensprov införs i gymnasieskolan där man redovisar betyg och provresultat separat, alltså ett system med två skilda mätpunkter.

Införande i två steg. Förslagen i utredningen ska betraktas som ett paket där delarna förstärker varandra. Därför är det viktigt att de införs så samlat som möjligt. Jag föreslår att kompensatorisk betygssättning och ytterligare ett underkänt betyg i betygsskalan införs redan hösten 2022. Förslagen gynnar eleverna men kräver inte någon omfattande implementering. Jag bedömer samtidigt att huvudmännen behöver mer tid än så för att förbereda för det mer omfattande förslaget om ämnesbetyg. Av det skälet föreslår jag att detta ska ske först hösten 2024.

Fokus på lärande och kunskaper. Jag har med dessa förslag till förändringar i betygssystemet strävat efter att ge bättre förutsättningar för elevers lärande och bättre förutsättningar för lärares undervisning, bedömning och betygssättning. I mina många möten med elever är det påfallande hur få av dem som talar om vad de faktiskt lär sig, fokus ligger i stället på strategier för att få bra betyg. För mig är det ett tydligt tecken på att något blivit fel.

Min förhoppning är att de tänkta förändringarna kan vara steg på vägen mot ett större fokus på lärande och kunskaper som på bästa sätt rustar våra elever för framtida studier och arbetsliv.

Jörgen Tholin, Regeringens särskilda utredare, Betygsutredningen "

”Sänkta arbetsgivaravgifter för unga budgetkrav från L”

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

"DN. DEBATT 200818
Låt statens budget för 2021 fokuseras på integration och skola, klimat och forskning samt en återstart som värnar både dagens och morgondagens jobb. Vi vill sänka arbetsgivaravgifterna för både unga upp till 21 år och de första anställda när små företag växer, skriver Nyamko Sabuni (L) och Mats Persson (L) inför budgetförhandlingarna med regeringen och C.

Höstens budgetförhandlingar är avgörande för återstarten av Sverige. Liberalerna kommer att kräva att politiken fokuserar på att återstarta Sverige genom reformer, skattesänkningar och satsningar på integration och skola, klimat och forskning och för en återstart av Sverige med fler jobb i växande företag. Arbetslinjen måste hållas.

I förhandlingarna prioriterar Liberalerna även att offentliga kärnuppgifter som rättsväsendet, och sjukvården och assistansen ges rätt förutsättningar att bedriva sin verksamhet. Att hemtjänsten anpassas till fler äldre personers behov samtidigt som kommuner och regioner får de tillskott de behöver.

Sverige ska vara möjligheternas land för alla. Då måste frihet, trygghet och egenmakt inte vara ett privilegium för några få, utan verklighet i hela Sverige. Därför prioriterar vi i budgetförhandlingarna om hur Sverige ska återstartas allra främst reformer och tillskott till tre centrala områden:

1 Integration och skola. Coronakrisen blottar Sveriges integrationsproblem. En arbetsmarknad där jobben blir färre riskerar att drabba stora grupper av utlandsfödda särskilt hårt och fördjupa den otrygghet som sprider rädsla och hopplöshet i utsatta områden. Flera redan utsatta områden har drabbats hårt av smittspridning, samtidigt som vi vet att det är de elever som redan från början haft tuffast förutsättningar som har drabbats hårdast av distansundervisningen.

Det krävs kraftfulla åtgärder för skolgången i Sverige om alla elever ska få en ärlig chans att lyckas. Vi vill locka de bästa lärarna till de skolor som har de tuffaste förutsättningarna genom bättre arbetsvillkor samt trygga skolans finansiering med långsiktiga statliga sektorsbidrag. Förskolan ska stärkas genom ett ökat fokus på svenska och språkinlärning. Inget gör mer för att alla barn ska ha drömmar och framtidstro än att alla skolor är bra skolor.

Liberalerna kräver som en del av detta att staten årligen skjuter till två miljarder kronor för att stötta utsatta områden. Under alltför lång tid har politiker försökt bryta utvecklingen i utsatta områden med tillfälliga projektpengar och villkorslösa bidrag. Den politiken måste upphöra. Pengarna behöver, utöver till skolan, bland annat gå till satsningar på trygghet och minskad trångboddhet. Vi behöver börja rusta upp våra utanförskapsområden i samverkan mellan stat, kommun, fastighetsföretag och boende.

Vi vill i budgeten också vika cirka 10 miljarder för att sänka skatten på de allra lägsta inkomsterna med runt 500 kronor per månad. Den som saknar ett jobb, inte minst i våra utsatta områden, behöver veta att det alltid ska löna sig att arbeta. För att långsiktigt stärka fokuset på att fler utrikes födda ska komma i arbete och få mer makt över sin egen vardag vill vi att budgetpropositionen kompletteras med ett mått på integrationsskulden: de utrikes födda som lever i risk för fattigdom.

2 Klimat och forskning. När Sverige återstartas måste klimatfrågan prioriteras. Sverige behöver växla upp arbetet med att elektrifiera både transporter och industri för att sänka våra utsläpp. En liberal klimatpolitik är teknikoptimistisk och vägrar ställa sänkta utsläpp mot välstånd och tillväxt.

I den kommande propositionen vill vi att politiken viker medel för att uppmuntra infångande och lagring av koldioxid. Det skulle räcka att fånga in utsläppen från de femton största industrierna i Sverige för att radera ut utsläpp lika stora som alla inrikes transporter. Bland de mest kostnadseffektiva sätten att lagra koldioxid är att bevara och anlägga nya våtmarker. Därför vill vi både se en lagringspeng som stimulerar näringslivet till att fånga in koldioxid och vika en halv miljard per år för att naturliga våtmarker, där det är lämpligt, återvätas.

Forskningspolitiken måste växlas upp i den forskningsproposition som kommer samtidigt som budgeten. Så kan vi både möta klimatkrisen och stärka Sverige som kunskapsnation efter coronakrisen.

3 Återstart av ekonomin. Sveriges välfärd bygger på arbete och växande företag. För att stötta sysselsättningen vill vi sammantaget genomföra strategiska skattesänkningar på cirka 30 miljarder kronor på jobb, arbetsinkomster och företag. Företagen är jobbskaparna. Ska vi ha höga ambitioner för välfärden måste fler företag våga investera och anställa.

Vi har redan gett besked om att vi vill ta ned bolagsskatten, sänka skattetrycket på forskningsintensiva företag och förbättra skattevillkoren för de kvalificerade personaloptioner som är särskilt viktiga för snabbväxande företag.

I dag lämnar vi ännu ett besked. Det måste bli enklare och billigare att anställa. Därför föreslår vi i dag även sänkta arbetsgivaravgifter både för unga upp till och med 21 år och för de första anställda när små företag växer. Bara denna riktade lättnad sänker företagens kostnader med cirka 7 miljarder kronor. Så stärker vi konkurrenskraften för både dagens och morgondagens jobbskapare.

Staten ska även riktat bidra till att upprätthålla efterfrågan i ekonomin. Planerade investeringar ska tidigareläggas, kommuner och regioner ska ges förutsättningar att behålla anställda i stora verksamheter som vård och skola och rotavdraget behöver vidgas.

Detta är Liberalernas krav i förhandlingarna om årets budgetproposition. Såsom bland annat Konjunkturinstitutet bedömer förutsätter dessa en fortsatt expansiv finanspolitik. Staten har under lång tid sparat i ladorna just för att vi ska kunna möta den krisen vi nu ska ta oss igenom. Genom att kombinera tillfälliga åtgärder med långsiktiga reformer som stärker arbetslinjen och investeringsvilja kan vi både återstarta Sverige här och nu och skapa förutsättningar för högre tillväxt och skatteintäkter bortom krisen. När konjunkturen kommer tillbaka ska vi åter tillbaka till balans och överskott.

Förutsättningar finns för effektivisering och kostnadsbegränsningar genom att bland annat växla in ineffektiv näringslivspolitik mot sänkta kostnader för Sveriges företag och en fortsatt stram migrationspolitik. Politiken måste nu bidra till framtidstro i hela Sverige. Låt oss använda den här budgetproposition till att återstarta Sverige med bättre förutsättningar för Sveriges företag, mer klimatarbete, ett brutet utanförskap utan utsatta områden senast år 2030 och en skola i världsklass. Sverige ska vara ett möjligheternas land, för alla.

Nyamko Sabuni (L), partiledare
Mats Persson (L), ekonomisk-politisk talesperson

”De sjuka ska isoleras – inte våra äldre”

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200819
Regeringen underskattar det stora mänskliga lidande som många äldre människor nu utsätts för i total isolering. Om inte regeringen förändrar Sveriges coronastrategi kommer tusentals äldre tvingas tillbringa sin sista tid i ensamhet, skilda från barn, barnbarn och vänner. Det vore omänskligt och omoraliskt, skriver Ulf Kristersson (M).

Coronakrisen är inte över. Nya utbrott på flera håll i världen fortsätter att äventyra liv och hälsa. Detta sker även i Sverige, och vi vet ännu inte hur hösten kommer att gå. Därtill har den svenska ekonomin utsatts för en historisk nedkylning, med mycket hög arbetslöshet som följd.

I denna medicinska och ekonomiska kris har Sverige valt en annan strategi än många andra. Det samlade svaret på om vi har gjort rätt eller fel kommer att dröja, men redan nu är det uppenbart att den återkommande otydlighet som har präglat den svenska coronapolitiken är ohållbar. Otydligheten har gällt allt från skyddsutrustning och tester till vad som egentligen gäller för olika sorters folksamlingar.

Det är regeringens uppgift att leda och hålla samman den svenska strategin, och fatta beslut om förändringar när det är nödvändigt. Regionerna och kommunerna är hårt pressade och behöver kunna lita på att staten bidrar med både ledning och tydlighet.

Långsiktigt hoppas jag att den coronakommission som Moderaterna krävde – och regeringen hörsammade – kommer att ge oss mer djuplodande erfarenheter inför kommande kriser. Men två saker kan vi konstatera redan nu:

För det första att den svenska sjukvården klarade av att snabbt ställa om och mobilisera flerdubbelt antal iva-platser. Läkare, sjuksköterskor och undersköterskor har gjort ett enastående arbete. Den stora responsen på specialistsjuksköterskan Eveline Jacobsons berättelse i Sommar i P1 är ett tydligt exempel på just det.

För det andra att Sverige grovt har misslyckats med att skydda de allra mest sårbara. 5 780 döda talar sitt tydliga språk. Det ska jämföras med 260 i Norge, 330 i Finland och 620 i Danmark. Det är ett misslyckande av historiska proportioner som inte kan – och inte får – bortförklaras med argument som ”man kan inte jämföra länder ” eller rent föraktfulla kommentarer som utrikesminister Ann Lindes famösa ”detta är ingen tävling”.

Tusentals miste livet för att Sverige inte förmådde skydda dem. Den smärtan blir extra tydlig för alla oss som förlorade någon nära och själva stod inplastade i fullständig skyddsdräkt när vi försökte tala med den som insjuknat. Många fler kan nog känna och förstå vilket lidande det innebär.

Inför hösten måste den svenska strategin förändras. Vi vet nu mer om covid-19 än i vintras och det måste påverka strategin tills ett fungerande vaccin finns tillgängligt. Pandemin kräver fortsatt försiktighet och fysisk distansering men det räcker inte. Sverige måste bryta smittkedjor och det handlar framför allt om tre saker: testa, smittspåra och isolera.

Fortsätta testa för att veta vem som är sjuk, och ska vara hemma. Vi måste systematiskt hitta dem som bär smittan och sedan lika systematiskt smittspåra och testa alla som den smittade har haft kontakt med. Därefter isolera de som är sjuka eller riskerar att vara sjuka.

WHO och Europeiska smittskyddsmyndigheten har länge rekommenderat detta. Forskningen visar att det är viktigt både för att hålla nere smittspridningen och för att öppna upp samhället. Detta görs redan metodiskt i många länder. Det är bra att regeringen avsatt resurser, men pengar är långt ifrån tillräckligt.

Regeringen måste ta fram tydligare riktlinjer till regionerna, inte vänta på 21 olika lokala strategier. I dag finns inte ens krav på att familjemedlemmar till sjuka personer ska testas, om de inte uppvisar egna symtom. Det behövs också operativt statligt stöd vid till exempel omfattande lokala utbrott där kraftfulla åtgärder är nödvändiga för att snabbt stoppa vidare smittspridning.

Sverige borde hämta inspiration från länder som kommit längre. Finland utbildar just nu hundratals smittspårare, och i bland annat Tyskland och Italien ombeds alla restaurangbesökare skriva ner kontaktinformation för eventuell smittspårning. Inget av detta sker av sig självt.

Det är viktigt för ekonomin att Sverige omedelbart kommer i gång med att testa, smittspåra och isolera. Men framför allt handlar detta om respekt för Sveriges äldre och andra extra sårbara. För om vi inte smittspårar och isolerar de som är smittade – och som kan smitta andra – tvingas orimligt många äldre och andra riskgrupper att fortsätta leva isolerade.

Den svenska regeringen underskattar det stora mänskliga lidande som månad efter månad i total isolering innebär. Dessutom är det fel: utgångspunkten måste vara att den som är smittad ska isoleras, inte den som riskerar att dö för att andra är smittade. Om inte Sverige byter strategi kommer det innebära att tusentals äldre tvingas tillbringa sin sista tid i isolering från barn och barnbarn. Det vore både omänskligt och omoraliskt.

Den kommande höstens andra stora coronafråga handlar om jobb och ekonomi. Arbetslösheten har stigit till nära 10 procent, samtidigt som hundratusentals svenskar är permitterade. Det finns ingen viktigare ekonomisk-politisk uppgift de kommande åren än att odla växtkraft i den svenska ekonomin och se till att alla som kan jobba gör det. Det är nödvändigt, både för att ha råd med svensk välfärd och för att inte ytterligare fördjupa utanförskapet i många förorter.

Även ekonomin kräver en tydlig strategi. Socialdemokraterna lovade – bland flera andra brutna löften – EU:s lägsta arbetslöshet, men nådde i stället EU:s femte högsta. Trots långvarig högkonjunktur hade Sverige efter sex år med Socialdemokraterna lägst tillväxt per capita i hela EU. Problemen fanns alltså långt före corona.

Under vårens olika stödpaket var regeringen motvillig och fler människor än nödvändigt drabbades av uppsägningar och konkurser. Moderaterna mobiliserade en majoritet i riksdagen och tvingade fram mer omfattande stöd för att rädda jobb och företag.

Socialdemokraterna vill gärna prata om a-kassa, men förstår i grunden inte hur välfärden skapas.

Det ekonomiska läget är fortfarande allvarligt och de mest utsatta företagen behöver mer hjälp. Men fokus måste nu vara på att snabbt komma tillbaka till arbetslinjen, både för företag och anställda. I längden måste företag konkurrera på egna meriter, inte på statliga subventioner. Och i längden är sysslolöshet i korttidspermittering och höjd a-kassa bara en väg in i bidragsberoende. Det kommer inte stärka Sveriges konkurrenskraft.

Lärdomen från den djupa 90-talskrisen och finanskrisen 2009 är att det är arbetslinjen – inte bidragslinjen – som tar Sverige framåt. Företagande och insikten att arbete alltid är bättre än bidrag måste systematiskt prägla den ekonomiska politiken. Många tecken tyder på att Socialdemokraterna och LO nu drar åt motsatt håll. Den ekonomiska politiken under 2020 och 2021 kommer att få betydelse för hela 20-talet.

Ska Sverige ekonomiskt och mänskligt ta sig igenom den här krisen på ett vis som vi kan vara stolta över om tio år, måste alltså strategin läggas om. De äldre får nu inte offras ännu en gång. Och dagens barn och unga kommer att påverkas mest av den ekonomiska politik vi väljer. För oss som fattar besluten är detta förpliktigande.

Ulf Kristersson (M), partiledare "

”EU har förlorat kampen för demokrati på Kuba”

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200820
Sedan avtalet mellan EU och Kuba undertecknades hösten 2016 har den kubanska regeringen systematiskt brutit mot avtalets skrivningar om demokrati och mänskliga rättigheter. Sverige bör kräva att EU säger upp avtalet om Kuba inte börjar genomföra politiska och juridiska förändringar som syftar till demokrati, skriver Erik Jennische och Lisa Pelling.

Sommaren 2020 står Kuba inför sin värsta ekonomiska kris någonsin. Trots det vägrar den kubanska regeringen att genomföra några ekonomiska eller politiska reformer som skulle skapa förutsättningar för de kubanska medborgarna att ta landet ur krisen. En ny rapport ”I väntan på vadå? Hur EU förlorade kampen om demokrati på Kuba” från Arena Idé visar hur det kubanska kommunistpartiet lyckats behålla sitt järngrepp om kubanernas liv och vardag, och fått EU att ställa sig på den kubanska regeringens sida.

Den ekonomiska krisen på Kuba är bråddjup. Det kollapsande Venezuela kan inte längre stötta den kubanska regeringen, och coronapandemin har gjort att charterturismen i princip har upphört.

Därmed har landet förlorat sina två viktigaste inkomstkällor. Dessutom sinar remitteringarna från exilkubaner i coronadrabbade USA, som sedan förra året inte får skicka mer än 1 000 dollar var tredje månad, och dessutom bara till familjemedlemmar.

Våren 2020 har Fidel och Raúl Castros regeringar styrt kubanernas liv längre efter Berlinmurens fall 1989 än före. Under de första 30 åren förundrades och förfärades omvärlden av den radikala politiska och ekonomiska omvandlingen av Kuba, och över Fidel Castros förmåga att hålla landet i sitt grepp. Under de senaste 30 åren har frågan varit: Hur länge kan revolutionen överleva?

Men sedan ett par år ställs den frågan alltmer sällan. När Raúl Castro ärvde makten av sin sjuke bror i mitten av 00-talet, satte han målet att få omvärldens erkännande för att Kuba och dess kommunistparti hänger ihop för alltid, för att revolutionen är kubanernas nationella projekt. Och han lyckades.

I år är det sex år sedan EU och USA öppnade dörren för Raúl Castro och gjorde goda relationer till den kubanska regeringen till syftet med politiken. Två år senare, våren 2016, besökte Barack Obama Kuba.

Samtidigt slutförhandlade EU och Kuba ett brett avtal om politisk dialog, bistånd och handel. I samband med att avtalet undertecknades på hösten 2016 avskaffade EU sin tidigare gemensamma ståndpunkt om Kuba, en ståndpunkt som slog fast att målet med EU:s politik var att bidra till demokratisering.

Med de två politiska segrarna i ryggen, kunde Raúl Castro öka förtrycket av demokratirörelsen och stärka enpartisystemet. 2019 antog den kubanska nationalförsamlingen en ny konstitution för landet som förklarar att kommunistpartiet är den överordnade politiska kraften i samhället och staten.

Några månader senare antog nationalförsamlingen en ny vallag, som omöjliggör såväl demokratisering som maktskifte. EU protesterade inte, i stället beslutade det ena medlemslandet efter det andra att godkänna avtalet.

Hösten 2019 röstade regeringspartierna, Moderaterna och Vänsterpartiet i riksdagen för att Sverige, som ett av de sista länderna, skulle godkänna avtalet. Av EU:s medlemsländer är det bara Litauen som ännu inte godkänt avtalet.

Vår genomgång av EU:s Kubapolitik sedan det nya avtalet började förhandlas visar att det är Kuba som styrt och EU som följt efter. EU har bland annat:

Avskaffat målet att Kuba ska bli en demokrati.

Beskrivit Kuba som en “enparti-demokrati” i sin egen rapport om demokrati och mänskliga rättigheter i världen.

Godtagit att valet till nationalförsamlingen 2018 och den nya konstitutionen inte bryter mot skrivningarna om demokrati och mänskliga rättigheter i det gemensamma avtalet.

Accepterat att radikalt hårdare förtryck av demokratirörelsen inte heller bryter mot avtalet.

Givit den kubanska regeringen makten att bestämma vilka europeiska och kubanska organisationer som får vara med i människorättsdialogen som EU och Kuba genomför under två dagar varje år.

Låtit Havanna bestämma vilka europeiska organisationer som får bedriva biståndsprojekt på Kuba.
Givit den kubanska regeringen ett brett biståndsavtal som bara gynnar regeringens lojala aktörer.

Avstått från att kritisera den kubanska militärens och säkerhetstjänstens deltagande i förtrycket i Venezuela.

Vägrat förklara att förtrycket av de mänskliga rättigheterna på Kuba är oacceptabelt.

Vad har då de kubanska medborgarna fått ut av avtalet med EU och människorättsdialogen? Inget. Den kubanska regeringen har inte genomfört eller utlovat några genomgripande ekonomiska eller politiska reformer sedan avtalet blev klart.

I spåren av den ekonomiska krisen kommer Kuba nu att vända sig till sina stora handelspartner för stöd. Det är dock osannolikt att Kina eller Ryssland kommer att göra några ekonomiska åtaganden som motsvarar det Venezuela tidigare gjorde. Den kubanska regeringen kommer därför också att närma sig EU och dess medlemsstater för ekonomiskt stöd. Under sommaren har den svenska regeringen också givit Sida i uppdrag att utarbeta underlag för en ny svensk biståndsstrategi med Kuba.

Nu krävs en ny europeisk och svensk politik gentemot Kuba:

1 Det humanitära stödet från EU och medlemsländerna måste fördelas så att det kommer alla medborgare till del, och inte bara dem som regeringen vill prioritera.

2 Utgångspunkten för allt utvecklingsbistånd till Kuba måste vara att det rådande politiska och ekonomiska systemet inte går att bygga vidare på. Budskapet till regeringen måste vara tydligt och offentligt: för att det ska bli något svenskt eller europeiskt stöd måste de kubanska medborgarna få vara med och bestämma hur resurserna ska användas och hur ekonomin ska utvecklas. De måste få säga vad de tycker och välja sina egna företrädare.

3 EU måste ta sina egna värderingar på allvar. Sedan avtalet undertecknades hösten 2016 har den kubanska regeringen systematiskt brutit mot avtalets skrivningar om demokrati och mänskliga rättigheter. Sverige bör kräva att EU säger upp avtalet såvida Kuba inte börjar genomföra politiska och juridiska förändringar som syftar till demokrati.

Det är inte den ekonomiska krisen som kommer att leda till demokrati på Kuba, utan de kubanska medborgarnas kraft och engagemang. Förtrycket är totalitärt och hårt just för att de inte ska ha möjligheten att lyckas. I det läget ska EU, Sverige och övriga medlemsstater ställa sig på medborgarnas sida, och inte bidra till finansieringen av ett politiskt system som förvägrar kubanerna rätten till demokrati, frihet och välstånd.

Erik Jennische, rapportförfattare, till vardags chef för Latinamerikaavdelningen på Civil rights defenders
Lisa Pelling, utredningschef Arena Idé "

"**Bakgrund. Rapporten**
Rapporten ”I väntan på vadå? Hur EU förlorade kampen för demokrati på Kuba” är skriven av Erik Jennische, till vardags Latinamerikachef på Civil rights defenders.

De åsikter och analyser som förs fram i rapporten är författarens egna och delas inte nödvändigtvis av Civil rights defenders.
Rapporten publiceras torsdag 20 augusti.
Arena Idé är en partipolitiskt oberoende tankesmedja med löntagarperspektiv som finansieras av fackförbund inom LO, TCO och Saco. "

”Vi måste sluta prata om psykisk ohälsa”

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200821
Det vida begreppet psykisk ohälsa är problematiskt. Vi behöver sluta använda det och i stället förstå vad som är vanligt lidande och vad man bör söka vård för. De flesta av oss vet skillnad på en förkylning som vi inte behöver vård för och en svårare infektion, vi behöver nu samma kunskap för det psykiska lidandet, skriver psykiatriprofessorn Christian Rück.

Larmen kring psykisk ohälsa och stress avlöser varandra. Nu har regeringen gett Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram en ny strategi för psykisk hälsa. Begreppet psykisk ohälsa har blivit vanligt på senare år och innefattar inte bara psykiatriska problem utan även den sortens psykiskt lidande som hör livet till. Vi behöver därför sluta prata om psykisk ohälsa som någonting som automatiskt behöver behandlas bort och i stället förstå vad som kräver professionell hjälp och skilja det från det eviga lidandet som hör livet till och som ingen satsning verkar kunna rå på.

Psykisk ohälsa ökar inte. I folkhälsoenkäten frågar Folkhälsomyndigheten vartannat år tiotusentals slumpvis utvalda invånare om måendet. En stor majoritet av befolkningen uppger ett gott eller mycket gott psykiskt välbefinnande. De som anger ett ”nedsatt psykiskt välbefinnande” har under 2004–2018 legat på 12–17 procent. Svåra sömnbesvär och ängslan, oro och ångest, har också legat ganska stabilt under dessa år.

Samtidigt ses framför allt hos femtonåriga flickor en ökning av besvär som nedstämdhet och oro, som också ses i andra länder och måste tas på allvar. Denna ökning är dock inte alls lika stor som ökningen av ställda diagnoser och läkemedelsanvändningen. Att symtom i befolkningen ligger stabilt över tid styrks av data från Svenska tvillingregistret där ett slumpvist urval av unga tvillingar undersöks årligen. Vi ser heller ingen ökning av självmord över de senaste tjugo åren. Att felaktigt tro att psykiska besvär ökar kraftigt leder till att man letar efter orsaker i nutiden för något som inte hänt.

Ofta pekas sociala medier och skärmar ut som orsaker, trots att stora studier inte visat att användningen av dessa orsakar psykiska besvär. Men även om problemen inte ökar så är de ändå så utbredda att de utgör en mycket stor samhällsutmaning.

Fler blir sjuka fast vi mår oförändrat. Att antalet personer som får en psykiatrisk diagnos ökar är otvetydigt. År 2019 hade 12 procent av tonårskillarna i Region Stockholm fått diagnosen adhd. 2018 var första året när fler än en miljon svenskar hämtat ut ett recept på antidepressiva läkemedel. Sista kvartalet 2019 berodde 48 procent av alla sjukskrivningar på en psykiatrisk diagnos, en ökning från 1999 då andelen var 19 procent.

Vi ser alltså en ökning av antal personer som har diagnos, men som beror på andra saker än att befolkningen mår sämre. En sak det beror på är ett ökat utbud av diagnostik och behandling. Men, utöver det, vad är det som gör att diagnoser används för att förklara en allt större del av psykiskt lidande? Diagnoser ger tillgång till behandling och ger en förklaring av lidandet.

Tidigare förklarades lidandet av religion; socialdemokratin hoppades att avskaffandet av orättvisor skulle befria människor från lidandet och psykoanalysen förklarade den enskildes olycka med inre konflikter som inte sällan kunde härledas till barndomen. När sådana förklaringar till lidande blivit mindre framträdande har den medicinska förklaringsmodellen växt sig allt starkare.

Men en del av lidandet verkar inte försvinna helt, hur vi än utvecklar samhället. Hur vi benämner den delen, det vanliga icke-sjukliga lidandet, får betydelse för vad vi ska göra. Och här bör begreppet psykisk ohälsa undvikas.

Därför bör vi sluta säga psykisk ohälsa. Psykisk ohälsa är ett samlingsbegrepp för allt från normala vardagsbesvär till svår sjukdom, alltifrån vanlig ledsenhet på grund av en besvikelse till svår livshotande depression. Man kan känna sig nedstämd av att leva med en partner som man borde lämna, men nedstämdhet kan också bero på depression. Att i det första fallet behandla något som beror på relationsproblem med medicin är orimligt, utan där behöver problem lösas kring relationen.

Problemet med den vida definitionen av psykisk ohälsa, som innefattar allt psykiskt lidande, är att
det antyder att lidandet är onormalt och måste åtgärdas.

det blandar sånt som man kan klara själv och det som man behöver samhällets hjälp för.

det ger ett oklart och omöjligt uppdrag till sjukvården där de sjukaste riskerar att trängas ut.

Ett exempel på det senare är när Socialstyrelsen skriver att regeringens strategi innebär att ”personer med psykisk ohälsa – oavsett ålder och kön, liksom art och grad av ohälsa – måste kunna räkna med att få tillgång till rätt insatser i rätt tid”. Ofta har just sjukdomsdiagnos varit nyckeln till vårdens insatser. Är du sjuk får du vård, är du frisk behöver du inte vård. Här flyttas den gränsen till att utlova insatser, dessutom i rätt tid, för den med ohälsa oavsett dess grad.

Plötsligt framstår ohälsa som något farligt som kräver vård. Detta trots att ohälsa innehåller alla vanliga och ofarliga besvär. Begreppet kan alltså få till följd att vanligt lidande konverteras in i en sjukdomsmodell där besvären nu ses som oacceptabla, onormala och något som kräver åtgärd.

Vad behöver göras?
1 Vi måste acceptera att det inte finns någon enkel lösning som kan få bort allt mänskligt lidande. Problemet kan inte lösas genom satsningar eller punktlistor i debattartiklar. Felaktiga antaganden om vad psykiska problem beror på och en felaktig föreställning om en lavinartad ökning av besvären riskerar att satsningar görs som inte ger effekt eller till och med gör det värre.

2 Vi behöver sluta prata om psykisk ohälsa och i stället förstå vad som är vanligt lidande, själens skrubbsår, och vad man bör söka vård för, själens benbrott, sjukdomarna, diagnoserna. De flesta av oss vet skillnad på en förkylning som vi inte behöver vård för och en svårare infektion, vi behöver nu samma kunskap för det psykiska lidandet.

3 Öka samhällets möjligheter att ge stöd för svårigheter utan att behöva en diagnos för att kunna få hjälp. Till exempel behöver skolan

ge barn det stöd de behöver, utan att kräva diagnos, precis som skollagen säger.

4 Där vi ser stora framsteg på andra håll i sjukvården, till exempel minskad dödlighet i hjärtinfarkt genom snabb behandling som ser likadan ut i hela landet, så står många med psykiatriska tillstånd utan den behandling som de enligt riktlinjer borde få. Här behöver den underfinansierade vården förstärkas – för att minska det lidande vi faktiskt kan minska.

Christian Rück, överläkare, professor i psykiatri vid Karolinska institutet och författare till nya boken ”Olyckliga i paradiset – varför mår vi dåligt när allt är så bra” "

”Så kan oppositionen ta makten i Belarus”

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200822
Avgörande för en reell och hållbar förändring i Belarus är inte hur många som protesterar, utan om det finns ett kollektiv som kan ta över. Personer med politiskt-pragmatiskt sinnelag, med tydliga idéer om vad som ska göras och som kan genomföra sitt program snabbt, skriver forskarna Li Bennich-Björkman och Sofie Bedford.

En ”färgrevolution” utspelar sig på gatorna i Belarus. Om demonstranterna lyckas få till ett nyval, avsätta Aleksandr Lukasjenko och välja en ny regering, vilka är förutsättningarna för en reell och hållbar förändring?

De förutsättningarna handlar inte om goda intentioner eller omvärldens förhoppningar, utan stavas kort och gott mänskliga resurser, färdigheter och förmågor. Belarus har redan upplevt en misslyckad resning 2006. Demonstranterna byggde då ett tältläger i centrala Minsk, men myndigheterna attackerade snabbt. Lukasjenko satt kvar, och slog kraftfullt tillbaka, inte minst vid de nästföljande valen 2010 då ett stort antal oppositionella presidentkandidater fängslades. Vad är annorlunda nu?

För att rädda en redan vacklande ekonomi valde de belarusiska ledarna att hålla samhället öppet under den rådande pandemin. Presidenten visade tydligt att han inte tog covid-19-krisen på allvar. Han talade om viruset som en ”psykos” och rekommenderade sin befolkning att dricka vodka, basta och köra traktor för att hålla sig friska. Det faktum

att staten till synes ignorerade den allvarliga situationen sågs inte med blida ögon.

Droppen som fick bägaren att rinna över för många var när Lukasjenko insisterade på att låta 3 000 soldater, inklusive många äldre krigsveteraner, marschera genom Minsk för att fira 75-årsjubileet av Nazitysklands fall. Många belarusier tyckte att staten brutit det ”sociala kontraktet” genom att stoppade huvudet i sanden och låta dem själva ta ansvar för sin egen och andras välbefinnande.

På civilsamhällesnivå inleddes ett antal massiva och framgångsrika kampanjer för att på olika sätt stödja dem som bekämpade viruset. Lukasjenko missbedömde situationen gravt när han mitt i allt detta bestämde sig för att trots allt genomföra presidentvalet. Den utbredda mobiliseringsandan, i kombination med en allmän frustration över hur covid-19 hanterats påverkade i allra högsta grad valkampanjen och blev katalysatorn för den resning vi ser i dag.

Folk är inte särskilt förtjusta i Lukasjenko, men eftersom man inte har förtroende för den traditionella oppositionen heller så har hans styre accepterats som ett nödvändigt ont. Den här gången visade sig vara annorlunda.

Bland kandidaterna fanns Viktor Babariko, tidigare vd för Belgazprombank och diplomaten Valerij Tsepkalo vilka blev de mest övertygande rivalerna på länge eftersom de uppfattades som en del av det politiska etablissemanget snarare än ”oppositionen”. Troligtvis var det därför ingen av deras kandidaturer officiellt accepterades.

I stället blev det Svjatlana Tsichanouskaja, en 36-årig hemmafru som tidigare arbetat som engelskalärare, som blev den kandidat som fick de ökänt opolitiska belarusierna att gå ut på gatorna och öppet kräva förändring.

När hon, Babariko och Tsepkalo slog ihop sina valkampanjer började den verkliga framgångssagan. För första gången någonsin engagerade sig folk över hela landet, inte bara i Minsk, i den politiska processen.

De gick på valmöten, de delade sina politiska åsikter på sociala medier och, viktigast av allt, de röstade i slutändan för Tsichanouskaja. Just det faktum att de röstade på henne är också det som gjorde att de inte accepterade valfusket den här gången utan går man ur huset för att delta i protesterna, trots att det kan medföra livsfara då Lukasjenko satt hårt mot hårt och visat att han inte skyr några medel för att hålla sig kvar vid makten.

Även om det är ett långt allmänt missnöje med Lukasjenkos styre som ligger bakom de stora protesterna har den pågående revolutionen i Belarus också en tydlig genusaspekt. Lukasjenko är känd för att vara sexistisk och det tydligt att han underskattade Tsichanouskaja för att hon var kvinna – vilket visade sig vara ytterligare ett ödesdigert misstag från hans sida.

I stället skapade hennes samarbete med Tsepkalos fru och Babarikos kampanjledare en fotogenisk, intensiv och till synes oövervinnerlig kvinnlig trio som ingöt hopp i samhället och verkligen visade att ”kvinnor kan.” Att Tsichanouskaja, i den videoinspelning som hon troligtvis tvingades att spela in innan hon skickades till Litauen, refererade till sig själv som en ”svag kvinna” är sannolikt Lukasjenkoregimens reaktion på just detta.

När demonstrationerna efter valet tycktes vara på upphällningen, efter det övervåld de mötte från statens sida, var det dessutom kvinnorna som klev fram och såg till att de fortsatte. Genom att tydligt markera både mot våldet, men också mot regimen gav de nytt liv åt de fredliga protesterna.

Avgörande för om något i grunden ska bli bättre är emellertid inte hur många som protesterar, utan om det finns ett kollektiv redo att ta över. Finns i Belarus personer utrustade med ett politisk-pragmatiskt sinnelag, med relativt tydliga idéer om vad som ska göras, som har handlingskraft tillsammans och kan genomföra sitt program snabbt?

Tsichanouskaja har ingen erfarenhet, det är fortfarande oklart vilken typ av organisation hon egentligen har bakom sig, och hon har uttryckligen sagt att hon inte vill bli president. De som röstade på henne röstade för förändring och mot Lukasjenko och hans autokrati snarare än för henne som president.

Än så länge har varken Tsichanouskaja själv eller någon annan av de tre ledarna tagit plats på scenen vilket väcker frågan om vem som egentligen leder upproret och vem som kommer att leda landet.

Nyligen kom uppgifter om att hennes stab etablerat ett ”koordinerande råd” som inkluderar bland andra Nobelpristagaren i litteratur Svetlana Aleksijevitj, kända människorättsaktivister, akademiker, analytiker och ett antal representanter för de initiativ som startats under covid-19 krisen. Rådet är tänkt att förhandla å folkets vägnar med regimen om maktöverlämning.

Med på listan över de som ska ingå i rådet finns även representanter för vad man kan kalla den traditionella oppositionen. Även om dessa av olika anledningar har haft svårt att vinna folkets förtroende så har många av dem, efter att i många år ha deltagit i olika demokratiutvecklingsprogram finansierade av västliga finansiärer (inte minst Sverige), betydande teoretisk kunskap om politiska och demokratiska processer som kan visa sig viktig.

En annan grupp som skulle kunna spela en huvudroll i den konkreta förändringsprocessen är den grupp inom Lukasjenkos elit som, enligt vissa analytiker, länge varit redo för förändring. Om därigenom både stat och civilsamhälle tillsammans tar över, garanteras såväl viss praktisk erfarenhet som moraliskt kapital. Farorna med en sådan förhandlad övergång är flera men i dagsläget är en sådan lösning både den mest sannolika och den mest genomförbara.

Li Bennich-Björkman, skytteansk professor i statskunskap och vältalighet, affilierad forskare vid Institutet för Rysslands-och Euroasienstudier (IRES)
Sofie Bedford, affilierad forskare vid IRES, lärare i Östeuropakunskap vid Wiens universitet, har under många år forskat om Belarus opposition "

”Nu kräver vi att staten tar huvudansvaret för skolan”

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

" DN. DEBATT 200827
Vi har tidigare inte drivit kravet på att återföra huvudansvaret för skolan till staten. Men Sveriges kommuner kommer inte klara att finansiera skola och utbildning med nuvarande ansvarsfördelning mellan stat och kommunsektor. Därför måste nu staten ta huvudansvaret för skolan, skriver Lärarförbundets Johanna Jaara Åstrand.

Sveriges kommuner är överbelastade. För många stora ekonomiska åtaganden trängs i de kommunala budgetarna. Varningsropen om kommunernas svårigheter att i framtiden klara finansieringen av välfärden när andelen äldre i befolkningen ökar har hörts i gott och väl 15 år.

Den framtiden är här nu och har under 2010-talet kompletterats med ett växande antal barn och unga som behöver skolor, förskolor och fritidshem. Kommunerna är redan före konjunkturnedgången, i spåren av pandemin, svagt rustade för att möta den dubbla demografiska utmaningen. När skatteintäkterna försvagas ska en mindre kaka fördelas och skolan riskerar att bli förlorare.

Risken är stor för att skola och utbildning kommer att prioriteras ner genom det uppenbara behovet av förstärkningar inom äldreomsorgen, vilka så brutalt blottlagts genom pandemins effekter.

Redan före pandemin har kommunerna uppvisat svårigheter att klara finansieringen av skola och utbildning. Besparingar har under de senaste två åren blivit vanligt i de flesta av landets kommuner.

Frågan måste ställas hur rimligt det är att kommunerna ska klara av att finansiera två av välfärdens mest kostnadskrävande sektorer. Är kommunernas skattebas verkligen utformad för att bära detta stora åtagande?

Lärarförbundet har tidigare inte drivit kravet på att återföra huvudansvaret för skolan till staten. Men möjligheterna att framöver kunna finansiera skolväsendet är sannolikt omöjliga utan omfattande statlig medverkan. Därför är det hög tid att ompröva dagens ordning. Staten måste ta huvudansvaret för skolan. Skolans finansiering är det som främst talar för ett ökat statligt ansvarstagande, men det finns även andra faktorer.

OECD har pekat på att ansvaret för skolsystemet i Sverige är mycket splittrat. En bild som bekräftades av Skolkommissionen för tre år sedan. Skolans huvudmän saknar många gånger kapacitet för att genomföra uppdraget i de nationella styrdokumenten. Sveriges 290 kommuner och många hundra friskoleföretag har såväl olika förutsättningar som olika ambitioner. Likvärdigheten i det svenska skolsystemet haltar betänkligt.

Utvecklingen har länge gått stick i stäv med uttalade politiska mål, men inget tycks riktigt hjälpa. Det mest bestickande är hur extremt olika elevers möjligheter är att få möta utbildade och behöriga lärare – från nära nog samtliga lärare på skolor i områden med stark socioekonomisk status, till mindre än varannan lärare vid skolor i socialt mer utsatta områden och i många glesbygdskommuner.

Staten har under den senaste tioårsperioden sett det som nödvändigt att genomföra en mängd reformer på skolområdet, som nya läroplaner, fler riktade statsbidrag, en ny lärarutbildning, lärarlegitimation, karriärtjänster och lärarlönelyft. Ingenting tycks riktigt hjälpa.

I stället vilar en ömsesidig misstro över relationen mellan stat och kommun. Kommunerna är mest måna om att till varje pris värna sitt självstyre och staten att förse sina reformer med byråkratiska kontrollmekanismer som i slutändan drabbar lärarkåren genom diverse krav på återrapportering och fler obligatoriska moment i undervisningen. Den professionella frihet som tidigare var en naturlig del av läraryrket är i dag kraftigt beskuren.

Erfarenheterna från de riktade statsbidragen är knappast goda från någon part. De är erkänt ineffektiva, gör ansvar och roller otydliga samt missgynnar små kommuner som har sämre förutsättningar att söka bidragen. Mängden riktade statsbidrag vittnar om det urholkade förtroendet mellan stat och kommun.

Januariavtalet mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna har öppnat för att ompröva frågan om skolans huvudmannaskap. Jag menar att det är nödvändigt att den kommande utredning som januaripartierna har utlovat vänder på alla stenar, med inriktningen att stärka det statliga ansvaret för skolan – särskilt finansieringen.

Under större delen av 1900-talet pågick en process för att decentralisera det svenska skolsystemet. Med kommunaliseringen brukar man avse dåvarande skolminister Göran Perssons reform från 1989, men den handlade enbart om att avskaffa den statliga regleringen av löner och anställningsvillkor för lärare och skolledare och var egentligen en slutpunkt på en lång historisk process. De problem som 2000-talet fört med sig pekar entydigt på att det nu är dags för en återcentralisering.

Denna behöver vila på fyra grundpelare:

1 Ett statligt sektorsanslag till skola och utbildning. Ett statligt huvudansvar för skolans finansiering kommer naturligtvis inte som genom ett trollslag att lösa skolans alla problem, men det är sannolikt en förutsättning för att stärka likvärdigheten, klara kontinuerliga investeringar i hela skolsystemet samt en fortsatt förbättring av läraryrkets villkor, status och attraktionskraft.

2 Ökad likvärdighet mellan skolor. Alla skolor måste vara bra skolor. När så inte är fallet blir följden ojämlika livschanser för de barn som växer upp. Det är inte bara djupt orättvist, utan också förödande för hela Sveriges framtid.

3 Ökat statligt ansvar för lärarförsörjningen. Kommunaliseringen banade väg för fler obehöriga personer på lärartjänster. Staten behöver ta ett mer direkt ansvar för lärarförsörjningen och inte passivt skjuta över detta till lärosätena. En massiv satsning på validering och behörighetsgivande utbildning till de obehöriga som i dag arbetar på lärartjänster bör vara en naturlig del i ett statligt ansvar för skolans kvalitet.

4 Stärkt yrkes- och kompetensutveckling. Kommunaliseringen har medfört att lärares kompetensutveckling eftersatts. Internationella studier, som Talis, visar att svenska lärare har mindre tillgång till kompetensutveckling än lärare i de flesta andra länder. Staten behöver sjösätta ett professionsprogram som ger legitimerade lärare samt skolledare möjligheter till utveckling genom hela yrkeslivet.

Resursknappheten i svensk skola leder i dag till en styrning som fokuserar på minskade kostnader, inte sällan utifrån den styrfilosofi som kallas new public management. En skola av hög internationell kvalitet måste bort från dessa krav på ständig mätbarhet. Staten behöver träda in med stabila finansiella förutsättningar och borga för ett mer professionsstyrt skolväsende där alla elever ges rätt till likvärdig utbildning. Fortsätter vi utan radikala förändringar av ansvarsfördelningen kommer Sveriges ställning som kunskapsnation på sikt vara allvarligt hotad.

Johanna Jaara Åstrand, förbundsordförande Lärarförbundet "

Kapitel 3: Utrikes och inrikes
DN-artiklar 7-21/22 + 27 augusti 2020

Utrikes DN-artiklar 7 - 22 + 27 augusti 2020

Inrikes artiklar börjar på sidan 802

Regeringen gör ingenting för att hjälpa”

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Bågnande hus, intryckta bilar, balkonger på trekvart och krossat glas i högar. Överallt i Beirut syns spår av den explosion som ödelade delar av Libanons huvudstad.

– Vi letar efter människor som behöver hjälp och det kan vara med vad som helst, säger 17-åriga Reem Cheaib.

Beirut

Hon och hennes jämnåriga kamrater Janna Abouharfoush och Mira Faddoul går med varsin sopkvast längs de breda gatorna ner från explosionsplatsen inåt stan. I området syns flera andra sällskap med samma mål – att hjälpa drabbade med mat, hemhjälp, snickerier eller andra hushållssysslor.

– I går var vi i Ashrafieh och i dag ska vi till Gemmayzeh, säger Reem Cheaib.

Att ingen hjälpinsats från offentligsektorn syns till är något alla vi pratar med reagerat på.

Inte med förvåning, snarare med ett uppgivet ”det är alltid så”. De senaste dygnens rapportering om Libanons historia genomsyras just av ideliga nationella bakslag av vitt olika skäl och lika ideliga uppryckningar, som regel utan upplevd hjälp från regeringen. Den friktionen, och det faktum att landet är ett ytterst bräckligt lapptäcke av olika grupper som ständigt söker utrymme till utökad makt, gör att många oroar sig för vad som händer härnäst.

– Regeringen gör ingenting för att hjälpa. Jag har själv varit med om det så många gånger att jag utgick från det efter explosionen. Jag är säker på att om de nu skulle ge sig ut på gatorna så skulle det bli bråk, säger den 74-årige krigsveteranen Saad al-Khoury.

I den gassande solen rör sig nästan inga människor utöver frivilligarbetare i alla åldrar. Den vanligtvis myllrande turistgatan Hamra är nu nästan bara en genomfartsled för taxibilar eller andra som vill snedda mellan stadsdelarna. En och annan butik eller kafeteria är öppen, men de har knappt några kunder och trottoarerna präglas av neddragna metalljalusier.

Likadant är det på promenaden längs Medelhavet, som i dessa tider brukar ha ett glasstånd eller kalla drycker-försäljare i varje hörn. Vad som i stället är iögonfallande är förödelsen som tisdagskvällens explosion har orsakat.
Ju närmare man kommer själva platsen syns tecknen allt tätare – krossat glas i hopsamlade högar, balkonger på trekvart, bågnade hus och intryckta bilar. I princip de enda som rör sig i stadsmiljön är behövande, enstaka motionärer och frivilligarbetare. Allra mest frivilligarbetare. Som Lina och Karen Makdod.
– Jag och min syster var ute i går och donerade vad vi hade att ge. Till i dag har vi bakat massor av manaqish med timjan och ost – eller utan om man vill. Just i dag har vi gett det mesta till krigsveteraner, säger Lina Makdod.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Ilskan mot Libanons styre växer

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

I Libanon växer ilskan mot regering och korrumperade myndigheter efter tisdagens explosion som krävt minst 137 personers liv och förvandlat delar av huvudstaden till ruiner. – Det här landet ser ut som sina ledare, skräp och spillror på gatorna. Om någon av dem hade en gnutta självinsikt skulle de avgå, säger Beirutbon Rony Abu Saad till nyhetsbyrån Reuters.

Ansvariga för lagring och säkerhet i Beiruts hamn har satts i husarrest. Myndigheterna har också tillsatt en utredning som redan om några dagar ska presentera sina slutsatser för en domstol.

På torsdagskvällen greps 16 hamnanställda, enligt Reuters. Det är ännu okänt om det är samma personer som suttit i husarrest sedan tidigare.

Men missnöjet med regering och korrumperade myndigheter är utbrett.
– Varför ska oskyldiga människor lida så här på grund av våra värdelösa ledare? Är det så här lite våra liv är värda för dem? säger kocken Walid Assi till Reuters.
Delar av Libanons politiska opposition har genom drusledaren Walid Joumblatt levererat hårda anklagelser mot den politiska makten.
– Vi litar inte på en lokal utredning. Vi kräver en internationell utredningskommission för att ta reda på sanningen om katastrofen, säger Walid Joumblatt, till franskspråkiga tidningen Le Orient.
Människorättsorganisationen Human Rights Watch (HRW) liksom Amnesty ställer sig bakom de växande kraven på en oberoende utredning av händelsen.
Det beräknas kosta mellan 100 och 150 miljarder svenska kronor att åter bygga upp huvudstaden, som kontrolleras av militären efter att regeringen utlyst katastroftillstånd. Hittills har 137 personer bekräftats döda, men

Röda korset, sjukvården och tjänstemän räknar alla med att siffran kommer att stiga.
– Jag tror inte att vi kommer att se några fler överlevande, men vi kommer definitivt att se fler döda, sade Firass Abiad, vd för Rafik Hariri universitetssjukhus, till CNN.
Internationella hjälpsändningar har börjat anlända i Beirut. Mobila sjukhus, medicinsk utrustning och vård- och räddningspersonal har kommit från bland annat Kuwait, Ryssland, Qatar, Tyskland och Frankrike.

Många libaneser i utlandet skickar redan regelbundet pengar till hemlandet. Efter tisdagens katastrof har flera initiativ startats för att bistå Libanon ekonomiskt. Libanons diaspora, som uppskattas vara omkring tre gånger större än landets befolkning på fem miljoner, kraftsamlar för att hjälpa sina landsmän, rapporterar AFP.
– Jag har suttit i telefon hela morgonen med våra samarbetspartner för att sätta upp en stödfond.. Alla, både libaneser och icke-libaneser, vill hjälpa, säger George Akiki

som driver organisationen Lebnet från Silicon Valley i USA.
I samma takt som myndigheterna har trappat upp sina ansträngningar för att hantera krisen, kommer uppgifter som visar att man var fullt medveten om riskerna med att i centrala Beirut förvara det beslag av ammoniumnitrat som orsakat förödelsen.
En inspektion av förvaret gjordes så sent som för sex månader sedan, enligt källor till Reuters. Inspektörernas utlåtande ska ha varit att ammonuimnitratet kunde ”spränga hela Beirut i luften”.

Sveriges utrikesdepartement uppger att ett fåtal svenskar skadats i samband med explosionen .
– Vi har nu fått kännedom om att ett fåtal svenskar fått lättare skador och att de får vård på plats, säger Julia Eriksson Pogorzelska, presskommunikatör på UD.
Hittills har 600 svenskar registrerat att de befinner sig i Libanon, men Sveriges ambassad uppskattar att det snarare rör sig om
2 000–3 000 svenskar i landet.
Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

Anders Forsström
anders.forsstrom@dn.se
Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

Detta har hänt. Explosionen i Beirut

Vid 18-tiden på tisdagen skakades Beirut av en enorm explosion, som motsvarade ett jordskalv med en magnitud på 3,3. Detonationen skedde i Beiruts hamnområde, centralt beläget i staden. Chockvågorna noterades tiotals mil bort.
Det var 2750 ton ammoniumnitrat, som främst används till konstgödsel och bombtillverkning, som detonerade. Det är därmed den största explosionen i sitt slag. Halva staden har skadats av explosionen. 300000 personer beräknas ha förlorat sina hem. Tre av stadens sjukhus är totaltförstörda och två andra sjukhus har skadats.
Ammonuimnitratet hade sedan 2014 förvarats i en hangar i hamnområdet, efter att ha beslagtagits från ett ryskägt lastfartyg under moldavisk flagg, enligt al-Jazira. Tjänstemän ska ha fått flera varningar om faran med ämnet.

Svår situation för den gamla kolonialmakten

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Analys

Frankrikes president Emmanuel Macron besökte Beirut på torsdagen. Bland glassplitter och urblåsta hus lovade han upprörda libaneser att han kommer att driva på för en ”ny politisk pakt” i landet.

Men att den gamla kolonialmakten så öppet lägger sig i libanesisk inrikespolitik är långtifrån okontroversiellt.

”Du är vårt enda hopp”, ropade frustrerade libaneser till president Macron när han besökte kvarteren kring hamnområdet i Beirut.

En rad myndighetspersoner ska i flera års tid ha vetat om att 2 750 ton ammoniumnitrat lagrades i hamnområdet, utan att vidta några säkerhetsåtgärder. Explosionerna i tisdags misstänks indirekt ha berott på det.

– Jag förstår er ilska. Jag kommer i eftermiddag att föreslå de olika politiska partierna en ny politisk pakt. Och jag kommer att

återvända hit den 1 september. Om de inte har klarat av det då, kommer jag att ta mitt politiska ansvar, sa president Macron.
Vad det innebär i praktiken är ännu oklart. Men Frankrike har i flera år drivit på för ekonomiska och politiska reformer i Libanon.
– Det krävs reformer av energimarknaden, offentlig upphandling och kampen mot korruption, säger Macron.
Men denna inblandning är känslig. Libanon var under hela mellankrigstiden ett franskt protektorat och det finns fortfarande starka kulturella och ekonomiska band mellan länderna. Den franska vänsterledaren Jean-Luc Mélenchon påpekar dock att Libanon är en suverän stat.
”Vad är det för ton han använder? Vad är det han hotar med? Vad är det för äventyr han försöker dra in Frankrike i?” twittrar Mélenchon.
För Macron är detta en svår balansgång. Libanon är en viktig fransk allierad i regionen, men också en alltmer instabil sådan. Han vet att många fransmän med släktingar och vänner i landet berörs djupt av veckans katastrof, och är upprörda över

korruptionen och den pågående krisen.
Därför vill han gärna använda krisen till att driva på för reformer i landet. Men samtidigt vill han knappast bli känd som den som fick Libanons sköra maktbalans att rämna.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Lukasjenko. ”Jag avundas mig själv – den enda diktatorn i Europa”

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Manegen är krattad för Europas sista diktator när Belarus går till presidentval på söndag.

Aleksandr Lukasjenko är en sovjetisk politruk som långt före Donald Trump och Brasiliens ledare Jair Bolsonaro visste hur man skulle tilltala folkets djupa lager.
På senare tid har hans legitimitet naggats kraftigt i kanten. Det belarusiska samhället har förändrats. Men det har inte Lukasjenko, och nu klamrar han sig fast vid makten.
– Jag är inte säker på vad det betyder att vara diktator. Å andra sidan avundas jag mig själv! Jag är ju den sista och enda diktatorn i Europa. Dålig reklam är också reklam.
Året var 2012 och Belarus president Aleksandr Lukasjenko solade sig i glansen av internationell uppmärksamhet i en intervju för Reuters. Det stör honom inte att all uppmärksamhet kring honom i väst är negativ. För Lukasjenko är huvudsaken att han räknas.
Den belarusiska presidenten Aleksandr Lukasjenko kallar sig unik. Men i det sovjetiska samhället var han en arketyp – småpåven på mellannivå, den klassiska kolchos- eller

fabrikschefen, den lokala partibossen. En fantasilös politruk som kompenserade sitt begränsade intellekt med att skrika åt och förödmjuka sina underlydande (Lukasjenko är känd för sitt gormande), samtidigt som han strök överheten medhårs. Det som framför allt gjorde att dessa medelmåttor steg i graderna var deras osvikliga känsla för hur man tar sig fram, en medfödd opportunistisk instinkt. En sovjetisk kolchoschef visste alltid hur man skulle utnyttja varje tillfälle för egen vinning, att gå över lik vid behov.

I ett totalitärt system var det samtidigt viktigt att undvika risker. Lukasjenko tar inga risker. Han kan skrika och skälla, till och med mot Ryssland. Men han gör det bara när han vet att det är rätt läge. Inför presidentvalet på söndag har han låtit fängsla 33 ryska legosoldater. Enligt Lukasjenko tillhör de den ryska paramilitära gruppen Wagner och hade i uppdrag att genomföra en statskupp. Budskapet till folk inför presidentvalet är: Rösta på mig, annars kan vi bli uppslukade av Ryssland!

Under sina 26 år som president har Lukasjenko själv ingått flera unionsavtal med Ryssland. Det första skrevs under år 1997, när Boris Jeltsin var president. Lukasjenko ställde sig bakom mikrofon, höjde ett stort glas vodka, skålade för det ryska och belarusiska broderskapet och drack botten upp. Därefter kysste han Jeltsin tre gånger på kinderna.
Denna uppvisning i servilitet var enligt många bedömare en del av Lukasjenkos strategi för att ta Jeltsins plats. Belarus och Ryssland såg då ut att smälta ihop till ett enda land, och Lukasjenkos ambitioner begränsade sig inte till att styra i Minsk. Jeltsin var sjuk, trött och alkoholiserad.
Lukasjenko såg sig som ledare för unionen Ryssland-Belarus.
Men när Jeltsin avgick utsåg han Vladimir Putin till efterträdare.
Putin och Lukasjenko har aldrig dragit jämnt.
Lukasjenko växte upp under enkla förhållanden i den lilla byn Kopys utanför Vitebsk. Hans far är okänd, något som han ibland har ljugit om. (Bland annat har Lukasjenko påstått att pappan dog i andra världskriget, något som

inte är möjligt eftersom han är född 1954.)
Efter en karriär som kolchosdirektör blev han invald i det belarusiska Högre rådet år 1990. Lukasjenko har skrutit med att han tillhör de få som röstade mot Belavezjaavtalet, som ledde till att Sovjetunionen upplöstes år 1991. Sanningen är att han var frånvarande.
Efter att Lukasjenko med hjälp av en sovjetnostalgisk agenda segrade i presidentvalet 1994 har han systematiskt avskaffat, avvecklat eller förvandlat till oigenkännlighet alla demokratiska organ i Belarus. Alla protester har slagits ned med våld och Lukasjenko har byggt en image av folkets man med hjälp av vulgära uttalanden och en strid ström propagandamaterial där han arbetar på potatisåkrar och rågfält. Han säger att västliga ledare ”saknar testiklar” och att han ”hellre är diktator än bög”. Coronaviruset avfärdade Lukasjenko som en ”psykos” och uppmanade medborgarna att dricka vodka och bada bastu för att inte bli sjuka.
Lukasjenkos grepp om Belarus är fortfarande stenhårt, men på de

senaste åren har han gradvis förlorat legitimitet. Inför valet på söndag har oppositionskandidaterna gång på gång lyckats samla tusentals människor i demonstrationer mot regimen. Lukasjenko utmanas av tre kvinnor, och även om han kontrollerar hela valapparaten kommer valet att bli en pärs. Belarus blir ett allt öppnare samhälle där det i dag är normalt att ifrågasätta presidenten. Sociala medier spelar i sammanhanget en viktig roll. Tiden har sprungit ifrån kolchosdirektören. Än har han inte uträknad. Men han får det allt obekvämare på sin post.

Anna-Lena Laurén

Facebook raderade Trumps inlägg om ”nästan immuna barn”

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

För första gången har Facebook tagit bort en post från USA:s president Donald Trump. Tre månader före valet har mediejättarna tagit av sig silkesvantarna.

Under natten till torsdagen svensk tid avlägsnade Facebook ett inlägg från Donald Trumps officiella konto, en ovanlig åtgärd från mediejätten som gärna profilerar sig som en absolut försvarare av yttrandefriheten.

Inlägget, som låg ute under fyra timmar och hann ses av omkring en halv miljon användare, bestod av ett intervjuklipp från den högerpopulistiska tv-kanalen Fox News, där Trump i strid med verkligheten påstår att barn är ”nästan immuna” mot covid-19.

Även om unga tycks drabbas mer lindrigt än många vuxna av viruset finns det få forskare som ställer sig bakom påståendet att barn är immuna mot corona. Enligt den amerikanska folkhälsomyndigheten har 240 000 amerikanska barn insjuknat i covid-19.

Trumps påstående var ett debattinlägg i den infekterade frågan om huruvida amerikanska grundskolor ska hålla öppet som vanligt i höst.

15 av USA:s 20 största skoldistrikt har redan fattat beslut om att undervisa barn på nätet under hösten. En försiktighetsåtgärd som Trump har motsatt sig – ”OPEN THE SCHOOLS!!!”, twittrade presidenten i veckan. Så länge miljoner föräldrar tvingas stanna hemma med sina barn kommer den amerikanska ekonomin ha svårt att återhämta sig – ett potentiellt hot mot Trumps möjligheter att bli återvald i november.

Även Twitter tvingade kampanjkontot ”Team Trump” att ta bort intervjuklippet från Fox. I väntan på att ”Team Trump” följde uppmaningen kunde kontot inte användas.

Trump kan förstås kommunicera genom andra forum. Under juli lyckades han tillsammans med den republikanska partiapparaten dra in 165 miljoner dollar i kampanjstöd, 25 miljoner dollar mer än Demokraternas kandidat Joe Biden. Trumps förmåga att investera i till exempel tv-reklam är därmed god.

Men ett medieföretag som Facebook gör nog ändå klokt i att börja förbereda sig för en verklighet där Trump inte längre är president.

Flera ledande demokratiska politiker, som den möjliga vicepresidentkandidaten Elizabeth Warren, har positionerat sig som hårda kritiker av mediejättarna i Silicon Valley. Att liera sig med Trumprörelsen, och ta lätt på propaganda och desinformation från den sittande presidenten, kan kosta om det blir ett regeringsskifte.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Dela

Tre franska agenter gripna för att ha planerat mord

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Tre personer som arbetar för den franska underrättelsetjänsten DGSE har gripits misstänkta för förberedelse till mord i Paris. Affären sargar anseendet för den mytomspunna underrättelsetjänsten, som på senare år blivit känd i omvärlden genom tv-serien ”Falsk identitet” (”Le Bureau des Légendes”).

Paris

Parisförorten Creteil, fredagen den 24 juli.

Två kvarterspoliser passerar en bil i vilken det sitter två svartklädda personer. Poliserna reagerar på något i männens uppsyn. De gör en slagning på bilens registreringsnummer – och voilá, bilen visar sig vara anmäld som stulen.

De ingriper och upptäcker snabbt något oväntat:
registreringsskylten är påklistrad för att täcka det egentliga registreringsnumret. Och i bilen hittar de flera skjutvapen, enligt uppgifter i Le Parisien.
De båda gripna identifierar sig snabbt med både namn och ålder. Männen är 25 och 28 år gamla och säger sig arbeta för underrättelsetjänsten Direction Générale de la Sécurité Extérieure (DGSE).
Enligt Le Monde är de soldater i den operativa grenen av DGSE. Men de ska inte tillhöra den exklusiva skara av hemliga agenter som arbetar på plats ute i världen, och som skildrats så ingående i serien ”Falsk identitet”.
Männen erkänner att de varit inblandade i en ”fientlig aktion” med koppling till en kvinna som bor i området. Kvinnan säger att hon upplevt sig stå under hot, till följd av en konflikt.
Franska medier har ännu inte fått klarhet i vem som hotat kvinnan eller varför. Men en tredje militär har nu gripits för delaktighet i det som rubriceras som stämpling till mord.

Enligt underrättelsetjänsten har de tre militärerna agerat helt på egen hand. Men affären är inte den enda som sargat DGSE:s anseende på senare tid.
Den 10 juli dömdes två pensionerade agenter, 73 och 69 år gamla, till 8 respektive 12 års fängelse för att ha gett säkerhetsklassad information till Kina. Den ena av ekonomiska skäl, den andra efter att ha förförts av en kvinnlig kinesisk tolk.
I september 2018 greps två andra före detta agenter för DGSE i Lyon, misstänkta för att ha förberett ett mordförsök på den kongolesiska generalen och oppositionspolitikern Ferdinand Mbaou. Sex månader senare sköts en av ex-agenterna, Daniel Forestier, till döds på en parkering i småstaden Ballaison i sydöstra Frankrike.
Ingen har gripits för mordet.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Är en högskoleexamen nödvändig för att ha något att säga till om?

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Jorden runt.

Måste man ha tagit en högskoleexamen för att ta plats i den tyska förbundsdagen? Debattvågorna går höga efter att en ungdomspolitiker med två avbrutna studieförsök aviserat att han vill bli folkets representant.

”Kvadratisk. Praktisk. God” lyder sloganen för den tyska chokladtillverkaren Ritter Sport som gjort succé med sina fyrkantiga chokladkakor i olika smaker. Det hade lika gärna kunnat vara en sammanfattning av den tyska inrikespolitiken. Tyska toppolitiker är till skillnad från vissa internationella kollegor varken kända för sina upptåg, provokationer eller utstrålning. Snarare påminner formerna för det politiska livet i Tyskland ett

högre seminarium inom akademin.
En universitetsexamen är närmast en förutsättning för att komma någonstans inom politiken och helst ska man också ha minst en doktorstitel. Förbundskansler Angela Merkel är inget undantag. Hennes akademiska kvalifikationer – doktor i fysik – överglänser inte exempelvis talmannen Wolfgang Schäuble som har tagit en första och andra statsexamen samt disputerat i juridik. Vid en snabb blick på ministrarnas cv:n kan man få intrycket att regeringen består av ett gäng före detta A-studenter som samlats för klassträff.
Inte undra på att presskonferenserna ofta pågår i över två timmar och de politiska talen påminner om föreläsningar. Men är det verkligen nödvändigt att ha en universitetsexamen för att ha något att säga till om? Frågan har aktualiserats sedan Socialdemokraterna SPD:s framtidshopp aviserat att han vill ta plats i förbundsdagen efter valet om ett år.
31-årige Kevin Kühnert leder ungdomsförbundet Jusos och är det krisande partiets största

politiska talang. 2018 drev Kühnert kampanjen som var mycket nära att sätta krokben för Angela Merkels försök att bilda koalitionsregering, och han lyckas ofta skapa fler rubriker än hennes ministrar.
Problemet är bara att han inte har några andra formella kvalifikationer än att på sin höjd ha gått ut gymnasiet och tagit körkort. Så har det låtit från kritikerna som turats om att rasa över fräckheten att vilja ta plats i parlamentet – utan en högskoleexamen.

Kritiken har hörts från ledande Kristdemokrater, från oppositionen liksom från det egna partiet. Allra syrligast var kanske den tidigare S-ledaren Sigmar Gabriel som oombedd rådde ungdomshoppet att först skaffa sig en utbildning och ett riktigt jobb.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Regnskogskämpe i Brasilien död i covid-19

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Brasilien.
En av Brasiliens främsta inhemska ledare, Aritana Yawalapiti, har avlidit i sviterna av covid-19, meddelar hans familj. Han kämpade fram till sin död för att bevara regnskogen och att främja ursprungsbefolkningens rättigheter.
TT-AFP

Borgensförhandlig om cyberattack hackades

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

USA.
En 17-åring i Tampa i Florida, som misstänks ligga bakom en cyberattack mot Twitter, framträdde i rätten via videotjänsten Zoom under onsdagen.
Syftet var att förhandla en eventuell minskning av tonåringens borgenssumma, men mötet hackades och avbröts flera

gånger av musik, höga skrik och pornografiska filmer.
Efter det att förhandlingen hade avbrutits och sedan återupptagits för att bli hackad igen, slutade det hela med att domaren nekade ändring av borgensumman på motsvarande 6,3 miljoner kronor.
TT-AFP

Aktivist anklagas för otillåten manifestation

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Hongkong.
Den kände demokratiaktivisten Joshua Wong och ytterligare ett 20-tal personer i Hongkong anklagas för att i juni ha deltagit i en otillåten manifestation till

minne av massakern på Himmelska fridens torg.
– Uppenbarligen planerar regimen att med alla medel organisera ännu ett tillslag mot stadens aktivister, säger Wong.
Det var första gången på 30 år som minnesstunden i Hongkong förbjöds av myndigheterna, som motiverade förbudet med smittskyddsskäl. Trots det deltog tiotusentals Hongkongbor.
TT-Reuters

”Dröjer till 2024 innan efterfrågan på flyg är normal”

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Europeiska flygbolag kämpar fortfarande i motvind och redovisar nya miljardförluster. Under fredagen släpper SAS sina senaste trafiktal, som väntas landa i linje med konkurrenterna.

– Det blir dyster läsning, säger analytikern Jan Ohlsson.

Tyska Lufthansa släppte sin andra kvartalsrapport för året på torsdagsmorgonen. Den i princip utraderade efterfrågan på flygresor har fått bolagets intäkter att rasa med 80 procent och nettoresultatet för den tyska flygjätten landade på minus 1,5 miljarder euro. Drygt 15 miljarder kronor i förlust.

Sett till hela det första halvåret 2020 har bolaget gått back med 3,6 miljarder euro.

SAS nästa kvartalsrapport kommer först i slutet av augusti, men redan på fredagen kommer de senaste trafiktalen för juli månad. Flyganalytikern Jan Ohlsson tror på dystra siffror, som på sin höjd kan bli marginellt bättre än konkurrenternas.

– De har haft lite skyddad verkstad. Tack vare stöd kunde de vara tidigt ute och faktiskt fylla planen en tid, exempelvis mot Spanien. Det har inte funnits någon konkurrens direkt så de har också kunnat ta ut ganska höga priser då, säger Jan Ohlsson.

Det kan ha gynnat SAS under sommaren men ungefär där tar

det eventuella försprånget slut, konstaterar han.
– På sikt kan man förvänta sig trafik i linje med de andra. Det blir dystra siffror en tid framöver, säger Jan Ohlsson.
Lufthansas passagerartal sjönk under perioden april–juni med 96 procent jämfört med samma period 2019. Norwegian presenterade på torsdagsmorgonen ett tapp på 90 procent för juli jämfört med samma månad i fjol.
Både Lufthansas vd Carsten Spohr och det internationella luftfartsorganet IATA spår att det kommer dröja till åtminstone 2024 innan efterfrågan på flyg är tillbaka på samma nivå som innan covid-19.
Samtidigt har SAS vd Rickard Gustafson upprepade gånger under året sagt att han tror på en normal nivå av efterfrågan redan 2022. Den gissningen menar Jan Ohlsson att SAS nog kommer att få revidera.
Han kallar det för att samarbetet mellan länder i Europa kring resande och gränskontroller ”totalt brutit samman”.
– Det är totalt omöjligt för folk att hålla reda på var man får resa och

inte om en vecka. Då får bolagen det svårt för det skapar ett mönster av väldigt sena bokningar. Ingen vågar boka en resa en månad fram i tiden för du vet inte om landet är öppet då, säger Ohlsson.
Det skapar problem eftersom bolagen inte har råd att chansa och sätta in plan och resor som riskerar att tvingas flyga halvfulla.
Även inrikes har SAS haft ett litet försprång tack vare konkurrenten BRA:s pågående rekonstruktion. Men BRA kan snart vara igång igen, man hoppas vara klar med rekonstruktionen i september, och då ökar konkurrensen. Det kan enligt Jan Ohlsson ge extra bränsle till reseviljan, som i slutänden är det som avgör hur snabbt branschen kan återhämta sig.
– Nyckeln till att få upp volymen av resenärer är att det inte blir oerhört dyrt att flyga, för folk får ju nu sämre ekonomi nu generellt. Och konkurrensen är det som är nyckeln till att hålla ner priserna, säger han.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Anställda anklagar H&M-märke för rasism

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Flera anställda vid klädkedjan H&M:s varumärke & Other stories har reagerat kraftig på att bolaget i en intern produktkatalog använt ett rasistiskt tillmäle för en av sina kommande mössor.

Bolaget har bett om ursäkt internt och säger nu att en utredning påbörjats för att undersöka hur mössan kunde få en nedsättande rasistisk beskrivning.

”Vi ber uppriktigt om ursäkt för ordet som finns intill en bild på en produkt, som sändes ut till våra butiker i juli”, skrev butikschefen Karolina Gutke i ett internt meddelande till de anställda den 21 juli.

Tv-kanalen CNN har kommit över det interna meddelandet, och i ett uttalande till kanalen säger & Other stories nu att bolaget tar rasistiskt språkbruk på stort

allvar. ”Och även om ordet aldrig trycktes på en vara så är användandet av ordet fullständigt oacceptabelt och går inte att ursäkta”, löd uttalandet, rapporterar CNN.
Exakt hur tillmälet hamnat i den interna katalogen över varor, trots att innehållet, enligt anställda, måste godkännas av rader av människor innan det skickas ut, har bolaget inte förklarat.
Men enligt moderbolaget H&M uppkom namnet vid & Other stories i Paris.
H&M:s vd Helena Helmersson säger till CNN att de ansvariga cheferna bakom produktkatalogen stängts av från arbetet under tiden som utredningen pågår.
För två år sedan fick H&M också hård kritik efter anklagelser om rasism. Då hade klädjätten publicerat en reklambild på en mörkhyad pojke klädd i en tröja med trycket: ”Coolest monkey in the jungle”.
H&M tog bort bilden ur sin marknadsföring, bad om ursäkt och stängde tillfälligt sina butiker i Sydafrika.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Stort orderlyft för tysk industri

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Orderingången till den tyska industrin ökade i juni med 27,9 procent jämfört med föregående månad, men är fortfarande betydligt lägre än vad den var före coronakrisen, visar officiell statistik.
Ökningen i juni kan jämföras med ett lyft på 10,4 procent i maj och låg en bra bit över ekonomernas genomsnittliga förväntningar.
Jämfört med februari, då spridningen av det nya coronaviruset ännu inte hade tagit fart, var orderingången dock 11,3 procent lägre.
I juni var det den inhemska orderingången som ökade mest, och särskilt stort var lyftet för fordonsindustrin.
TT-Reuters

Toyotas vinst nästan utraderad

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Japanska Toyota redovisar en minskning av rörelsevinsten på 98 procent under april–juni. Coronapandemin har fått biljättens globala försäljning att halveras.
Rörelseresultatet för perioden, som är det första kvartalet i det japanska räkenskapsåret, landade på 13,9 miljarder yen, eller motsvarande cirka 1,1 miljarder kronor. Trots raset var resultatet betydligt bättre än väntat – analytiker hade i snitt räknat med en förlust på 179 miljarder yen, enligt Refinitiv.
Toyota sålde 1,16 miljoner bilar runt om i världen under perioden.
TT-Reuters

Tiktok bygger datacenter i Irland

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Den omstridda, kinesiskägda sociala medie-appen Tiktok meddelar att dess första datacenter för europeiska användare ska byggas i Irland och förväntas tas i drift tidigt 2022.
I ett uttalande säger Roland Cloutier, chef för informationssäkerhet på Tiktok, att investeringen på 420 miljoner euro (cirka 4,3 miljarder kronor) kommer att skapa jobb och öka nedladdningshastigheterna och att det irländska datacentret innebär att skyddet av Tiktok-användarnas data stärks ytterligare.

TT-AFP

Coronalyft för Nintendo

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Japanska Nintendo redovisar ett vinstlyft på över 400 procent under april–juni, drivet av fortsatt god efterfrågan på spelkonsolen Switch och framgångarna för det senaste spelet i Animal Crossing-serien.
Rörelsevinsten landade på 144,7 miljarder yen, cirka 12 miljarder kronor, under kvartalet, som är det första i Japans räkenskapsår.

Analytiker hade i genomsnitt räknat med att resultatet skulle stanna på 71 miljarder yen, enligt Refinitivs enkät.
TT-Reuters

Färre nya arbetslösa i USA

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Antalet nyanmälda arbetslösa i USA minskade i förra veckan till 1 186 000, från 1 435 000 föregående vecka, enligt landets arbetsmarknadsdepartement. Ekonomer hade i genomsnitt räknat med en marginell minskning till 1 415 000.

Statistiken fick omedelbart räntan på amerikanska statsobligationer att stiga något.

TT-Reuters

Fascistisk manual. Donald Trump anpassar propagandagreppen efter tydlig modell

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Strax före nio på morgonen den 30 juli skrev president Trump följande tweet, som han lade ut på topp i sitt flöde: ”Med poströstning för alla (inte bara för frånvarande, som är bra) kommer 2020 att bli historiens mest MISSVISANDE & BEDRÄGLIGA val. Det kommer att bli en stor pinsamhet för USA. Skjuta upp valet tills folk kan rösta på riktigt, tryggt och säkert???”

Med den tweeten tar presidenten till både gamla fascistiska propagandagrepp och den nya internettidens bruk av post-sanning: han följer ett spår som trampats upp av fascister, men lägger till en egen skruv.

En fascistisk bruksanvisning för att kommentera politiska val skulle kunna ställas upp i åtta punkter: motsäg dig själv för att testa dina anhängares trohet; ljug

rejält för att dra uppmärksamheten från grundläggande fakta; fabricera en kris; utse fiender; vädja till stolthet och förödmjukelse; uttryck motvilja mot röstning; utså tvivel om demokratiska procedurer; sikta mot personlig makt.

Med beundransvärd kärnfullhet prickar Trump in alla åtta i denna enda tweet. Han fördömer poströstning men hyllar valsedlar på papper för frånvarande, som inte är något annat än poströstning. Den uppenbara motsägelsen, testet för de sant troende, finns på plats redan i början, en sorts grindvakt för resten av tweeten.

Den stora lögnen, helt i versaler, är att det stundande valet kommer att bli det mest missvisande och bedrägliga i historien. Historiskt sett är den främsta orsaken till felaktigheter och bedräglighet i våra val undertryckandet av de afroamerikanska rösterna, något som är illa nog i dag, men som har varit mycket värre. Det är naturligtvis inte alls vad Trump avser, och det är poängen med en stor lögn: att ersätta ett välkänt

faktum med ett icke-existerande problem.
Diktatorer i allmänhet och fascister i synnerhet fabricerar gärna kriser. Något som är sant men av begränsad betydelse förvandlas till en nödsituation som kräver att alla regler bryts. Jodå, det är sant att det tar tid att räkna poströster och somliga stater gör det bättre än andra. Men att hävda att det skulle kräva extraordinära åtgärder som att skjuta upp ett val gör det till en fabricerad kris.
Det listiga med den fabricerade krisen är att den utspelar sig på känslans snarare än förnuftets nivå. Om folk accepterar den ställer de sina känslor till diktatorns förfogande. Nästa drag, som kommer i tweetens följande mening, är att frambesvärja förödmjukelse. Den ”stora pinsamheten” har inte uppstått och kommer inte att uppstå, men om vi väljer att känna oss förödmjukade så kommer vi att söka efter den skyldige.
Det är diktatorernas sirensång: någon skugglik fiende har skadat oss, och vi måste återupprätta vår ära. I den här tweeten är fienden underförstådd: någon har skadat

röstningen och gjort den otrygg och osäker. Av sammanhanget står det klart att det som avses är att Demokraterna har försökt att göra det lättare att rösta. I själva verket är valsedlar på papper det mest rättvisande, trygga och säkra sättet att rösta.
Det grundläggande budskapet blir då en uppmaning till att göra motstånd mot att rösta och att ifrågasätta demokratiska val, medan presidenten (som han tänker sig saken) helt enkelt sitter kvar.
Vi återvänder nu till den stora motsägelsen. Presidenten påstår sig försvara röstandet men gör det genom att uttrycka en önskan om att få valen uppskjutna på obestämd tid. Han ger andra skulden för de risker och problem vi står inför, trots att det är hans eget Vita Hus och hans Republikanska allierade i Senaten som har blockerat lagar som skulle ha gynnat valdeltagandet på hemmaplan och försvårat påverkan från utlandet. Han kräver dramatiska åtgärder för att lösa ett icke-existerande problem och antyder en makt han i själva verket inte har.

Och det är här skillnaden mot den historiska fascismen visar sig. Fascister har trott på ansvar: ett fruktansvärt ansvar, som de uppfattade det – nödvändigheten av att förstöra en gammal, dekadent värld i namn av ett nytt rasmässigt paradis, att dränka demokratin i blod, att utkämpa krig för territorier utomlands, att sätta världen i lågor. Trump har inga sådana visioner och ingen känsla av ansvar, varken ett fruktansvärt sådant eller något annat. Han vill hålla sig kvar vid makten och få ha ett bekvämt liv, och uttrycker sig bara lagom fascistiskt för att göra det möjligt. Därav ”jag bara frågar”-delen i tweeten, uttryckt som ”???”. När någon frågar om en tweets auktoritära hållning blir svaret från Trump och hans stab att han bara ställt en fråga. Det gör det svårare för hans kritiker att ställa honom till svars – men också för hans anhängare att ta honom på allvar. Ingen går genom vått och torrt för tre frågetecken.

Timothy Snyder

Luttrade invånare hjälper varandra efter tragedin

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Den officiella landssorgen på tre dagar är över när Beirut vaknar på lördagen. Men den verkliga sorgen är inte på långa vägar över, inte heller den ilska och frustration som tisdagskvällens förödande explosion blottlade. Igen.

Beirut.

Är det något omvärlden blivit påmind om de senaste dagarna är det hur många gånger Libanons invånare drabbats av enorma kriser genom årtiondena och ändå kunnat resa sig. Inte sedan inbördeskriget har dock staden Beirut varit så fysiskt söndertrasad som nu.

– Vi kommer ändå att ordna det här också. Direkt när jag hörde om explosionen förstod jag, eller kanske alla i Beirut, att vi måste

hjälpa till. Det har alltid varit så här, att det är invånarna som mobiliserar och åtar sig olika sätt att återställa saker. Det finns liksom ingen tanke på att regeringen rycker ut, säger 19-åriga Jude Hamze.
Hon, hennes storasyster Zein, vänner och andra står vid provisoriskt uppställda bord med alla möjliga saker på, i området Gemmayzeh. Det är sådant som de själva haft med sig, lagat eller bakat, och donationer från förbipasserande. På tre timmar har de fyllt på sina bord fem gånger, säger Jude Hamze.

– Min familj har bakat massor av manaish-bröd varje dag, andra har med sig mat, ansiktsskydd, redskap, handsprit, till och med kläder. Och vatten. Vatten har blivit jättedyrt och vi är så tacksamma för allas generositet.
Bredvid borden står jättedunkar med vatten och i den tryckande hettan är det stor åtgång på vätska. Hela tiden passerar människor som förser sig, men det är svårt att urskilja någon särskild grupp.
– Alla som ber om något får det, vi litar på folk. Det är ideella hjälporganisationer,

privatpersoner som röjer rasmassor, människor som förlorat sina hem och sådana som var fattiga redan innan det här hände, säger Jude Hamze.
De är långt från ensamma i sina ansträngningar. En del har liknande stånd, andra cirkulerar med flakbilar och kastar ut vattenflaskor, någon har lagt högar av brödpåsar på en skinande motorcykel och ett lokalt bryggeri delar ut öl från en tutande lastbil. Även privata företagare inom exempelvis aluminium- och fönsterbranschen erbjuder gratis material.

Gemmayzeh med omnejd, det historiskt trendiga och bartäta området bara några hundra meter från explosionen, har blivit ett slags centrum för den omfattande aktivism som nu försöker ersätta vad en utvecklad välfärdsstat skulle förväntas göra. Även på angränsande Martyrtorget står många frivilligarbetare som rest tält för donationer och distribution till behövande.
– Jag och min syster har kommit hit med olika saker sedan dag ett och kommer att ta oss hit så länge det finns tält här. Just i dag har vi bakat och gett allt till ett tält med

krigsveteraner som inte är så glada i regeringen, säger Lina Makdod intill en flera meter höjd knytnäve med budskapet ”Revolution, version 2.0”.
Hon har liksom många andra kommit till Martyrtorget där den så kallade gröna linjen delade Beirut i en västlig och en östlig del under inbördeskriget, som under - skiftande allianser pågick i 15 år fram till 1990. Sedan dess har den sekteristiskt baserade maktfördelningen cementerats och den omfattande korruptionen lett fram till den senaste tidens ekonomiska kris och till 2019 års Oktoberrevolution.
Sedan kom coronapandemin, och i tisdags briserade historiens största sprängladdning av sitt slag.
– Det är tre stora kriser på en gång, men bara pandemin är regeringen oskyldig till. Den extrema ekonomiska krisen är bara ett av de senaste bevisen för den djupt korrumperade regeringens likgiltighet, både politiskt och administrativt.
Lagret med ammoniumnitrat är så klart också regeringens ansvar, eller snarare flera regeringars

under de sex år som det legat där i hamnen, säger Nahla Shahal, journalist och professor emerita i statsvetenskap vid Lebanese University.

Genom åren har många aktörer utifrån lovat hjälp till Libanon, nu senast i torsdags då den franske presidenten Emmanuel Macron besökte olycksplatsen och utlovade stöd som inte skulle hamna i de styrandes fickor. Men det är något libaneser hört många gånger förr och som ett cirkulerande uttalande lyder: ”Vi behöver hjälp utifrån, men vi vet att den kommer att stjälas.”

– Ett problem för utomstående är att de som man skulle förhandla med i princip är samma grupp som i alla år. Någon annan ”elit” finns inte, bland annat för att många gick i exil eller stannade kvar och vartefter låtit sig korrumperas. De många unga som nu protesterar är heller inte strukturerade på ett sätt att de utgör ett reellt hot mot regeringen, den brukar bara nonchalera sådana protester, säger Nahla Shahal.

Ord som likgiltighet, vanskötsel och inte minst korruption ingår i mångas beskrivning av Libanons

styre. Vilka incitament regeringen skulle ha varierar, men innehåller som regel mer eller mindre oheliga allianser med aktörer som Israel, USA, Syrien eller det starka islamistpartiet Hizbollah.
En som inte helt utesluter att den shiitiska gruppen har en roll i tisdagens explosion är Sari Hanafi, professor i sociologi vid American University i Beirut.
– Jag kan såklart inte vara säker, men Hizbollah är envisa. Samtidigt är de Irans marionett och jag kan inte riktigt se varför Iran skulle vilja flytta dem från sin nuvarande starka position och riskera att förlora mark, säger Sari Hanafi.
Varken Sari Hanafi eller Nahla Shahal tror att utvecklingen kommer att gå mot ett inbördeskrig, vilket många oroar sig för. Shalal säger att många av Hizbollahs sympatisörer, särskilt de yngre, inte vill leva under det strikt kontrollerande styre de skulle vara tvungna att göra och att armén skulle splittras om regeringen beslutade om ett angrepp.
Hanafi tror det inte för att folket är för fattigt och trött.

– Vi får se. Först måste vi vänta på slutsatserna från den utredning som regeringen har tillsatt och hur trovärdig den uppfattas i olika grupper. Där har man en svår uppgift just med tanke på den allmänna uppfattningen om hur inkompetent, nonchalant och korrupt den är, säger Sari Hanafi.
Libanons framtid hänger på den yngre generationen och liksom många andra länder i kris finns risk för att många lämnar landet för att skaffa sig utbildning och bättre förutsättningar. Efter sommaren ska 19-åriga Jude Hamze tillbaka till Paris, säger hon vid sitt stånd av donationer i Gemmayzeh, för sitt andra år på en arkitekthögskola.
– Det är en svår personlig balansgång. I Paris känner jag skuld över att ha lämnat Beirut och här känner jag skuld för att inte kunna bidra. Förhoppningsvis kommer jag tillbaka efter examen och hittar ett sätt där jag kan få vara med i uppbyggnaden av ett nytt Libanon.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

MSB skickar personal

Efter förfrågan från EU och FN bidrar Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) med personal till arbetet efter - tisdagens explosion i Beirut. Insatsen sker tillsammans med flera länder, där Sverige skickar tre experter – utöver sjukvårdsmateriel, vilket tidigare beslutats om: en miljöexpert och två experter inom informationshantering och logistik.

– Jag är stolt över att Sverige kan visa solidaritet med Libanon i denna svåra stund, säger inrikesminister Mikael Damberg (S). **TT**

Ryske kaptenen: Det explosiva ämnet lämnades åt sitt öde

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Spåren efter katastrofen i Beirut leder till den ryska affärsmannen Igor Gretjusjkin.

Han lämnade medvetet skeppet lastat med ammoniumnitrat åt sitt öde i Beirut, helt enkelt eftersom det visade sig vara ekonomiskt lönsamt. Nu - avslöjar kaptenen för ryska medier hur det gick till.

– Jag skrev till Putin varje månad. Vi var som fångar på skeppet på obestämd tid. Blir man dömd till fängelse vet man åtminstone när man kommer ut. Vi hade ingen aning om vi någonsin skulle bli - befriade!

Boris Prokosjev var kapten för fartyget Rhosus då det år 2013 anlöpte hamnen i Beirut. I

lastrummet fanns 2 750 ton ammoniumnitrat, som tidigare hade lastats i Batumi i Georgien. Prokosjev hade mönstrat på kort därefter, i Tuzla i Turkiet.
– Där visade det sig att hela besättningen skulle bytas ut. Jag tyckte det var konstigt. Ingen talade om för mig att besättningen lämnade skeppet eftersom de inte hade fått någon lön på fyra månader, säger Boris Prokosjev till den oberoende ryska sajten sibreal.org.
Från Turkiet fortsatte Rhosus till Pireus i Grekland. Där skulle man bunkra, men när varorna anlände visade det sig att Gretjusjkin inte kunde betala leverantörerna. I stället skickade han skeppet till Beirut, där man skulle lasta på vägmaskiner för att finansiera den fortsatta resan till Moçambique.
– Maskinerna var så stora att de inte rymdes på däck. Det gick inte att lasta på dem. Gretjusjkin insisterade, men jag vägrade, skeppet var ju gammalt. Då kommenderade han oss att köra till Larnaka i Cypern (Gretjusjkin bor själv på Cypern). Men eftersom han inte hade betalat hamnavgiften vägrade de libanesiska hamnmyndigheterna

släppa iväg oss, säger Prokosjev till sibreal.org.
Det hela slutade med att Prokosjev och några till ur besättningen satt elva månader som gisslan i hamnen i Beirut. Libanon vägrade låta dem lämna landet så länge hamnavgiften var obetald. Gretjusjkin, som redan hade fått betalt för ammoniumnitratlasten, slutade svara i telefon.
– Han betalade oss inte en kopek. Vi fick inte ens pengar för att kunna äta. Hamnmyndigheterna gav oss mat. Jag skrev brev till Putin varje månad, men det ryska konsulatet lyfte inte ett finger för att hjälpa oss.
Till sist sålde besättningen bensin som fanns på båten för att kunna anställa en advokat. Därefter - lyckades man lämna landet. Gretjusjkin betalade hemresan till Odessa, men inte en enda besättningsman hade fått sin lön. Efter att besättningen lämnat - fartyget lastades ammonium-nitratet av och placerades i hamnlagret i Beirut.
Boris Prokosjev drog Gretjusjkin inför rätta i hans hemstad Chabarovsk i Ryssland. Rätten

vägrade ta sig an fallet, eftersom Gretjusjkin bor på Cypern.
– Gretjusjkin var inte utan - pengar. Han hade redan fått en miljon dollar för ammoniumnitratet. Sedan övergav han oss i Beirut och tjänade en miljon, säger Prokosjev.
Fartyget Rhosus? Det sjönk efter några månader. Vraket ligger fortfarande kvar i den förstörda hamnen i Beirut.

Anna-Lena Laurén

Nathan Shachar: Så förvandlades det bekymmerslösa Beirut till internationell krutdurk

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Analys

Hur blev Arabvärldens bekymmerslösa och toleranta

nöjesmetropol en av världens stora exportörer av dåliga nyheter?
I ett halvt sekel har öst och väst, Iran och USA, Israel och palestinier, sunni och shia, kristna och muslimer, rykt ihop i staden på de gröna kullarna. DN:s korrespondent Nathan Shachar berättar om Beiruts och Libanons förvandling.
Jerusalem.
Ett minne från Libanon, våren 1981, ett av mina första DN-jobb. Vi for i konvoj genom södra Libanon, i den så kallade ”säkerhetszonen”, som Israel upprättat tre år tidigare. Byborna i området – shiiter, druser och kristna – var glada och tacksamma över att ha fått jobb i den Israelfinansierade SLA-milisen, kommenderad av major Saad Haddad från Marjayoun, den största kristna staden i området. Men det var inte bara pengarna som drog folk till SLA-milisen. Byarna var lyckliga över att kunna göra motstånd mot de palestinska miliser som fram till 1978 gjort som de behagat i dessa trakter. Strax norr om säkerhetszonen började ”Fatahland”, palestiniernas enklav, som -

sträckte sig utåt kusten, med högkvarter i flyktinglägren Rashidiya och Ein al-Hilwe.
Som så mycket annat obotligt i regionen börjar historien med den palestinska flykten från det nybildade Israel 1947–1949. 90 000 personer, drygt 10 procent av alla de palestinier som flydde eller drevs bort, nådde Libanon. Där var de inte välkomna.
Landets dominerande folkgrupp då, maroniterna (österns katoliker), och många muslimer med dem, underströk att palestiniernas närvaro var temporär, och de gavs varken medborgarskap eller reguljära arbetstillstånd. Palestinierna, omtöcknade av sin olycka, fann sig länge i sin lott och levde på FN-ransoner utan att klaga.
Men den första generationen lägerbarn växte upp och blev arga radikaler som fördömde föräldrarnas passivitet. Samtidigt började de väpnade palestinska rörelserna attackera Israel med konventionella vapen, inte bara med terroraktioner.
Hösten 1968 slog den första sovjetbyggda Katyusha-raketen från Libanon ned i den israeliska staden Kiryat Shmona. Israels

vedergällning, mot Beiruts flygplats och andra mål, blev en börda för Libanon.
Den libanesiska underrättelsetjänsten skärpte kontrollen över de palestinska lägren, men där fanns numera upplag av sovjetiska och östtyska vapen. Unga maroniter organiserade sig i egna kamporganisationer och kolliderade med palestinierna. Palestiniernas rätt till motstånd mot Israel blev nu den stora stridsfrågan, och öppnade en avgrund tvärs genom det libanesiska samhället.

Arabvärldens ledargestalt, Egyptens president Gamal Abdul Nasser ingrep och kallade till sig ledande palestinier och libaneser. I Kairo vreds armen om på libaneserna tills de fann sig i en spektakulär nyordning: Palestinierna i Libanon har lov att delta i ”den väpnade palestinska revolutionen”.
Fedayun – palestinska kommandosoldater – ska hjälpas (av den libanesiska armén) att hitta lämpliga platser för intrång i Israel.
Nassers lösning blev bränsle på bålet. De flesta libaneser ansåg att

de inte längre var herrar i eget hus, men rätt många andra sympatiserade med palestiniernas kamp. Knappt ett år senare, i september 1970, skärptes läget dramatiskt då de palestinska styrkorna i Jordanien – deras huvudsakliga fäste – försökte ta makten där. Försöket misslyckades och alla väpnade palestinier flydde – till Libanon, närmare bestämt till västra Beirut, där de upprättade nya högkvarter. Flera palestinska ledare i Beirut dödades under israeliska kommandoräder. Men Israel kunde inte hindra den palestinska paraplyorganisationen PLO att etablera sig i Libanon och att skjuta mot israeliska städer. Situationen blev också till het - israelisk inrikespolitik, när ledare beskyllde varandra för att försumma nordliga israelers säkerhet.

Trots alla dessa komplikationer förblev Beirut ett tilltalande turistmål. Dess strand, dess nattliv och dess fria seder lockade till sig sång- och filmhjältar från hela Arabvärlden; dess välskötta banker drog till sig pengar från oljestaterna och dess frihet från censur och förtryck gjorde staden

till en tillflyktsort för poeter och obekväma konstnärer.
Dåtida vykort från la corniche, den berömda strandpromenaden, för tankarna till Nice eller San Remo: Grogglasen klirrar, regattornas vita segel lyser och inte en kvinna bär österländsk klädsel. Ända tills 13 april 1975, då palestinier, öppnade automateld mot en maronitisk kyrka i Beiruts östra – kristna – del och dödade fyra. Samma kväll hämnades den maronitiska Falangistmilisen med ett blodbad på 30 civila palestinier. Det var början på det libanesiska inbördeskriget, som enligt vissa historiker varade i knappt två år, enligt andra ända till 1990.
Under striderna 1975–1977 stödde Syriens president Hafez Assad än den ena, än den andra, stridande gruppen, och skaffades sig ett allt större inflytande över Libanon. Sommaren 1982 lyckades Israels nye försvarsminister Ariel Sharon prata omkull sina regeringskolleger och få med dem på en invasion av Libanon. Sharon uppgav att han endast ville tränga fram till Beirut och kasta PLO ur landet, men i själva verket var hans viktigaste strategiska mål att

driva den syriska armén från Libanondalen och installera en marionettregim i Beirut.
Detta såg först ut att lyckas. Falangistmilisens vilde unge befälhavare Bashir Gemayel valdes till president av ett parlament vars medlemmar eskorterades dit av israeliska pansarfordon. Men några veckor senare dödades Gemayel och 26 av hans anhängare av en bomb. Falangisterna, i raseri över sin anförares öde, begav sig till två palestinska flyktingläger i västra Beirut, Sabra och Shatila, där de mördade minst tusen civila. Att Sharon inte beordrat de israeliska trupperna i området att skydda palestinierna ledde till att han avsattes.
PLO-ledaren Yassir Arafat kapitulerade efter veckor av israeliska flygattacker och accepterade fritt avtåg för sig och 8 500 PLO-krigare. Amerikanska och franska fredsbevarande styrkor tog upp positioner och den döde presidenten Gemayel ersattes av sin bror Amin, en fridsam person.
Det såg nu ut som om Israel tagit hem spelet i Libanon. Syrierna hade mist halva sitt flygvapen och

hundratals stridsvagnar, och PLO var borta.
Israels allierade, maroniterna, hade blivit av med sina fiender. Men det skulle gå tvärtom. Efter en serie enorma explosioner hösten 1983, varav en dödade dubbelt så många personer som tisdagens olycka i Beiruts hamn, tappade USA och Frankrike lusten att möblera om i Libanon. Bomberna mot de franska och amerikanska förläggningarna antogs först ha varit palestinska dåd. Men efterhand klarnade det: Libanon hade fått ännu en främmande aktör: Iran.

Den islamiska republiken hade valt rätt tillfälle att ge sig i leken: Först efter att Israel krossat palestinierna militärt. Iraniernas nya lilla milis, Hizbollah, ”Guds parti”, är 37 år senare Libanons herrar.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Överlevare: Sveriges agerande är en gåta

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Stefan Löfven lovade henne att göra allt för en värld utan kärnvapen.
Nu är Hiroshima-överlevaren Setsuko Thurlow, 88, besviken.
”Det är en gåta för mig varför Sverige inte skrivit under FN-konventionen om ett kärnvapenförbud”, skriver hon i ett brev till statsministern.

– Han tog hennes hand, såg henne i ögonen och lovade att göra allt som stod i hans makt för att arbeta mot kärnvapen.

Scenen äger rum i december 2014 bakom kulisserna, i ”green room” vid inspelningen av pratshowen ”Skavlan”, som både Setsuko Thurlow och Stefan Löfven gästade. Närvarande är bland andra Josefin Lind, generalsekreterare för Svenska läkare mot kärnvapen, som

beskriver hur hon ångrar att ingen filmade.
Setsuko Thurlow, som engagerat sig i International campaign to abolish nuclear weapons, ICAN – organisationen som 2017 fick Nobels fredspris – log när Sverige samma år fanns bland de 122 länderna som röstade igenom FN-konventionen om ett juridiskt bindande kärnvapenförbud i världen.
I dag är hon förbryllad. I ett personligt brev till Löfven den 23 juni, som DN har tagit del av, påminner hon om mötet och hans löfte.

Hon berättar återigen om sin bakgrund: hur hon som 13-årig flicka förblindades av ett ljus. Två kilometer bort föll bomben som gav en hetta på 4 000 grader och jämnade en enorm yta med marken. De flesta av klasskamraterna i samma rum brändes levande till döds. Mirakulöst räddades hon ur spillrorna från den kollapsade byggnaden.
Ännu dör människor i området på grund av strålningen. Nu noterar Thurlow att regeringen visserligen har bidragit med olika initiativ för nedrustning. Men hon ställer sig

samma frågor som fysikprofessor Max Tegmark nyligen uttalat i DN.
”Det är en gåta för mig varför Sverige inte skrivit under FN-konventionen om ett kärnvapenförbud, än mindre ratificerat det”, skriver Thurlow som nu hoppas på en tvärvändning.
Hennes brev har ännu inte fått svar – vilket provocerar Beatrice Fihn, generalsekreterare för ICAN.
– Löfven och Linde skriver på DN Debatt att de inrättar forskningscentrum om nedrustning för att hedra minnet av offren. Samtidigt svarar man inte överlevare vars önskan är att Sverige ska skriva under konventionen, säger hon.
DN har sökt Stefan Löfven vars pressekreterare uppger att brevet kommer att besvaras, men i sakfrågan hänvisar man till UD, där utrikesminister Ann Linde under torsdagen svarade att konventionen inte håller måttet.
Nya Zeelands premiärminister lade under Hiroshimadagen i torsdags ut en video där hon hedrar offren genom att uppmana alla att skriva under

konventionen, så som hon har gjort. Irlands utrikesminister meddelade samtidigt att landet ratificerar förbudet.
Beatrice Fihn anser att regeringens förslag inte räcker.
– Det man måste göra är att förbjuda kärnvapen. Nu tar man ställning emot ett förbud vilket betyder att Sverige är för att dessa massförstörelsevapen ska vara lagliga. Det är ett väldigt svek mot socialdemokratins principer om nedrustning.
På Socialdemokraternas partikongress 2013 beslutade partiet att verka ”för instiftandet av en internationell konvention som förbjuder kärnvapen” och i partiprogrammet står: ”vi vill verka för en konvention som förbjuder kärnvapen”.
Riksdagsledamoten Laila Naraghi (S):
– Jag tycker det är väldigt viktigt att vi som förtroendevalda följer vårt partiprogram och de beslut som kongressen har fattat. Det ska inte råda någon tvekan om vad partiet tycker.
Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se

FN-chefen varnar för ”generations-katastrof”

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Över 90 procent av världens elever har påverkats av skolstängningarna till följd av coronapandemin, enligt siffror från Unesco, FN:s organ för utbildning. En hel generation riskerar att gå förlorad om inte skolorna öppnar igen, menar FN:s generalsekreterare - António Guterres.

– Vi befinner oss i ett avgörande ögonblick för världens barn och ungdomar, säger han i ett videouttalande.

I mitten av april rapporterade Unesco att över 90 procent av världens elever påverkats av omfattande skolstängningar globalt. Vid den tidpunkten hade 192 länder stängt skolor till följd av coronapandemin.

Tre månader senare har inte mycket förändrats – fortfarande hålls skolor stängda i fler än 160 länder.

Nu varnar FN:s António Guterres för att världen står inför en

generationskatastrof som ”riskerar att slösa bort resurser, undergräva decennier av framsteg och förvärra ojämlikheter”.
Skolan borde vara den första verksamheten som öppnas i länder som har kontroll över smittspridningen, enligt även Unesco.
– Av alla saker man kan öppna bör skolan vara av högsta prioritet, säger Suzanne Grant Lewis, chef för Unescos internationella institut för utbildningsplanering.
FN har därför tagit fram en rapport över utbildningsläget i världen under pandemin, med rekommendationer för hur elever ska kunna återvända till klassrummen.
Redan före pandemin saknade 250 miljoner barn tillgång till skola och enligt Unesco riskerar nedstängningarna att bidra till ytterligare utbildningsklyftor.
Per Magnusson är programansvarig specialist för utbildning på Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida. Han välkomnar Guterres uttalande och menar att han har svårt att förstå varför så många länder valt att hålla skolorna stängda.

– Jag förstår kanske att man stängde skolorna som en panik-åtgärd i början. Men nu vet man faktiskt bättre.
Han syftar bland annat på den studie som Folkhälsomyndigheten gjort tillsammans med sin finska motsvarighet, som jämförde smittspridningen i Sverige och Finland, där skolorna var stängda. Enligt studien fanns det mycket lite som antydde att spridningen minskat till följd av att eleverna hölls hemma.
Även Jonas Ludvigsson, barn-läkare och professor i -epidemiologi, menar att det finns starka argument för att hålla skolorna öppna.
– Trots att vi har haft så pass många döda och över två miljoner barn som har gått i skolan så är det ytterst få barn som har blivit svårt sjuka i covid-19, säger han till SVT om läget i Sverige.
Sverige har valt att gå en annan väg än många andra länder. Gymnasieskolor, högskolor och universitet har till stor del gått över till distansundervisning, men grund- och förskolor har varit -öppna.
Även andra länder har övergått till digitala lösningar, men alla elever

har inte möjlighet att delta i undervisningen. På många håll saknar familjer tillgång till både internetuppkoppling och utrustning. Dessutom kan skolan vara en viktig plats socialt.
Det är inte bara fattiga länder som kämpar med distansundervisning, påpekar Per Magnusson.
– I Tyskland har man insett att de inte har tillräcklig digital infrastruktur i vissa delstater. Vissa lärare skickar hem uppgifter skriftligt via brev som eleverna sedan skickar tillbaka till läraren, även om de har datorer.

Att världens skolor hålls stängda kommer på längre sikt att få enorma konsekvenser på en rad områden utöver ekonomin, menar Per Magnusson, då utbildning fungerar som en motor både för individen och för samhället i stort.
Argumenten om rädsla bland föräldrar att skicka sina barn till skolan, och bland lärare som inte vågar gå till jobbet, håller inte i dag, tycker han, eftersom många länder öppnat andra delar av samhället.
– I England är det tillåtet att gå till puben – samtidigt som barn

inte får gå till skolan. Skolorna måste öppnas först.
Många länder på norra halvklotet har liksom Sverige fortfarande sommarlov, och enligt Per Magnusson ser det ut som att en del skolor kommer att öppna igen när höstterminen drar igång.
Per Magnusson befarar ändå att skolorna inte kommer att öppna i den utsträckning som skulle - behövas.
– Det är en politisk signal: Det är allvar, därför stänger vi skolorna. Och det kostar ingenting – i dag. Att stänga företag, textilindustri, restauranger eller barer kostar mycket mer för en politiker, säger han.

Anna Skoog
anna.skoog@dn.se

Fakta. Så har utbildning - påverkats av coronapandemin

Klassrumsledd undervisning har avbrutits för minst nio av tio elever globalt.
I april hade 192 länder stängt ner samtliga skolor, vilket påverkade 1,5 miljarder elever och studenter från förskola till högre studier.
I dagsläget berörs drygt 60 procent att världens inskrivna elever. Fortfarande är det drygt

160 länder som håller skolorna delvis stängda (det kan skilja sig lokalt/regionalt inom ett land). I 106 av dessa länder är skolorna helt stängda. Det gäller bland annat stora delar av Afrika, Asien, Mellanöstern och Sydamerika. Andra länder – till exempel Kina, Ryssland, USA och flera länder i Europa – öppnat delar av undervisningen. Minst 40 miljoner barn har missat förskolan.

Nästan hälften av alla studenter som har påverkats globalt har inte kunnat delta, eller har haft svårt att delta, via digital undervisning. 50 procent av världens elever har inte tillgång till egen dator. 43 procent saknar tillgång till internet. 56 miljoner elever kan inte använda mobiltelefonen för att få tillgång till information eftersom de inte täcks av mobilnätverket. Minst 63 miljoner lärare har påverkats av skolstängningarna. Många lärare saknar även digital kompetens för att kunna bedriva distansundervisning.

Enligt Unesco löper barn även en ökad risk för våld och exploatering när skolor stängs: Barnäktenskap ökar, fler barn rekryteras till miliser, sexuellt utnyttjande stiger, tonårsgraviditeter blir vanligare

och förekomsten av barnarbete växer.
Källor: Unesco, FN

Arborelius ny medlem i Vatikanens ekonomiråd

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Den svenske kardinalen Anders Arborelius har av påven blivit utsedd till medlem av Vatikanens ekonomiråd.
Rådet, som instiftades av påve Franciskus 2014, ansvarar för

tillsyn av ledning och struktur inom administrativa och ekonomiska verksamheter inom kurian, Heliga stolen och Vatikanen.
”Denna utnämning var för mig helt oväntad, eftersom min kunskap om ekonomi är ytterst begränsad”, säger Arborelius i ett pressmeddelande.
Ekonomirådet består av åtta kardinaler och sju experter inom ekonomi, varav sex är kvinnor.
TT

Karin Eriksson: En katastrofal sommar för Trump – men glöm inte vad som hände senast

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

För fyra år sedan slog Donald Trump fast att han aldrig någonsin ger upp.

Det kan vara värt att komma ihåg när historien om en katastrofal kampanjsommar upprepar sig för Republikanerna.

Analys.

Planen var att allt skulle vända med det stora valmötet i slutet av juni, men rådgivarna klarade inte att hålla Donald Trump i hårda tyglar. I början av augusti rapporterade medierna med skräckblandad förtjusning om problemen för Republikanernas presidentkandidat, som av allt att döma gick mot ett svidande nederlag.

”De klarar inte att få stopp på alla grodor”, löd rubriken på New York Times den 13 augusti 2016. Försöken att rädda Donald Trump från sig själv hade misslyckats, konstaterade tidningen.

Den högerpopulistiska nyhetssajten Breitbarts chef Steve Bannon såg rubriken, där han kurade över helgens morgontidningar. Han suckade och ringde inflytelserika donatorer inom det republikanska partiet, som i sin tur kontaktade Donald Trump.

Samma helg gick Bannon in i ledningen för kampanjen. Det

blev en betydelsefull vändning, konstaterar Bob Woodward i biografin ”Fruktan”, som är en ingående skildring av Donald Trumps väg till makten och den första tiden i Vita huset.
Boken beskriver hur Bannon satte tonen för hösten redan vid det första mötet i augusti, när han gav Trump rådet att kapitalisera på missnöjet bland vad han kallade vanliga, arbetande amerikaner. Demokraternas motkandidat Hillary Clinton pekades ut som en symbol för eliten – som öppnat gränserna, gått med på dåliga handelsavtal och låtit jobben försvinna till Kina. Bannon såg också Trumps oberäknelighet som en tillgång – för då lät han åtminstone inte som en av de kontrollerade, välrepeterade politikerna i Washington DC.
Det kan vara värt att minnas vad som hände för fyra år sedan, nu när republikanen återigen kämpar i hård motvind i en presidentvalskampanj. Under de senaste veckorna har det till och med förekommit spekulationer om att Donald Trump skulle dra sig ur kampen i förtid. Det vore överraskande men inte otänkbart, hävdar politik- sajten Politico.

Liknande rykten kom i omlopp runt Trump så sent som någon månad före det förra presidentvalet, i samband med ”pussygate”, när det publicerades en bandupptagning där Trump skröt om hur han brukade grabba tag i kvinnors underliv.
I ”Fruktan” skildrar Bob Woodward ett möte mellan Donald Trump och Reince Priebus, som då var ordförande i republikanska nationalkommittén. Priebus ska då förgäves försökt förmå Trump att kliva åt sidan, och låta vicepresidentkandidaten Mike Pence ta över kampanjen, tillsammans med den tidigare nationella säkerhetsrådgivaren Condoleezza Rice. Alternativet var, sades det, ”den största jordskredssegern för Demokraterna i amerikansk historia”.
Strategen Steve Bannon avfärdade varningen. Donald Trump gick ut i en intervju i Wall Street Journal där han konstaterade att det var ”noll chans” att han skulle sluta, och att han ”aldrig någonsin ger upp”.
En månad senare var han vinnare, med Bannons hjälp.

Sannolikheten att Trump skulle välja att kliva av hösten 2020 graviterar lika starkt mot noll. Däremot tycks delar av det republikanska partiet räkna med en valförlust.

De senaste veckornas strider om stödpaket i kongressen – med protester från konservativa ledamöter som tycker att det får vara nog med bidrag – kan ses som ett tecken på att Trumps grepp om partiet har försvagats. Senatorn Ted Cruz från Texas går i spetsen för vad som uppfattats som ett försök att blåsa nytt liv i Tea party-rörelsen.

Han möter motstånd från Arkansas-senatorn Tom Cotton, som skapade en storm i New York Times tidigare i somras, med en debattartikel om att skicka in trupper mot demonstranterna. Även den tidigare FN-ambassadören Nikki Haley anstränger sig hårt för att synas och höras valsommaren 2020. ”Vi ser många testballonger”, säger den republikanske opinionsexperten Brent Buchanan till nyhetssajten The Hill.

I New York Times spekulerar kolumnisten Ross Douthat att Republikanerna kommer att

hantera Trumps presidentperiod med en filosofi som hämtats från reklammannen Don Draper i dramaserien Mad Men: ”Det här har aldrig hänt. Du kommer att bli chockad av hur mycket det aldrig har hänt”.
En del är sig likt från 2016, annat inte. Då var väljarna lättrörliga, och stödet för Donald Trump och Hillary Clinton pendlade snabbt mellan toppar och dalar.
Övertaget för Demokraternas nuvarande presidentkandidat Joe Biden framstår som något mer stabilt.

Strategen Steve Bannon lämnade staben för tre år sedan, och mycket talar för att presidenten är beroende av yttre faktorer för att vända valvindarna – som att det går bättre för USA i kampen mot coronaviruset eller att fler demonstrationer i amerikanska storstäder urartar i våld, eller att Joe Biden utser en vicepresidentkandidat som väcker aversion bland väljarna.
Möjligen har Trump mindre marginaler än vad han hade under hösten 2016, eftersom poströstning väntas bli vanligare under pandemin, och det kan i sin

tur bidra till att väljarna bestämmer sig tidigare. Det är alltså inte så konstigt att presidenten varnar för omfattande valfusk om presidentvalet präglas av social distansering.
Men den stora farhågan inom Demokraterna är förstås inte att Trump ska hoppa av före presidentvalet – utan att han ska vägra att kliva av efteråt.
Karin Eriksson

Pikar och protester riktas mot diktatorn inför presidentvalet

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Det är decennier sedan ett belarusiskt presidentval har varit intressant. Nu är det plötsligt det. Det står visserligen klart att Aleksandr

Lukasjenko – som vanligt – manipulerar valet och därför vinner. Frågan är vad som sker efteråt.

Blir det demonstrationer i Minsk efter presidentvalet på söndag? Blir det våld på gatorna?

Mycket tyder på att något kommer att ske. Demonstrationer och protester ligger i luften, frågan är hur omfattande de blir.

Lukasjenko har själv mer eller mindre öppet varnat för att demonstrationer kommer att mötas med våld.

– Ni ska inte låta er provoceras. Men inte heller springa. Vi är inga barnsköterskor, sade Lukasjenko i belarusisk tv då han träffade inrikesministeriets elitsoldater för en dryg vecka sedan.

Det är inrikesministeriets soldater som sätts in för att skingra demonstranter, något som skett flera gånger under Lukasjenkos styre. Under valkampanjen har regimen flera gånger stoppat oppositionens valmöten. Den viktigaste oppositionskandidaten Svjatlana Tsichanouskaja har trots detta lyckats samla stora folkmassor, som mest över 60 000 personer i Minsk.

Hon går till val på en mycket enkel agenda: fria val och att alla politiska fångar ska släppas. Tsichanouskaja lovar också att avskaffa grundlagsändringarna som Lukasjenko drev igenom 1994, och som i praktiken ger presidenten oinskränkt makt. Däremot tar hon inte ställning i känsliga frågor, till exempel relationen till Ryssland. Hon fokuserar på det enda som förenar oppositionen: kravet på politisk liberalisering. Taktiken verkar fungera, något som ger Lukasjenkoregimen gråa hår.

Regimen går en balansgång. Å ena sidan vill man undvika våld och blodsutgjutelse som under presidentvalet 2010 då Lukasjenko straffades med EU-sanktioner. Å andra sidan växer oron för att Tsichanouskaja verkligen ska lyckas försvaga regimen. Trots att hon ursprungligen var en okänd kandidat som hoppade in för att ersätta sin man (den oberoende bloggare Siarhei Tsikhanouski som greps i slutet av maj) har hon visat sig kunna entusiasmera väljare.

Nyligen greps Tsichanouskajas valchef Maria Moroz och anklagades för organiserad brottslighet och extremism. Hon släpptes senare och belarusiska inrikesministeriet meddelade att hon inte blivit gripen, bara kallad till ett samtal. Moroz själv vittnar om att myndigheterna varnade henne för att ställa till med ”massuppror”.
Samtidigt för Lukasjenko kampanj enligt känt mönster. Han framställer sig själv som den starke mannen, garantin för stabilitet och kompromisslös mot yttre fiender. På senare tid har han gjort flera aggressiva utfall mot Ryssland, trots att han själv som president har skrivit under flera avtal om en statsunion mellan Ryssland och Belarus. Det är ett känt faktum att Putin och Lukasjenko inte drar jämnt. Att Lukasjenko anklagar Kreml för att försöka genomföra en statskupp i Belarus är ett sätt för honom att flytta fokusen från andra problem, en taktik som Kreml ofta använder själv. Ryssland besvarar inte anklagelserna. Troligen vill man inte förstöra valet för Lukasjenko. Även om han inte är Putins favorit

förblir han en ledare som Kreml vet var man har.
Under tiden fortsätter protesterna mot regimen. För några dagar sedan greps två ljudtekniker i Minsk efter att de hade spelat Viktor Tsojs
”Peremen” (Förändring) på en regeringsvänlig konsert.
Sången, som skrevs under perestrojkan, är en symbol för opposition i hela det forna Sovjetunionen. Att ljudtekniker tar sig för att spela den på Lukasjenkos egen konsert är ett talande exempel på den proteströrelse som nu sprider sig i Belarus. Man försöker undvika våld. I stället utnyttjar man alla tillfällen till att pika sin diktator.

Fakta. Presidentvalet i Belarus

På söndag går Belarus till presidentval. Fem kandidater deltar:

- Sittande president Aleksandr Lukasjenko.
- Svjatlana Tsichanouskaja, oppositionsledare.
- Siarhej Tjeratjen, socialdemokrat.
- De två oberoende kandidaterna Andrej Dmitrieu och Hanna Kanapatskaja.

OSSE har inte blivit inbjudet i tid och sänder inga valobservatörer. OSSE har inte godkänt ett enda val i landet sedan 1995.
Tsichanouskaja är den huvudsakliga utmanaren till Lukasjenko. Hon ersätter sin man, bloggaren Siarhei Tsikhanouski, som inte tilläts kandidera.
Oppositionen har trakasserats och flera valmöten har stoppats.
Regimen är känd för att manipulera rösträknandet. Ändå har val- kampanjen varit livligare än på mycket länge.

Alkoholfritt efter midnatt

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Norge.
Alkoholservering efter midnatt förbjuds i hela Norge med anledning av pandemin.
– Vi måste bromsa nu för att inte förlora kontrollen, säger hälsominister Bent Høie som på en pressträff pekar på flera lokala coronautbrott den senaste tiden.
Regeringen kommer att utvärdera situationen på nytt i september.
DN-TT

”Det är avgörande att vi bevarar den goda position Danmark är i, där vi har epidemin under kontroll.”

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Danmarks hälsominister Magnus Heunicke efter beslutet att det nu varande maxtaket för folksamlingar består tills vidare. Regeringen planerade att i helgen höja antalet tillåtna personer i folksamlingar från 100 till 200, men drar nu alltså i nödbromsen.
TT

Turistö stänger klubbar och krogar

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Grekland.
En kraftig ökning av coronasmittade i landet får Grekland att ta till åtgärder för bland annat semesterfirare. Efter att ett dussintal nya fall bekräftats på ön Poros, nära fastlandet vid Peloponnesos, stängs nu klubbar och restauranger på ön kvällstid fram till den 17 augusti.
Dessutom får man inte längre samlas fler än nio personer på en och samma gång, oavsett om man befinner sig inomhus eller utomhus. Munskyddskrav införs också, både inne och ute.
Grekland har klarat sig relativt väl under coronapandemin men en oro finns nu i och med tilltagande turism att även antalet coronasmittade kommer att öka.
TT-AFP

Exkung Carlos uppges befinna sig i Abu Dhabi

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Sedan den spanska exkungen Juan Carlos tidigare i veckan gick i exil har spekulationerna gått varma om var i världen han befinner sig.

Enligt ABC plockade ett privat jetplan – som var på väg från Paris till Abu Dhabi i Förenade arabemiraten – upp förre kungen Juan Carlos, fyra säkerhetsvakter och ytterligare en person på flygplatsen i Vigo, nordvästra Spanien, tidigare i veckan. Tidningen skriver att Juan Carlos sedan flög vidare med helikopter till det exklusiva hotellet Emirates Palace Hotel, som ägs av regimen. Varken Förenade arabemiraten eller hotellet bekräftar att den tidigare monarken bor på hotellet. Tidigare har spanska medier spekulerat om kungen rest till

Dominikanska republiken eller Portugal.
Beskedet om att exkungen lämnar hemlandet för alltid för att slippa åtalas för korruption och skattebrott slog ned som en bomb i måndags. Juan Carlos misstänks ha tagit emot mer än motsvarande 650 miljoner kronor av det saudiska kungahuset utan att betala skatt.
Mia Holmgren

Flygplan gled av landnings-banan – minst 17 döda

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Minst 17 personer omkom på fredagen i en flygkrasch i Kozhikode i den sydindiska delstaten Kerala. Planet med 191 passagerare och besättningsmän gled av landningsbanan i kraftigt regn.

Planet fortsatte ned för en sluttning och bröts i två delar.
Olyckan inträffade strax före klockan 20 på fredagskvällen lokal tid när Air India Express AXB1344 skulle landa i Kozhikode, södra Indien. Flighten från Dubai var ett repatrieringsflyg som regeringen i New Delhi på grund av den pågående coronapandemin hade beställt för att få hem indiska medborgare som arbetar i Mellanöstern.
Ombord fanns många indiska gästarbetare från länderna vid Persiska viken. Coronapandemin har medfört att hundratusentals gästarbetare blivit arbetslösa och som väntat länge på att få hjälp att ta sig hem.
Planets båda piloter finns med bland de döda. Fler än 100 personer uppges vara skadade och har förts till sjukhus i Kozhikode. Sent på fredagskvällen hade samtliga passagerare evakuerats från planet, som är av modell Boeing 737-800.
”Jag känner smärta över olyckan i Kozhikode. Mina tankar går till dem som förlorat sina nära och kära. Jag hoppas att de som skadats återhämtar sig snabbt”,

skriver premiärminister Narendra Modi på Twitter.
Det var vid olyckstillfället mycket dåligt väder i området med kraftiga skyfall. En monsun pågår i södra Indien och tidigare på dagen dödades 15 personer i ett jordskred i Kerala.
Mia Holmgren

Jeff Bezos grundade Amazon – och blev världens rikaste man

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Bolaget Amazons resa från bokhandel till enorm webbutik har gjort grundaren Jeff Bezos till världens rikaste man. När företaget nu kommer till

Sverige menar experter att det kan förändra e-handeln för alltid – om svenskarna är villiga att släppa ifrån sig sin data. Det här är historien om hur Amazon tog över världen.

Jeff Bezos, Amazons grundare, var redan med god marginal världens rikaste person när han i juli i år ökade sin personliga förmögenhet med 13 miljarder dollar – på en dag. Han är god för 189 miljarder dollar.

Medan coronakrisen har slagit hårt mot många företag är Bezos e-handelsföretag Amazon i stället en vinnare på krisen.

Med miljoner människor fast i sina hem har aktiekursen stigit kraftigt, när allt fler vill ha hem-leveranser.

– Det kallas ju för ”The everything store”. Allt du vill köpa ska finnas där, det är ambitionen. I USA har de definitivt lyckats med det, säger Patrik Müller, e-handelsexpert på Nets, som designar betallösningar.

I augusti stod det klart: Amazon etablerar sig i Sverige.

Men hur blev Amazon världens mest framgångsrika e-handelsföretag? Och vad betyder

det att jättebolaget nu kommer hit?

○ ○ ○

I juli 1994 slog Jeff Bezos upp de bildliga dörrarna till sitt nystartade företag amazon.com. Han hade redan som ung haft storslagna planer på att förändra världen. Och nu hade han lämnat sitt lukrativa jobb på Wall Street för att från Seattle bilda ett handelsföretag som enligt många har kommit att förändrat världen. Som New York Times beskriver det i en artikel: ”Amazon har förändrat hur vi läser, handlar och tittar på tv”.

Jeff Bezos har själv senare berättat om hur han tänkte när han tog steget bort från Wall Street och till sitt eget bolag. Han har sagt att han insåg att han som gammal inte skulle ångra att han tagit steget, även om han gjorde det under en väldigt osäker tid.

– Det är inte något man kommer oroa sig över när man är 80 år gammal. Men jag visste att jag kanske verkligen skulle ångra att jag inte varit en del av det här som kallades internet, som jag trodde skulle bli något revolutionerande,

har Jeff Bezos senare sagt om varför han valde att starta Amazon.
Från början inriktade sig Bezos på bokförsäljning. Böcker ser likadana ut oavsett var du köper dem – och är alltså en perfekt produkt för e-handel. Men snart gick man vidare till nya typer av produkter. Företaget överlevde it-bubblan och växte alltmer.
– Det har varit en lång resa för Amazon och Jeff Bezos att ta sig dit de är i dag. Och man ska komma ihåg att de har sina riktigt stora framgångar på sin hemmaplan, säger Patrik Müller.

I USA säljer Amazon alltifrån böcker till matvaror, elektronik-produkter, strömningstjänster för film och molnlagring av data. Med sitt stora utbud, snabba leveranstid och låga priser har de tagit över nästan hälften av landets e-handel. I dag kan man beställa mat via röstassistenten Alexa, en Amazonprodukt, och få den levererad bara någon timme senare.
Patrik Müller säger att en stor del av Jeff Bezos framgång beror på hans kundfokus.

– Han pratar alltid om kunden, och hur viktig upplevelsen är, säger han.
I boken ”The Everything Store” beskriver författaren Brad Stone hur Bezos berättar för sina anställda hur de ska tänka kring konkurrens:
– Ni bör vakna varje morgon oroliga, skräckslagna. Men inte på grund av våra konkurrenter, för de kommer aldrig att ge oss några pengar ändå. Oroa er för kunderna.

○ ○ ○

Jeff Bezos förstod tidigt kraften i att kunna samla in data om sina användare, och med hjälp av artificiell Intelligens introducera och marknadsföra nya produkter och tjänster till dem. Det säger Anna Felländer, grundare av AI Sustainability Center och tidigare chef och digitaliseringsekonom på Swedbank.
– De upptäckte tidigt att den största tillgången var data kring kundernas beteenden och preferenser. Algoritmer på stora datakällor gav unika insikter, som även syftade till att framkalla olika köpbeteenden. För kunderna gav

detta tidsoptimering, skräddarsydda erbjudanden och bekvämlighet – faktorer som prioriterades högt, säger hon.
Ju mer data Amazon fick in om sina kunder, desto bättre kunde algoritmerna spå vad kunderna efterfrågade och hur de ville ha sin köpupplevelse. Det ledde till fler kunder, mer data och genom AI ännu mer insikter.
– De skapade snabbt en monopolställning, inte för att de sålde de mest högkvalitativa varorna, utan för att de hade de mest träffsäkra AI-baserade rekommendationerna.

Jonas Arnberg, vd för analysföretaget HUI, säger att Amazons långsiktighet är svår att konkurrera med. Bezos menar fortfarande att hans företag befinner sig på ”dag 1”.
– De har en hundraårsplan, medan den vanliga handeln ofta inte är mer långsiktig än närmaste lönehelg, eller julhandeln. De är oerhört långsiktiga, säger han.
Författaren Brad Stone som följt Jeff Bezos under lång tid, och pratat med många av hans medarbetare, beskriver en chef som kräver stor lojalitet av sina anställda. En chef som

organiserar sina arbetsplatser i små grupper som tävlar mot varandra, och som börjar varje projekt med ett nedskrivet sexsidigt PM.
Men Bezos har också beskrivits som en tyrann som får utbrott på medarbetare som han inte tycker presterar tillräckligt bra. Och förutsättningarna för medarbetarna på Amazons lager har kritiserats hårt.

○ ○ ○

”Vi är människor – inte robotar!”
År 2019 bryter protester ut på flera av Amazons lager. Arbetarna demonstrerar mot för dåliga arbetsvillkor. En reporter på Time tar jobb på ett av Amazons lager och beskriver en minutiös övervakning av effektiviteten under långa arbetspass, och hur chefer automatiskt får information om någon arbetar för långsamt. Företaget själva, enligt artikeln i Time, menar att det inte är en representativ bild av hur det är att arbeta i lagerbyggnaderna och att de tar säkerhet på stort allvar.
Coronapandemin intensifierar protesterna, och under våren 2020 trycker amerikanska

senatorer på för att förbättra förhållandena för dem som arbetar med att packa de varor som människor får hemskickade. Enligt New York Times har det skett utbrott av covid-19 på 50 av 500 Amazon-lager i USA.
Det är inte bara arbetsförhållandena som kritiserats. I juli vittnade Jeff Bezos i den amerikanska senaten, där han fick frågor om huruvida bolaget använt data de samlat in från bolag som säljer produkter på sajten för att stärka sitt eget varumärke. Han menade att han inte kunde svara ja eller nej på frågan.

– Vi har en policy mot att använda försäljarspecifik data för att hjälpa våra privata varumärken, men jag kan inte garantera att den policyn aldrig brutits, sade han.
Anna Felländer menar att data-användningen är en av de saker som Amazon måste ta ansvar för.
– Har du så här mycket data så behöver du ta ett ansvar för transparens och förklarbarhet, säger hon.
Jonas Arnberg på HUI tror att etiska aspekter kommer bli allt - viktigare för hur människor ser på bolaget i framtiden.

– För konsumenten har den snabba leveransen och de låga priserna gjort att man har överseende kring hur det kommer sig att det är så billigt. Men hållbarhetsfrågor, både miljömässiga och arbetsgivar-mässiga, växer så det knakar. Och nu kommer Amazon till - Sverige.

○ ○ ○

Jonas Arnberg säger att Amazon till att börja med framför allt kommer att vara en ”stor häftig e-handlare” i Sverige. De extremt korta leveranstider de konkurrerar med i USA kommer inte finnas här eftersom leveranserna i början kommer ske från Tyskland.

Mycket hänger enligt honom på hur Amazon utformar sitt lojalitetsprogram ”Prime”. I USA får Prime-medlemmar bland annat gratis leveranser, tillgång till strömmad film och e-böcker och möjligheten att med rösten beställa produkter genom Alexa.

– På lång sikt tror jag att många svenskar har en låg tröskel för att testa ett medlemskap. Och det är så man kan jobba sig in, säger han.

I USA var Amazon tidiga, och blev en stor del i att bygga upp digitaliseringen och infrastrukturen på en omogen marknad. Där är det i dag vanligare att människor söker efter produkter på Amazon än på Google. Men Jonas Arnberg menar att det är långt ifrån säkert att de blir så framgångsrika i Sverige.

– Det är verkligen ett tag kvar innan de är vassa här. Svenskar är redan väldigt digitaliserade. Vi har redan infrastrukturen, så där behöver de nog tänka lite.

Anna Felländer säger att Amazons framgång i Sverige kommer att bero på hur mycket data - svenskarna är villiga att dela med sig av till företaget.

– Amazon har blivit så gigantiskt och osynligt skapat en monopolställning genom att tidigt via algoritmer på konsumentens data skapa ett bekvämt konsumtionsuniversum. Vi behöver vara vaksamma och kräva transparens, säger hon.

Vad Amazons intåg på den - svenska marknaden kommer att betyda på sikt är fortfarande osäkert. Men Jonas Arnberg säger

att etableringen skulle kunna förändra mycket kring hur vi ser på e-handel.
– Om någon hade frågat mig vad Google skulle betyda för oss innan det lanserades hade jag inte haft en aning. Men nu har man insett att vi inte kan leva utan Google. Det är en hel infrastruktur kring ett beteende. Där skulle vi mycket väl kunna vara med Amazon om tio år.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se

Torbjörn Petersson: Ytterst handlar Trumps order om vem som ska leda världen

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

När Donald Trump hänvisar till den nationella säkerheten och skriver under exekutiva order riktade mot två framgångsrika kinesiska appar är det mindre än tre månader till det amerikanska presidentvalet. Det hela ser ut att leda till en

planerad upptrappning av konflikten mellan USA och Kina.

Kina svarade omedelbart med att anklaga USA:s president för ”politisk manipulation och förtryck”.

Orderna börjar gälla om 45 dagar och förbjuder amerikanska företag och privatpersoner att göra affärer med Tiktoks kinesiska moderbolag Bytedance och med allt-i-allo-applikationen Wechat, som ofta legat långt före västerländska konkurrenter i utvecklingen.

Oklarhet råder om vad Trumps exekutiva order exakt leder till, men det kan betyda att Tiktok och Wechat inte kommer att få finnas på Apples App Store eller Google Play Store i USA.

Däremot blir det svårt att förbjuda användning av apparna, när det är så tekniskt lätt att få det att se ut som om användaren sitter i ett annat land än USA.

Och om Microsoft eller något annat amerikanskt företag hinner köpa Tiktok innan tidsfristen går ut i mitten av september ska ordern, enligt Trump, inte verkställas.

Farhågorna är motiverade. Efter ett sent uppvaknande har USA och en växande del av västvärlden identifierat riskerna med de kinesiska techbolagens utbredning. Enligt lag är de skyldiga att lämna över känslig information till det styrande kommunistpartiet, om regimen så begär.
De som då pekar på att Facebook också samlar in information om sina användare och jämför med att företag i demokratiska länder i krigstid också skulle assistera sina regeringar med känsliga uppgifter har bara delvis en poäng.

Den avgörande skillnaden är att informationen i fallet med Kina riskerar att hamna hos en utstuderad regim som använder uppgifterna för att förfölja dissidenter och som de senaste åren sänt över en miljon muslimska uigurer i så kallade omskolningsläger i västra Kina. Landet har på kort tid byggt upp en övervakningsstat utan motstycke bestående av modern teknik.
Sedan lagtexten blivit vida känd, att den kinesiska staten kan tilltvinga sig känslig information,

har den oavsiktligt börjat bakbinda kinesiska företag. Lagen har, vilket knappast var meningen, blivit ett verktyg för USA och andra länder, som nu kan hänvisa till den närhelst de vill stoppa kinesiska företag, oavsett verklig säkerhetsrisk eller ej.

Det går inte att bortse från att Donald Trumps exekutiva order undertecknas när spänningen mellan USA och Kina är större än på flera decennier. Det gäller inom handel och när det gäller teknisk utveckling. Ytterst handlar det om vem som ska leda världen. För Trump handlar det av allt att döma också om presidentvalet i november. Han ligger efter i opinionsundersökningarna och exekutiva order riktade mot utpekade säkerhetsrisker från Kina signalerar handlingskraft.

Tiktok ser vid en första anblick inte särskilt farligt ut. Den information som appen samlar in om sina användare är, enligt experter, av standardtyp och skiljer sig inte mycket från vad andra appar i branschen samlar in. Bolaget fortsätter att förneka att det delar information med det kinesiska kommunistpartiet och

säger att kunddatan i USA också lagras i USA.
Tiktok finns inte i Kina, där ägarbolaget i stället driver en app kallad Douyin.
Presidentordern mot Wechat är av ett helt annat slag. Wechat är centralt för kineser när det gäller att hålla kontakten med vänner, ringa, betala och söka information. Det är också med Wechat som kineser i andra länder håller kontakten med hemlandet. Men den har också använts som ett verktyg av myndigheterna för övervakning.

Enligt Washington Post ska Donald Trumps exekutiva order tolkas som att det endast är Wechat och inte dess ägare, den gigantiska teknikjätten Tencent, som omfattas.
Om det hade gällt även Tencent hade det ställt till med stora svårigheter för många amerikanska spelbolag där Tencent är djupt involverat. Tencent äger även delar av Spotify och de svenska spelbolagen Paradox och Fatshark.
Hur saken utvecklas är osäkert – men att den amerikanske presidentens order vid denna

tidpunkt endast handlar om nationell säkerhet kan uteslutas. Skälen är troligen också både affärsmässiga, inrikespolitiska och i sista hand en fråga om världsherravälde.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Ledare: Också i diktaturen finns drömmen om demokrati

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

I Belarus har i vanlig ordning allt riggats minutiöst inför dagens arrangerade val av Aleksandr Lukasjenko – sittande president

sedan 1994, ofta titulerad ”Europas sista diktator”.
Under maj, juni och juli har enligt Human Rights Watch 1 100 personer arresterats för fredliga aktioner relaterade till valet. Omkring 200 har dömts till varierande fängelsestraff och ytterligare 300 bötfällts. Genom uppdiktade åtalspunkter har oppositionens ledande profiler fått sin kandidatur underkänd, och de har antingen fängslats eller drivits ur landet.
Ändå är dagens presidentval inte alls en så tillrättalagd föreställning som Lukasjenko beställt. Tre kvinnor nära de avstängda kandidaterna har med oväntad framgång tagit plats på den politiska scenen.
Mot Lukasjenko kandiderar nu Svetlana Tichanovskaja, en 37-årig språklärare och översättare som de senaste åren varit hemmafru. Hennes man, journalisten och videobloggaren Sergej, sitter samtidigt i regimens fängelse, och parets barn, fyra och tio år gamla, har efter hot behövt skickas utomlands, vilket är talande för oppositionens villkor.
Maria Kolesnikova och Veronika Tsepkalo, kampanjchef för

respektive hustru till andra oppositionskandidater har slutit upp bakom Tichanovskaja. De tre uppträder ofta gemensamt.
Målet är att bryta Lukasjenkos maktmonopol, frige de politiska fångarna och arrangera fria val där de nu uteslutna kandidaterna kan delta. Andra viktiga budskap är en kritik mot ofriheten och landets stagnerande ekonomiska utveckling, bnp har från 2010 till 2019 sjunkit.
På valmöten förklarar Tichanovskaja exempelvis att det inte är staten eller presidenten som betalar pensionerna, det gör pensionärernas barn och barnbarn. Allt presidenten gör är att egenmäktigt bestämma över skattepengarna.
Missnöjet jäser också med landets hantering av coronaviruset. Lukasjenko försökte som andra auktoritära ledare med machoprofil till en början att bagatellisera viruset som något som kunde motas med vodka och bastu. När skulden dessutom lades på offer för sjukdomen, blev det för många medborgare det slutgiltiga beviset på att landets president vänt dem ryggen. De är nu redo att göra detsamma.

Landet runt har Tichanovskaja hållit valmöten inför publik på tusentals personer, i mindre städer och byar uppemot 5 till 10 procent av hela befolkningen. Hur stort väljarstöd hon egentligen har är svårbedömt. Opinionsundersökningar nära valet är förbjudna. En nyhetsportal lät dock läsarna rösta på filmtitlar som alluderade på kandidaterna. Då fick ”Tre kvinnor” 61 procent av rösterna, mot endast 3 procent för ”En man”, samt någon enstaka procent för två regimlojala kandidater.

Urvalet är förstås inte representativt, och undersökningen visar kanske främst att oppositionella röster finner nya vägar. Diktaturer må vara dystra ställen, men de är aldrig utan protester och utan hopp om en friare och mer demokratisk morgondag. Det löftet går att se redan i Svetlana Tichanovskajas och den övriga oppositionens obestridliga mod. Frågan är om ens valresultatet kommer att reflektera hur folket i dag röstar. Många tror att det kan bli gatuprotester just för att rösträkningen inte går att lita på,

samt att regimen svarar med våld. Mycket talar dessvärre för att Aleksandr Lukasjenko blir kvar på sin post ytterligare en tid. I bästa fall ser vi ändå början till slutet på hans styre.

DN 9/8 2020

Hundratals skadade efter våldsamma protester

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Beirut skakades av våldsamma protester på lördagen. Demonstranter stormade utrikesdepartementet och försökte ta sig in i parlamentet. En polis har dött och enligt Röda korset har minst 230

demonstranter skadats. Nu föreslår premiärminister Hassan Diab att parlamentsvalet tidigareläggs för att få stopp på oroligheterna.

Beirut/Stockholm.

Ilskan mot Libanons regering har växt för varje dag efter den enorma explosionen i hamnen i Beirut i tisdags. Lördagens regeringskritiska protest blev våldsam redan från början. På eftermiddagen sköt polisen tårgas mot demonstranter som beväpnade med stenar och flaskor försökte ta sig förbi en avspärrning vid parlamentet. Gatorna var tidvis dimmiga av gasen och människor som svimmade fördes till sjukhus med ambulans.

När polisen använde tårgas rörde sig folkmassan från parlamentsbyggnaden mot Martyrtorget, som ligger några hundra meter bort. När tårgasen skingrats tog de ny sats mot parlamentet. Hela tiden fortsatte nya människor att ansluta sig till demonstrationen.

Strax före klockan 18 stormade dussintals demonstranter ett område som tillhör Libanons

utrikesdepartement, rapporterar Reuters. Stormningen genomfördes under ledning av pensionerade arméofficerare. De tände eld på ett inramat porträtt av president Michel Aoun och tillkännagav att byggnaden nu var ”högkvarter för revolutionen”.
– Vi stannar här. Vi uppmanar Libanons folk att ockupera alla departement, skrek en demonstrant i megafon från byggnaden.
Det finns uppgifter om att demonstranter ockuperat andra regeringsbyggnader och tagit sig in på ett bankkontor. Polisen bekräftar för Reuters att skottlossning har ägt rum, men det är oklart vem eller vilka som avfyrat vapen.
På Martyrtorget skrek demonstranter ”avgå, ni är alla mördare”, följt av ”folket kräver regeringens fall”. På en banderoll stod namnen på några av offren från tisdagens explosion. Flera plakat hade texten ”Avgå, eller bli hängda”. Demonstranterna bar ställningar med snaror.
– Vi är här för att vi är trötta på all korruption. Det har pågått i åratal från våra föräldrars föräldrar. De kallar folket för terrorister, men

det är precis tvärt om, säger 21-åriga Diana Srour som kommit till torget med sina jämnåriga vänner.
– Vi vill ha chansen att bygga upp ett nytt Libanon som ett land för alla åldrar, religioner och klasser, säger Fatima Chehade.
Enligt aktivister deltog mer än 100 000 personer i lördagens demonstration. Stormningen av utrikesdepartementet möttes av jubel.
– Det är rätt åt dem. De som gjorde det här är hjältar.
Regeringen är inget annat än tjuvar som stjäl av sitt eget folk, säger Mohammed al-Khoury.

Senare på kvällen sköt polis och militär tårgas för att pressa demonstranterna österut, mot området Gemmayzeh.
Demonstranterna delade ut lök för att lindra effekterna av tårgasen.
Explosionen av 2 750 ton ammoniumnitrat i Beiruts hamn fick bägaren att rinna över för många libaneser. Katastrofen ses som ytterligare ett bevis på de ledande politikernas oförmåga att lösa korruptionen och kriserna som präglat landet i flera år.
Minst 158 personer har hittats

döda och 6 000 skadades i explosionen.
Samtidigt som protesten fortfarande pågick föreslog premiärminister Hassan Diab föreslår nu att tidigarelägga parlamentsvalet.
– Vi kan inte ta oss ur det här utan att tidigarelägga valet, sa premiärministern, som anser att han själv inte har någon skuld i landets djupa ekonomiska och politiska kris.
Diab kommer lägga fram förslaget till regeringen på måndag och tillägger att utredningen av explosionen kommer fortsätta tills alla ansvariga har straffats.
President Michel Aoun säger att det politiska systemet behöver ses över, men han motsätter sig kravet på en internationell utredning och lovar ”snabb rättvisa”.
– Det finns två möjliga scenarier för vad som hände: Antingen var det vårdslöshet eller utländsk inblandning genom en missil eller bomb, säger presidenten.
På lördagen meddelade också det kristna oppositionspartiet Kataeb att partiets tre parlamentariker lämnar sina poster.

– Jag uppmanar alla parlamentariker att avgå så att folket kan bestämma vem som ska styra dem, sade partiledaren Samy Gemayel.
Den svenska ambassaden i Beirut manade redan under fredagen svenskar på plats till försiktighet.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Fakta. Libanons svåra politiska kris

I oktober i fjol kastades det redan ekonomiskt krisande och svårt skuldsatta Libanon in i politiskt kaos med månader av regeringskritiska protester mot ökade levnadskostnader och regeringens oförmåga att hantera den ekonomiska krisen. Sedan dess har det libanesiska pundet tappat 80 procent av sitt värde på den svarta, inofficiella marknaden.
Den 29 oktober meddelade dåvarande premiärminister Saad al-Hariri sin avgång. Men det tog lång tid att bilda ny regering: först i januari 2020 tillkännagav Libanon sin nya regering.
Tiotusentals libaneser har i krisen, som är den värsta sedan det

femtonåriga inbördeskriget (1975-1990), förlorat sina jobb eller tvingats gå ner i lön och de ekonomiska svårigheterna blir allt mer svåröverstigliga. Därtill har covidpandemin inte gjort situationen bättre.
Den politiska splittringen i Libanon har alltid varit stor och regeringsmakten, en sekulär republik, bygger på en balans mellan landets största religiösa grupper: sunnimuslimer, shiamuslimer, kristna och druser.
TT

Därför är restauranger na fulla av tekannor

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Jorden runt

Efter att Sydafrika förbjöd alkohol under kampen mot covid-19 tycks te- och kaffeförsäljningen i landet ha skjutit i höjden. Men är det verkligen rooibos i kannan?

Johannesburg.
Sydafrikaner har under coronakrisen tvingats rannsaka sitt komplicerade förhållande till alkohol. När landet införde sin ”lockdown” i slutet av mars, en av de striktaste i världen, förbjöds inte bara försäljning av alkohol på krogar utan även i butiker för att minska risken för misshandelsfall i hemmet.
När man så lättade på restriktionerna i månadsskiftet april/maj sågs först ingen massiv ökning av covidfall. Men läkare på landets traumaenheter larmade om att de överväldigats av alkoholrelaterade akutfall när folk börjat dricka på nytt.
– Vi måste se på långsiktiga, drastiska åtgärder för att stoppa missbruket av alkohol, sade president Cyril Ramaphosa i ett tv-sänt tal i mitten av juni.
En månad senare, när covid-pandemin på allvar slog till mot landet, bestämde han sig för att på nytt stoppa spriten.
Den här gången utan förvarning, för att undvika en bunkringsvåg.
En söndagskväll i juli förklarade presidenten att all försäljning av alkohol skulle stoppas med omedelbar verkan.

Sedan dess har det varit torra strupar. Trodde jag.
I onsdags skulle jag ta en kaffe med en granne på ett kafé i trakten där borden stod utställda på tryggt avstånd från varandra. Han bad att få tala med hovmästaren och undrade om de hade ”speciella drycker” varpå jag insåg att samtliga gäster satt och drack vitt vin i vårsolen – i takeawaymuggar av papp som dolde innehållet.
I torsdags kväll promenerade jag tvärs över gatan till restaurangen där jag är stammis och den vanliga beställningen av tapas kom in på bordet.
– Vill du ha en öl till det? Vi har en fin ipa inne, sade restaurang-chefen N.
– Huh? Har ni öl?
– Sch, sade han och höll upp ett finger framför munskyddet.
Ett par minuter senare kom en tekopp och tekanna in på bordet men kannan var sval och det var inte nationens stolthet, de röda rooibos-bladen, som färgat vattnet mörkrött.
Och jag noterade att det stod tekannor i mängder på precis alla bord på stället. Det kändes som

jag var den sista i landet att förstå den tysta överenskommelsen.
– Vi måste överleva, och det här kan väl inte skada, sade N.
De stora producenterna har hävdat att alkoholförbudet har kostat nästan 10 miljarder kronor i uteblivna skatteintäkter. Men även om det finns många privatpersoner som klagat på förbudet, gör stundens allvar att de flesta ändå står bakom presidentens beslut. Ännu.
Landets besöksnäring håller vanligtvis världsklass men många restauranger går på knäna.

I stället för att organiserad brottslighet fyller tomrummet med lönnkrogar, som under den amerikanska förbudstidens speakeasys, verkar en stillsam kopp ”te” på stamhaket föredras under mer ordnade former.
Och som kanske svenska myndigheter skulle kalla för en strategi som människor kan leva med över tid.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Upplagt för bråk inför presidentvalet

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Årets val i Elfenbenskusten ser ut att bli en riktig prövning för landets sköra demokrati. President Alassane Ouattara har beslutat att ställa upp för omval till en tredje mandatperiod efter att hans tänkta efterträdare hastigt avlidit.

Johannesburg.

När invånarna i Elfenbenskusten går till valurnorna i oktober var det tänkt att helt nya namn skulle stå på valsedlarna – men alla planer har rivits upp efter ett dödsfall i juni.

Alassane Ouattara, 78, kom till makten i det västafrikanska landet 2010. Den tidigare IMF-ekonomen utmanade då sittande presidenten Laurent Gbabgo som enligt alla observatörsgrupper förlorade stort – men vägrade att erkänna sig besegrad.

Inbördeskriget som bröt ut skulle kosta 3 000 människoliv och

kraftigt sarga vad som en gång var en av regionens starkaste ekonomier.
Gbagbo ställdes inför rätta i den internationella brottsmålsdomstolen ICC, men friades i fjol från anklagelserna om folkrättsbrott. Eftersom Gbagbo är fortsatt efterlyst för brott i Elfenbenskusten har han inte kunnat återvända från exilen. I stället har det kommit att handla om Ouattara. Han aviserade tidigt att han inte tänkte ställa upp för omval, i linje med en ny författning som antogs 2016 och som förbjuder en president att regera längre än tio år.
Men den som pekats ut som efterträdare, premiärminister Amadou Gon Coulibaly, avled nyligen. Coulibaly hade genomgått en hjärttransplantation för åtta år sedan och kämpade under de sista månaderna i livet med sviktande hälsa.
Så Ouattara, som så sent som i mars sade att han skulle ”lämna över makten till en ny generation” är nu sitt partis huvudkandidat.
– Ställd inför denna force majeure har jag beslutat att lyssna på mina medborgare och ställa upp i valet,

skrev Ouattara på Twitter på torsdagen.
Oppositionen protesterar och menar att Ouattara kunde gett en annan signal som hade tillåtit demokratiseringen att fortsätta, enligt Al Jazeera.
President Ouattara hävdar att författningens begränsning av mandatperioder inte gäller retroaktivt, en tolkning som tidigare fått förödande konsekvenser i exempelvis Burundi, och fler juridiska turer är att vänta.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Britterna går mot en fyrdubbel kris – krav på att särskild vinterminister utses

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Den brittiska vintern påstås bli hård. Regeringen varnar för den fyrdubbla kris som riskerar att slå mot landet: en andra våg av covid-19, den vanliga influensan, stora översvämningar och tomma hyllor i affärerna på grund av brexit.

Storbritannien lämnade som bekant EU i januari 2020. Det var sång och dans på ett regnigt Parliament Square i London. I dag känns den där natten som en politisk evighet sedan.

Nästan inget blev ju heller annorlunda efter britternas formella utträde ur EU. Storbritannien gick in i en övergångsperiod under vilken nästan alla regler och lagar förblev de samma. EU-invandrare har kunnat söka sina uppehållstillstånd, brittiska pensionärer i Spanien fundera på vilken sjukvårdsförsäkring de har råd med och företagen förbereda sig på ett liv utanför EU.

Problemet är att de inte har vetat vad det ska förbereda sig på. Regeringen gav sig själv 11 månader att förhandla fram ett nytt handelsavtal med EU. Tanken var att det skulle vara

klart ungefär nu. Men så har det inte blivit. Om de båda sidorna inte kan komma överens kommer Storbritannien den 1 januari nästa år att tvingas gå över till att handla med omvärlden enligt Världshandelsorganisationen WTO:s regler. Det kommer att innebära tullar på många varor och antagligen både handelskaos och trafikkaos.

Det är mot detta scenario som vi nu går.

Boris Johnson hade i någon mån den perfekta ursäkten att skjuta fram datumet för implementeringen av brexit. Han hade kunnat ge sig själv mer tid att förhandla med EU. Både Storbritanniens brexitförhandlare David Frost, EU:s brexitförhandlare Michel Barnier och Boris Johnson själv blev ju sjuka i covid-19 ungefär samtidigt. Boris Johnson höll dessutom på att dö. Allt detta har påverkat en förhandling som redan från början var en kamp mot klockan. Den globala pandemin har dessutom gjort det svårt för brittiska företag att göra sina brexitförberedelser. De har haft fullt upp med att överleva. Den brittiska tillväxten föll med 6,9

procent i mars men Boris Johnson vill inte ge sig själv mer tid. Brexit ska bli av även i praktiken den 1 januari. Kosta vad det kosta vill.
I skrivande stund ser det inte ut som att EU och Storbritannien kommer att lyckas nå ett frihandelsavtal. Men förhandlingarna kommer att fortsätta in i oktober. Vi vet med andra ord inte. Men blir det inget handelsavtal kommer det alltså innebära att en ekonomisk brexitchock adderas till den ekonomiska skada som redan är orsakad av pandemin.

Boris Johnson är övertygad om att han kommer att kunna hantera detta. Hans kritiker pekar dock på att han inte direkt har lyckats hantera pandemin med någon särskilt säker politisk hand. I en självförvållad kris som den i januari kommer att vara kommer väljarna dessutom att vara mindre förlåtande, säger de.
Därför har det hörts krav om att premiärministern redan nu bör tillsätta en särskild ”Vinterminister”. Någon specialiserad på att hantera den fruktade ”fyrdubbla krisen”. - Tabloiderna har döpt den till ”the

quadruple winter whammy” (ungefär: ”den fyrdubbla vintervedermödan”).
Ett av de stora problemen förväntas bli trafikstockningar. Lastbilar från EU som saknar rätt dokument kan behöva hållas i hamnarna tills rätt dokument går att uppbringa. I en del fall kan de få sina varor konfiskerade eller förstörda, enligt regeringen. Detta beror på att EU -standard inte längre kommer att gälla i Storbritannien.
Det brittiska folket upplevde redan i mars tomma hyllor i de flesta mataffärer på grund av pandemin och i januari förväntas det alltså hända igen. Om det inte blir något frihandelsavtal.
Väldigt många sektorer har dessutom väldigt specifika problem att hantera.
Livsmedelsindustrin varnade till exempel i veckan för vad som kan hända på Nordirland. På grund av den politiskt känsliga gränsen mellan Nordirland och Irland har Boris Johnson förhandlat fram en speciallösning för regionen.
Men den innebär bland annat att från och med den 1 januari kommer alla djurprodukter som transporteras från resten av

Storbritannien att behöva ha särskilda exportdokument innan de kan rulla in i Nordirland. Enligt den nordirländska detaljhandelsföreningen kommer de nya dokumenten kosta runt 3000 kronor per produkt. Och eftersom transporter in till Nordirland brukar ha runt 200 olika produkter riskerar det att innebära en kostnad på över en halv miljon kronor per transport. För många brittiska livsmedelskedjor riskerar det därmed att sluta vara lönsamt att över huvud taget ha verksamhet på Nordirland, varnar industrin.

Den här typen av knepiga effekter finns på område efter område. Att skilja sig efter över 40 års integrering med EU är helt enkelt komplicerat.
Tankesmedjan Institute for Government skriver i en ny rapport att brittiska företag på grund av pandemin dessutom är sämre förberedda på brexit än vad de var för bara ett år sedan. Dels har den rådande ekonomiska krisen ätit upp många kontantreserver som annars hade investerats i brexitförberedelser. Men framför allt har pandemikrisen tömt de varulager

som man hade byggt upp för att klara brexit.
Nu kommer de att bli svåra att fylla dem i tid. Pandemin har som bekant orsakat många störningar i världshandeln.
I måndags offentliggjordes ett brev från den brittiska regeringen till landets läkemedelsdistributörer.
Regeringen uppmanar där till hamstring av medicin så att landet klarar en eventuell hård brexit i januari. I juni varnade läkemedelsbranschen för att de lager som man hade byggt upp inför brexit nu på grund av pandemin var ”helt och hållet slut”. Och hur ska man lyckas fylla dem igen mitt under en global pandemi?
Det brittiska folket har de senaste veckorna fått läsa skräckrubriker om hur armén tränar för den fyrdubbla vinterkrisen. En stor övning hålls i augusti som ska förbereda för ett värsta tänkbara scenario av handelskaos, trafikstockningar, pandemi, influensa, matbrist och översvämningar.
Många brexitörer menar emellertid att allt detta är överdrivet. Framförallt tänker de

sig att covid-19 i någon mån har gett dem rätt. Pandemin innebär slutet för den form av globalisering där varor flyger och far in övergränserna, anser de. Nästan alla länder kommer att behöva ställa om sina ekonomier på det sätt som Storbritannien nu gör med brexit. Att vara först kommer bara att bli en fördel för britterna.

Men visst, januari kommer nog inte att bli någon picknick.

Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Ny terrorlag stoppas: ”Strider mot mänskliga rättigheter”

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Det franska författningsrådet stoppar den nya och omstridda terrorlagstiftning som skulle ha gjort det möjligt för myndigheterna att förse den

som friges efter att ha avtjänat straff för terrorbrott med elektronisk fotboja.

Den franska regeringen har argumenterat för att det är nödvändigt att ge staten möjlighet att införa långtgående övervakning och rörelserestriktioner för de omkring 150 individer som väntas friges i Frankrike de närmaste åren, efter att de avtjänat minst femåriga fängelsestraff för terrorbrott.

En majoritet i nationalförsamlingen och senaten röstade ja till lagförslaget i juli – men Frankrikes författningsråd (Conseil constitutionnel) stoppar det nu, med hänvisning till att det strider mot landets grundlag. Säkerhetslagen är inte förenlig med den franska deklarationen om människans och medborgarens rättigheter från 1789, menar rådet. Bland annat strider den mot rätten till fri rörlighet (”att komma och gå”, aller et de venir), och rätten till privatlivets helgd.

Rådet instämmer också i mycket av den kritik som människorättsorganisationer fört

fram om faran för rättssäkerheten.
Erik de la Reguera

Nästan 50 gripna efter hbtq-protest

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Polen. Polisen i Polen uppger att man gripit 48 personer som demonstrerat mot att en hbtq-aktivist har gripits, som anklagas för att ha hängt regnbågsflaggor över statyer i Warszawa. Demonstranterna försökte stoppa polisen från att föra bort aktivisten och samlades runt en

polisbil i centrala delarna av staden under fredagen.
Det styrande nationalkonservativa partiet Lag och rättvisa har sagt att hbtq-rättigheter är en del av vad man kallar en invasiv utländsk ideologi.
TT-Reuters

Migrant-strömmen minskar

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Turkiet/EU. Under det första halvåret i år har migrantströmmen från Turkiet till EU nästan halverats, jämfört med motsvarande period förra året. Fram till början av juli kom 10 257 migranter till EU. Av dem ska 9 682 ha anlänt till Grekland, 275 till Italien, 11 till Bulgarien och

289 direkt med båt till Cypern, rapporterar Welt am Sonntag som hänvisar till en intern rapport från EU-kommissionen.
”I ett jämförbart tidsperspektiv från förra året var det 19 812 ankommande, alltså en minskning med 48 procent”, heter det i rapporten.
TT

Ledare: Att inte ta sig an Kina i dag vore ett historiskt misstag

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Folkkongressen i Kina sammanträder nu i dagarna fyra. Men det är bara ett spel för galleriet. Kommunistpartiet bestämmer allt, alltid. Kina är en diktatur som styrs av den allt

mäktigare presidenten, Xi Jinping. Och kommunistpartiet har under hans ledning ökat kontrollen över staten, medier, internet, religiösa grupper, universitet, näringsliv, föreningar och rättsväsende. Inga avvikare tillåts – uigurer och andra minoriteter förtrycks och omskolas. Dessutom har Peking tagit kommandot över Hongkong och spänningen i Sydkinesiska havet runt Taiwan har också ökat. Var femte människa på jorden bor i Kina. Landet är världens främsta verkstad och har en gigantisk och växande inre marknad. Inom några år kommer Kina att överta USA:s förstaplacering på listan över de rikaste länderna. Militärens muskler blir starkare och kineserna investerar även tungt i infrastruktur och företag runt om i världen. Den nya sidenvägen som ska binda ihop Asien och Europa, långtidshyra av hamnar i Indiska oceanen och köp av gruvor i Afrika är några - exempel. Liksom Geelyägda Volvo Cars. Kineser som lever utomlands förväntas också vara lojala med hemlandets regim. Samtidigt pågår ett handels- och

säkerhetspolitiskt krig mellan USA och Kina.
President Trumps senaste drag är att spärra de kinesiska apparna Tiktok och Wechat från den amerikanska marknaden. USA inför också ekonomiska sanktioner mot Hongkongs ledare Carrie Lam och tio andra högt uppsatta tjänstemän i staden. Kina svarar med att anklaga Vita huset för ”politisk manipulation och förtryck”.
Det står helt klart att omvärlden inte kan ignorera Mittens rike. Men vart är landet på väg?

Rand corporation, en Washingtonfinansierad tankesmedja, har tagit fram fyra scenarier om Kinas utveckling fram till 2050. I rapporten ”China’s grand strategy – trends, trajectories, and long-term competition” tecknar de hur framtiden kommer att te sig om Xi Jinpings styre triumferar och verkligen lyckas uppnå sina grandiosa mål, om det blir hyfsat framgångsrikt, stagnerar eller imploderar. Författarna tippar att det andra eller tredje utfallet är de mest sannolika.

Syftet med studien är att ge USA - bättre underlag för hur man kan hantera situationen, inte minst militärt. Ska länderna bli jämbördiga partner, stångandes konkurrenter eller gå i olika riktningar och inte ha så mycket med varandra att göra?
Det förstnämna är det mest troliga menar rapportförfattarna, eftersom ett hyfsat starkt Kina kan mäta sig med USA. Men de rekommenderar att ta höjd för att Kina lyckas bli ett ”perfekt samhälle” och då blir konfliktnivån mellan de två supermakterna hög. Ett imploderat Kina skulle däremot leda till att landet förlorar sin plats på världsscenen och blir en obetydlig aktör, men lite talar för detta.
Det realistiska – och kloka – för USA och resten av den fria världen är att rusta för fler sammanstötningar på nära på alla områden. Det är inte läge för minskade försvarsanslag i väst. Tvärtom. Förutom att stärka militären behövs en lång rad civila insatser för att skydda affärsintressen, infrastruktur, personlig integritet och en fri debatt. Och Europa kan inte

förlita sig på USA, EU måste ta ett eget ansvar.
För det råder ingen tvekan om att två väsenskilda politiska ideal står mot varandra: Pluralism, individualism och demokrati stångas mot likriktning, - kollektivism och diktatur. Vilken sida som vinner är avgörande för hur de som föds i dag kommer att leva sina liv som vuxna. Världen över.
DN 10/8 2020

Minister: Jag vill be folket om ursäkt

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Libanons informationsminister Manal Abdel-Samad avgår som en följd av explosionen i Beiruts hamn. Även miljö-ministern Damianos Kattar lämnar sin post.
Utanför parlamentet drabbade demonstranter på nytt samman med polis på söndagskvällen.

Vid en digital givarkonferens där ledare från hela världen deltog samlades över 2,5 miljarder kronor in.

Beirut/Stockholm.

Manal Abdel-Samad blev den - första ministern att avgå ”av respekt för de som dödats, skadats eller fortfarande saknas”. Hon och Damianos Kattar kan följas av fler. I libanesiska medier spekuleras det om att hela regeringen ska lämna in sin avskedsansökan.

– Jag vill be om ursäkt till det libanesiska folket, vi har inte levt upp till deras förväntningar, säger Manal Abdel-Samad.

På lördagskvällen, när tiotusentals demonstranter krävde regeringens avgång, föreslog premiärminister Hassan Diab att parlamentsvalet ska tidigareläggas.

– Vi kan inte ta oss ur det här utan att tidigarelägga valet. Vi behöver en ny politisk elit och ett nytt parlament, sa premiärministern, som anser att han själv inte har någon skuld i landets djupa ekonomiska och politiska kris. Diab kommer lägga fram förslaget till regeringen på måndag.

Sex parlamentariker har också lämnat sina uppdrag under lördagen och söndagen.
Efter lördagens massprotester i Beirut har folket städat Martyrtorget från tomflaskor, krossade stenar och utbrända tårgasbehållare. Men många demonstranter säger att de tänker komma tillbaka varje dag till dess att Libanons ledning lämnar över makten till folket.
– Även när skolan börjar ska jag och mina vänner komma hit, vi är redo att vara här tills vi dör. Vi vill drömma om vår framtid, men nu drömmer vi bara om att få mat och andra mänskliga rättigheter, säger gymnasisten Adam Amhaz, 18 år.
Demonstrationen var till största delen fredlig, men omkring 700 personer skadades när polisen sköt tårgas mot stenkastande demonstranter. Lyxhotellet Le Gray var en av flera platser runt Martyrtorget som stacks i brand och en polis som skulle evakuera byggnaden kastades fyra våningar ned för ett hisschakt till sin död.
– Regeringen, parlamentet ... de som har bestämt i alla år måste bort. Det kommer hända, kanske inte nu för att så många fort-

farande följer sina ledare, men en dag kommer alla förstå att regeringen måste agera som en hand för hela folket, säger 19-åriga studenten Marcia Kopti.
Hassan Zbib, 67, vill också att alla nuvarande makthavare ska avgå, men tror inte alls att det kommer att ske med mindre än ett mirakel.
– Alla hatar att leva i detta Libanon, alla vill härifrån. Men jag - tycker inte om att demonstranterna och militären drabbade samman, det är inte rätt. Armén ska vara till för folkets säkerhet, vi är ju alla bröder och systrar, säger Hassan Zbib.

Houda al-Issa, 52, har kommit till Beirut från Qmatiyeh med sina barn Sarah och Muhammed för att delta i söndagens demonstration. Hennes uppfattning är att alla libaneser borde komma hit, om än så bara för att visa det omfattande missnöjet.
– Libanon har inte råd att hamna mer efter. Om premiärminister Hassan Diab tidigarelägger valet spelar ingen roll, jag kommer inte att rösta, de bara ljuger och så tror folk på dem igen. Problemet är vår sekteristiska grundlag, den måste ändras efter principen att alla är

lika med lika chanser, säger Houda.
På söndagskvällen uppstod nya sammandrabbningar mellan polis och några tusen demonstranter.
På söndagen ledde Frankrikes president Emmanuel Macron en digital givarkonferens för att organisera nödhjälp till landet.
Omkring 250 miljoner euro, drygt 2,5 miljarder kronor, samlades in.
Bland deltagarna återfanns USA:s president Donald Trump, Brasiliens president Jair Bolsonaro och IMF-chefen Kristalina Georgieva. Från svensk sida deltog statsminister Stefan Löfven.
”Effektiv samordning av FN och EU krävs för att stödet ska gå till att hjälpa människorna som drabbats”, skriver Stefan Löfven i en kommentar på Facebook.
”Sverige har redan under de första dagarna efter explosionerna ordnat stöd till det libanesiska folket i form av hjälpsändning, insatspersonal från MSB och akut bistånd via Svenska Röda korset.”
Notan för att återuppbygga Beirut efter tisdagens förödande - explosioner väntas landa på tiotals miljarder kronor.

Ekonomer spår att Libanons bnp kan rasa med runt 25 procent, skriver Reuters.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

I oktober i fjol kastades det redan ekonomiskt krisande och svårt skuldsatta Libanon in i politiskt kaos, med månader av regerings-kritiska massprotester mot ökade levnadskostnader och regeringens oförmåga att hantera den ekonomiska krisen. Sedan dess har det libanesiska pundet tappat 80 procent av sitt värde på den svarta marknaden.

Den 29 oktober meddelade dåvarande premiärminister Saad al-Hariri sin avgång. Men det tog lång tid att bilda ny regering, bland annat eftersom de olika politiska grupperingarna inte kunde enas om ministerposterna. I januari 2020 tillkännagavs landets nya regering.

Tiotusentals libaneser har i krisen, den värsta sedan det femtonåriga inbördeskriget (1975–1990), för-lorat sina jobb eller tvingats gå ned i lön och de ekonomiska

svårigheterna blir allt mer svåröverstigliga.
Den politiska splittringen i Libanon har alltid varit stor och regeringsmakten, en sekulär republik, bygger på en balans mellan landets största religiösa grupper: sunnimuslimer, shiamuslimer, kristna och druser.
TT

Äldre får hjälp för att kunna stanna kvar

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

I kaosets Beirut har hundratusentals blivit hemlösa och många har fått husrum hos släkt och vänner. Men en del, särskilt äldre, har valt att bo kvar i sina hem och med stöd av frivilliga har de klarat sig trots avsaknad av el, vatten och andra förnödenheter.

DN i Beirut

Populära Gouraudgatan var oframkomlig efter tisdagskvällens explosion, men inom ett dygn hade hjälporganisationer och frivilliga röjt den för trafik. Balkonger hänger på sina håll, plötsligt kan en gatudel spärras av för att någon ingenjör bedömt att en byggnad kommer att rasa, men här och var syns boende ändå kvar uppe i sina bostäder.

– Jag har ett ställe ute på landet, det är fint, men jag har det bra här och här kan jag få hjälp, säger 80-årige Maboub Abinader.

Han är mycket fysiskt svag, reser sig ur sängen långsamt och stönar vid vardagliga rörelser. Han tillbringar nästan hela dagarna under myggnätet i sin säng, så också i tisdags när det smällde.

– Allt i lägenheten flög i luften och mitt huvud slog i taket innan jag föll till marken. Jag har aldrig i mitt liv varit rädd förrän i det ögonblicket, säger Maboub Abinader.

Han vet inte hur länge han låg där på golvet innan grannar hittade honom och tog honom till Röda korset. Han togs till sjukhus, men kapaciteten för att lägga in honom

fanns inte, antalet värre eller mer akut skadade hade snabbt belamrat de sjukhus som klarat sig.
Under tiden vi pratar kommer en man från Lebanese Food Bank och lämnar en handfull maträtter. En yngre vän tittar till Maboub Abinader regelbundet, hjälper honom att klara sig dag för dag – utan el och rinnande vatten. 80-åringen minns tillbaka.
– Jag var chefsmekaniker och hade en stor fabrik i norra Libanon, åkte motorcykel som en våghals. Människor respekterade mig, jag var som ett starkt lejon.

Min fru Georgette och jag reste runt överallt i Europa och hon lärde sig 16 språk, däribland svenska, säger Maboub Abinader.
– Så kom inbördeskriget 1975 och det dröjde inte länge innan min - fabrik stals från mig av människor jag kände, mina grannar. Sedan dess har jag inte haft någonting och nu är jag ett mycket gammalt lejon.
Länge håller han upp två porträtt på Georgette som ung och hans - underläpp börjar darra. Han klandrar sig själv och sina medmänniskor för att ha förstört Libanon. Han menar att alla

borde ha sett när regeringen började ”stjäla vårt land”. Befolkningen borde ha agerat, oklart hur, men det är det misstaget Beirutborna har fått betala ett allt dyrare pris för, säger han.

– Jag litade på människor och det dröjde många år innan jag insåg sanningen, att de stulit från mig och sedan förstört mig. Ingen hjälp har jag fått från regeringen. Varför jag gråter är för att jag vet att jag inte kan göra något åt dessa tjuvar.

Några kvarter från hans hus bor jämnåriga Elise Bekhazi kvar bland det som återstår av hennes möblemang. Nästan det första hon säger är att hon inte gillar att leva så här, att ”det är skit”. Inte heller hon har något gott att säga om de som styrt förutsättningarna för hennes liv.

– De har inte gjort något, det är mest unga flickor som hjälper mig. Garderoben som gick i spillror i explosionen har grannpojkar lagat åt mig. Som tur är har jag en fast telefon så att jag kan prata med min son som håller mig uppdaterad på vad som händer, säger Elise Bekhazi.

Hon har blandade känslor för den hjälp hon får och som hon själv gav som ung. Å ena sidan är hon - naturligtvis tacksam för medmänskligheten, men hon menar att unga inte ska städa upp på gatorna.
– Jag kanske bara har två år kvar och vill tillbringa dem i mitt land, i mitt hem. De unga borde studera. Jag vet inte varför regeringen gör så här mot oss, det verkar som att de vill ha det så. Kanske älskar de oss så mycket, säger hon syrligt.
Också hon får mat från organisationer och privatpersoner. En av de många som lagar mat på storkök är Ahmed Mohammed Askar som med vänner rest ner från norra Libanon med ett militärkök donerat av den tyska staten.
– Det var självklart för oss att resa hit. Vi lagar mat till 600 personer om dagen, en del hämtar det här, men de flesta hämtar mycket och delar ut till de som behöver, säger Ahmed Mohammed Askar.
Målgruppen är hemlösa, andra fattiga, hjälparbetare och förstås äldre. Som exempelvis Maboub Abinader, som uttrycker väldig

tacksamhet för de uppoffringar så många gör för de behövande.
– Min sista dröm är att få ha en stor fest där jag är omgiven av alla dessa unga människor. Att de efter min död ska kunna återuppbygga Libanon som det en gång var.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

100 000 döda i covid-19 i Brasilien

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Brasilien.

Coronavirusutbrottet i Brasilien visar inga tecken på att avta och under lördagen rapporterades så många dödsfall att antalet virusavlidna i landet nu överstiger 100 000. Senatens talman Davi Alcolumbre har utlyst fyra

sorgedagar i kongressen för att hedra landets virusdöda.
TT-AFP

Mc-träff lockar kvarts miljon trots pandemi

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Under coronapandemin har de flesta publika evenemang fått ställas in. Men en av världens största motorcykelträffar låter sig inte skrämmas.
När träffen i Sturgis i South Dakota, USA, firar 80 år räknar arrangören med 250 000 besökare under tio dagar.

I fredags började motorcyklarna rulla in i Sturgis. Det lilla samhället i delstaten South Dakota har inte mer än 7 000 invånare, men står årligen värd för en av världens största mc-träffar.
I år firar Sturgis motorcycle rally 80 år. Men trots pandemitider och rekommendationer från landets hälsomyndighet om att undvika folksamlingar väntas motorcykelfantaster från hela USA strömma dit.
Arrangören räknar med att 250 000 människor kommer besöka träffen som pågår till den 16 augusti, rapporterar AP. Ett normalår är deltagarantalet det dubbla.
– Vi kan inte stoppa människor från att komma, sa stadens borgmästare Mark Carstensen inför starten.
Lokalbor har utryckt oro för att tillställningen kan bli ett så kallat superspridar-event när motorcyklisterna samlas i affärer och på barer. Men delstatens republikanske guvernör Kristi Noem har gett grönt ljus för träffen som drar in flera miljoner dollar i skatteintäkter.

I South Dakota finns inget krav på munskydd och det råder inga begränsningar för folksamlingar inomhus. Noem har påpekat att inget virusutbrott inträffade efter nationaldagen, när president Donald Trump höll tal vid Mount Rushmore inför tusentals människor i delstaten.
Många besökare kommer från andra delstater med hårda restriktioner. Många är äldre, men har trots det inte varit sena med att visa sitt motstånd mot begränsningarna som råder under pandemin. Enligt reportrar på plats är det endast ett fåtal som använder munskydd.
I jämförelse med andra delstater har South Dakota relativt få virusfall. Strax under 10 000 har konstaterats smittade i covid-19, 146 har avlidit.

Olle Bengtsson
olle.bengtsson@dn.se

Gripanden efter protest mot valfusk

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Presidentvalet i Belarus var taget som ur en instruktionsbok för diktaturer. Först: Massiv manipulering av valet. Därefter: Människor demonstrerar. Lukasjenkoregimens svar: Våld och repression.

Sent på söndagskvällen började polisen i Minsk gripa folk som gick ut på gatan och demonstrerade mot valresultatet. Dessförinnan blockerades Facebook, Youtube, Instagram, Whatsapp och Viber. Minst 60 valobservatörer, journalister och valarbetare greps under valdagen. Soldater och stridsvagnar patrullerade i staden.

Enligt den belarusiska regimens officiella vallokalsundersökning segrade sittande president Aleksandr Lukasjenko i gårdagens presidentval. Han fick 79,7 procent. Oppositionens huvudkandidat Svjatlana Tsichanouskaja fick 6,8 procent.

Att väljarna inte tror på resultatet är ingen överraskning. Lukasjenkoregimen har manipulerat alla val sedan 1996. Inte ett enda val har godkänts av OSSE:s valobservatörer. Vid det här valet har de valt att inte närvara.
Men att folk den här gången går ut och protesterar beror på att Svjatlana Tsichanouskaja har lyckats uppamma en för belarusiska förhållanden sällsynt entusiasm. Hon har samlat tiotusentals människor under sina valmöten runtom i landet. Samtidigt vill hon till varje pris undvika våld. Hon har sagt att hon inte kommer att kalla ut sina anhängare till demonstrationer om de riskerar att bli misshandlade.
Nu är frågan hur länge protesterna kommer att fortgå. I både Ukraina och Georgien har det visat sig att bara långa, ihållande demonstrationer rubbar ledare av Lukasjenkos typ från tronen. Diktatorn själv håller sig fast vid makten med händer och tänder.
– De kommer inte att få landet, sade Lukasjenko i ett av sina valtal.

Enligt oppositionsaktivister kommer demonstrationerna mot valfusket att fortsätta i dag, måndag.
Anna-Lena Laurén

Forskare varnar för skyhög ökning av malariafall

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Åtgärderna för att stoppa smittspridningen av coronaviruset kan ha förödande konsekvenser för hanteringen av andra sjukdomar. Nu varnar forskare för att 80 000 människor kan dö i malaria på

grund av inställda hälsosatsningar – bara i Nigeria.

– Arbetet mot malaria och även andra sjukdomar har kraftigt försämrats på grund av covid-19, säger malariaexperten Lucille Blumberg.

Johannesburg.

Spridningen av det nya corona-viruset svepte fort över världen när det väl lämnat Kina i början av året. Men afrikanska länder har varit relativt förskonade från viruset och hittills har Afrikanska unionens smittskyddsenhet, Africa CDC, rapporterat drygt 22 000 dödsfall och strax över en miljon fall av covid-19.

Det finns flera anledningar till de låga siffrorna.

Ekonomierna i regionen är inte tillnärmelsevis lika uppkopplade i det globala systemet när det gäller kommunikationer. Flera länder har färre flighter till omvärlden än en stad i Europa och även inom länderna är kommunikationerna mycket långsammare.

Befolkningen är yngre än i andra delar av världen. Medianåldern är hela tio år lägre än i resten av världen och det finns inte lika många människor som är i

riskgruppen för att drabbas av allvarlig covid-19.
Svag statistisk inhämtning kan förklara en underrapportering av dödsfall, i synnerhet när det gäller personer som inte har fått tillgång till sjukvård utan dött i hemmet.
Ändå kan kontinentens länder komma att drabbas hårt av pandemin – indirekt. Land efter land har stängt ned det offentliga livet i kampen mot covid-19, vilket ser ut att få förödande konsekvenser för hanteringen av andra sjukdomar.
I en färsk artikel, som publicerats i den ansedda vetenskapstidskriften Nature, har forskare tittat på malariabekämpningen i Nigeria, som just nu går in i den period på året då flest malariadödsfall inträffar. Regnperioden har börjat och det är i stillastående vatten som de parasitbärande myggorna lägger sina ägg.
Från en toppnotering strax efter millennieskiftet på drygt 900 000 dödsfall har antalet malariaoffer i världen sjunkit kraftigt till drygt 600 000 per år, enligt siffror från institutet IHME vid Washington-universitetet i Seattle.
Världshälsoorganisationen WHO

rapporterar en ännu större minskning från drygt 800 000 till drygt 400 000 fall.
Denna historiska förbättring av läget när det gäller en av världens dödligaste sjukdomar, där majoriteten av dödsoffren är barn under fem års ålder, beror i stor utsträckning på stora satsningar inom offentlig hälsa som ökat tillgången till impregnerade myggnät och sprejande av bostäder med myggmedel.
Näten tål att tvättas, men förlorar gradvis sin effekt och måste bytas ut med tre års mellanrum.

Det är detta kritiska steg i bekämpningen av malaria som nu - hotas av de pågående åtgärderna mot covid-19.
Enbart i Nigeria, som forskarna tittar närmare på, riskerar 80 000 nya dödsfall inträffa i malaria under årets säsong om näten inte kan nå användarna. Det skulle innebära att det globala antalet dödsfall i malaria kan stiga med uppemot 20 procent bara på grund av försämringen i Nigeria.
Forskarna har inte tittat på den regionala situationen men konstaterar att över hälften av de 47 länder i Afrika som har

endemisk malaria hade planerat att dela ut totalt 230 miljoner myggnät i år – den största satsningen någonsin som nu hotas ställas in. Dödstalen i malaria kan alltså bli långt större under 2020 än på många år.
James Whiting, direktör för den amerikanska hjälporganisationen Malaria No More, konstaterar i en kommentar till studien att covid-pandemin riskerar att stjälpa de stora landvinningar som gjorts i kampen mot malaria och menar att man inte isolerat kan fokusera på covid-19. Annars riskerar man en ”katastrofal dominoffekt”.

Den sydafrikanska malaria-experten Lucille Blumberg säger till DN att distribution av nät är helt avgörande inte bara för att minska dödsfallen i malaria men också för att minska belastningen på sjukvården.
– Men nu är det svårt att nå ut till hushåll, människor vill inte möta främlingar och öppna sina hus för de är rädda för covid-19, och det är svårt att samla människor för utbildningsinsatser, säger hon.
Är det rädsla för covid-19 eller -restriktionerna som har påverkat mest?

– Jag tror det är lika stora delar, säger hon.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Oljelarm: 1 000 ton kan ha läckt ut

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Mauritius.

Runt 1 000 ton olja beräknas ha läckt från det japanskägda lastfartyg som i slutet av juli gick på grund utanför sydöstra Mauritius, enligt rederiet Mitsui OSK Lines.

Hittills har 500 ton bärgats från fartyget, men 2 500 är kvar och

riskerar att läcka ut, rapporterar Reuters.
– Vi ber djupt och grundligt om ursäkt för det stora besvär vi orsakat, säger Akihiko Ono, vice vd på rederiet, enligt nyhetsbyrån.
Semesterparadiset Mauritius, runt 180 mil utanför Afrikas östkust, är omgivet av korallrev och beroende av havet för både turism och fiske.
TT

USA-minister i Taiwan för möte

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Taiwan.
USA:s hälsominister Alex Azar har landat i Taiwan för ett officiellt besök i landet. Ingen representant från USA på högre nivå har besökt landet sedan Washington 1979 officiellt bröt de diplomatiska banden med Taiwan och USA:s utrikesdepartement kallar besöket

”historiskt”. Azar och hans stab landade i Taipei på söndagen, enligt AFP:s utsända.
Besöket har skadat de redan frostiga relationerna mellan USA och Kina ytterligare. Kina anser att ön, som bröt sig loss från landet 1949 och sedan dess i praktiken fungerar som en självständig stat, tillhör Kina.
TT-AFP

Krisläge för många amerikanska bönder

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Trots rekordstora utbetalningar av stöd till sektorn under coronakrisen ökar antalet ansökningar om konkursskydd bland amerikanska jordbrukare.

Omkring 580 jordbrukare i USA ansökte om konkursskydd under ettårsperioden som avslutades den 30 juni, rapporterar tidningen The Wall Street Journal med hänvisning till federal statistik. Det är en ökning med 8 procent i antal konkursprocesser jämfört med motsvarande period ett år tidigare. Ökningen bromsades något av nya stödåtgärder till sektorn under första halvåret i år. Det är det sjätte året i rad då antalet konkursprocesser ökar.
I USA:s konkurslagstiftning finns sedan 1980-talet ett särskilt kapitel om konkursskydd för jordbrukare, som gör det möjligt att ställa in betalningar och ingå ackordsuppgörelser med långivare så länge skulderna inte överstiger 10 miljoner dollar.
TT

Lukasjenko vann inte ett val – han stal makten

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Aleksandr Lukasjenko har inte vunnit ett äkta val. Söndagens ritual vid valurnorna i Belarus var ett spektakel för att dölja att han fullständigt saknar demokratisk legitimitet.

Diktatorn Lukasjenko tog makten 1994 och för att behålla den slår han ner sina motståndare. Hans regim har manipulerat varenda val sedan 1995 – inte en enda omröstning har godkänts av valobservatörer från Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. Denna gång valde OSSE att inte ens närvara. Men vid detta ”val” tog ovanligt många belarusier tillfället i akt för att uttrycka sitt missnöje med Lukasjenko genom att använda sin valsedel. Kön ringlade lång även till Belarus ambassad i Stockholm under söndagen.

Protesterna på gatan dröjde inte länge efter att Lukasjenko utropat sig som vinnare med 80,2 procent mot utmanaren Svjatlana Tsichanouskajas 9,9 procent, vars man och barn tvingats i landsflykt. Föga förvånande var Vladimir Putin och Xi Jinping bland de första att gratulera diktatorskollegan.

Men siffrorna är inget annat än en del av det riggade valet.

Att polisen nu använder chock-granater, gummikulor och tårgas mot medborgare som vill ha demokrati är sorgligt, men knappast förvånande. Det är så envåldshärskare gör – för att de kan. Minst 3 000 människor har gripits och en person har omkommit.

Övriga Europa borde inte stillatigande lämna demonstranterna i Minsk och resten av Belarus åt sitt öde. Knappt tio miljoner människor lever i landet och de har rätt till frihet och fria val.

EU bör meddela belarusierna att de har en framtid som medlemmar om det politiska systemet omformas till en demokrati. Fram till dess behöver unionen sätta press på

Lukasjenkos välde genom tuffa sanktioner. Det är hög tid att sätta p för ”Europas sista diktatur”, som lever i skuggan av den största – Ryssland.

Sofia Nerbrand
sofia.nerbrand@dn.se

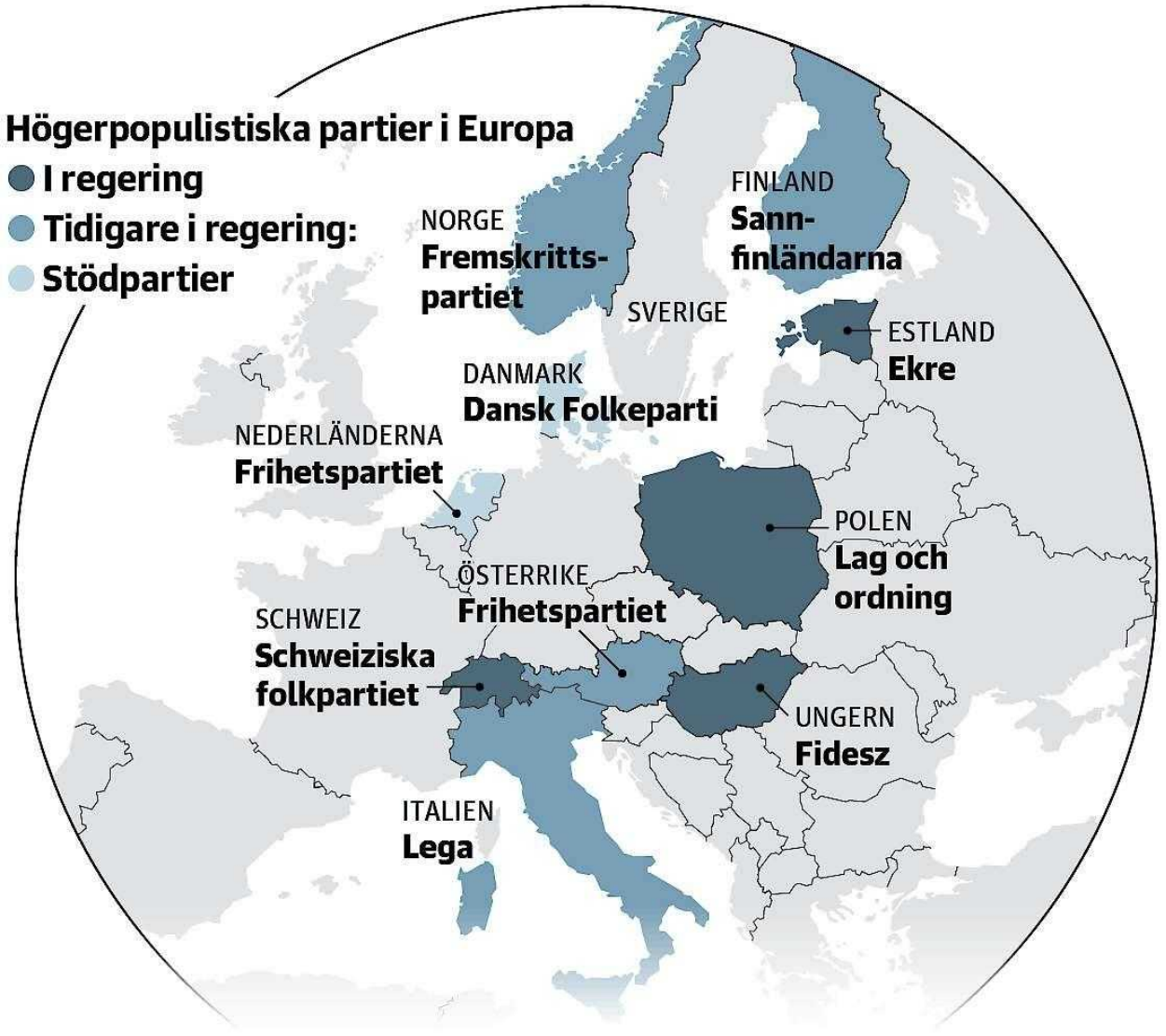
Högerpopulistiska partier i Europa
I regering
Tidigare i regering:
Stödpartier
NORGE
Fremskritts-
partiet
FINLAND
Sann-
finländarna
SVERIGE
ESTLAND
Ekre
DANMARK
Dansk Folkeparti
NEDERLÄNDERNA
Frihetspartiet
POLEN
Lag och
ordning
ÖSTERRIKE
Frihetspartiet
SCHWEIZ
Schweiziska
folkpartiet
UNGERN
Fidesz
ITALIEN
Lega

Så påverkar Europas högerpopulister den politiska agendan

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Högerpopulistiska partier har tagit plats i flera regeringar runt om i Europa de senaste åren. Men det är deras indirekta påverkan på politiken som varit allra störst, enligt statsvetaren Ann-Cathrine Jungar.

– Främst har deras inflytande handlat om att påverka debatten och vilka sakfrågor som lyfts, säger hon.

Flera högerpopulistiska partier sitter i dag i europeiska regeringar. Estniska Ekre fick omkring 18 procent av rösterna i valet 2019 och i Schweiz fick SVP nästan 26 procent av väljarstödet förra valet.

I Polen har högerpopulistiska Lag och rättvisa kritiserats för att genomföra lagändringar som begränsar de fria medierna och gör inskränkningar i rättsväsendet. Även ungerska

Fidesz, som styrt landet sedan 2010, har anklagats för att försöka kontrollera institutioner och rättsväsende.

Bland Sveriges grannländer har finska Sannfinländarna och Fremskrittspartiet i Norge har tidigare ingått i koalitionsregeringar, och Dansk folkeparti har agerat stödparti åt landets regeringar under stora delar av 2000-talet.

Även om partierna i flera länder kunnat påverka politiken direkt från regeringsplats har det indirekta inflytandet varit starkast, enligt Ann-Cathrine Jungar, statsvetare vid Södertörns högskola.

– De högerpopulistiska partierna har styrt vilka sakfrågor som legat på agendan. Men de har också haft inflytande genom att etablerade partier anpassat sig till deras politik. Att försöka vinna tillbaka väljare genom att lägga sig närmare de här partierna har varit vanligt, säger hon.

Hon nämner den politiska utvecklingen i Danmark och Österrike.

– Under 2000-talet har migrations- och integrationspolitiken radikalt förändrats i Danmark efter Dansk

folkepartis framgångar som stödparti. Nu har både de konservativa och socialdemokraterna anammat en poltik som ligger nära deras.
– Det syns även i Österrike där konservativa ÖVP närmade sig det högerpopulistiska Frihetspartiet, FPÖ i frågor kring migration och brottslighet.
Men för högerpopulistiska partier som tagit sig in i regeringar har utgången inte alltid varit lyckad. Precis som för andra partier finns risken för ett minskat väljarstöd om partiet tvingas kompromissa i viktiga frågor.

– Det var det som hände Sannfinnländarna som gick med i finska regeringen 2015. Partiet skulle strama åt invandringspolitiken och inte göra några eftergifter i EU-frågor. Allt det här gick regeringen emot. Efter bara ett år hade stödet halverats i opinionsmätningar.
– Väljarna är mycket mer benägna att straffa partier som sitter i regeringar. Det är svårt att säga om det gäller högerpopulistiska partier i högre utsträckning, men jag tror det är en teoretisk möjlighet.

I Norge satt Fremskrittspartiet i regeringen under två mandatperioder innan man valde att lämna i början av 2020. Enligt Ann-Cathrine Jungar är det inte ovanligt att högerpopulistiska partier lämnar regeringar i förtid.
– Det finns en större tillåtenhet för opportunism om det börjar gå dåligt. Vissa av väljarna kanske förväntar sig att man lämnar regeringen om man inte får igenom förslag. De har redan ett större missnöje för de etablerade partierna.
I exemplen från Europa har flera faktorer spelat in när samarbeten inletts med högerpopulistiska partier. Bland annat hur länge etablerade center- och högerpartier suttit i opposition.
– Blir de sugna på att ta makten utan att vända sig till vänster finns det ju bara ett alternativ.
När högerpopulistiska partier blir nödvändiga för att bilda regering tas de ofta i nåd av etablerade partier. Det finns en logik i partisystemet som gör att de här möjligheterna öppnar sig.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

”Dödspa-trullen” nekar till gängmorden i Danmark

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Alla de utpekade medlemmarna i ”Dödspatrullen” nekade till mordanklagelserna, då de ställdes inför rätta i Danmark under måndagen. Att deras dna säkrats på mängder av bevisföremål förklarar de fem unga männen bland annat med att okända måste ha använt deras tillhörigheter.

Glostrup.

– Jag lånade ut mina skor. Sedan var de involverade i någonting som jag inte hade att göra med, hävdade till exempel en 20-åring från Rinkeby.

Just de här skorna – ett par Adidas – utgör tungt bevis i åtalet, som gäller mord på två svenska gängmedlemmar och mordförsök på en tredje i Herlev utanför Köpenhamn den 25 juni 2019. På

skornas sulor kunde polisen nämligen säkra dels blodspår från ett av de båda mordoffren, dels dna från två av de åtalade.
Men skornas ägare, en 20-åring med koppling till den så kallade Dödspatrullen i västra Stockholm, påstår nu alltså att han tillfälligt bytte skor med en annan man - någon timme före dubbelmordet. Vem den andre var ville 20-åringen dock inte säga när han hördes av åklagare Rasmus Kim Petersen under rättegångens första dag.
– Jag är ingen golare, vad tror du om mig? snäste mannen, som sa sig ha fått tillbaka sina Adidas-skor kort efter mordet igen.
Skorna beslagtogs några dagar senare i den lägenhet i den danska staden Århus som det misstänkta mordkommandot, enligt åklagaren, gömde sig i efter skottdådet. Här hittades också flera mobiltelefoner, däribland en krypterad Aquarius som polisen inte lyckades undersöka. En annan mobil, en Iphone, gav däremot mordutredarna värdefull information. Mobilen visade sig ha kopplats upp mot olika öppna wifi-nätverk mellan Köpenhamn och Århus, bland annat på

McDonald's-restauranger. I nästa led begärdes sparade övervakningsbilder ut och tack vare detta fick polisen för första gången ansikten på tre av de misstänkta mördarna, som alla var maskerade vid dådet.
– Jag var bara på väg från Malmö till Århus för att träffa vänner. Vad andra har gjort får de svara på, sa en av de tre och förnekade bestämt inblandning i dubbelmordet.
Som DN tidigare berättat gjordes de viktigaste beslagen i den Audi som gärningsmännen miss-lyckades med att tända eld på direkt efter morden. Munkjackor, mössor, byxor, handskar – varav flera är knutna till brottsplatsen genom en privatfilm – bar dna-spår från såväl de åtalade som offren. Men även här menade de åtalade och deras försvarare under måndagen att det inte behöver betyda särskilt mycket.
– På flera av plaggen finns det spår från olika personer, så vem är det egentligen som har burit dem? frågade till exempel advokat Henrik Dupont Jörgensen.
I bilen beslagtogs även mord-vapnen: en automatkarbin och en pistol. Pistolen har inte kunnat

knytas till någon person, men på automatvapnet fanns dna-spår från den äldste av de åtalade, en 25-årig man från Sundbyberg. Åklagaren gjorde dock klart att han anser att alla ska dömas lika.
– Ger man sig tillsammans ut för att döda har man lika stort ansvar, sa Rasmus Kim Petersen under sin sakframställan.
Något motiv framkom inte under huvudförhandlingens första dag och inte heller någon förklaring till varför morden kom att ske just i Danmark. Men en person kan så småningom eventuellt komma att räta ut dessa frågetecken: den överlevande mannen.
– Han är kallad att vittna längre fram i augusti. Vad han hittills sagt i utredningen vill jag inte gå in på, säger Rasmus Kim Petersen.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

Bakgrund. Konflikten har pågått sedan 2015

Konflikten mellan ”Dödspatrullen” och ”Shottaz”, båda med rötter i särskilt utsatta områden i Rinkeby, har pågått sedan sommaren 2015. Nio unga män har mördats

och flera skottskadats. Trots stora ansträngningar har svensk polis hittills bara lyckats klara upp ett dåd. Däremot har flera personer från bägge sidor dömts för narkotika- och vapenbrott.
Fälls de fem unga män som nu åtalats i Glostrups tingsrätt för mord och försök till mord räknar poliser som DN pratat med att ”Dödspatrullen” i praktiken är utraderad som kriminell kraft.

WHO saknar miljarder i kampen mot viruset

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Det saknas pengar i kampen mot coronaviruset. Enligt Världshälsoorganisationen har man än så länge bara fått in 10 procent av finansieringen.
– Skillnaden mellan de medel som behövs för att bekämpa

coronapandemin och det som hittills kommit in är enorm, säger WHO:s generaldirektör Tedros Ghebreyesus.

Siffran över antalet smittade i covid-19 närmar sig 20 miljoner. Men för att få stopp på viruset kommer det behövas betydligt mer pengar enligt Världshälso-organisationen.

I april presenterade WHO ett initiativ med insamling för att - påskynda läkemedel, tester och vaccin mot coronaviruset där länder från hela världen deltog. Även Microsoftgrundaren Bill Gates och Melinda Gates är med i initiativet, där målet är att kunna distribuera vaccin till hela världen.

Men finansieringen har gått trögt, mycket trögt.

– För bara vaccinerna kommer det behövas mer än 100 miljarder dollar, säger WHO:s generaldirektör Tedros Ghebreyesus.

– Det kan låta som mycket pengar, och det är det också. Men det är inte mycket i jämförelse med de 10 biljoner dollar som G20-länderna investerat för att stimulera ekonomin och de

konsekvenser pandemin medfört, tillägger han.
Han påpekade att det dock inte är försent att vända trenden.
– De kommande tre månaderna blir väldigt viktiga för att initiativet ska ge effekt.
I början på juli meddelande WHO:s största bidragsgivare USA att landet lämnar organisationen. President Donald Trump hänvisade bland annat till att FN-organet inte genomfört de reformer som USA krävt. Han hävdade också att Kina har ”total kontroll” över organisationen.

När USA i förra veckan ville leda samtalen om en reformering av WHO valde både Tyskland och Frankrike att lämna förhandlingsbordet i protest.
Under måndagens pressträff vädjade WHO till G7-länderna, där såväl USA som Tyskland och Frankrike ingår, om vikten av samarbete för att ta sig an stora hälsokriser som coronaviruset.
– Vi är alla sårbara och vi måste hitta globala lösningar. Vi vet att G7 kommer att spela en viktig roll i arbetet under de kommande månaderna och åren, säger

Michael Ryan, WHO:s chef för krisberedskap.

Olle Bengtsson
olle.bengtsson@dn.se

”Nyval räcker inte – det krävs en ny grundlag”

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Libanons regering avgår efter den senaste veckans stora protester. I ett direktsänt tal till nationen gav premiärminister Hassan Diab landets ”korrupta elit” skulden för den förödande explosionen i Beiruts hamn

som dödade mer än 160 personer.

När det väntade beskedet kom hade redan fyra ministrar hoppat av. Nu ska en teknokratregering styra Libanon tills val kan hållas.

Beirut/Stockholm.

– I dag följer vi folkets vilja och dess krav på att de ansvariga för detta brott ställs inför rätta, sa - Hassan Diab i sitt tal.

Enligt premiärministern ligger ”inhemsk korruption” bakom att stora mängder ammoniumnitrat förvarades i hamnen. Han anklagade sina företrädare och oppositionen för maktmissbruk.

– De har orsakat all denna förgörelse finansiellt, politiskt och humanitärt. Den här regeringen har gett allt för att skydda Libanon och alla dess invånare, sa Hassan Diab.

– I ljuset av denna sanning meddelar jag i dag att regeringen avgår.

Demonstranterna på Martyrtorget lät sig dock inte imponeras.

– Regeringens budskap är att det inte är deras fel, det är de tidigare regeringarnas. Men de måste hållas ansvariga. Både tjuven och

hans chef måste straffas. Den här regeringen har ju inte ens bett om ursäkt, säger juridikstudenten - Mohammad Arnauot.
– En ny regering räcker inte, det blir bara samma sak igen, lösningen är en ny grundlag som inte bygger på sekteristiska principer utan på mänskliga rättigheter.
De senaste dagarna har Libanon surrat av rykten om att regeringen ska falla. Fyra ministrar hann - hoppa av innan premiärminister Hassan Diab gav upp. Informationsminister Manal Abdel-Samad avgick ”av respekt för de som dödats, skadats eller fortfarande saknas”.
– Jag vill be om ursäkt till det libanesiska folket, vi har inte levt upp till dess förväntningar, sa hon.
Demonstrationerna på Martyrtorget fortsatte trots att kravet på regeringens avgång uppfyllts. Även på måndagen sköt polisen tårgas för att driva bort folkmassan från de avspärrade regeringskvarteren.
Fouad al-Khoury står med en handfull vänner och svetsar plåt som de ska resa som skydd för - Rafik Hariri-moskén. Han säger

att det behövs mer än ett nyval för att förbättra situationen i Beirut.
– Det spelar ingen roll om noll eller alla ministrar avgår, alla ska bort. Libanon kan inte fortsätta med de här politikerna eller deras släktingar, vi behöver en helt ny ledning.
En annan av demonstranterna, Bilal Massoud, är liksom många andra utrustade med tennisracket för att få iväg sina tillhyggen längre och slå tillbaka polisens tårgasbehållare.
– Det är bra att de avgår, men jag inte nöjd förrän alla har - försvunnit ur politiken. De gör så att vi inte lever, vi bara överlever, säger han.
Kan någonting positivt komma ut av protesterna och den politiska den politiska utvecklingen efter explosionen?
– Att explosionen skulle vara till nytta? 200 människor är ju mördade och tusentals är skadade. Vi har stått ut med det här i så många år och protesterat så många gånger, de har bara nonchalerat oss, de måste bort oavsett explosion eller inte, säger Laura Benbrahim.
Nästan en vecka har gått sedan 2 750 ton ammoniumnitrat

exploderade i Beiruts hamn. Mer än 160 personer dog och över 6 000 skadades. Hundratusentals människor blev hemlösa.
Den akuta ekonomiska och politiska krisen i Libanon har pågått sedan förra hösten, men explosionen fick bägaren att rinna över för många libaneser.
Katastrofen ses som ytterligare ett bevis på de ledande politikernas oförmåga.
Notan för att återuppbygga Beirut väntas landa på tiotals miljarder kronor. Ekonomer spår att landets bnp kan rasa med runt 25 procent, skriver Reuters. I söndags samlade en digital givarkonferens, under ledning av Frankrikes president Emmanuel Macron, in omkring 250 miljoner euro, drygt 2,5 miljarder kronor, i nödhjälp till landet.
– Det är viktigt att regeringens avgång nu leder till större ansträngningar för att möta den libanesiska befolkningens rättmätiga krav på reformer. Den ekonomiska krisen och korruptionen måste bekämpas. Alla makthavare i Libanon behöver ta sitt ansvar, säger utrikesminister Ann Linde (S) i en skriftlig kommentar till DN.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Bakgrund. Detta har hänt

I oktober förra året kastades det redan ekonomiskt krisande och svårt skuldsatta Libanon in i politiskt kaos – med månader av regeringskritiska massprotester mot ökade levnadskostnader och regeringens oförmåga att hantera den ekonomiska krisen. Sedan dess har det libanesiska pundet tappat 80 procent av sitt värde på den svarta, inofficiella marknaden. Dåvarande premiärminister Saad al-Hariri meddelade den 29 oktober sin avgång. Men det tog lång tid att bilda regering, bland annat eftersom de olika politiska - grupperingarna inte kunde enas om ministerposter. I januari tillkännagavs en ny regering. Tiotusentals libaneser har förlorat sina jobb eller tvingats gå ned i lön i krisen, som är den värsta sedan det femtonåriga inbördeskriget (1975–1990). Därtill har situationen förvärrats av covidpandemin. Den politiska splittringen har alltid varit stor och regeringsmakten bygger på en

balans mellan landets största religiösa grupper sunnimuslimer, shiamuslimer, kristna och druser.
TT

Nathan Shachar: Regeringens avgång satt långt inne – men var väntad

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Analys. DN:s korrespondent

Den libanesiska regeringens avgång på måndagskvällen satt långt inne, men var väntad.

Att stå emot gatans allt mer påstridiga krav på avgång och nyval skulle ha äventyrat inte bara ministrarnas fortsatta - karriärer, utan också deras - personliga säkerhet.

Jerusalem.

Regeringen upprättades i januari efter tre månaders protester av samma slag som de vi bevittnat sedan explosionen i tisdags. Då som nu ställs den oundvikliga frågan: ”Kan detta bli första steget på en lösning, eller åtminstone på bättre tider?”

Å ena sidan: Sämre än i dag kan det inte bli. Återuppbyggnaden, uppbackad av bistånd och krediter, kommer att ge en viss sysselsättning, Å andra sidan: Libanon är bankrutt. Bokstavligen.

I mars missade landet en avbetalning till främmande kreditorer och har sedan dess försökt förhandla om sin skuld, som uppgår till drygt 92 miljarder dollar. Stora pengar har dragits ur libanesiska banker sedan oroligheterna bröt ut i oktober, och bara elverkets skuld växer med tjugo miljarder kronor om året, trots att Beirut inte har mer

än 5–10 timmars elförsörjning per dygn.
I många länder erbjuder nyval en självklar chans för medborgarna att möblera om bland partier och makthavare. Men också på denna punkt är Libanons svängrum kringskuret. Enligt det tillägg till konstitutionen som gjordes 1989 skall de 128 parlamentsmandaten fördelas enligt följande modell: 54 till de kristna, 54 till muslimerna och 20 till övriga grupper – huvudsakligen druser.
Denna ordning infördes så att ingen grupp skulle kunna bilda regering ensam. De olika grupperna skulle tvingas kompromissa. Detta har också skett, och åren som gått sedan 1989 har sett häpnadsväckande koalitioner, där arvfiender tvingas sätta sig kring samma bord.
Den sunnimuslimske premiärministern Saad Hariri, som avgick i höstas efter många år vid rodret, tvingades samarbeta med Hizbollah, trots att han var övertygad om att det var den Iran-kontrollerade milisen som mördat hans far, premiärminister Rafiq Hariri, 2005. President Michel Aoun, som drevs i exil av

Hizbollah och Syrien 1990, är i dag deras närmaste allierade. Men medaljen har en baksida. Den på förhand fastställda fördelningen av mandat har gjort det mycket svårt att bli av med politiker, och Libanons ledare har efterhand blivit till en oavsättlig kast – eller i vissa ögon en maffia, som delar upp statens intäkter och ämbeten mellan sig som ett rov. Nu hörs igen vackra och inspirerade tongångar om en ny politisk ordning, om icke-etniska och icke-konfessionella partier som skulle kunna ge ärliga politiker en chans att göra en insats.

Antag att ett sekulärt, nytt parti ställer upp i nästa val. Från första stund måste det göra grupp-orienterade kalkyler, annars går deras röster till spillo när parlamentets omständliga etniskt-konfessionella jämvikt räknas fram efter valet. Inget sådant äkta medborgarparti har någonsin varit lyckosamt i Libanon.

Det närmaste är 14 mars-rörelsen som segrade i valet 2005, en allians mellan Saad Hariris Framtidsparti och de viktigaste maronitiska partierna. Denna

front har i stort sett hållit ihop, men i stället för att förändra och vitalisera politiken har den dragits ned i dyn och anpassat sig till de rutiner den ville ändra.
Och, inte minst bland hinder på Libanons väg: Landet kontrolleras av Iran via Hizbollah, som är den helt dominerande maktfaktorn i landet. Libanon har varit den iranska regimens stora projekt i snart 40 år, och slukat resurser. Utan Hizbollah, resonerar ayatollorna i Teheran, ligger Iran blottat för israeliska angrepp mot deras kärnenergianläggningar.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

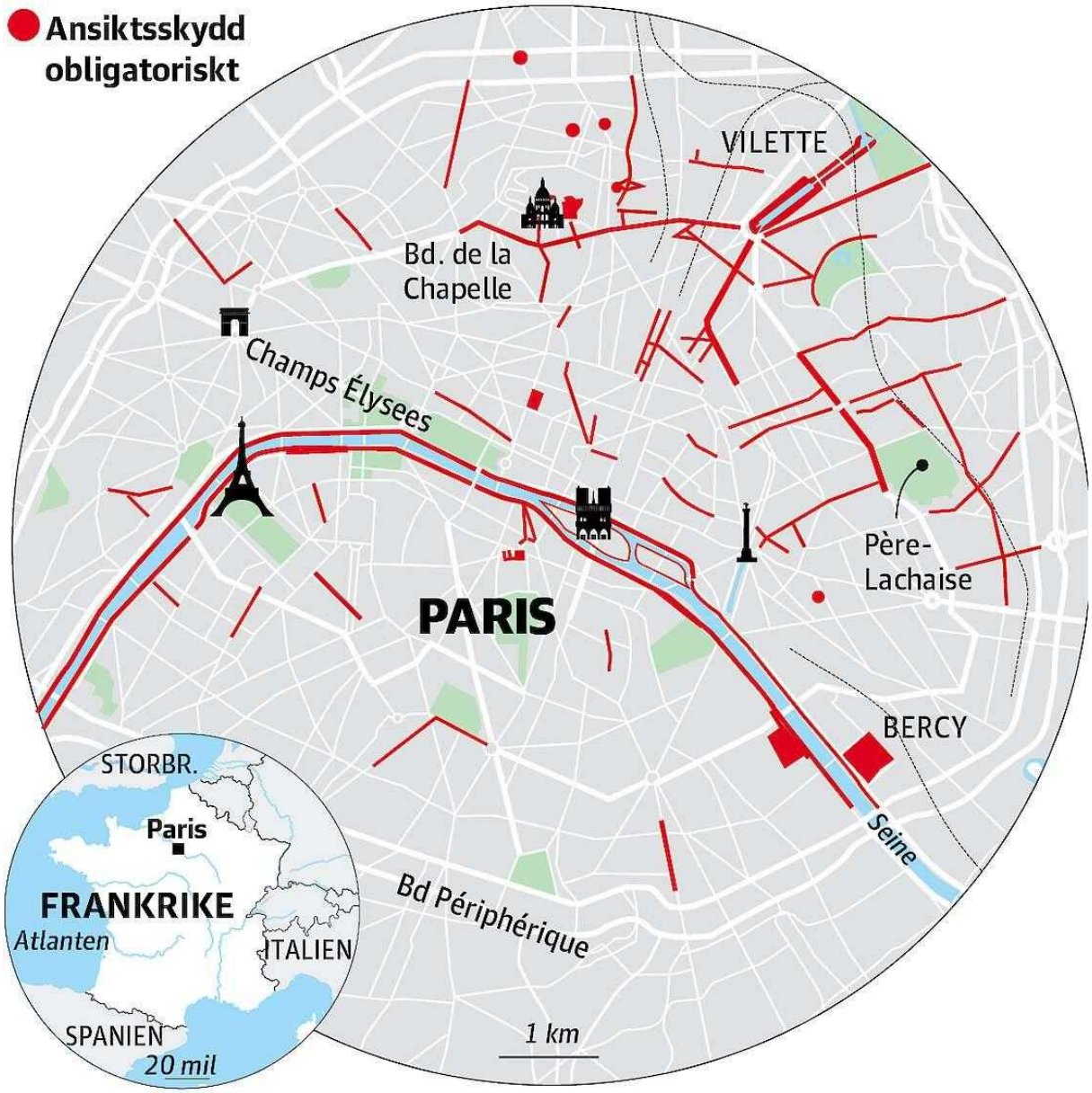
Ansiktsskydd obligatoriskt
VILETTE
Bd. de la Chapelle
Champs Élysees
PARIS
Père-Lachaise
BERCY
Seine
Bd Périphérique
1 km
STORBR.
Paris
FRANKRIKE
Atlanten
ITALIEN
SPANIEN
20 mil

Munskydd obligatoriskt utomhus på många gator och torg i Paris

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Mitt under pågående värmebölja har munskydd blivit obligatoriskt utomhus på många gator, torg och promenadstråk i Paris.

– Tja, vad ska man göra? Det är bra om färre blir sjuka och dör. Så jag kommer att ha mask på mig hädanefter när jag går ut, säger 75-åriga Sylviana Cluzet.

Paris.

På Boulevard de Menilmontant i nordöstra Paris har Sylviana Cluzet just börjat vänja sig vid att bära mask i 34-gradig hetta.

Regeln om mask utomhus för alla över 11 år trädde i kraft på måndagen – och kan ge 135 euro i böter (1 380 kronor) för den som inte följer den.

– Tidigare har vi ju haft munskydd i affären och i tunnelbanan, men från och med i dag kommer jag att ha det även utomhus. Om det kan skydda och rädda liv, så är det ju bara bra, säger pensionären.
Paris sällar sig på så vis till storstäder som Madrid och Bryssel, där masktvång tidigare har införts på vissa platser utomhus.
– Ser ni, jag har hittat en stor version av polisens karta i Le Parisien här! Så nu vet jag precis var det är obligatoriskt och inte att bära mask, säger Sylviana Cluzet och tar fram tidningen.
Kartan visar markerade områden, där gator och torg nu har fått masktvång. Men till skillnad från Madame Cluzet tycktes en del Parisbor på måndagen en smula osäkra på vad det är som faktiskt gäller.
Av ett tiotal personer som DN pratar med på Boulevard de Menilmontant var det få som visste om att denna gata är en av de där det är obligatoriskt att bära mask. Många plockade lite generat upp sina munskydd ur fickor och handväskor.

Men de flesta var ändå positivt inställda till regeln.
– Just nu är alla rädda för sjukdomen. Jag är också rädd. Och att folk har på sig mask i affärer eller på gatan får mig bara att känna mig tryggare. Så jag tycker att det är bra, säger 40-årige Mohamed Bamba, som sitter och tar igen sig i värmen med sin ettåriga dotter Maïmouna i knäet.
Den engelska turisten Lucy Greenwood instämmer.
– Visst, det är varmt i dag, men jag tror att folk kan stå ut med det. Det är viktigare att pandemin bromsas, säger hon.

Nere vid floden Seine har polisen upprättat en munskyddskontroll mitt i sommarvärmen. Den här dagen delas inga böter ut – de två första veckorna beskrivs som en ”läroperiod”. Men såväl fotgängare som cyklister stoppas och får bestämda uppmaningar om att ta på sig mask.
En som gör det – om än motvilligt – är den 56-årige restaurangägaren Nicholas Lynn.
– Jag tycker inte om det här. Man borde ha förklarat bättre för oss varför vi ska ha mask utomhus. Det känns ologiskt, säger Lynn, som är född och uppväxt i USA

men som har bott i Frankrike i 32 år.
I sociala medier har en del frågat sig varför så många gator i socialt utsatta områden i norra och östra Paris får masktvång, medan betydligt mer välbeställda områden – inklusive paradgatan Champs-Elysées – klarar sig undan.
Polisen hävdar att de bara utgått från var det brukar bli trångt, och att avsikten är att stoppa den ökning av nya fall av coronasmitta som myndigheterna fruktar kan leda till en ”andra våg”.

Sedan i maj råder redan munskyddstvång i kollektivtrafiken och de flesta inomhusmiljöer i Frankrike. Men uppemot 90 procent av fransmännen tar av sig munskyddet när de är ute i friska luften – ibland genom att hasa ner det på halsen, binda det runt handleden, slänga det i handväskan eller någon annan metod som kan vara tveksam hygieniskt.
Det var bland annat av det skälet som hälsominister Olivier Verán gav borgmästare och lokala prefekter rätt att införa

masktvång utomhus för ett par veckor sedan. Flera städer, däribland Marseille, Nice, Lille och nu även Paris har sedan dess infört munskyddskrav på offentliga platser. Världshälsoorganisationen WHO rekommenderar munskydd i trånga miljöer inomhus där det är svårt att hålla avstånd. Men trots att många länder har infört krav på att bära dem i inomhusmiljöer och kollektivtrafik, är munskyddens effektivitet på samhällsnivå ännu omstridd i forskarvärlden. När det gäller utomhusmiljöer tyder de flesta studier hittills på att risken för att bli smittad är låg, så länge det inte råder mycket stor trängsel.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Nu ser proteströrelsen ”början på slutet” för president Lukasjenko

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Analys

Proteströrelsen i Belarus saknar ledare. Den är spontan och lutar sig mot medborgarsamhället. Hur framgångsrik den blir beror på hur länge demonstranterna orkar fortsätta. Den här sortens kamper räknas ofta i månader.

– Vi ser redan början på slutet för regimen. Ni såg ju vilken massiv manipulering av rösterna som behövdes för att regimen skulle hålla sig vid makten. Men det fanns också hjältemodiga valfunktionärer som vägrade fuska. För Belarus är det ett enormt kliv framåt, säger Maria Kalesnikava till den oberoende ryska tv-kanalen Dozjd.

Kalesnikava tillhör oppositionspolitikern Svjatlana Tsichanouskajas stab. Egentligen är hon musiklärare, utbildad i Stuttgart och har flöjt som sitt specialinstrument. Hon var kampanjchef för Viktor Babariko, en annan oppositionskandidat som inte tilläts registrera sig i presidentvalet. Nu är hon en av många talespersoner för den brokiga belarusiska proteströrelsen. Den förenas av en enda önskan: Att diktatorn sedan 26 år tillbaka, Aleksandr Lukasjenko, ska avgå.

Våldet i Minsk som har chockerat omvärlden natten till måndagen var det sista oppositionsledarna önskade. De ville förhandla, men konfrontationen är redan ett faktum. Natten till måndagen visade Lukasjenko-regimen att man litar på sitt våldsmonopol. Demonstranterna misshandlades, flera tiotal hamnade på sjukhus och tretusen personer över hela landet greps. Protesterna har fått geografisk spridning i ett trettiotal städer. En person i Minsk dog då en av polismyndigheternas transportbilar körde på honom.

– Nu hoppas vi på förhandlingar. Det kommer att sluta illa om regimen vägrar kompromissa. Vi vill ha dialog, makthavarna måste lyssna på sitt eget folk. Varför ska vi ha blodbad på gatorna på 2000-talet bara för att någon vägrar ge upp sin makt? säger Maria Kalesnikava.

Enligt centralvalnämndens preliminära resultat vann Lukasjenko presidentvalet med drygt 80 procent av rösterna, medan Svjatlana Tsichanouskaja fick 9,9 procent. Resultatet är uppenbart manipulerat. På sociala medier cirkulerar kopior på valprotokoll från vallokaler där oppositionens gemensamma kandidat Svjatlana Tsichanouskaja klart och tydligt har besegrat Lukasjenko.

Lukasjenkoregimens försök att strypa tillgången till internet har inte krönts med framgång. Trots att oberoende belarusiska sajter som tut.by inte går att öppna vidarebefordras deras material, bland annat av Dozjd.

Elitsoldaternas våldsamma försök att skingra demonstranterna dokumenterades och spreds över hela världen. Själv påstår Lukasjenko att han aldrig har

försökt stoppa internet. I ett försök att skylla ifrån sig meddelar han istället att ”utländska krafter” ligger bakom problemet.
Lukasjenko teg länge om demonstrationerna, alltmedan statlig belarusisk tv visade en dokumentärfilm om en grävling. När han till sist kommenterade protesterna försökte han dels spela ner dem, dels skylla på andra länder. Enligt Lukasjenko är det Tjeckien, Storbritannien och Polen som ligger bakom protesterna.

– Jag tycker det är gulligt när folk kommer och röstar i sällskap med sina barn. Ni förstår, valet är en fest. Någon ville förstöra festen, sade Lukasjenko.
Den här sortens kommentarer är typiska för Lukasjenko, som aldrig missar en chans att tilltala sovjetiska reflexer hos sina väljare. Att skylla på yttre fiender är en sådan strategi. En annan är sexismen. När Lukasjenko inför valet uttalade sig om Tsichanouskaja och hennes stab kallade han dem ”tre olyckliga flickor som inte vet vad de gör”.

– De vet inte vad som pågår. Men vi förstår ju vem som ligger bakom. Vi vinner aldrig kampen på nätet, vi kan inte sänka oss till denna nivå. En nivå för slampor och prostituerade! sade Lukasjenko i ett valtal.
Att Lukasjenko redan under valet insåg att han var allvarligt hotad står klart. Nu är frågan hur långt han är villig att gå för att hålla sig kvar vid makten. Att han inte ryggar för blodbad vet vi redan. Avgörande är arméns och inrikesministeriet stöd. Om soldaterna i Minsk vägrar gå mot demonstranterna – vilket vi sett exempel på ute i regionerna – då tar instrumenten slut i Lukasjenkos verktygsväska.
– Kampen blir lång, det måste man förstå. Det är bara att sätta igång och bygga det nya Belarus, säger Maria Kolesnikava.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Presidentvalet i Belarus

Enligt den statliga centralvalnämnden vann Aleksandr Lukasjenko presidentvalet i söndags med 80,23 procent av rösterna.

Oppositionens kandidat Svjatlana Tsichanouskaja fick 9,9 procent. Både oppositionen och utomstående analytiker anser att rösträkningen är manipulerad. Utländska valobservatörer har inte godkänt ett enda belarusiskt val sedan 1994.

Kina svarar på USA-sanktioner

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Kina/USA.

Kina inför sanktioner mot elva amerikaner, bland annat senatorerna Marco Rubio och Ted Cruz. Den nya åtgärden är ett svar på ett liknande drag från USA mot kinesiska företrädare, som kom efter Kinas kraftåtgärder i Hongkong. Även chefen för

Human Rights Watch (HRW), Kenneth Roth omfattas av de nya sanktionerna.
I fredags införde USA sanktioner mot Hongkongs högsta politiker Carrie Lam samt ytterligare tio kinesiska företrädare, däribland flera Pekingtrogna Hongkongpolitiker. Sanktionerna innebär att alla eventuella tillgångar de berörda har i USA fryses samt att amerikanska medborgare förbjuds att göra affärer med dem.
TT-AFP

Finansminister föreslås bli SPD:s kanslerkandi-dat

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

För mindre än ett år sedan förlorade han kampen om att bli ny partiledare för de krisande tyska socialdemokraterna SPD.

Nu är målet att vinna nästa förbundsdagsval och ta över som kansler efter Angela Merkel.

Berlin.

En lång uppförsbacke väntar Olaf Scholz som på måndagen utsågs till kanslerkandidat för SPD. Jag ser fram emot en rolig, rättvis och framgångsrik valrörelse”, skrev han på Twitter efter beskedet som förvånade få.

Antalet konkurrenter har varit begränsat och Scholz är en uppskattad vicekansler och finansminister som åtnjuter förtroende även utanför det annars splittrade partiet. Han tillhör mittenfalangen och anses vara kompetent, pragmatisk och en aning fyrkantig.

Han har också fått beröm för hur regeringen hanterat coronakrisen, bland annat genom att sjösätta det största ekonomiska stimulanspaketet i landets moderna historia.

En tuff valrörelse väntar. SPD får i dag knappt 15 procent i opinionsmätningarna och ligger en bra bit efter både miljöpartiet De gröna (kring 20 procent) och CDU som närmar sig 40 procent.

Lina Lund

Frankrike utreder dåd i Niger

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Niger.
Franska anti-terroråklagare ska utreda helgens händelse där sex franska hjälparbetare och två nigerianer, en guide och en chaufför, sköts till döds. Åklagarmyndigheten ska utreda anklagelserna om mord ”med koppling till terrorism” och ”kriminellt samröre med terrorism”.
Gärningsmännen färdades på motorcyklar och är ännu oidentifierade. Ingen har tagit på sig ansvaret för dådet men flera jihadistgrupper är aktiva i regionen, däribland Boko Haram och Islamiska staten i Sahara.
TT-AFP

Pekingkritisk mediemogul gripen

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Hongkong.
Mediemogulen och demokratiaktivisten Jimmy Lai har gripits i Hongkong i enlighet med den nya säkerhetslagen. Frihetsberövandet ses som ett hot mot pressfriheten i staden.
”Jimmy Lai har gripits för samarbete med utländsk makt”, skriver Mark Simon vid Lais mediebolag Next Digital på Twitter.
En poliskälla bekräftar uppgiften för AFP. Hongkongpolisen uppger enligt Reuters att nio personer gripits misstänkta för brott mot den nya lagen. Lai äger tidningarna Apple Daily och Next Magazine, som båda är pro-demokratiska och Pekingkritiska.
TT

Spanien: Övergivna byggen påminner om riskerna

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Efter finanskrisen sprack bostadsbubblan i Spanien. Enorma prestigebyggen står fortfarande övergivna på landsbygden, hundratusentals har vräkts och husockupationer blivit vanliga.

Men krisen har också öppnat dörren för nya spekulanter, som det amerikanska riskapitalbolaget Blackstone.

När Spaniens byggboom nådde sin kulmen 2006 byggdes fler bostäder i landet än i Tyskland, Frankrike och Storbritannien tillsammans. Bankerna formligen gödslade med pengar över byggindustrin, tills hela korthuset rasade samman.

Mängder av skrytbyggen – flygplatser, kasinon, idrottsarenor och bostadsområden långt ute på

landsbygden – blev stående halvfärdiga, något som fotografen Marc Femenia skildrat starkt i fotoboken ”España: Error de sistema” (Spanien: systemfel). Många av de övergivna bygg-arbetsplatserna har blivit till ett slags monument över faran med kortsiktig spekulation. Omkring 150 000 halvfärdiga bostäder står ännu och dammar igen.

Men samtidigt råder bostadsbrist i storstäder som Madrid och Barcelona. Där steg hyrorna i genomsnitt med 60 procent mellan 2014 och 2017, enligt en rapport från banken BNP Paribas.

Det senaste decenniet har omkring 700 000 familjer vräkts från sina hem, och en del tar till radikala metoder som husockupationer, vilket ofta leder till infekterade konflikter mellan ägare och ockupanter.

Obalanserna på den spanska bostadsmarknaden beror på flera saker, men en av de viktigare tros vara just spekulation.

Airbnb har gjort det möjligt för hyresvärdar att få mångdubbelt betalt av turister – vilket lett till ett krympande utbud på den vanliga bostadsmarknaden.

Samtidigt har amerikanska riskkapitalbolag som Blackstone investerat mångmiljardbelopp i spanska fastigheter under krisåren med förhoppning om stora och snabba vinster. Enbart i Blackstones fall rör det sig om minst 20 miljarder euro (206 miljarder kronor) sedan 2008, varav en fjärdedel i hyresrätter. Det gör Blackstone till Spaniens i dag största hyresvärd.
Strax före pandemin förbjöd regeringen hyreshöjningar över inflationstakten, för att minska risken för spekulativa höjningar som kan tvinga gamla hyresgäster från sina hem.
Men sedan kom pandemin. Och nu är turismen i kris.
Arbetslösheten stiger.
Marginalerna krymper snabbt – för alla inblandade. Det återstår att se vad det leder till.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Tyskland: Tomma hus är en del av Berlins själ

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Ruiner från Kalla kriget och övergivna kvarter mitt i centrum är ett givet inslag i Berlins stadsbild. Och när de fallfärdiga husen rivs för att ge plats åt nya klagar Berlinborna över att staden förlorar sin själ.

Sedan drygt 20 år är Berlin huvudstad i ett av Europas rikaste länder och ekonomiska motor. Men den som reser hit och dimper ner i kvarteren kring Alexanderplatz, centrum i stadens östra del, kan lätt bli rådvill. På några av de mest centrala adresserna ligger hela kvarter övergivna och skrytbyggen från Kalla kriget får förfalla.
Den som råkar har vägarna förbi kan omöjligen missa resterna av - Statistikens hus i hörnet av Karl-Marx Allé och Otto Brauns gata. Ett jättekomplex på 40 000 kvadratmeter som byggdes i slutet

av 1960-talet på uppdrag av den östtyska regimen och tjänstgjorde som högkvarter åt den så kallade statistiska centralförvaltningen i DDR. På de övre planen huserade medarbetare från säkerhetspolisen Stasi.
I dag gapar fönsterhålorna tomma och de före detta persiennerna hänger som slamsor längs fasaderna. Stadens graffitimålare har sin vana trogen knappt lämnat en centimeter av fasaden i fred. Sedan 2008 står huset övergivet och är sedan dess föremål för samma diskussion som omgärdar många andra av Berlins fallfärdiga kolosser: ska de rivas eller renoveras?
Många av husen som övergavs efter Berlinmurens fall har redan jämnats med marken och gett plats åt varuhus, hotellkedjor och moderna bostäder. Men Berlinbor som minns hur det var förr, det vill säga på 1990-talet efter Berlinmurens fall och före investerare och den kapitalstarka medelklasset hittat hit, klagar gärna över rivningarna. De tycker att stadens själ sitter i de trasiga fasaderna.
Vissa ser ruinerna som en garant för att Berlin även i fortsättningen

ska vara en kreativ stad där personer utan tjock plånbok kan hanka sig fram. Andra betraktar dem som öppna sår som förfular och förpestar tillvaron i huvudstaden.
Men oavsett åsikt har de fallfärdiga byggnaderna har blivit ett sorts signum för Berlin. De fungerar som alternativa landmärken som lockar turister från hela världen och speglar stadens turbulenta historia.
De påminner också om hur snabbt det kan gå när ett samhällssystem avlöses av ett annat.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Lång kö till Belarus ambassad

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Kön ringlade lång till Belarus ambassad i Stockholm under söndagens presidentval.
– Jag stod 7,5 timmar i kö för att rösta, säger Andrei Talmachou, 33, som kört i fyra timmar från Tidaholm.

Under söndagens presidentval i Belarus kom rapporter om långa

köer utanför vallokaler i huvudstaden Minsk och andra städer några timmar innan de stängde. Det var även lång kö till landets ambassad i Nacka utanför Stockholm.

– Jag röstade för att jag vill se frihet och ta bort den sista diktaturen som finns i Europa, säger Andrei Talmachou, som kom från Tidaholm till Stockholm vid 12-tiden och röstade strax före klockan 19.30 på oppositionens huvudkandidat Svetlana Tichanovskaja.

Ett begränsat antal personer släpptes in i vallokalen i taget innan den stängde klockan 20 svensk tid. När vallokalen stängde var det fortfarande personer kvar i kön utanför.

Fredrik Samuelson
fredrik.samuelson@dn.se

Trump vet vad han gör när han angriper valsystemet

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

I USA får barnen lära sig att landet har världens äldsta författning, men i själva verket är den amerikanska demokratin av betydligt färskare datum. Professor Erik Åsard ser president Donald Trump trappa upp striden om jämlikhetens själva väsen: rösträtten.

När medborgarrättskämpen John Lewis nyligen begravdes i Atlanta var tre tidigare presidenter på plats för att hylla honom: Bill Clinton, George W Bush och Barack Obama. Den sittande presidenten hade däremot sagt ifrån att han inte ämnade närvara. Att Donald Trump höll sig borta var nog lika bra, ty Obamas tal bröt mot konventionen genom att blanda lovord om den avlidne med skarpa omdömen om den nuvarande administrationen. Obama lyfte särskilt fram den

fråga som Lewis kämpade för under hela sin aktiva tid som politiker: rösträtten. Han kopplade samman dåtid med nutid och jämförde marschen över Edmund Pettus Bridge under den ”blodiga söndagen” i Selma 1965, då Lewis höll på att bli ihjälslagen av lokal polis, med det våld som anonyma federala styrkor har använt mot mestadels fredliga demonstranter i städer som Portland och Seattle.

Obama nöjde sig inte med det. Han kallade Högsta domstolens urholkning av 1965 års Voting rights act för en attack mot allt det som Lewis stod för och brännmärkte lagstiftare som motsätter sig att lagen återställs samtidigt som de yttrat vackra men tomma ord om den bortgångne. Han krävde vidare att fångar som avtjänat sina straff ska återfå rösträtten, att valdagen ska göras till nationell helgdag och att huvudstadsdistriktet DC och Puerto Rico ska få status som nya delstater. Detta mötte väntad kritik från högerhåll, men med tanke på det stundande valet hade det varit märkligt om Obama undvikit nuläget när han så starkt

betonade Lewis insatser för att vidga rösträtten.
Ceremonin påminde om att rösträtten är nära förbunden med medborgarskapet, och därmed med den fråga som ekat genom hela den amerikanska historien: vilka ska egentligen räknas som ”äkta” amerikaner? Vilka är fullvärdiga medborgare, och vilka inte? Vilka tillhör gemenskapen, och vilka gör det inte?
Grundlagsfäderna hade en snäv demokratisyn. I författningen överläts det till delstaterna att bestämma vilka som skulle få rösta. I praktiken innebar det att rösträtten länge inskränktes till en minoritet bestående av vita, egendomsägande män. Slavar, kvinnor och ursprungsbefolkningen *native americans* var uteslutna från gemenskapen. Efter inbördeskriget antogs ett tillägg till konstitutionen som stipulerade att människor inte fick förvägras att rösta på grund av sin hudfärg. Men bestämmelsen urgröptes genom att många delstater i framför allt Södern införde skattestreck och förnedrande läs- och förståelseprov, allt för att utestänga de svarta männen.

I USA får skolbarnen lära sig att landet har världens äldsta skrivna författning, ratificerad 1788. Glorifieringen av författningen skyler att den amerikanska demokratin är av betydligt färskare datum. Det tog mycket lång tid innan en majoritet av den vuxna befolkningen fick rösta i allmänna val. Kvinnorna fick fullständiga medborgerliga rättigheter 1920, de svarta och *native americans* först i och med antagandet av medborgar- och rösträttslagarna 1964 och 1965. *Poll taxes*, en metod som tvingade människor att betala för att få registrera sig och rösta, förbjöds så sent som 1964 genom ett nytt författningstillägg. Så betraktad har demokratin i USA inte mer än mellan femtio och sextio år på nacken.

Under större delen av John Lewis levnad skedde en successiv utvidgning av rösträtten. Vändpunkten kom 2013, då Högsta domstolens konservativa majoritet beslöt att avskaffa en central klausul i 1965 års Voting rights act, den lag som Lewis ansåg var 1900-talets viktigaste. I sektion fem av lagen fastslogs att alla ändringar i de delstatliga

röstningsreglerna måste godkännas av Justitiedepartementet. Proceduren kallas för ”preclearance review” och gällde främst de delstater i Södern som haft en lång historia av rasdiskriminering. Sedan 1965 blockerade departementet över tretusen regeländringar med hänvisning till att de diskriminerade svarta medborgare.

Domstolen menade i sitt beslut att situationen i Södern nu hade ändrats och att diskriminering i samband med röstning inte längre var ett problem. Det visade sig vara en förhastad slutsats. Beslutet fick omedelbara effekter – under de följande åren lade republikanska lagstiftare fram 395 förslag i 49 delstater ämnade att göra det svårare att rösta. Striktare id-krav, rensning av röstlängder och stängning av vallokaler är några åtgärder som vidtagits särskilt i delstater med republikansk majoritet.

Enligt en medborgargrupp har nära 1 700 vallokaler i Södern stängts mellan 2012 och 2018, merparten i områden dominerade av minoriteter. Resultatet är att

många väljare har fått betydligt längre till vallokalerna och att de ofta måste köa i timmar för att få rösta. Under vårens primärval ledde det på sina håll till väntetider på upp till fem timmar, och detta mitt under brinnande covid-19. I Kentucky har delstatsregeringen minskat antalet vallokaler från 3 700 till 170.

I december 2019 antog Representanthuset en lag som ska återställa bristerna i rösträttslagen. Donald Trumps partivänner i senaten har vägrat att ta upp den till behandling.

Republikanerna fruktar, inte utan fog, att ju fler som får rösta, desto större är risken att deras kandidater förlorar.

President Trump visste vad han gjorde när han utsåg medierna till sin främsta fiende. Genom ständiga attacker skulle deras trovärdighet skadas och effekterna av deras avslöjanden dämpas. Han visste vad han gjorde när han bad Ukrainas president att inleda en korruptionsutredning av Joe Biden. Han visste också vad han gjorde när han påbörjade en aggressiv kampanj mot

brevröstning och mot det anrika postverket. Syftet är att delegitimera valet och få något handfast att skylla på om han skulle förlora.

John Lewis genomskådade Trumps avsikter. I en essä publicerad i New York Times på begravningsdagen återkom han en sista gång till vikten av att rösta och påpekade att rösträtten inte är någonting givet. ”Ni kan förlora den”, varnade han.

Erik Åsard är professor emeritus i nordamerikastudier vid Uppsala universitet och författare. Han utkommer i höst med boken ”Med lögnen som vapen: Donald Trump och den amerikanska drömmens kris” (Historiska Media).

Erik Åsard

Forskare talar om förlorad generation när skolor stänger

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

En majoritet av USA:s största skoldistrikt fortsätter med distansundervisning under hösten, trots att forskare slår larm om alarmerande nedgång i barnens akademiska utveckling. Fattiga familjer drabbas särskilt hårt.

För ett par veckor sedan fick Tammy Timko, en svensk-amerikansk tvåbarnsmamma bosatt i nordvästra Washington DC, reda på att sönernas respektive skolor håller stängt fram till januari 2021.

– Jag fick en klump i magen, säger Timko.

Hennes två pojkar Emil, 10, och Sebastian, 13, har redan suttit hemma sedan mitten av mars, när många amerikanska skolor började med distansundervisning som en följd av pandemin.

Sönerna hoppades få återvända till skolan när höstterminen i Washington drar igång igen i början av september. Men så blir det alltså inte.

– Jag tycker synd om dem, säger Tammy Timko. Att gå i skolan handlar – vid sidan om det akademiska – om att lära sig att vara med andra människor. Nu går de miste om det.

En majoritet av USA:s största skoldistrikt fortsätter med distansundervisning under höstterminen. Det gäller mångmiljonstäder som Chicago, Los Angeles, Miami och Houston. Andra storstadsregioner som New York City försöker genomföra en kombination av undervisning på plats i skolan och nätbaserade lektioner på distans. Men det räcker med ett mindre utbrott i New York – två fall av bekräftad smitta på en skola – för att den ska tvingas stänga igen tillfälligt. Många lärare har drivit på för att skolorna ska hålla stängt. Två av de största lärarfacken i USA har ställt sig bakom lokala fackförbund som hotar med strejk om skolorna öppnar i deras distrikt. I flera storstäder har lärare demonstrerat på gatorna,

utrustade med attrapper av likkistor och gravstenar.
Barn har masstestats under sommaren. Under två veckor i slutet av juli lämnade 97 000 amerikanska barn positiva test, även om symtomen tenderar att vara mildare än hos vuxna och dödligheten nästan obefintlig.
Föräldrar som Tammy Timko oroar sig dock för kvaliteten på distansundervisningen. Emil, Timkos yngre son som börjar femman på Burning Tree Elementary School i förstaden Bethesda utanför Washington, erbjöds endast 45 minuter lärarledd distansundervisning per dag under våren.
– Jag tänker absolut att han egentligen borde gå om fyran – eftersom han hamnat efter rejält, säger Timko.
13-åringen Sebastian, som börjar åttan på Hardy Middle School i Georgetown i Washington, hade mer lärarledd tid, men även han erfor en ”extrem nedgång i betygen”.
– Det hölls inga prov, så det fanns inget som motiverade honom att plugga. Han hade också vissa datorproblem som gjorde att han inte kunde lämna in några

övningar. Det tog hårt på honom psykiskt att sitta hemma.
Det råder stora skillnader i omfattningen på distansundervisning över landet. Endast en femtedel av alla skoldistrikt i USA erbjöd skolbarn liveundervisning via video under våren, visar en studie från The Center on Reinventing Public Education som granskat 477 skoldistrikt.
Tillhör man ett förmöget skoldistrikt var det dubbelt så hög sannolikhet att man fick lärarledd liveundervisning jämfört med i ett fattigt distrikt. Skolor på landsbygden var särskilt utsatta – blott 27 procent av rurala distrikt fortsatte med nätbaserad liveundervisning när skolbyggnaden stängde.
Men även om lärare fanns på länk var det många familjer som saknade nödvändig utrustning. I metropolen Los Angeles, som hyser USA:s näst största skolområde, var det upp till en tredjedel av eleverna som inte deltog i undervisningen i våras.
Forskare talar om en förlorad generation – barn som halkar efter i skolan kan få lida akademiskt under resten av sina

liv. I snitt har amerikanska elever hamnat sju månader efter i sin utvecklingskurva, uppskattar konsultföretaget McKinsey & Company.
– Jag har förståelse för att lärare och annan personal är oroade för att smittas, säger Tammy Timko. Men samtidigt tänker att jag att barn verkligen behöver vara med andra barn.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Oro för en andra våg när tyska skolor öppnar

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Vädringsscheman, munskydd, halvklasser och masstestning. Så ska tyska elever skyddas från covid-19 när skolorna öppnar efter sommarlovet. Men kort efter att de första eleverna återvände till

skolbänkarna fick flera skolor stänga på nytt efter misstänkta utbrott.

Plötsligt dök de upp överallt, de egenhändigt målade regnbågsflaggorna som tejpats fast i fönsterrutor, portar och brevlådor över hela Tyskland. ”Du är inte ensam” och ”allt kommer att bli bra” stod det med barnslig skrivstil på många av lapparna. Hälsningarna var från barn till andra barn som under våren hölls hemma från skolor och förskolor i syfte att minska smittspridningen av det nya coronaviruset.

Barnens roll som bärare och spridare av covid-19 har debatterats flitigt sedan Tyskland i mitten av mars stängde i princip samtliga skolor, förskolor och universitet över hela landet. Beslutet fattades efter att ledande tyska smittskyddsexperter argumenterat för att stängda skolor bland annat kunde bidra till att minska samhällsspridningen i stort, en uppfattning som även delats av det tyska Smittskyddsinstitutet RKI.

När höstterminen nu drar igång har skolorna sjösatt en rad

säkerhetsåtgärder som ska förhindra smittspridning bland elever och lärare. Eftersom det är delstaterna som ansvarar för skolpolitiken skiljer sig reglerna och rutinerna för skolöppningarna åt över landet, och ibland även mellan olika skolor.
På många håll sker undervisningen i mindre grupper och elever som går i olika klasser får inte träffa varandra under skoldagen. Flera delstater har också tagit fram anvisningar om hur ofta och länge klassrummen ska vädras, liksom riktlinjer för handtvätt och hur nära eleverna får sitta varandra i klassrummen.
I de flesta delstater gäller också plikt att bära munskydd i skolorna, enligt samma regler som gäller i kollektivtrafiken och i butiker.
I Berlins skolor räcker det för elever och lärare att bära munskydd då de vistas i korridorer, trappuppgångar och aulor, men i landets folkrikaste delstat Nordrhein-Westfalen måste alla elever från femte klass och uppåt täcka näsa och mun även i klassrummen. Den som

bryter mot reglerna riskerar att förvisas från skolan.
I delstaten Mecklenburg-Vorpommern, som i förra veckan var först ut i landet med att öppna skolorna, kan alla lärare som vill testa sig för covid-19.
Samtidigt som vissa elever får nöja sig med kortare skoldagar än normalt: grundskoleelever är garanterade fyra timmars fysisk undervisning om dagen och äldre elever fem timmar. Men redan några dagar efter skolstarten tvingades tre skolor stänga igen efter misstänkta utbrott av covid-19.

Det faktum att skolorna öppnar samtidigt som smittspridningen i Tyskland har tagit fart på nytt, om än från mycket låga nivåer, väcker oro. De senaste veckorna har siffrorna över antalet nya covid-fall stigit dramatiskt och fått det tyska smittskyddsinstitutet RKI att varna för att en andra våg redan kan vara här.
Från flera håll hörs också kritik mot att de planerade säkerhetsåtgärderna inte är tillräckliga.
Christian Drosten, regeringens rådgivare och chefsvirolog vid universitetssjukhuset Charité i

Berlin, hör till en av dem som varnat för att låta öppna skolorna som vanligt. Han ligger bakom en omstridd studie som pekar på att barn kan bära på samma mängder virus som vuxna, och som haft stor betydelse för Tysklands vägval.
Även lärarfacken hör till de mest högljudda kritikerna och har pekat på att många lärare på grund av sin ålder riskerar att drabbas hårt om de smittas av det nya coronaviruset. I Tyskland räknas personer över 60 år som tillhörande riskgruppen.

Barns roll i smittspridningen är dock vida omdiskuterad och nyttan med skolstängningarna ifrågasatt. För att få en bild av hur utbredd smittan är bland yngre åldergrupper ska en procent av alla skol- och förskolebarn i delstaten Brandenburg testas för covid-19 i samband med skolstarten. Provtagningen är frivillig och utförs av läkare.
Samtidigt som många ser fram emot att höstterminen börjar befarar andra att en ny nedstängning av samhället kan vänta runt hörnet. Föräldrar och elever oroar sig för att de kan få ta

fram kritorna för att på nytt måla nya regnbågar att tejpa upp på fönstren.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Fakta. Stängda skolor i Tyskland

I mitten av mars stängdes skolor, förskolor och högskolor över hela Tyskland som ett led i att minska smittspridningen av det nya coronaviruset.
Även om många föräldrar tvingades jobba hemifrån samtidigt som de ansvarat för barnens distansutbildning möttes skolstängningarna av stor acceptans bland befolkningen.
I slutet av mars stöttade hela 94 procent av tyskarna beslutet att skicka hem eleverna från skolbänkarna, en siffra som en månad senare hade sjunkit till 74 procent, enligt en opinionsundersökning från Institutet för riskutvärdering (BfR).

Dela

Inför skolstarten

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Ryssland

Ryska undervisningsministeriet har beslutat att skolorna inleder höstterminen enligt planen den 1 september. Skolorna ska följa detaljerade säkerhetsregler, se till att klasserna inte blandas och hålla efter handhygienen. Beslutet är omdiskuterat. Pandemin är fortfarande inte helt och hållet under kontroll i Ryssland och ingen vet hur situationen ser ut den 1 september. **Anna-Lena-Laurén**

Storbritannien

Det vore omoraliskt och fel att hålla skolorna stängda i höst. Skolan ska vara det sista som stänger vid en ny lockdown. Det är Boris Johnsons budskap efter en vårtermin då skolorna var stängda från mitten av mars till början av juni. Enligt en studie från Public Health England uppmättes låg eller ingen smittspridning bland de

lågstadieelever som återvände till klassrummen i juni. Viss osäkerhet finns dock ännu kring spridningen bland äldre elever. **Erik de la Reguera**

Frankrike

I Frankrike stängdes skolorna i mitten på mars och började gradvis öppnas i maj, om än med långtgående krav på fysisk distansering. Nu vill regeringen att skolstarten ska kännas ”så normal som möjligt”. Men fortfarande krävs munskydd för alla lärare och för elever över elva år på raster och när de går mellan klassrum. Munskydd krävs också inne i klassrummet om inte minst en meters avstånd går att hålla. Dessutom bör klassrummen vädras i minst tio minuter, två gånger om dagen. **Erik de la Reguera**

Israel

Skolstarten den första september är föremål för ovisshet, strider och debatter. Just nu ser det ut som om endast klasserna 1–3 kommer igång normalt, medan de äldre eleverna kommer att delas upp i klasser på högst arton barn per klass, och med resten

uppkopplade hemifrån. Israel, som har ett av världens lägsta dödstal under pandemin, har nu en kraftigt ökad smittspridning.
Nathan Shachar

Sydafrika

Sydafrikas skolor stängde ned helt under den ”lockdown” som infördes i slutet av mars. I början av juni öppnade skolorna på nytt, men när spridningen av covid-19 tog fart på allvar i juli protesterade främst lärarfacket och oroliga föräldrar mot beslutet, och president Cyril Ramaphosa meddelade att alla skolor skulle stänga på nytt under augusti. Läsåret kommer i stället att förlängas med en extra månad.
Erik Esbjörnsson

”Förvirrande när regler ändras fram och tillbaka”

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Norge planerar att på nytt rödlista flera svenska regioner. Storbritannien har delvis återinfört lockdown och nästa vecka skärper Grekland kravet på bland annat svenska turister som ska resa in i landet.

– Det blir förvirrande och svårt att följa när reglerna ändras fram och tillbaka, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Att smittspridningen av covid-19 skulle ta fart när långvariga stängningar hävdes kommer inte som någon överraskning. De senaste veckorna har många länder trappat upp coronarestriktionerna på nytt.

Det senaste exemplet är Grekland, som från och med måndag nästa vecka åter kräver att resenärer från Sverige och en rad andra länder ska kunna visa upp ett negativt coronatest.

Storbritannien överväger att stänga pubarna igen och har infört karantän för resenärer från ett antal länder.
Norge, som öppnade gränsen mot Värmland den 24 juli, ser ut att vara på väg att stänga den igen.
Värmland och fem andra regioner i Sverige ser ut att på nytt hamna på ”röda listan”.
I flera europeiska länder riskerar också personer som inte använder munskydd när de rör sig utomhus böter.
Statsepidemiolog Anders Tegnell tror att det kan vara svårt att skapa förståelse för ideliga förändringar av strategier och råd. Han anser att det är enklare att förhålla sig till en strategi som ligger fast över tid.
– Det är bättre att ha hållbara restriktioner på en nivå som man kan behålla under en längre tid än att öka och minska dem ofta. Det blir komplicerat och förvirrande, säger han.
Vilken är den största faran med att ofta ändra rekommendationerna?
– Det är svårt att veta, men följsamheten riskerar att bli mindre, säger Ander Tegnell.

Kan det betyda att förtroendet för myndigheter generellt minskar?
– Förståelsen för en förändring beror på hur bra den kommuniceras. Det här är ju inte alls den modell vi har satsat på i Sverige, här försöker vi hålla samma linje så mycket som möjligt.
Även om Sveriges strategi ligger fast har omvärldens syn på regeringens och Folkhälsomyndighetens coronahantering pendlat fram och tillbaka. Anders Tegnell har tidigare sagt att den ibland anses som spännande, ibland som ett hot som indirekt underkänner andra länders åtgärder. På en pressträff i början av juni beskrev han sig själv som en internationell slagpåse.
Nu verkar pendeln vara på väg - uppåt igen. De senaste veckorna har flera brittiska och tyska medier skrivit uppskattande. Anders Tegnell har också märkt en positiv förändring.
– Ja, synen har blivit något mera positiv sedan våra dödstal har gått ned så drastiskt. Det är ett väldigt stort fokus på just dödstal.
– Hos mina utländska kollegor har det alltid funnits stor förståelse för den svenska

modellen, man förstår att den inte är så annorlunda som många andra länders.
Smittspridningen i Europa är på uppgång och Anders Tegnell uppmanar de svenskar som under semestern rest utomlands eller till områden med hög smittspridning i Sverige att arbeta hemifrån - några dagar för att minska risken att smitta andra.
– Man ska tänka efter en extra sväng om man varit ute och rest, - säger han på pressträffen.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Fakta. Fyra nya dödsfall

Enligt Folkhälsomyndighetens senaste siffror på tisdagen har totalt 5 770 personer i Sverige avlidit efter att ha smittats av coronaviruset. Det är en ökning med fyra personer jämfört med måndagen.
Sammanlagt har 83 126 coronafall registrerats i Sverige, en ökning med 154 fall sedan måndagen.
Totalt har mer än 20 miljoner fallregistrerats i världen, varav flest i USA, Brasilien, Indien och Ryssland. 740 000 personer har avlidit.

Michael Winiarski: Det verkar som om Tsichanouskaja tvingades ut ur landet

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Den belarusiska presidentkandidaten Svjatlana Tsichanouskaja har tagit sin tillflykt till grannlandet Litauen. Av allt att döma tvingades hon iväg från sitt land av myndigheterna. President Alexandr Lukasjenko gjorde sig därmed av med problemet med sin populära rival, åtminstone tillfälligt.

Analys.

Jämförelsen mellan hur oliktänkande och oppositionella hanteras i dagens Belarus och hur de behandlades i Sovjetunionen är alltför uppenbar: när de inte spärras in i fängelse eller ”försvinner” – läs lönnmördas – så tvingas de i landsflykt.

Först meddelade Litauens utrikesminister på tisdagsmorgonen att Tsichanouskaja befinner sig i hans land och befinner sig ”i säkerhet”.

Kort därpå förklarade Tsichanouskaja i ett videobudskap på webbsajten tut.by, där hon ser mycket nedslagen ut, att hon själv fattat beslutet att lämna Belarus, till stor del för sina barns skull:
”Det var ett mycket svårt beslut, ett beslut jag tog helt på egen hand, varken släktingar eller vänner eller Siarhei (hennes sedan i maj fängslade man, DN:s anm.) kunde påverka det.”
Hennes barn befinner sig sedan tidigare i Litauen.
Men enligt Tsichanouskajas talesperson Volha Kavalkova var det i själva verket de belarusiska myndigheterna som tog henne ut ur landet.
Kavalkova sade till nyhetsbyrån Reuters:
”Svjatlana hade inget val. Fem minuter innan vi besökte centrala valkommissionen diskuterade vi våra framtidsplaner och hon hade med säkerhet ingen avsikt att lämna landet. Men det viktiga är att hon är fri och i livet. Hon gav sig iväg med sin kampanjchef Maryja Maroz. Samtidig är en del av hennes kampanjteam kvar som gisslan i Belarus”.
Tsichanouskaja gör i sin video en tydlig anspelning på att

emigrationen inte är frivillig: ”Jag vet att många kommer att förstå mig, många kommer att döma mig, och många kommer att hata mig. Men Gud förbjude att ni skulle stå inför ett sådant dilemma som jag stod inför”.
I en andra video, där omständigheterna kring inspelningen är än mer oklara, läser Tichanouskaja uttryckslöst från en text där hon manar sina anhängare att ”respektera lagen”, inte motsätta sig polisen eller protestera på allmänna platser, för att inte ”riskera liv”.

De exakta omständigheterna kring videoinspelningarna och Tsichanouskajas förflyttning till Litauen är således ännu höljda i dunkel. Men det mesta tyder på att hon ställdes inför vad maffiabossen Vito Corleone i ”Gudfadern” kallade för ”an offer you can’t refuse” (ett erbjudande du inte kan avvisa). Det vill säga att hon ställdes inför hotet att om hon inte lät sig deporteras skulle hon liksom sin make bli inspärrad i fängelse, eller något värre.
Förvisningen av Tsichanouskaja kom knappt två dygn efter att Lukasjenko proklamerat storseger

i söndagens presidentval. Den skedde samtidigt som polisstyrkor i huvudstaden Minsk och ett dussin andra städer för andra natten i följd beskött demonstranter med gummikulor, tårgas, chockgranater och vattenkanoner i ett försök att kväsa de stora protesterna mot ett val och en valutgång som många belarusier betraktar som riggat till Lukasjenkos fördel.
Kravallpolisen misshandlade många demonstranter med påkar och batonger, sammanagt har tusentals personer arresterats.

De flesta av motkandidaterna fick inte ens ställa upp i valet, och några av dem, bland annat Svjatlanas make Siarhei Tsichanouskij, greps redan i maj.
Enligt de officiella siffrorna, som inga oberoende bedömare eller valanalytiker tror ett ögonblick på, ska Lukasjenko ha vunnit 80 procent av rösterna.
Tsichanouskaja skulle ha fått knappt 10 procent, men det vägrade hon att acceptera. Innan hon lämnade Belarus förklarade hos sig vara den verkliga vinnaren.

Oppositionen har manat till fortsatta protester mot fuskvalet och även till en landsomfattande strejk, trots varningar från Lukasjenko att regimens svar på ”olagliga aktioner” kommer att bli skoningslöst.
Det visar att regimen inte tvekar att sätta in brutal och blodig terror mot landets befolkning för att rädda Lukasjenkos hittills 26-åriga styre.
Men det har inte hindrat att demonstrationerna i Minsk och på andra håll har fortsatt för tredje dygnet i följd, med slagord som ”Lukasjenko en kackerlacka!”, ”Frihet!” och ”Leve Belarus!” Det visar också en annan sak: att ”Europas sista diktatur” har förändrats så mycket att om Lukasjenko ska lyckas med att klamra sig kvar vid makten kräver det massiv repression.

Michael Winiarski

Fakta. Oppositionen i Belarus

Oppositionskandidaten Svjatlana Tsichanouskaja är hustru till bloggaren Siarhei Tsichanouskij, som planerat att kandidera i presidentvalet men i stället

fängslades i maj. Efter det att Siarhei gripits beslöt sig hustrun Svjatlana att ta hans plats. Tsichanouskaja har två nära allierade – med snarlika historier – i Maria Kalesnikava, kampanjledare för den fängslade oppositionspolitikern Viktor Babaryko, och Veranika Tsepkalo, vars make Valerij Tsepkalos kandidatur diskvalificerades av valmyndigheten.
Vid en valseger hade Tsichanouskaja lovat att frige alla politiska fångar och utlysa nyval där alla diskvalificerade kandidater får delta.

Sydafrika försöker medla i grannlandet

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Sydafrikas regering skickade i helgen en delegation till grannlandet Zimbabwe för att försöka få till en lösning på den politiska krisen. Men sände-buden fick inte träffa

oppositionen och nu växer kritiken.

Johannesburg.

Hyperinflation, politiskt förtryck och ett hälsoläge som förvärrats av covid-19-pandemin har samverkat till att skapa den största politiska krisen i Zimbabwe sedan despoten Robert Mugabe under kuppliknande former tvingades från makten för snart tre år sedan.

En lång rad journalister och oppositionspolitiker har fängslats och strejker avlöser varandra medan regimen försöker slå ner på försök till offentliga folksamlingar.

I helgen skickade Sydafrikas president Cyril Ramaphosa en delegation till Zimbabwe för att inleda ett medlingsförsök. Men trojkan, som bestod av tidigare vicepresidenten Baleka Mbete och två exministrar, mötte bara representanter för president Emmerson Mnangagwa och regeringspartiet Zanu PF medan oppositionen fick vänta förgäves på att ge sin syn på saken.

– Vi hade ombetts att vara tillgängliga för ett möte med Ramaphosas sändebud men vid

dagens slut hade de rest tillbaka utan att träffa vår delegation. Vi kan bara tolka det som att det uteblivna mötet var ett resultat av påtryckningar från Zanu PF, säger oppositionspartiet MDC:s tales-person Fadzayi Mahere, som själv fängslades i början av augusti, i ett uttalande.

I Sydafrika ökar nu trycket på regeringspartiet ANC och president Ramaphosa. ANC ses historiskt som ett systerparti till Zanu PF och sydafrikanska politiker har länge haft en avvaktande inställning och dragit sig för att öppet kommentera den negativa utvecklingen i Zimbabwe.

Under helgen var det tänkt att den regionala samarbets-organisationen SADC, där både Sydafrika och Zimbabwe ingår, skulle hålla sitt 40:e årliga toppmöte. Men jubileet firas på distans och har helt överskuggats av coronapandemin och krisen i Zimbabwe.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Harris ska hjälpa Biden till president-posten

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Det blir Kaliforniensenatorn Kamala Harris som flankerar Demokraternas presidentaspirant Joe Biden när denne – av allt att döma – ställs mot Donald Trump i USA:s presidentval den 3 november.

Kaliforniens tidigare chefs-åklagare Harris har gjort sig känd för hårda utfrågningar av såväl ministrar som HD-domarkandidater i senaten.

”Jag har den stora äran att meddela att jag har valt Kamala Harris – en orädd kämpe för de små, och en av landets finaste offentliga anställda – som min kandidat”, skrev Joe Biden på Twitter sent på tisdagskvällen svensk tid.

Kamala Harris valdes in i senaten 2016 och betonar ofta sin

bakgrund inom rättsväsendet. Hon ses som progressiv, är för legalisering av marijuana och ”förnuftiga vapenlagar” och hon förrättade Kaliforniens första vigsel av ett samkönat par när sådana giftermål blev tillåtna 2013.
Under den tidiga valrörelsen gjorde Kamala Harris, som också var presidentaspirant, vissa utfall mot Joe Biden – främst med anledning av att han då sagt att han tidigt i sin karriär samarbetat med politiker som var för segregation. Men nu verkar stridsyxan vara nedgrävd.

Harris har indisk-jamaicanskt påbrå och spås kunna locka många minoriteter till valurnorna.
den 3 november
55-åriga Harris var tidigare Joe Bidens utmanare i kampen om presidentskandidatsposten. Hon har tidigare arbetat som åklagare och sitter i USA:s senat.
Som distriktsåklagare i San Francisco och senare som Kaliforniens statsåklagare var hon både första kvinna och första svarta person. Hon var även första svarta kvinna att bli senator för Kalifornien och att bli en av de

viktigare kandidaterna under ett primärval.
Demokraternas konvent hålls den 17 till 20 augusti och det är då partiets kandidat till USA:s presidentval i november officiellt utses. Formellt står Milwaukee i Wisconsin som arrangör. På grund av coronapandemin kommer arrangemanget huvudsakligen att äga rum virtuellt, utan publik, och med många anföranden på distans.
DN TT
Fakta. Demokraternas konvent

Hålls den 17–20 augusti. Formellt står Milwaukee i Wisconsin som arrangör, men på grund av coronapandemin kommer arrangemanget huvudsakligen att äga rum virtuellt, utan publik, och med många anföranden på distans.
Presidentkandidaten Joe Biden håller sitt stora tal från Wilmington, Delaware. På talar-listan står också Barack och Michelle Obama, Bill och Hillary Clinton, Joes hustru Jill Biden samt primärvalskandidaterna Bernie Sanders och Elizabeth - Warren och Demokraternas stjärnskott Alexandria Ocasio-Cortez.

Mediemogulen Jimmy Lai släppt mot borgen

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Mediemogulen och demokrati-aktivisten Jimmy Lai har släppts mot borgen. Hongkongbor har rusat till tidningsställen för att stödköpa hans tidning Apple Daily, i protest mot att han greps.

Lai möttes av jublande anhängare när han släpptes vid midnatt, lokal tid. Han greps på måndagen tillsammans med två söner och personer i ledningen för hans mediebolag Next Digital, enligt den nya lag som kritiker anser är ett sätt för Peking att kväsa demokratirörelsen.

Hongkongbor har visat sin sympati genom att stödköpa Lais tidning, den Pekingkritiska Apple Daily, som fick mångdubbla - upplagan från de vanliga 70 000 exemplaren till 550 000. Tidningens förstasida pryddes under tisdagen av en bild på en

handfängslad Lai och rubriken ”Apple kämpar vidare”.
På tisdagen beslutade Peking även att förlänga mandatet för Hongkongs lagstiftande församling med ett år från det tidigare slutdatumet 30 september. Åtgärden införs enligt statliga medier för att hantera att höstens planerade val skjutits upp.
TT-Reuters

Kvinnor visar grönt ljus i Bombay

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Indiens största stad Bombay byter kön på trafiksignalerna vid övergångsställena. Från och med nu visar en grön kvinna att det är fritt fram att korsa gatan på 240 platser i megastaden.

I det land som rankas som farligast i världen för kvinnor är symbolvärdet viktigt.

Jorden runt.

Sakta men säkert börjar kvinnorna ta större plats i det offentliga livet Indien, framför allt i städerna. De skaffar sig bra utbildningar och jobb.
Fortfarande är det dock mångdubbelt fler män som rör sig ute i samhället. På bussar och tåg är risken stor att bli utsatt för sexuella trakasserier.
Säkerhetsläget avhåller kvinnor från att gå ut på kvällarna.

Efter den brutala gängvåldtäkten på en buss i New Delhi för snart åtta år sedan, där offret skadades så svårt att hon senare avled, fick ett problem som tidigare pratats tyst om stor uppmärksamhet.
Sedan dess har stora ansträngningar gjorts för att förbättra kvinnornas utsatta situation.
Att ändra utseendet på trafikljusen kan ses som en väldigt liten förändring, men enligt kvinnorättsaktivister sänder det ut en viktig signal om att kvinnor hör hemma i gatulivet.
Enligt myndigheterna i Bombay återspeglar nyordningen 20-

miljonerstadens öppna och toleranta karaktär.
Trafiksignalerna ska signalera jämlikhet och stärkandet av kvinnors rättigheter.
Alla är inte lika imponerande. Till New York Times säger stadsplaneraren Pooja Sastry att det handlar om en tom gest som inte förändrar någonting.
– Vi känner oss inte säkrare på gatorna. Brottsligheten minskar inte. Misshandeln i hemmen - kommer att fortsätta, säger Pooja Sastry.
De senaste åren har parker och gator försetts med bättre belysning på många håll. I städer över hela Indien har det startats taxibolag där kvinnliga chaufförer kör kvinnor. I Bombay har lokaltågen, som transporterar - svindlande 7,5 miljoner passagerare om dagen, särskilda kvinnovagnar för att göra resandet säkrare.
I New Delhi infördes förra året - gratis kollektivtrafik för kvinnor.
Flera delstater delar ut cyklar till flickor så att de inta ska hoppa av skolan i brist på ett säkert sätt att ta sig dit.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Amina Manzoor: Ett stort risktagande av Ryssland att godkänna vaccinet

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Kommentar. DN:s medicinreporter

Det ryska hälsoministeriet har godkänt ett vaccin mot covid-19. President Vladimir Putin sade under tisdagen att hans dotter redan vaccinerats och att han hoppas att vaccinet snart ska kunna massproduceras. Men att godkänna ett otillräckligt testat vaccin innebär stora risker inte bara för Ryssland utan för hela världen.

1. Vad är det som har hänt?

Ryssland har godkänt världens första vaccin mot covid-19. Detta trots att det inte har testats i större kliniska studier på människor. Landets president Vladimir Putin säger att vaccinet ska vara ”tillräckligt effektivt” och planerar nu för att massproducera

och vaccinera människor, parallellt med att större studier görs.

2. Vilka risker finns med att hoppa över viktiga forskningssteg?

Hela världen hoppas på ett vaccin mot covid-19, och fler än 150 möjliga vaccin är under utveckling. Det har gått snabbare än någonsin, men ett vaccin måste fortfarande testas på människor i flera olika steg innan det kan godkännas för användning. De olika forskningsstegen kallas fas 1, fas 2 och fas 3.

Fas 3 är det sista steget innan ett godkännande och då testas hur - säkert och effektivt vaccinet är på ett stort antal människor. Bio-teknikföretaget Modernas vaccin-kandidat testas till exempel på 30 000 personer. Även om tidigare forskningsfaser generellt ska upptäcka biverkningar kan det finnas ovanligare, men också allvarliga, biverkningar som inte upptäcks förrän i fas 3-studier. Det är ett steg som inte kan hoppas över.

Genom att godkänna och använda ett otillräckligt testat vaccin tar Ryssland en mycket stor risk, inte bara för den egna befolkningen. Om vaccinet skulle visa sig ge

allvarliga biverkningar kan det också avskräcka människor i hela världen från att vaccinera sig med något annat vaccin som visar sig vara effektivt och säkert i studier. Det finns också en möjlighet att vaccinet inte ger tillräckligt skydd, och då riskerar smittspridningen att öka om människor beter sig som om de är skyddade när de i själva verket inte är det.

3. Vad vet vi om det ryska vaccinet?

Det är utvecklat av forsknings-institutet Gamaleya och baseras på adenovirus som orsakar förkylning hos människor. Viruset genförändras för att ge ett skydd mot det nya coronaviruset, sars-cov2. Flera andra vaccinförsök i världen baserar sig på samma metod.

Vi vet inte hur effektivt vaccinet har varit i de små studier som gjorts på människor, och därför vet vi inte hur väl det fungerar i olika grupper, till exempel bland äldre. Det finns inte heller någon information om vilka biverkningar som har upptäckts.

Världshälsoorganisationen WHO har tidigare uttryckt oro över Rysslands försök för att skynda på ett vaccin. Enligt WHO:s upp-daterade lista över vaccinförsök

har det ryska vaccinet ännu inte testas i fas 2 eller fas 3.
Det ryska vaccinet är det första i världen som har godkänts för bred användning. Kina har tidigare godkänt ett vaccin för militärt bruk. Att Ryssland blir först med ett vaccin mot covid-19 innebär inte bara en propagandaseger, utan också möjligheter till stora inkomster då flera länder redan uttryckt intresse för det ryska vaccinet. Men riskerna är mycket stora.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se

Auckland stänger efter nya covidfall

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Nya Zeeland.
Nya coronafall rapporteras i Nya Zeeland för första gången på över tre månader. Beskedet har fått premiärminister Jacinda Ardern att utfärda en ny nedstängning av landets största stad Auckland, där alla som har yrken som inte bedöms som samhällsviktiga nu

ska arbeta hemifrån igen.
Skolorna stänger om inte barn till personer med samhällsviktiga yrken går där.
Dessutom stänger offentliga instanser, barer, restauranger och företag. De fyra fallen har konstaterats i samma familj, men det är oklart var smittan har kommit från.
TT

Regeringen varnades för riskerna

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Libanon.
Den 20 juli, två veckor före den förödande explosionen i Beirut, varnades president Michel Aoun och premiärminister Hassan Diab av personer inom säkerhetstjänsten för att förvaringen av explosiva ämnen utgjorde en säkerhetsrisk, uppger

Reuters. En medarbetare till Diab, vars regering avgick på måndagen, bekräftar att man tog emot brevet och skickade det vidare till försvarsrådet för bedömning.
På tisdagen steg dödssiffran efter förra veckans explosion till 171. Minst 6 000 människor skadades och mer än en kvarts miljon är hemlösa.
Mia Holmgren

Ridskola var rekordstor knarkfabrik

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Nederländerna.
Ett rekordstort knarklabb för tillverkning av kokain har avslöjats i en ombyggd ridskola i Nederländerna, uppger lokal polis. Polisen gjorde en razzia mot byggnaden i fredags och kunde då gripa 17 misstänkta personer varav de flesta var colombianska medborgare.

– Det här är det största laboratoriet för kokaintillverkning vi någonsin hittat i Nederländerna, säger polischef Andre van Rijn.
Polisen uppskattar att det tillverkats mellan 150 och 200 kilo kokain om dagen i labbet, vilket motsvarar ett gatuvärde av omkring 4,5 till 6 miljoner euro.
Nederländerna anses vara en central plats för införsel av narkotika i Europa och man har länge arbetat hårt för att bekämpa brottsligheten.
TT-AFP

Spänt i Bolivia efter en veckas vägblockader

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Det politiska läget i Bolivia är spänt sedan regeringskritiska rörelser blockerat stora vägar i över en vecka. På sociala medier pågår ett informationskrig och flera

aktörer varnar för att våldet riskerar att eskalera.

De omfattande protesterna mot Bolivias tillfälliga regering har gått in på sin andra vecka. Enligt den statliga nyhetsbyrån ABI har vägblockaderna redan kostat landet motsvarande nästan 900 miljoner svenska kronor.

Demonstranterna anklagas av regeringen för att stoppa transporter av syrgas till coronapatienter i landets största städer. Enligt regeringen har 31 dödsfall skett som en direkt följd av bristen på syrgas på sjukhusen. Under måndagen skickades därför en karavan med syrgasbilar, eskorterad av militär, från Santa Cruz i östra Bolivia med målet att korsa landet och nå La Paz.

Demonstranterna förnekar att mediciner och syre skulle stoppas i blockaderna och på sociala medier läggs klipp upp som tycks visa hur karavanen och andra medicintransporter ostört får passera.

– Vi vill förtydliga för folket att vi tar ansvar och tillåter normala passager för alla ambulanser och syrgastransporter, säger en aktivist till radiokanalen Kawsachun.

Den avsatte socialistledaren Evo Morales kallar karavanen ”en provokation som leder till våld”. Partikamraten Franklin Flores, ordförande i parlamentets hälsoutskott, säger att bristen på syrgas är ett politiskt misslyckande och anklagar regeringen för att försöka iscensätta en konfrontation.
Regeringens officiella budskap är att den försöker skruva ned konfliktnivån.
– Vi försöker undvika ett inbördeskrig i det här landet, säger inrikesminister Arturo Murillo till CNN Español, men tillägger:
– Man kan inte bara gå ut och skjuta folk, även om det politiskt vore det korrekta att göra.
TT

Finländsk regerings-spricka om karantän

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Finland.
Personer som varit i ett ”riskland” ska enligt ett regeringsbeslut kunna sättas i obligatorisk karantän när de kommer till Finland, skriver Hufvudstadsbladet. Att bryta mot karantänen kan ge böter eller fängelse i upp till tre månader.
Hittills har frivillig karantän gällt vid inresa till Finland men i fortsättningen ska regionförvaltningarna kunna besluta om obligatorisk coronakarantän. Beslutet kommer efter att masstester på vissa flygrutter visat ett ”överraskande resultat”. På ett plan ska 24 av de 157 passagerarna ha testat positivt för covid-19.
Justitieminister Anna-Maja Henriksson (SFP) säger att hon blev tagen på sängen av beskedet om obligatorisk karantän.

Detta har över huvud taget inte diskuterats inom regeringen och jag anser att det här är en fråga av sådan kaliber att hela regeringen gemensamt bör behandla den, säger hon enligt nyhetsbyrån SPT.
TT

Heathrow vill testa alla som landar

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Den brittiska storflygplatsen Heathrow, som redovisar ett ras för resenärer på 88 procent i juli till följd av reserestriktioner i covid-19-pandemin, vill införa coronatest vid ankomst på flygplatsen. Kravet framförs sedan den brittiska regeringen infört 14 dagars karantän vid ankomst från

Spanien, Luxemburg, Belgien, Bahamas och Andorra.
– Regeringen kan rädda jobb genom att införa tester, för att ta bort karantän vid resor från högriskländer, säger Heathrows vd John Holland-Kaye.
TT-Reuters

Trump-beslut ändrar märkning på varor

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Varor som produceras i Hongkong för export till USA kommer att behöva märkas med ”Made in China” från och med 25 september. Det framgår av ett meddelande från den

amerikanska regeringen, enligt South China Morning Post. Beslutet är en del av Donald Trumps beslut att ändra Hongkongs särskilda status och hans exekutiva order om Hongkongs ”normalisering”. Som en följd av regionens ändrade status kommer företagen att vara föremål för samma tullar som exportföretag från Fastlandskina. I dagsläget är bara 1 procent av varorna som exporteras från Hongkong tillverkade där och Hongkong är i stället ett stopp på vägen för varor som tillverkats i Kina.

Kamala Harris är mycket mer än svart och kvinna

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Kamala Harris har goda chanser att bli vicepresident i USA. Hennes parhäst Joe Biden leder stort i opinionsmätningarna inför presidentvalet den 3 november. Vinner de blir Harris en av

världens mäktigaste personer och hamnar ett pinnhål från stolen i Ovala rummet – Joe Biden fyller 78 år ett par veckor efter valdagen.
Den 55-åriga senatorn har en imponerande karriär bakom sig som jurist, distriktsåklagare i San Francisco och delstatsåklagare i Kalifornien. Hon har också skrivit ett par fackböcker och en barnbok.
Politiskt tillhör hon mittfåran inom Demokraterna. Hon vill ha en allmän sjukförsäkring, legalisera cannabis, ge papperslösa invandrare möjligheten att bli medborgare och skärpa vapenlagstiftningen. Hon har också gjort sig känd för att vara en tuff utfrågare i kongressen när den hört representanter för Trumpadministrationen.
Men många fokuserar nu på att hon är svart och kvinna. Hennes mor var förvisso tamil från Indien – men lyckades bli cancerforskare i USA. Hennes far föddes på Jamaica – och gick i pension som ekonomiprofessor på Stanforduniversitetet. Harris är gift med en jude – som är framgångsrik jurist. Hon är också

den tredje kvinnan någonsin som kandiderar till vicepresidentposten.
Att hennes etnicitet och könstillhörighet är de kännetecken som uppmärksammas överallt säger mer om USA:s historia och det amerikanska samhället än om henne. Slaveriet och dagens rasism och antisemitism är levande materia. Det är också ett brännande faktum att det – liksom i många andra länder – inte finns lika många kvinnor som män på politiska toppositioner.

Så det är naturligtvis glädjande att en svart kvinna för första gången blir vicepresidentkandidat. Men framför allt är det Kamala Harris egen bedrift att studera, arbeta hårt och få politiska förtroendeuppdrag som borde göra henne till en stark vicepresidentkandidat.
Väljarna borde sätta Kamala Harris politiska uppfattningar och yrkesmässiga insatser före hennes hudfärg och könstillhörighet. Motsatsen vore förnedrande för henne.

Sofia Nerbrand
sofia.nerbrand@dn.se

Vinner Biden så står Harris på tur att ta över

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Som kvinna med brokig kosmopolitisk bakgrund kan vicepresidentkandidaten Kamala Harris representera Demokraternas framtid. Allt medan Joe Biden åldras som landsfader. En potentiell ny ”bromance” i Vita huset, skriver DN:s korrespondent Björn af Kleen.

Analys.

En ”orädd krigare för den lille mannen”. Så beskriver Joe Biden sin nyutnämnda vicepresidentkandidat. Det må vara sant att Kamala Harris, dotter till två invandrade akademiker, uppvuxen i Oakland utanför San Francisco, känner starkt för USA:s fattiga – landets papperslösa invandare, alla miljoner utförsäkrade och arbetslösa.

Men som rikspolitiker, som senator för Kalifornien, har Harris snarare utmärkt sig på den stora scenen – i direktsända politiska debatter, under tunga utfrågningar av nominerade ministrar och domare i senaten. Dessa situationer utspelar sig i regel i Washingtons gyllene salar snarare än på gudsförgätna syltor i Mellanvästern eller Södern, den ”lilla mannens” arenor.
Kamala Harris är det slags politiker som tycks kunna frammana energi i det kritiska ögonblicket, likt en professionell idrottare som tänder till under mästerskapets sista avgörande stund. En förmåga som Joe Biden sannerligen är förtjänt av. Under valrörelsen har Biden ofta varit en besvikelse i debatterna, vilsen på gränsen till sömngångaraktig. Nu kanske den 23 år yngre Harris kan bidra med liberal viljekraft då det gäller.
När man säger att 55-åriga Harris ser ut som en politiker i en modern tv-serie är det denna kärlek till strålkastarljuset man delvis syftar på – ett slags glansfull självmedvetenhet i situationer som mindre självsäkra politiker finner förlamande.

Hon är jurist, tidigare riksåklagare och justitieminister i USA:s mest folkrika delstat Kalifornien. I senaten har hennes yrkeskompetens kommit väl till pass under utfrågningarna där hon använt en teknik som ligger nära det kyliga förhöret, en kompetens som Harris måste ha slipat fram i rättegångssalar.
Joe Bidens idé om en välfungerande arbetsrelation mellan en president och en vicepresident är starkt präglad av hans åtta år som Barack Obamas högra hand. Obama och Biden var märkbart lyckliga tillsammans.

Energin som uppstod mellan dem brukar omtalas som deras *bromance* – en tillit som kunde ta sig uttryck i kramar, ömsinta ryggdunkar, en tår.
Obama, som är sträng, självkontrollerad och akademisk, tycktes slappna av i Bidens sällskap. Biden har överlevt sju sorger och besvär i sitt privata liv. (En dotter och en första hustru dog i en bilolycka, en älskad son gick bort i cancer.) I närhet av denna överväldigande sorg verkade Obama förmå njuta maktens frukter för ett ögonblick.

Kan Biden och Harris, om de blir valda, hitta en liknande arbetsglädje? Kanske kan den 78-årige Biden stöpa en lansfaderlig roll åt sig själv, agera patriark med alla sina fel och brister.
Medan Harris representerar partiets framtid – en vass kvinna med brokig kosmopolitisk bakgrund som bär samtidens stora konfliktområden i sin kroppsliga erfarenhet, i sitt släktträd.
Under våren och sommarens världsomspännande protester mot rasism och polisvåld har Kamala Harris ställt sig bakom en rad krav på förändring av polis och kriminalvård. Det finns ett personligt arv från medborgarrättsrörelsen i familjen – hennes mamma, född i Chennai i Indien, var aktivist i Oakland. Men ”aktivist” kan man inte kalla Harris. Hon utbildade sig till jurist och åklagare för att hon ville försöka påverka samhället inifrån dess juridiska institutioner. Som justitieminister ådrog hos sig ofta kritik från vänstern, som ansåg att hon lierade sig med de konservativa polisfacken.
Hos både Harris och Biden finns en klockarkärlek till det politiska

hantverket, till den politiska makten, som kan verka nästan exotisk i en värld där populister tävlar om att markera distans till den etablerade politiken. I Harris uppenbarelse som politiker, i hennes ton och språk, i hennes dräkter och temperament och erfarenhet, finns mycket lite av utanförskap eller radikalitet. ”Jag vill inte omstrukturera samhället”, sade hon som presidentkandidat.
Med Harris som vicepresidentkandidat har Demokraterna egentligen gjort ett ganska kontroversiellt val. Vinner Joe Biden i november står Kamala Harris näst på tur som partiets ledare och presidentkandidat 2024. Uppenbarligen tror partiet att missnöjet med den etablerade politiken – som bar fram Trump till makten 2016 och som utlöst kravaller i sommar – kan stävjas inifrån etablissemanget och dess institutioner. Av två pragmatiker som tillsammans besitter över ett halvt sekel av politisk erfarenhet, av kompromiss och rävspel.
Den tredje november ska ”den lille mannen” ha gjort sitt val.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Dela

Tuff jurist som kan ta kampen mot Trump

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Den tuffa åklagaren Kamala Harris kan ta upp kampen mot Donald Trump om lag och ordning, efter en sommar som dominerats av protester mot rasism och polisbrutalitet. Men Demokraternas nya vicepresidentkandidat kan också vänta sig kritik från vänstern – för att hon inte gjort tillräckligt för att bekämpa diskriminering i rättssystemet.

Kamala Harris har ända sedan början av mars beskrivits som en av de absolut starkaste kandidaterna till nomineringen som vicepresidentkandidat. Hennes ställning stärkes ytterligare när förväntningarna på att Biden skulle välja en svart kvinna skruvades upp under sommarens protester mot rasism och polisvåld i USA.

Harris kan definieras som afro-amerikan, men hon och hennes familj är framför allt en produkt

av smältdegeln USA: Båda föräldrarna var invandrare. Hon representerar ett annat amerikanskt ideal än den vita nationalism som bidrog till Donald Trumps valseger hösten 2016.

Trumps läger kommer att göra sitt bästa för att utmåla duon Biden och Harris som en del av en galet radikal vänster i USA. Men så länge den debatten kretsar kring polisen och protesterna kan det bli svårt att nagla fast Kamala Harris.

Hon har en lång erfarenhet som åklagare hemma i Kalifornien, och kan utmana Trumplägret i debatten om lag och ordning. Men hon kan också förvänta sig kritik från vänsteraktivister och en del jurister – som hävdar att hon gjorde alldeles för lite för att stävja rasism i rättsväsendet under åren som distriktsåklagare i San Francisco och justitieminister i delstaten Kalifornien.

Kamala Harris har anklagats för att blunda för besvärande omständigheter i flera kända rättsfall, och hon har också ställts till svars för att hon stretat emot reformer av polisen – till exempel beslutet att låta polispatruller

bära kroppskameror som kan dokumentera hur de agerar vid olika ingripanden.
På flera punkter är hon dock en typiskt progressiv demokrat som argumenterar för strängare vapenlagar och legalisering av marijuana. År 2013 förrättade hon Kaliforniens allra första vigsel av ett samkönat par. Och hon är inte främmande för demonstranterna i medborgarrättsrörelsen – tvärtom.
Kamala Harris har berättat att hon fick sina första intryck av politiken från sittvagnen. Modern Shyamala var politisk aktivist på Berkeleyuniversitetet i Kalifornien, och hon brukade ta med sina små döttrar till demonstrationstågen.
”Som barn var jag omgiven av vuxna som marscherade och ropade på något som de kallade för rättvisa”, har Kamala Harris berättat på en tidigare kampanjsida. Hon var bara 10 år när hon och hennes lillasyster Maya lyckades driva igenom en kampanj för en ny lekplats på en bakgård vid deras hyreshus.
De båda flickorna, som även tillbringade en del av uppväxten i kanadensiska Montreal, fortsatta

att kampanja ihop som vuxna. Maya Harris arbetade som rådgivare åt Hillary Clinton 2016, och har funnits med i teamet varje gång storasystern kandiderat till ett ämbete. I deras gemensamma intervjuer framkommer ett särskilt släktdrag: Det smittande, bullrande skrattet.

År 2016 tog Kamala Harris politiska karriär fart, och hon valdes in i senaten i Washington DC. Där gjorde hon sig ett namn som skarp och vass utfrågare i olika utskottsförhör. Hon fick sitt stora genombrott som rikspolitiker när Brett Kavanaugh grillades i kongressen inför tillsättningen i Högsta domstolen 2018.

I fjol kandiderade hon till presidentposten i Demokraternas primärval i USA. Då sa hon att hon slogs för sanning och rättvisa. ”Det här är en tid då vi amerikaner ser oss i spegeln och frågar om det här verkligen är vårt land. Svaret är att vi är bättre än så här”, berättade hon för DN:s Martin Gelin vid ett kampanjmöte i New Hampshire förra våren. Några månader senare gick hon till skarp attack mot Joe Biden i en tv-sänd debatt mellan

Demokraternas toppkandidater i primärvalet. ”Jag tror inte att du är rasist”, inledde hon, och riktade sedan svidande kritik mot Bidens insatser som senator, och hur han samarbetat med politiker som försvarade segregationen i USA. Den attacken kunde ha kostat henne nomineringen som vicepresident. Enligt uppgifter i amerikanska medier har partitopparna i Demokraterna tvivlat på hennes lojalitet. Men så sent som i förrförra veckan fångades Joe Biden på bild vid ett framträdande i Delaware med anteckningar om Kamala Harris i handen. ”Hyser inget agg” och ”stor respekt för henne” löd några av punkterna.

När han offentliggjorde sitt val på tisdagskvällen blev beskrivningarna mer översvallande: Smart, tuff och redo att leda.

Kanske hade han tagit intryck av de senaste veckornas diskussioner, när flera debattörer beskrivit kritiken mot Kamala Harris och hennes medtävlare som rasistisk och sexistisk. Kolumnisten Jessica Bennett i New York Times konstaterade:

Det var ingen som sa åt John F Kennedy att han var för äregirig. Kamala Harris fyller 56 om några månader, men tillhör ändå en yngre generation än presidentkandidaten Biden, snart 78. Samtidigt är hon en person som kan kliva in och ta kommando direkt, om något skulle hända en ålderstigen president.
Hon blir den tredje kvinnan som kandiderar till vicepresidentposten för något av de stora partierna i USA. Den första var demokraten Geraldine Ferraro 1984, som bland annat ska ha fått frågan om hon kunde baka blåbärsmuffins.
Kamala Harris gillar faktiskt att laga mat på fritiden. Hon slipper kanske frågorna om köket i kampanjen, men debatten om äregirigheten lär hon få leva med. Ni kommer att möta motstånd, men låt det inte tynga er, konstaterade hon nyligen på en konferens för unga, svarta kvinnor.

Karin Eriksson

Fakta. Kamala Harris

Född: 20 oktober 1964.
Uppvuxen i Oakland och Berkeley i Kalifornien, samt Montreal i Kanada. Pappa är ekonomiprofessor från Jamaica, mamma var cancerforskare från Indien.
Yrkesbakgrund: Studier i ekonomi och statsvetenskap, därefter juridik. Distriktsåklagare i San Francisco. Justitieminister i delstaten Kalifornien.
Politisk karriär: Senator från 2017. Vicepresidentkandidat 2020.
Familj: Maken Douglas Emhoff, två bonusbarn samt systern Maya Harris, systerdottern Meena Harris, och hennes familj.

Arbetslöshet och hunger i pandemins spår plågar Indien

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

I Indien – det tredje värst drabbade landet i världen av coronapandemin – har åtta av tio hushåll svårt att få ekonomin att gå ihop, enligt en färsk rapport från Rädda Barnen

Varannan anger hunger och brist på mat som det största problemet.

Det folkrika Indien med 1,3 miljarder invånare har omkring 2300000 bekräftat smittade av - covid-19 – bara USA och Brasilien har fler fall. Och ökningen går snabbt, det tog mindre än tre veckor för landet att gå från en miljon bekräftade fall till två miljoner. De senaste veckorna har antalet nya fall fyllts på med mellan 50000 och 60000 varje dygn. Mörkertalet tros vara

mycket stort, då Indien testar i förhållandevis liten omfattning. Drygt 45000 människor har avlidit.
Indien genomförde en strikt lockdown i två månader från mitten av mars. Över en natt kollapsade delar av landets arbetsmarknad. Tiotals miljoner migrantarbetare från landsbygden förlorade sin försörjning på byggen, restauranger och som chaufförer. De började då vandra mot sina hembyar på landsbygden.
– Människor har rört sig mycket inom landet, mellan städer och landsbygd. Det har bidragit till att viruset nu sprider sig på landsbygden, säger läkaren Srinath Reddy som är rådgivare åt regeringen till BBC.
Rädda Barnens rapport, där omkring 10000 människor har intervjuats, målar upp en dyster bild av hur pandemin slår mot befolkningen. Åtta av tio säger att de har svårt att hitta arbete. En fjärdedel av hushållen saknar helt inkomst. 45 procent har tvingats ta lån för att klara de dagliga utgifterna. Varannan lider av matbrist. I 40 procent av familjerna har barnen inte fått

hjälp att sköta skolgången i hemmen.
– Undersökningen visar vilka utmaningar människor står inför. Utbildningen har tagit stryk, särskilt för de mest utsatta barnen, säger Anindit Roy, programchef för Rädda Barnen i Indien.
Hon varnar för att barnäktenskap, barnarbete, sexhandel och undernäring kan öka om inte kraftfulla åtgärder vidtas.
Världshälsoorganisationen (WHO) har flera gånger varnat för utvecklingen i Indien. Toppen av coronautbrottet är ännu inte nådd. I många indiska familjer lever flera generationer tillsammans på en liten yta. I storstädernas slumområden, där hundratals människor samsas om en toalett, är fysisk distansering omöjlig.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Anna-Lena Lauren: Lukasjenko förödmjukar och plågar demonstranterna

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Personer som uppges vara belarusiska demonstranter paraderas halvnakna och misshandlade i statlig tv.

Samtidigt står anhöriga utanför polisstationerna i Minsk och köar för att få veta vad som hänt deras närmaste. Över tusen personer har gripits. Diktatorn Lukasjenkos repressionsvåg har släppts lös.

Mannen ser ut att vara drygt tjugo. Iklädd endast kalsongerna och med märken efter slag på rygg, mage och i ansiktet förs han bakbunden ut ur sin cell. Under tiden förklarar den statligt kontrollerade belarusiska tv-kanalen Belteleradio att många av demonstranterna mot valfusket är före detta brottslingar.

– Det räcker med att titta på tatueringarna på mannens kropp för att förstå att han är en fängelsekund, konkluderar journalisten.

Det är omöjligt att veta vem mannen är. Han kan lika gärna ha gripits för något annat. Allt ingår i en propagandakampanj, som diktatorn Aleksandr Lukasjenko nu har satt i gång i Belarus för att svartmåla oppositionsrörelsen efter de omfattande demonstrationerna mot valfusket. Sedan presidentvalet i söndags har belaruser över hela landet demonstrerat mot den, även med Lukasjenkoregimens mått mätt, ovanligt grova manipuleringen av röster. Oppositionens presidentkandidat Svjatlana Tsichanouskaja samlade så stora massor under valkampanjen att hennes officiella resultat, 9,9 procent, framstår som en förolämpning.

Nu jobbar hela det belarusiska myndighetsmaskineriet med att systematiskt svartmåla demonstranterna. Över tusen personer har gripits, enligt belarusiska inrikesministeriet. Utanför häktena i Minsk köar folk

för att få veta vad som hänt deras närmaste.
Målet, att skrämma folk till underkastelse, verkar vara delvis nått. Demonstrationerna mot valfusket i Minsk har mattats av, men fortsätter i mindre grupper. Folk leker katt och råtta med polisen genom att samlas på oväntade ställen och sedan byta plats.
Invånare i Minsk filmar från sina balkonger hur inrikesministeriets elitsoldater jagar och misshandlar demonstranter.
Lukasjenkoregimen skyller på ryska, ukrainska och polska medborgare och säger att protesterna har varit ”tydligt koordinerade”. I nyhetssändningarna visas dollarsedlar och radioutrustning upp som demonstranterna ska ha haft på sig. Bland annat två aktivister från den ryska NGO-organisationen ”Ett öppet Ryssland” Artiom Vazjenkov och Igor Rogov har gripits.
Den ryska journalisten Maksim Solopov från oberoende Meduza var försvunnen i två dagar utan att det gick att nå honom.
– Jag fick stryk. Nu har jag hjärnskakning, sår och

blåmärken, men jag är vid liv. Jag är tacksam över att de inte sköt mig, säger Solopov till Ria Novosti efter att han igår återbördades till Ryssland.

Också Igor Rogov har släppts och återvänt till Ryssland, medan Vazjenkov sitter kvar i häktet i Minsk. Bägge arbetar för ”Ett öppet Ryssland”, som stöder demokratirörelser och finansieras av den Putinkritiska oligarken Michail Chodorkovskij.

I centrala Minsk samlades över 200 vitklädda kvinnor och lade ner vita blommor i solidaritet med demonstranterna. I stället för att ropa slagord klappade de i händerna. Den belarusiska oppositionens ursprungliga mål handlade om just detta – att genom fredliga protester sätta en så stark moralisk press på Lukasjenko att han skulle bli tvungen att förhandla.

Lukasjenko svarade med att sätta in hela våldsmaskineriet mot demonstranterna och tvinga Tsichanouskaja att gå i landsflykt. Som det ser ut just nu verkar Lukasjenkos planer att gå i lås.

Anna-Lena Laurén

Videon med Tsichanouskaja bär tydliga spår av tvång

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Videon med den belarusiska oppositionspolitikern Svjatlana Tsichanouskaja avslöjar att hon agerade under tvång. Det syns på många detaljer, enligt oberoende experter.

I tisdags lämnade oppositionsledaren Svjatlana Tsichanouskaja plötsligt Belarus. Innan dess publicerades två videomeddelanden som nu har analyserats av oberoende medier. Enligt dem är det tydligt att Tsichanouskaja har befunnit sig i en situation av tvång.

I belarusiska centralvalnämndens kontor i Minsk står en buteljgrön lädersoffa. Den syns i flera intervjuer med centralvalnämndens ordförande Lidija Jermosjina. När oppositionsledaren Svjatlana Tsichanouskaja filmas sitter hon i samma soffa. Den oberoende nyhetssajten Meduza har jämfört

sofforna och gardinen som syns bakom. Färgnyansen är annorlunda eftersom ljuset faller olika. Men sofforna och gardinen är identiska.
Videon har med stor sannolikhet spelats in på centralvalnämnden. Tsichanouskaja besökte den under tisdagen för att lämna in en protest mot valfusket. Därefter var hon inte kontaktbar under flera timmar. Sedan kom plötsligt beskedet att hon har lämnat landet.
Det andra beviset, enligt Meduza, är Tsichanouskajas tonläge och kroppsspråk. I valvideon tittar hon in i kameran och talar avslappnat. I de två videosnuttar som publicerades efter att hon hade lämnat landet flackar hon med blicken eller läser direkt från ett papper.
Videosnuttarna lades inte ut av Tsichanouskajas stab, utan av kanalen Zjoltye Slivy på den sociala medietjänsten Telegram. Det är en anonym kanal som systematiskt har smutskastat oppositionen.
Innehållet i talet är också märkligt. Tsichanouskaja kallar sig ”en svag kvinna”, vilket är ett eko av hennes konkurrent,

sittande president Aleksandr Lukasjenko. Han har upprepade gånger förringat hennes kön under valkampanjen.
Tsichanouskaja säger inte uttryckligen att hennes barn har blivit hotade. Hon säger: ”Barnen är det viktigaste vi har i livet.” Det är inte information utan en självklarhet, av den sort som jag själv ofta hör människor säga i det forna Sovjet när de egentligen vill flytta uppmärksamheten mot något annat.
Eller då man inte vill säga vad som egentligen har hänt.

– Det är bara kniven vid strupen som fattas. En gisslan talar, skriver den ryska oppositionsledaren Aleksej Navalnyj på Twitter.

Anna-Lena Laurén

En död i böldpest i Mongoliet

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Mongoliet. En man i västra Mongoliet har avlidit av böldpest, meddelar landets hälsodepartement. Det är det senaste fallet av den fruktade sjukdomen som har registrerats i landet och i grannlandet Kina i år. Dödsfallet ska dock bekräftas med laboratorietester.

Minst en person dör av pesten varje år i Mongoliet. Den bakteriella sjukdomen sprids vanligtvis av loppor som sätter sig på murmeldjur som lever i regionen.
Regeringen har inlett kampanjer där invånarna avråds från att äta djuren.
TT-AFP

Tre döda när tåg spårade ur

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Skottland. Tre personer, däribland lokföraren, omkom när ett tåg på onsdagen spårade ur i östra Skottland, rapporterar brittiska medier. Sex personer fördes till sjukhus, men de uppges inte vara allvarligt skadade.
Efter urspårningen ska loket och tre av tågets vagnar ha kanat ned för en vägbank. Den senaste tiden har kraftig nederbörd skapat översvämningar i området där olyckan inträffade.
Amanda Dahl

Gripen mediemogul manar till fortsatt kamp

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Hongkong. Den prodemokratiske mediemogulen Jimmy Lai, som släppts mot borgen efter att ha gripits tidigare i veckan, uppmanar journalisterna på sin tidning Apple Daily i Hongkong att ”fortsätta kämpa”.

71-årige Lai var en av tio personer som greps i måndags inom ramen för en polisinsats mot påstått samröre med utländska krafter. Brottsrubriceringen infördes i och med den nya säkerhetslag som Peking tvingade igenom i Hongkong i juni och som kritiker anser syftar till att kväsa demokratirörelsen i Hongkong.

TT-AFP

Det är inte polisen folk ska vara rädda för. De bör vara rädda för viruset som är lurigt och som sprider sig.

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Den franska regeringens talesperson Gabriel Attal apropå att Frankrike gradvis kommer att öka poliskontrollerna för att se till att munskydd bärs på de platser där det är obligatoriskt och att människor håller avstånd till varandra.

TT-Reuters

Tesla genomför aktiesplit

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Den amerikanska elbilstillverkaren Tesla har meddelat en aktiesplit. Bolaget – som är populärt även bland svenska handlare – har en av de högst värderade kurserna på Wall Street. Genom att dela varje aktie i fem hoppas företaget på att göra dem mer tillgängliga för anställda och investerare.

Beskedet om splitten fick aktien att stiga med mer än 7 procent i efterhandeln.

TT-Reuters

Tyska kraftjätten sänker prognosen

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Tysklands största kraftkoncern Eon, en stor aktör på den svenska kraftmarknaden, sänker prognosen för 2020. Eon hänvisar till effekter av covid-19-pandemin, som beräknas ge en negativ effekt på 300 miljoner euro.
Prognosen för helåret ligger nu på ett rörelseresultat på 3,6–3,8 miljarder euro och en nettovinst på 1,5–1,7 miljarder euro.
Eon-aktien backar med drygt 1 procent efter beskedet.

TT-Reuters

Långsam återhämtning för Kastrup

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Antalet flygpassagerare på Kastrup i Köpenhamn ökade markant i juli jämfört med juni. Det är dock fortfarande en dramatisk minskning, jämfört med förra sommaren, konstaterar flygplatsen.
Under juli passerade bara knappt 560 000 passagerare genom terminalerna på flygplatsen. Det är 81,8 procent färre än i juli förra året.
TT

En femtedel av brittisk BNP utraderad

TT-Reuters

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Den brittiska ekonomin, världens sjätte största, har gått in i en djup recession med ett BNP-ras på 20,4 procent under årets andra kvartal.
Nedgången var värst i april och maj. En återhämtning noterades i juni, då BNP steg med 8,7 procent jämfört med månaden före.

”Dödspatrullens” kvarvarande ledare ska ha gripits i Spanien

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Spansk polis har slagit till mot ett internationellt nätverk som misstänks ha odlat och smugglat marijuana i stor omfattning. Enligt DN:s källor ingår två av de gripna i den så kallade ”Dödspatrullen” från Rinkeby. Därmed ska nu alla utpekade ledargestalter inom den ökända grupperingen vara frihetsberövade.

Spanska myndigheter meddelade under onsdagen att ett tjugotal personer från olika länder sitter anhållna efter en rad razzior i och runt Barcelona i Katalonien. Bilder från den katalanska polisorganisationen Mossos d’Esquadra visar marijuana-odlingar, säckar med beslagtagen narkotika och en varmvattenberedare som ska ha använts för att förvara droger.

Enligt ett pressmeddelande är tillslagen resultat av en ett år lång spaningsoperation.
”Utredningen inleddes i juli 2019 när narkotikapoliser upptäckte att en kriminell organisation från Sverige etablerat sig i Katalonien”, skriver Mossos d’Esquadra.
Två bröder från Sverige pekas ut som ledare för den misstänkta narkotikaligan. Enligt flera källor till DN handlar det om en 23-åring och en 24-åring från södra Järva i västra Stockholm. Männen ingår, enligt svensk polis, i den kriminella gruppering kallad ”Dödspatrullen” eller ”3MST” som anses vara en av parterna i en gängkonflikt som skördat ett tiotal dödsoffer sedan 2015.
”Det handlar om en extremt våldsam gruppering”, konstaterar Mossos d’Esquadra i sitt pressmeddelande.
Som DN nyligen rapporterat står en annan av ”Dödspatrullens” utpekade ledare just nu under åtal för dubbelmord i Danmark tillsammans med fyra andra. Sedan tidigare sitter ytterligare två ledargestalter i svenskt fängelse, dömda till långa straff för bland annat grovt narkotikabrott. Efter gripandena i

Spanien anses därmed hela ”Dödspatrullens” ledarskikt vara slaget i spillror.
Inom Stockholmspolisen finns hopp om att detta kan få positiv effekt för invånarna i södra Järva, där rädslan för att vittna länge varit utbredd. Så här säger sektionschef Stephan Kiernan, som leder arbetet mot den organiserade brottsligheten i nordvästra Stockholm:
– De kriminella grupperingarnas våldskapital kan minska som följd av ett gripande, det har vi sett tidigare. Men vi vet också att om tar man bort en gruppering uppstår det snabbt ett vakuum som kan fyllas av andra. Därför måste vi följa vår långsiktiga plan för att minska nyrekryteringen och klara upp fler brott, annars får vi inte tillbaka människors tillit.
Den nu gripne 23-åringen har tidigare misstänkts för tre mord. Med mannen i häkte bedömer Stephan Kiernan att det finns chans att nya vittnen vågar träda fram.
– Det ger en möjlighet vi inte får missa, säger han.
23-åringen greps redan 2018 i Barcelona på begäran av svensk åklagare, misstänkt för grovt

narkotikabrott och grovt vapenbrott. Tillsammans med sin bror och andra personer i samma gruppering anklagades han för inblandning i storskalig narkotikahantering i Stockholmstrakten. Till skillnad från de medåtalade friades bägge bröderna då målet prövades våren 2019, och det var därefter som männen åter lämnade Sverige för Spanien.

Målet har dock överklagats och en ny förhandling höll på att planeras i Svea hovrätt då de nya gripandena skedde.

Kammaråklagare Henrik Söderman vid Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet är den som ansvarar för tidigare svenska utredningen. Han utesluter inte att det så småningom går att hålla rättegång även i Sverige, efter att den spanska utredningen är avklarad.

– Vi följer vad som händer nere i Spanien. En förutsättning för att de ska kunna komma hit är att vi begär dem häktade på nytt, och det är något jag funderar över just nu, säger Henrik Söderman till DN.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

Bakgrund. Från småtjuvar till misstänkta knarkhandlare.

De utpekade ledarna för “Dödspatrullen” har på fem år gått från inbrottstjuvar och gaturånare till misstänkta mördare och narkotikasmugglare. Sedan 2015 anses grupperingen ligga i konflikt med konkurrerande “Shottaz”, som också har sin bas i Södra Järva.

Under ledarskiktet finns ett flertal unga män födda på 00-talet. En av dessa är en dömd mördare som nu är internationellt efterlyst, sedan han lyckades rymma under en permission för tre veckor sedan.

Israel och UAE slöt fredsavtal

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Israel och Förenade Arabemiraten (UAE) har undertecknat ett fredsavtal. Det slöts på torsdagen och har kommit till med hjälp av medling från USA och syftar till att normalisera relationen mellan länderna.

”Enormt genomslag i dag! Historiskt fredsavtal mellan våra två fina vänner, Israel och Förenade Arabemiraten”, skriver Donald Trump på Twitter.

Avtalet, som getts namnet Abraham-avtalet, är en produkt av utdragna förhandlingar mellan länderna. Det är det första i sitt slag sedan 1994 då ett liknande fredsavtal slöts mellan Israel och Jordanien.

Överrenskommelsen mellan de två länderna hanterar bland annat det känsliga ämnet annektering och Israel förbinder sig att delvis upphöra med annekteringen av palestinskt territorium, meddelar talespersoner från Vita huset.

Från palestinskt håll kommer kritik mot avtalet. Hanan Ashrawi, talesperson för den palestinska paraplyorganisationen PLO, menar att Förenade Arabemiraten genom detta ”normaliserar” Israel.

TT Reuters

Gripandet av tidningsägaren i Hongkong en tydlig markering från Peking

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Hongkong går inte längre att känna igen. Skillnaden på vilka rättigheter Kina tar sig i staden – jämfört med för bara fem år sedan – är milsvid. Ett växande

antal unga flyr nu från Hongkong.
När tidningsmogulen Jimmy Lai greps i veckan leddes han fängslad i handbojor genom sin redaktion.
Sättet som han greps på var en kinesisk maktdemonstration.
Syftet var att visa vem som bestämmer.
Apple Daily har envetet stöttat protesterna för demokrati i Hongkong. När andra medier börjat tänka sig för vad de publicerat har tidningen, som grundades av Jimmy Lai, stått fast vid kritiken mot regimen i Peking.
Rubriker över förstasidan har påmint Hongkongbor när det varit dags att gå ut på gatorna för att demonstrera igen.
Tidigare i år publicerades ett öppet brev till Donald Trump med uppmaningen att rädda Hongkong från Kina.
Jimmy Lai greps i sitt hem i måndags och fördes genom redaktionen på sin tidning.
Nästan 200 polismän rotade där igenom skrivbordslådor. De samlade ihop dokument som stoppades i väskor framför ögonen på förargade medarbetare,

som filmade vad som skedde och lade ut det på internet.
Den 71-årige mediemogulen Jimmy Lai anklagas för att i hemlighet samarbetat med främmande makt, ett vagt formulerat brott som sedan den 1 juli infogats i Hongkongs nya så kallade säkerhetslagstiftning. Gripandet sänder en signal från Peking att det styrande kommunistpartiet inte drar sig för att använda den nya lagen för att kväva yttrandefrihet i Hongkong. Det yttersta syftet är att tysta demokratirörelsen.

Jimmy Lai är typisk för hur en näringslivsmagnat tagit sig fram i det superkapitalistiska Hongkong. Tolv år gammal övergav han sin by i södra Kina och kom som fripassagerare på en fiskebåt till Hongkong. Där jobbade han i fabriker som barnarbetare till låg lön, innan han arbetade sig upp inom textilindustrin och skapade sitt eget framgångsrika internationella klädmärke Giordano.
Vad som skiljer Jimmy Lai från andra finansmän i Hongkong är att han med tiden också blivit en högljudd röst för demokrati.

Starten för det kom 1989, sedan Kina använt militär i Peking för att krossa protesterna för demokrati på Himmelska fridens torg.
Han började skriva kritiska kommentarer som publicerades i Hongkong. Kina svarade med hot om att stänga hans butiker som ledde till att han tvingades sälja sitt företag.
I stället startade han publikationer i Hongkong för att sprida demokratins budskap. Populärast blev tidningen Apple Daily, som länge varit en nagel i ögat på kommunistpartiet. Det gav honom rykte som en man som vågade utmana Peking.
I intervjuer har Jimmy Lai sagt att friheten i Hongkong gett honom allt och att han nu betalar tillbaka genom att kämpa för den friheten.
Innan han fördes bort i början av veckan hade han i år redan gripits två gånger, anklagad för att ha deltagit i otillåtna protester i fjol, och åtalats för att ha medverkat i en minnesceremoni för offren i massakern i Peking 1989.
När den nya lagen infördes för sex veckor sedan sa Jimmy Lai till BBC att det var dödsstöten för Hongkong.

För de hundratusentals invånare i Hongkong som i fjol demonstrerade för sin frihet, mot den föreslagna lagen, var bilderna av den gripne Jimmy Lai en nedslående bekräftelse på den utveckling de har varnat för. Men de ger inte upp.

När han i onsdags släpptes mot borgen möttes han av jublande anhängare utanför polisstationen. Många viftade med det senaste numret av Apple Daily för att visa sitt stöd. Tidningen hade tryckt över en halv miljon exemplar, mot 70 000 i vanliga fall, rapporterade nyhetsbyrån AFP.

Om Kinas ledning inte tillåter tidningen att överleva måste vi Hongkongbor själva rädda den, var en vanlig uppfattning bland anhängarna.

Hongkong har varit en sinnebild för frihet i skuggan av det röda Kina. Metropolen har ofta toppat listan över platserna i världen där det ansetts lättast att göra affärer. Men de som nu jämför med det Hongkong de bodde i för bara några år sedan känner inte igen sig. Hur kunde förändringen ske så snabbt?

När Storbritannien efter 150 år överlämnade Hongkong till Kina

1997 var löftet att finanscentret skulle få behålla yttrandefrihet, fria domstolar och sin relativa demokrati i 50 år.
Gripandet av Jimmy Lai är det hittills tydligaste beskedet om att den eran nu är över. Att han släppts mot borgen kan ses i ljuset av Kinas vanliga strategi att ta två steg framåt, följt av ett halvt steg bakåt för att något mildra intrycket.
De senaste åren har Hongkongbornas rättigheter urholkats förbluffande snabbt.

Här en jämförelse mellan två händelser som visar vad endast en kort tid gjort med Hongkong:
För mindre än fem år sedan försvann den brittiska medborgaren Lee Bo i Hongkong. Han var kollega med den svenske förläggaren Gui Minhai som i dag sitter fängslad i Kina.
Extremt oroande, skrev EU då i ett uttalande efter försvinnandet. Oroande för att om fastlandskinesiska myndigheter opererat i Hongkong var det ett brott mot lagen. Regimen i Peking kommenterade över huvud taget inte saken.

I måndags greps Jimmy Lai fullt öppet efter långvarig kritik mot det kinesiska kommunistpartiet. Nästan 200 poliser i Hongkong gick stärkta av den nya lagstiftningen demonstrativt öppet till väga i räden på redaktionen på Apple Daily. Maktdemonstrationen var inte att ta miste på.

Att nyheten spreds i Hongkong hade kommunistpartiet i Peking av allt att döma ingenting emot. Inte när själva syftet var att statuera exempel.

Att visa upp en av de mest orädda kritikerna i handbojor är typisk fastlandskinesisk taktik för att sprida rädsla och peka på vad som händer den som inte lyder. Nu vet invånarna i Hongkong att männen i Peking fått ett verktyg de tänker använda.

Vad omvärlden tycker om gripandet verkar Kina räkna med att kunna skaka av sig. Ännu för några år sedan passade sig den kinesiska ledningen för att provocera västvärlden i överkant. I Hongkong för att staden spelar en avgörande roll som finansiell knutpunkt med resten av världen. Den betydelsen väntas minska när ledningen i Peking nu är i full färd

med att planera för en framtid där beroendet av Hongkong avtar. På område efter område tar dagens kinesiska ledare Xi Jinping för sig utan att till synes bry sig om internationell kritik. I ryggen har han landets ekonomiska muskler. Det handlar om allt från den nya lagen i Hongkong till att Kina bygger konstgjorda öar i Sydkinesiska havet. Uppförandet av de så kallade omskolningslägren i Xinjiang i västra Kina, dit över en miljon muslimska uigurer beräknas ha förts, är en annan drastisk förändring.

På senare år har Hongkong blivit tillflykt för kinesiska advokater och författare som av säkerhetsskäl inte ansett sig kunna bo kvar i Fastlandskina. I Hongkong har de kunnat fortsätta att arbeta för demokrati och mänskliga rättigheter utan att förföljas. Därifrån har de kunnat kritisera regimen i Peking eftersom yttrandefrihet rått.
I dag erbjuder Hongkong inte längre det skyddet, gripandet av Jimmy Lai är det yttersta beviset. Vad som väntar tidningskungen är ännu oklart, men med den nya lagen kan stränga straff, upp till

livstids fängelse, utdelas för brott som samhällsomstörtande verksamhet, separatism och samarbete med främmande makt. Lagen omfattar såväl bosatta som besökare i Hongkong samt medborgare från Hongkong som bor utomlands. I särskilda fall kan rättegång äga rum på det kinesiska fastlandet, där domstolar är ställda under Kommunistpartiet.

Vågen har nu vänt åt andra hållet. Från Hongkong flyr, enligt Washington Post, ett växande antal unga invånare, som deltog i den senaste protestvågen. Det handlar om personer som gripits och släppts, ibland mot borgen, och som nu fruktar för sin framtid. De söker asyl i andra länder som Storbritannien, Tyskland, Australien och Kanada. Många har också sökt sig till Taiwan.

När Jimmy Lai i onsdags släpptes mot borgen begav han sig på nytt till sin redaktion på Apple Daily. Han vädjade om stöd från USA för att ändra på Kinas beteende. Varningen var tydlig:

– Om vi inte ändrar Kina, kommer världen inte att ha fred, sa han.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Fakta. Lagen har fördömts av en rad länder

Lagen som ska skydda rikets säkerhet gäller den självstyrande regionen Hongkong och antogs av Kinas folkkongress och trädde i kraft den 30 juni.
Den så kallade säkerhetslagen listar fyra kategorier av brott: separatism (secession), omstörtning (subversion), terrorism och samverkan med annat land eller externa element som allvarligt kan hota rikets säkerhet.
Lagen har fördömts av en lång rad länder, av EU och av experter som menar att den i praktiken avskaffar principen om ”ett land, två system” som enligt överenskommelsen då Storbritannien lämnade över Hongkong Kina ska gälla till 2047. Enligt överenskommelsen ska Hongkong också stifta sina egna lagar.
TT

Björn af Kleen: Delar av Bidens tal kom från återvinningscentralen

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Vicepresidentkandidaten Kamala Harris är en vitalare politiker än sin chef Joe Biden. Det intrycket bekräftades under parets första offentliga framträdande tillsammans.

För tredje gången gillt försöker Joe Biden bli USA:s president. När han officiellt nomineras som Demokraternas kandidat på partikonventet nästa vecka är han närmare tronen än någonsin tidigare. Men även om Biden skulle vinna valet mot Trump den tredje november riskerar han att överskuggas av sin nya glansfulla vicepresidentkandidat Kamala Harris, 22 år yngre än honom själv.

Riskerna med att utse en sådan vital vicepresidentkandidat

synliggjordes under duons första framträdande tillsammans på onsdagskvällen. Det var en viktig kväll för Biden, en nystart på kampanjen. Men delar av innehållet i kandidatens tal kom från återvinningscentralen.
Harris gav ett piggare intryck. Hon verkade sugen på strid. Mest minnesvärt var hennes påstående att Trump kört ekonomin i botten liksom allt annat han någonsin ärvt. En elegant påminnelse om att högerpopulisten Trump föddes in i den ekonomiska överklassen. Den såriga familjehistorien har nyligen åskådliggjorts av Trumps brorsdotter Mary i en bästsäljande bok, som presidenten försökte stoppa. Harris tycktes njuta av att strö salt i det såret.
Spänningar mellan presidenter och vicepresidenter är stoff för tv-serier. Presidenter är upptagna med att regera. Vicepresidenter anses ha tid att intrigera i västra flygelns korridorer. Minns hur den kalkylerande vicepresidenten ”John Hoynes” ständigt oroar president Bartlets stab i tv-serien ”Vita huset”.
Men kanske är Kamala Harris suveräna vitalitet inget bekymmer för Joe Biden. Han har låtit

signalera att han nöjer sig med en mandatperiod i Vita huset, om han skulle bli vald. Biden har talat om sig själv som en brygga till en ny generation makthavare i det demokratiska partiet.
Redan under primärvalet kunde han låta sina gäster agera huvudperson. Jag såg Biden tala en kylslagen lördagsförmiddag i Iowa. John Kerry, den tidigare utrikesministern, var där som gästtalare. Men Kerry talade mycket längre och mer inlevelsefullt än Biden. Presidentkandidaten själv satt på en pinnstol och lyssnade lite förstrött som han vore en besökande farbror från bygden. Det ingår i Bidens chevalereska repertoar att kalla fullvuxna medarbetare för ”kid”, vilket betonar snarare än raderar ut åldersskillnaden. Under onsdagskvällen talade Harris om Bidens favoritson Beau, som dog i hjärncancer 2015. Det var ömsint formulerat. Men de ständiga påminnelserna om Bidens familjetragedier förstärker bilden av honom som melankolisk åldring som överlevt sina egna barn. Kamala Harris, å sin sida,

har inga barn, vilket förstärker hennes lite ålderslösa framtoning. Bevittnar vi ett slags charad? Demokraterna är ett parti för USA:s invandrare, minoriteter och urbana kvinnor. Om ett par decennier kan Demokraterna troligen vinna presidentvalet utan stöd från en majoritet av äldre vita män. Men än så länge behövs dessa som väljarunderlag för att återta Vita huset. Om partiet sätter Biden på tronen kanske tillräckligt många alienerade farbröder inbillar sig att man fortfarande bestämmer.

Det är en teori som riskerar att bekräfta Republikanernas propagandastycken om att Biden blott är en nickedocka för Kamala Harris och en radikal vänster. Det är nog att underskatta Bidens äregirighet, disciplin och politiska patos.

Men det är samtidigt en bild som är svår att skaka av sig. Gamla Joe med en filt över benen i Vita husets rosenträdgård, hustrun Jill vid hans sida. De matar duvor och dricker te. Inne i Ovala rummet: en ny generation ledd av Kamala Harris, upptagen med att styra landet. Tänker Bidens

medarbetare gå med på den ordningen?

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Demonstrationer mot riggat val sprider sig

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Arbetare på flera stora bilfabriker i Belarus har gått i strejk. Det är en kraftig upptrappning av den politiska kris som utlöstes i samband med att Aleksandr Lukasjenko utropade sig till segrare i söndagens presidentval. Lukasjenko hävdar att det är

”kriminella” som demonstrerar för fria val.

Massprotesterna mot det riggade valet fortsätter att sprida sig över Belarus för fjärde dygnet i följd. Myndigheterna uppger att 6700 personer har gripits för deltagande i vad som betecknas som olagliga gatudemonstrationer.

Protesterna nådde på torsdagen även den belarusiska fordonsindustrin, en nyckelbransch i Belarus ekonomi och hörnsten för Lukasjenkos politiska maktbas. Enligt flera oberoende medier strejkar de anställda, eller delar av personalstyrkan på 11000 man, på fabriken BelAZ i Zjodino fem mil öster om Minsk, som tillverkar tunga gruvmaskiner.

På BelAZ har arbetarna i ett möte med fabriksledningen krävt ”ärliga val”.

Även på MAZ, en buss- och lastbilsfabrik i huvudstaden Minsk som också tillverkar militärfordon, ska arbetarna ha gått i strejk, oklart hur många av de 15000 anställda.

Innan dess rapporterades protestaktioner på gödselkombinatet Grodno-Azot.

Strejker är en ovanlighet i Belarus, och om det blir ett omfattande arbetsstillestånd kan det utgöra en allvarlig utmaning för Lukasjenkos regim.
Kraven som de strejkande ställer är i stort sett de samma som demonstranterna i Minsk och dussintals andra städer har ställt: fria och rättvisa val, att kravallpolisen dras bort från städerna, att det ges tillstånd för större möten och att Lukasjenko avgår.
På Grodno-Azot, med 8000 anställda, är kravet en ”rättvis” räkning av rösterna.

Det är ännu osäkra uppgifter om hur stor omfattning strejkerna har, om det bara handlar om vissa avdelningar eller större delen av fabrikerna.
Ekonomen Jaroslav Romantjuk säger till den ryska tv-kanalen Dozjd att strejkerna pågår på företag som är kraftigt understödda av staten.
– Det visar att protesterna inte gäller ekonomiska krav, de vill inte ha korv utan de vill ha frihet. Vi kan stå inför en nationell strejk.
Michael Winiarski

Hundratals tyskar testade positivt – blev inte informerade

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Minst 900 personer som testats positivt för covid-19 i tyska Bayern kan ännu vara ovetande om sin smitta och riskerar därför att sprida den vidare. En orsak till att de drabbade inte har informerats om smittan är att provsvaren har förts in för hand i Excel-ark.

Tyskland har ofta fått beröm för landets omfattande testkapacitet och välutbyggda system för smittspårning och isolering. Det pekas ut som en viktig anledning till att landet hittills klarat sig väl genom coronapandemin, med jämförelsevis få rapporterade dödsfall och många lediga sjukvårdsplatser. Sedan i helgen är det dessutom obligatoriskt för personer som har vistats i så kallade riskområden utomlands

att låta testa sig vid inresa till Tyskland för att undvika karantän.
Men i delstaten Bayern väntade under torsdagen 44000 personer på sina provsvar som i vissa fall blivit liggande i två veckors tid. Av dem har minst 900 personer testats positivt för covid-19 utan att ha informerats. Ovetande om sin smitta kan de därför ha spridit den vidare till ett okänt antal människor.
Debaclet har fått Bayerns regeringschef Markus Söder (CSU) att avbryta en resa till Nordtyskland för att reda ut problemen på hemmaplan.
En orsak till att provsvaren inte nått fram till de drabbade är – som så ofta i Tyskland – bristen på digitalisering. I avsaknad av digitala journaler och rapportsystem har testsvaren förts in för hand i Excel-ark, ett arbete som är både personal- och tidskrävande. Även testpersonerna har själva fått fylla i sina person- och kontaktuppgifter med en handstil som inte alltid varit lätt att avkoda.

En annan orsak till dröjsmålet är att fler än vad de regionala myndigheterna räknat med har låtit testa sig för det nya coronaviruset. Bayern, som har omkring 13 miljoner invånare, är den enda tyska delstaten där alla som vistats utomlands erbjuds gratis covid-19-tester vid inresa i landet. Mobila teststationer har byggts upp på flygplatser, tågstationer och längs motorvägarna och målet är att inom kort ha byggt ut testkapaciteten till 250 000 tester om dagen.

Samtidigt som Bayern försöker få ordning på testsvaren fortsätter antalet nya bekräftade covid-fall att stiga i Tyskland, om än från låga nivåer. På torsdagsmorgonen rapporterades 1 445 nya fall från hela landet, vilket är en ökning med 150 procent jämfört med bottennoteringen i mitten av juli.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Spansk region inför rökförbud

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Galicien blev på torsdagen den första spanska region som infört totalt rökförbud på allmänna platser utomhus där det är svårt att hålla avstånd, som uteserveringar och välbesökta stränder.
Anledningen: man fruktar att rökning i trånga utrymmen kan leda till coronasmitta. Röken i sig är troligen inte en riskfaktor vad gäller covid-19, men de spanska myndigheterna fruktar att rökare utsöndrar avsevärda mängder salivdroppar när de blåser ut bloss. Ett par spanska studier har också visat att storrökare i snitt rör vid ansiktet 300 fler gånger per dag, än vad en icke-rökare gör.

Erik de la Reguera

Virusfall i överfullt migrantläger

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Grekland. Det första coronafallet i ett av Greklands överfulla ö-migrantläger har konstaterats, meddelar en person vid migrationsdepartementet.
Den insjuknade vid migrantlägret Vial på ön Chios är en man från Jemen som enligt källan har förts till sjukhus och satts i karantän.
Runt 30 andra personer vid lägret testas för covid-19.
Fler än 3800 människor bor i lägret Vial, över tre gånger så många som det är byggt för.
TT-AFP

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Vem är Kamala Harris? Vem är hon, Joe -Bidens vicepresident-kandidat? Och vilka röster ska hon dra in? Hur stora kommer attackerna att bli från högern? DN:s USA-korrespondent Karin Eriksson reder ut.

Podden är gratis och finns på dn.se, i DN-appen och på poddplatt-formar som Radioplay, Overcast, Podcaster och Spotify.
AP TT

Finland rekommenderar munskydd

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Finland. Finlands regering och landets motsvarighet till Folkhälsomyndigheten uppmanar nu till att bära munskydd i kollektivtrafiken och på allmänna platser där det är svårt att hålla avstånd till andra människor. Beskedet kom under en pressträff med statsminister Sanna Marin

och Mika Salminen vid Institutet för hälsa och välfärd.
Rekommendationen gäller till personer över 15 år. Riskerar man att vara nära andra personer i mer än 15 minuter så bör munskydd bäras på allmänna platser.
TT

Massvaccin efter larm om böldpest

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Ryssland. Regeringschefen i den ryska delrepubliken Tuva uppmanar samtliga invånare i två distrikt längs gränsen mot Mongoliet att vaccinera sig mot böldpest.
Ordern utfärdas sedan Mongoliets hälsominister i onsdags meddelade att en man dött av

böldpest i landets västra delar. Det är det senaste fallet av flera fall av sjukdomen som har registrerats i landet och i grannlandet Kina i år.
TT-AFP

Imperiet där solen aldrig gick ned. Charmig reseskildring om Portugals väldiga kolonialhistoria

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Henrik Brandão Jönsson
”Där solen aldrig går ned.

Hur världens mest sorgsna land gjorde världen syndigare”
Natur & Kultur, 281 sidor
”Förutom att upptäcka sjövägen till Indien har portugiserna inte lyckats med mycket mer än att uppfinna vinkorken”, skriver Henrik Brandão Jönsson, DN:s korre i Rio de Janeiro, i sin bok om spåren av den portugisiska kolonialmakten i världen. Jag skrattar till. Formuleringen är typisk för en bok jag till en början misstrodde kraftigt. Vad är det här för en kåserande turistbroschyr där maträtter och nationalkaraktärer stakar ut vägen över jordklotet?
Redan undertiteln oroade mig: ”Hur världens mest sorgsna land gjorde världen syndigare.” I indiska Goa, en gång en portugisisk koloni, hittar Brandão Jönsson en frossande motpol till hindunationalismens bigotta kött- och alkoholhatande konservatism. Och i Mocambique, ”bland beach boys och bush cats”, beskriver han ett utfattigt men vänligt folk som inte hyser mycket hämndbegär mot den forna kolonialmakten. Författaren ramar in kapitlen om de gamla portugisiska kolonierna

med de sju dödssynderna och den kvinnliga och manliga sexturismens Mocambique blir alltså vällustens plats. Hm, tänkte jag.
Men när Brandão Jönsson i sista kapitlet skojar om vinkorken har jag sedan länge förstått mig på hans sätt att närma sig sitt ämne: Han noterar, som den reporter han är, i första hand det konkreta han ser och hör. Och snart inser jag att en genuin livsnjutare för pennan: Han vill verkligen veta hur maten och drinkarna smakar. Teorier om kolonialismen slipper läsaren. I stället träder människor fram när han besöker olika platser som portugisernas världsvälde en gång omfattade – så stort att solen aldrig gick ner där.
I Timor-Leste (portugisiska för Östtimor) har hälften av landets innevånare ett portugisiskt efternamn, ett världsrekord i kolonialism. Macao, numera planetens största spelhåla och nästan lika mycket i Kinas iskalla skugga som Hongkong, var en gång portugisiskt, ty även i Kina var det portugisiska kolonisatörer som först landsteg.
Men när jag läst de sju kapitlen står jag där med en ny insikt om

den oerhörda roll som det lilla landet Portugal haft sedan Vasco da Gama nådde Indien 1498. I kolonialismens långa och blodiga historia har Portugals roll på något underligt sätt aldrig varit i förgrunden, trots att landet var den första globala supermakten och inledde den transatlantiska slavhandeln och dessutom fortsatte med den långt efter att britter och fransmän förbjudit den. Slavskeppen från Angola till Brasiliens sockerrörsplantager var så talrika att hajarna ändrade sina rutter för att kunna sluka liken som kastades överbord.

Varken Portugal eller Brasiliens regeringar har lyckats få ur sig minsta ursäkt för övergreppen och än mindre arbetat för att göra upp med den kvardröjande idén om Portugal som den ”goda kolonisatören”. Brandão Jönssons bok landar faktiskt mitt i den Black Lives Matterrörelse som blivit global, trots att den skrevs innan George Floyd mördades. Den *lusofona* världen är Brandão Jönssons ämne – Lusitanien var romarnas namn på Portugals bit av den iberiska halvön. I dag talas portugisiska av en kvarts miljard människor, världens sjätte största

språk. När han besöker Angola, Afrikas tredje största ekonomi, och möter demokratikämpar och desperata diamantletare, konstaterar han att landet sällan skildras i medierna för att korrespondenterna i Sydafrika inte kan portugisiska. En korrupt angolansk elit, rik av diamanter och olja, kan ostört skita i sin egen befolkning.

I slutkapitlet möter vi det moderna Portugal, vars socialistiska premiärminister har rötter i indiska Goa. Men Lissabons sorgsna fadokvarter har koloniserats av turister och lägenheterna hyrs ut av Airbnb. Rika brasilianare slår sig ner där för att dra nytta av välfärd och slippa våldet i det egna landet. Sedan tjugo år är Brandão Jönsson bosatt i Rio de Janeiro. Brasilien är ett av världens mest ojämlika länder, med en lat och svinrik överklass som blev tvärförbannad när den förra presidenten Dilma Rousseff gav landets enorma kår av hembiträden bättre villkor. Nuvarande presidenten Bolsonaro anklagar så ofta han kommer åt Brasiliens svarta för lathet, trots att det är de som arbetar medan

den vita övre medelklassen flyter runt som lättjefulla *cariocas*. Brandão Jönsson förblir häpen över orättvisorna, skräms av tanken på att snart kanske bli rånad för sjunde gången men säger sig ändå ha korrumperats av det glada lättsinnet i Rio – och faktum är att det kanske är just det som ger den här boken dess charm.

Denna charmiga, lättlästa skildring av den lusofona världen får mig att känna mig som en turist som plötsligt får se ett blodbad utspela sig utanför hotellet.

Henrik Brandão Jönsson medarbetar i DN. Hans bok recenseras därför av Göran Greider, författare och chefredaktör på Dala-Demokraten.

Göran Greider
kultur@dn.se

Ledare: Straffa regimen och stötta oppositionen i Belarus

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Minsk ligger ungefär lika långt från Sverige som Bryssel. Men den politiska situationen är väsenskild i Belarus och Belgien. I Minsk slår diktatorn Aleksandr Lukasjenko ner demokratiaktivister – i Bryssel sammanträder folkvalda politiker från hela EU.

I söndags hölls ett så kallat val i Belarus, men det var lika riggat som alla andra omröstningar sedan Lukasjenkos maktövertagande 1994. Denna gång påstås han ha vunnit med drygt 80 procent, men ingen seriös bedömare kan tro på denna siffra.

Fler belarusier än någonsin visar nu öppet sitt missnöje med regimen. Sjuksköterskor demonstrerar, personalen på elverket i Minsk strejkar. Soldater

och poliser slänger sina uniformer i papperskorgen.
I ett videoklipp som sprids på Twitter ställer sig en stor grupp fabriksarbetare mangrant upp efter att någon av dem ropat ”Stå upp om du röstade på oppositionskandidaten Svetlana Tichanovskaja!”.
Det är en stark scen som påminner om den när eleverna ställer sig på bänkarna för att visa sitt stöd för sin sparkade lärare i filmen ”Döda poeters sällskap”.
De hunsade hukar inte längre inför sin förtryckare.

Men den totalitära regimen tar i med hårdhandskarna mot dem som protesterar. Inrikesministern talar i termer av inbördeskrig.
Enligt myndigheterna ska nära 7 000 människor ha gripits sedan i söndags för att ha ”deltagit i olagliga massevenemang”. Många av dem släpptes dock på torsdagskvällen och kunde med blodiga ansikten berätta om polisens övervåld.
Statstelevisionen sänder obehagliga inslag med blåslagna ungdomar som ståendes tvingas böja ner överkroppen mot golvet i häktet. Syftet är att skrämma

befolkningen till tystnad. Svetlana Tichanovskaja, som tog över oppositionsledarrollen efter att hennes man gripits, tvingades på tisdagen att lämna Belarus och välkomnades av grannlandet Litauen. Då lade hon upp en video där hon – under uppenbart hot – bad sina anhängare att godta valresultatet, men på fredagen uppmanade hon dem att fortsätta protestera.

Europas demokratier kan inte stillatigande låta belarusierna förbli i Lukasjenkos våld. EU:s utrikesministrar sammanträdde på fredagen på ett extrainsatt möte för att diskutera sin hållning.

Unionen lättade på sina sanktioner mot Lukasjenkos regering 2016, efter att den släppt en del politiska fångar. EU kan komma att återinföra riktade sanktioner mot personer i Belarus. Det uppgav såväl kommissionens ordförande Ursula von der Leyen och utrikesminister Ann Linde (S) inför mötet.

USA, Storbritannien, Kanada och de tre baltiska staterna har infört en så kallad Magnitskijlagstiftning för att på ett effektivt sätt kunna

bestraffa ledande personer som systematiskt kränker mänskliga rättigheter.
Länderna tillämpar i dag lagen mot skurkregimerna i Moskva, Pyongyang, Peking och Riyadh. Den 7 augusti svartlistade USA även Kommunistkinas nickedocka i Hongkong, Carrie Lam, och tio av hennes närmaste medarbetare. Det innebär att dessa individer inte kan resa till USA och att deras ekonomiska tillgångar fryses där. EU och dess medlemsländer – inklusive Sverige – bör också skaffa sig denna typ av lagar. För det är bättre att rikta sanktioner mot ansvariga makthavare än mot ett helt land där en oskyldig befolkning drabbas. Politikerna i Bryssel behöver nu ta tillfället i akt och stödja demokratirörelsen i Minsk och samtidigt sätta in straffåtgärder mot Lukasjenko och hans lakejer.

DN 15/8 2020

EU överens om att införa sanktioner mot Belarus

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

EU är på väg att införa sanktioner mot Belarus, enligt Sveriges utrikesminister Ann Linde (S), som på fredagskvällen satt i möte med sina EU-kolleger.

– I och med det här mötet kan arbetet omedelbart börja med att ta fram konkreta förslag på sanktioner, säger Ann Linde (S). Enligt henne är samtliga utrikesministrar i EU ”med skiftande entusiasm” så pass överens att man nu kan börja ta fram konkreta förslag på sanktioner.

– Det motstånd vi kanske hade väntat oss från vissa håll har vi lyckats argumentera bort, säger hon och fortsätter:

– Nu kan vi omedelbart börja titta på vilka individer som bör vara på sanktionslistan. I och med mötet i

dag har det blivit klartecken att sätta igång det arbetet.
EU:s sanktioner kan riktas mot såväl president Aleksandr Lukasjenko och hans familj, som enskilda personer inom polisväsendet och som arbetat med valet.
Ann Linde ger exempel på vilka åtgärder som EU tycker krävs i landet.
– Naturligtvis måste det hållas ett nytt val så fort det finns förutsättningar för det. Men det kan inte hållas i morgon för det ska finnas en rimlig chans för oppositionen. Det ska vara ett seriöst val, säger hon och fortsätter:
– Men vårt första krav är att alla politiska fångar släpps.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

Motkandidaten vädjar om hjälp mot diktatorn

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Den belarusiska oppositionsledaren Svjatlana Tsichanouskaja krävde på fredagen att rösterna i presidentvalet räknas om och uppmanade belarusierna att fortsätta demonstrera.

Pressen på diktatorn Aleksandr Lukasjenko har inte varit större någon gång under hans 26 år vid makten.

Lukasjenkos viktigaste motkandidat i valet, Svjatlana Tsichanouskaja, har lagt ut ett videomeddelande från Litauen, där hon just nu befinner sig med sina barn efter att ha tvingats lämna landet under hot.

Tsichanouskaja uppmanar alla borgmästare i Minsk att ordna fredliga massmöten den 15 och 16 augusti.

– På våra gator ställer sig kvinnor med blommor i händerna och

bildar kedjor av solidaritet. De är helt fredliga. De visar hela världen att vi belarusier är öppna, hederliga människor och vi vill inte ha något våld. Jag vill tacka alla poliser som vägrade lyda order och gå mot sitt eget folk, sade Tsichanouskaja.
Inspelningen skiljer sig tydligt från de videomeddelanden som lades ut efter att hon hade lämnat landet. Den verkar ha gjorts på hennes eget initiativ, inte under tvång. Hon är avspänd och tittar in i kameran. Tsichanouskaja säger dock inget om varför hon egentligen lämnade Belarus.

Därefter meddelade Tsichanouskaja att ett så kallat koordineringsråd har grundats för ett fredligt maktskifte i Belarus.
– Alla som vill ha dialog och ett fredligt maktskifte är välkomna att delta i arbetet, säger hon. Arbetare, partier, fackföreningar och andra organisationer i medborgarsamhället. Vi behöver er hjälp.
Tsichanouskaja vänder sig också till det internationella samfundet och vädjar om hjälp för att få till stånd en dialog med makthavarna i Minsk.

Demonstrationerna mot det massiva valfusket i Belarus har nu spritt sig till hela civilsamhället. Fabriker står stilla, tunnelbanearbetare i huvudstaden ställer upp sig på gatan i en fredlig protest med händerna höjda i luften och fingrarna formade till ett V-tecken för seger. De saluteras högljutt av förbipasserade bilar där chaufförerna tutar i solidaritet. På den legendariska traktorfabriken i Minsk samlas hundratals arbetare i blåställ till strejk. Arbetarna på bilfabrikerna MAZ och BelAZ strejkar. På den kemiska fabriken Azot i Hrodna, som bland annat tillverkar konstgödsel, visar strejkande arbetare i orangea hjälmar upp plakat med texten ”Stoppa våldet” och ”Vi har inte valt honom”. Protesterna har spridit sig till ett tjugotal statliga fabriker och arbetsgivare, och allt tyder på att de kommer att fortsätta. Sjukvårdspersonal i Minsk demonstrerar. Filharmonikerna kommer på jobb med skylten ”De stal min röst”. Elverket i Minsk strejkar. Pressen på presidenten Aleksandr Lukasjenko, som manipulerade rösterna i

presidentvalet och såg till att han själv fick drygt 80 procent – ett resultat som uppenbart inte stämmer – ökar för varje timme. Lukasjenko själv svarar med att i vanlig stil försöka förringa protesterna.

– Än så länge är jag vid liv och befinner mig inte utomlands, som vissa påstår, sade Lukasjenko då han inledde ett möte under förmiddagen.

Enligt den sittande diktatorn är det hans ”motståndare” som försöker vända arbetarna mot honom. Påstående är iögonfallande, med tanke på att det är Lukasjenko själv som har tvingat sina motståndarna utomlands eller helt enkelt låtit mörda dem.

Vad kommer Lukasjenko att göra nu? Det sannolika är att han fortsätter med samma taktik: att vägra erkänna valfusket, att svartmåla sina opponenter. Försöket att skrämma belarusierna till underkastelse genom att flera nätter i rad släppa lös en fruktansvärd våldsvåg visade sig inte fungera. Så länge militären, polisen och inrikesministeriets elitsoldater förblir på Lukasjenkos sida har

han våldsmonopolet. Problemet är att allt fler poliser och statsanställda nu offentligt lämnar sina uppdrag i protest.
Protesterna har nått djupt och långt – det handlar inte längre om någon urban medelklassrörelse utan om hela landet.
Över 2 000 personer som gripits i samband med demonstrationerna har nu frigivits, uppgav regimen i Minsk på fredagen enligt Reuters. Nyhetsbyrån AFP:s utsända i Minsk bekräftar stora skaror frigivna. De har skräckfyllda vittnesmål om dygnen som inlåsta.

– De brände mina händer med cigaretter, säger exempelvis 25-årige Maxim Dovtjenko, som säger sig ha tagits av polis trots att han inte ens deltog i någon demonstration.
Ryssland har på ett iögonfallande sätt undvikit att kommentera situationen i Belarus.
Att Lukasjenko försvagas är ur Kremls synvinkel bra – det kommer att göra honom mer ödmjuk och mindre krävande i förhandlingarna. Däremot vill Kreml inte att Lukasjenko ska störtas.

De känner honom och vet var de har honom.
Statsvetaren Andrej Kolesnikov säger att Ryssland redan har förlorat Belarus.
– Lukasjenko har målat in sig i ett hörn och försöker låtsas som att allt är normalt, säger Andrej Kolesnikov från tankesmedjan Carnegie till den oberoende tv-kanalen Dozjd. Kreml förhåller sig passivt och Lukasjenko har inte längre någon att tala med, för någon hjälp av väst får han inte.
Att Lukasjenko har försvagats är bra för Putin, som vill knyta Belarus närmare Ryssland. Men det kommer inte längre att ske. Ryssland har förlorat Belarus.
Anna-Lena Laurén

Michael Winiarski: Han räknade inte med ett folk som inte låter sig kuvas

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Omvärldens kritik mot valfusket och våldet i Belarus saknar spets. När den kommer från länder som Polen och USA blir känslan att de kastar sten i glashus. Även där försöker makthavarna manipulera val, och även där möts demonstranter av statens våld. Om än inte tillnärmelsevis lika brutalt som i Minsk.

Att Vladimir Putin och Xi Jinping var de första att gratulera Aleksandr Lukasjenko till ”valsegern” är logiskt. Ingen av dem bryr sig om att mycket tyder på att Svjatlana Tsichanouskaja fick betydligt fler röster än den sittande presidenten.

Det beror på att diktatorn i Minsk har betett sig exakt på ett sätt som

hans kolleger i Moskva och Peking betraktar som helt naturligt: alla medel är tillåtna för att säkra ett livslångt maktinnehav.
Västerländska demokratier befinner sig i en mer komplicerad sits. Där är EU, pådrivna av Belarus grannar Polen och Litauen, på väg att återinföra sanktioner mot Lukasjenkos regim. Den polske premiärministern Mateusz Morawiecki har gått så långt som att vända sig till EU:s utrikesföreträdare Josep Borrell för att begära ett extra toppmöte om utvecklingen i Belarus.

Utrikesminister Jacek Czaputowicz har också sagt att vägen till en lösning av konflikten i Belarus är en dialog mellan styrande och medborgare i stil med Polens ”runda bord” 1989 (som ledde till den kommunistiska diktaturens fredliga avveckling).
Att en minister i PIS-regeringen framhåller den polska historiska kompromissen från 1989 som ett föredöme kan förefalla märkligt. Under flera år har Jaroslaw Kaczynskis styrande nationalistparti Lag och rättvisa (PIS) envetet hävdat att ”runda

bordet” var ett förräderi, eftersom det var en uppgörelse mellan Solidaritet och kommunisterna. Nu är det plötsligt en modell att följa för övergången till demokrati.
Dessutom måste det vara besvärande för makthavarna i länder som Polen, men även i USA, att de så uppenbart kastar sten i glashus. Deras hantering av oliktänkande på hemmaplan gör det svårt att med trovärdighet kritisera andra länders kränkningar av mänskliga rättigheter, riggade val, försök till valmanipulation och brutalt polisvåld mot fredliga demonstranter.
I Polen har PIS skaffat sig total kontroll över public service-medierna, som användes för ensidig propaganda för president Andrzej Duda under valkampanjen. Valet kan möjligen betraktas som fritt, men knappast rättvist och demokratiskt. Till och med Jacek Kurski, chef för regeringskontrollerade kanalen TVP, har erkänt att utan PIS kontroll över TVP skulle oppositionens kandidat Rafal Trzaskowski ha vunnit en

förkrossande seger över president Duda.
Regeringen har också släppt loss allt mer våldsamma attacker mot förespråkare för hbtq-rättigheter, vilka Duda har betecknat som ”värre än kommunister”. Enbart under förra helgen misshandlade och grep polisen 48 aktivister som placerat regnbågsflaggor på statyer i Warszawa.
I USA försöker Donald Trump ifrågasätta den demokratiska valprocessen inför presidentvalet i november. Bland annat genom att hålla öppet om han accepterar en valförlust. Hans republikanska partikamrater har sedan många år arbetat på att begränsa möjligheterna för svarta och andra minoriteter att rösta. Trumps Vita hus har också sänt ut federala styrkor för att slå ned sommarens stora demonstrationer mot rasism och polisvåld.
Här måste ändå omvärlden bedriva balansgång, så att inte Belarus överlevnad som självständig stat äventyras. En totalt pariastämplad och isolerad Lukasjenko blir enklare att hantera för Putin, eftersom diktatorn i Minsk inte längre kan

spela ut Väst mot Moskva.
Moskva kan förnya sina försök att införliva Belarus i den Ryska federationen. Utan någon kontakt med EU blir det av billig rysk olja beroende Belarus ett hjälplöst offer för rysk ekonomisk utpressning.
Nyligen var Putin en hårsmån från att lyckas. Vid två dramatiska möten mellan Putin och Lukasjenko i Sotji och Sankt Petersburg i december 2019 låg avtalsförslag på bordet, som i realiteten skulle betyda att Belarus upphörde att existera som stat.

Därigenom hade Putin kunnat slå två flugor i en smäll. Han skulle ha löst problemet med att han enligt författningen måste avgå år 2024. I en ny statsbildning, ett sammanslaget Ryssland–Belarus, kunde Putin ha börjat på ny kula som president. Och han kunde skänka Moder Ryssland 10 miljoner nya medborgare och 200 000 nya kvadratkilometer.
Men i sista stund vägrade Lukasjenko att skriva på.
Problemet med sitt maktinnehav löste Putin med ”plan B”: redan den 15 januari meddelade han att den ryska författningen ändras, så

att han kan fortsätta som president till 2036.
Och den ryska annektering av Belarus som Putin drömmer om finns knappast längre på dagordningen. I så fall krävs ryska stridsvagnar.
Nu har det nämligen tillkommit en oväntad faktor, som varken Lukasjenko eller Putin har stått inför tidigare: ett helt folk i Belarus som inte längre låter sig kuvas har rest sig mot självhärskardömet.
Michael Winiarski

Det pinade landet Belarus anar en gryning bortom Lukasjenko

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Först skulle de bli polacker, sedan ryssar. Därefter kom nazisterna. Men de ville inte

göra tyskar av belarusierna. Bara utplåna dem.
Våld och förtryck har varit belarusiernas ständiga följeslagare under större delen av 1900-talet. Landets diktator Lukasjenko möter protester mot valfusket med naket våld – den enda metod han känner till. Trots det vågar belarusierna fortsätta protestera. Också de har en tradition att falla tillbaka på.
tet är svårt att säga vilket folk som tvingades lida mest under Sovjetunionens historia. Men om en tävling utlystes skulle belarusierna ligga bra till.
Under Stalins förföljelser på 1930-talet sändes större delen av landets intellektuella i arbetsläger, om de inte sköts på fläcken.
År 1941 invaderade Hitler. Nazisterna mördade större delen av de intellektuella som hade överlevt kommunisterna. Huvudstaden Minsk jämnades med marken.
År 1986 exploderade kärnkraftverket i Tjernobyl. Sjuttio procent av de radioaktiva utsläppen fördes med vind och regn från Ukraina till Belarus.

Tjugo procent av landets territorium kontaminerades. Sedan Aleksandr Lukasjenko valdes till president 1994 har belarusierna levt i en diktatur, den sista i Europa. De har inte fått bilda partier, inte fått uttrycka sig fritt, inte haft hederliga val. Demonstrationer möts med polisbatonger och vattenkanoner. I väst betraktar många Belarus som en förlängning av Ryssland. Ukrainarna gör uppror. Georgierna gör uppror. De baltiska länderna har gått sin egen väg för länge sedan.
Och belarusierna?

Många bedömare har avfärdat Belarus som ett hopplöst fall. Belarusierna har kallats sovjetifierade och passiva. Men det är en bild som inte stämmer. De har tvärtom protesterat mot Lukasjenko gång på gång – 2006, 2010, 2020. Det är bara det att våldsmaskineriet de möter är något annat än grannarnas. Den regim som belarusierna möter är inte postsovjetisk utan sovjetisk. Det betyder i praktiken totalitär. Lukasjenkos makt är absolut, och han förhandlar inte. Belarusier som går ut på gatan

och demonstrerar riskerar mycket mer än sina grannar.
Belarus har kvar dödsstraffet, det har verkställts två gånger sedan landet blev självständigt. Säkerhetsstrukturen har oinskränkta befogenheter. Att låta mörda en människa är lätt. Det har Lukasjenko gjort flera gånger. De belarusiska oppositionsrörelserna kämpar mot en regim som – i motsats till den ryska – inte är slarvig. Den lämnar ingenting åt slumpen. I Ryssland har det alltid funnits gråzoner. Putin slår ner demonstrationer, precis som Lukasjenko, men Kreml kontrollerar inte allt som pågår i det ryska samhället. Det gör däremot Lukasjenkoregimen.
Att oppositionens kandidat i presidentvalet 2020 under dessa förhållanden lyckas samla ett så brett stöd är en prestation. När Lukasjenkoregimen som väntat manipulerar valet går man ut på gatan – och blir misshandlad. Precis som år 2006 och 2010. Men den här gången vägrar man ge upp. Trots att över 4 000 människor har gripits och elitsoldater systematiskt har misshandlat demonstranter

fortsätter de fredliga protesterna.
Fabriksarbetare strejkar.
Lukasjenkos egna soldater, tjänstemän och anställda vid presidentadministrationen säger upp sig.
Någonting har hänt.
Men en sak är inte ny: att belarusierna gör motstånd. Det har de gjort förut.
Hur uppstod Belarus? Teorierna när det gäller namnets betydelse är många, men själva ursprunget är inte omstritt. Dagens Belarus var en del av det medeltida området Rutenien, som föddes ur 800-talets Kievrike.

Det handlade om en lös politisk union med många olika folk på ett stort område mellan Svarta havet och Östersjön. De som bodde i området kallades rutener eller rusiner och talade flera slaviska språk.
Så småningom föll riket samman i flera olika furstendömen. Varför Belarus fick heta just så är omdiskuterat. Ordet ”rus” kommer från Rutenien.
(Betydelsen av ordet har haft olika innebörd genom historien. Ytterst sägs det komma från svenskans ”ro”, eftersom vikingarna,

förfäderna till ruserna, kom roende över Östersjön.)
Ordet ”bela” kan betyda ”vit”, ”klar” eller ”fri”, enligt vissa teorier ”träsk”. (Det finns fortfarande stora träskmarker i dagens Belarus.) Det är möjligt att området kallades så eftersom det aldrig erövrades av mongolerna.
Ursprungligen handlade det inte bara om dagens region, utan även om områden i dagens Ukraina och Ryssland.
Från 1300-talet fram till 1790-talet ingick Belarus först i storfurstendömet Litauen och därefter i stormakten Polen-Litauen. År 1795 delades Polen och större delen av dagens Belarus inkorporerades i det ryska riket. Vissa belarusisktalande områden blev kvar på den polska sidan.
Först genomgick alltså belarusierna en polonisering. Polskan ersatte belarusiskan som officiellt språk och katolska kyrkan blev dominerande.
Därefter en russifiering. Nu var det ryska som marginaliserade belarusiskan. Den förbjöds i skolorna och ortodoxa kyrkan trängde ut den katolska.

Utan den belarusiska landsbygden hade språket inte överlevt. Inte heller den specifika belarusiska kultur som Nobelpristagaren Svetlana Aleksijevitj kärleksfullt beskriver i ”Bön för Tjernobyl”, som en blandning av animism – tron på naturbesjälning – och kristendom, en kultur där träd och växter kan betraktas som levande varelser och där gamla sedvänjor har levt kvar långt in i modern tid.

– Jag har två mödrar: Den belarusiska byn jag växte upp i, och den ryska kulturen jag utbildades i, har Aleksijevitj sagt. Hon har ofta återkommit till sin belarusiska by och vad det har betytt för hennes litterära utveckling att växa upp i ständig närvaro av muntligt berättande. Själv skriver hon på ryska, den urbana och intellektuella klassens språk sedan Belarus blev en del av det ryska imperiet. Vasyl Bykaŭ, 1900-talets stora belarusiska författare, skrev på belarusiska och översatte själv sina böcker till ryska. Föregående sekels litterära gigant i Belarus, Adam Mickiewicz, skrev på polska.

Det belarusiska språket, ett östslaviskt språk som bär stora

likheter med ukrainskan, har alltid pressats mellan ryskan och polskan. I fickor på landsbygden har det kunnat överleva. I dag är det en symbol för motstånd mot Lukasjenkoregimen. Diktatorn själv använder så gott som aldrig belarusiska, ett språk han inte kan. Enda undantaget var när han gjorde en markering mot Ryssland efter annekteringen av Krim 2014. Men också oppositionens Svjatlana Tsichamouskaja talar främst ryska, vilket inte är någon markering. Ryskan är helt enkelt det det språk hon kan bäst.

Våldet som Lukasjenko utövar mot sin egen befolkning har följt belarusierna under en stor del av deras historia. 1900-talet var ett svart sekel.
Först kom 1920- och 1930-talets tvångskollektiviseringar, med följden att över fem procent av befolkningen dog i svält. Över 250000 bönder deporterades.
I mitten på 1930-talet satte Stalin i gång Den stora utrensningen, med målet att eliminera både verkliga och inbillade fiender. Över 80 procent av de belarusiska författarna mördades, precis som en stor del av alla akademiker och

forskare. Stalins mål när det gällde de så kallade folkrepublikerna var att ”skära av huvudet”. Utan sin intelligentia skulle de etniska minoriteterna bli lättare att styra. I Belarus fall ledde det till att större delen av dem som forskade i och utvecklade det belarusiska språket försvann över en natt.
Sedan kom andra världskriget. När Tyskland anföll Sovjetunionen 1941 hamnade Belarus i kläm mellan två krigande diktaturer. Sovjettrupperna flydde i panik. Innan flykten tog de sig i varje fall tid att avrätta tusentals politiska fångar.
Det skulle bli ännu värre när nazisterna kom.
Den stora judiska minoriteten massmördades genom arkebusering. Det var nu nazisterna insåg att människoslakt med hjälp av skjutvapen tog för lång tid. Man började utveckla gaskammare. Också belarusierna var en lägre ras enligt nazistideologin. Under de tre år som ockupationen fortgick dödades över en miljon människor. Hela byar brändes ned – den mest kända massakern

skedde i Chatyn men det handlade hundratals byar. Minsk jämnades med marken och över 380 000 personer sändes i tvångsarbete till Tyskland.
I detta dödsgrepp började belarusierna göra motstånd. Ingenstans var den sovjetiska partisankampen lika omfattande som i Belarus. I de obebodda skogarna och kärren organiserade sig både belarusiska och judiska motståndsmän i egna grupperingar, som ställde till med stora problem för de nazistiska ockupanterna. Sovjetledningen såg inte på partisanrörelsen med blida ögon. Enligt den bolsjevistiska logiken är varje exempel på självorganisering ett hot. Därför gjorde man allt för att ta kontroll över partisanerna i stället för att samarbeta med dem.
När ockupationen var över fick Belarus inget tack för sin heroiska motståndskamp. I stället betraktades landet som suspekt – det hade ju blivit ockuperat av en antibolsjevikisk makt. En ny utrensningskampanj följde och etniska ryssar placerades på ledande positioner. Under hela efterkrigstiden pågick en

systematisk russifiering av ett redan russifierat land.
Den 26 april 1986 exploderade kärnkraftverket i Tjernobyl i Ukraina, ett tiotal kilometer från den belarusiska gränsen. På några dagar hade över 70 procent av det radioaktiva nedfallet drivit till Belarus. Tusentals människor tvingades att för alltid lämna sina hem. Fallen av sköldkörtelcancern sköt i höjden.
Då visste ingen att sovjetväldet närmade sig sitt slut. Eller att det avgörande steget skulle tas i Belarus.

Den 8 december 1991 tog Stanislaŭ Sjusjkevitj, ledare för Högsta Sovjet i Belarus, emot sina kolleger Boris Jeltsin från Ryssland och Leonid Kravtjuk från Ukraina i Belavezja-skogen. Naturreservat innehåller en av Europas sista urskogar. Här skrev de under avtalet som beseglade Sovjetunionens undergång. Kommunistväldet hade fallit, Belarus stod inför möjligheten att för första gången på hundratals år välja sin egen väg.
Då dök kolchosdirektören Aleksandr Lukasjenko upp. Med en propagandamix av

sovjetnostalgi och populism segrade han i presidentvalet 1994. Sedan dess har Lukasjenko hållit landet i ett järngrepp. Med hjälp av sammanlagt tre olika, manipulerade folkomröstningar har han utökat sina befogenheter, återinfört dödsstraffet och säkrat möjligheterna att låta sig väljas om i oändlighet. Efter de riggade presidentvalen 2006 och 2010 slog han hårdhänt ned demonstrationer mot valfusk och röstmanipulation. År 2011 straffades han med reseförbud i väst. Följande år briserade en bomb i tunnelbanan i Minsk och Lukasjenko lät omedelbart gripa två unga män som förklarades skyldiga i en ytterst tvivelaktig rättegång. De avrättades i mars 2012 genom arkebusering.
Det var de första och enda avrättningarna som genomförts i ett europeiskt land sedan Sovjetunionens fall. Misstankarna om att Lukasjenko själv lät placera ut bomben har inte skingrats. Rätten har fortfarande inte kunnat presentera övertygande bevisföring mot de två männen. Lukasjenko själv har upprepade gånger visat att han inte drar sig för att mörda.

År 1999 dog eller försvann tre politiska motståndare. Den 6 april avled oppositionsledaren Hienadź Karpienka på sjukhuset, officiellt på grund av blodpropp. Hans anhöriga tror att han blev förgiftad, eftersom han började må dåligt efter att ha druckit en kopp kaffe. Före sin död hade Karpienka börjat samla in namnunderskrifter för att kunna dra Lukasjenko inför riksrätt. Före detta inrikesminister Jurij Zacharanka drogs in i en bil den 7 maj i Minsk. Zacharanka, en före detta allierad till Lukasjenko som hade gått över till oppositionen, har sedan dess varit spårlöst försvunnen.
Den 16 september samma år kidnappades oppositionspolitiker Viktar Hantjar tillsammans med affärsmannen och oppositionsprofilen Anatol Krasouski, efter att de hade badat bastu i Minsk. Blod och glasskärvor hittades på platsen där de senast hade setts. Bägge är fortfarande som uppslukade av jorden.
På över tjugo år har utredningarna inte lett till några resultat. I en diktatur kan det bara

betyda en sak: Att regimen inte vill att saken ska utredas.
Det viktiga när det gäller att förstå skillnaden mellan Belarus och till exempel Ukraina är att Ukraina visserligen fortfarande är påverkat av sitt sovjetförflutna. Men Ukrainas problem är korruption, inte en totalitär politisk tradition. Även i Ukraina förekommer politiska mord, men de sanktioneras inte på högsta nivå. I Belarus däremot har Lukasjenko fört det totalitära arvet vidare. Det innebär också att han länge har lyckats skrämma folk till underkastelse – de har mycket konkreta skäl till att känna rädsla. Att belarusiska fabriksarbetare nu deltar i strejken, och att poliser och soldater lägger ut videosnuttar där de säger upp sig på grund av våldet mot demonstranterna, är nytt. De tillhör ett väljarsegment som brukar vara lojalt med Lukasjenko.
När det blir verklig politisk förändring i Belarus – i klartext när Lukasjenko avgår – är omöjligt att säga. Men en sak är säker: Landet inte längre är detsamma.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Dödsstraff återinfördes

Huvudstad: Minsk.
Invånarantal: 9,5 miljoner.
Officiella språk: Belarusiska och ryska.
Historia: Belarus ingick i Kievriket och därefter i storfurstendömet Litauen och stormakten Polen-Litauen.
År 1795 blev Belarus en del av det ryska imperiet. Efter den ryska revolutionen var Belarus självständigt under en kort period, innan bolsjevikerna grep makten och landet blev en del av Sovjetunionen.
År 1991 blev Belarus självständigt. År 1994 valdes Aleksandr Lukasjenko till president. Han höll tre olika folkomröstningar 1995, 1996 och 2004. I dessa omröstningar beslöt man bland annat att jämställa ryskan med belarusiskan, att återinföra dödsstraffet, att stärka den ekonomiska integrationen med Ryssland och att låta Lukasjenko ställa upp för en tredje period, trots att grundlagen bara tillåter två presidentperioder.

Lukasjenko har systematiskt trakasserat oppositionen och falsifierat alla val.
Efter presidentvalen 2006 och 2010 hölls stora demonstrationer mot valfusket. De skingrades med våld och oppositionens presidentkandidater misshandlades på öppen gata.

Sverige kan ha pressats av Nato för att tona ner kritiken

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Den svenska regeringens agerande i samband med Dag Hammarskjölds död bör utredas. Kravet kommer från tidigare UD-tjänstemannen Ove

Bring, som inte utesluter att politiska och ekonomiska intressen under kalla krigets dagar gjorde att misstankar om att ett attentat låg bakom flygkraschen i Ndola tonades ner. Samtidigt kräver riksdagsledamoten Gudrun Brunegård (KD) på nytt svar i frågan från utrikesminister Ann Linde.

Nästa år är det 60 år sedan FN:s dåvarande generalsekretare Dag Hammarskjöld och ytterligare 15 personer omkom i en flygkrasch. Folkrättsexperten och tidigare UD-tjänstemannen Ove Bring har skrivit boken ”Gåtan Hammarskjöld” (Medströms), där han redogör för fakta i målet och går igenom de många teorier som omgärdat kraschen i Ndola i Nordrhodesia (nuvarande Zambia) i september 1961. Samtidigt väcker Bring frågan kring den svenska regeringens agerande på 60-talet och om Sverige verkligen gjort allt för att bringa klarhet kring fallet.

– När Sverige uppmanar andra länder att lägga all relevant information på bordet kan vi inte låta bli att utreda hur vi själva agerade. Jag tror inte att

lösningen på vad som hände i Ndola ligger i UD:s arkiv, men jag tror att här kan finnas ledtrådar till varför regeringen valde att tona ner den kritik som fanns från den särskilda arbetsgrupp som tillsattes och som av statsminister Tage Erlander uppmanats att kritiskt granska det material som samlats in , säger Bring.
Den särskilda arbetsgruppen under ledning av justitiekansler Sten Rudholm tillsattes i november 1961 för att granska de internationella utredningsarbetenas resultat. I gruppen ingick bland annat kommissarie Otto Danielsson vid Statspolisen, nuvarande, Säpo, som riktade stark kritik mot att utredningarna inte tillräckligt noggrant undersökte misstankar om att planet utsatts för ett attentat.
Men Danielssons rapport kom att hemligstämplas och när arbetsgruppens resultat presenterades för regeringen nämndes inte kritiken, som även kom från bland andra flygbolaget Transairs utredare, Bo Virving. I stället tycks man, enligt Ove Bring, ha varit inställd på att få fram en ”diplomatiskt gångbar

produkt”. Detta menar Bring ledde fram till den officiella svenska hållningen, att flygkraschen orsakades av fel begångna av de svenska piloterna.
– Jag misstänker att den svenska positionen ändrades från att i början vilja få fram sanningen till varje pris till att sanningen relativiseras för att man inte ville störa Storbritannien eller Nato, säger Bring och pekar på ett citat från dåvarande UD-tjänstemannen Sverker Åström om att de kritiska rösterna skulle tonas ned.

Uppgifter om att Sverige inte lagt alla kort på borden kring regeringens agerande framkom även 2018. DN berättade då om att Olof Palmes regering redan på 1970-talet fick information om att en belgisk stridspilot och legosoldat orsakat kraschen, men att man utredde saken först 20 år senare efter uppgifter i brittisk press. UD-anställda och deras anhöriga spred motsägelsefulla uppgifter.
Den svenska regeringens inställning till Hammarskjöldfallet förändrades efter valet 2014. Medan den

borgerliga regeringen varit passiv drev den rödgröna frågan i FN och har legat bakom de resolutioner som lett fram till den tanzaniske juristen Mohammed Chande Othmans utredningar.
Däremot har regeringen inte granskat sin egen roll på 60-talet. Nu växer kravet på att så ska ske.
Den kristdemokratiska riksdags-ledamoten Gudrun Brunegård ställde i början av sommaren en riksdagsfråga till utrikesminister Ann Linde (S) där hon ville veta varför den Rudholmska arbetsgruppen ställde sig nära FN:s och Nordrhodesias slutsatser kring kraschen och varför UD låtit saken bero.
Den 21 juli svarade Linde att regeringen anser det vara av största vikt att ärendet fortsätter att utredas, men också att:
”Regeringen anser att detta bäst genomförs av en oberoende utredare och fokuserar på att initiera och slå vakt om en FN-ledd process.”
– Jag anser inte att utrikesministern svarade på min fråga och därför kommer jag nu att ställa en interpellation till henne så att vi kan få en debatt

kring detta i riksdagen, säger Brunegård.
Hon tror att det finns ett stort intresse för frågan med tanke på att FN håller på med en omfattande utredning.
– Men också för att svenska folket faktiskt har rätt att få veta varför Sverige landade i det ställnings-tagande man gjorde. Var det svenska multinationella företags behov av export eller andra diplomatiska hänsyn man tog? Nu när det har gått snart 60 år borde man kunna släppa på de hemligheterna, säger Brunegård.

Hon tror att det kan finnas relevanta dokument i UD:s arkiv som inte offentliggjorts och påpekar att även Mathias Mossberg, som var Sveriges särskilde utredare i frågan och som presenterade sitt resultat i fjol för UD och FN, önskar en granskning av den svenska hållningen. Mossberg skriver själv ett slutkapitel i Ove Brings bok och ställer frågor kring den svenska positionsförskjutningen.
”Ansåg regeringen att det fanns viktigare saker att avhandla med de stora västmakterna än frågan om Hammarskjölds död? Fick

man några signaler om detta?” frågar sig Mossberg.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se

Importerade ryska gatuhundar hade dåligt rabiesskydd

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Flera gatuhundar som importerats från Ryssland till Sverige i början av sommaren har dåligt skydd mot rabies. En av hundarna har avlivats.

– Det här visar att det inte är tillförlitligt med bara ett intyg på en vaccination. Man måste kräva att det görs ett test som visar att hunden har antikroppar, säger Lotta Hofverberg, enhetschef vid smittbekämpningsenheten på Jordbruksverket.

Hundarna var på väg till sina nya svenska ägare, som bor i 15 olika svenska län, och hade importerats av en ideell organisation som förmedlar gatuhundar i Sverige. Hundarna hade skriftliga intyg på att de var vaccinerade mot rabies, vilket krävs för att få föra in hundar till EU, men en kontroll visade sig att en av hundarna inte hade tillräckligt skydd mot rabies. Nu har prover från 17 av 32 gathundar analyserats och visar att i knappt hälften av fallen har hundarna tillräckligt skydd. En hund var inte alls vaccinerad, vilket gjorde att Jordbruksverket fattade beslut om avlivning.

TT

Kabuls frigivande av 400 talibanfångar väcker hopp om fred

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Beskedet om att de sista fängslade talibanerna ska släppas av regeringen i Kabul har väckt hoppet om ett slut på över 40 år av krig och terror i Afghanistan. Frigivningen öppnar för samtal om en fredsuppgörelse och en militär USA-reträtt. Men också för talibanerna att återta makten i landet.

Det var i söndags som den afghanske presidenten Ashraf Ghani, efter samråd med äldrerådet Loya Jirga, meddelade att 400 så kallade ”hårdnackade” talibankrigare ska friges. Många av dem är personer som har dömts för blodiga terrordåd

riktade mot afghaner och utländska medborgare.
I torsdags inleddes processen med att 80 av dessa talibaner släpptes i ett första steg. Det är oklart när de övriga 320 talibanerna ska bli fria. Tidigare har 4600 av nära 5000 talibanfångar frigetts.
En frigivning av talibaner har hela tiden varit ett villkor som den extrema islamistiska rörelsen har ställt för att sätta sig ned och förhandla om fred direkt med Kabulregeringen, som den betraktar som en USA-marionett. Nu väntas direkta överläggningar inledas inom en vecka mellan Kabul och talibanerna i Qatars huvudstad Doha.
Frigivningen bygger på ett avtal som slöts i februari i år av USA:s särskilda sändebud Zalmay Khalilzad och Mullah Abdul Ghani Baradar, en hög företrädare för de terrorstämplade talibanerna.
Att det har dröjt ända till nu har berott på att USA och Kabulregeringen har varit oense om talibanfångarna. Ashraf Ghani har in i det sista inte velat släppa de återstående fångarna, med motiveringen att de är ”de mest farliga” och skyldiga till dödliga attacker mot utländska

ambassader, regeringsbyggnader och tusentals civilpersoner.
Sedan i februari har talibanerna avhållit sig från att angripa USA-styrkor, men har utfört en rad attacker mot afghanska mål och enligt myndigheterna dödat 3500 säkerhetsmän.
Avtalet stadgar att USA:s drygt 18 år långa krig, det mest utdragna i den amerikanska historien, skulle vara över. USA:s militära styrka ska dra sig tillbaka i etapper. I november ska antalet USA-soldater i Afghanistan vara nere i omkring 5000.

En fullständig reträtt av utländska styrkor ska ske under en period på tre till fem år.
En annan central punkt i avtalet är att talibanerna försäkrar att de inte kommer att ge någon internationell jihadistisk terrorgrupp – av typ IS – med planer på att angripa mål Väst en fristad i Afghanistan.
Om denna förhandlingsprocess lyckas kan president Donald Trump vara på väg att förverkliga sitt vallöfte: att dra sig ur det långa krig som USA inledde efter al-Qaidas terrordåd mot New York och Washington den 11

september 2001. Det skulle i så fall vara en lika sällsynt som välbehövlig utrikespolitisk framgång för Trump att peka på under den pågående valkampanjen. Det förklarar också tidpunkten för frigivningen.
Det saknas inte kritik mot avtalet. En försäkran före USA:s reträtt från Afghanistan är inte någon garanti för vad som händer efter tillbakadragandet.
Talibanerna kan mycket väl ha intresse av att Afghanistan inte åter blir en bas för internationella terrorister, särskilt det i Afghanistan allt starkare IS, som är en svår konkurrent bland radikala islamister. Men ingen vet om de har styrka nog att förhindra det.
I alla händelser är sannolikheten stor för att talibanerna tar över landet efter en USA-reträtt. Det blir då än en gång ”Islamiska Emiratet Afghanistan” (det officiella namnet 1996–2001). Och då återinförs sharia – islamisk lag – med brutalt förtryck mot kvinnorna, förbud för musik och förbud mot politiska partier, där överträdelser straffas med stening, stympning eller döden.

Turkiet och Frankrike på kollisionskurs i Medelhavet

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Paris. Risken för militär konflikt ökar i östra Medelhavet, sedan franska krigsfartyg och stridsflygplan anlänt till de territorialvatten som Grekland och Turkiet träter om.

President Erdogan hävdar att Grekland har försökt stoppa ett turkiskt fartyg som letar efter gas- och oljefyndigheter – och hotar öppet med vedergällning om det fortsätter.

Den militära uppladdningen i farvattnen nära den grekiska ön Kastellorizo går att se med blotta ögat.

Krigsfartyg från Grekland och Frankrike, å ena sidan, och Turkiet å den andra, gör manövrer nära ön, som är belägen bara 2,7 kilometer från den turkiska kusten.

Samtidigt fortsätter det turkiska prospekteringsfartyget Oruc Reis att söka efter naturgas- och oljefyndigheter i vattnen mellan Kastellorizo och Cypern, som både Turkiet, Grekland och, till viss del, Cypern gör anspråk på.

– Vi har sagt till Grekland att om de attackerar Oruc Reis, kommer de att få betala ett högt pris. Och de fick sitt första svar i dag, sa den turkiske presidenten Recep Tayyip Erdogan i torsdags, utan att gå in på några detaljer om vad som hänt.

Enligt grekiska medieuppgifter ska det röra sig om en kollision mellan en grekisk fregatt och en turkisk fregatt som eskorterat Oruc Reis. Minst ett av krigsfartygen ska ha fått skador.

De exakta omständigheterna kring incidenten är oklara, men Greklands utrikesminister väntades på fredagskvällen presentera video- och bildmaterial vid ett möte med USA:s utrikesminister Mike Pompeo och EU:s utrikesministrar.

För Frankrikes president Emmanuel Macron är dock saken redan klar: Turkiets agerande på Medelhavet är oacceptabelt.

”Turkiets unilaterala beslut om att leta efter olja leder till spänningar. Detta måste få ett slut om det ska finnas förutsättningar för dialog”, twittrade Macron i onsdags, när han skickade franska krigsfartyg och stridsflyg till området.
Konkret handlar det om den franska fregatten Lafayette och attackhelikopterbäraren Tonnerre, som redan befann sig i östra Medelhavet för att bidra vid hjälpinsatsen i Libanon.
Två franska Rafaleplan har också stationerats på Kreta, och deltog i torsdags i en fransk–grekisk övning nära ön Kastellorizo.

Turkiets president Erdogan reagerar upprört på uppladdningen.
– Det är beklagligt att Grekland låter sig pressas till att ta steg i fel riktning, och det av ett land som inte ens har någon gräns i östra Medelhavet, sa Erdogan, utan att nämna Frankrike vid namn.
Den franska regeringens motiv är formellt att EU-länder måste stå upp för varandra – inte minst när ett annat Natoland så flagrant kränker dess territorialvatten.
Men den franska linjen kan också bero på andra typer av geopolitiska hänsyn.

Den franska gas- och oljejätten Total har avsevärda intressen i vattnen kring Cypern. Liknande franska intressen finns även i Libyen, där man ofta finner sig stå på en annan sida än Turkiet i inbördeskriget.
Tysklands förbundskansler Angela Merkel manar till lugn och försöker medla i konflikten. I torsdags samtalade hon med president Erdogan, för att få honom tillbaka till ett turk–grekiskt förhandlingsbord.
I centrum för dramat finns den lilla ön Kastellorizo. Turkiet avfärdar att denna och andra små öar ger Grekland rätt till territorialvatten i området, och hävdar i stället att gränsen bör dras utifrån det som man ser som den turkiska kontinentalsockeln. Stora gas- och oljetillgångar står på spel. Till slut kan det bli Internationella domstolen i Haag (ICJ) som får avgöra frågan. Men en rättsprocess lär ta åratal – och president Erdogan tycks just nu inte vara beredd att vänta.
Det som oroar många diplomater och militära experter är att krigsfartygen i området rör sig så nära varandra och att ett litet misstag skulle kunna leda till en

snabb eskalering och regelrätt krig.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Nathan Shachar: Storm av fördömanden av Israels och Förenade Arabemiratens avtal

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Nyheten att Israel och de Förenade Arabemiraten beslutat att knyta diplomatiska

förbindelser möttes av en storm av fördömanden i regionen. Iran och Turkiet riktar skarp kritik mot Förenade Arabemiraten, och en hög ämbetsman på UD i Ramallah på Västbanken kallar i ett samtal med DN Abu Dhabis beslut för ”förräderi”.

Sonderingarna som föregick torsdagens kommuniké har pågått i flera år, samtidigt som relationerna mellan länderna har blomstrat i det tysta. Avgörandet kom under ett telefonsamtal på torsdagen mellan president Donald Trump, kronprins Mohammed bin Zayed och premiärminister Benjamin Netanyahu. Av allt att döma hade tidpunkten valts för att ge Trump maximal exponering i USA, där hans talespersoner och han själv framställer händelsen som ett världshistoriskt genombrott.

I Jerusalem hoppas regeringen att ytterligare gulfstater inom kort kommer att följa Förenade Arab-emiratens exempel, först Bahrain, sedan Saudiarabien och Oman – stater som alla har inofficiella förbindelser med Israel på olika områden.

Senast Israel upprättade diplomatiska förbindelser med ett arabiskt land var 1994. Den jordanske kungen Hussein, som haft hemliga relationer med Israel i decennier, beslöt att tiden var mogen att formalisera relationerna. Strax innan dess hade det palestinska självstyret upprättats i delar av Gazaremsan och på 40 procent av Västbanken, och det såg ut som om Israel–Palestina-konflikten var på väg mot en fredlig lösning.

Under många år ansågs det nämligen som en naturlag att ingen arabisk regering kunde tillåta sig normala relationer med Israel så länge ockupationen av Västbanken och konflikten kring Gaza förblev olöst. Blotta ryktet om att en regim köpt teknologi eller korv (israeliska livsmedel uppfyller muslimska dietregler) räckte för att väcka häftiga folkliga reaktioner från Marocko till Jemen.

Denna faktor är numera neutraliserad. Den arabiska våren, som väckte miljoners förhoppningar 2010–2011, urartade till vad som kommit att kallas ”den arabiska branden”, konvulsioner som ruskat om vissa

arabstater och sånär smulat sönder flera andra. De miljoner araber för vilka palestinierna var en central fråga, och vars protester kunde få regimer i gungning, har fått mer dramatiskt närliggande saker att oroa sig över. Detta skifte passar som hand i handske för Benjamin Netanyahus syften. Under hela sin karriär har han hävdat Israel inte behöver göra eftergifter till palestinierna för att knyta band till arabstaterna. Bedömare, forskare och pressens Mellanösternveteraner har hånat honom för denna ”naiva” förhoppning, men de senaste årens utveckling har gett honom rätt.

Både Israels dödsfiende Iran, och Turkiet, med vilket Israel har diplomatiska förbindelser, fördömde Förenade Arabemiratens ”svek”. Turkiet och Förenade Arabemiraten stöder motsatta läger i det libyska inbördeskriget, och en känd kommentator tolkar torsdagens avtal som riktat mot Turkiet snarare än mot Iran:

– Under mindre än ett år har Turkiet ingripit militärt i Syrien, Irak, Libyen och Azerbajdzjan,

och sökt konfrontation med Grekland. Israel och Emiraten tolkar verkligheten likadant, ifråga om Turkiet, Iran och om det [Turkietstödda] muslimska brödraskapet, säger den libanesiske forskaren Hussein Ibish till den konservativa amerikanska tidskriften The National Interest.

Kritiken mot Netanyahu kommer inte bara utifrån. Den israeliska bosättarrörelsen anser att han använt avtalet med Förenade Arabemiraten som ett bekvämt sätt att slingra sig undan vallöftet att annektera Jordandalen. Denna del av Västbanken, sade Netanyahu under det gångna årets bägge valkampanjer, skulle införlivas med Israel den 1 juli i år. Enligt vad Netanyahu nu säger har annekteringen skjutits upp, ej skrinlagts. De emiratiska talespersonerna har dock fått helt andra signaler från Jerusalem och talar triumferande om en ”dödsstöt” för annekteringen.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Ryska läkare skeptiska till godkänt vaccin

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

En majoritet av de svarande i en undersökning bland ryska läkare uppger att de helst inte skulle prova Rysslands nya covid-19-vaccin.

Landet blev nyligen det första i världen att godkänna ett sådant. Det skedde innan någon mer omfattande studie av typen fas 3, som normalt inbegriper tusentals försökspersoner, har genomförts. Regeringen hävdar dock att vaccinet är säkert. Planen är att bland andra läkare ska få möjlighet att ta vaccinet, som döpts till Sputnik V efter den sovjetiska satelliten, redan från och med slutet av augusti.

Men av 3 040 personer som har deltagit i undersökningen, genomförd av en handboksapp för läkare, svarar 52 procent att de

inte är beredda att ta vaccinet, rapporterar den ryska tidningen RBC som tagit del av resultatet. De flesta anger bristen på testdata som anledning till sin skepsis. Knappt en fjärdedel, 24,5 procent, svarar att de skulle tacka ja. En femtedel uppger att de skulle rekommendera vaccinet till patienter, kollegor eller vänner.
TT Reuters

Dödstal ökar i nedrustnings-försök

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Sydsudan. Antalet som dödats i sammandrabbningar i förra veckoslutet i Sydsudan har ökat till 148 personer. Oroligheterna utbröt vid ett försök att avväpna grupper i regionen Warrap. De flesta striderna inträffade mellan beväpnade civila och regeringsstyrkor. Enligt Makuei

Mabior Dhuol, ämbetsman i Tonjområdet i Warrap, berodde de flesta dödsfallen på att skadade inte fick omedelbar vård.
– 85 av de döda var civila, 63 var regeringssoldater.
FN har förflyttat fredsbevarande styrkor för att återfå lugn i området.
TT-Reuters

3 000

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

av nästan 4 000 ton olja hade på onsdagen bärgats från det strandade japanska fraktfartyget MW Wakashio som gick på grund utanför Mauritius sydöstkust i slutet av juli. Vattnet intill fartyget färgades återigen svart av olja på fredagen av ett mindre läckage.
TT-AFP

Boskapstjuvar dödade 14 i Nigeria

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Nigeria. Minst 14 personer har dödats och fem skadats när boskapstjuvar slog till mot byn Ukuru i centrala Nigeria.
– De beväpnade männen öppnade eld mot byn, säger Wasiu Abiodun, talesperson vid den regionala polisen.

Gärningsmännen stal ett okänt antal boskapsdjur i räden.
Tjuvgängen är vanliga i området. De har hittills motiverats mest av pengar, men experter varnar för att jihadister i ökad utsträckning försöker värva dem.
TT-AFP

Pandemi tar fart i Peru och Mexiko

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Världen. Mexiko och Peru är de senaste länderna att passera symbolnivån en halv miljon bekräftade fall av personer med covid-smitta.
Peru har fler än 25 600 dödsfall till följd av covid-19, medan Mexiko har fler än 55 000. De är sexa respektive sjua bland världens länder med flest bekräftade fall.
I relation till befolkningsstorlek ligger Peru ännu sämre till, trea i världen efter bara Belgien och Storbritannien. Med det måttet ligger Mexiko på elfte plats, efter bland andra Sverige som är sexa.
TT

Nya brittiska krav på karantän

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Storbritannien. Storbritannien inför två veckors obligatorisk karantän på alla anländande från Frankrike, Nederländerna, Monaco, Malta, Turks- och Caicosöarna samt Aruba. Från och med i morgon, lördag, tvingas anländande till självisolering i 14 dagar. Franska Europaministern Clément Beaune beklagar beslutet, och säger att det kommer att leda till svarsåtgärder.

TT-Reuters

Nya fall av corona i Nya Zeeland

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Nya Zeeland. Ytterligare tolv personer har bekräftats smittade av coronaviruset, som plötsligt har dykt upp i Nya Zeeland. Fyra medlemmar av en familj i Auckland bekräftades smittade i tisdags. Ingen av dem hade varit utomlands, och landet i sig hade inte haft någon rapporterad inhemsk smitta på över 100 dagar. Sedan dess har omkring 30 personer bekräftats smittade. Två av de nya fallen är utanför Auckland, i staden Tokoroa, drygt 20 mil söder om Nya Zeelands största stad.

TT-AFP

EU sluter avtal med Astra Zeneca om covid-19-vaccin

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

EU har tecknat ett första avtal med Astra Zeneca om att köpa ett potentiellt vaccin mot covid-19. Enligt läkemedelsbolaget kommer det finnas ett vaccin på plats i slutet av året.

Överenskommelsen innebär att EU, så fort vaccinet visat sig vara säkert och effektivt mot covid-19, kommer att köpa in 300 miljoner doser av Astra Zenecas vaccin, med möjlighet till ytterligare 100 miljoner doser.

EU och Astra Zeneca kommer också att donera vaccindoser till låg- och mellaninkomstländer och fördela till andra europeiska länder.

På torsdagen avslutade EU-kommissionen de inledande förhandlingarna om att även köpa

in Johnson & Johnsons covid-19-vaccin. Det handlar inledningsvis om 200 miljoner doser och längre fram kan det bli aktuellt att köpa in ytterligare 200 miljoner doser. Det här innebär att samtliga EU-länder, däribland Sverige, kan komma att få tillgång till vaccinet. Kommissionen fortsätter även att diskutera liknande överenskommelser med andra vaccintillverkare.

– Det här är ett av många avtal, jag förväntar mig att vi kommer få kanske tre till fyra avtal de kommande veckorna och ytterligare tio längre fram, säger Sveriges nationella vaccinsamordnare Richard Bergström.

Han menar att avtalen är ett tecken på att EU-samarbetet fungerar väl när gäller samordning av vaccin, till skillnad från tidigare i våras när det rörde sig om skyddsmasker.

– Där fick EU inte till samordningen riktigt, men här har det fungerat bra.

Astra Zeneca bedömer att de kommer att ha ett vaccin på plats före årets slut.

– De tidiga resultat som vi har presenterat har varit

uppmuntrande och det innebär att vi nu har fullt fokus på att fortsätta arbetet med att få fram ett effektivt och säkert vaccin, säger Christina Malmberg Hägerstrand, presschef för Astra Zeneca i Norden.
Om vaccinet blir godkänt kommer Sverige att få tillgång till 2 procent av vaccindoserna, baserat på vår folkmängd jämfört med EU:s totala befolkning, enligt Richard Bergström.
– Testdata från fas tre kommer i oktober. Sedan ska det granskas och godkännas av europeiska läkemedelsmyndigheten innan vaccinet kan användas.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se
Anna Skoog
anna.skoog@dn.se

Nordens ekonomier klarar sig bättre

Utvecklingen första halvåret 2020 har varit bättre i Norden än i många andra europeiska ekonomier.

(Bnp-fall första och andra kvartalet jämfört med sista kvartalet 2019, procent)
Källa: Eurostat, ONS

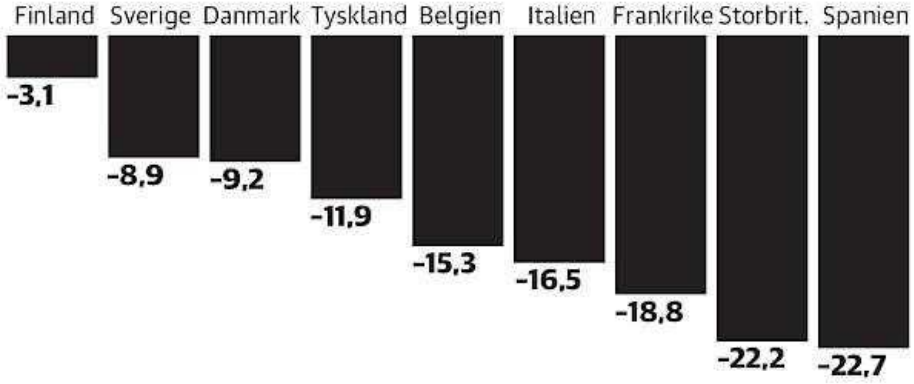

Besöksnäring och nöjen spelar stor roll

Hotell- och restaurangnäringen och andra känsliga branscher står för 14 procent av spansk bnp. I Sverige är siffran under 7 procent.

(procent av bnp)
Källa: Riksbanken och OECD

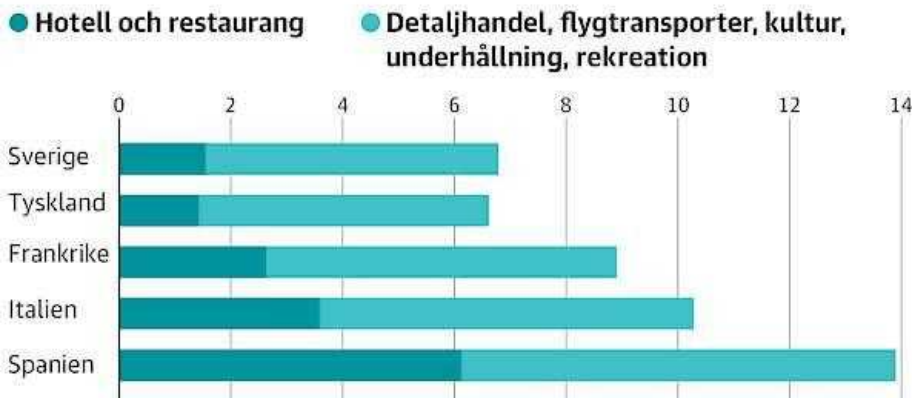

Carl Johan von Seth: Därför klarar Norden krisen bättre än övriga Europa

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Pandemikrisen har slagit mot Europas ekonomier med stor variation. Spaniens bnp har krympt med nästan en fjärdedel. Finlands med 3 procent.

Förklaringen handlar om mer än bara dödstalen och motåtgärderna.

Analys. DN:s samhällsekonomiske kommentator

Det är en starkt splittrad bild av Europas ekonomier som avtecknar sig när de flesta länder nu har rapporterat preliminära siffror för den första halvan av pandemiåret 2020.

Spanjorerna har haft den högsta överdödligheten, men också det mest katastrofala ekonomiska raset. Ett bnp-fall på 23 procent från januari till juni lär vara det värsta i världen. Samtidigt rapporterade Finland en nedgång på avundsvärda 3 procent.

Hittills klarar sig de nordiska länderna ganska väl. Danmark och Sverige har sämre siffror än Finland, men länderna tycks ha haft mer godartade ras än exempelvis Tyskland. Norsk statistik, som dröjer, väntas hamna mittemellan.

Vad är det som har skapat så stora gap i ekonomierna?

Motåtgärderna

Raset i världens ekonomier inleddes när länderna stängde skolor och arbetsplatser för att stoppa viruset. Både styrkan och

längden i åtgärderna lär vara avgörande. Alla nordiska länder har haft relativt milda åtgärder – Sverige mildast av alla – samtidigt som de har varit korta. Skolorna i våra grannländer öppnade redan i våras. Storbritannien, vars ekonomi har rasat med 22 procent, har däremot haft en lång lockdown. Pubar och restauranger har varit stängda längre än de var i Italien.

Smittan och dödstalen

Stora utbrott med många sjuka är i sig sannolikt en viktig faktor. Det är tydligt att människor – även om de får – inte gärna lever och konsumerar ungefär som vanligt när dödstalen skjuter i höjden. Möjligen märks det på de regionala skillnaderna inom Sverige. När man tittar på data över hur folk rör sig på stan tycks normaliseringen ha gått långsammare i Stockholm än i Skåne, som är relativt virusförskonat. Under sommaren har livet också återgått mer till det normala i våra grannländer. 70-plussarna i Finland rekommenderas inte längre att hålla sig undan.

En mild epidemi kan alltså ge en snabbare återhämtning. Riktiga

katastrofer, som i Spanien och Storbritannien, är sannolikt värre även för ekonomin.

Sociala ekonomins storlek

Pandemin har slagit fruktansvärt hårt mot de sociala branscherna. Det tydligaste exemplet är besöksnäringen, som i Europas länder har en väldigt skiftande betydelse. Spaniens hotell- och restaurangbransch står för 6 procent av landets bnp, medan motsvarande andel i norra Europa generellt är under 2 procent.

Exportindustrin

En tydlig förklaring till att Sveriges ekonomi – trots begränsade åtgärder – har drabbats relativt hårt är vår exportindustri. Sverige är mer beroende av utrikeshandel än både Norge och Finland. Dansk ekonomi är visserligen också starkt exportinriktad, men det spelar stor roll vilka företag som dominerar. Danmark säljer insulin och fläsk. Sverige exporterar lastbilar och maskiner (aningen förenklat).

Inte minst fordonsindustrin har drabbats hårt av osäkerheten i världsekonomin. Sveriges nedgång i industriproduktionen

har därför varit nästan dubbelt så stor som Danmarks.

Krispolitiken

Den ekonomiska politiken har också spelat roll. I princip alla europeiska länder har haft någon form av korttidsarbete. Men Norden och även Tyskland har samtidigt haft mer avancerade stödprogram. Även om det är för tidigt att utvärdera krispolitiken kan man nog redan nu slå fast att åtgärdernas effektivitet har varierat mellan länderna, vilket också sätter spår.

Osäkerheten i siffrorna är samtidigt stor. Finska bedömare, bland annat centralbanken, tror att landets nya siffror underskattar raset i ekonomin och kommer att revideras ner. Dessutom är det inte säkert att ländernas statistikmyndigheter har räknat lika. Vårens kris har varit dramatisk och annorlunda. Hur stängda skolor och sjukhus i krisläge har översatts i bnp-siffror är inte givet.

Den ekonomiska osäkerheten inför pandemiårets andra hälft är desto större. I de flesta länder väntar man nu också spänt på den andra vågen.

Om – eller när – den kommer kan bilden av ekonomierna också förändras snabbt.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

Så avslöjades tyska miljardbluffen – toppchef eftersöks av Interpol

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Wirecard gick från att syssla med nätporr och vadslagning till att bli Tysklands mest

hajpade techbolag. Men framgångarna visade sig bygga på en misstänkt miljardbluff och nu är en av toppcheferna efterlyst av Interpol. DN:s Lina Lund berättar om skandalen som skakat landets finansvärld i grunden.

Finansteknikbolaget Wirecard var något så ovanligt som en tysk framgångssaga inom it-branschen. En snabbt växande uppstickare som utmanade techjättarna i Silicon Valley och skulle sätta Tyskland på kartan som technation.

Genom att erbjuda smarta system för digitala betalningslösningar knöt Wirecard samman kunder och företag över hela världen och var ett av de allra högst värderade bolagen på Frankfurtbörsen.

Men i somras fick sagan om det tyska techundret plötsligt ett abrupt slut.

Härvan har redan utnämnts till den största tyska börsskandalen i modern tid och har gett varumärket ”Made in Germany” en törn.

Turerna är lika många som de är märkliga, och det här är kortversionen:

I mitten av juni meddelar redovisningsföretaget E&Y (tidigare Ernst & Young) att de inte kan godkänna Wirecards årsredovisning eftersom det saknas pengar. Summan som fattas är hisnande: motsvarande 20 miljarder kronor vilket motsvarar en fjärdedel av hela bolagets balansräkning.
Wirecards ledning hävdar att pengarna funnits på bankkonton i utlandet men att de inte kunnat spåras.
Men allt pekar på att det är en lögn. I själva verket ska miljarderna aldrig ha existerat.

När skandalen rullas upp faller Tysklands mest hajpade techbolag likt ett korthus.
Under dygnen som följer störtdyker aktiekursen vilket sätter hela Frankfurtbörsen i gungning. Nästan hela värdet utraderas och och bolaget är på ekonomiskt obestånd.
Den mångårige vd:n Markus Braun har redan avgått med omedelbar verkan och grips nu av polis, misstänkt för bland annat bokföringsbrott, bedrägeri och marknadsmanipulation.
Hans högra hand, den operativa chefen Jan Marsalek, går under

jorden. Han misstänkts ha fått hjälp av rysk underrättelsetjänst att fly rättvisan och ska senare efterlysas av Interpol.
Den tyska åklagaren Anne Leiding betecknar härvan som ”ett organiserat svindleri” i massiv skala, och senare ska landets finansminister tala om en hittills ”oöverträffad skandal”.
Men vad var det egentligen som hände när Wirecard gick från att vara ett framtidslöfte till att skaka den tyska finansscenen i sina grundvalar?
Vi tar det från början.

○ ○ ○

När Wirecard grundas i München 1999 närmar sig dotcom-bubblan sin slutfas och bolaget är en startup bland många andra. De utvecklar bland annat mjukvara för digitala betaltjänster och till en början finns kunderna bland ljusskygga bolag som sysslar med framför allt nätporr, internet-kasinon och digital vadslagning.
Men allt eftersom marknaden mognar och visionerna om ett kontantlöst samhälle vinner mark hittar Wirecard nya affärspartners.

Markus Braun, en omtalad österrikare som är flitig gäst på internationella techkonferenser och uppenbarligen har Steve Jobs som stilförebild, rekryteras som ny vd. Under hans ledning expanderar Wirecard snabbt över världen och till kunderna sällar sig bland annat ett hundratal flygbolag, kreditkortsföretag och tyska livsmedelsjättar som Lidl och Aldi.

Ett avgörande steg tas hösten 2018 då Wirecard noteras på Frankfurtbörsens Dax30-index, alltså listan över landets 30 högst värderade börsbolag. Som ett av få tyska techbolag listas det intill industri- och bankjättar som bland andra Siemens, Volkswagen och Deutsche Bank.

Som mest har bolaget fler än 5 000 anställda över hela världen och med ett samlat börsvärde om motsvarande 240 miljarder kronor seglar de upp som en trovärdig utmanare till techjättarna i Silicon Valley.

I Tyskland, ett land där många fortfarande håller hårt i kontanterna och där digitala lösningar ofta lyser med sin frånvaro, är förväntningarna på Wirecard skyhöga. Bolaget ska

bevisa att tyska företag inte bara kan bygga bilar och tåliga maskinparker, utan även förstår sig på ny teknologi och morgondagens finansiella tjänster.
Kanske är det därför som alltför få kritiska frågor ställs.
Trots att varningsklockorna har dånat.
Flera år före Dax-noteringen har det börjat cirkulera misstankar om att bolaget kan ha friserat sina räkenskaper och ägnat sig åt sken-affärer. Det går rykten om påhittade brevlådeföretag och tomma konton i utlandet. 2015 inleder den brittiska finanstidningen Financial Times en kritisk granskning av bolagets affärsmodell och förehavanden på marknader i Asien, men det ska dröja till sommaren 2020 innan skandalen rullas upp.
I centrum står de motsvarande 20 miljarder kronor som har gått upp i rök, och som är anledningen till att revisionsfirman E&Y vägrat godkänna årsredovisningen.
Till en början hävdar Wirecard att pengarna finns på konton i två filippinska banker där konsulter har skött affärerna. Dokument från BDO Unibank och Bank of

the Philippine Islands sägs bevisa att det är där de försvunna miljarderna förvaras. Men enligt bankerna är dokumenten förfalskade och bär fejkade namnunderskrifter.
Snaran dras åt.
Åklagaren utgår ifrån att medarbetare vid Wirecard har hittat på tillgångar för att kunna komma över billiga krediter och förbättra resultaten. I en omfattning som chockat den tyska finansvärlden. Ex-vd:n Markus Braun nekar till brott, men sitter liksom ytterligare två tidigare styrelsemedlemmar alltjämt i häkte.
Fast var den tidigare operativa chefen Jan Marsalek tagit vägen är en gåta. Österrikaren gick under jorden i början av juli och är nu efterlyst av Interpol.
Efter att tyskspråkiga medier har börjat rota i hans privatliv står det klart att toppchefen levt ett sorts dubbelliv, med privata affärer i det krigshärjade Libyen och misstänkta kontakter med ryska underrättelseofficerare. Den undersökande sajten Bellingcat säger sig ha spårat Marsalek till

Belarus dit han tros ha tagit sig med rysk hjälp.

○ ○ ○

En annan av alla obesvarade frågor som omger Wirecardhärvan handlar om hur oegentligheterna kunnat pågå framför ögonen på tyska myndigheter. Trots tyska honnörsord som ordning och reda, effektivitet och kontroll dröjde det innan miljardbluffen avslöjades.

Blickarna riktas framför allt mot landets finansinspektion, Bafin, som anklagas för inkompetens eller vad som är ännu värre: för att ha tittat bort.

När brittiska Financial Times fortsatte sina kritiska granskningar av bolaget valde Bafin att anmäla två av tidningens reportrar för brott. Reportrarna anklagades för att ha informerat Wirecards konkurrenter om den kommande publiceringen för att ge dem fördelar, något som inte har kunnat styrkas. Kritiker anser att finansinspektionen borde ha fokuserat på att utreda misstänkt fusk i stället för att jaga journalister.

Även EU-kommissionen har rest frågetecken kring vad Bafin egentligen sysslat med. Under sommaren fick unionens egen myndighet, Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten Esma, i uppdrag att granska den tyska myndigheten.
Andra riktar sökljuset mot regeringen. Vad visste egentligen den ansvariga finansministern Olaf Scholz? För att inte tala om förbundskansler Angela Merkel, som under en resa till Kina 2019 själv gjorde reklam för det framgångsrika tyska techundret? Varför lyssnade ingen på varningarna?
Flera utredningar pågår parallellt och det lär dröja innan vi får veta svaret. Oppositionen kräver att en undersökningskommission tillsätts för att utreda ansvarsfrågan.
Vissa oroar sig mer för att Tysklands rykte som finanshub tagit skada, och för att varumärket ”Made in Germany” ska förvandlas till ”Fake in Germany”.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Fakta. Wirecard

Wirecard grundades 1999 i München i Tyskland och har sedan dess vuxit till ett av Europas största finansteknikbolag. De tillhandahåller bland annat digitala betalningslösningar till företag och kunder över hela världen.
2018 noterades Wirecard på Dax-index, som ett av de 30 högst värderade bolagen på Frankfurtbörsen. I juni 2020 kollapsade bolaget på börsen och bolaget kan inte betala sina skulder.

Fakta. Huvudpersonerna

Markus Braun, österrikisk finansman och Wirecards vd mellan 2002 och juni 2020 då han avgick med omedelbar verkan. Sitter häktad misstänkt för bland annat bokföringsbrott, bedrägeri och marknadsmanipulation.
Jan Marsalek, östterrikisk finansman och tidigare operativ chef vid Wirecard. Misstänkt för inblandning i miljardbluffen gick han under jorden i början av juli. Är internationellt efterlyst via Interpol.
Felix Hufeld, chef för den tyska finansinspektion Bafin som får

kritik för att inte ha undersökt Wirecards förehavanden närmare. Många har krävt Hufelds avgång, men än sitter han kvar.

Awad Olwan beskriver religionen som helig men föränderlig

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Det är två missionärer från Jehovas vittnen som hjälper Awad Olwan att åter göra plats för religionen i sitt liv. Han landar

dock inte, trots flera års bibelstudier, i Rikets sal utan hittar gud i en moské på Södermalm.
Awad Olwan kom till Sverige på 60-talet och blev snabbt en del av vänsterrörelsen och palestina-aktivist, samtidigt som han arbetade hårt som bland annat isoleringsmontör.
Människorna blir levande i hans berättelse: Den sorgtyngda pappan som efter mammans bortgång bara släpper fram tårarna sjungandes under matlagningen.
Lägenhetskamraten i Irak, kommunisten, som småpratar på bönemattan och sedan halsar sprit för att hantera minnena av tortyren han utsatts för.
När vittnena från Jehovas knackar på Awad Olwans dörr lever han ett bekvämt liv med radhus, sommarstuga och egen taxifirma. Samtidigt är han nedstämd över att vara långt ifrån den han ser sig själv som – ”en flykting från ett fattigt folk som lever under ockupation”.
Genom religionen återförenas Awad Olwan med bilden av sig själv och hittar samtidigt en ny

arena för sin kamp för det samhälle han tror på.
Som imam gör han uttalanden som väcker känslor – bland annat om synen på heltäckande slöja och om att krama sina kvinnliga bekanta. Han är också en av initiativtagarna bakom Guds hus i Fisksätra, en plats för möten och samarbete mellan muslimer och kristna.
I sitt sommarprat varvar Awad Olwan skärpa och skämt, Hoola Bandoola band och och en låt på arabiska han själv sjunger.
Mest intressant är att höra hans tankar om religionen, som han beskriver som en social konstruktion – helig, men föränderlig.
I dag, lördag, sommarpratar - författaren Siri Hustvedt.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Greta Thurfjell: Internets samlade töntar tävlar i att tycka till om ”WAP”

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

När rapparna Cardi B och Megan Thee Stallion släppte den gemensamma singeln ”WAP” exploderade internet – först av upphetsning, sen av pinsamhet. Kanske måste det inte tyckas fullt så mycket om populärkultur som vissa verkar tro.

Något förfärligt har hänt. Jag har slutat tro på kulturkritik. Och inte bara av det slag som den här texten tyvärr måste kategoriseras som – nej, jag tycker över huvud taget inte att någon enda människa borde få uttala sig om någon form av kulturyttring.

I alla fall är det känslan jag får av att följa reaktionerna på Cardi B och Megan Thee Stallions nya singel ”WAP” med tillhörande video. Den ena tönten är liksom töntigare än den andra.

Själva låten är förstås underbar. Videon likaså. De två rapparna har intagit en veritabel herrgård och fyllt den med jättelika kattdjur, väggfontäner i form av jättelika bröst, och mer eller mindre imponerande cameoframträdanden av, bland andra, den yngsta Kardashian-systern Kylie Jenner (mindre) och den spanska flamencopopsångerskan Rosalía (mer).

”WAP” står för – vad annars – *”wet-ass pussy”*, jag ber om ursäkt för att jag slänger det i ansiktet på er bara sådär, men det är kunskap som krävs för att hänga med i diskussionen som uppstått sedan låten släpptes häromveckan. För läsförståelsens skull måste ni helt enkelt informeras om att det är en djupt oanständig låt.

Ett par dagar senare tog nämligen den konservative politiske tyckaren Ben Shapiro upp den i sin dagliga ”The Ben Shapiro show”. Efter att med indignerad, klämd röst ha läst upp ett antal noggrant censurerade textrader (”*yeah, you effin’ with some wet-ass p-word*”) ironiserade han över tanken på att någon skulle kunna

uppfatta Cardi B eller Megan Thee Stallion som kvinnliga förebilder: ”Det här är vad den feministiska rörelsen i själva verket handlar om – inte att kvinnor ska behandlas som självständiga, mångfasetterade människor, utan om *wet-ass p-word*.”

Inte för att Cardi B eller Megan Thee Stallion har utgett sig för att ha några feministiska ambitioner med låten. De tycker väl som alla normala människor att det är en rolig, sexig, bra låt, och att det är kul med en överdådig musikvideo. Men konservativa män tycks ha en närmast övernaturlig förmåga att bli hårdföra andra vågen-feminister så fort de konfronteras med en för dem obekväm kvinnlighet.

Tyvärr råkade Ben Shapiro i ett senare skede ifrågasätta - ytterligare en textrad ur ”WAP” – den menande uppmaningen om att ”*bring a bucket and a mop for this wet-ass pussy*”. På Twitter skrev han, efter att ha blivit hånad för sitt utspel: ”Jag tycker de medverkande kvinnorna – som uppenbarligen har behov av mopp och skurhink – borde söka vård. Min fru, som är läkare, föreslår att det kan vara en svampinfektion.”

Gode gud, om han bara hade hejdat sig i tid! Vi hade inte bara sluppit det i sig anstötligt töntiga skämtet. Nej, dessutom hade vi förskonats från de ännu töntigare reaktionerna – för knappt hade han hunnit twittra förrän ett oändligt antal variationer på ”Ben Shapiro har aldrig lyckats göra sin fru upphetsad” exploderade som skadeglada fyrverkerier över internet. Som om det vore coolare att vara en kille som flåsande upplyser Ben Shapiro om hur en vagina fungerar än att vara Ben Shapiro. Tillåt mig att tvivla på att någon av parterna regelbundet får ta fram skurhinken.

Det är något så dystert med ledarsidefieringen av kultur-journalistiken, som sannerligen inte enbart ägt rum i USA, och som suger musten också ur själva kulturkonsumtionen. Jag försöker se ”WAP”-videon igen, för att tvätta mig ren från alla dessa humorallergikers pinsamma övertygelse om att de lyckats äga varandra, men Cardi B:s hesa, sorglösa stämma överröstas av en outhärdligt gnällig röst ur minnet: ”*This p-word is wet, come take a dive*.”

Greta Thurfjell
greta.thurfjell@dn.se

Vinna tillbaka sina gamla grannar

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

”Om jag ska kunna besegra Donald Trump så är det ärligt talat här det måste ske”, säger Demokraternas presidentkandidat Joe Biden. Han talar om Pennsylvania, delstaten där han föddes. Det var här som Trump -

överraskande avgjorde valet förra gången.
Kan Biden återerövra sin hemstad Scranton? DN har träffat väljare i hans hembygd.
Corey Davis tillhör inte de miljontals amerikaner som dyrkar Donald Trump. Men han lade ändå sin röst på honom i presidentvalet för fyra år sedan.
– Jag kunde bara inte rösta på Hillary, säger han.
Nu har han ångrat sig.
– Jag tyckte väl att Trump hade potential. Vi behövde en affärsman i Washington, någon som ruskade om systemet. Men han har varit en katastrof för USA. Han är mer korrupt än jag hade kunnat drömma om. Han har ingen etik och han är öppet rasistisk, säger Corey Davis.
Den mest sällsynta politiska varelsen i USA, den före detta Trumpanhängaren, har blivit snäppet mindre sällsynt den här sommaren. Här i Pennsylvania, en av presidentvalets allra viktigaste delstater, säger nästan en femtedel av Trumps väljare att de överväger att rösta på Joe Biden eller stanna hemma i valet i november. Det förklarar varför

Biden i sommarens opinions-mätningar leder i delstaten.
Det var här i Scranton, Pennsylvania, som Joseph Robinette Biden Junior föddes den 20 november 1942.
Men det var också just här, i nordöstra Pennsylvanias småstäder och landsbygd, som Donald Trump avgjorde presidentvalet 2016. Hela hans segermarginal i valet kom just från regionen som omger Scranton.
Det gör området särskilt intressant just nu. Kan Biden vinna tillbaka den här politiskt turbulenta delen av USA, som så länge var ett fäste för Demokraterna?
I de senaste opinionsmätningarna för Pennsylvania inför höstens presidentval leder Joe Biden med runt 10 procentenheter. I tidningen The Economists prognos för valet är det 86 procents sannolikhet att han vinner i delstaten. Att Biden sällan missar en chans att nämna sina rötter som en ”otyglad grabb från Scranton” under kampanjtalen skadar förstås inte.
Joe Bidens gamla hemkvarter Green Ridge i Scranton är en

relativt idyllisk stadsdel i en region av Pennsylvania som annars har haft det kämpigt sedan kolindustrin kollapsade på 1970-talet. Bidens barndomshem ligger kvar än i dag. Det är en ödmjuk tvåplansvilla i falnad vit målarfärg, på en kulle med utsikt över Scrantons stadskärna. I fjärran skymtar Poconosbergens siluetter, som löper som väldiga, mjuka vågor i horisonten. North Washington Avenue, där Biden lekte som liten, kantas fortfarande av anspråkslösa men välskötta trävillor, med små gräsmattor och två bilar på garageuppfarten. Det ser ut som en gata i en amerikansk reklamfilm för cornflakes.

Bidens familj flyttade härifrån när han var tio år, då pappan fick jobb i Delaware. Men i Scranton betraktas Biden fortfarande som en lokal stjärna. Pennsylvanias politiska relevans har inneburit att Biden gjort ett femtiotal besök här det senaste decenniet, dels under valkampanjerna med Barack Obama, men även under primärvalskampanjen tidigare i år.

– Självklart hjälper det Biden att han kommer härifrån. Vi ser

honom som vår hometown boy, säger Antonios Kalyvas, som driver Boulevard Diner ett stenkast från Bidens gamla barndomshem.
– Om Trump skulle komma på besök här skulle jag slänga ut honom. Men många här gillar Trump. Vapenfolket gillar honom. Och börsen går bra även om ekonomin kollapsat. Det gillar Trumpväljarna att snacka om, säger Kalyvas.
Utanför restaurangen står servitrisen Theresa Manuele och tar en rökpaus. Madonnas ”Material girl” hörs från mobiltelefonens lilla högtalare. Hon säger att det blivit mer sällsynt under året att gästerna på dinern pratar om Trump.
– De flesta här brukade vara Trumpväljare. Nu är det kanske femtio–femtio. Jag tror de flesta här kommer att rösta på Biden. Vi ser honom som en gammal granne, säger hon.
Förmodligen var Joe Biden inte den enda grabben i hemkvarteren som hette Joe när han växte upp här. I området finns smörgåskiosken Joe’s Hoagies, pizzerian Joe’s Pizza, bilmekanikern Joe’s Auto Shop

och kvarterskrogen Joe's Bar. Längs avenyn som snirklar sig upp för berget, förbi ett kloster och ett stort sjukhus, hänger det flaggor vid varje lyktstolpe med bilder på ”hemstadens historiska hjältar”. Det är mest brandmän och krigsveteraner, vita män med italienska, irländska eller polska efternamn. Ungefär hälften av dem heter Joe eller Joseph.
Biden har själv gjort sin bakgrund i Pennsylvania till ett centralt inslag i valkampanjen. Han lanserade kampanjen just här förra våren, med ett tal utanför Pittsburgh där han förklarade att delstaten är ”ground zero” i kampen mot Trump.
– Pittsburgh och min hemstad Scranton är städer och småstäder med de hårt arbetande medelklassamerikaner som utgör den här nationens ryggrad. Och om jag ska kunna besegra Donald Trump så är det ärligt talat här det måste ske, sade Biden.
I opinionsmätningarna i delstaten var det dött lopp fram till den här våren. Sedan dess har Biden dragit ifrån. Många här förklarar det med coronapandemin. Pennsylvania har haft drygt 7 300 dödsfall, i en delstat med strax

över 12 miljoner människor, vilket gör det snäppet värre än siffrorna i Sverige.

På pizzerian Vesuvio's träffar jag statsvetaren David Sosar, som har bott här i hela sitt 71-åriga liv.

– Många här är besvikna på Trumps hantering av pandemin. Det har förändrat valet, absolut.

– Att Trump tog så lång tid på sig att vidta åtgärder, att han velat om att stänga affärsverksamhet, inte ens kan bestämma sig för att bära mask eller inte. Nancy Pelosi och Demokraterna har börjat kalla det för ”Trumpviruset” nu. Det är kanske orättvist, men det biter på många här, säger han.

○ ○ ○

Bill Clintons berömda strateg James Carville brukade beskriva Pennsylvania som ”Philadelphia i ena änden och Pittsburgh i den andra, med Alabama däremellan”. Han menade att delstatens två storstäder skiljs åt av en vidsträckt, konservativ landsbygd.

När vi lämnar centrala Scranton dröjer det inte länge förrän Trumpskyltarna blir betydligt fler än Bidenskyltarna vid villornas gräsmattor. Den gyllene regeln för

presidentvalen i USA de senaste decennierna är att Republikanernas väljarstöd växer ju längre du kommer från en stadskärna.
Det politiska gapet mellan liberala storstäder och konservativ landsbygd är knappast nytt, men gapet har vuxit rejält sedan Trumps presidentkampanj. I valet 2016 vann Hillary Clinton i varje storstad, utom Fort Worth i Texas, medan i princip hela landsbygden var ett kompakt täcke av röda Trumpkepsar.
En knapp timme söder om Scranton ligger småstaden Hazleton, som länge varit känd som en samlingsplats för högerpopulism. David Sosar, som bott i Hazleton större delen av sitt liv, säger att det var just här han insåg att Trump kunde vinna presidentvalet.
– Ett par veckor före det senaste presidentvalet tog jag med en brittisk journalist till en pub i Hazleton. Ett arbetarställe. Alla där hatade Hillary. Alla skulle rösta Trump. Han blev helt chockad, säger Sosar.
I presidentvalet 2016 vann Donald Trump i Pennsylvania med 44 000 röster. Mer än hälften av

segermarginalen, 26 000 röster, kom enbart från Luzerne County, som omger Hazleton och sträcker sig upp till utkanten av Scranton. När jag senast besökte Hazleton, inför kongressvalet i USA 2014, var det just för att skildra en ny gryende våg av högerpopulism i amerikanska småstäder. Här blomstrade Donald Trumps politiska idéer flera år före Trumps egen presidentkampanj. I Hazleton möttes jag redan då av ett tydligt motstånd till invandring och frihandel och ett intensivt hat mot Barack Obama.

Stadens tidigare sheriff och borgmästare Lou Barletta var en kanariefågel i den gruva där Trumps popularitet snart skulle explodera. Precis som den öppet främlingsfientlige sheriffen Joe Arpaio i Phoenix blev Barletta känd över hela USA för sin råbarkade retorik om invandring. Han införde kontroversiella reformer med kraftiga böter för den som anställde eller hyrde ut bostäder till papperslösa. Lagarna stoppades av domstol och gav i stället Barletta böter på en dryg miljon dollar, men hans otyglade högerpopulism speglades

tydligt i den vardagliga främlingsfientlighet jag mötte i staden. På Walmart utanför Hazleton träffade jag en timid hemmafru som var ute och köpte Barbiedockor till sina döttrar, men som tog en kort paus från shoppandet för att berätta att de nyinflyttade latinamerikanska migranterna i staden var ”som kackerlackor”.
I takt med att invandringen till USA ökade under 2010-talet var det allt fler republikaner som började ifrågasätta vem som egentligen skulle ha rätt till frukterna av det amerikanska välståndet.
För den vita medelklassen i småstäder som Hazleton var det många som upplevde att den ekonomiska pajen höll på att krympa. Med stagnerade löner och ett alltmer grovmaskigt socialt skyddsnät var det många som tog ut frustrationen på invandrare. På knappt två decennier hade Hazletons latinamerikanska befolkning vuxit från 2 procent till 50 procent av invånarna. De blev en tacksam måltavla för högerpopulister som ville vinna val i området.

– Barletta var orsaken till att Republikanerna började växa här i nordöstra Pennsylvania. Han var onekligen en föregångare till Trump. De har båda pratat mycket om en mur mot Mexiko, om olaglig invandring, om svepande attacker på migranter som kriminella. Det funkade här i Hazleton, men det behöver inte betyda att det funkar i hela Pennsylvania i november. Under sommaren har vi tvärtom märkt att Biden använt Trumps retorik som ett effektivt vapen mot honom, säger David Sosar.

Vid landsväg 309, precis utanför Hazleton, stannar vi till vid James Evelands villa.

Det är svårt att missa huset. På gräsmattan utanför hänger ett dussintal handmålade skyltar där han försvarar vapenrättigheter och kritiserar ”liberala medier”. Vid husdörren står det ”TRUMP 2020” i versaler.

James Eveland är försäljare, 54 år gammal och dyrkar Donald Trump. Under vår intervju insisterar han på att hålla i en pappskylt som föreställer Trump.

– Det är naturlig storlek. Vi är nästan precis lika långa, säger han.
Eveland räknar entusiastiskt upp allt han gillar med USA:s president.
– Han är ärlig. Han säger som det är. Han är den första ärliga president vi haft.
På en av skyltarna står det ”Rensa träsket – rösta Trump 2020”. Jag frågar hur han ser på Trumps försök att rensa träsket, det vill säga stoppa korruptionen i Washington DC, hittills.

– Du kan inte förvänta dig att det går att rensa träsket på bara fyra

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

”Om jag ska kunna besegra Donald Trump så är det ärligt talat här det måste ske”, säger Demokraternas presidentkandidat Joe Biden. Han talar om Pennsylvania, delstaten där han föddes. Det var här som Trump - överraskande avgjorde valet förra gången.
Kan Biden återerövra sin hemstad Scranton? DN har träffat väljare i hans hembygd.

Corey Davis tillhör inte de miljontals amerikaner som dyrkar Donald Trump. Men han lade ändå sin röst på honom i presidentvalet för fyra år sedan.
– Jag kunde bara inte rösta på Hillary, säger han.
Nu har han ångrat sig.
– Jag tyckte väl att Trump hade potential. Vi behövde en affärsman i Washington, någon som ruskade om systemet. Men han har varit en katastrof för USA. Han är mer korrupt än jag hade kunnat drömma om. Han har ingen etik och han är öppet rasistisk, säger Corey Davis.

Den mest sällsynta politiska varelsen i USA, den före detta Trumpanhängaren, har blivit snäppet mindre sällsynt den här sommaren. Här i Pennsylvania, en av presidentvalets allra viktigaste delstater, säger nästan en femtedel av Trumps väljare att de överväger att rösta på Joe Biden eller stanna hemma i valet i november. Det förklarar varför Biden i sommarens opinions-mätningar leder i delstaten.
Det var här i Scranton, Pennsylvania, som Joseph Robinette Biden Junior föddes den 20 november 1942.

Men det var också just här, i nordöstra Pennsylvanias småstäder och landsbygd, som Donald Trump avgjorde presidentvalet 2016. Hela hans segermarginal i valet kom just från regionen som omger Scranton.

Det gör området särskilt intressant just nu. Kan Biden vinna tillbaka den här politiskt turbulenta delen av USA, som så länge var ett fäste för Demokraterna?

I de senaste opinionsmätningarna för Pennsylvania inför höstens presidentval leder Joe Biden med runt 10 procentenheter. I tidningen The Economists prognos för valet är det 86 procents sannolikhet att han vinner i delstaten. Att Biden sällan missar en chans att nämna sina rötter som en ”otyglad grabb från Scranton” under kampanjtalen skadar förstås inte.

Joe Bidens gamla hemkvarter Green Ridge i Scranton är en relativt idyllisk stadsdel i en region av Pennsylvania som annars har haft det kämpigt sedan kolindustrin kollapsade på 1970-talet. Bidens barndomshem ligger kvar än i dag. Det är en ödmjuk

tvåplansvilla i falnad vit målarfärg, på en kulle med utsikt över Scrantons stadskärna. I fjärran skymtar Poconosbergens siluetter, som löper som väldiga, mjuka vågor i horisonten. North Washington Avenue, där Biden lekte som liten, kantas fortfarande av anspråkslösa men välskötta trävillor, med små gräsmattor och två bilar på garageuppfarten. Det ser ut som en gata i en amerikansk reklamfilm för cornflakes.

Bidens familj flyttade härifrån när han var tio år, då pappan fick jobb i Delaware. Men i Scranton betraktas Biden fortfarande som en lokal stjärna. Pennsylvanias politiska relevans har inneburit att Biden gjort ett femtiotal besök här det senaste decenniet, dels under valkampanjerna med Barack Obama, men även under primärvalskampanjen tidigare i år.

– Självklart hjälper det Biden att han kommer härifrån. Vi ser honom som vår hometown boy, säger Antonios Kalyvas, som driver Boulevard Diner ett stenkast från Bidens gamla barndomshem.

– Om Trump skulle komma på besök här skulle jag slänga ut honom. Men många här gillar Trump. Vapenfolket gillar honom. Och börsen går bra även om ekonomin kollapsat. Det gillar Trumpväljarna att snacka om, säger Kalyvas.
Utanför restaurangen står servitrisen Theresa Manuele och tar en rökpaus. Madonnas ”Material girl” hörs från mobiltelefonens lilla högtalare. Hon säger att det blivit mer sällsynt under året att gästerna på dinern pratar om Trump.

– De flesta här brukade vara Trumpväljare. Nu är det kanske femtio–femtio. Jag tror de flesta här kommer att rösta på Biden. Vi ser honom som en gammal granne, säger hon.
Förmodligen var Joe Biden inte den enda grabben i hemkvarteren som hette Joe när han växte upp här. I området finns smörgåskiosken Joe’s Hoagies, pizzerian Joe’s Pizza, bilmekanikern Joe’s Auto Shop och kvarterskrogen Joe’s Bar.
Längs avenyn som snirklar sig upp för berget, förbi ett kloster och ett stort sjukhus, hänger det

flaggor vid varje lyktstolpe med bilder på ”hemstadens historiska hjältar”. Det är mest brandmän och krigsveteraner, vita män med italienska, irländska eller polska efternamn. Ungefär hälften av dem heter Joe eller Joseph.
Biden har själv gjort sin bakgrund i Pennsylvania till ett centralt inslag i valkampanjen. Han lanserade kampanjen just här förra våren, med ett tal utanför Pittsburgh där han förklarade att delstaten är ”ground zero” i kampen mot Trump.
– Pittsburgh och min hemstad Scranton är städer och småstäder med de hårt arbetande medelklassamerikaner som utgör den här nationens ryggrad. Och om jag ska kunna besegra Donald Trump så är det ärligt talat här det måste ske, sade Biden.
I opinionsmätningarna i delstaten var det dött lopp fram till den här våren. Sedan dess har Biden dragit ifrån. Många här förklarar det med coronapandemin. Pennsylvania har haft drygt 7 300 dödsfall, i en delstat med strax över 12 miljoner människor, vilket gör det snäppet värre än siffrorna i Sverige.

På pizzerian Vesuvio’s träffar jag statsvetaren David Sosar, som har bott här i hela sitt 71-åriga liv.
– Många här är besvikna på Trumps hantering av pandemin. Det har förändrat valet, absolut.
– Att Trump tog så lång tid på sig att vidta åtgärder, att han velat om att stänga affärsverksamhet, inte ens kan bestämma sig för att bära mask eller inte. Nancy Pelosi och Demokraterna har börjat kalla det för ”Trumpviruset” nu. Det är kanske orättvist, men det biter på många här, säger han.

○ ○ ○

Bill Clintons berömda strateg James Carville brukade beskriva Pennsylvania som ”Philadelphia i ena änden och Pittsburgh i den andra, med Alabama däremellan”. Han menade att delstatens två storstäder skiljs åt av en vidsträckt, konservativ landsbygd. När vi lämnar centrala Scranton dröjer det inte länge förrän Trumpskyltarna blir betydligt fler än Bidenskyltarna vid villornas gräsmattor. Den gyllene regeln för presidentvalen i USA de senaste decennierna är att Republikanernas väljarstöd växer

ju längre du kommer från en stadskärna.
Det politiska gapet mellan liberala storstäder och konservativ landsbygd är knappast nytt, men gapet har vuxit rejält sedan Trumps presidentkampanj. I valet 2016 vann Hillary Clinton i varje storstad, utom Fort Worth i Texas, medan i princip hela landsbygden var ett kompakt täcke av röda Trumpkepsar.
En knapp timme söder om Scranton ligger småstaden Hazleton, som länge varit känd som en samlingsplats för högerpopulism. David Sosar, som bott i Hazleton större delen av sitt liv, säger att det var just här han insåg att Trump kunde vinna presidentvalet.
– Ett par veckor före det senaste presidentvalet tog jag med en brittisk journalist till en pub i Hazleton. Ett arbetarställe. Alla där hatade Hillary. Alla skulle rösta Trump. Han blev helt chockad, säger Sosar.
I presidentvalet 2016 vann Donald Trump i Pennsylvania med 44 000 röster. Mer än hälften av segermarginalen, 26 000 röster, kom enbart från Luzerne County,

som omger Hazleton och sträcker sig upp till utkanten av Scranton. När jag senast besökte Hazleton, inför kongressvalet i USA 2014, var det just för att skildra en ny gryende våg av högerpopulism i amerikanska småstäder. Här blomstrade Donald Trumps politiska idéer flera år före Trumps egen presidentkampanj. I Hazleton möttes jag redan då av ett tydligt motstånd till invandring och frihandel och ett intensivt hat mot Barack Obama. Stadens tidigare sheriff och borgmästare Lou Barletta var en kanariefågel i den gruva där Trumps popularitet snart skulle explodera. Precis som den öppet främlingsfientlige sheriffen Joe Arpaio i Phoenix blev Barletta känd över hela USA för sin råbarkade retorik om invandring. Han införde kontroversiella reformer med kraftiga böter för den som anställde eller hyrde ut bostäder till papperslösa. Lagarna stoppades av domstol och gav i stället Barletta böter på en dryg miljon dollar, men hans otyglade högerpopulism speglades tydligt i den vardagliga främlingsfientlighet jag mötte i staden. På Walmart utanför

Hazleton träffade jag en timid hemmafru som var ute och köpte Barbiedockor till sina döttrar, men som tog en kort paus från shoppandet för att berätta att de nyinflyttade latinamerikanska migranterna i staden var ”som kackerlackor”.
I takt med att invandringen till USA ökade under 2010-talet var det allt fler republikaner som började ifrågasätta vem som egentligen skulle ha rätt till frukterna av det amerikanska välståndet.
För den vita medelklassen i småstäder som Hazleton var det många som upplevde att den ekonomiska pajen höll på att krympa. Med stagnerade löner och ett alltmer grovmaskigt socialt skyddsnät var det många som tog ut frustrationen på invandrare. På knappt två decennier hade Hazletons latinamerikanska befolkning vuxit från 2 procent till 50 procent av invånarna. De blev en tacksam måltavla för högerpopulister som ville vinna val i området.
– Barletta var orsaken till att Republikanerna började växa här i nordöstra Pennsylvania. Han var onekligen en föregångare till

Trump. De har båda pratat mycket om en mur mot Mexiko, om olaglig invandring, om svepande attacker på migranter som kriminella. Det funkade här i Hazleton, men det behöver inte betyda att det funkar i hela Pennsylvania i november. Under sommaren har vi tvärtom märkt att Biden använt Trumps retorik som ett effektivt vapen mot honom, säger David Sosar.

Vid landsväg 309, precis utanför Hazleton, stannar vi till vid James Evelands villa.

Det är svårt att missa huset. På gräsmattan utanför hänger ett dussintal handmålade skyltar där han försvarar vapenrättigheter och kritiserar ”liberala medier”. Vid husdörren står det ”TRUMP 2020” i versaler.

James Eveland är försäljare, 54 år gammal och dyrkar Donald Trump. Under vår intervju insisterar han på att hålla i en pappskylt som föreställer Trump.

– Det är naturlig storlek. Vi är nästan precis lika långa, säger han.

Eveland räknar entusiastiskt upp allt han gillar med USA:s president.

– Han är ärlig. Han säger som det är. Han är den första ärliga president vi haft.
På en av skyltarna står det ”Rensa träsket – rösta Trump 2020”. Jag frågar hur han ser på Trumps försök att rensa träsket, det vill säga stoppa korruptionen i Washington DC, hittills.
– Du kan inte förvänta dig att det går att rensa träsket på bara fyra

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Joe Biden är presidentkandidaten som vill återupprätta USA som ledare för den fria världen. Men då måste han övertyga väljarna hemma i rostbältet att det internationella engagemanget inte hotar amerikanska jobb.

Längs avenyn i Scranton hänger flaggor med hemstadens historiska hjältar. När DN:s reportageteam synar dem visar det sig att många är krigsveteraner med italienska, irländska eller polska efternamn och förnamnet Joseph eller Joe. Stadens son Joe Biden föddes hösten 1942, vid vändpunkten för de allierade styrkorna i andra

världskriget. Familjen flyttade 1953, samma år som vapenvilan trädde i kraft i Koreakriget, och USA var en växande supermakt. I den atmosfären formades en presidentkandidat med en stark tro på USA:s ledarskap.

”Världen organiserar inte sig själv”, konstaterade Joe Biden i vintras i en artikel i tidskriften Foreign Affairs. Hans programförklaring var i långa stycken ett angrepp på Donald Trump, som fjärmat sig från frihandel och internationell samverkan under mottot ”America first”, och i stället haft en hel del bilaterala kontakter med företrädare för auktoritära regimer. Trumps isolationism avviker från traditioner inom både Republikanerna och Demokraterna – ibland ligger presidenten faktiskt närmare vänstern i USA.

Den utpräglade mittenpolitikern Joe Biden vill att USA ska återta sin plats vid vad han kallar huvudänden av förhandlingsbordet – som stormakten som skriver reglerna, fogar ihop överenskommelserna och besjälar de internationella institutionerna. Om USA abdikerar finns bara två

alternativ, enligt Biden i Foreign Affairs: Det ena är att något annat land tar över ledarskapet, det andra är kaos.

Debattartikeln publicerades på randen av pandemin, innan många av världens länder stängde sina gränser och vidtog långtgående åtgärder för att skydda medborgarna.

I USA pekar kurvorna åt fel håll i augusti, och ekonomin har kraschlandat. Efter afroamerikanen George Floyds död i maj har amerikanska storstäder skakats av protester mot rasism och polisbrutalitet.

Det är begripligt om internationella frågor hamnar i skymundan i den politiska debatten.

Utrikespolitik brukar inte avgöra amerikanska val, även om den person som tar plats i Vita huset blir USA:s militära överbefälhavare. Men relationen till Kina blir sannolikt ett viktigt debattämne i höst. Trump inledde sin presidentperiod med att säga upp handelsavtalet TPP, och han försöker utmåla Biden som Pekings nyttiga idiot, och hävda att Demokraternas presidentkandidat underskattat

det kinesiska hotet mot amerikanska jobb på platser som just Scranton.
Nu har Trump en del att stå till svars för själv – inte minst uppgifterna från den tidigare säkerhetsrådgivaren John Bolton om att presidenten bett Kinas ledare om hjälp för att vinna valet 2020. Men Joe Biden måste gå balansgång för att övertyga väljarna om att hans internationella engagemang inte överskuggar omsorgen om arbetstillfällen i USA. I ett tal nära Scranton i juli lanserade han en storsatsning på amerikanska produkter under rubriken ”Buy American”. Han vill se en återhämtning på hemmamarknaden innan han tecknar nya internationella handelsavtal.
Bidens övergripande valbudskap – som nu ska trummas in på Demokraternas konvent – är att allt kan byggas bättre efter pandemin. Det gäller arbetsmarknaden, sjukvården, stödet till barnfamiljer och studenter, och det gäller i högsta grad den gröna ekonomin. Presidentkandidaten har skruvat upp ambitionen under sommaren,

med vallöften för flera tusen miljarder dollar. Joe Biden vill bland annat bygga höghastighetståg, elektriska bilar, vindkraft och solpaneler. USA ska återinträda i Parisavtalet, energisektorn i USA ska vara fri från fossila bränslen år 2035, och hela USA ska vara klimatneutralt senast år 2050. Planen är att USA ska gå så långt i grön riktning, att ingen efterträdare kan rulla tillbaka omställningen.
Biden betonar exemplets makt – att USA ska vara ett föredöme för världen. Det gäller inte bara miljön utan också migration och mänskliga rättigheter. Han vill stoppa familjeseparationerna vid gränsen, och samarbeta med kongressen om vägar till medborgarskap för miljontals papperslösa i USA.
Om och när det internationella samfundet kan återgå till mer normala relationer, vill Joe Biden också att USA ska stå värd för en stor konferens om demokrati. Världens ledare har en del att diskutera, vad gäller hoten från auktoritära regimer och kränkningar av mänskliga rättigheter. Internt i EU växer sprickorna och Västeuropas ledare

skulle nog välkomna moraliskt stöd från Washington DC.
Men Bidens löfte om ett amerikanskt ledarskap är inte okontroversiellt.
Efter det kalla kriget har presidenter som gått ut i fält för att sprida demokrati anklagats för att ha dolda motiv eller helt enkelt agera aningslöst – som Bill Clinton i Somalia, George W Bush i Irak eller för den delen Barack Obama i Libyen. Joe Biden röstade för Irakkriget som senator, något som han senare har beskrivit som ett misstag. Han vill dra tillbaka trupper från Afghanistan och Mellanöstern och avveckla krigen som inte kan vinnas.
Joe och Joseph må vara hjältenamn i Scranton, men Biden inser nog att han inte får återuppväcka världens aversion mot den typiske amerikanske soldaten – alltså han som i slang kallas ”GI Joe”.

Karin Eriksson
Politiken. Vad vill Joe Biden?

Klimatet
Återinträda i Parisavtalet och investera tusentals miljarder dollar

i en grön infrastruktur med hög-hastighetståg och elbilar.

Klyftorna

Dubbla minimilönerna till 15 dollar i timmen. Stärka stöd till studenter från fattiga familjer. Bygga fler billiga bostäder.

Sjukvården

Expandera sjukvårdsprogrammet Medicare för äldre – däremot inte gratis sjukvård för alla.

Jobben

Stimulera hemmamarknaden och få bukt med handelsunderskottet genom att köpa amerikanska produkter och tjänster för 400 miljarder dollar.

Poliskåren

Reformer för att komma till rätta med rasism och diskriminering – men inte stoppad finansiering av den nuvarande poliskåren.

Barnfamiljerna

Införa tolv veckors betald föräldra-ledighet och gratis förskola.

Skatterna

Höja bolagsskatten och skatterna för personer som tjänar mer än 400 000 dollar om året.

Migration

Stärkta gränser, men ingen mur och inga familjeseparationer.

Försöka skapa vägar till

medborgarskap för USA:s papperslösa.
Internationella relationer
Återta platsen som ledare för den fria världen – genom att föregå med gott exempel.

Bidens ledning mer stabil än Clintons 2016

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Joe Biden ligger bra till i opinonsundersökningarna, men det gjorde Hillary Clinton också för fyra år sedan. Och hon förlorade.
Hur mäter sig Bidens övertag mot Clintons?

DN reder ut hur övertaget för Demokraternas presidentkandidat konsekvent har varit högre och stabilare än vad som var fallet 2016.

Den 12 augusti hade Demokraternas presidentkandidat Joe Biden på nationell nivå stöd av knappt 50,6 procent av väljarna, jämfört med sittande presidenten Donald Trumps stöd på 42,5 procent, enligt webbsidan Fivethirtyeights opinionssammanvägning. Vid samma period 2016 hade Hillary Clinton på nationell nivå stöd av knappt 45 procent av väljarna mot Donald Trumps 37,7 procent. Båda Demokraternas kandidater hade alltså en fördel på runt 8 procentenheter över Donald Trump under samma period. Trots detta förlorade Hillary Clinton presidentvalet knappt tre månader senare. Joe Bidens övertag är dock betydligt stabilare än vad Hillary Clintons var.

Joe Biden har konsekvent haft ett större väljarstöd än Donald Trump under 2020, medan Hillary Clintons ledning över Trump svajade upp och ned under våren och sommaren 2016. Under

en period i juli 2016 hade Donald Trump faktiskt högre väljarstöd än Clinton i mätningarna.
Biden har dessutom ett högre väljarstöd än vad Clinton hade.
Joe Bidens väljarstöd har konsekvent sedan slutet av april legat på runt eller precis under 50 procent.
Men det är inte nödvändigtvis den som får högst väljarstöd i USA:s presidentval som vinner valet.
Donald Trump vann valet genom att få fler röster, i flera fall med mycket små marginaler, i en serie delstater som Barack Obama tidigare vunnit. Bland de delstaterna återfinns Pennsylvania, Wisconsin och Michigan som inför valet ses som delstater där Joe Biden måste vinna.
Skulle Biden vinna dessa tre delstater, utan att vinna några andra delstater Donald Trump vann 2016, skulle det räcka för en knapp valseger. Flera statistiska modeller från bland annat Fivethirtyeight och The Economist ger Biden mellan 70 och 85 procents chans att vinna dessa tre delstater utifrån dagens opinionssiffror. Trump är dock långt ifrån borträknad. Fivethirty-

eight ger Biden nästan samma chans att vinna valet, 72 procent, som man gav Hillary Clinton på valdagen 2016. Då ansågs Clinton ha 71 procents chans att vinna.

Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Björn af Kleen: Nej, i år blir det ingen konfetti

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Mindre ballonger och mer verklighet. Årets partikonvent, som inleds på måndag, ska ”ut på fältet”.

Jag minns den rymdskeppslika arenan i Cleveland, scenframträdanden från Donald

Trumps färgstarka vänner från kasinovärlden, ballongerna som regnade över delegater och kongressledamöter när den blivande presidenten hållit sitt första mörka tal till nationen som Republikanernas osannolika kandidat.
Detta var slutet av juli 2016 och min debut på ett partikonvent, mitt första möte med den amerikanska politikens mest spektakulära arenashow.
Partikonvent hålls vart fjärde år i USA, under högsommaren före höstens presidentval. Under konventet utser partiet officiellt sin presidentkandidat och slår fast ett partiprogram. Dramatik ingår – uppgörelser i dunkla hotellrum, rygghugg i en loge, en lovande politiker som för första gången får hålla tal på en nationell scen och blommar upp till en stjärna.
Så brukar det fungera, vill säga.
Årets konvent lär bli drastiskt - annorlunda, på grund av pandemin som fortfarande skördar människoliv varje dygn.
Demokraternas konvent, som drar i gång i morgon i Milwaukee i Wisconsin i Mellanvästern, har flyttats från en jättearena till den mer blygsamma mässhallen

Wisconsin center. Där höll lilla Green Party sitt konvent 2004, ett marginellt parti i USA, en bostadsrättsförening i jämförelse med folkrörelsen Demokraterna.
I år har kongressledamöter och delegater, vanligtvis konventets huvudpersoner, ombetts att stanna hemma. Sammanträden ska hållas på länk. I stället för 50 000 förväntade besökare beräknas omkring 300 personer gästa Milwaukee.
Joe Biden, kungen som ska krönas i slutet av veckan, kommer inte. På torsdag kväll (fredag morgon, svensk tid) ska Biden tala på länk från hemstaden Wilmington i Delaware på östkusten.
Det lukar antiklimax. 32 miljoner amerikaner satt bänkade när Trump talade under finalen på det republikanska konventet 2016. Hur många kommer att följa årets digitala festligheter?
Arrangörerna försöker dock vända en potentiell besvikelse till en fördel, till en medveten satsning på ”verkligheten”. Visst finns det stjärnor även på årets program: både herr och fru Obama, Hillary Clinton, New Yorks omstridde guvernör Andrew Cuomo och den amerikanska vänsterns favorit-

politiker Alexandria Ocasio-Cortez ska framträda via länk. Men en betydande del av programtiden ska varje kväll vigas åt ”vanliga människor”, den väljarkategori som Joe Biden och hans vicepresident Kamala Harris måste stjäla tillbaka från Trump. Förinspelade små berättelser ska visas där sjuksystrar, krigsveteraner och småföretagare vittnar om sina liv under pandemin och den mass-arbetslöshet som följt i smittans spår. Man ska få följa med in i vardagsrum och fabrikslokaler.

Konventet ska ”ut på fältet”, som det heter i journalistikens värld. Tanken är att filmerna från verkligheten ska forma en kraftfull kritik av Donald Trumps sätt att leda landet, det ”konstanta kaos” som Republikanerna orsakat landet, enligt Demokraternas retorik.
Under torsdagskvällen ska Biden porträtteras som Trumps motsats. En ”uthållig” och ”medkännande” politisk veteran. Bidens långa karriär i Washington har inte nödvändigtvis varit till hans fördel i valrörelsen hittills. Men konventmakarna ska framställa

hans långa erfarenhet som en förutsättning för den rehabilitering av ekonomin som nästa president kommer att tvingas genomföra.
Och ballongerna som alltid regnar över publikhavet? I stället, eller kanske som komplement, ska konventets regissörer skapa en digital mosaik, där partiets politiska förgrundsfigurer delar skärm med vanliga amerikaners ansikten.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Danskt munskydds-krav i kollektivtra-fiken

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Danmarks regering meddelar att man inför krav på munskydd i kollektivtrafiken dygnet runt.

– Om ett litet munskydd kan skydda oss från en ökning av infektioner, är det väl givet för var och en av oss, säger statsminister Mette Frederiksen på en presskonferens.
Beskedet var väntat efter att den danska regeringen tidigare rekommenderat att resenärer i kollektivtrafiken tar på sig munskydd vid trängsel.
Kraven gäller från och med den 22 augusti.
Ett liknande besked kom under fredagen från den norska regeringen, som rekommenderar att resenärer inom Oslo kommun och till och från Oslo från och med i morgon, måndag, bär munskydd i kollektivtrafiken.
DN

Frankrike skärper regler – kaos när britter reser hem

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Franska myndigheter inför skärpta restriktioner och rekommenderar nu munskydd även vid privata sammankomster inomhus.

Detta sedan smittspridningen har fördubblats på bara några dagar.

Samtidigt slår Storbritanniens nya karantänkrav mot hundratusentals brittiska turister i Frankrike.

Tusentals brittiska resenärer försökte i fredags kväll och natten till lördagen desperat ta sig över Engelska kanalen, för att undkomma den nya regeln om 14 dagars obligatorisk karantän för alla som återvänder från Frankrike.

Regeln trädde i kraft klockan fyra på lördagsmorgonen – men en del

fortsatte hasta hemåt även efter det, då transportminister Grant Shapps sa ”söndag” i tv-intervjun som åtgärden tillkännagavs i. Tidsfristen kortades dock ytterligare efter krav från Skottlands, Wales och Nordirlands regionala styren.
Något som väckt irritation bland många turister.
– Jag har inte råd med karantänjag måste jobba! Så nu blir jag av med fem dagars semester, tack för det! Kunde de inte ha gett oss tills på måndag i alla fall, så att vi kunde sprida ut oss och undvika den här galna rusningen? sa 34-åriga Felicity Bradshaw till The Guardian nära Calais.
Totalt berörs minst 160000 brittiska turister i Frankrike av beslutet. Tiotusentals väntas också avboka planerade resor.
Frankrikes regering uppger att den tänker vidta ”reciproka åtgärder”, vilket tros betyda liknande karantänkrav för dem som anländer till landet från Storbritannien.
På fredagen steg priset på flygbiljetter från Paris till London från 1 000 till omkring 6 000 kronor, långa bilköer uppstod vid

färjeläger och till tunneln under kanalen. Fler än 12 000 personer uppges också ha försökt boka om sina tågbiljetter.
Den brittiska regeringen motiverar åtgärden med att Frankrike nu haft fler än 20 fall per 100 000 invånare under en veckas tid. Men även i Storbritannien är smittspridningen omfattande i vissa delar av landet med 1 441 positiva testresultat i landet enbart under fredagen.
I Frankrike ses den inhemska ökningen delvis som en följd av att testningen sker bredare än tidigare. Än märks inte någon ökning av vad gäller antalet intagna på sjukhus. 367 patienter får intensivvård för covid-19 i Frankrike, att jämföra med fler än 7 000 under epidemins kulmen i våras.
Men enligt myndigheterna finns ändå tydliga tecken på att smittspridningen ökar. I fredags registrerades 2 846 nya positiva testresultat för covid-19, mer än dubbelt så många som i tisdags. Inte sedan i slutet av april har så många positiva fall registrerats i Frankrike.

Minst 600 av fallen registrerades i Paris, som tillsammans med Marseille nu förts upp på en lista av städer vars prefekter har rätt att införa lokala restriktioner för rörelse utomhus, stänga restauranger, affärer med mera, om det anses nödvändigt.
På lördagen utökades också de områden i Paris där munskydd är obligatoriskt utomhus, med risk för 135 euro i böter. Paradavenyn Champs-Elysées, Eiffeltornet och Louvren hör till de platser som omfattas. Samtidigt sänktes antalet personer vid offentliga sammankomster till max tio i huvudstaden.
Frankrikes högsta hälsomyndighet (Haut Conseil de la santé publique) rekommenderar nu att munskydd används vid alla möten inomhus där det är svårt att hålla avstånd, inklusive privata möten som familjesammankomster.
Samtidigt går resebranschen på knäna. Aktiekursen för IAG, som äger British Airways, föll med 6 procent på fredagen, och Easyjet med 7 procent. Representanter för industrin talar om ett ”förödande slag” och riktar hård kritik mot att

de brittiska karantänbestämmelserna ändras så ofta.
Men i såväl Storbritannien som Frankrike är det just nu påtagligt svårt att vinna politiska poäng på att mildra restriktioner. Båda regeringarna har fått kritik för att ha agerat för långsamt i inledningen av vårens epidemi, och varken Boris Johnson eller Emmanuel Macron verkar vilja riskera att göra om det misstaget.

Fakta. Kontrollsamtal

I Storbritannien innebär regeln om hemkarantän att personer som återvänder från ett land där smittspridningen anses vara hög, måste fylla i ett formulär och stanna hemma självmant i 14 dagar.
Myndigheterna kan ringa och kontrollera att personen befinner sig i hemmet, och den som befinns bryta mot karantänen riskerar 1000 pund i böter.
Ett sjuttiotal länder undantas. Sverige hör inte till dessa, och omfattas därför av karantänreglerna, liksom nu även Frankrike och Nederländerna.

Dela

Lukasjenko varnar Putin: Protesterna kan sprida sig

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Aleksandr Lukasjenko varnade på lördagen Rysslands president Vladimir Putin för att protesterna i Belarus kan sprida sig till andra länder. En vecka efter det ifrågasatta presidentvalet syns inga tecken på att protesterna är på väg att avta. Tiotusentals har krävt diktatorns avgång och i dag genomförs en ”marsch för frihet” i huvudstaden Minsk.

De båda presidenterna talade i telefon på lördagen. Inför mötet varnade Aleksandr Lukasjenko Ryssland för att demonstrationerna i Belarus kan sprida sig till andra länder.

Senare på lördagskvällen hävdade Lukasjenko att han fått löfte från Vladimir Putin om att Ryssland ska hjälpa till att ”garantera säkerheten” i Belarus, enligt Reuters.

Innan presidentvalet var relationen mellan Ryssland och Belarus spänd, sedan Kreml dragit tillbaka subventioner till Lukasjenkos regering. På fredagen släppte Belarus 32 ryska medborgare som greps för en vecka sedan.
Putin och Lukasjenko är förvissade om att situationen i Belarus ”snart ska vara löst”, enligt ett uttalande från ryska presidentstaben efter samtalet. Uttalanden från både ryskt och belarusiskt håll talade om en ”union” mellan länderna. Lukasjenko har tidigare avfärdat Moskvas uppmaningar om närmare ekonomiska och politiska band som ett angrepp på sitt lands suveränitet.
Samtidigt fortsätter demonstrationerna mot den bristande frihet och demokrati som råder i Belarus. I dag, söndag, planeras en ”marsch för frihet” genom huvudstaden Minsk, för att markera att det gått en vecka sedan det kritiserade presidentvalet hölls.
Initiativet till marschen har tagits efter att oppositionspolitikern Svjatlana Tsichanouskaja, som

flytt till Litauen, uppmanat till fler fredliga protester mot regimen. Även på lördagen samlades tiotusentals oppositionella i huvudstaden, för att hedra den 34-åriga demonstranten Aleksandr Tarajkovskij som dog i måndags. Vid platsen för hans död lades blommor och tändes ljus. Många höll även upp bilder på skadade demonstranter, enligt BBC.

”Vi kommer inte att glömma, vi kommer inte att förlåta”, skanderade de samlade i Minsk, medan förbikörande bilar tutade till stöd.

Omständigheterna kring Aleksandr Tarajkovskijs död är oklara. Polisen menar att han dog då en sprängladdning han höll i detonerade. Men detta har ifrågasatts av oppositionen och den avlidnes partner säger till ABC News att skadorna på hans kropp snarare tyder på att han skjutits.

Premiärministrarna i Estland, Lettland och Litauen gick gemensamt ut och uttryckte ”djup oro över myndigheternas våldsamma nedslag och politiska förtryck av oppositionen” på lördagen.

”Premiärministrarna uppmanas belarusiska myndigheter att avhålla sig från våld mot fredliga demonstranter och att släppa alla politiska fångar och de som har frihetsberövats”, skrev de tre nationernas ledare vidare och efterlyste även att presidentvalet ska tas om, med ökad transparens och i närvaro av internationella valobservatörer.

Alexandr Lukasjenko, som suttit på presidentposten sedan 1994, fick över 80 procent i valet förra söndagen. Både valet och myndigheternas våld har fördömts av såväl EU, som FN och människorättsorganisationer.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

Anna-Lena Laurén: När belarusierna gör revolution tar de av sig skorna

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Belarusierna som demonstrerar mot president Lukasjenkos valfusk tar av sig skorna, samlar in skräp och uppmanar till kompromiss och dialog. Slagorden handlar om fred och solidaritet, inte konfrontation.

Bilden som spreds på Twitter väckte beundran. Demonstranter i Minsk har ställt sig på en bänk för att lyssna på talen. Men först hade de tagit av sig skorna, för att inte smutsa ned bänken.

Deltagarna i protestaktionerna mot Lukasjenko har vinnlagt sig om att inte kasta skräp. Alla kaffe-muggar och plastflaskor som samlats under de så kallade solidaritetskedjorna – när vitklädda kvinnor ställer sig hand i hand – placeras omsorgsfullt i sopkärl och plastpåsar.

Vissa av demonstranterna har tagit på sig rollen att cirkulera i

folksamlingarna och be folk lämna in sina tomma plastflaskor.
När jag senast besökte Minsk år 2017 reagerade jag på hur aktivt man samlade in plastflaskor för återanvändning. Kärl för plastflaskor fanns utanför varje höghus. Något sådant ser man sällan i Moskva. I de forna sovjetländerna karaktäriseras belarusierna ofta som ordentliga och tråkiga. Den revolution de nu håller på att genomföra kan kallas ordentlig och hövlig, men knappast tråkig. Snarare är den ovanlig för postsovjetiska sammanhang.

Slagorden är helt andra än de som brukar skalla på gatorna i Moskva när Putinkritiska demonstranter drabbar samman med polisen. I Ryssland skriker man ”*Putina na nary*” (Putin bakom galler), ”*My zdes vlast*” (Det är vi som är makten) och ”*Eto nasj gorod*” (Det här är vår stad). I Minsk ropar folket ”*Opustite sjtjity*” (Lägg ner sköldarna), ”*Armija s narodom*” (Armén är med folket) och ”*Zjyve Belarus*” (Leve Belarus). Oppositionsledarna kräver inte att Lukasjenko ska dras inför rätta. De vill ha förhandlingar och

upprepar ständigt att de är redo att kompromissa. Det var den ukrainska oppositionen absolut inte beredd att göra på Majdan i Kiev 2013–2014. Att förhandla med sittande president Viktor Janukovytj fanns inte på agendan, något rum för kompromisser existerade inte.

– Vi säger gång på gång till makthavarna: Låt oss sätta oss ner och förhandla. Tala med oss. Vi får hela tiden meddelande av folk inom Lukasjenkoeliten om att de är redo att kompromissa, det här är en fråga om tid. Vi måste förstå att när allt det här är över ska folk på bägge sidor leva kvar i Belarus. Ju färre misstag vi gör nu, desto lättare blir det att bygga ett nytt samhälle, säger oppositionsledaren Maria Kalesnikava till den oberoende ryska tv-kanalen Dozjd. Kalesnikava ingår i den kvinnliga trio som utmanade Lukasjenko i presidentvalet och jämte henne består av presidentkandidat Svjatlana Tsichanouskaja och Veronika Tsepkalo.

Det är bara Kalesnikava som är kvar i Belarus. Tsichanouskaja och Tsepkalo har av säkerhetsskäl

lämnat landet till Litauen respektive Ryssland.
Att tala om att bägge sidor ska leva kvar i landet är ovanligt i ett postsovjetiskt sammanhang. I Ukraina var kravet att den gamla eliten skulle dras inför rätta. Det är också något som den ryska oppositionsledaren Aleksej Navalny ständigt upprepar. Men i Belarus vill oppositionen ha förhandlingar, ett gradvis och fredligt överlämnande av makten samt nyval.
De närmaste dagarna får utvisa om taktiken blir framgångsrik.
Anna-Lena Laurén

Turkiet hotar frysa förbindelser med Förenade Arabemiraten

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Turkiet överväger att frysa relationerna till Förenade Arabemiraten i protest mot landets beslut att upprätta diplomatiska förbindelser med

Israel. Samtidigt, i Bahrain, välsignade det högsta muslimska rådet det israelisk-emiratiska avtalet.

Ramallah.

Sociala medier, som i Förenade Arabemiraten hålls under viss uppsikt av regimen, exploderade i hånfulla repliker på den turkiske presidentens hot, till exempel: ”Skall president Tayyip Erdogan, som har både diplomatiska förbindelser och intensiv handel med Israel, ta oss i örat för att vi gör samma sak!”

Relationen mellan Turkiet och Förenade Arabemiraten är redan ansträngd, eftersom länderna befinner sig på motsatta sidor i det libyska inbördeskriget, där Förenade Arabemiraten bekostar rebellgeneralen Khalifa Haftars kampanj mot Turkietstödda regeringsstyrkor. Förenade Arabemiraten återknöt i fjol de diplomatiska förbindelserna med Bashar Assads regim i Syrien och stöder, enligt den syriska oppositionen, Assads försök att driva bort Turkiettrogna styrkor från ”rebellenklaven” Idlib i norra Syrien.

Den palestinska regeringen i Ramallah på Västbanken

betecknar Förenade Arabemiratens närmande till Israel som ”förräderi”, samma term den iranske presidenten använde. För president Mahmoud Abbas har frågan dessutom en personlig vinkel. Hans mest fruktade rival, Muhammad Dahlan, lever i och backas upp av Förenade Arabemiraten. I Ramallah misstänker man att denne haft ett finger med i spelet.
En ämbetsman som står den palestinska myndighetens utrikesminister Riyad al-Maliki nära säger till DN:

– Förenade Arabemiraten har en slev i varje gryta. Det finns inte många konflikter i regionen där de inte har investerat pengar och inflytande. De har satt sig i knät på Trump och Israel och lämnat oss åt vårt öde.
EU:s utrikeskommissionär Josep Borell välkomnade på lördagen normaliseringsavtalet mellan Förenade Arabemiraten och Israel, ”som avstyrt israelisk annektering av Jordandalen”.
Ännu dystrare, för palestiniernas del, är Arabförbundets tystnad, vilken inte kan tolkas annat än som ett godkännande.

Premiärminister Benjamin Netanyahu har tagits på en vild diplomatisk åktur av sin gynnare Donald Trump de senaste månaderna.
I vintras ville Trump, övertalad av sin Israelambassadör David Friedman, låta Israel annektera Jordandalen, i syfte att glädja presidentens extremkristna väljare. Men Trumps svärson Jared Kushner fick honom på andra tankar. De fromma lutheranerna skulle rösta på Trump i alla väder, förklarade Kushner.

I stället, enligt svärsonen, borde Trump profilera sig som statsman och fredsmäklare, efter en rad diplomatiska fiaskon. Avtalet Israel–Förenade Arabemiraten, som Kushner hade ansvaret för, låg i princip klart, så när som på en sak: kronprins Mohammed bin Zayed krävde ett israeliskt löfte att skrinlägga annektering av palestinska områden. Netanyahu informerades och fick avstå från den annektering som schemalagts till den 1 juli.
Mycket talar för att Netanyahu, inte bara Trump, går till val i november. Hans valkampanj

kommer att profilera honom som fredsmäklaren. Det skulle förvåna om inte fler medievänliga fredsavtal med kungariken på den arabiska halvön redan ligger i stöpsleven.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Färre brott när landet stängde ner

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Sydafrikas lockdown i kampen mot covid-19 var en av de striktaste i världen. Nu visar polisens statistik att brottsligheten under det senaste kvartalet sjunkit med över 30 procent i de flesta kategorier.

– Statistiken målar en sällan skådad bild av ett fredligt Sydafrika, som upplevt en semester från brott, säger polisminister Bheki Cele.

Johannesburg.

De flesta länder som infört så kallade ”lockdowns” för att bromsa spridningen av det nya coronaviruset kämpar nu med att gradvis öppna upp samhällena för att undvika en andra våg av smitta.

I Sydafrika har myndigheterna ytterligare en faktor att förhålla sig till när restriktionerna lättas: brottsligheten.

Färsk statistik visar att nästan samtliga kategorier av brott minskade med mer än 30 procent mellan den 1 april och den 30 juni, det kvartal då landet befann sig i den hårdaste varianten av lockdown.

Under perioden mördades knappt 3500 personer, vilket ger en minskning med 36 procent jämfört med motsvarande period i fjol. Minskningen är lika stor bland samtliga så kallade kontaktbrott som inkluderar rån, misshandel och mordförsök.

Även våldtäkter och sexuella övergrepp har minskat i samma

omfattning, men svårigheten att anmäla brott som skett i hemmet kan ge en missvisande bild.
Polisminister Bheki Cele sade på fredagen att sydafrikanarna under de senaste månaderna upplevt en ”semester från brott”.
– Sydafrikanerna hörsammade uppmaningen att stanna hemma och förutsättningarna för brottslighet att frodas var inte normala. Det fanns också fler poliser på gatorna.
Vägspärrar och polispatruller har gjort antalet brott där förövaren tagits på bar gärning, som rattfylleri och droghandel, minskat med hela 60 procent.
Samtidigt har polisen frihetsberövat nästan 300000 människor som brutit mot undantagstillståndet. Två tredjedelar av dessa släpptes med en varning men runt 100000 kan komma att lagföras. Men Cele flaggar för att någon form av amnesti kan bli aktuell.
– Olyckligtvis kommer en del av dessa att komma ut ur detta med en prick i belastningsregistret och det har inte varit vår avsikt att göra sydafrikaner till brottslingar.
Så justitieministeriet och

kriminalvården ska titta på hur vi kan lösa detta, säger Cele.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Hizbollah vill se en enhets-regering

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Libanon. Libanon bör bilda en stark nationell enhetsregering, anser den Iranstödda shiarörelsen Hizbollahs ledare Hassan Nasrallah.
Anklagade för vårdslöshet och korruption avgick premiär-minister Hassan Diab och hans regering i måndags, som en följd

av den katastrofala explosionen i huvudstaden Beirut den 4 augusti. I sitt andra tal sedan explosionen förkastar Nasrallah idén om en neutral regering. Däremot kräver han en handlingskraftig regering som har stöd av de största politiska blocken i landet.
TT-AFP

Hårda straff för misslyckad kupp

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Venezuela. I Venezuela har 15 personer dömts till över 20 års fängelse vardera för inblandning i en misslyckad invasion som president Nicolás Maduro påstår var ett försök att störta honom. De ska enligt åklagaren ha erkänt terrorhandlingar.

Förra veckan dömdes två före detta amerikanska soldater till 20 års fängelse vardera för delaktighet i incidenten.
En beväpnad grupp försökte i början av maj att ta sig in i Venezuela sjövägen från Colombia.
TT

Covidhundar sätts in på finländsk flygplats

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Finland. Inom ett par veckor ska hundar sättas in för att upptäcka covid-19-smittade resenärer på Helsingfors flygplats.
En forskningsgrupp kallad Dogrisk vid Helsingfors

universitet presenterade tidigare i somras en pilotstudie, där forskarna utförde blindtester med positiva och negativa urinprov, rapporterar svenska Yle.
Flera hundar har lärt sig att urskilja positiva prover – nu tränas de i att dessutom känna igen lukten i klädesplagg.
TT

Pentagon upprättar ny ufo-enhet

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

USA. En ny specialstyrka inom USA:s flotta ska undersöka observationer av oidentifierade flygande föremål, så kallade ufon. Det är kanske inte framför allt gröna utomjordingar som oroar Washington. Enheten kommer snarare att rikta in sig på UAP:s – oidentifierade flygande fenomen –

som kan kopplas till territoriella dispyter. Som exempel nämns Kinas misstänkta spionkapacitet, där drönare och andra flygande föremål tros användas.

TT-AFP

Pelosi överväger att kalla in kongressen i förtid

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

För att ta itu med den eskalerade postkrisen inför presidentvalet i USA överväger representanthusets talman Nancy Pelosi att kalla in

ledamöterna tidigare än planerat, rapporterar amerikanska medier.

Debatten om hur det amerikanska postverket drivs aktualiseras av att presidentvalet i november till stor del väntas genomföras via poströstning, på grund av coronapandemin.

Donald Trump har den senaste tiden vid upprepade tillfällen attackerat poströstning som metod, som han menar kan leda till valfusk – enligt experter ett grundlöst påstående.

USPS har under nyligen tillsatta generaldirektören Louis DeJoy genomfört stora nedskärningar. Bland annat godkänner myndigheten inte längre övertid samtidigt som utrustning för rösträkning har tagits bort och transportmöjligheter har begränsats. I ett antal delstater har också brevlådor tagits bort.

Demokraterna i representanthuset överväger nu att återgå till arbetet tidigare än planerat, och därmed avbryta sommaruppehållet. Syftet är att diskutera de förändringar som gjorts på postverket inför valet, som både Nancy Pelosi och

senatens minoritetsledare Chuck Schumer riktat skarp kritik mot. En punkt som representanthuset skulle kunna rösta om är att stoppa en planerad organisatorisk förändring på postverket. Demokraterna säger att nedskärningarna är Trumps sätt att manipulera det förestående presidentvalet och ”förneka väljare en valsedel i jakten på hans återval”.

Demokraterna har begärt 25 miljarder dollar i bidrag till USPS. På lördagen sade Trump visserligen att det amerikanska postverket är ”en katastrof” och naturligtvis behöver hjälp att skicka ut och samla in miljontals valsedlar.

– Men Demokraterna är inte villiga att tillhandahålla andra saker och därför kommer de inte få finansiering för det.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se

Lukasjenko varnar för Natoinvasion – Putin utlovar militär hjälp

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

President Aleksandr Lukasjenko varnar för att Nato kan invadera Belarus om demonstrationerna fortsätter.

Samtidigt lovar Ryssland att bistå landet militärt.

Men protesterna fortsätter. Runt 200 000 deltog i regimkritiska demonstrationer i huvudstaden Minsk på söndagen, enligt flera medier.

– De ska inte få det här landet. Inte ens när jag är död. Jag tillåter det inte, sade Aleksandr Lukasjenko när han träffade sina anhängare i Minsk.

Större delen av supportrarna hade transporterats in till huvudstaden med buss för att delta i stöddemonstrationen för den sittande presidenten. Den

belarusiska oberoende sajten tut.by publicerade en film där det går att räkna till minst trettio bussar på väg till Minsk.
Majoriteten av deltagarna är av allt att döma statsanställda och tillställningen noga övervakad.
Bland annat rapporterade oberoende Novaja Gazeta att alla journalister inte släpptes in på torget.
Lukasjenko själv medgav att han hade kallat ut sina stödtrupper.
– Jag gillar inte demonstrationer. Det är inte mitt fel att jag var tvungen att kalla ut er, sade han till anhängarna.

Presidenten höll ett tal pepprat med skrämselpropaganda, där han bokstavligen utmålade sig själv som den enda garanten för att belarusierna inte ska utplånas som nation.
– Titta ut genom fönstret – stridsvagnar och flygplan står redo femton minuter från gränsen. Natotruppernas larvfötter rasslar. Litauen, Lettland, Polen försöker tvinga oss att hålla nyval. Skräm inte militärerna, ni leker med elden! utropade Lukasjenko.
Han fortsätter med andra ord sin hittills misslyckade strategi att

försöka skrämma folket med hot om krig om de inte slutar demonstrera.
– De kommer aldrig att lämna oss i fred. De låter sig styras som spratteldockor. Vi är som fortet i Brest, vi ger inte ifrån oss landet. Belarusier, tänk efter innan det är för sent! utropade Lukasjenko i ett desperat försök att utmåla situationen som ett resultat av inblandning utifrån.
Han sade inte vilka ”de” är.
Lukasjenko har nu helt och hållet övergått till en retorik som i sin paranoia gränsar till parodi.
Hänvisningen till Brest handlar om den sovjetiska mytbildningen kring fortet i Brest, som sovjetiska soldater kämpade hårt för att hålla mot tyskarna innan de tvingades ge upp år 1941.
Någon timme efter Lukasjenkos möte med sina supportrar höll oppositionen en gigantisk demonstration mot valfusk och i protest mot polisvåldet i Minsk. Om den sittande diktatorn enligt myndigheterna samlade cirka 70 000 personer samlade oppositionen minst 200 000, enligt oberoende medier och nyhetsbyrån Reuters uppskattning. Det handlade om

en så kallad marsch för frihet, sammankallad av oppositionens presidentkandidat Svjatlana Tsichanouskaja, som just nu befinner sig i landsflykt i Litauen. Demonstranterna ropade ”Avgå!” och ”Vi tror, vi kan, vi klarar det!”
– För första gången på tjugo år känner vi att vi är en fri europeisk nation och tillsammans segrar vi! sade oppositionsledaren Maria Kalesnikava till jublande demonstranter.
Det står klart att Lukasjenko håller på att förlora greppet. För att hålla sig kvar vid makten vänder han sig nu till Ryssland, som å ena sidan är i statsunion med Belarus, å andra sidan av Lukasjenko själv under valkampanjen har utmålats som fiende. I dag diskuterade Lukasjenko för andra gången situationen i Belarus med Rysslands president Vladimir Putin. Ryssland meddelade efteråt att man är redo att bistå Belarus militärt. Det kan i förlängningen betyda ryska styrkor i Belarus – något som vore en stor ironi efter att Lukasjenko upprepade gånger har sagt att den enda garanten mot att Ryssland invaderar är han själv.

– Ryssland är redo att trygga Belarus säkerhet så fort vi ber dem, sade Lukasjenko efter telefonsamtalet med Putin.
Det är samma Lukasjenko som nyligen lät gripa ett trettiotal ryska legosoldater utanför Minsk och anklaga Ryssland för att ha skickat ut dem med målet att ordna en statskupp i Belarus.
Kreml har hittills varit mycket reserverat i sina reaktioner på händelserna i Belarus. Att Putin inte är missnöjd med en försvagad Lukasjenko står klart, eftersom Lukasjenko varit en ytterst besvärlig partner som ständigt krävt fler subsidier av Moskva.
Men Putin vill absolut inte ha fler demokratiska revolutioner i sitt närområde.
När ukrainarna störtade sin korrupta president Viktor Janukovytj 2014 reagerade Kreml med att invadera Krim. Själva revolutionen lyckades man inte stoppa. Sittande president Viktor Janukovytj bad aldrig Ryssland om militär hjälp och flydde till sist landet. Lukasjenko är däremot beredd till vad som helst för att hålla sig kvar vid makten. Det som eventuellt kan förekomma honom är om den belarusiska militären

avsätter honom i en egen kupp.
Minst tio poliser har sagt upp sig offentligt i protest mot Lukasjenko. Oppositionen säger att de ständigt får meddelanden ur presidentens egen elit att de vill förhandla.
Under de närmaste dagarna kan i praktiken vad som helst hända.
Anna-Lena Laurén

Björn af Kleen: Väljarstödet på spel när Biden står på scen

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Joe Biden har varit mestadels osynlig under våren och sommarens presidentkampanj. Under Demokraternas konvent, som inleds ikväll, måste han ta steget ut på scenen.
Blir det början på slutet på Bidens övertag på Trump?
Kanske inte fullt lika medieskygg som drottning Elizabeth, som aldrig någonsin har ställt upp på en regelrätt intervju.
Men när Joe Biden svarade på 15 frågor under en halvtimme i slutet av juni var det hans första presskonferens på 89 dagar, en evighet i amerikanska kampanjsammanhang.
Biden har varit så osynlig under våren och sommaren att amerikanska kommentatorer liknar honom vid ett åldrat lejon, en patriark som dragit sig undan offentligheten.
Demokraternas partikonvent, som inleds i dag och kulminerar med ett tal av Biden på torsdag kväll, innebär att kandidaten måste ta ett steg ut på scenen.
Kan det äventyra hans övertag på Trump i popularitetsmätningarna?

När Hillary Clinton förlorade valet mot Donald Trump i november 2016 förklarade politiska experter i efterhand att hon borde ha rest mer frekvent till Mellanvästerns arbetarfästen.
– I backspegeln: hon reste inte tillräckligt ofta till Michigan och Wisconsin, sade den tidigare utrikesministern Madeleine Albright när jag intervjuade henne för DN.
Andra förklaringar kretsade kring Clintons brist på transparens.
Hon borde visat mer av äkta värme. Mer av sin humor, sin religiösa tro, sin intelligens. Inte vara så bunden vid sina strategers manus. Kort sagt: man ville ha mer av personen Hillary Clinton.
Få demokratiska analytiker efterlyser mer av personen Joe Biden i den här valrörelsen.
Tvärtom.
När Barack Obama i hemlighet coachade sin tidigare vicepresident handlade råden om att hålla ”sina tal korta, intervjuerna skarpa och stryka längden på sina tweets”, enligt New York Times.
Om något föreslog alltså Obama mindre, inte mer, av Biden.

Kanske baserade Obama sina råd på iakttagelser från Demokraternas primärval.
Där gällde omvänd logik från valet 2016. I vissa delstater segrade Biden i valdistrikt där han inte satt sin fot under kampanjen.
Som i den avgörande delstaten Virginia på östkusten, där Biden vann stort över Bernie Sanders under den så kallade Supertisdagen. Biden vann bland män och kvinnor, svarta och vita, universitetsutbildade och lågutbildade.
Detta trots att Bidenkampanjen bara hade ett enda kampanjkontor i hela delstaten Virginia.
Den fysiska frånvaron verkade gynna Biden under Supertisdagen, valet där han mirakulöst återuppstod som presidentkandidat.
”Konsolideringen”, anmärkte journalisten Benjamin Wallace-Wells i tidskriften New Yorker, ”verkade ske liksom oberoende av Biden”.
Är Biden överflödig i sin egen presidentkampanj? En belastning?

Frågar man analytiker på den konservativa bastionen Fox News svarar de gladeligen ja.
När juni slog över i juli rapporterade kanalen att Biden endast ”lämnat sin källare” i Wilmington, Delaware, ”en handfull gånger”.
”Mest häpnadsväckande”, konstaterade Fox News, ”är att farbror Joes osynlighet gynnar honom”.
Inte bara hade övertaget på Trump i fråga om popularitet vidgats under tiden i karantän, från sex procentenheter till nio. Även pengarna strömmade in i högre takt när Biden inte visade sig (under maj månad drog Biden in 81 miljoner dollar jämfört med Trumps 74).
En förklaring är sannolikt pandemin. Det är svårt att vinna politiska poäng på en process som hittills skördat 170 000 amerikanska liv, åtminstone om man saknar handgriplig kontroll över sjukhussängar och respiratorer.
Trump valde motsatt strategi. Under våren höll han låda varje eftermiddag på direktsänd tv.

Presidenten blev oundvikligen ansiktet utåt för katastrofen. Bidens nya kampanjchef, en veteran från Obamavärlden som rekryterades i mitten av februari, är själv en doldis.
Jennifer O'Malley Dillon regisserar kampanjen från tredje våningen av sin villa i Marylands anonyma förortslandskap. Hennes tvillingar på sju år ser henne så sällan att de börjat kalla mamman för ”spöket på vinden”.
Passande, skriver Washington Post. Jennifer O'Malley Dillon är lika osynlig för den stora allmänheten.

O'Malley Dillon har tvingat Biden att hålla sig hemma. Det har indirekt disciplinerat honom. Biden är annars ökänd för sina grodor, en excentricitet som ”gråskäggen” trodde det var omöjlig att slipa bort.
”Gråskäggen” kallas den krets av gamla rådgivare som stått bakom Biden under decennier. Så destruktivt lojala att det flyter ”Bidenblått blod” i deras ådror.
Jennifer O'Malley Dillon framstår som en mer självständig strateg. Hon har bland annat drivit igenom att Bidens kampanj inte ägnar sig åt dörrknackning, en

central ritual i varje amerikansk kampanj.
Men under pandemin vill folk inte ha en ”främling på farstubron”, insåg hon. Trumpkampanjen, å sin sida, skryter om att den knackar på hos en miljon amerikanska hushåll varje vecka.
Valet av den 55-åriga senatorn Kamala Harris som vicepresidentkandidat riskerar att marginalisera Biden ytterligare från sin egen kampanj.
– Hon är väldigt ambitiös, varnade den konservative analytikern William Bennett i en intervju på Fox News i veckan.
– Hon kommer genomföra tonvis med intervjuer. Var kommer Joe befinna sig? Kommer han fortfarande sitta hemma i källaren? En del problem kan uppstå.
Men liberala röster invänder att Biden tvärtom tjänar på att överskuggas av en yngre kvinnas lyskraft.
”Biden verkar självsäker”, skriver Maureen Dowd i söndagens New York Times, ”eftersom han valt en skicklig kvinna…”.
Gensvaret från demokratiska väljare i veckan tyder på att Dowd har en poäng.

Under de 24 timmar som följde efter tillkännagivandet om Kamala Harris drog Bidenkampanjen in omkring 250 miljoner kronor i donationer. 150 000 personer donerade för allra första gången, sannolikt många yngre väljare som ser en politisk framtid i Kamala Harris.
Kanske matchar Bidens tillbakadragenhet hans ideologiska plattform.
I tidskriften Atlantic skriver journalisten Peter Beinart om ”Joe Bidens stora, modiga och väldigt tysta agenda”.

Bidens politik rymmer radikala reformförslag, bland annat i klimatfrågan och kriminalvården. Men kandidaten avstår från ”specifika formuleringar som gör honom sårbar för republikanska attacker”, skriver Beinart.
Biden tonar medvetet ned sin agenda. Han föreslår till exempel upprättandet av ett nationellt namnregister över poliser som missbrukat sin maktposition. Men han repeterar inte demonstranternas slagord om att ”*defund the police*”.
Så länge som Biden håller sig på avstånd från mikrofonerna är det

svårt för Republikanerna att riktigt komma åt honom, en vit man i en källare som har sina bästa dagar bakom sig.
Det virtuella partikonventet, utan möjlighet till improvisation, är kanske det bästa som hänt Joe Biden.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Fakta. Försprånget

Demokraternas presidentkandidat Joe Biden har stöd av 51,0 procent av väljarna mot sittande president Donald Trumps 42,4 procent, enligt statistiknyhetssajten Fivethirty-eights senaste sammanställning av opinionsmätningar (14/8).

Sevärdheter i Rio öppnar

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Brasilien.
Populära turistattraktioner i Rio de Janeiro öppnade återigen för allmänheten på lördagen efter att ha hållits stängda i fem månader. Bland sevärdheterna som kan besökas igen finns den enorma Kristusstatyn Cristo Redentor. Turisterna måste bära munskydd och hålla avstånd.

Brasilien är det näst värst virusdrabbade landet i världen, sett till absoluta tal. I delstaten Rio de Janeiro har över 14 000 smittade avlidit till följd av covid-19.
TT-AFP

Donald Trumps bror död

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

USA.
USA:s president Donald Trumps yngre bror Robert Trump har avlidit på ett sjukhus i New York. Dödsorsaken har inte offentliggjorts.
”Han var inte bara min bror, han var min bäste vän. Saknaden kommer att vara enorm, men vi kommer att träffas igen. Minnet av honom kommer för alltid att leva vidare i mitt hjärta”, skrev presidenten i ett uttalande på lördagskvällen.
Robert Trump, född 1948, var yngst i den fem barn stora syskonskaran Trump.
TT-Reuters

Snowden kan få nåd

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

USA/Ryssland.
Världens sannolikt mest kände visselblåsare, som 2013 läckte dokument om USA:s massövervakning av internet och telefoni, kan komma att få lämna sin exil i Ryssland.
USA:s president Donald Trump tycks öppna för att benåda Edward Snowden. De nya uttalandena innebär en helomvändning från presidentens tidigare krav på visselblåsarens avrättning.
– Jag ska börja titta på det, sade Trump om en möjlig benådning av Edward Snowden under en presskonferens på golfklubben Bedminster i New Jersey.
TT

Flera döda i hotellattack

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Somalia. Minst fem personer dödades och flera skadades när en islamistisk extremistgrupp attackerade ett hotell i Somalias huvudstad Mogadishu på söndagen. Attacken gjordes direkt efter att en bilbomb exploderat utanför hotellet som ligger vid stranden.

Flera timmar efter dådet försökte säkerhetsstyrkor få kontroll över hotellkomplexet.
Tre av attentatsmännen dödades av säkerhetsstyrkor men enligt obekräftade källor tog kvarvarande angripare gisslan.
Den islamistiska extremistgruppen al-Shabaab har tagit på sig dådet.
TT-AFP

Nya luftangrepp i Gaza

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Israel/Gaza.
Den israeliska militären säger sig ha utfört nya luftangrepp riktade mot Hamas på Gazaremsan. Angreppen ska vara ett svar på attacker från Hamas, enligt Israel. Landets militär uppger att projektiler har avfyrats mot Israel och att brandbomber har skickats från Gaza över gränsen med hjälp av ballonger, i samband med att sammandrabbningar utbröt vid gränsen på lördagskvällen. Flera dussin människor på Gazasidan ska ha bränt bildäck och kastat granater vid stängslet, enligt Israel.
TT-AFP

”Ryssland kan enkelt invadera Belarus – det enda man behöver är en ursäkt”

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

S:t Petersburg. Belarus trängda president Aleksandr Lukasjenko går med på nyval. Men först vill han ha en ny grundlag. Samtidigt växer oron för att Ryssland ska invadera, precis som man gjorde i Ukraina 2014. Det är ett fullt realistiskt scenario, säger den ryska säkerhetsexperten Pavel Felgenhauer till DN.

– Det blir nyval över min döda kropp, sade Aleksandr Lukasjenko på måndagsmorgonen, då han träffade fabriksarbetare i Minsk. Lukasjenko blev utbuad. På tv-bilderna ser man att han är bragd ur fattningen, inte olikt den rumänska diktatorn Nicolae Ceaușescu år 1989 då folkmassorna för första gången buade åt honom. Fyra dagar senare ställdes Ceaușescu upp mot en vägg och arkebuserades. Att Lukasjenkos dagar vid makten är räknade blir mer och mer uppenbart för varje dag.

Några timmar efter det misslyckade mötet meddelade Lukasjenko att han går med på nyval, både för parlamentet och till presidentposten. Hans villkor är dock att Belarus först godkänner en ny grundlag. Vad

den här nya konstitutionen ska innebära i praktiken är oklart. Allt tyder på att det handlar om en desperat avledningsmanöver.
Ända sedan demonstrationerna började har mönstret varit likadant – Lukasjenko vägrar kategoriskt att gå med på några krav, men tvingas varje gång backa.
Samtidigt växer oron för vad Belarus största granne och politiska allierade, Ryssland, ska göra. När folket med hjälp av omfattande demonstrationer störtade sitt korrupta, Kremlvänliga styre år 2014 svarade Ryssland med att invadera Krim. Kan samma mönster upprepas i Belarus?
Absolut, säger den ryska säkerhetsexperten Pavel Felgenhauer till DN.
– Risken för att Ryssland invaderar är rätt stor. Belarus är ännu viktigare ur säkerhetspolitisk synvinkel än Krim, det är vår västra flank. Blir Belarus en del av väst är det casus belli – en anledning att förklara krig – för den ryska statsledningen, säger Pavel Felgenhauer.

Han är oberoende rysk säkerhetsanalytiker och journalist och skriver regelbundet i bland annat Novaja Gazeta.
Vladimir Putin har redan lovat Belarus pressade president militär hjälp vid behov. Men enligt Felgenhauer är beslutsfattarna i Kreml inte det minsta intresserade av att Lukasjenko ska sitta kvar.
– Lukasjenko är en motbjudande figur för Putin. Han kräver pengar av Ryssland men vägrar samtidigt ge oss Belarus. Kreml gillar inte demonstrationerna, men lika mycket ogillar de Lukasjenko.

Därför sitter man som bäst och funderar på hur man ska göra. Det bästa vore en lösning där Ryssland kan gå in och säga att man räddar Belarus från Lukasjenko, medan man i praktiken tar kontroll över landet. Att intervenera militärt är praktiskt sett inte ett problem, enligt Felgenhauer.
– Ryska armén förbereder sig just nu för övningen Kavkaz 2020 och har hög beredskap. Det går snabbt att få ihop 100 000 man och att sända dem till Belarus går på några dagar. Om Ryssland går in kommer Lukasjenko att bli ersatt

med en ur Kremls synvinkel mer pålitlig person, säger Felgenhauer.
Samtidigt meddelar oppositionens huvudkandidat Svjatlana Tsichanouskaja från sin exil att hon är redo att bli en ”nationell ledare” under en övergångsperiod.
– Jag är redo att ta på mig ansvaret för en begränsad period medan vi lugnar ner stämningarna, befriar alla politiska fångar och så snabbt som möjligt förbereder lagstiftning för nya presidentval, säger Tsichanouskaja i sitt meddelande.
Att Lukasjenkoregimen skulle genomföra nyval – efter systematiskt fusk och röstmanipulation i 26 år – kommer oppositionen aldrig att gå med på. Deras krav är att Lukasjenkoregimen först överlämnar makten till oppositionen. Strejkerna över hela landet fortsatte i går, inte bara i fabriker utan nu också på den statliga belarusiska tv-kanalen Belteleradiokompanija.
Att statligt anställda journalister inte längre vill bidra till propagandamaskineriet är nytt.
En bidragande faktor är sannolikt en växande insikt om att det gäller att lämna det sjunkande skeppet

Lukasjenko medan tid är. Även poliser och soldater avgår offentligt.
Enligt Pavel Felgenhauer är Kreml just nu i ett skede där man väntar och ser hur man ska agera.
– Om Ryssland ska invadera behövs en konkret orsak, vilken som helst. En trigger. Invasionen skulle gå snabbt. Den belarusiska armén är inte särskilt stark, eftersom Lukasjenko inte har satsat särskilt mycket på armén. Han har i stället gett resurser till inrikesministeriets Omon-soldater, konstaterar Pavel Felgenhauer.

På måndagen erbjöd sig Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, att medla mellan regimen och oppositionen i Belarus. Nuvarande ordföranden, Albaniens premiärminister Edi Rama, samt blivande ordföranden, Sveriges utrikesminister Ann Linde (S), står redo att resa till landet.
Anna-Lena Laurén

Belarus – så nära och ändå så okänt

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Fågelvägen är det bara drygt 80 mil mellan Stockholm och Minsk, huvudstaden i Belarus. Ändå är landet relativt okänt här. DN:s Ingmar Nevéus svarar på sju frågor om den före detta Sovjetrepubliken.

1. Belarus – vad är det för ett land?

Belarus har ungefär lika många invånare som Sverige och var fram till 1991 en av delrepublikerna i Sovjetunionen. Efter en kort period av demokrati vann Aleksandr Lukasjenko valet 1994 och han har behållit makten sedan dess. Inget val under hans tid har bedömts som fritt och demokratiskt.

Nu har landet hamnat i fokus på grund av omfattande protester som ser ut att hota Lukasjenko.

2. Är det fel att säga Vitryssland i stället för Belarus?

Nja, inte fel i sig. Men Belarus är den etablerade namnformen på

svenska i dag och övergången från Vitryssland har skett gradvis. DN övergick till det nya namnet 2015. I dag använder i stort sett alla medier uttrycken Belarus, belarusisk och belarusier.
Även Sveriges regering kallar landet Belarus sedan november 2019. Det svenska uttalet har långt u-ljud och betoning på sista stavelsen.
3. Vilka är motiven bakom namnbytet?
Huvudargumentet är att undvika sammanblandning med Ryssland – särskilt med tanke på att Belarus under en stor del av sin historia har styrts från Moskva. På det egna språket har landet alltid hetat Belarus. Att detta betyder ”Vita Ryssland” är en missuppfattning. ”Bela” betyder förvisso vit. Men ”Rus” står för det medeltida riket Rus, som omfattade delar av dagens Ukraina, Ryssland och Belarus.
4. Så belarusierna är inte en sorts ryssar?
Nej, över 80 procent av invånarna betecknar sig som just belarusier. Bara runt 8 procent ser sig som ryssar. Språket är en annan sak. Även om såväl belarusiska som

ryska är officiella språk så dominerar ryskan totalt, både i officiella och privata sammanhang. Det är främst äldre på landsbygden som använder belarusiskan dagligen, även om språket nyligen har fått ett uppsving även i städerna.

5. Är belarusiska likt ryska?

Båda språken tillhör den östslaviska språkgruppen och båda skrivs med det kyrilliska alfabetet. Men en ryss har svårt att förstå belarusiska.

Och även om bara runt 30 procent av belarusierna i undersökningar säger att de kan tala och skriva det egna språket så är det en viktig del av den nationella identiteten.

Nobelpristagaren Svetlana Aleksijevitjs uttalande häromåret är typiskt:

– Mitt modersmål är förstås belarusiska. Fast jag talar det inte eftersom hela mitt liv har handlat om ryska och den ryska kulturen.

Belarusiskan har också blivit en symbol för motstånd mot Aleksandr Lukasjenko, eftersom presidenten drev igenom officiell status för ryska i en folkomröstning 1995.

Lukasjenko har tidigare ofta förlöjligat det belarusiska språket,

men på senare tid ibland använt det i sina tal.

6. Är det på grund av språket som många namn förekommer i flera varianter?

Ja, i slaviska språk har såväl förnamn som efternamn ofta en variant i varje språk. På belarusiska blir Vladimir Putin exempelvis Uladzimir Putsin, och Aleksandr Lukasjenko blir Aljaksandr Lukasjenka.

För dagens oppositionsledare har Dagens Nyheter valt den belarusiska formen Svjatlana Tsichanouskaja. På ryska heter hon Svetlana Tichanovskaja.

7. Flaggan då – även där finns två varianter?

Ja, den vit-röd-vita flagga som nu syns i protesterna härrör från en kortlivad belarusisk republik 1918. Den kom tillbaka 1991, men avskaffades 1995. Då återinfördes sovjetrepubliken Belarus grönröda flagga, men utan hammaren och skäran. Denna flagga är starkt förknippad med Lukasjenko, och kommer garanterat att avskaffas om oppositionen går segrande ur den pågående maktkampen. Ingmar Nevéus

Ingmar Nevéus

En "osannolik" ledare vill axla ansvaret

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Medan president Aleksandr Lukasjenko slåss för sitt politiska liv framstår oppositionspolitikern Svjatlana Tsichanouskaja allt mer som Belarus förgrundsgestalt. Hon har nu förklarat sig vara redo att axla ansvaret som nationell ledare och kräver ett nytt presidentval, som är fritt och rättvist.

Det är i en ny Youtube-video, inspelad i Litauen, som Tsichanouskaja med hänvisning till Lukasjenkos långa tid vid makten säger att ”vi vill alla komma ur den ändlösa cirkel som vi hamnade i för 26 år sedan”.

I förra söndagens presidentval utropade sig Lukasjenko till segrare med 80 procent av rösterna. Hans utmanare Tsichanouskaja hävdar att det i själva verket var hon som vann,

med 60–70 procent, något hon får medhåll om av många bedömare. Det hjälpte nu inte, eftersom den sittande presidenten går efter vad den sovjetiske diktatorn Josef Stalin påstås ha sagt: ”Det viktiga är inte vem folk röstar på, utan vem som räknar rösterna.”
Belarus har rest sig, på grund av valfusket och säkerhetsstyrkornas brutala misshandel av fredliga demonstranter.
Nu är det knappast Lukasjenko själv som bestämmer hans närmaste öde. Makten ligger på gatan, hos industriarbetarna och bland de statstjänstemän som i massomfattning har vänt sig mot hans styre.
I Tsichanouskajas nya video, publicerad av nyhetsportalen Meduza, framställer hon sig som en osannolik politisk ledare: ”Jag planerade inte att bli politiker, men ödet har orsakat att jag hamnade i kampens främsta frontlinje.”
Denna avsaknad av politisk erfarenhet kan bli ett problem när hon aspirerar på att leda en övergångsregering.
En annan öppen fråga är hur Tsichanouskaja rent konkret ska kunna ta på sig ledarrollen i

Belarus. Hon befinner sig i exil, och hon lär förbli utomlands så länge hennes säkerhet i hemlandet inte är garanterad.
Det finns många osannolikheter med Tsichanouskaja. För bara drygt en vecka sedan var det få som kunde förutse att den 37-åriga tidigare engelskläraren skulle kunna bli ett verkligt hot mot Lukasjenko, president sedan 1994.
Lukasjenko var en av dem som förminskade Tsichanouskajas chanser, när han hävdade att det belarusiska folket ”inte har mognat tillräckligt för att rösta för en kvinna”, och sedan lade till att en kvinnlig president skulle ”kollapsa, stackars liten”.
Även en del analytiker var inne på liknande resonemang. Enligt Alexander Klaskovsky vid nyhetsbyrån Belapan var Tsichanouskaja ”absolut inte redo för ett sådant uppdrag”. Han tillade att ”omständigheterna sätter stort tryck på henne; hennes make är i grund och botten regimens gisslan i fängelset”.
Då hade hon just gått in som presidentkandidat efter att hennes man, den populäre

videobloggaren Siarhei Tichanovskij, spärrats in i häkte och två andra kandidater förhindrats att ställa upp.
När hon dagen efter valet den 9 augusti besökte centrala valkommissionen för att lämna in en protest mot valresultatet kvarhölls hon av säkerhetstjänsten och var försvunnen i flera timmar. Nästa morgon dök hon upp i Litauen, dit hon av allt att döma tvångsförvisats.
Det fick inte stopp på protesterna. Tvärtom gick arbetare över hela landet ut i strejk. Och i söndags samlades minst 200 000 personer i Minsk i den största demonstrationen i landets historia, med krav på fria val och Lukasjenkos avgång. Polisen ingrep inte.
Kanske de hade hörsammat Tsichanouskajas maning att ”inte lyda kriminella befallningar och ta ställning för folket”.

Michael Winiarski

Historisk vändpunkt när folket kritiserar kungen

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Analys

Den största protestvågen sedan militärkuppen 2014 sveper över Thailand. Och demonstranterna är modigare än någonsin. De kräver ”riktig demokrati” och kritiserar den hittills heliga monarkin. Det senare är en historisk vändpunkt i landet där kritik av kungahuset är tabu och kan leda till hårda straff.

Det missnöje med ojämlikhet och hierarkiska strukturer som länge puttrat i Thailand har börjat koka de senaste veckorna. Till att börja med var det studenter som sedan en månad tillbaka under dagliga demonstrationer krävde demokratiska reformer. Nu har rörelsen växt och i söndags samlades över 10 000 människor i huvudstaden Bangkok. Den här

gången anslöt inte bara studenter.
– Rörelsen har gått bortom ungdomar – som du ser är många äldre här och en del av dem är här med sin familj, sade Arnon Nampa, en av protestledarna, till CNN.
Och demonstranterna har blivit mer vågade. Det som började med krav på en ny konstitution och mer demokrati omfattar nu även rop efter en förändring av monarkin. Kungahuset är ett ytterst känsligt ämne i Thailand, och det har hittills bara kritiserats med viskningar i slutna rum.
Monarkin har ansetts vara i det närmaste helig och landet har en av världens hårdaste lagar för majestätsbrott. Den som förolämpar kungahuset riskerar mellan tre och femton års fängelse.
Men när demonstranterna samlades intill demokratimonumentet som symboliserar den fredliga revolution som 1932 ledde till att Thailand gick från absolut till konstitutionell demokrati kom kritiken. Kungahuset har för stor makt och begränsar

yttrandefriheten, enligt proteströrelsen.
Det är ett historiskt skifte i Thailand där de kungliga stundtals har betraktats som något av halvgudar. Nästan alla thailändska hem har ett porträtt av kungen hängandes någonstans och att kritisera kungahuset har i flera fall lett till plötsliga ”försvinnanden”, i värsta fall döden.
Kritiker har därför varit försiktiga. När DN träffade en aktivist i samband med det thailändska valet 2019 försäkrade han sig flera gånger om att han skulle vara anonym i artikeln, bränd av tidigare fängelsestraff när han yttrat sig. Han fortsatte sin kamp i det dolda och konstaterade att det inte går att ha en fungerande demokrati med nuvarande lagar.
– Så länge vi inte får kritisera de kungliga är Thailand ingen demokrati. Det märkliga är att det står i grundlagen att vi har yttrandefrihet. Det går inte ihop med att vi inte får kritisera kungen, sade han.
Samtidigt hade han förhoppningar om att skiftet på kungatronen för fyra år sedan kunde bli inledningen på en

förändring. Den nya kungen, Maha Vajiralongkorn, respekteras inte på samma sätt som fadern, kung Bhumibol. Medan Bhumibol, som satt vid tronen i 70 år, sågs som en stabil fadersfigur med hög moral har hans son gjort sig känd som en playboy med fäbless för lyx.
Maha Vajiralongkorn tillbringar stora delar av året i sitt praktfulla residens utanför München i Tyskland och har varit gift fyra gånger. Sedan han intog tronen har han dessutom visat sig vara en maktspelare av rang. Bland annat har han sett till att få ökat inflytande över den kungliga fastighetsbyrån, en av Thailands mest förmögna institutioner med tillgångar värda 300 miljarder kronor.
Via den är han storägare i en av Thailands största banker och äger mark för tiotals miljarder dollar. Makten har han bland annat, till mångas förargelse, utnyttjat till att stänga Bangkoks 80 år gamla djurpark och en över 100 år gammal kapplöpningsbana för hästar.
Kungens leverne och ökade inflytande tillsammans med att Thailands ekonomi drabbats hårt

av coronapandemin tycks ha blivit droppen för många thailändare som nu vågar sig på att protestera precis intill ett porträtt av kungen iklädd sin kröningsdräkt. Något som tidigare hade varit otänkbart i landet där barnen lär sig att hedra kungen innan de vet att solen går upp i öst.

Förutom mot monarkin protesterar demonstranterna mot regeringen och premiärminister Prayut Chan-o-cha som kom till makten genom en militärkupp 2014 och valdes som civil kandidat i de allmänna valen för drygt ett år sedan.

Under söndagens demonstration höll deltagarna upp vita pappersduvor i luften och efterlyste mer frihet och en upplösning av parlamentet. De anklagar Prayut Chan-o-cha för att ha baxat igenom en ny konstitution som gav hans parti stora fördelar i valet och orättvist hjälpte honom till segern. Nu kräver de en ny konstitution, att parlamentet upplöses och att de rättsliga övergreppen på regeringskritiker upphör.

Söndagens demonstrationer var fredliga. Men tidigare protester i Thailand har slutat i våld och både

kungahuset och regeringen har militären på sin sida. Arméchefen Apirat Kongsompong har varnat demonstranterna och kallat dem för en sjukdom värre än covid-19.

Marianne Björklund

Fakta. Tolv militärkupper sedan 1932

Thailand har präglats av stora politiska oroligheter under lång tid. Sedan 1932, när landet gick från absolut till konstitutionell monarki, har tolv militärkupper skett i landet, varav den senaste 2014.

Förra året hölls de första demokratiska valen sedan det militära maktövertagandet.

Den militära ledaren Prayut Chan-o-cha kunde behålla makten med sitt parti Palang Pracharat.

Under militärens tid vid makten ändrades konstitutionen på ett sätt som gynnade den sittande regeringen.

2016 tillträdde Maha Vajiralongkorn som ny kung.

Enligt lag är det förbjudet att tala illa om de kungliga, det kan ge fängelse på upp till 15 år.

Dela

Smittan ökar – minister kräver att samhället stängs igen

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Efter den förödande explosionen i Beiruts hamn har spridningen av covid-19 ökat i landet. Nu vill Libanons hälsominister att samhället stängs i två veckor för att få kontroll över situationen.

– Den verkliga faran är smittspridningen inom samhället. Alla måste vara vaksamma och vidta strikta åtgärder, säger Hamad Hassan till Reuters.

Den 4 augusti detonerade 2 750 ton ammoniumnitrat i Beiruts hamn. Minst 180 personer dödades och tusentals skadades i explosionen, som också gjorde 250 000 människor hemlösa.

I samband med händelsen varnade landets myndigheter för ökad smittspridning, bland annat på överfulla sjukhus,

begravningar, och under sökarbetet i spillrorna.
Explosionen blev också startskottet för massdemonstrationer mot landets regering. Tusentals människor samlades på Martyrtorget och utanför parlamentsbyggnaden i Beirut, där de krävde de styrandes avgång. Knappt två veckor efter explosionen har smittspridningen nu skjutit i höjden i Libanon, skriver nyhetsbyrån AP. På söndagen rapporterades rekordmånga nya smittade i landet – 439 fall, enligt Världshälsoorganisationens siffror.
Antalet smittade har ökat sedan början av juli, då Libanon öppnade samhället igen efter en tids nedstängning. Men efter explosionen har ökningen accelererat.
Det får landets hälsominister Hamad Hassan att begära en ny, två veckor lång nedstängning, rapporterar Reuters. Detaljer om en eventuell stängning utelämnades, men hälsoministern meddelade att landets flygplats fortfarande ska hållas öppen.

Totalt har 8 881 fall av covid-19 bekräftats i landet. 103 dödsfall har rapporterats. Samtidigt menar ministern att mörkertalet av smittade kan vara stort. Efter ett möte under måndagen sade Hassan att viruset har spridit sig till varje stad och nästan varje by i Libanon. Han sade också att landets sjukhus riskerar att snart inte kunna ta emot fler patienter, enligt nyhetsbyrån AP.
Firad Abiad, generaldirektör för Rafik Hariri universitetssjukhus, säger till AP att situationen är ”extremt oroande”. Han menar också att sjukhusets kapacitet kommer att överskridas utan en ny nedstängning.
Tre sjukhus i Beirut förstördes helt i explosionen och ytterligare två skadades – ett hårt slag för den redan hårt ansatta sjukvården.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Karin Eriksson: Sarah Palin härdade Joe Biden 2008 – nu vill hon peppa Kamala Harris

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Nu levererar Sarah Palin sex råd till Kamala Harris – från en kvinnlig vicepresidentkandidat till en annan.

Men mycket talar för att den före detta republikanska toppolitikern från Alaska påverkade Bidenkampanjen, långt innan hon kom med tips på Instagram.

I morgon, onsdag, ska Kamala Harris – åklagare och senator från Kalifornien, med rötter i Jamiaca och Indien – formellt acceptera nomineringen till vicepresidentkandidat på Demokraternas konvent 2020.

Det är svårt att förstå vidden av de utmaningar som hon ställs inför.

Men i Alaska finns en kvinna som har en aning – den tidigare

guvernören Sarah Palin som kampanjade med republikanen John McCain mot Barack Obama och Joe Biden i presidentvalet 2008.
Hon var den andra kvinnliga vicepresidentkandidaten från något av de stora partierna i USA:s historia. Först av alla var demokraten Geraldine Ferraro, som avled 2011. Hon kandiderade till vicepresidentposten i USA 1984, när Walter Mondale förgäves utmanade Ronald Reagan.
Nu föreslår Sarah Palin att Kamala Harris ska kliva upp på - företrädarnas skuldror, njuta av den fantastiska utsikten, och begrunda deras lärdomar. På Instagram har hon formulerat sex goda råd i valrörelsen. Slåss för att ta med dig ditt eget team, kom ihåg att du valdes för den som du är, låt ingen sätta munkorg på dig och glöm inte kvinnorna som gick före, lyder några av dem.
Uppmaningarna vittnar om att Palin hade sina duster med McCains rådgivare under kampanjen 2008. Många ville stämpla henne som naiv och okunnig – och några misslyckade

tv-framträdanden bidrog till att befästa bilden.
Sarah Palin säger nu till ”Good Morning, America” att hon hoppas och tror att Kamala Harris får en bättre behandling, även om det inte behövs några silkesvantar. Hon berättar också att hon beslöt sig för att gå ut offentligt med goda råd, från en republikan till en demokrat, eftersom hon själv hade ett fint samtal med pionjären Geraldine Ferraro för tolv år sedan.
Under de senaste veckorna har åtskilliga feminister suckat över debatten om Kamala Harris och hennes medtävlare till posten som Joe Bidens vicepresident. De tycker sig se ett mönster i kommentarerna: ”Gärna en kvinna – bara inte just den kvinnan.” Kanske har några av dem glömt hur de reagerade på John McCains vicepresidentkandidat för tolv år sedan.
Republikanernas nominering av Alaskaguvernören Sarah Palin blev en stor sensation sensommaren 2008. Hon var på många sätt den erfarne senatorn John McCains raka motsats – en 44-årig konservativ och djupt

kristen fembarnsmamma från en avkrok i nordvästra USA, stenhård abortmotståndare och vapenlobbyns vän.
Mycket talar för att hon påverkat Demokraternas presidentvals-kampanj 2020, långt innan hon lade ut råden på Instagram till Kamala Harris.
Det föll på Joe Bidens lott som Demokraternas vicepresident-kandidat för tolv år sedan att ta upp kampen med Sarah Palin. På sätt och vis blev hon den stora utmaning som han längtat efter, vid sidlinjen under Obamakampanjen. Den tv-sända vicepresidentsdebatten, en månad före valet, hade en disciplinerande effekt på den då 65-årige Biden, som förberedde sig minutiöst för att inte framstå som en nedlåtande äldre man i replikväxlingarna med den 44-åriga kvinnliga motståndaren. Han fick också en övning i att möta en gränslös och vilt svingande antagonist. Ingen har gjort mer än Sarah Palin för att förbereda Joe Biden på konfrontationerna med Trump, konstaterade New York Times i ett stort reportage i maj i år.

Möjligen påverkade hon också hans beslut om sällskapet på valsedeln 2020. Enligt reportaget i New York Times var Joe Biden djupt bekymrad över att den då 72-årige John McCain hade utsett en så oerfaren ställföreträdare som Sarah Palin, som därmed kunde vara ett enda hjärtslag från den yttersta makten i USA.
Tolv år senare varnades han av partivänner för att nominera Kamala Harris, som hade uttryckt så tydliga ambitioner att själv nå presidentposten. Men han valde i slutändan att ignorera risken för att bli överglänst eller utmanövrerad – och utsåg kvinnan som kunde vara redo att ta över från dag ett.

AFP Rex

Fakta. Demokraternas konvent har startat

Demokraternas konvent inleddes i natt, svensk tid, och kommer att pågå fram till och med torsdag. Milwaukee i Wisconsin är formell värd för arrangemanget, men talarna deltar via länk, från olika hemstater i USA.
I kväll, tisdag, framträder bland andra expresidenten Bill Clinton och presidentkandidaten Joe

Bidens fru Jill Biden. På onsdag har turen kommit till Hillary Clinton och Barack Obama, tillsammans med den nya vice-presidentkandidaten Kamala Harris. På torsdag håller Joe Biden sitt stora tal, på distans från Delaware.
Talen direktsänds av amerikanska nyhetsbolag från klockan 3 till klockan 5 svensk tid.

Juan Carlos tillflyktsort avslöjad

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Spanien. Spaniens skandalomsusade exmonark Juan Carlos uppehåller sig i Förenade arabemiraten, bekräftar det spanska hovet. Den korruptionsanklagade 82-åringen tillkännagav i början av augusti att han har beslutat att lämna Spanien i syfte att hjälpa sin son,

kung Felipe VI, att ”utföra sina plikter”.
Sedan dess har spekulationerna om den tidigare kungens tillflyktsort varit livliga i Spanien. Spanska medier har omväxlande rapporterat om att Juan Carlos gått i exil i Dominikanska republiken, i Portugal liksom i – vilket visade sig vara korrekt – Förenade arabemiraten.
TT-Reuters

Mer än 50 000 döda i covid-19

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Indien. Antalet människor som dött i sviterna av covid-19 i Indien har passerat 50 000 efter 941 nya rapporterade dödsfall det senaste dygnet, enligt siffror från hälsodepartementet. Landet, med näst störst befolkning i världen, har det fjärde högsta officiella dödstalet efter USA, Brasilien och

Mexiko. Många experter utgår dock ifrån att mörkertalet är stort eftersom testningen är begränsad och eftersom dödsfall inte alltid registreras korrekt i Indiens underfinansierade sjukvårdssystem.
TT-Reuters

Norsk man häktad för spionage

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Norge. Säkerhetspolisen PST har häktat en norsk medborgare misstänkt för att ha lämnat upplysningar som kan skada rikets säkerhet till en främmande makt. Brott mot de aktuella paragraferna i den norska brottsbalken kan bestraffas med upp till 15 års fängelse.

Den häktade är en man i 50-årsåldern bosatt i Osloområdet, enligt Aftenposten. Han är född i ett annat land än Norge.
TT-NTB

Israel bjuder in Abu Dhabis kronprins

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Mellanöstern. Israels president Reuven Rivlin bjuder in Abu Dhabis kronprins shejk Mohammed bin Zayed, de facto ledare för Förenade arabemiraten, till Jerusalem. Detta efter det fredsavtal som lades fram i torsdags med hjälp av USA, som syftar till att normalisera

relationen mellan Israel och Förenade arabemiraten. Samtidigt meddelar premiärminister Benjamin Netanyahu att Israel förbereder - direktflyg mellan länderna över Saudiarabiens luftrum, som en del i avtalet. Överenskommelsen mellan länderna har väckt reaktioner i Iran, vars president Hassan Rohani kallat det för ”ett förräderi”.

TT-Reuters

Maria Schottenius: ”Dokumentären ’Spionen Vladimir Putin’ på SVT är sensationell”

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

I den sensationella dokumentären ”Spionen Vladimir Putin” (SVT Play) finns en skoningslöst avslöjande scen som speglar Vladimir Putins karaktär och karriär.
Boris Jeltsin sitter hemma med sin familj och följer valvakan. Putin kommer snart att väljas till president. Tv-kamerorna zoomar in deras soffor och bord med - kaffekoppar. Stämningen är - trivsam, alla är glada. Jeltsin var den som fick ögonen på KGB-agenten Vladimir Putin, pekade ut honom som sin efterträdare och fick oligarkerna att satsa på honom. Putin har Jeltsin att tacka för allt. Och nu är det dags att han gör det.
Jeltsinfamiljen skriker av lycka när det står klart att Putin valts till Rysslands president. Boris är brusande euforisk, lyfter luren och ber att få bli kopplad till Putin, men får meddelandet att Putin själv ska ringa upp. Tiden går. Ingen ringer. Till slut förstår Boris Jeltsin att det inte kommer något samtal. Han sjunker ihop. Allt är förbi. Putin behöver honom inte längre. Nu är det han som styr och Jeltsin kan gå tillbaka till vodkan.

Dokumentären visar hur Putin skiljer på fiender och förrädare. Fiender kan man hantera, men förrädare måste man göra sig av med. Han visar vem som har makten och vad som händer om man obstruerar.
Plötsligt dyker han i medierna upp som supermacho. Bedriver kampsport, dyker, rider med bar överkropp. Han droppar sin gamla fru, hittar en ny. Sjunger ”Blueberry hill” för förtjusta Hollywoodskådespelare. Får erkännsamma ord av Trump. Liksom Stalin har han allierat sig med kyrkan och stärkt nationalismen. Han gör sig av med oligarkerna som stödde honom. I stället blir han själv den störste oligarken. Han satsar i rysk tradition på råvaror och militärmakt.
Men han, och det är hans stora problem, lyckas inte generera tillväxt. Det är den stenhårde Putins svaga punkt. Ett tema för nästa dokumentär?

Maria Schottenius
maria.schottenius@dn.se

Ambassadsper-sonalen har lämnat Nordkorea

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Sveriges personal vid ambassaden i Pyongyang har lämnat landet.

Situationen för diplomater har successivt försvårats den senaste tiden, uppger UD, och hänvisar till pandemin.

– Den utsända personalen och då även ambassadören har lämnat - landet, eftersom vi tillfälligt har omlokaliserat våra utsända diplomater för semester och rotation, säger Sara Brynedal vid UD:s presstjänst.

Ambassaden är dock fortfarande öppen, uppger UD, då lokalanställd personal är på plats.

Redan under måndagen kom nyhetssajten NK News med uppgifter om att svenskarna lämnat landet. En orsak som uppges är att rörelsefriheten begränsats, rapporterar SVT med hänvisning till NK News.

– Situationen för diplomater och internationella organisationer har successivt försvårats den senaste tiden – inklusive svårigheter att

resa, ta emot diplomatisk post och liknande. Det är bland annat med anledning av covid-19-pandemin, säger Sara Brynedal.
Kent Härstedt, särskilt sändebud i Nordkorea för Sverige, säger att det är två personer som tagits hem från landet: dels ambassadören som ska ha semester, dels en annan diplomat som ska till en ny tjänst inom UD.
– Under alla omständigheter så skulle de ut från Nordkorea vid den här tidpunkten.
Det är även en extraordinär situation i Nordkorea just nu, menar Kent Härstedt. Flera ambassader har valt att stänga temporärt – och sedan ungefär ett halvår tillbaka går det inga flyg, fartyg eller tåg in eller ut ur landet.
TT

Karin Eriksson: Kvinnan som Republikanerna älskar att hata äntrar scenen

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Natten mot torsdag svensk tid kan Demokraternas konvent erbjuda en stunds nostalgi – för Republikanerna.

Då talar Hillary Clinton som blev en så tacksam symbol när Trump lovade rensa upp i träsket i Washington DC för fyra år sedan.

Joe Biden och Kamala Harris blir inte lika tacksamma måltavlor.

Nu får hela landet se några av de värsta personligheterna i det demokratiska partiet – det hävdar den tidigare republikanske guvernören och president-kandidaten Mike Huckabee i en kolumn för högerkanalen Fox News. Hans kommentar kan nog betraktas mer som en förhoppning än ett klagomål från USA:s konservativa.

Det är sant att det blir en salig blandning av politiker och opinionsbildare som dyker upp på skärmarna nu, under Demokraternas i högsta grad virtuella partikonvent.
Invigningskvällens budskap kretsade kring mobilisering mot den sittande presidenten Donald Trump. Trogna republikaner som den tidigare presidentkandidaten John Kasich fanns med på talarlistan, tillsammans med vänsterkrafter som Vermont-senatorn Bernie Sanders, allt för att trumma in budskapet att USA är på väg åt fel håll, och att Biden erbjuder en bättre väg.
Enligt republikanen Huckabee kommer konventet att göra det glasklart för väljarna att Demokraterna är ett parti som är ”hopplöst splittrat” mellan det korrupta etablissemanget och extremisterna på vänsterflygeln.
Men om demokrater drar åt olika håll, så kan detsamma sägas om deras kritiker.
I kväll framträder kvinnan som Republikanerna älskar att hata: Den tidigare presidentkandidaten och utrikesministern Hillary Clinton, som blev en så tacksam

måltavla när Donald Trump lovade att rensa upp i träsket i Washington DC i kampanjen för fyra år sedan.
Väljarnas aversion mot det politiska etablissemanget bidrog till valsegern 2016. Men för en sittande president är det inte lika lätt att spela på missnöjet mot makthavarna.
Att utmåla utmanarna som ett hot mot rådande ordning ligger närmare till hands.
Det är därför som Donald Trump ägnar den här veckan åt att kampanja i rostbältet och beskriva Joe Biden som den radikala vänsterns marionett. Och det är därför som konservativa debattörer kommer att lyfta fram varje antydan till radikalitet, när Kamala Harris framträder ikväll amerikansk tid för att tala och tacka för nomineringen till vicepresidentkandidat.
Men Harris var justitieminister i USA:s folkrikaste delstat, innan hon kom till Washington DC.
Joe Biden har tillbringat närmare ett halvsekel med att förhandla fram kompromisser i maktens korridorer. Det blir en utmaning

för Republikanerna att framställa dem som potentiella samhällsomstörtare.
Det var enklare förr, och i tisdagens Twitterinlägg valde Donald Trump att blicka bakåt. Han undrade syrligt om någon kunde upplysa Michelle Obama om att hennes man Barack Obamas vanstyre var orsaken till att Donald J Trump hamnade i Vita huset.
Den tidigare presidentfrun hade förmodligen fullt upp med att hantera hyllningarna efter måndagskvällens framförande, när hon vidareutvecklade sitt fyra år gamla motto om tonläget i debatten – ”when they go low, we go high”.
Enligt Obama är det inte meningen att man ska le och säga trevliga saker i konfrontationen med elakhet och grymhet. Utan att man ska välja den mest strapatsrika vägen för att ta sig till bergets topp.
Karin Eriksson

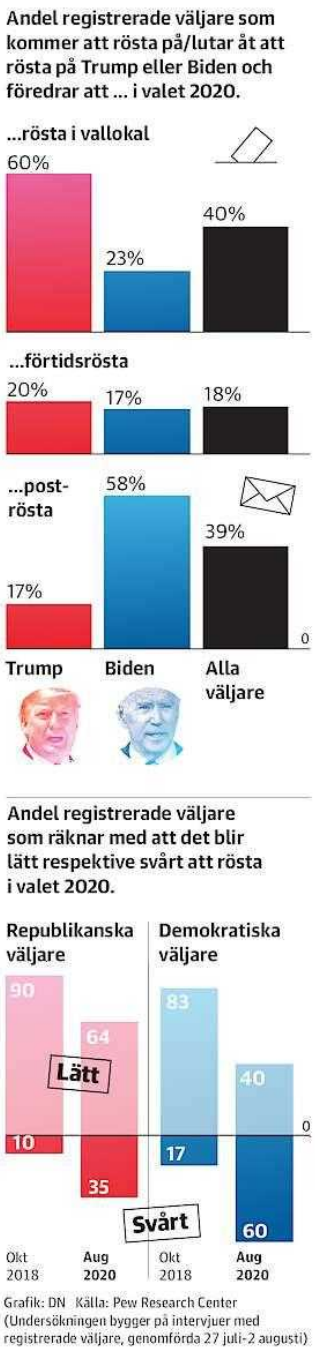

Postens kris har blivit en kamp om rösterna

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

En postkris mitt i pandemin kan skaka om presidentvalet i USA i grunden. President Donald Trump vägrar skjuta till medel för att postverket ska klara att hantera röstning på distans.

DN möter väljare som förbereder sig på en lång och hetsig höst – och en rösträkning som kan pågå in i december.

New York/Stockholm.

Pensionären Eric Oxendine och artistmanagern Karen Malluk är oense om mycket inför presidentvalet i USA den 3 november. Han tänker lägga sin röst på republikanen Donald Trump, hon stöder demokraten Joe Biden.

Men på en punkt är de överens: De ska uppsöka vallokalerna i Greenwich Village på Manhattan i New York.

– Jag litar inte på poströstningen, och jag tror att den kommer att leda till störningar och fusk, och att en och samma person kan försöka skicka in flera röster, säger Eric Oxendine till DN.

Karen Malluk tycker egentligen att det är bra med system som hjälper väljarna att hålla social distans när de utövar sina demokratiska rättigheter. Men hon vågar inte lita på någonting i röstproceduren just nu.

– Eftersom jag är så orolig, så kommer jag att ta på mig masken

och gå till vallokalen, fast vi befinner oss i en pandemi. Det är så viktigt för mig att se till att Donald Trump inte förblir vår president, säger hon till DN.
Pandemin präglar presidentvalet i USA 2020. Närmare hälften av väljarna oroar sig för hur det ska gå att rösta, visar en undersökning från Pew research, som genomfördes i månadsskiftet juli-augusti. Oron är betydligt större bland demokrater än bland republikaner.
Det är också i mycket högre grad Bidenväljarna som planerar att poströsta, för att kunna genomföra valet på social distans. En klar majoritet av Trumps väljare tänker göra som Eric Oxendine och uppsöka vallokalen. Det är ingen slump: Demokraterna har i betydligt högre grad än Republikanerna betonat riskerna med coronaviruset.
Det brukar sägas att Demokraterna gynnas av ett högre valdeltagande – vägen till valseger går via mobilisering. Just nu har Joe Biden också ett stort övertag i opinionsmätningarna – så Donald Trump kan missgynnas om väljarna bestämmer sig tidigt.

Detta oroar presidenten.
Han har varnat i månader för risken för fusk och bedrägerier i samband med poströstningen. Det är inte en farhåga som bekräftas av expertstudier, och Trumps inlägg på Twitter har försetts med tillrättalägganden.
Många demokratiska väljare avfärdar Trumps påståenden som ren propaganda.
– Baserat på allt som vi vet i dag så uppfattar jag att poströstning fungerar rättvist och bra, och att det är en ytterst liten risk för fusk. Jag är inte ett dugg rädd för bedrägeri eller korruption, säger Tania Vargas, producent och Bidenanhängare, bosatt på Manhattan.
Samtidigt tror hon att rösträkningen kan bli en utdragen och kaotisk historia.
Erfarenheten från sommarens olika primärval är oroväckande. I just delstaten New York tog det fem veckor att avgöra vilken kandidat som tog hem segern.
Det är inte otänkbart att Trump leder på valkvällen, innan poströsterna räknats. Det är inte heller otänkbart att han då går ut och utropar sig som segrare, med

hänvisning till fusk bland poströsterna.
Vid mellanvalet i november 2018 försökte han sätta stopp för räkningen till senaten och guvernörsposten i Florida genom att påstå att det var massiva problem med valsedlarna som levererats från posten.
– Detta är mitt mardrömsscenario, säger Paul Gonke, professor i statsvetenskap vid Reed College i Portland och chef för Early Voting Information Center, till sajten Vox.
Han befarar att Trump kommer att komma med påståenden om att det pågår fusk på mängder av håll i USA, redan på valkvällen, och att det kan uppstå åtskilliga juridiska tvister runtom i USA, tvister som kan fortsätta ända upp i Högsta domstolen.
– Vi måste ta det lugnt. Ni i medierna måste ta det lugnt, säger Gonke till Vox.
Det finns inga rikstäckande principer för hur poströstningen och så kallad ”absentee voting”, alltså röstning utanför vallokalen, ska fungera. De regionala reglerna varierar stort. Men pandemin har gjort det svårare att bemanna vallokalerna. Åtskilliga delstater

försöker nu utvidga möjligheterna att rösta på distans – samtidigt som Trumpadministrationen hotar med rättsliga åtgärder.
Det republikanska partiet har försökt ta hjälp av juristerna på flera platser i USA för att begränsa eller försvåra poströstningen.
Häromdagen avgjordes ett ärende från Rhode Island i Högsta domstolen, som då gav klartecken för poströstningen.
Samtidigt pågår ett politiskt storbråk om finansieringen av det amerikanska postverket, United States Postal service. Under ledning av den nya generaldirektören Louis DeJoy – som står Trump nära – har posten i USA genomfört stora nedskärningar, och det kommer också att påverka valproceduren.
Bland annat har utrustning för rösträkning tagits bort, samtidigt som transportmöjligheter har begränsats, och brevlådor har monterats ned och plockats bort.
Posten har också varnat delstaterna för att det inte går att leverera alla röstsedlar i tid.
På tisdagen kom beskedet att 20 delstater planerar att stämma postverket för brister i service.
Svaret från Louis DeJoy kom

omgående i ett pressmeddelande: postchefen stoppar de kontroversiella nedskärningarna till efter valet.
Demokraterna i kongressen vill skjuta till 25 miljarder extra till postservicen. Men Donald Trump säger blankt nej. Han medger rent ut att han inte vill bidra till poströstningen – som han beskriver som ett bedrägeri.
– De behöver pengarna för att få postkontoren att fungera så att de kan ta hand om dessa miljoner och miljoner röstsedlar, sa presidenten i en intervju med högerkanalen Fox News i förra veckan, när han också konstaterade att det inte kan bli en landsomfattande poströstning utan extra resurser.
– Då är de inte rustade för det.
Den här veckan och nästa pågår Demokraternas och Republikanernas partikonvent i USA, och kongressen har ett kortare sommaruppehåll. Men representanthusets talman, Nancy Pelosi, vill avbryta ledigheten för att hålla utskottsförhör och för att ledamöterna ska kunna stoppa organisationsförändringar inom posten. I ett uttalande till pressen anklagar hon presidenten för att

hota ”liv, levebröd och den amerikanska demokratin”.
Trump har i stället öppnat för att försöka skjuta på själva valet – fast det säger även hans partikamrater i kongressen nej till.
De väljare som DN möter på gatorna i New York är förberedda på en hetsig valkampanj och en lång rösträkning.
Frisören Adrienne Kuss i Ridgewood, Queens, räknar med många störningar.
– Det kommer rapporter om hur postservicen dras in, och om hur medarbetare på posten får order om att försena hanteringen och hur sorteringsmaskiner plockas bort. Det är något större som ligger bakom, säger hon.
Vårdaren Ferdinand Lewis från Bronx tror att det tar lång tid innan väljarna får besked om vem som vunnit valet.
– Jag skulle inte bli förvånad om det tar närmare en månad att få ett resultat, även om det låter galet. Det är så mycket som pågår nu, med coronaviruset och arbetslösheten.

Karin Eriksson
Pontus Höök

Malis president gripen i militärkupp

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

En militärkupp har genomförts i det västafrikanska landet Mali. Den djupt impopuläre presidenten Ibrahim Boubacar Keita har gripits av soldater, liksom premiärministern Boubou Cisse. Kuppen följer på ett myteri bland soldater på tisdagen.

Skottlossning rapporterades vid lunchtid från militärbasen i garnisonsstaden Kati, strax norr om huvudstaden Bamako. Rykten om en förestående kupp fick demonstranter att samlas i centrala Bamako och på tisdagskvällen rapporterade en rad internationella medier, som BBC, AFP och France24, att presidenten och premiärministern gripits. Från franskt håll kommer fördömanden av utvecklingen. Afrikanska unionens kommissionsordförande Moussa

Faki Mahamat bekräftar att en kupp har genomförts och fördömer den även han. Även den västafrikanska samarbetsorganisationen Ecowas fördömer myteriet.
Det var i samma garnison i Kati som ett myteri bröt ut i mars 2012 vilket ledde till en militärkupp som markerade slutet på president Amadou Toumani Tourés tioåriga styre. Den kuppen var en missnöjesmarkering från militärt håll mot oförmågan att hantera ett Tuareguppror i norr, men centralmakten förlorade kontrollen över hela området Azawad, som är den norra av två triangelformade landsändar som utgör Mali. Trots en massiv FN-insats har regeringen bara lyckats återupprätta närvaro i städerna i norr.
Enligt Försvarsmaktens hemsida har de 142 svenskar som finns i FN:s insats inte påverkats av oroligheterna. Svenska ambassaden i Mali uppmanar svenskar som befinner sig i Bamako att hålla sig inomhus.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Demonstranterna ger inte upp: ”Vi har inget att förlora”

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

”Leve Belarus! Lukasjenko i häktet!”

Demonstranterna i Minsk tänker inte ge upp förrän president Aleksandr Lukasjenko lämnar ifrån sig makten och rösterna i presidentvalet räknas om.

– Vi är inte rädda längre och vi har inget att förlora, säger 22-åriga Kamilla Zjubulia.

Hela centrala Minsk kokar av en fredlig stämning av revolution. Bilar tutar – människor i tusental drar fram längs gatorna viftandes med den vita och röda flaggan som kommit att bli en av symbolerna för motståndet mot Aleksandr Lukasjenkos diktatur. För en vecka sedan slogs demonstranter brutalt ned av polis och säkerhetsstyrkor. Men runt Frihetstorget syns på tisdagskvällen inga poliser eller vakter till. Familjer har tagit med

sina barn som cyklar fram i folkmassan mellan hemmagjorda plakat.
”Det är vi som är det belarusiska folket”, ”Stoppa terrorn”, ”Gud befria oss från Lukasjenko”.
En spontan talkör uppstår – ”Släpp ut dem, släpp upp dem” – med syfte på de tusentals människor som gripits under demonstrationerna och som fortfarande hålls fångna.
Framför den enorma Leninstatyn lyser tusentals människor upp kvällsmörkret med lamporna på sina mobiltelefoner.

– Vi är här för fria val och för att vi stödjer oppositionen. Belarus förtjänar en ärlig president, säger 22-åriga egenföretagaren Kamilla Zjubulia som svept in sig i den vit-röda flaggan.
Hon säger att det var när hon såg hur kvinnorna började gå ut på gatorna i förra veckan och demonstrera fredligt som skräcken släppte.
– I det ögonblicket förändrades något. Folk gick ut på gatan men utan aggression. Det vi ser nu är bildandet av ett civilsamhälle i Belarus där vi ställer upp för varandra. Vi är inte rädda längre

och vi har inget att förlora, säger Kamilla Zjubulia.
Många av de demonstranter som gripits och sedan släppts har vittnat om omfattande, systematisk misshandel. Bilder på sönderslagna kroppar har chockat inte bara Belarus.
– Jag har en vän som greps under de första nätterna när det var som våldsammast. Han har nu släppts ur häktet, tänderna är utslagna, har stora blåmärken på hela kroppen men tack och lov inga ben brutna, säger Kamilla Zjubulia.

Hennes vän Viktoria Kabaneva, 22, fyller i:
– Jag gråter för dem som gripits och torterats och jag kan inte bara sitta hemma. Jag kände att jag måste göra något och gå ut på gatan – ju fler vi är desto bättre. De har levt hela livet under Aleksandr Lukasjenkos regim.
– Hela systemet är korrupt. Man är rädd för polisen – om du möter en på gatan byter du sida. Om du ska starta företag så är det ständiga virrvarr av obegriplig korruption. De gamla lämnas utan hjälp och så säger de på tv att allt är bra, säger Viktoria Kabaneva.

En och annan pensionär syns till i folkhavet i centrala Minsk men de flesta är unga. Kraven från demonstranterna är fria och ärliga val. En stor oro och fråga som ingen har något säkert svar på är vad Rysslands president kommer att göra.

– Det pratas om att de ska föra in sina styrkor hit – men varför då? Här finns inget att kriga mot. Bara fredliga människor som demonstrerar för frihet, säger Kamilla Zjubulia.

Sverige har erbjudit sig att medla mellan oppositionen och regimen i Belarus. Utrikesminister Ann Linde (S) säger till SVT Nyheter att oppositionen har accepterat erbjudandet – men att regeringen i Minsk ännu inte har återkommit med sitt svar.

Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se

Morddomen nytt bakslag för Hizbollah

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Analys

Hizbollah-medlemmen Salim Jamil Ayash låg bakom mordet på Libanons förre premiär-minister Rafik al-Hariri. Ayash fälldes på tisdagen av FN:s speciella Libanon-tribunal för bilbombsattentatet 2005, som dödade al-Hariri och 21 andra personer.

Jerusalem.

Tre andra Hizbollah-medlemmar frikändes i brist på bevis, och domstolen underströk att den inte hade några konkreta bevis för att Hizbollahs ledning eller den syriske presidenten Bashar al-Assad givit order om mordet. Men i sin argumentation återkom rättens ordförande flera gånger till al-Hariris avsikt att försöka tvinga bort de syriska styrkorna från Libanon, som ett troligt motiv för attentatet. De syriska styrkorna tvingades bort efter attentatet då USA och Frankrike ställde Syrien inför ultimatum.

Libanons sunnimuslimska och kristna tv-kanaler sände direkt från rättssalen i en förstad till Haag, medan varken Hizbollah-styrda al-Manar eller prosyriska al-Mayadin berörde domslutet med ett ord.

Libaneser kastade sig efter beskedet från Nederländerna in i febrila debatter i sociala medier. Bilbomben mot al-Hariri var inte blott ännu ett mord i den ändlösa virveln av våldsdåd, och är fortfarande ett öppet sår. Dådet markerade slutet på en femton år lång period av optimism och återuppbyggnad, ledd – och delvis bekostad – av den dynamiske, orädde och Saudi-finansierade al-Hariri.

Sedan dess har det gått utför med Libanon. Staten har delvis vittrat sönder, politiken paralyserats och hela livet utspelas i skuggan av ett permanent krigshot: Alla libaneser vet att om Israel attackerar Iran så skjuter Hizbollah allt de har mot Israel innan Israel förvandlar Beirut till en grushög.

Domslutet i Haag är ännu en i de senaste veckornas serie av dåliga nyheter för Hizbollah: först explosionen i Beiruts hamn och

vågen av folklig vrede; sedan avtalet mellan Israel och Förenade Arabemiraten.
Men den Iran-stödda milisen är fortfarande landets överlägsne maktspelare. Ingen folklig vrede ser ut att kunna rubba dess dominans.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Pandemin slår mot norska oljefonden

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Börsturbulens och fallande fastighetspriser under coronapandemin slog hårt mot Norges oljefond (NBIM). Fonden, som förvaltar tillgångar för nästan 10 200 miljarder norska kronor, gjorde en förlust på 188 miljarder norska kronor under årets första halvår.

NBIM har aktier i cirka 9 200 bolag runt om i världen och kontrollerar därmed 1,5 procent av världens samlade börsnoterade aktiekapital.
Förutom aktier investerar fonden i obligationer och fastigheter, i sin förvaltning av den norska statens pensionstillgångar. När det gäller fondens aktieinvesteringar hamnade deras avkastning på minus 6,8 procent under det första halvåret.
TT-NTB-Reuters

Det här är slutet för - Lukasjenkos diktatur

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Allt som Belarus diktator Aleksandr Lukasjenko har rört vid har förvandlats till en klumpig kopia av det sämsta Sovjetunionen hade att erbjuda. Men nu har belarusierna vaknat och Lukasjenkos dagar är

räknade, skriver författaren Sasja Filipenko.

Början på slutet. De orden måste inleda varje artikel som skrivs om det som pågår nu i Belarus. Lukasjenkos regim är slut. Det är dess svanesång vi bevittnar. Under många år befann sig det belarusiska samhället i ett tillstånd av politisk koma. Det försökte göra så lite väsen av sig som möjligt, ligga lågt, hålla andan – allt för att inte störa maktens drake. President Lukasjenko levde sitt eget liv. Då och då slukade han någon av sina fåtaliga politiska motståndare. Under tiden levde folket sitt liv. Det är viktigt att inse att allt som Belarus uppnått under senare år, till exempel inom it-sfären, har åstadkommits av helt vanliga människor. De har åstadkommit det trots att allt makten gjort har varit inriktat på en enda sak: att konsekvent sätta käppar i hjulet för de egna medborgarna. Det enda som Lukasjenko brytt sig om på riktigt under alla dessa år är ishockeyns ställning i Belarus, och som bekant har denna överdrivna uppmärksamhet bara fått

landslaget att spela sämre och sämre för varje år som gått. Allt Lukasjenko har rört vid har omedelbart förvandlats till en klumpig kopia av det sämsta Sovjetunionen hade att erbjuda – oavsett om det gällt ekonomin, kulturen eller hälsoväsendet. För folket (som han kallade för ”sitt eget”) hyste Lukasjenko bara förakt, och landets medborgare gjorde vad de kunde för att ignorera den skamlöse politikern. När de diskuterade landets framtid i sina kök hoppades de bara på att statschefen verkligen hade problem med sköldkörteln (som ryktet hävdade).
Ibland hände det att de parallella linjerna (folket och diktatorn) korsade varandra i ett simulerat val, men bara för att efter några få dagar skiljas åt igen och glömma bort varandra i fem år till. Lukasjenkos plan var att det skulle gå så den här gången också. Fast i det förflutna och ur stånd att förstå vad som krävs av honom i 2020 års värld var president Lukasjenko (som strängt taget inte är president längre, utan en helt vanlig brottsling som med olagliga medel klamrar sig fast vid

makten) övertygad om att det belarusiska folket skulle svälja valfusket.
Invaggad i trygghet av militären, polisen och allsköns andra styrkor förutsatte denne Europas näst siste diktator att allt skulle följa det väl beprövade manuset. Belarusierna skulle tiga och han själv ta hem segern. Ja, som om inte det var nog var Lukasjenko så sent som för några veckor sedan övertygad om att han om ett par årtionden skulle kunna överlämna makten till sin egen son. Men det kommer lyckligtvis aldrig att hända – för belarusierna har rest sig.
Belarusierna har vaknat, de har fått nog till sist, de går ut på gator och torg, och den här gången låter de sig inte skrämmas bort. Många frågar sig varför. Vad är det som hänt? Vem är det som lyckats övertyga dem att förändringens timme är slagen i detta land som vant sig så vid diktaturen? På många sätt är svaret – Lukasjenko själv. Det är presidenten själv som slutligen tappat kontakten med verkligheten och fått invånarna i Minsk och Brest, Hrodna och Mahiljou, Homel och flera andra

städer att gå ut på gator och torg. Han har varit så övertygande i sin enfald, skamlöshet och vulgaritet att nästan ingen här i landet tvivlar längre – nej, vi vet inte vem som kommer att bli vår nya president, men vi vet mycket väl vem som aldrig mer kommer att vara det. Ajöss, Lukasjenko!

Hur har han lyckats med det? Hur i hela friden har han kunnat få ett helt folk mot sig? För det första har han haft gott om tid på sig, och för det andra har han i år överträffat sig själv. Genom att visa hur han ger tusan i sin befolkning under coronapandemin. Genom hur han hånat sina motståndare under valkampanjen. Ja, genom det blotta faktum att han under de tjugosex år han styrt landet inte en enda gång deltagit i en tv-debatt med sina politiska rivaler. Det tål att upprepas – inte en enda gång på tjugosex år.

Denne galne diktator, denne förbrytare som ger order om att öppna eld mot fredliga demonstrationer, som betraktar hela landet som sin egen kvinna och under vars tid vid makten åtskilliga journalister blivit mördade, medan

oppositionspolitiker tagits som gisslan för att köpslå med EU, han har nu till sist fått oss alla att inse att han bara förmår styra staten genom att hålla de egna medborgarna i ständig skräck, genom att arrestera och misshandla dem. Inte bara på protestmarscher och i fängelser, utan nu också i deras egna hem. Just nu, år 2020, mindre än tjugo mil från Vilnius och bara femtio från Warszawa, går kravallsoldater runt och skjuter mot fönstren i bostadshus och kastar chockgranater runt sig mot förbipasserande bilar. De tillskansar sig ambulanser och åker runt i stan för att överfalla fredliga invånare, som i de flesta fall inte ens deltar i några protestaktioner. På det sättet råkade till exempel Anton Soroka, forward i det belarusiska landslaget, bli gripen på väg till träningen.

Tusentals medborgare sitter fortfarande arresterade mitt i Europa för att de deltagit i fredliga protestaktioner. De hålls inspärrade under omänskliga förhållanden, upp till etthundratjugo personer i celler

där det bara finns åtta britsar och där man bara kan sova ... stående! Och i detta nu, samtidigt som ni läser den här krönikan, fortsätter uniformsklädda odjur att skrämma, tortera, misshandla och våldta landets medborgare, och det första vi måste göra är att omedelbart kräva att alla som blivit olagligt gripna friges, och att dessa förbrytare och straffkommandon, som förlorat all rädsla och mänsklighet, ställs inför rätta.

Enligt en version startade revolutionen i Tunisien med att en kvinnlig inspektör tog sig friheten att dela ut en örfil till en gatuförsäljare, som sedan brände sig själv framför stadshuset. I augusti i år gav Lukasjenko varenda belarusier en likadan örfil genom att ännu en gång förfalska valresultaten och fylla städernas gator med polis och soldater. Han verkar uppriktigt ha trott att ingenting allvarligare än några obetydliga protester skulle hända när han nu spottade sina landsmän i ansiktet ännu en gång.

Döm om hans förvåning när folket inte sänkte blicken och som vanligt vände andra kinden till.

Under dessa dagar har vi sett belarusier som fått nog av diktatorn gå ut i en fredlig, modig och stolt protest. Vi ser hur kvinnor bildar kedjor i solidaritet med sina män, bröder och söner som misshandlas av säkerhetsstyrkorna. Dessa kvinnor, som blir våra presidentkandidater, och som vågar gå ut på gatorna i våra städer med blommor i händerna, fyller oss med beundran och tacksamhet.

Min bok ”Den före detta sonen” skrevs 2012. Den handlar om den koma som Belarus då befunnit sig i under nära tjugo års tid, och den går igenom de händelser som fått så många av oss att bli föredetta-barn till vårt eget land (med en befolkning på nio miljoner invånare lever ytterligare tre miljoner belarusier utanför dess gränser). I den finns det en scen, där min mormor går till banken, där följande korta dialog utspelar sig:

Sedan hon lämnat tillbaka kvittot sade den trötta bankkassörskan med monoton stämma:

– En lott?

– Vad då för lott?

– Vill ni ha en?

– Vad ska jag med den till?
– Ni kan köpa er en lägenhet…
– Jag har redan en.
– Tja… en datja kanske…
– Jag har redan en.
– En bil då, jag vet inte…
– Jag har redan en.
– Säg något ni inte har då?
– Frihet. Det har jag inte…

Frihet är inget man vinner i ett lotteri. Som tur är för mig som författare, hur mycket jag än beklagar det som medborgare, har många sidor och partier av min roman ”Den före detta sonen” behållit sin aktualitet och avspeglar fortfarande den belarusiska verkligheten. Till förtret för mig som författare, men till min kolossala lycka som medborgare, är däremot just det här avsnittet inte aktuellt längre. Belarusierna har till sist fått sin frihet. Belarusierna har vaknat. Och det här är slutet. Slutet på diktaturen och början på ett nytt liv.

Sasja Filipenko
Författaren.

Sasja Filipenko är belarusisk författare och är född den 12 juli 1984 i Minsk.

Filipenko skriver på både ryska och belarusiska, tog examen vid universitetet i S:t Petersburg och har en bakgrund inom tv som manusförfattare och projektledare. Filipenkos böcker är översatta till flera språk, bland annat franska, ungerska, italienska, tyska och engelska.

"Snälla rösta!"

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Filmstjärnan Sharon Stone uppmanar i en Instagramvideo sina följare att lägga sin röst på Joe Biden i höstens presidentval. Detta efter att två av Stones anhöriga dött och hennes syster blivit allvarligt sjuk i covid, något hon lastar Trumpadministrationens hantering av pandemin för.

Putin funderar just nu på vem han ska ersätta Lukasjenko med

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Rysslands intressen måste tas tillvara av varje regim i Belarus. Men Aleksandr Lukasjenko är inte längre Kremls man.

Aleksandr Lukasjenko är en diktator som ur bilderboken, en korsning mellan Alfred Jarrys Roi Ubu och Runebergs Kulneff, han som kysste och slog ihjäl med samma varma själ. Fast till skillnad mot dem inte fiktion. Lukasjenko är högst verklig. I ett kvartssekel (!) har han enväldigt härskat i Belarus och trots att han beskrivits som den siste av sin sort i Europa vill nu plötsligt bokstavligen alla bli av med honom.

Till dem hör Vladimir Putin. Lukasjenko har ofta förargat honom, men alltid uppfyllt Putins

två grundläggande krav på Belarus: som del av det ryska militära försvaret i väst och som garant mot demokratiska experiment tätt inpå Ryssland som lätt skulle kunna bli en oönskad förebild. Det är denna antidemokratiska ordning som Lukasjenko inte längre kan garantera.
Därmed har han gjort sig oanvändbar för Putin som ställts inför ett klassiskt sovjetisktryskt dilemma: hur förhålla sig till en demokratisk massrörelse som hotar både imperiet och dess grundvalar?

Upproret i Ungern 1956, mer frihetligt och nationellt än demokratiskt, slogs ner med öppet våld. En lösning? Men för vem egentligen? Ungern beskrevs snart som ”den gladaste baracken i lägret”, knappast möjligt utan upproret, innan den ungerska realsocialismen 1989 dog sotdöden.
Tjeckoslovakien 1968 var ett mer komplicerat fall då kommunistpartiet, Kremls förlängda arm, med befolkningens entusiastiska stöd inledde genomgripande reformer av samhället. Dock misstänkte

Putins företrädare i Kreml att det skulle utmynna i en återupprättad tjeckoslovakisk demokrati (på den punkten hade Historien sannolikt givit dem rätt). Den militära invasionen av landet mötte ett massivt, men passivt motstånd. En dyster kyrkogårdsfrid rådde sedan i 20 år; Milan Kundera beskrev den träffande som ”livet finns någon annanstans”. Därefter försvann realsocialismen som om den aldrig funnits.

Polen var för stort att invadera och ockupera. Och av tradition fyllt av för mycket antipati: kommunism var för polackerna ingenting annat än tyska idéer i rysk praxis. Diverse uppror var så förprogrammerade och när Solidaritet hösten 1980 för första gången lyckades smida en allians mellan städernas intelligentia och industriarbetarna var Kremls dilemma ännu värre än Putins i dag med Belarus.

Att ingripa direkt? Bara en desperat nödlösning, samtidigt ett säkert recept för katastrof. Kreml vädjade mer än krävde: Warszawa måste hitta en lösning på egen hand. Resultatet blev mycket polskt, ett slags intern ockupation kallad undantagstillstånd *(stan*

wojenny) med en polsk general i polsk uniform som någorlunda klarade rollen som både patriot och Kremls verktyg.
Men till och med Kreml måste ha anat att det inte var någon lösning, bara en transport till realsocialismens avveckling mindre än tio år senare.
I Belarus måste Putin se till att Lukasjenko ersätts med någon annan. Men hur och med vem? Sannolikt har Putin ingen kandidat: den sluge och brutale envåldshärskaren har under åren gjort sig av med sina interna rivaler, omger sig med jasägare och stödjer sig på en stor och – hittills – lojal säkerhetsapparat.
Men det är mer än tveksamt om diktatorn ännu en gång skulle kunna använda sig av den mot fredliga människomassor.
Ändå är det den som nu ensam garanterar hans makt; byter man sida vore Lukasjenko omedelbart en politiskt död man. Tecken finns redan på att kravallpolisen här och där fraterniserar med demonstranterna. Men byter sida gör den sannolikt först om den skulle missbrukas av Lukasjenko till mer våld eller om demonstranterna förmår hålla ut,

utvidga strejkerna, skaffa sig tillgång till televisionen och snabbt bygga upp en organisation som är mindre improviserad och anonym än hittills. Samtal mellan makt och folk vore i dag enda sättet att undvika en eskalering av vad som redan liknar en revolution, men misstron och kraven kan på båda sidor redan visa sig vara oöverstigliga hinder. Och Putin misstror dem båda. Oppositionen på Minsk gator uppfattar han som sin egen, långt mindre, i Ryssland: västfinansierade dekadenta ungdomar, diverse hbtq-aktivister, flickor med blommor i händerna, naiva och politiskt helt oerfarna. Skulle de kunna garantera det militära samarbetet mellan Moskva och Minsk? Rida spärr mot en ukrainsk utveckling? Och bakom denna djupa misstro står krav som från rysk sida är absoluta och ensidigt kommer att genomdrivas om så krävs.

Denna misstro ställer oppositionen inför en nästan omöjlig uppgift: att till punkt och pricka uppfylla Kremls alla mycket omfattande säkerhetsintressen samtidigt som man vill ersätta diktaturen med en

demokrati av västligt snitt. Det är, närmare besett, mer än vad den så kallade finlandiseringen innebar.
Men Belarus är inte ett tämligen avlägset land i vår kontinents utmarker utan mitt i Europa, traditionellt uppmarschområde för mot Ryssland fientliga arméer, dessutom ett så kallat slaviskt broderfolk med ryska som dominerande språk.
Bara den allra största belarusiska självbevarelsedrift, hanterad med politisk skicklighet, lär få den ekvationen att gå ihop.

Richard Swartz är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.
Richard Swartz
richard.swartz@chello.at

”Jag kan inte sluta tycka att vi behöver ett nytt land”

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Efter sex dygn i häktet Okrestina kommer Alexandra Moladau ut genom den tjocka ståldörren, tar några steg och kramar om sin make.

– Om de tror att det är så lätt att bryta ner en människa så misstar de sig djupt, jag tänker inte sluta tycka att vi behöver ett nytt land, säger hon.

Minsk.

Ett ihållande regn har gjort marken i parken utanför häktet Okrestina lerig. Bakom de taggtrådsklädda murarna skymtar gallertäckta cellfönster.

Det var i den här parken i Minsk som skräckslagna anhöriga och vänner för en vecka sedan kunde höra ropen på hjälp och skriken av smärta innanför murarna när häktesvakter och poliser systematiskt misshandlade och förnedrade de gripna

motståndarna till Aleksandr Lukasjenkos regim. Flera tusen människor greps dagarna efter presidentvalet den 9 augusti. Under ett parasoll gömmer sig en volontär undan regnet. Advokater, psykologer och andra frivilliga har strömmat hit för att hjälpa de gripna. Mellan träden hänger listor på gripna och vem som har tillhörigheter att hämta ut från häktet. De frisläppta fångar som DN möter vittnar om systematisk misshandel, övergrepp och tortyr. Men Lukasjenkoregimens brutalitet tycks bara ha stärkt befolkningens krav på förändring.

Artur Podmazko, 22, har kommit tillbaka hit med sin mamma Irina för att se om han kan hitta sina tillhörigheter som försvann under tiden han var gripen. Han arbetar som 3D-designer för datorspel och var ute och cyklade när han stoppades av polis. Det var på måndagen efter valet den 9 augusti.

– De stoppade mig och började ställa frågor och sedan bad de att få se telefonen, de hittade en bild jag tagit på min valsedel där jag hade kryssat för Tsichanouskaja (oppositionspolitikern). Och det

var allt som behövdes och jag greps, säger han.
Han stängdes in i en cell i en av de många polisbussar som fungerar som mobila arrestlokaler.
– I den lilla buren var vi sex personer på varandra, ventilationen var avstängd så vi fick ingen luft, säger Artur Podmazko.
När han efter någon timme lastades av på gårdsplanen till häktet möttes han av en korridor av poliser från specialstyrkan Omon med svarta masker över huvudet och med dragna batonger.
– Alla tvingades gå genom den där korridoren och vi blev slagna med batongerna, sedan ställdes vi mot väggen och fick lämna ifrån oss alla personliga tillhörigheter och ta ur skosnörena ur skorna.
Återigen tvingades han gå genom korridoren av maskerade poliser – och återigen fick de slag av batongerna.
– Sedan hamnade jag i en cell – vi var väl 80 personer i cellen som var kanske fyra gånger fem meter stor. Vi fick stå upp för att få plats.

Första natten fick de inget vatten och flera av cellkamraterna mådde

dåligt, en ung man hade ett stort sår i huvudet och det rann blod. En gång fördes de ut igen och fick sitta på knä med huvudet mot en vägg. Häktespersonalen frågade efter namn och yrke. Samtidigt som poliserna slog dem. Den natten hörde han hur fångar från de andra cellerna fördes bort och misshandlades.
Efter två nätter i Okrestina fördes han ut och en lista med alla de som tidigare var ostraffade ropades upp – de skulle släppas fria.
– De sa att eftersom ni inte har några tidigare straff så har staten tillåtit er att betala er skuld med blod. Nu går ni en sista gång till Omon – så får ni gå sen.
– Först hotade Omon-poliserna oss. De skrek och förolämpade oss, sedan tvingade de oss att göra olika fysiska övningar och den som inte klarade det eller som de inte gillade slog de. Efter ett och ett halv dygn utan mat och nästan inget vatten var det få som klarade övningarna och många blev slagna.
När vi träffar honom utanför häktet under onsdagen har det gått några dagar sedan han släpptes.

Hur känner du nu?
– Att jag lever i ett land där man inte är säker – där makten i vilket ögonblick som helst kan ta dig utan anledning. Jag var bara ute och cyklade och greps, blev slagen och förödmjukad – vad är det för beteende? säger Artur Podmazko.
En bit bort väntar Arteum Moladau, 32, på sin fru i regnet. Han själv släpptes ut ur häktet tidigare under natten men kvar där inne är hustrun Alexandra. Det har gått drygt sex dygn sedan poliser från säkerhetstjänstens KGB stormade in i deras lägenhet i staden Gomel 30 mil sydost om Minsk. Arteum Moladau kastades ner på golvet, misshandlades och fördes bort. Dagen efter greps också hustrun. Anklagelsen: att de samlat in namnunderskrifter inför valet.
När Alexandra Moladau till slut kommer ut genom den tunga ståldörren går hon några meter innan hon kramar om sin make. Skosnörena saknas i de vita gympaskorna och hon darrar på handen när hon tar ett första bloss på en cigarett.
– Om de tror att det är så lätt att bryta ner en människa så misstar de sig djupt, jag tänker inte sluta

tycka att vi behöver ett nytt land, säger hon.
Hur tror ni att hela den här situationen slutar?
– Jag kommer ända till slutet att tro att vi lyckas. Jag kan inte tro att det här bara tar slut och att alla går hem och glömmer det som varit.
– Alla har vänner som blivit slagna eller som gripits. Det har nått en sådan nivå, chockgranater, gummikulor... Han (president Aleksandr Lukasjenko) förstår så väl att han förlorat att han är villig att döda oss. Bara för att vi inte vill ha honom som president längre.

Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se

Fakta. EU underkänner valet – planerar sanktioner

EU erkänner inte Aleksandr Lukasjenkos seger i Belarus omstridda presidentval den 9 augusti och förbereder sanktioner. Det står klart efter ett extrainsatt digitalt toppmöte om situationen.
– EU kommer inom kort att införa sanktioner mot en ansenlig mängd individer som ligger bakom våldet, repressionen och

valfusket, säger EU:s permanente rådsordförande Charles Michel.
De sanktioner som förbereds förväntas innebära frysta tillgångar och inreseförbud i EU för de berörda belarusiska regimföreträdarna.
Dessutom kommer 53 miljoner euro öronmärkta för Belarus att dirigeras bort från regeringsprojekt för att i stället gå till civilsamhället samt till arbetet mot covid-19 i landet.

Michael Winiarski: Ett krig skulle göra många belarusier lika antiryska som ukrainarna

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Aleksandr Lukasjenko anklagar oppositionen i Belarus för att vilja bryta den nära relationen med Ryssland. Om oppositionen tar makten tänker den också ”förbjuda det ryska språket”, hävdar han. Men till skillnad från folkresningen i

Ukraina finns inga antiryska inslag i protesterna i Belarus.
Det finns flera likheter mellan massprotesterna i Belarus och vad som inträffade i Ukraina, ett annat grannland till Ryssland, för drygt sex år sedan. Medborgarnas uppvaknande nationella självkänsla. Kraven på frihet och den diktatoriska presidentens avgång. Och kravallpolisens brutala attacker på fredliga demonstranter.
Men skillnaderna är minst lika många.
När hundratusentals ukrainare under senhösten 2013 och vintern 2014 samlades till protestmöten på Självständighetstorget i Kiev var det under fältropet ”Euro-Majdan”. Manifestationen pryddes av lika många EU-flaggor som ukrainska flaggor. Demonstranternas vrede var tydligt riktad mot Moskva, som genom den proryske presidenten Viktor Janukovytj hade försökt sätta stopp för Ukrainas associationsavtal med EU, till förmån för ett närmande till Ryssland. Upproret tvingade Janukovytj att fly till Moskva. Priset blev högt: Ryssland annekterade Krim och ryska

styrkor tog kontroll över delar av östra Ukraina.
En annan olikhet är att Ukraina, med sina demokratiska brister och sin korruption, alltid hade en mångskiftande politisk scen, med ett myller av partier och massmedier, och valen var i stort sett fria.
I det närmast totalitära Belarus fick ett civilsamhälle aldrig en chans att sticka upp mot Lukasjenko och hans säkerhetstjänst.
Den mest avgörande skillnaden är dock att stora delar av det språkligt och kulturellt brokiga Ukrainas befolkning aldrig tålde Rysslands herravälde över deras land. De ville ty sig mot Väst.
I det mer homogena Belarus har däremot de flesta på ett helt annat sätt känt sig befryndade med Ryssland. Och de vet att deras land ligger där det ligger.
Det är en av orsakerna till att Moskva tvekar att ingripa med våld till förmån för den avskydde Lukasjenko. Ett krig eller blodbad skulle få många belarusier att bli lika antiryska som ukrainarna.
Lukasjenko har i sin desperation inte tvekat att skrämma sina

upproriska medborgare med den ryska björnen.
Ett av Lukasjenkos problem är att han inte vet i vilken mån han fortfarande har Moskvas stöd. Inte ens bland de etablerade kommentatorerna och i de ryska statsmedierna finns en enhetlig linje.
Ryska nyhetsbyråer som Tass och Ria Novosti har för ovanlighetens skull rapporterat relativt sakligt om de omfattande strejkerna, demonstrationerna och protesterna i Belarus.
Statliga tv-kanalen Rossija-1 kallade däremot demonstranterna för ”banditer” och jämförde dem med de protesterande på Majdan.
Sergej Markov, en politisk hök, varnar i sin blogg för att protesterna är ett försök till statskupp, organiserad av Polen:
”Syftet är att använda Ukrainas och Belarus territorium för att blockera Ryssland och störta Putin … därför kommer Ryssland inte att stillatigande betrakta statskuppen i Belarus. Och om Lukasjenko inte klarar av det kommer Ryssland att ge all nödvändig hjälp till Belarus broderfolk. Denna gång gör vi inte

om misstaget med icke-intervention som i Ukraina 2014.”
Kommer Putin att lyssna på Markov? Eller på lojala politiker som Konstantin Zatulin, som har dömt ut valkampanjen i Belarus som ”en total falsifiering”, och den Kreml närstående senatorn Alexej Pusjkov som talar om ”ett möjligt maktskifte”?
Hittills har Putin, utöver den snabba lyckönskningen till Lukasjenkos ”valseger” valt att inte kommentera upproret mot Lukasjenko. Det är oklart hur pigg han är på att backa upp diktatorn i Minsk, som ofta har försökt spela ut Öst mot Väst för att få maximala ekonomiska fördelar.
Nyckelfaktorn är att invånarna i Belarus i grunden inte är fientliga mot Ryssland; de vill först och främst bli av med en brutal självhärskare som efter 26 år vid makten har blivit allt mer isolerad från verkligheten.
– Att satsa på att använda våld mot en vänskaplig befolkning…kan vara för riskabelt, även för Putin, sade Aleksandr Baunov, analytiker vid Carnegie Moscow Center, til Radio Liberty.

Michael Winiarski

Dela

Rysk säkerhetstjänst ska ha landat i Minsk

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Belarus huvudstad Minsk surrar av rykten om att Ryssland på olika sätt försöker hjälpa president Lukasjenko att klamra sig fast vid makten. Ett flygplan från ryska säkerhetstjänsten FSB landade på tisdagskvällen och ryska ”specialister” uppges ha tagit nyckelpositioner inom stats-tv.

Sent tisdag kväll landade ett Tupolevplan på flygplatsen i Minsk, enligt trackingservicen Flightradar24. Det handlar om ett specialutrustat flygplan som ofta används av FSB-chefen Aleksandr Bortnikov.

Landningen har inte bekräftats officiellt, men medier i Belarus spekulerar om vem som kan ha varit ombord. Många misstänker att detta är ett första steg i en ökad rysk inblandning i den belarusiska krisen.

President Lukasjenko har talat med sin ryska kollega Vladimir Putin minst tre gånger den senaste veckan, och fått försäkringar om militärt stöd om det skulle behövas.
Kanske, tror vissa i Minsk, fungerar FSB-chefen som ett sändebud för Putin och hans villkor för stöd.
Men situationen är komplicerad. Ryssland är visserligen Belarus främsta allierade, samtidigt anses Putin inte vara förtjust i Lukasjenko.
Lukasjenko å sin sida har ofta markerat självständighet gentemot Moskva. Men i takt med att protesterna sprider sig har regimen mer och mer framställt dem som styrda av väst och Nato.
I det läget har Lukasjenko ingen annan att vända sig till än Putin.
Parallellt med detta kommer nu uppgifter om att ryska medarbetare har placerats inom det statliga radio- och tv-bolaget BT.
Där strejkar hundratals journalister i protest mot censur och lögner, och många har fått sparken.

Ingmar Nevéus

Kuppen fördöms av flera länder

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Frankrike och flera länder i Västafrika fördömer militärkuppen i Mali, som natten till onsdagen tvingade president Ibrahim Boubacar Keïta att lämna sin post.

De svenska soldater som deltar i FN-insatsen i landet påverkas än så länge inte i någon större omfattning, uppger Försvarsmakten.

Paris.

I ett tv-sänt uttalande som president Ibrahim Boubacar Keïta gjorde natten till onsdagen - meddelade han sin avgång.

– Vad har jag för val? Jag vill inte att blod ska spillas för att hålla kvar mig vid makten, sa presidenten, som några timmar tidigare hade gripits av militär och förts bort.

Kort före gripandet ska Frankrikes president Emmanuel Macron ha talat med Boubacar Keïta på telefon och uttryckt sitt

stöd för honom. Frankrike fördömer militärkuppen i hårda ordalag, liksom Västafrikas samarbetsorganisation Ecowas.
En oro finns för att händelserna ska inspirera militärer på andra håll i regionen.
Sveriges utrikesminister Ann Linde skriver på Twitter att hon ”följer utvecklingen med oro”.
Försvarsmakten uppger att de omkring 150 svenska soldaterna i FN:s militära insats Minusma hittills inte påverkats.
– Vi har främst närvaro i Gao, som ligger 130 mil från Bamako. Men vi följer så klart utvecklingen noga, säger Therese Fagerstedt, pressekreterare vid försvarsmakten.
I slutet av september är det tänkt att två svenska skytteplutoner och en understödspluton (totalt ytterligare 80 personer) ska ansluta till FN-insatsen.
Officerarna som genomfört - kuppen uppger att avsikten är att tillsätta en övergångsregering och utlysa allmänna val. Men mycket hänger nu i luften – inklusive FN-insatsen, som sedan 2013 försökt förbättra säkerheten i norra Mali.
De senaste veckorna har protester ägt rum i Bamako mot

centralregeringen, som - oppositionen anklagat för korruption, försämringar i offentlig service och allmänt vanstyre.
Mats Utas, professor i kulturantropologi vid Uppsala universitet, menar att kuppen är kopplad till en maktkamp i huvudstaden, snarare än till det instabila norra Mali, där islamistiska, väpnade grupper vunnit mark.
– Mali har en historia av politiska maktskiften genom militärkupper, och spelet kring dem är ofta väldigt fokuserat på huvudstaden Bamako. Samtidigt har militären länge haft nästan obefintlig närvaro i norra Mali, säger Mats Utas.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Historien upprepar sig

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Analys

Malis president Ibrahim Boubacar Keïta tvingades på tisdagskvällen att avgå och - upplösa parlamentet efter en militärkupp. Händelserna som satte punkt för hans sjuåriga maktinnehav är plågsamt lika de som föregick hans tillträde.

Vid midnatt mellan tisdag och onsdag bekräftades ryktena som under större delen av eftermiddagen och kvällen cirkulerat i Malis huvudstad Bamako. Presidenten Ibrahim Boubacar Keïta höll ett kort anförande på en statlig tv-kanal där han meddelade att han avgick och att parlamentet och regeringen upplösts.

Det var ett snabbt händelseförlopp. Vid lunchtid på tisdagen hade ett mindre myteri brutit ut bland soldater i garnisonsstaden Kati som ligger någon mil norr om huvudstaden. Det tycktes inte vara någon välregisserad tillställning. Men sedan tidigare var nya

massdemonstrationer mot den impopuläre presidenten ”IBK”, som han kallas, planerade att kulminera till helgen.
Presidenten har anklagats för korruption och oförmåga att hantera den bristande säkerheten i landet. Ryktet om en kupp fick demonstranter att samlas på centrala platser i Bamako och snart blev detta rykte självuppfyllande.
Som väntat har de flesta organisationer och stater vid det här laget fördömt militärens agerande. I likhet med situationen i Zimbabwe 2017 så ansträngde sig soldaterna för att få presidenten att avgå självmant. Men som IBK sade i sitt tal: ”Har jag något val? Jag vill inte att något blod ska spillas för att jag ska stanna vid makten.”
Nej, han hade inget val och därför ska förloppet betraktas som den militärkupp det är. Med denna klassificering följer konsekvenser som kuppmakarna försökt undvika.
Ecowas, det västafrikanska samarbetsblocket som försökt medla under sommarens många strejker och demonstrationer, har stängt gränserna och

kreditlinorna till Mali och kräver att civilt styre återupprättas snarast. På onsdagseftermiddagen beslöt Afrikanska unionen att frysa Malis medlemskap som ett svar på kuppen. Sannolikt kommer val att hållas när situationen så tillåter och favorit till presidentposten är imamen Mahmoud Dicko som blivit en samlande gestalt under demonstrationerna.
Men vad händer sedan?
Spola tillbaka bandet till 2012, året innan IBK tillträdde. Då var det ”ATT”, Amadou Toumani Touré, som anklagades för korruption och oförmåga att hantera ett uppror i landets norra delar, det område som kallas för Azawad och utgör den ena av två triangelformationer som tillsammans bildar Mali.
Ett myteri bland militärer som startade i just Kati ledde till en kupp som blev spiken i kistan för dennes tioåriga maktinnehav. Men militärens agerande blev kontraproduktivt. Upproret i norr eskalerade till den grad att regeringen förlorade kontrollen över hela Azawad. FN-insatsen Minusma, där Sverige bidrar med

trupp, kontrollerar i princip bara städerna i dag.
Historien upprepar sig, och ska ytterligare en upprepning undvikas gäller det att lära av historien. För vad säger att militären inte på nytt lämnar sina baracker om sex, sju år, när ATT:s och IBK:s efterträdare blivit impopulär?
För FN-insatsen är de senaste dagarnas utveckling minst sagt genant. Förkortningen Minusma står för ”Förenta nationernas multidimensionella integrerade stabiliseringsuppdrag i Mali” men så multidimensionellt och integrerat verkar det inte vara. 15 000 soldater, varav runt 150 svenska, försöker kontrollera Azawad som är nästan dubbelt så stort som Sverige till ytan. Medan några missnöjda maliska soldater kan störta regeringen i Bamako efter vad som verkar ha varit ett spontant infall. Ska det bli något slut på vad som efter sju år blivit den dödligaste pågående FN-insatsen i världen, så går det inte att ensidigt se på säkerheten på landsbygden.
Arbetet måste börja i Bamako.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Mali är Västafrikas till ytan största land (de ännu större grannländerna Algeriet och Niger klassas inte som Västafrika). Arealen är 1,25 miljoner kvadratkilometer – nästan tre gånger så stor som Sveriges yta. Landet har en dramatisk och storartad historia. Under de senaste två millennierna har det varit en viktig del i tre mäktiga imperier, Ghana-, Mali- och Songhai-rikena. Handelsrutterna genom Sahara byggde upp mytomspunna rikedomar för de styrande.

1300-talshärskaren Mansa Musa sägs ha haft så mycket guld med sig när han, understödd av tiotusentals soldater och slavar, reste till Mecka att han utlöste inflation längs hela resvägen. Timbuktu var en centralort för handel, utbildning och kultur, och berättelserna om skatterna och det sagolika välståndet där gjorde den avlägsna ökenstaden mytomspunnen i Europa.
Men när just europeiska länder började etablera handelsrutter via världshaven på 1500- och 1600-talen försvann Saharas ekonomiska roll. Västafrika

tvingades försörja bland annat Amerika med slavar, men de inre ökenområdena blev relativt ointressanta för omvärlden. Först kring sekelskiftet 1800–1900 tog kolonialmakten Frankrike kontrollen. När landet blev självständigt 1960 tog man namnet från ett av den gamla storhetstidens riken.
TT

Martin Gelin: Nostalgiska demokrater isolerar partiets unga stjärnor

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Under Demokraternas partikonvent är det partiets - politiska veteraner som dominerar. Demokraternas starkast lysande unga stjärna, 30-åriga Alexandria Ocasio-

Cortez, fick nöja sig med drygt en minuts talartid.

Fler unga amerikaner kritiserar nu partiledningen för en nostalgi som riskerar att stöta bort unga väljare.

New York.

Myten om dagens unga amerikaner är att de är självupptagna, världsfrånvända och apolitiska. I den nidbild som präglat USA:s politiska debatt under året framstår det över lag som att de flesta unga amerikaner ägnat sommaren åt att godtyckligt sprida så mycket coronavirus de kan längs Floridas stränder, snarare än att engagera sig i samhällsfrågor.

I själva verket har USA inte haft en mer politiskt aktiv ung generation sedan 1960-talet.

I princip alla de största politiska demonstrationerna i USA de senaste fyra åren har organiserats och mobiliserats av unga: klimatprotesterna förra året, den stora demonstrationen mot USA:s vapenlagar i Washington året innan och så förstås sommarens protester mot rasism, där drygt 26 miljoner amerikaner deltagit.

De unga i USA är inte bara mer politiskt aktiva än någon tidigare

generation, de lutar även markant åt vänster. Men de står inte nödvändigtvis för samma vänsteridéer som deras föräldrar representerade. Snarare präglas de ofta av en generell misstänksamhet mot traditionell partipolitik och många anser att hela det politiska systemet i Washington är korrupt och trasigt.
Miljontals unga amerikaner som känner sig desillusionerade av samhällsutvecklingen under - Donald Trump kan få en avgörande roll i presidentvalets viktigaste delstater.

Barack Obama vann båda sina presidentval tack vare att han just lyckades nå ut till unga väljare, med rekordhögt valdeltagande bland unga latinamerikaner och svarta väljare.
I kongressvalet 2018 seglade denna nya generation in i kongressen, med en våg av unga demokrater. Även i Demokraternas primärval i år röstade unga amerikaner på de två kandidater som förespråkade de mest radikala reformerna. Bernie Sanders och Elizabeth Warren vann 6 av 10 väljare under 45,

medan Joe Biden bara vann 2 av 10 unga väljare.
Demokraternas partikonvent borde ha varit ett utmärkt tillfälle att sträcka ut en hand till inte bara unga demokrater, utan miljontals unga amerikaner som otåligt längtar efter ett annat USA.
Men i stället gick de åt andra hållet.
Konventet inleddes med 17 korta inspel från unga demokrater över hela landet, men resten av kvällen dominerades av äldre demokrater och politiska veteraner, som Bill Clinton och de tidigare utrikesministrarna John Kerry och Colin Powell.
I ett gåtfullt beslut av partiledningen fick partiets starkast lysande unga stjärna, 30-åriga Alexandria Ocasio-Cortez, bara prata i en minut.
Det kan inte betraktas som något annat än ett politiskt tjänstefel av Demokraternas partikommitté att isolera just de röster som kan göra mest för att skapa entusiasm bland unga amerikaner i valet.
I en artikel för Vox skriver Matthew Yglesias, en självkritisk demokrat, att partiet riskerar att förvandlas till ”nostalgikraterna”.

”Det är slående att Demokraterna väljer att ägna så lite tid åt att lyfta fram röster som skulle kunna tala till grupperna på marginalerna av deras väljarkoalition, den brokiga grupp av mestadels unga, mestadels låginkomsttagare som inte anser att det politiska systemet bryr sig om dem”, skriver Yglesias.
Risken för Demokraterna är knappast att stöta bort vänsterväljarna. De kommer, möjligen med undantag för ett dussintal essäister i Brooklyn och Berkeley, att rösta på Biden och Harris ändå. Risken är i stället att de missar ett unikt tillfälle att nå ut till en väljargrupp med miljontals unga amerikaner som inte nödvändigtvis ser sig som vänster eller som demokrater, men som präglas av en diffus känsla av att Washington och hela det politiska etablissemanget inte längre bryr sig om dem.
För dessa unga amerikaner är det inte särskilt attraktivt att höra demokrater i 70-årsåldern som längtar tillbaka till 1990-talet.
”Med en historiskt impopulär republikansk president har Demokraterna ett tillfälle att erövra unga amerikaner för flera

decennier framåt” skriver historikern Rick Perlstein i Washington Post.
Konventet har i stället visat att detta inte verkar prioriteras.
Risken är att den äldre partiledningen, precis som de gjorde 2016, missbedömt det politiska ögonblicket i USA, då allt fler väljare kräver mer omfattande förändringar snarare än att återvända till status quo.
Det unga USA har vuxit upp under en väldigt tuff period. Klimatkrisen och pandemin gör det svårt för många att känna framtidstro. Miljontals unga amerikaner har gigantiska studielån, men kan ändå inte få jobb. Det var länge sedan trösklarna till en stabil medelklasstillvaro var högre för unga här.
Den frustration och den vrede de känner över den politiska och ekonomiska situationen i landet är av förklarliga skäl stark.
Demokraterna kan knappast försöka omfamna alla unga amerikaners politiska krav. Men de kan göra ett betydligt bättre försök att visa att de hör deras röster och att de tar dem på allvar.

Martin Gelin
Fakta. Konventets sista dag

Natten mot fredag svensk tid avslutas Demokraternas fyra dagar långa konvent med Joe Bidens stora tal.
Det är då som presidentkandidaten ska trumma in sitt huvudbudskap om hur valet 2020 är en kamp om Amerikas själ, och att Joe Biden som - kompromissvillig mittenpolitiker vill vara med och bygga ett bättre land, med satsningar på sjukvården och på den gröna ekonomin.

På talarlistan står också några av partiets kvinnliga stjärnor som senatorerna Tammy Duckworth och Tammy Baldwin, och Atlantas borgmästare Keisha Lance Bottoms, som varit med och lagt grunden för Demokraternas nya politiska plattform.
Även den tidigare - presidentkandidaten Pete Buttigieg och Kaliforniens guvernör Gavin Newsom medverkar.
Talen direktsänds av de stora amerikanska nyhetsbolagen mellan 3 och 5 på morgonen, svensk tid. DN

Skärpta restriktioner – max nio personer får samlas

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Grekland. I ljuset av tisdagens smittsiffra med 269 nya fall av covid-19 – den högsta siffran sedan landets första fall i februari – bannlyser myndigheterna i Grekland nu alla typer av fester och större folksamlingar.
De nya virusbestämmelserna innebär ett förbud mot grupper större än nio personer, både gällande offentliga och privata tillställningar. På restauranger får max sex personer sitta vid samma bord och munskydd blir obligatoriskt offentligt, både utom- och inomhus. Barer och restauranger måste stänga vid midnatt.

TT-Reuters

Rysk diplomat utvisas i norsk spionhärva

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Norge. En rysk diplomat utvisas efter att han haft möten med en norrman som nu är åtalad för spioneri.
”Vi har informerat Rysslands ambassadör om att en medarbetare vid ambassaden är oönskad som diplomat och därför ombeds att lämna Norge”, förklarar Trude Måseide vid norska UD i ett pressmeddelande.
Eftersom mannen är diplomat kan han inte åtalas i Norge.
Däremot har den inblandade norrmannen åtalats för att ha - yppat hemligheter för en annan stat.

TT-NTB

100 000 evakueras efter översväm-ningar

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Kina. Över 100 000 människor i centrala Kina har evakuerats sedan den stora Yangtzefloden svämmat över. Sommarens kraftiga regnoväder har fyllt flera dammar och bland annat har världens största damm, De tre ravinernas damm i Hubeiprovinsen, noterat sitt högsta inflöde sedan den byggdes för drygt tio år sedan.

I Sichuanprovinsen har myndigheterna höjt beredskapen och utfärdat den högsta varningsgraden. Där arbetar polis och frivilliga för att skydda Jättebuddhan i Leshan, en 1 200 år gammal världsarvslistad staty i sten.

TT-Reuters

Påven till rika länder: Dela med er av vaccin

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Vatikanstaten. Världens rika länder bör dela med sig av vaccindoser, enbart ge stödpengar till företag som vill skydda miljön och hjälpa de mest behövande, anser påve Franciskus:

– Det vore sorligt om de rika ställs först i ledet för covid-19-vaccin. Det vore sorgligt om vaccinet blir något lands egendom, om det inte blir universellt.

Världshälsoorganisationen (WHO) varnar i ett liknande budskap för att länder som bunkrar potentiella vaccin på bekostnad av andras tillgång kommer att förvärra pandemin.

TT-Reuters

"Vi kräver att EU-kommissionen omedelbart vidtar - åtgärder för att försvara europeiska kärnvärden – jämlikhet, icke-diskriminering, respekt för minoriteter."

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Nobelpristagaren Olga Tokarczuk är en av tre polska kulturpersonligheter som har tagit initiativ till ett upprop som fördömer den ökande homo- och transfobin i Polen under president Andrzej Duda. Det öppna brevet har lämnats in till den europeiska kommissionens ordförande Ursula von der Leyen. Andra namn på listan är Margaret Atwood, J M Coetzee, Ian McEwan, Pedro Almodóvar, Édouard Louis och vår egen Stellan Skarsgård.

Bara en tidsfråga innan Navalnyjs liv skulle hotas

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Den ryska oppositionsledaren Aleksej Navalnyj svävade på torsdagen mellan liv och död på ett sjukhus i sibiriska Omsk.

Allt tyder på att han har blivit förgiftad. Navalnyj är Rysslands i särklass mest profilerade och kända Putinkritiker. Ingen har kunnat engagera unga människor som han.

DN i Moskva

– Läkarna gör allt de kan, och inte bara det. De jobbar verkligen för att rädda hans liv.

Chefsläkaren Anatolij Kalinitjenko på akutsjukhus nummer 1 i Omsk är allvarlig. På en hastigt sammankallad presskonferens på torsdagseftermiddagen meddelar han att den ryska oppositionsledaren Aleksej

Navalnyj är inlagd på sjukhuset och ligger medvetslös, kopplad till en respirator.
– Läget är allvarligt men stabilt. Vi studerar orsakerna till patientens tillstånd. Allt som kan göras för tillfället gör vi till hundra procent. Vi är ännu inte övertygade om att han har blivit förgiftad. Det kan finnas andra orsaker, säger Kalinitjenko i ett uttalande som genast väckte misstankar bland hos Navalnyjs pressekreterare Kira Jarmysj.
– Naturligtvis. Han drack dåligt te. Nu försöker propagandisterna få det till att han har förgiftat sig själv. Jag var tillsammans med Aleksej hela tiden från imorse, jag satt bredvid honom i flygplanet, och jag vet att det här inte handlar om någon vanlig matförgiftning, skriver Jarmysj på Twitter.
Navalnyj hade rest till Tomsk för att spela in en film till ett av sina grävande projekt. Ämnet är hemligt. På sin sajt navalny.com publicerar han med jämna mellanrum omfattande utredningar om korruption bland ministrar och högt uppsatta tjänstemän. Navalnyjs mest kända film om före detta premiärminister Dmitrij

Medvedevs hemliga lyxbostäder, ”On vam ne Dimon”, håller just nu rekordet med 35,8 miljoner visningar.
Efter att planet lyfte från Tomsk mot Moskva började Navalnyj plötsligt må dåligt.
– Han kallsvettades och bad om en servett. Han bad mig tala med honom, han behövde koncentrera sig på ljudet av en röst. Sedan gick han på toaletten och där tappade han medvetandet, säger Kira Jarmysj i en intervju med Echo Moskvy.
Det är inte första gången Navalnyj blir attackerad. I fjol blev han inlagd på sjukhus medan han höll på att sitta av ett kort fängelsestraff i Moskva. Läkarna sade att det var en allergisk reaktion, Navalnyj svarade att han saknar allergier och att han blev förgiftad.
År 2017 kastade en förbipasserande man i Moskva grön antiseptisk vätska i ansiktet på honom. På ryska kallas vätskan *zeljonka*. Den används ofta i attacker mot oppositionella med syftet att förlöjliga. Navalnyj förlorade delvis synen på högra ögat, men vände det hela i en pr-framgång då han uppträdde på sin

youtube-kanal med igenmurat öga och grönfärg i ansiktet.
Ryssland har en lång tradition av giftmord på oppositionella och journalister. Bland annat journalisten Anna Politkovskaja förgiftades år 2004 då terrorister hade tagit en skola som gisslan i Beslan och hon skulle flyga ner och medla. Två år senare sköts Politkovskaja till döds.
Aleksej Navalnyj har många fiender. Dels alla korrupta tjänstemän, vars villor i Italien och bostäder i Miami han har avslöjat. Dels president Vladimir Putin själv. Navalnyj har upprepade gånger inspirerat tusentals ungdomar att gå ut på gatan och kräva att Putin ska sitta bakom galler, framför allt inför presidentvalet 2018 som han inte tilläts delta i. Det finns ingen annan politiker i Ryssland som har samma nätverk som Navalnyj. Han har öppnat så kallade staber i ett fyrtiotal städer över hela Ryssland, och vart han än kommer samlar han stora människomassor.
När jag följde honom på hans kampanjresa till Tula 2017 där han skulle öppna ett nytt kontor slogs jag av den festliga

stämningen. Arrangörerna hade fått boka om lokal flera gånger eftersom alla hyresvärdar drog sig ur. Lokalen där mötet slutligen fick hållas var alldeles för trång. Men det struntade alla i. De var helt uppslukade av att få träffa denna gängliga man, som dök upp klädd i jeans och skjorta och talade ett språk alla förstod. Över 600 personer hade anmält sig som volontärer till den nya staben. Efter mötet ville selfie-sessionen med Navalnyj aldrig ta slut.

Aleksej Navalnyj har som ingen annan engagerat ryska ungdomar i kampen mot korruptionen. Sedan demonstrationerna i Belarus inleddes har han hållit flera entusiastiska sändningar om belarusiernas kamp mot Lukasjenko . Enligt honom bevisar deras framgångar att samma förändringar är möjliga i Ryssland.

Är det därför han just nu svävar mellan liv och död? Det är svårt att säga. Men säkert är att det var en tidsfråga innan Navalnyj konkret skulle hotas till livet.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Aleksej Navalnyj

Aleksej Navalnyj, 44 år, föddes utanför Moskva och är utbildad jurist. Pappan är yrkesofficer och mamman företagare.
Hans youtube-kanal Navalny LIVE har 1,9 miljoner prenumeranter.
Navalnyj är framför allt känd för att upprepade gånger har avslöjat korruption.
Deltog 2013 i borgmästarvalet i Moskva och fick 27 procent, ett uppseendeväckande resultat eftersom Navalnyj inte alls syntes i de statskontrollerade medierna.
Gift med Julija Navalnaja och har två barn: Darja (född 2001) och Zachar (född 2008). Familjen, i synnerhet hustrun, har deltagit i valkampanjerna på ett sätt som är ovanligt i Ryssland.
Navalnyj är troende rysk-ortodox.

Michael Winiarski: Mord en beprövad politisk metod i Ryssland

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Politiska mord är en beprövad tradition i Ryssland. Under de senaste årtiondena har giftmord blivit allt vanligare, ofta genom dödligt förgiftat te. I många fall har offren varit kritiker mot Rysslands krig i Tjetjenien och Ukraina, men även andra ledande oppositionella har mördats.

Analys. DN:s utrikeskommentator

I skrivande stund är det inte bekräftat vad som orsakade att oppositionsledaren Aleksej Navalnyj blev akut sjuk ombord på ett flygplan på väg från Tomsk till Moskva. Förgiftning är det sannolika, och i så fall är det en del av ett mönster som tidigt etablerades av den sovjetiska säkerhetstjänsten NKVD, fortsatte under KGB och numera förvaltas av dess ryska efterträdare FSB.

Ett av de tidiga offren var den svenske diplomaten Raoul Wallenberg, som greps av den sovjetiska säkerhetstjänsten i Budapest i januari 1945 och fördes till Moskva. Enligt en dåvarande biträdande inrikesminister, Pavel Sudoplatov, dödades Wallenberg med en giftinjektion i Lubjankafängelset i juli 1947. Mordet ska ha utförts av en forskningsgrupp inom NKVD som satt upp ett toxikologiskt laboratorium.
Samma KGB-giftlaboratorium anses ha hjälpt Bulgariens säkerhetstjänst med att mörda Georgi Markov, en oliktänkande författare som hade flytt till Storbritannien. En dag i september 1978, när Markov promenerade över Waterloo Bridge, stack en okänd man spetsen på ett paraply i hans ben. Han fick hög feber och avled efter tre dygn. Efteråt hittade läkarna en millimeterstor kula av platina som hade innehållit det giftiga ämnet ricin.
Efter att Vladimir Putin blev president år 2000 blev mord på oppositionella allt vanligare. Ett tidigt offer var Jurij Sjtjekotjichin från det liberala partiet Jabloko

och känd som undersökande reporter vid Novaja Gazeta. Han avled i juli 2003, men omständigheterna kring hans dödsfall har aldrig klarats upp. Officiellt avled han av en ”allergichock”, men det fanns utbredda misstankar om att han förgiftats.
Sjtjekotjichin klagade på trötthet och röda fläckar uppträdde på hans hud. Därefter slutade organ efter organ att fungera och han dog i svåra plågor. Han var känd för sin skarpa kritik av Putin och kriget i Tjetjenien. Det känsligaste var hans undersökningar av husspränginga rna i Ryssland 1999, där han trodde att FSB, som strax före terrordåden hade haft Putin som chef, haft ett finger med i spelet.
Ingen obduktion utfördes, men hans anhöriga lyckades få en liten hudbit sänd för analys till London, där en preliminär diagnos var talliumförgiftning (ett extremt giftigt ämne som anses ha tillhört KGB:s arsenal).
Året efter, i september 2004, kom turen till journalisten Anna Politkovskaja, även hon vid Novaja Gazeta, när hon var på väg

till Beslan i norra Kaukasus i samband med ett terrordåd.
Hon bjöds på te ombord på Aeroflots plan, och blev våldsamt sjuk och hamnade i medvetslöshet. Hon överlevde, men två år senare, den 7 oktober 2006 sköts hon ihjäl utanför sin bostad. Under de sista dagarna i livet hade Politkovskaja arbetat på ett reportage om tortyr och försvinnanden i Tjetjenien.
En månad senare, i november 2006, bjöds också den avhoppade FSB-mannen Alexander Litvinenko på te av några besökande ryska säkerhetsagenter i London. Plötsligt insjuknade han och avled efter tre veckors plågsam dödskamp. Det visade sig att han blivit förgiftad av det dödliga radioaktiva ämnet polonium-210. Även han hade anklagat FSB för att ha stått bakom hussprängningarna i Ryssland 1999.
Närmare i tiden ligger två uppmärksammade politiska mordattentat, där misstankarna har fallit på den ryska säkerhetstjänsten:
Mordet på Boris Nemtsov, före detta vice premiärminister och ledare för den demokratiska

oppositionen, i februari 2015, som sköts ihjäl ett stenkast från Kreml. Och i mars 2018 förgiftades den före detta ryske spionen Sergej Skripal, som levde i England, av Novitjok, ett sovjetiskproducerat nervgift. Han överlevde. Några månader senare kallade Putin ex-spionen Skripal för ”landsförrädare”.

Michael Winiarski

Ingmar Nevéus : Putin har inte bestämt sig om Lukasjenko

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Är Aleksandr Lukasjenko en - diktator på fallrepet – eller utsatt för en illasinnad komplott?

Ryska tv-tittare får för en gångs skull en splittrad bild av händelserna i Belarus. Splittringen speglar president Putins dilemma: han vet ännu

inte vad han ska göra åt situationen i grannlandet.

Varje gång en stor nyhetshändelse inträffar, i eller utanför Ryssland, får de stora medierna instruktioner från Kreml om hur händelseutvecklingen ska vinklas. Det gäller främst de stora statliga och statskontrollerade tv-kanalerna och nyhetsbyråer som sätter dagordningen för övriga medier.

En mångårig medarbetare på nyhetsbyrån Ria-Novosti berättade en gång för mig hur det gick till på hans tid.

De högsta cheferna fick en promemoria direkt från presidentadministrationen, ibland allmänt hållen men ibland komplett med lämpliga fraser som skulle publiceras – och vilka händelser som helt skulle ignoreras. Sedan fördes budskapet vidare vid hastigt sammankallade möten med mellanchefer som i sin tur förmedlade det till medarbetare ”på golvet”.

I slutändan kunde exempelvis tv-ankare och utsända journalister i Ukraina under upprorsåren 2013–14 porträttera demonstranterna på Majdan som nazister betalda

av väst, och rysktalande i östra Ukraina som hotades av folkmord.
Men under den pågående krisen i Belarus har ”instruktionerna” från Kreml uteblivit så här långt. En källa på en stor rysk nyhetsbyrå berättar för den oberoende ryska sajten Meduza:
– De har inte sagt åt oss att stödja Lukasjenko eller racka ner på oppositionen och demonstranterna – ingenting. Allt lämnas åt byråerna att avgöra själva.
Resultatet är att ryska tv-tittare och tidningsläsare får en ovanligt splittrad bild av vad som händer i grannlandet.
Så har exempelvis tv-kanalerna Pervyj kanal och NTV visat bilder på skadade demonstranter som släpps ur häkten – och till och med hur Lukasjenko blev utbuad av arbetare på traktorfabriken MTZ.
Samtidigt har samma kanaler överdrivit storleken på en demonstration av Lukasjenkoanhängare och spekulerat utförligt kring att oppositionen skulle vara finansierad och styrd av västländer.

Den ovanliga veligheten i den ryska mediebevakningen speglar förmodligen en lika stor osäkerhet hos den ryska statsledningen i Kreml. President Vladimir Putin vet helt enkelt inte hur han ska handskas med Belarus.
Ska han satsa på att hjälpa Lukasjenko klamra sig fast vid makten? Ska han acceptera faktum att diktatorn är på väg ut och i stället försöka påverka vem som efterträder honom?
Två bergfasta övertygelser styr normalt Putins tänkande i liknande kriser.

Den ena är geopolitisk – och handlar i detta fall om att aldrig någonsin ”förlora” Belarus till väst. Den andra är hans motvilja mot ”färgrevolutioner” i postsovjetiska länder, när folk går ut på gatorna och störtar sina ledare som tidigare i Ukraina och Georgien. Sådant kan inspirera ryska regimkritiker vilket skulle kunna vara förödande för Putin. Detta skulle tala för att backa upp den existerande makten – vilket nästan alltid är Putins ryggmärgsreflex.
Men denna gång har han att göra med en bångstyrig småpåve som

av allt att döma har förlorat sin legitimitet – och som dessutom tidigare inte har dragit sig för att provocera Moskva.
Lukasjenko har under det senaste året motsatt sig Kremls försök att ytterligare integrera Belarus och talat öppet om ”hotet från öster”. Han har till och med hotat att utlämna tillfångatagna ryska legosoldater till Ukraina.
Kolumnisten Michail Rostovskij på tidningen Moskovskij Komsomolets skriver att Kremls ”huvudinstinkt” egentligen är att stödja Lukasjenko: ”Men är det verkligen klokt att följa den instinkten när regimen beter sig så illa mot sin egen befolkning, och dessutom nyligen har visat sig extremt illojal mot Moskva?”
Att satsa på att få bort diktatorn är samtidigt en lika riskabel strategi ur Putins synvinkel, menar Rostovskij: ”Då skulle Kreml riskera att ge väst kontroll över politiken i Belarus.”
Tills vidare tycks Vladimir Putin ha bestämt sig för att vänta och se. Kanske kan Lukasjenko överleva politiskt, men kraftigt försvagad – och då bli en lydigare vasall till Moskva. Kanske dyker någon prorysk kraft upp inom den bela-

rusiska oppositionen, som för övrigt i stort sett inte alls är antirysk.
Och så länge Putin inte har bestämt vilken häst han ska satsa på får ryska tv-tittare sväva i ovisshet om huruvida Aleksandr Lukasjenko är ond eller god.
Ingmar Nevéus

Tusentals på flykt från bränderna i Kalifornien

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Tusentals människor har tvingats fly sina hem i Kalifornien efter att flera större skogsbränder brutit ut i samband med rekordhöga temperaturer.

Den senaste veckan har rekordvärme uppmätts på flera håll i Kalifornien. Söndagens notering i Death Valley på 54,4 grader var troligen jordens högsta i modern tid.
Värmen tros också ligga bakom de ovanligt många ”torra” blixtnedslag, det vill säga som inte sammanfaller med regn, som rapporterats i delstaten. Totalt uppskattas fler än 30 större skogsbränder rasa i Kalifornien just nu, enligt Los Angeles Times. Värst drabbat är de norra och centrala delarna, däribland miljonstaden San Francisco. I andra samhällen och städer har tusentals människor fått fly sina hem.
Kaliforniens guvernör Gavin Newsom har utlyst ett nödläge i delstaten för att få hjälp med bekämpningen av skogsbränderna.
– Vi använder alla tillgängliga resurser för att hålla samhällen säkra under de här extrema förhållandena, säger han till Los Angeles Times.
Fredrik Tano
fredrik.tano@dn.se

Björn af Kleen: Trumps dröm om en mur mot Mexiko på väg att bli Bannons fall

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Steve Bannon sällar sig nu till sällskapet av tidigare Trumpmedarbetare som misstänks ha verkat utanför lagen.

Han kan falla på ett av sina mest spektakulära projekt: drömmen om en mur mot Mexiko. Han misstänks ha lurat ett stort antal människor som donerade pengar till projektet.

Steve Bannon, tidigare chefsstrateg i Vita huset, har alltid omgärdats av en mörk mystik. Den stora förmögenheten är beståndsdel av den mystiken. Bannon lever på stor fot. Han disponerar ett intagande hus bakom Högsta domstolen på Capitol Hill i Washington DC. Han flyger jorden runt i privatjet och uppvaktar högerextrema politiker i femstjärniga hotellsviter.

Läs mer: Tidigare Trump-rådgivaren Steve Bannon gripen

Men det är högst oklart var pengarna bakom allt detta egentligen kommer ifrån. Vem finansierar Bannons nationalistiska projekt?

En teori, som Bannon underblåst själv, handlar om att hans förmögenhet var grundad i en lukrativ rättighet till tv-serien ”Seinfeld”, som ständigt går i repris på olika kanaler och därför gjort ägarna mycket rika.

Oklart om det stämmer i verkligheten. Det låter lite som en typisk Bannonskröna: en odödlig tv-serie om liberala människor på Manhattan som finansierar högernationalistisk konsultverksamhet.

Att Bannon nu kan få tillbringa upp till 20 år i fängelse misstänkt för att ha förskingrat omkring tio miljoner kronor tyder sannolikt på att han var i stort behov av pengar för att kunna fortsätta leva ett liv med guldkant.

Samtidigt är det lite förvånande att Bannon kan falla på något så sjaskigt som bedrägeri. Han misstänks ha stulit pengar av tusentals människor som skänkt medel till byggandet av en mur

längs gränsen mot Mexiko, ett av den nationalistiska rörelsens favoritprojekt.
Bannon är en kontroversiell person, men inte känd som kriminell. Han klarade sig igenom Rysslandsutredningen utan att hamna i fängelse, den genomlysning av utredaren Robert Mueller som fällde andra tidiga Trumpmedarbetare som Paul Manafort och Michael Cohen.
Bannon var kaxig under den processen och uppmanade mindre erfarna medarbetare i Vita huset att skaffa sig advokater för att inte trassla in sig i Robert Muellers nät.
Till skillnad från många andra oprövade kort tycktes Bannon iaktta viss försiktighet för egen del. Vita huset, sade Bannon till författaren Michael Wolff, kan vara en mycket farlig plats.
Därför är torsdagens nyhet ändå en smula uppseendeväckande. Att Bannon är en rå sälle visste vi. Men att han misstänks ha försnillat vanliga människors pengar är ändå överraskande cyniskt.
Brottet säger samtidigt något om det spekulativa i hans politik.

De dryga tio miljoner kronor som Bannon misstänks ha lagt beslag på kommer från ett av hans mer spektakulära sidoprojekt: ett privat murbygge längs USA:s södra gräns.
Bannon tröttnade på att vänta på Trumps utlovade mur, ett vallöfte som presidenten aldrig lyckades baxa igenom kongressen.
Bannon skulle visa världen att man kunde bygga mur utan hjälp från staten. Donationer från vanliga människor skulle finansiera denna privata mur. Man kunde till och med få en signerad byggsten som tack för sin gåva, enligt hemsidan som Bannons organisation lanserade.
Senast jag intervjuade Bannon frågade jag hur det gick med muren. Han svarade då, glatt, att de råkat bygga rakt in i ett fågelreservat och väckt miljöaktivisters heliga vrede. Fåglarna hade bromsat bygget.
Från allra första början fanns något fantasifullt med idén om en medeltida mur.
Experter, även invandringsmotståndare, förklarade gång på gång att en mur inte skulle stoppa införseln

av människor, narkotika eller vapen till USA.
Trump och Bannon struntade blankt i det. De älskade bilden av en mur, och njöt när miljontals anhängare skanderade från kust till kust:
–BUILD THAT WALL! (Bygg muren!)
Det gick att tjäna pengar på denna dröm. Det förstod Bannon.
Men nu skulle detta projekt, som bidrog till Trumps vinst, kunna leda till kampanjmakarens slutgiltiga fall.
På väg till fängelset skulle Steve Bannon kunna påminna sig om en annan ramsa, den han sålde in om Hillary Clinton till det amerikanska folket:
– LOCK HER UP! (Lås in henne!)

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Fakta. Misstänks för bedrägeri

Donald Trumps tidigare chefsstrateg Steve Bannon åtalas tillsammans med tre andra män för bedrägeri.
Enligt federala åklagare i New York lurade männen ett stort antal

personer som donerade pengar till kampanjen ”We build the wall”, som samlade in medel till Trumps omstridda murbygge längs gränsen mellan USA och Mexiko.
Åklagaren Audrey Strauss säger i ett uttalande att de åtalad utnyttjade bidragsgivarnas önskan om att finansiera en gränsmur för att samla in flera miljoner dollar, under de falska förespeglingarna att alla pengarna skulle gå till byggkostnader.
Totalt samlades 25 miljoner dollar, motsvarande knappt 220 miljoner kronor, in genom kampanjen.
Enligt åtalet slussades i hemlighet ”hundratusentals dollar” vidare till Bannon och de övriga tre.
TT

Bidens parti har tagit över dystopin

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Analys

För fyra år sedan förde Trump in pessimismen i amerikansk politik. Nu har mörkret svept in över Demokraterna.

Det är självklart att politiker ur oppositionen har en mer negativ bild av utvecklingen, än den som sitter vid makten. Ur det perspektivet var det inte konstigt att Donald Trump valde att teckna en dyster bild av tillståndet i nationen på Republikanernas konvent 2016, när Vita huset styrdes av en demokratisk president.

Fyra år senare har mörkret svept in över Demokraterna. Även om talarna har försökt förmedla hoppet om en ljusare framtid, kommer det virtuella konventet 2020 att gå till historien som en tillställning fylld av larm och varningar.

Barack Obama valde ett ovanligt oförsonligt tonläge mot efter-trädaren Trump. Han bad väljarna

att lita på presidentkandidat Joe Bidens förmåga att föra landet ut ur ”dessa mörka tider”. Senator Elizabeth Warren uppmanade medborgarna att fortsätta slåss, för att kunna svara, när barn och barnbarn frågar vad de gjorde ”i detta mörka kapitel av vår nations historia”.
Hillary Clinton berättade att många människor kommit fram till henne under de senaste fyra åren och sagt att de inte förstått hur farlig Trump var.
Vicepresidentkandidaten Kamala Harris talade om en nation i sorg: ”Det konstanta kaoset gör att vi är på drift. Inkompetensen skrämmer oss. Okänsligheten gör oss rädda”.
Det är hårda ord, men kanske inte hårdare än Trumps 2016. Skillnaden är snarare att varningarna om apokalypsen präglar hela den politiska debatten. Att döma av presidentens kampanjinsatser, kommer Republikanernas konvent också att kretsa kring mörkret, även om han förstås hävdar att hotet kommer från ett annat håll.

Karin Eriksson

Dela

Greta Thunberg gav Angela Merkel ett tydligt budskap

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

En av dem ska snart gå i pension, den andra har inte gått ut skolan. På torsdagen tog Tysklands förbundskansler Angela Merkel emot den svenska klimataktivisten Greta Thunberg, som hade med sig ett tydligt budskap.

På dagen två år efter att Greta Thunberg inledde sin ”skolstrejk för klimatet” mötte hon och andra företrädare för Fridays for Future-rörelsen Angela Merkel i Berlin. Förbundskanslern tog emot den svenska klimataktivisten för ett 90 minuter långt möte om klimatkrisen och framtidens utmaningar. Men det var inget kafferep.

– De politiska ledarna måste komma ur sin komfortzon, sa

Thunberg under en presskonferens.
– Vi har uppmanat Merkel att inte behandla klimatkrisen som vilken kris som helst. Det handlar om ett nödläge.
Sedan Greta Thunberg slog sig ner framför Sveriges riksdag för två år sedan har världen förändrats. 17-åringen inspirerade miljoner ungdomar över hela världen att ge sig ut på gatorna för att protestera för minskade utsläpp, och i Tyskland bidrog protesterna till att klimatkrisen seglade upp som en av de allra viktigaste politiska frågorna för väljarna.

Engagemanget har pekats ut som en anledning till att opinionssiffrorna för miljöpartiet De gröna har stigit till sådana nivåer att det spekulerats i om nästa kansler kan vara grön.
Men coronapandemin har förändrat spelplanen. Flygplan står på backen, konsumtionen har störtdykt och oron över ekonomin och stigande arbetslöshet har överskuggat klimatdebatten
Mötet mellan Thunberg och -Merkel har ändå fått stor uppmärksamhet i Tyskland. Senast de träffades var i samband med klimatmötet i New York förra

året, där Greta Thunberg höll sitt hittills mest uppmärksammade tal.
– How dare you!?, dundrade hon riktad mot världens ledare.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Nya ministrar utsedda i Polen

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Polen. Utrikesministern Jacek Czaputowicz avgår, uppger det polska utrikesdepartementet. Han ersätts av Zbigniew Rau, fram till nu ordförande i parlamentets utrikesutskott, säger premiärminister Mateusz - Morawiecki – som samtidigt också utser ekonomen Adam

Niedzielski till ny hälsovårdsminister.
– Nu fördjupar sig verkligen båda männen mentalt, intellektuellt och andligt i de frågor de kommer att vara ansvariga för, säger Morawiecki.
TT-Reuters

Konflikt inom den tyska regeringen

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Tyskland. Finansminister och SPD:s kanslerkandidat Olaf Scholz får hård kritik från regeringspartnern CDU, förbundskansler Angela Merkels konservativa parti, för ett förslag om att slopa skuldtaket även nästa år.

Scholz, som företräder socialdemokratiska SPD, bad i juni parlamentet att öppna för en rekordupplåning på 217,8 miljarder euro (drygt 2 200 miljarder kronor) för att finansiera stimulansåtgärder i spåren av coronapandemin.
TT-AFP

Kupp får protestledares välsignelse

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Mali. Koalitionen M5-RFP som legat bakom mycket av demonstrationerna i Mali uttrycker stöd för militärkuppen i landet. M5-RFP förklarar enligt nyhetsbyrån AFP att juntan lovat att ”inleda en civil politisk övergång”, och att oppositionen gärna är med i arbetet att

”utveckla en färdplan” för demokrati.
Talesmannen Choguel Maiga säger att en jättelik manifestation ska hållas i huvudstaden Bamako på fredagen, för att ”fira det maliska folkets seger”. Men omvärlden har fördömt kuppen.
TT

Kim Jong-Un erkänner misstag

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Den nordkoreanske ledaren Kim Jong-Un erkände på torsdagen att den ekonomiska femårsplanen som skulle göra Nordkorea till ett ”enastående socialistiskt land” år 2020 har misslyckats.

Det framkom under ett möte i Arbetarpartiets centralkommitté,

som leddes av Kim Jong Un, skriver den statskontrollerade nordkoreanska nyhetsbyrån KCNA.
De planerade förbättringarna i Nordkoreas ekonomi har ”allvarligt försenats” av ”interna och externa händelser och en mångfald av oväntade utmaningar”, löd en formulering.
”Levnadsstandarden för folk i allmänhet har inte förbättrats anmärkningsvärt”, löd en annan slutsats, som efter mötet publicerades av landets nyhetsbyrå.

Det är inte varje dag regimen i Nordkorea erkänner att något gått fel. Kim Jong-Uns far och farfar, Kim Jong-Il och Kim Il-Sung, som företrädde honom i familjedynastin medgav offentligt aldrig misstag.
När Kim Jong-Un efterträdde sin far 2011 lovade han ekonomiska förbättringar för folket. År 2016 sammankallade han överraskande till partikongress för Arbetarpartiet, den första kongressen av det slaget sedan 1980.
Det var under det mötet han målade upp planerna för hur

ekonomin skulle förbättras och komma folket till del.
Sedan dess har motgångarna staplats på varandra. FN införde 2017 sanktioner för att straffa Nordkorea för uppskjutningar av långdistansrobotar och ett kärnvapentest. I år har det vanligtvis isolerade landet stängt gränserna på grund av coronapandemin, vilket i princip gjort det helt slutet mot omvärlden.
Sedan kom störtregnen som ledde till svåra översvämningar.
Framför allt har de internationella sanktionerna – trots att det finns rapporter om att de kringgåtts – drabbat den nordkoreanska ekonomin och ytterst invånarna, först och främst utanför huvudstaden Pyongyang.
Så sent som 2016 nådde Nordkorea en ekonomisk tillväxt på nästan 4 procent, enligt beräkningar av Sydkoreas centralbank. Det var den största förbättringen sedan innan den svåra svälten i mitten av 1990-talet.
I sitt tal på torsdagen i Pyongyang analyserade Kim Jong-Un vad som hänt de senaste åren.

Han skyllde, enligt den statliga nyhetsbyrån, inte bara på yttre faktorer, utan gjorde också en värdering av ”framsteg och brister som gjorts i partiet och inom statens område under de fyra år sedan den historiska partikongressen” 2016.
Beslut fattades också om att samlas till en ny partikongress, den åttonde i ordningen, i januari för att staka ut riktningen för framtiden.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Hur mycket av våra friheter är fläckade av slavars blod?

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

I spåren av Black Lives Matter-rörelsens starka uppsving hörs samma fråga från olika håll i det offentliga rummet: varför ska vi bry oss särskilt om västerländsk slavhandel, slaveriet i

Nordamerika och USA:s inbördeskrig och dess följder, när slaveri är en form av förtryck som funnits i så många olika sammanhang i historien? Frågan låter sig ställas. Svaret är också ganska enkelt. Det står allra sist i artikeln, för den som har bråttom. I sociala medier är det också populärt att ställa frågan varför det ”mörkas” att så många slavhandlare i Afrika i tidigmodern tid hade arabisk bakgrund eller att handel med människor redan var etablerad i de olika samhällen längs Afrikas västkust då västerländska handelsmän dök upp med sina kanoner. Dick Harrisons tre band om slaveriets historia rymmer alla dessa sidor av saken. Joachim Östlunds bok ”Saltets pris” (2014) berättar om det tusental svenska sjömän som under 16- och 1700-tal såldes till slaveri i de så kallade Barbareskstaterna. Det finns ett stort antal spår man kan följa genom slaveriets historia. Så varför uppehålla sig vid just europeiska och nordamerikanska dödssynder?

Därför att samma historia är så intimt förknippad med den moderna demokratins födelse.

Om vi tror att genombrottet för demokratiska statsbildningar, som följer på sjuttonhundratalets revolutioner, verkligen innebär något genomgripande som gör människor friare och mer jämlika, måste vi samtidigt urskilja den roll slavhandel och slaveri spelade som hinder för – men även som finansiering av – fler av de politiska, tekniska och finansiella framsteg vi knyter till det vi kallar ”moderniteten”, moderniseringen av världen. Den moderna demokratins historia är och förblir helt enkelt sammantvinnad med slaveriets, och inte förrän dessa båda trådar slitits isär kan demokratin över huvud sägas förverkligad. Det var fullkomligt uppenbart för de filosofer, intellektuella och aktivister som bekämpade det moderna västerländska slaveriet.

Ett exempel mycket av diskussionen kretsade kring då var det i dag väl genomforskade slavupproret på Haiti 1791–1804, en direkt följd av den franska revolutionen och dess deklaration om ”de mänskliga rättigheterna”, som satte igång en dubbel process i kolonin; å ena sidan hade slavbefolkningen fått beskedet att

den nya regimen såg dem som människor med rättigheter. Å den andra ansåg plantageägare och kolonister att revolutionen gav dem möjlighet att kapa banden med Frankrike – för att fortsatt kunna ägna sig åt handel med människor. Det blodiga krig som följde ledde till landets självständighet.
Att upproret var av avgörande betydelse var uppenbart för en svensk vänsterintellektuell som Erik Gustaf Geijer, som i sina sena historiska skrifter nämner det som ett tecken på hur historien drivs framåt av att människor alltmer sliter sig loss ur gamla sammanhang och bildar nya, mer jämlika och frihetliga samhällen. Alltså är det självklart för honom att lägga fram den motion i riksdagen som menar att skattemedel ska tas för att friköpa slavarna på den svenska kolonin St Barthelemy. Som han skriver i sin berömda debattartikel från 1845: ”Kunde orätt genom hävd försvaras, så hade slaveriet den äldsta för sig; ty det är urgammalt.” Poängen är just den: det som är förankrat i traditionen är inte nödvändigtvis rätt. Människovärdet är en odiskutabel

realitet, men får allt tydligare form ju längre fram i tiden vi kommer. Världen är ny.
Men som svar på antislaverirörelsens framgångar formuleras också ett alltmer organiserat, intellektuellt motstånd. Det är skillnad på människor, säger nu andra inflytelserika akademiker och intellektuella. Och när så många av de som förkastar slaveriet gör det på religiös grund vänder sig slaveriets försvarare nu alltmer till den framväxande medicinska och biologiska vetenskapen för nya argument.

Debatterna åren kring USA:s inbördeskrigsutbrott är förfärande och fascinerande läsning. Så mycket av argumenten från slaverimotståndarna i USA är moderna och igenkänneliga. Frederick Douglass (1818-1895) är i långa stycken vår samtida också i synen på hur olika sorters friheter hör samman, vilket gör honom till förkämpe för kvinnlig rösträtt.
I Douglass utveckling, så som den skildras i James Oakes studie ”The radical and the republican” (2007) möter man samma klyvnad som senare splittrar 1960- och 70-talens

medborgarrättsrörelse: Idéerna om människors jämlikhet, som i den amerikanska självständighetsförklaringen kallas för ”självklara” skrevs av Jefferson, vars hela förmögenhet byggde på slavarbete (och han hade egna barn med slaven Sally Hemmings, vilka själva blev slavar). Måste inte självständighetsförklaringen och konstitutionen avfärdas som fläckade av slavars blod? Jo, säger den unge Douglass. Sedan kommer vändningen: nej, de orden är ett vapen att använda i kampen för frihet, även om de som först formulerade dem inte förstod hur verkligt radikala de var. De är sanna trots och inte tack vare sina upphovsmän.

En nutida historiker som David Goldfield menar i sin uppmärksammade ”America aflame” (2011) att det är det faktum att så många av slaveriets hätskaste motståndare, från Nat Turner till Harriet Tubman och vita abolitionister som Garrison och John Brown, fördömer det på religiös grund förklarar den oförsonlighet som ledde till kriget. Har Gud sagt att slaveriet är en oförlåtlig synd finns inte mycket

att tillägga. Särskilt inte om den andra sidan hävdar att Gud tvärtom välsignat slaveriet och att en bokstavlig läsning av Bibeln tjänar som argument till dess försvar. Här uppstår den spricka rakt genom USA:s kyrkor som ännu står öppen – så grundades till exempel det konservativa samfundet Southern Baptist Convention till slaveriets försvar, sedan de kastats ut ur nordstatsbaptisternas kyrkor.
Sedan finns ekonomin. Nittonhundratalshistoriker såg ibland USA:s slaveri som en ”rest” ur en snart överstånden agrar ekonomi, på väg att ersättas av industrialismen. Men senare forskning pekar i en annan riktning. Inte minst uppfinningen av den mekaniska ”cotton gin” vid sekelskiftet 17/1800, en maskin som separerade bomull, gjorde plötsligt den arbetskraft som plockade den mer värd. Och den brittiska textilindustrin skrek efter råvaror. Detta samtidigt som den organiserade kampen mot slavhandeln gjorde att slavtrafiken över Atlanten skars ned. Priset på slavar steg dramatiskt – och alltmer av Söderns kapital knöts upp i

ägandet av människor, som med ens betingade astronomiska värden.
Modernisering och mekanisering visade sig vara helt förenliga med handel med människor, och nu stod ett ofantligt, nyskapat kapital på spel. En parallell modernitet höll på att ta form kring slavekonomin. Denna slaverimodernitet skulle enligt somliga politiker inte stå i strid med demokratin, i till exempel Andrew Jacksons mening – så länge de svarta hölls borta från alla medborgerliga rättigheter. För vita väljare framhölls tanken att medborgerliga rättigheter för svarta var ett hot mot deras egen frihet och rösträtt. Det är sådana hätska debatter som ligger bakom Lincolns ord att USA kommer att bli ”all slave, or all free”. Det är två varandra uteslutande moderniteter som vid krigets utbrott ställs mot varandra.
Hur kriget slutade vet vi. Liksom hur decennierna därefter till en början ser ut som ett demokratiskt genombrott, där svarta tar plats i senat och kongress och får ett politiskt inflytande på lokalplanet – vilket sedan konsekvent pressas tillbaka

av politiker med rötter i sydstaterna.
Den som vill fördjupa sig i hur krigssegern växlas bort i småmynt och hur den snabba återväxten av segregering och förtryck var det pris det vita USA betalade för att läka samman på minoriteternas bekostnad, kan läsa till exempel Ta-Nehisi Coates essäer i ”Vi hade makten i åtta år” (2019). Men de röster som åren strax före och strax efter kriget talar om demokratin, i glödande ord, som något bortom ras och kön är röster som är våra samtida, entusiasmerande, smittande i sin tro på att friheten och jämlikheten är inom räckhåll. Sedan sluter sig portarna långsamt.
Enligt FN lever ungefär 40 miljoner människor i dag ännu i slaveri. Man kan också hävda att det är ”västerländsk partikularism” att fokusera på följder och effekter av just västerländsk slavhandel. Men samtidigt är det, på gott och ont, vid samma tidpunkt som utvecklingen av den moderna demokratin får fart. Mycket av det du lägger i mänskliga rättigheter, dina egna, har till betydande del slagits fast i den strid som fördes

av aktivister som uppfattade den västerländska slavhandeln som ett oförlåtligt brott.
Deras insatser förminskas inte av att slaveriet frodats och frodas i andra globala och historiska sammanhang – tvärtom. Och nästa gång någon lite fnysigt frågar varför vi ska hålla på att älta västerländskt slaveri, när det finns så mycket annat elände att fördjupa sig i blir mitt svar: ”it’s the democracy, stupid.”
DN-medarbetaren Ola Larsmo ger ut en ny roman i september som kretsar kring det amerikanska inbördeskriget.
”Översten” (Kaunitz-Olsson) handlar om en svensk emigrant som får en kallelse att slåss mot slaveriet och deltar i kriget.

Ola Larsmo
kultur@dn.se

Utredare vill styra EU-stöd till klimatvänligt jordbruk

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Många miljarder av EU:s jordbruksstöd hamnar fel. En ny studie visar att det gynnar redan rika lantbrukare som står för stora utsläpp av växthusgaser och skadar den biologiska mångfalden. Studien går inte in på enskilda länder, men det samma gäller för Sverige. Stödet borde omformas så att mer pengar styrs till klimat- och miljöåtgärder, säger Mark Brady, en av författarna.

EU:s gemensamma jordbruks- och landsbygdspolitik som kallas CAP, Common agricultural policy, är den i särklass största posten i EU:s budget. Varje år betalas närmare 60 miljarder euro, ungefär 600 miljarder kronor ut

till lantbruket, det motsvarar 40 procent av EU:s totala budget. Av de pengarna betalas mer än 24 miljarder euro ut som inkomststöd till redan rika bönder i redan rika regioner, enligt en ny studie som publiceras i den vetenskapliga tidskriften One Earth. I de regionerna låg den genomsnittliga lönen för lantbruksanställda högre än medianlönen inom EU.

– Har man en inkomst som ligger över medianlönen så har man högre lön än hälften av EU:s medborgare. Det blir konstigt att folk som inte behöver det får statligt bidrag, säger Mark Brady, ekonom och utredare vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, och Lunds universitet och en av författarna till rapporten.

– Ett av målen för politiken är att stödja lantbrukets inkomster och utjämna inkomstskillnader, men problemet är att när man ger mycket pengar till lantbruk som redan har hyggliga inkomster ökar inkomstskillnaden snarare än minskar.

Enligt studien är det stora problemet modellen för hur pengarna fördelas. Inkomststödet är ett fast belopp, cirka 2 000

kronor i Sverige, per hektar till markägaren och det är inte kopplat till vad som produceras på marken. Det innebär att stora markägare får stora bidrag. Enligt studien kan det innebära att stöd menade för utveckling av landsbygden kan hamna i urbana miljöer som London och Madrid om markägarna bor där.
Jordbrukspolitiken, CAP, har nio uttalade målsättningar för att stödet ska utveckla politiken i linje med FN:s hållbarhetsmål. Målen är bland annat att stöda lantbrukarnas inkomster, en hållbar matproduktion, levande landsbygd, biologisk mångfald och klimatanpassning.
När det gäller klimatet spelar jordbruket en stor roll. Globalt står livsmedelsproduktion för 20–30 procent av utsläpp av växthusgaser, ska klimatmålen i Parisavtalet klaras måste de, liksom andra utsläpp, minska.
EU har höjt ambitionerna i klimatarbetet och har lanserat ”Green deal”, men det märks än så länge inte i hur jordbruksstödet är utformat. Trots att klimat och miljö ingår i målsättningarna går 72 procent av pengarna till inkomststöd.

– Det är väldigt problematiskt att merparten av pengarna går till ett ineffektivt inkomststöd, då blir det ganska lite pengar kvar till de andra målen, säger Mark Brady.
I dagsläget gynnar stödet snarare de stora utsläpparna. De stora lantbruk som får stora bidrag är de industriella djuruppfödningarna och odlingarna av spannmål. Den typen av verksamheter står för stora utsläpp av växthusgaser, minskar den biologiska mångfalden och kan leda till näringsläckage till sjöar och vattendrag.

– Stödet borde användas för att betala för mindre intensiva odlingar och djuruppfödningar och på så sätt minska utsläpp. Pengarna behöver omfördelas så att en betydligt större andel går till att stödja olika typer av mål, i synnerhet klimat- och miljöåtgärder. Annars kan vi inte nå de uppsatta målen, säger Mark Brady.
Studien går inte in på enskilda länder men de generella slutsatserna gäller även för Sverige.
– I Sverige hör slättbygden till de rikare och mer miljöbelastande

områden, medan jordbruk i skogsbygd i hög grad bidrar till biologisk mångfald i form av naturbetesmark och som har relativa låga inkomster, säger Mark Brady.
CAP omförhandlas just nu för nästkommande period som ska gälla efter 2021. Förhandlingarna är försenade på grund av coronakrisen.
– Nu finns stora möjligheter att påverka förändringar och det finns förslag för en ny CAP. Men än så länge finns inget förslag på omfördelning så att mindre går till inkomststödet, säger Mark Brady.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se
Fakta.

EU:s gemensamma jordbruks- och landsbygdspolitik Common agricultural policy, CAP, är EU:s största utgiftspost med en årlig budget på närmare 60 miljarder euro, cirka 600 miljarder kronor.
I en ny studie som publiceras i den vetenskapliga tidskriften One Earth har forskare kommit fram till att minst 24 miljarder euro går till rika lantbrukare i rika regioner. Stödet gynnar stora markägare med industriell produktion i odling

och djuruppförning, verksamheter som står för stora klimatutsläpp och minskad biologisk mångfald. Studien föreslår att stöder omfördelas så att mer går till klimat- och miljöåtgärder. Forskarna skapade en databas för att granska varje enskild utbetalning under 2015 då totalt 59,4 miljarder euro betalades ut. Det som granskades var jordbrukarnas samlade inkomster, utsläpp av växthusgaser och bevarande av biologisk mångfald.

Anna-Lena Laurén: Byråkratin är min trognaste vän, den överger mig aldrig

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Gränsstationen var tom. Och då menar jag tom. En av de mest välbesökta gränsövergångarna mellan Finland och Ryssland

liknade ett övergivet hangarområde.
Jag stack in våra pass och visum i luckan. Gränsvakterna undersökte visumen minutiöst. Sedan började de ringa samtal.
De ringde och ringde. Vi väntade och väntade.
Min dotter och jag skulle resa in i Ryssland igen för första gången sedan vi hals över huvud lämnade landet i mitten av mars, samma vecka som gränserna stängdes på grund av coronapandemin.
Gränsen mellan Ryssland och Finland är fortfarande stängd.
Inget tyder på att den kommer att öppnas inom en nära framtid.
Vi hade fått specialtillstånd att återvända, vi fanns på ryska utrikesdepartementets lista. Men det är inte alltid som informationsgången fungerar från en rysk myndighet till en annan.
Hur många gånger har jag inte i andra sammanhang funnits på ”listan” men inte hittats, på grund av att listan inte uppdaterats, listan finns på ett annat ställe, mitt namn har stavats fel. Det finns tusen saker som kan bli fel när man är på en lista.

Man står där vid en lucka och kan inget göra. Vårt sällskap hade diplomatpass. De viftades igenom. Men när man är på en lista måste gränsvakterna kolla, dubbelkolla och trippelkolla att allt verkligen stämmer. Deras instinkt säger dem att även om personen finns på listan och alla papper är i ordning kan vederbörande inte släppas igenom så där bara.
Efter tjugo minuter undrade gränsvakterna om jag kan bevisa att jag är anställd vid Dagens Nyheter. Jag visade upp mitt DN-presskort, men de var inte nöjda. De ville se mitt arbetsavtal.

Jag tog fram min dator, och någonstans i en mapp som låg i en mapp som låg i en mapp lyckades jag gräva fram avtalet. De studerade noggrant avtalet, skrivet på svenska, ett språk de inte kan läsa. De undrade om jag hade en papperskopia, och när jag svarade nej tog de fram en kamera för att fotografera avtalet från datorskärmen.
Till sist viftades vi igenom.
Väl i Sankt Petersburg inleddes nästa pärs. Utlänningar som är bosatta i Ryssland måste registrera sig hos myndigheterna. Det sker inte genom att man går

in på en hemsida och klickar ett kryss i någon ruta. I sällskap med sin hyresvärd måste man gå till vederbörande myndighet och lämna in kopior på sitt pass, sitt visum och sitt så kallade migrationskort. Men framför allt måste man lämna in en blankett där man i minimala små rutor har fyllt i alla sina uppgifter. Om pennan på ett enda ställe har skrivit på fel sida om rutan kasseras blanketten och man får börja om från början.
Min hyresvärd och jag tillbringade tre timmar på myndigheten. Först blev vi inte insläppta, eftersom vi saknade gummihandskar – obligatoriskt i coronatider. (Munskydd hade vi med oss.) Så fort vi kom in mättes vår kroppstemperatur av en artig tjänsteman. Precis som sina kollegor bar hon munskyddet under näsan. Reglerna för munskydd på offentliga inrättningar är stränga i Ryssland, hur man bär dem har ingen betydelse.
För den som inte lever i ett land där den statliga byråkratin är din trognaste vän – den överger dig aldrig – är det svårt att förklara känslan av att ständigt lägga ner

timmar av din tid på att fylla i blanketter, jaga dokument, få id-handlingar översatta, få översättningen godkänd hos notarius publicus, till sist komma till myndigheten utrustad med allt man tror sig behöva bara för att få veta att a) någonting fattas b) en handling inte duger eller c) du ska gå till en annan myndighet.
När vår registrering äntligen var godkänd och vi kunde lämna kontoret sade min hyresvärd:
– Det är alltid en skön känsla när man har besegrat systemet.
Han tänkte efter lite och tillade:
– Jag menade: När man har krånglat sig igenom systemet. Det här vara bara skede ett i krånglandet. Nu ska jag fortsätta med våra årsvisum.
Anna-Lena Laurén

WHO hoppas pandemin är över 2022

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Världshälsoorganisationen (WHO) har hittills varit försiktig med att göra prognoser över hur länge coronapandemin kan tänkas pågå. På fredagen jämfördes dock pandemin med spanska sjukan, som härjade i två år.
Nu finns enligt WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus tekniken och kunskapen för att hejda covid-19.
– Vi hoppas stoppa pandemin på mindre än två år, säger han.
TT-Reuters

Den ryska oppositionen har ingen som honom

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Analys

Moskva. Om Navalnyj inte överlever giftattacken har den ryska oppositionen ingen att ersätta honom med. Det finns ingen rysk politiker med samma tilltal, vare sig inom oppositionen eller inom de Kremltrogna partierna.

– Jag älskar dig så mycket. Allt kommer att bli bra. Vi har alltid tagit oss igenom allt, vi tar oss igenom även detta. Tack för stödet.

Julia Navalnaja är hustru till oppositionsledaren Aleksej Navalnyj. Hennes enkla meddelande på Instagram får något att stanna till i mig.

Aleksej Navalnyj ligger medvetslös, kopplad till en respirator, omgiven av läkare som påstår att han inte har blivit förgiftad. Navalnyjs tillstånd är

allvarligt. Hustrun kämpar för att myndigheterna ska ge tillstånd att flyga honom till Tyskland.
Läkarna vägrar ge sitt tillstånd, helt klart under hårt tryck från säkerhetstjänsten. Situationen är förtvivlad.
Ändå skriver hon: ”Allt kommer att bli bra.” Det låter som en besvärjelse, men det är också mycket talande för hur Navalnyj själv fungerar som politiker.
Varför är Navalnyj Rysslands i särklass mest populära, profilerade och kända oppositionsledare? Varför får han folk i tusental att gå ut på gatan och demonstrera mot Putin?
Varför betraktas Navalnyj inte som marginaliserad och ointressant, som de flesta oppositionspolitiker i Ryssland, utan som en rockstjärna?
Därför att Navalnyj förmår något som ingen annan Putinkritiker klarar. Han ger människor hopp.
För den som lever i en demokrati är det svårt att förklara känslan av hopplöshet som många ryssar upplever när det gäller deras möjlighet att påverka.
Putinregimen vilar på passivitet. Det är meningen att folk ska sluta tänka på allt som skulle kunna

göras annorlunda. Att de ska vara övertygade om att alla makthavare i hela världen är korrupta. På den här punkten har Putin varit mycket framgångsrik.
Sedan kom Aleksej Navalnyj som en virvelvind in på scenen i sina slitna jeans, sin slängiga, grabbiga stil och sitt enkla, effektiva sätt att kommunicera. I början var han öppet populistisk, ibland även chauvinistisk då han till exempel krävde att Ryssland ska kasta ut sina gästarbetare.
Sina populistiska slängar har han inte övergett helt och hållet, men med tiden har han börjat röra sig alltmer mot mitten. Navalnyj tillhör exempelvis de få ryska politiker på högerkanten som försvarar Greta Thunberg. Han gör slarvsylta av de postsovjetiska tankemodellerna och deras paranoida, cyniska världssyn som går ut på att människan inte betyder något och varje enskild aktivist styrs av mäktiga krafter i Washington.
Navalnyj styr bort debatten från cynism och likgiltighet. Han inte bara säger att det finns ett alternativ utan visar det. Ingen annan har på samma sätt kunnat dra ner byxorna på makthavarna

genom att gång på gång publicera omfattande grävarbeten på höga tjänstemäns och ministrars undangömda lyxegendomar. Men ingen har heller så grundligt gjort boskillnad med bekväma postsovjetiska tankemönster och kunnat kommunicera detta till en ung publik. Navalnyj vågar vara obekväm inte bara i Kremls ögon. Han tar också ifrån ryssarnas deras snuttefilt av ”alla är lika goda kålsupare”-tänk.

Att Navalnyj har lyckats bli en så stor profil i Putins Ryssland är ur Kremls synvinkel att betrakta som ett olycksfall i arbetet. Det är också därför Kreml har vägrat låta honom ställa upp i val, dömt hans bror för ett fingerat brott, plågat honom med ständiga husrannsakningar och slutligen låtit bli att undersöka alla de attacker han utstått tidigare, både förgiftningar och att få grön färg kastad i ansiktet. Många av Navalnyjs kritiker anser att han samarbetar med Kreml, eftersom han fortfarande är vid liv. Det är ett argument som i nuvarande situation har förlorat all relevans.

Inom den ryska oppositionen är Navalnyj en polariserande figur. Han är ingen Nelson Mandela,

han stöter ifrån sig många med sin populism och ofta raljanta stil. Men skulle Navalnyj duka under på grund av förgiftningsattacken finns det ingen som kan ersätta honom.

När Boris Nemtsov mördades 2015 förlorade oppositionen en veteran, en kunnig politiker och modig kämpe. Skulle Navalnyj dö förlorar man en stjärna. Den ryska oppositionen har inga andra sådana.

Anna-Lena Laurén

Dela

Dramatisk dragkamp om Navalnyjs liv – spår av kemiska substanser

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Moskva. Tyska läkare fick fredagskvällen klartecken att flyga den ryska

oppositionsledaren och Putinkritikern Aleksej Navalnyj till Berlin för vård.
De ryska läkarna som först inte ville låta 44-åringen lämna sjukhuset säger sig ha funnit spår av ”industriella kemiska substanser” på hans fingrar och kläder.
När Julia Navalnaja håller presskonferens är hon andfådd. Hon har sprungit kring hela sjukhuset för att få tala med de tyska läkarna som har undersökt hennes man. Överallt stoppas hon av svartklädda män i munskydd.

– De förde bort läkarna genom en annan dörr. När jag försökte komma till tals med dem blev jag utkastad med våld, säger Navalnaja.
Ett specialutrustat tyskt plan har sedan fredag morgon stått redo att ta patienten ombord och flyga till Berlin. Men ett läkarlag bestående av läkarna i Omsk och en grupp influgna experter från Moskva vidhöll att Navalnyj av medicinska skäl inte kunde flyttas.
Både oppositionsledarens anhöriga och hans stab sade sig vara övertygade om att myndigheterna vill dra ut på

transporten ända tills det inte längre är möjligt att spåra vilket gift Navalnyj har fått i sig.
Julia Navalnaja har sänt ett officiellt brev till president Vladimir Putin och vädjat om tillstånd att flyga ut sin man.
Putins pressekreterare Dmitrij Peskov sade tidigare att Kreml är redo att bistå med alla tillstånd.
Därefter ändrade han ton.
– Presidentadministrationen kan inte blanda sig i den här frågan. Vi är inte läkare, sade Peskov.
De ryska läkarnas tvärvändning på fredagskvällen gjorde det möjligt att Navalnyj skulle kunna lämna Ryssland under lördagen.
Men vid denna upplagas pressläggning fanns inga uppgifter om att Navalnyj fått lämna sjukhuset.
Chefsläkaren på sjukhuset i Omsk säger att analyserna pekar på att Aleksej Navalnyj har fått i sig ”industriella kemiska substanser”.
Exakt vad detta ska betyda är oklart. Lika oklar är diagnosen som han ställer.
– Vi tror att Navalnyj lider av störd ämnesomsättning. Det beror på att hans blodsocker har fallit kraftigt, säger läkaren Aleksandr

Murachovskij i en videofilm där han tittar ner i papperet och trummar nervöst med fingrarna. Störd ämnesomsättning och lågt blodsocker beskriver patientens tillstånd. Det är ingen diagnos, skriver Navalnyjs egen läkare Anastasia Vasileva i en tweet.
”Ännu en gång tar de oss för idioter: de uttrycker sig i allmänna ordalag, men säger ingenting om vad som kan ha orsakat det här tillståndet”, skriver Anastasia Vasileva.
Navalnyjs tillstånd betecknas fortfarande som allvarligt. Han har varit medvetslös sedan torsdag morgon och även om hans tillstånd är stabilt säger Kira Jarmysj att sjukhuset i Omsk inte har tillräcklig expertis för att kunna ge honom bästa möjliga vård.
I den ryska pressen spekuleras nu om vilket gift Aleksej Navalnyj kan ha fått i sig.
Enligt Navalnyj kollega Ivan Zjdanov, som leder Navalnyjs ”Fonden för kampen mot korruption”, sade läkarna på ett informellt möte att ämnet är livsfarligt inte bara för Navalnyj, utan också för alla som befinner sig i hans närhet.

Pjotr Verzilov, medlem i Pussy Riot som förgiftades år 2018, säger att Navalnyjs symptom påminner om hans egna. Det blev aldrig fastställt vilket gift Verzilov hade fått i sig, men han överlevde attacken efter att fått vård på samma klinik i Berlin som nu står redo att ta emot Navalnyj.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Började kallsvettas

Torsdag morgon flög den ryska oppositionsledaren Aleksej Navalnyj från staden Tomsk till Moskva. Samma morgon hade han druckit en kopp te på flygplatsen. I flygplanet började han kallsvettas och förlorade sedan medvetandet. Planet gjorde en akut mellanlandning i Omsk, där Navalnyj nu har legat medvetslös och kopplad till en respirator sedan torsdag förmiddag.

Ett tyskt läkarteam har landat i Omsk och fick på fredagskvällen klartecken att transportera Navalnyj för specialistvård till Berlin.

Ingmar Nevéus: Strejkerna avgör om upproret mot Lukasjenko lyckas

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Arbetare i Belarus statsägda företag håller nyckeln till landets framtid. Om de fortsätter sina proteststrejker får president Lukasjenko svårt att hålla sig kvar vid makten. Därför satsar regimen nu på att skrämma arbetarna till lydnad. Och de finns tecken på att taktiken kan lyckas.

Aleksandr Lukasjenkos regim vilar på två stöttepelare.

Den ena är poliser, militär och medarbetare i olika säkerhetstjänster. Belarus är ett av världens polistätaste länder med över 900 poliser per 100000 invånare, att jämföra med exempelvis Sveriges 198.

Medlemmarna i säkerhetsapparaten är relativt

välavlönade, men de avkrävs också en total lojalitet med regimen. Poliserna är allmänt hatade och de vet att de efter ett regimskifte skulle riskera sitt jobb och sin position – allra minst. Därför slåss de nu med ryggen mot väggen. Övergrepp, som batongvåldtäkten DN kunde berätta om i veckan, kan rentav fungera som en sammanhållande faktor inom kåren. Alla blir medbrottslingar och håller varandra om ryggen.

Visserligen finns det poliser som har sagt upp sig i protest, men avhoppen bland högre befäl lyser ännu med sin frånvaro.

Lukasjenko visade själv sitt stöd till männen på fältet genom att i veckan ge 250 av dem medalj ”för oklanderlig tjänstgöring”, just när övervåldet på Minsks gator nådde sin kulmen.

Regimens andra stöttepelare är miljoner arbetare i landets många statsägda företag. Till skillnad från andra postsovjetiska länder har Belarus aldrig genomgått någon omfattande privatisering, och 70 procent av bnp skapas i statsföretagen.

Den ”sovjetiska” politiken har fört det goda med sig att Belarus i

princip saknar den typ av stenrika oligarker som har stor makt i Ryssland och Ukraina.
I stället har de en enda oligark: nämligen Lukasjenko själv. Han styr och ställer, och ger företagen stora subventioner eftersom det gynnar honom själv.
För honom har arbetarna i statsföretagen – och även lantarbetare i kollektivjordbruken – alltid fungerat som röstboskap. De anses vilja ha stabilitet och är rädda för att få sparken om någon känslokall kapitalist skulle köpa upp fabriken.

Därför har Lukasjenko kunnat lita på stödet från arbetare på företag som Belaruskali, ett gruvföretag som utvinner pottaska, eller de stora bil- och traktorfabrikerna utanför Minsk.
Så när han för några dagar sedan blev utbuad vid ett besök på traktorfabriken MTZ tappade han koncepterna för ett ögonblick. Detta var något helt oväntat för honom.
Dessutom har arbetare på en lång rad av dessa företag nu gått i strejk. Hur många är svårt att veta i nuläget, men det står uppenbarligen och väger.

Oppositionsledaren Svjatlana Tsichanouskaja förstår uppenbarligen situationens allvar, och gick på fredagen ut i ett videomeddelande där hon slog fast att strejker är ”ett legitimt vapen mot regimen”.
– Det är viktigt att strejkerna fortsätter, att de breddas, sa hon.
Men protesterna bland fabriksarbetarna är av allt att döma inte så omfattande som oppositionen skulle önska.
Sergej Dylevskij, strejkledare på traktorfabriken MTZ, medger för The Economist att energin börjar sina bland de strejkande, och uppskattar att bara 200 av 17 000 anställda är beredda att ”kämpa till slutet”.
I flera fabriker uppges strejken redan ha ebbat ut, sedan chefer hotat med avsked. Det gäller till exempel fabriken Belaz i staden Zjodino norr om Minsk med 11 000 anställda. Här gick 800 arbetare från jobbet i protest för några dagar sedan.
Och nu har fabriksledningen satt hårt mot hårt. Arbetare spärras in på fabriken och hotas med allvarliga följder om de ansluter sig till strejken. På flera andra håll har strejkledare gripits i sina hem.

– De flesta stöder protesterna, men de är rädda att förlora jobbet. Det är väldigt svårt att hitta något nytt i vår lilla stad. Och fabriken betalar bra, säger Juras, en av de strejkande vid Belaz, till Financial Times.

Efter att ha legat förhållandevis lågt i några dagar verkar regimen nu vara på motoffensiv på flera fronter.

På torsdagskvällen greps medlemmar ur det koordinationsråd som Tsichanouskaja har bildat för att leda en övergång till demokrati, misstänkta för ”försök till statskupp”.

Och på fredagen varnade Anatolij Sivak, ordförande i Minsks kommunstyrelse, medborgare från att delta i ”olagliga demonstrationer”.

– Man måste vårda sitt liv och sin hälsa, sa han, uppenbarligen med syfte på den stora protest som planeras på söndag i Minsk.

Om folk låter sig skrämmas kan den bli mindre än väntat. Om strejkrörelsen samtidigt ebbar ut blir det ett tecken på att Lukasjenko har lyckats ta tillbaka initiativet.

Ingmar Nevéus

USA säljer superplan ilska mot Netanyahu

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Jerusalem. Israels premiärminister Benjamin Netanyahu kritiseras häftigt från militärt håll efter uppgifter om att han gett USA klartecken att sälja superflygplanet F-35 till Förenade Arabemiraten. Själv förnekar han uppgifterna.

I sin iver att underlätta det diplomatiska genombrottet har Israel gett klartecken för USA att sälja superflygplanet F-35 till Förenade Arabemiraten, skriver den ansedda kolumnisten Nahum Barnea i tidningen Yediot Ahronot. Netanyahu förnekade med stor kraft uppgifterna, men strax efteråt, under en presskonferens, lät president Donald Trump förstå att Förenade Arabemiraten står på tur att köpa det eftertraktade flygplanet, som inte syns på radarskärmar.

I regel, då Israel tar emot ny amerikansk militärteknologi, dröjer det rätt många år innan sådana vapen säljs till andra stater i regionen. Det finns till och med kongressbeslut om detta. USA:s president kan ändå driva igenom sådana vapenaffärer, men det kräver viss möda. Och Netanyahu, som skämts bort av Trump under dennes styre, kan inte, som han gjorde under Obamas presidentskap, konspirera med kongressen mot presidenten.
Nu kritiseras Netanyahu häftigt från militärt håll, främst från försvarsminister Benny Gantz, som inte var underrättad om förhandlingarna med Förenade Arabemiraten. Enligt Netanyahus motståndare har han ackorderat om statens militära säkerhet i avsikt att profilera sig inför de val som ser ut att rycka närmare.
– Ingen tror att Emiraten skall anfalla Israel. Det vi inte vill är att denna hyperhemliga teknologi skall finnas i andra händer än våra, säger general Amos Gilad, tidigare rådgivare till Netanyahu, till Israels TV1.
Trots ländernas komplicerade relation har de intensiva ekonomiska relationer, och Dubai

och Abu Dhabi har många iranska besökare, vissa av dem rimligtvis agenter och spioner.
Senast på måndag skall Netanyahu besluta om han spräcker sin rangliga regeringskoalition och för landet till val i november. Svepskälet är oenighet om budgeten, men det egentliga skälet är att koalitionspartnern Benny Gantz motsätter sig Netanyahus krav på att vara med och utnämna näste rikspolischef och näste riksåklagare. Åklagarämbetet har beslutat att Netanyahu, i egenskap av korruptionsåtalad, inte får ha något med dessa utnämningar att göra.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Bidens empati har en särskild politisk kraft det här speciella året

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Analys

New York. Natten till fredagen accepterade Joe Biden nomineringen som Demokraternas presidentkandidat. Hans tal till nationen präglades av en hoppfull patriotism som annars lyst med sin frånvaro under Demokraternas partikonvent.

– Tillsammans kan vi ta oss igenom denna säsong av mörker, sade Biden.

Joe Bidens tal på Demokraternas partikonvent var en klar kontrast till de mörka varningar om Donald Trumps attacker på demokratin som präglade exempelvis Barack Obama och Bernie Sanders tal tidigare i veckan. Biden omfamnade i stället ett patriotiskt budskap och

beskrev höstens presidentval som ett ”slag om USA:s själ”, ett budskap som även präglade hans primärvalskampanj.
Konventets sista timme ägnades uteslutande åt vittnesmål om Joe Bidens personliga egenskaper och hans fyra decennier som politiker. En lång film beskrev även Joe Bidens son Beau Biden, som anslöt sig till USA:s nationalgarde efter terroristattackerna 11 september 2001, och som dog av en hjärntumör, 46 år gammal.
Det fungerade som en påminnelse om de personliga tragedier som präglat Bidens liv. Han förlorade även sin första fru Neilia och dottern Naomi i en bilkrasch 1972. Hans kollegor och familj beskrev hur Bidens privata tragedier format honom minst lika djupt som hans politiska erfarenheter.
I sitt tal knöt Biden ihop sin erfarenhet av personlig sorg med den landsomfattande, kollektiva tragedi som drabbat USA det här året, med mer än fem miljoner smittade och minst 174 000 döda amerikaner under coronapandemin.
I början av Bidens tal stakade han sig och verkade lite obekväm i rampljuset, men så fort han

började prata om denna delade sorg, om de miljontals amerikaner som just nu saknar en vän eller familjemedlem som dött i coronapandemin, var Biden på sin retoriska hemmaplan.
– Jag har insett att det bästa knepet för att ta sig igenom smärta och förlust och sorg är att hitta mening, sade Biden.
Joe Biden har talat om just detta under hela sin politiska karriär, men sällan har hans förmåga att uttrycka empati med andra sörjande varit en viktigare politisk styrka än just detta år. Biden verkade genuint upprörd när han röt ifrån mot Trumps hantering av pandemin.
– Presidenten har misslyckats med det mest grundläggande uppdraget i sitt jobb. Att skydda oss, sade Biden.
Joe Biden har aldrig varit känd som en särskilt stor retoriker. Under valkampanjen undvek han konsekvent att göra stora publikevenemang. Biden har haft problem med stamning hela livet och förväntningarna var låga på nattens tal. Men det verkade som att det mer intima formatet, att slippa tala inför en stor sportarena och i stället vända sig

direkt till tv-tittarna, passade Biden väl.
Bidens tal, och egentligen hela Demokraternas konvent, var upplagt som en klassisk politisk reklamfilm i amerikanska president- val. Det rörde sig gradvis från mörkret till ljuset, från ilska och rädsla till hopp och framtidstro.
Biden avslutade med att sluta cirkeln som påbörjade hans valkampanj. I april förra året lanserade han sin kampanj med en reklamfilm där han talade känslosamt om att han bestämt sig för att ställa upp i presidentvalet efter att ha sett hur Donald Trump hanterade den högerextrema terrorismen i Charlottesville 2017. Nu beskrev han presidentvalet i november som en chans att sätta stopp för en tid då öppen rasism ofta sanktionerats av Vita huset.
– Kan vi bli den generation som slutligen eliminerar rasismen från vår nation? Jag tror att vi är redo. Kärlek är mäktigare än hat. Hopp är mäktigare än rädsla. Ljuset är mäktigare än mörkret, sade Biden.
Inför Joe Bidens tal till nationen gjorde 70 republikaner med

bakgrund i militären och utrikespolitiken ett gemensamt upprop till stöd för Biden. Många av demokraterna som talade före honhom var också krigsveteraner. Tammy Duckworth, senator i delstaten Illinois, förlorade båda sina ben som soldat för den amerikanska militären i Irak. Hon gick hårt åt Trump i ett tal där hon beskrev presidenten som en ”coward-in-chief”, en ynkrygg.
95-åriga Ed Good, krigsveteran från andra världskriget, där han som fallskärmssoldat stred mot nazisterna, berättade att han varit republikan hela livet och röstat på Trump 2016.
Nu ångrar han sig bittert.
– Trump är den värsta presidenten i USA:s historia, sade Good.

Martin Gelin

Martin Gelin: Demokraternas brokiga samling – en utmaning i jakten på enande budskap

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Demokraterna har aldrig varit bredare som parti. Under veckans konvent har såväl konservativa republikaner som självutnämnda socialister förklarat varför de stödjer Joe Biden.

En så brokig ideologisk rörelse har dock en oerhörd utmaning att hitta ett enande budskap som dessutom kan skapa entusiasm i presidentvalet.

Om du frågar en republikan varför de röstar på Donald Trump kan deras svar oftast kokas ner till fyra ord: minskad invandring, lägre skatter.

Frågar du däremot demokrater varför de tänker rösta på Joe Biden är risken att du får ett betydligt längre och krångligare svar.

Sannolikt börjar de räkna upp ett antal sakpolitiska frågor: Kanske

vill de att fler ska få tillgång till sjukvård, de vill ha bättre allmänna skolor, med högre löner för lärare. Kanske vill de trygga en liberal majoritet i Högsta domstolen och garantera grundläggande medborgerliga rättigheter och aborträtten. De tycker att Biden helt enkelt verkar vara en hygglig prick, till skillnad från Trump. Eller så pratar de om att fabriksjobben måste återvända, att det ska bli lättare att organisera sig fackligt, att Biden lovat höja minimilönen till 15 dollar i timmen.

Precis så spretigt har i alla fall Demokraternas budskap varit under partiets konvent i veckan. Under konventens invigning presenterades inte bara ett, utan tre olika teman: pandemin, ekonomin och demokratin.
Det sägs ofta att Demokraterna ideologiskt rört sig lika långt ut på vänsterkanten som Republikanerna har rört sig ut på högerkanten, men det stämmer inte riktigt. Joe Biden och Kamala Harris är båda två marknadsliberala mittendemokrater. Men det parti de nu ska leda har aldrig tidigare

varit så brett och så spretigt. Demokraterna talar gärna om ett ”big tent”, ett stort tält som ska rymma såväl självutnämnda socialister som Bernie Sanders och Alexandria Ocasio-Cortez, som besvikna republikaner som John Kasich eller Bill Kristol. Att ha en så bred koalition är en politisk styrka. Det förklarar varför Joe Biden leder i samtliga av sommarens opinionsmätningar mot Donald Trump.

Men partiets bredd skapar även rejäla problem med kommunikationen. Bidens omöjliga uppdrag är nu att formulera ett budskap som ska locka såväl vänsterradikaler som traditionellt konservativa. Under sommaren har Biden omfamnats av vänsterlingvisten Noam Chomsky och den antirasistiska marxisten Angela Davis, men samtidigt fått stöd från ett hundratal tidigare republikaner, av miljardärer som Michael Bloomberg och Warren Buffett.

Under partikonventets sista dag gick 70 republikanska generaler och veteraner med militär och säkerhetspolitisk bakgrund ut i ett gemensamt upprop för Biden.

Hur ska Biden kunna kommunicera effektivt med en så mångfacetterad och motsägelsefull koalition?
Den politiker som försöker tala till alla på en gång löper alltid risk att inte nå fram till någon.
Historikern Anne Applebaum skrev nyligen i The Atlantic att rädsla tenderar att mobilisera fler väljare än hopp. Hon varnar Demokraterna för att gå samma väg som liberalerna i Polen. Där lockade Rafal Trzaskowskis liberala plattform starkt stöd, men till slut nådde han ändå inte ända fram i försöket att besegra nationalisten Andrzej Duda.
”Risken är att Biden slutar som Trzaskowskis, med upprop för enighet som inte gör någon entusiastisk”, skriver Applebaum.
”Att söndra och splittra är så mycket lättare än att skapa enighet, vilket gynnar politiker som försöker vinna val genom att skapa syndabockar och fiender”, fortsätter hon.
Demokraternas breda väljarkoalition har framtiden på sin sida. I princip alla väljargrupper som växer i USA rör sig just nu i deras riktning. Men

på kort sikt är det en taktisk fördel för Republikanerna att ha en mer homogen väljarkår, där en stor del av väljarna tilltalas av i princip samma budskap. Det gör det helt enkelt lättare för dem att driva kampanj.
Donald Trump beskriver gärna sin väljarkår som en ”tyst majoritet”, ett förlegat begrepp som han lånat från Richard Nixons valkampanj 1968. Trumps väljare är snarare en väldigt högljudd minoritet.
Men i amerikanska val, där valdeltagande ofta bara är runt 60 procent, kan en välorganiserad minoritet ofta besegra en avmätt majoritet.
Ruy Teixeira, en av Demokraternas skarpaste strateger, beskriver det här dilemmat i en artikel för Wall Street Journal. Där konstaterar han att Bidens kampanj insett att det inte räcker med att försöka behålla den koalition som Obama vann med, eftersom Trump expanderat Republikanernas väljarkår med nya grupper av lågutbildade vita, som tidigare stannat hemma i valen.
John McCains tidigare kampanjchef Steve Schmidt, som i

dag försöker hjälpa Biden, säger till The Atlantic att Demokraterna i stället för att tala om enighet borde försöka trissa upp känsloläget. Han vet en del om det, då han själv såg hur Obama vann över McCain 2008 just för att hans väljare var mer entusiastiska.

Aggressiva, kanske även humoristiska och stundtals provokativa budskap krävs för att skära igenom väljarnas apati och skepsis, hävdar han.

– Den sida som försvarar demokratin kan inte vara den mjuka sidan i debatten. Den måste vara stenhård, säger Schmidt.

Martin Gelin

”Osannolikt” att EU och Storbritannien enas

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

EU. Det är i nuläget osannolikt att EU och Storbritannien lyckas enas om ett Brexitavtal, säger EU:s chefsförhandlare Michel Barnier efter den senaste förhandlingsrundan.

– Från europeiskt håll är vi väldigt bekymrade över sakernas tillstånd. Klockan tickar, säger han, och inflikar att det hela snarare verkar gå bakåt än framåt. Storbritannien, å sin sida, anser att EU krånglar till saker och ting i onödan genom att kräva att Storbritannien accepterar Bryssels linje i fiskerifrågan innan andra frågor kan avhandlas.

TT-AFP-Reuters

Nairobis läkare saknar coronaskydd – strejkar

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Kenya. Läkare på flera offentliga sjukhus i Kenyas huvudstad Nairobi har gått ut i strejk i protest mot bristen på skyddsutrustning vid vård av covid-19-patienter, samt mot löner som inte betalas ut i tid.
Strejken inleddes vid midnatt natten mot fredag, enligt Thuranira Kaugiria, generalsekreterare för det kenyanska läkarfacket.
Sammanlagt har 320 läkare lagt ned arbetet.
Den senaste tiden har läkare publicerat bilder i sociala medier på vad man anser är otillräcklig skyddsutrustning tillhandahållen av regeringen.

TT-Reuters

Hans deltagande i detta evenemang var fel och en missbedömning från hans sida. Jag har sagt ja till att han avgår.

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Micheál Martin, Irlands premiärminister, om att jordbruksminister Dara Calleary, dagen efter den irländska regeringens skärpta pandemiregler, gick på en stor golffest.

TT-Reuters

FN om elduppehör: Axla ert ansvar

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Elduppehör nu, val snart. Det säger sig Libyens två rivaliserande styren ha kommit överens om – och internationellt välkomnas uppgörelsen överlag.

Utspelet kommer efter förhandlingar under sommaren mellan regeringen i Tripoli, kallad GNA, och krigsherren Khalifa Haftar, som med sin rörelse LNA kontrollerar delar av östra Libyen. De båda parterna säger i separata uttalanden på fredagen att de enats om elduppehör och att organisera nationella val inom kort.

GNA-ledaren Fayez al-Sarraj talar om möjliga president- och parlamentsval i mars nästa år. På motsidan uttalar sig också Aguila Saleh, talman för parlamentet i Haftar-kontrollerade Tobruk,

positivt om val och manar ”alla parter” att genast lägga ner sina vapen.
De båda sidorna har i praktiken varit i krig sedan december 2015.
Stephanie Williams, FN:s representant för Libyen, välkomnar nyheten om uppgörelsen och uppmanar ”alla parter att ta tillvara på denna historiska händelse och axla sitt fulla ansvar gentemot det libyska folket”
Även Abd al-Fattah al-Sisi, president i Egypten som stödjer Khalifa Haftar, luftar positiva ord.
Uppgörelsen är ett ”viktigt steg” på vägen för att återställa stabiliteten, enligt al-Sisi.
Även Tysklands och Italiens regeringar uttalar sig positivt.
Tidigare överenskommelser har dock kollapsat.
Flera stormakter är inblandade i den kaotiska konflikten – GNA stöds militärt av Turkiet och Qatar, medan Haftar får hjälp av Förenade arabemiraten, Ryssland, Egypten och flera andra länder.
TT-AFP

Erdogan: Hittat största gasfyndigheten någonsin

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Turkiet. Turkiet har upptäckt den största naturgasfyndigheten i landets historia, enligt president Recep Tayyip Erdogan. Fyndet i Svarta havet ska uppgå till omkring 320 miljarder kubikmeter.

Den turkiska regeringens jakt på naturgas har sedan tidigare fått landet på kollisionskurs med grannlandet och Nato-partnern Grekland. Tidigare i veckan uppmanade EU Turkiet att omedelbart upphöra med sina provborrningar i östra Medelhavet, eftersom de skett inom Greklands exklusiva ekonomiska zon.

TT-AFP-Reuters

Livstids fängelse för ”Golden State-mördaren”

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

USA. Den nu 74-årige före detta polismannen Joseph James DeAngelo ska sitta resten av sitt liv i fängelse. Han döms för flera mord och våldtäkter i den amerikanska delstaten Kalifornien, där han blev känd som Golden State-mördaren. I juni erkände han sig skyldig till 13 mord som utfördes på 1970- och 80-talen, varav många var bestialiska. Han erkände dessutom flera våldtäkter och inbrott.

DeAngelo greps 2018 efter 40 års polisarbete. Genombrottet kom då bevisning lades upp på dna-orienterade släktforskarsajter.

TT-Reuters

miljoner plastföremål i veckan går åt när Hongkongborna beställer mat, larmar miljögruppen Greeners Action. Antalet har ökat kraftigt under pandemin när många fler än vanligt är hänvisade till färdigmat.
Överfulla soptunnor och förorenade stränder rapporteras från alla möjliga håll i staden. Många bostäder i Hongkong har knappt om både utrustning och plats för matlagning. Därför är folk vana vid att ta hem färdiglagad mat.
TT-Reuters

Libanon stängs – ökad smitta

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Libanon. Libanesiska myndigheter stänger stora delar av samhället i två veckor, sedan smittspridningen tagit fart i landet, som fortfarande är i chock efter explosionen i Beiruts hamn den 4 augusti. De nya reglerna innebär bland annat utegångsförbud mellan 06–18, något som dock inte ska gälla de inblandade i röjningsarbetena eller insatserna efter explosionen.

TT-AFP

FN-styrka har fått träffa kuppmakarnas fångar

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Mali. Kuppmakarna i Mali är under växande tryck och på fredagen uppgav FN:s fredsbevarande styrka Minusma att den fått träffa nu störtade president Ibrahim Boubacar Keïta och andra fångar i militärernas högkvarter.

En av kuppmakarna, som vill vara anonym, säger att FN-personalen fick träffa alla 19 fångar i Kati, däribland även premiärminister Boubou Cissé.

Omvärldens tryck för att snarast återgå till civilt styre, hålla val och att släppa fångarna har vuxit de senaste dagarna.

TT-AFP-Reuters

Carl Johan von Seth: Så olika är Bidens och Trumps ekonomiska politik

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Ett hopplock av konservatism, populism och protektionism. Eller kompromisspolitik till vänster, med högre skatter och stora summor till amerikansk industri.

I USA:s presidentval ställs två tydliga alternativ mot varandra. Ändå finns vissa beröringspunkter mellan Trumps och Bidens planer för ekonomin.

Donald Trump hoppades länge att en stark ekonomi skulle bli hans främsta kampanjarbetare i höstens val.

För bara några månader sedan såg det också ut att gå hans väg. USA hade den lägsta arbetslösheten på decennier. Högkonjunkturen var den längsta någonsin och

börserna stod på nya höjder. Det var ett alldeles utmärkt läge för en sittande president, tills pandemin ställde allt på ända, många miljoner amerikaner blev av med jobbet och åtskilliga års tillväxt blåste bort.

Hittills har Trump inte skisserat någon utförlig ekonomisk dagordning för nästa mandatperiod. Huvudtemat, som han kan komma att konkretisera i samband med nästa veckas partikonvent, ser ut att bli detsamma som i förra valet.

Demokraternas kandidat Joe Biden är i sin tur en bekant figur vars åsikter rör sig i partiets mittfåra. Han kallar sitt ekonomiska program för ”Build back better”. Mycket liknar den politik som president Obama – och då vicepresident Biden – förde. Men på en del punkter har han pressats av partiets mer radikala krafter och förskjutit tyngpunkten.

Så här skiljer sig kandidaterna åt på några viktiga ekonomiska områden.

Skatterna

En av de starkaste kontrasterna mellan de två

presidentkandidaterna framträder i synen på skatterna.
Donald Trumps filosofi måste beskrivas som en ganska extrem variant av det republikanska partiets gängse synsätt. Hans stora reform 2017 innehöll framför allt rejält sänkt bolagsskatt och sänkt inkomstskatt i de högre löneskikten, vilket enligt Trump inte skulle leda till något ökat budgetunderskott alls. Tillväxten skulle i stället skjuta i höjden.
Så blev det inte. President George W Bushs tidigare ekonomiska rådgivare, George Mankiw, kallade upplägget för ekonomiskt kvacksalveri.
Joe Biden lovar nu att höja bolagsskatten, visserligen inte till den tidigare nivån på 35 procent men till 28 procent. Dessutom vill han höja den federala inkomstskatten på riktiga höga löner och införa ett slags progressiv kapitalvinstskatt. Det är relativt offensiv demokratisk politik. Som så mycket annat hänger resultatet på styrkeförhållandet i senaten.
Energin och klimatet
Ett annat viktigt område där det skiljer många mil mellan Bidens

och Trumps politik är energin. Några av Trumps viktigaste vallöften handlade om att rädda kolkraften, stoppa olika fossilenergiregleringar och lämna Parisavtalet.
Framgångarna har, ur Trumps perspektiv, varit blandade. Under hans tid i Vita huset har kolkraften fortsatt att rasa i USA, samtidigt som processen att dra sig ur Parisavtalet fortsätter. Fossilenergin har inte upplevt någon direkt renässans av Trumps försök att försvaga de federala miljöreglerna.

Joe Bidens vallöften pekar i motsatt riktning. Han vill att USA ska tillbaka in i Parisavtalet, med målet att USA ska vara klimatneutralt år 2050 – samma mål som EU har satt. I Bidens plan finns dessutom 2 000 miljarder dollar i anslag för klimatåtgärder och satsningar på sådant som elektrifierade transporter.
Som pappersprodukt är det den mest omfattande klimatsatsningen i världen. Vad som däremot inte finns i Bidens plan är koldioxidskatter eller utsläppshandel, som han var med

och försökte införa tillsammans med president Obama men som den gången misslyckades.

Världsekonomin och Kina

Några av grundstenarna i Donald Trumps syn på ekonomin är att import är dåligt, tullar bra och att alla andra länder lurar USA, vilket visas i landets stora handelsunderskott. Men USA:s handelsunderskott har inte minskat de senaste åren, trots handelskrig med Kina och tullar mot både grannländerna och EU. Däremot har den konfrontativa tonen mot Kina stärkts och fått ett starkare blocköverskridande stöd. Varken republikaner eller demokrater vill tillbaka till den Kinapolitik som fördes före Trumpåren. Särskilt med tanke på utvecklingen i Hongkong och Xinjiang – där Pekings förtryck av den muslimska minoriteten uigurerna har blivit allt grymmare – är det uteslutet att Joe Biden skulle sluta fred med Kinas Xi Jinping. Konflikterna kring företag som Huawei kommer också att fortsätta oavsett vilken kandidat som vinner. Och även om Biden inte har en lika radikal syn på tullar som Trump är han

inte heller någon varm frihandelsvän.
En sak som skiljer kandidaterna åt är inställningen till internationellt samarbete. Trumps attacker mot Världshandelsorganisationen kommer Joe Biden knappast att fullfölja. Och snarare än att bråka med alla länder samtidigt är hans idé att bygga allianser – sannolikt med EU – för att möta Kinas växande ekonomiska maktanspråk.

Statliga investeringar

Donald Trump talade tidigt under sin första presidentvalskampanj om infrastrukturinvesteringar. Vägar. Broar. Nya tåg. Någon riktig satsning på det området har han ändå inte fått till under sin tid i Vita huset.
Förhandlingar om ett stort paket havererade i kongressen för två år sedan – delvis för att demokraterna inte accepterade förslaget att lokala myndigheter och den privata sektorn skulle stå för merparten av kostnaderna.
Under pandemikrisen har liknande idéer lyfts av presidenten igen, och de blir säkert ett tema under kampanjen.

Joe Biden har i sin tur föreslagit ett jättepaket med offentliga investeringar, ökade forsknings-anslag och satsningar på amerikansk fordonsindustri – mycket av det hänger dessutom ihop med klimatplanen.
Båda kandidaterna vill använda statliga investeringar för att skydda och skapa lokala jobb. Joe Biden smider till exempel planer på att skärpa den gamla lagstiftning som kallas ”Buy American” – kontroversiell bland USA:s allierade i världshandeln – som styr offentlig upphandling mot inhemska företag.

Finanssektorn
Finansregleringar går i ett slags cykler. Alldeles efter en kris stärks de, för att sedan luckras upp i takt med att börserna stiger och känslan av osårbarhet breder ut sig. Donald Trumps regering har följt mönstret och försvagat de regler som infördes efter den senaste finanskrisen. Samma regler som Joe Biden var med och införde som vicepresident.
Både Joe Biden och hans vicekandidat Kamala Harris har tidigare uttryckt sig positivt om en finansiell transaktionsskatt – EU är också inne på att införa en

sådan. Men några detaljerade planer finns ännu inte.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

Tysk återhämtning dämpas i augusti

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Återhämtningen i den tyska privata sektorn har bromsat in i augusti, inte minst till följd av motvind för tjänstesektorn, visar ett inköpschefsindex från IHS Markit. Inköpschefsindex för

augusti sjönk till 53,7, från 55,3 i juli, där 50-strecket utgör skiljelinjen mellan ökad och minskad aktivitet i sektorn.
TT

Hot om stor norsk industristrejk

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Runt 28 000 norska industriarbetare kan gå ut i strejk. Förhandlingarna mellan arbetsgivarorganisationen Norsk Industri och fackförbunden Fellesforbundet och Parat har strandat och när medlarnas första tidfrist gick ut vid midnatt hade ingen överenskommelse nåtts.

Samtliga parter var överens om att fortsätta samtalen, men ännu under tidig fredagsmorgon syntes ingen lösning. Anledningen ska inte vara stora skillnader mellan parternas bud, utan att frågorna som förhandlas är komplicerade och att båda parter behöver tid för att analysera villkoren.
Förhandlingarna gäller det avtal som kallas frontfaget, och som vanligtvis ligger till grund för övriga norska löneavtal.
TT-NTB

Nytt vaccin för pojkar

LÖRDAG 22 AUGUSTI 2020

Stick för killar i 5:an. I tio år har flickor vaccinerats mot hpv, ett virus som kan orsaka cancer. Nu börjar vaccinet även ges till pojkar.

Humant papillomvirus, hpv, är ett vanligt och smittsamt virus. Det sprids främst genom sex. Oftast är infektionen ofarlig och omärklig. Den brukar gå över av sig själv. Men i värsta fall kan viruset bli

kvar i kroppen och utvecklas till cancer senare i livet. Vanligast är cancer i livmoderhalsen, som drabbar omkring 550 kvinnor i Sverige varje år.
Sedan 2010 har flickor i 5:an och 6:an därför fått vaccinera sig i skolan. Vaccinet ger immunitet mot de allra flesta hpv-sorterna och minskar risken för cancer i livmoderhalsen med 90 procent.
De senaste åren har kunskapen kring viruset och vaccinet ökat. Man har upptäckt att vaccinet kan skydda mot flera former av cancer, som drabbar både kvinnor och män. Bland annat i ändtarmen, svalget och könsorganen.
– Vaccinationen gör att man skyddar både sig själv från sjukdom och andra från smitta. Det gäller oavsett kön, förklarar barnläkaren Lina Schollin Ask, som leder hpv-arbetet på Folkhälsomyndigheten.
Vaccinet ges med en spruta i armen. För fullt skydd behöver man få två doser, med sex månaders mellanrum.
– En del barn är oroliga för att sprutan ska göra ont. Ja, den kan kännas lite. Men smärtan går

snabbt över. Det är definitivt värt besväret, säger Lina Schollin Ask.
I dag används vaccinet i cirka 90 länder världen över. Flera hundra miljoner doser har getts.
Resultaten har hittills varit goda.
– Det tar lång tid att se effekten just på cancer, eftersom det kan komma många år efter viruset. Men att spridningen av hpv har minskat kraftigt märks tydligt. Det är väldigt positivt.
Några allvarliga biverkningar har inte visats.
– Vaccinet har studerats och analyserats noga under lång tid. Det är välkänt och mycket säkert, säger Lina Schollin Ask.
Den här terminen kommer alla pojkar födda 2009, som går i årskurs 5, att erbjudas vaccination.
– Ju tidigare man vaccineras desto starkare skydd hinner kroppen bygga upp, förklarar Lina Schollin Ask. Det är därför vi vaccinerar barn, även om riskerna kommer senare i livet. För när man har haft sex och fått en hpv-infektion kan vaccinet inte ge skydd mot den.
På sikt är målet att minimera antalet fall av cancer som beror på

hpv. Genom att vaccinera pojkar räknar man med att cancerfallen ska minska med minst 120 fall per år.

Josefin Auer
josefin.auer@dn.se

UD: Okej att resa till Bulgarien, Rumänien och Nederländerna

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Från och med i dag, torsdag, hävs utrikesdepartementets avrådan från icke nödvändiga resor till Bulgarien, Nederländerna och

Rumänien. UD har tidigare hävt reseavrådan för Andorra, Belgien, Danmark, Frankrike, Grekland, Island, Italien, Kroatien, Liechtenstein, Luxemburg, Monaco, Norge, Polen, Portugal, San Marino, Schweiz, Spanien, Tjeckien, Tyskland, Ungern, Vatikanstaten och Österrike. För övriga länder inom EU, EES, Schengenområdet samt Storbritannien förlängs avrådan från icke nödvändiga resor till och med den 9 september.
För alla övriga länder förlängs avrådan från icke nödvändiga resor till och med den 15 november.
TT

”Nikita dog för allas vår frihet”

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Maladzetjna. Nikita Krivtsov, 28, försvann spårlöst på väg till jobbet. Tio dagar senare hittades han hängd i skogen. Polisen säger att han begått självmord men familjen tror att president Aleksandr Lukasjenkos regim ligger bakom.

– De dödade min pojk och jag förlåter det aldrig, säger hans mormor.

Efter flera dagars kamp med myndigheterna har familjen slutligen fått ut kroppen så att de kan begrava den.

Fyra män från begravningsbyrån bär in kistan och ställer den på ett podium framför mamma, mormor och hustrun Jelena.

Dottern Varvara, fem år får inte vara med. Hon vet ännu inte att pappa Nikita Krivtsov 28, aldrig mer ska komma hem. Familjen har inte förmått berätta det än.

Det var den 12 augusti som Nikita Krivtsov försvann när han var på väg till arbetet i Minsk. Tidigare hade han varit ute och demonstrerat mot president Aleksandr Lukasjenko men vad som hände den förmiddagen på vägen till jobbet är det ingen som vet.
Tio dagar senare hittades han hängd i ett skogsparti utanför Minsk – polisen hävdar att han tagit livet av sig.
Men familjen och vännerna som samlats i hemstaden Maladzetjna för att ta ett sista farväl tror inte på den officiella versionen. De är i stället övertygade om att det är polisen som har dödat honom.
Fader Evgenni Savtjuk tänder rökelser och inleder en timslång gudstjänst.
Hustrun Jelena bär en svart sjal över håret, hon sitter orörlig med blicken fast in i den blanka kistan.
När de kommer ut i dagsljuset är trottoaren fylld av hundratals vänner och ortsbor som kommit för att ta farväl. De bär blommor i händerna och det är alldeles tyst.
En vit och röd flagga, symbolen för motståndet mot Lukasjenko, läggs över kistan och vännerna

turas om att bära den i kortege genom Maladzetjna fram till begravningsplatsen på en höjd utanför samhället.
När de går längs gatan stannar bilarna, från husen och trädgårdarna kommer människorna ut och står tysta i vägrenen och tittar.
Innan kistan slutligen sänks ner i jorden hålls ett kort tal av Eduard Balatjuk.
Han är människorättsaktivist och är Belarusiska Helsingfors Kommitténs representant i Maladzetjna.

– De säger att han tog sitt liv – det är struntprat. Nikita dog för allas vår frihet, sa han inför de hundratals människorna på begravningsplatsen.
Eduard Balatjuk son var klasskamrat med Nikita Krivtsov
– staden är liten och alla känner alla.
– För föräldrarna är det här såklart en total chock. Länge trodde vi att han ändå skulle hittas vid liv. Kanske att han fanns på sjukhus någonstans eller så, säger Eduard Balatjuk.
Han berättar att Nikita Krivtsov redan på valdagen den 9 augusti

gick ner på torget i Maladzetjna med den röda och vita flaggan. Den flaggan fick han med sig i kistan.
– Han gick djärvt ut och sa sin åsikt, han gick ut i protest mot valfusket.
På Youtube finns en film som visar hur han ensam går fram mot poliserna med flaggan.
När kistan sänkts ner i graven tar familjemedlemmarna en näve jord och kastar ner på kistan. Nikitas mamma Angelika Kuchto bryter ihop och får stöttas.
Begravningsentreprenörerna tar fram spadarna och börjar skyffla igen graven, det tar bara några minuter så är det klart. Sedan staplas blommor och kransar runt träkorset.
I tystnet och med sänkta huvuden lämnar folkmassan begravningsplatsen.
Ute på gatan frågar vi Nikitas mormor om det finns något hon vill säga.
– Jag tänker inte vara tyst, för jag förlåter det aldrig, jag kommer att säga till alla; att de dödade honom och kastade bort honom. De dödade honom.
– Det var Lukasjenkos representanter som dödade

honom och låt dom sätta mig i fängelse för att jag säger det. Jag har redan levt mitt liv.
Nikita Krivtsovs pappa Sergej Krivtsov arbetar som lastbilschaufför och berättar att han har varit i Sverige många gånger.
I handen håller ha den hopvikta vita och röda flaggan från kistan. Han säger att han de sista fem åren haft lite kontakt med sin son.
– Det är svårt för mig att säga något, men jag kan inte tro att han bara skulle lämna allt och sin femåriga dotter. Nej.

– Jag har ju inga bevis för vem som skulle kunna gjort något eller hur det gått till men självmord, det tror jag inte på, säger pappan.
Familjen har fått hjälp av en advokat för att driva fallet och har låtit utföra en egen undersökning av kroppen. Resultatet av den är ännu inte klar.
Nikita Krivtsovs fall är inte det enda där polisen hävdar att den döde tagit sitt eget liv. I Volkovysk, 30 mil väster Minsk, levde 29-årige Konstantin Shjishjmakov. Han var valförrättare i ett av distrikten.

Till vardags var han chef för det lokala krigshistoriska museet. Där han höll uppskattade föreläsningar för både belarusiska och internationella gäster.
När rösterna i presidentvalet var räknade och protokollet skulle skrivas, insåg han att det var förfalskat, enligt uppgifter i flera lokala medier.
– Han var väldigt orolig för det där med valet, han var orolig för sin familj – hur det skulle gå men han delade inte med sig till mig vad det var, säger hustrun till DN.
Konstantin Shjishjmakov vägrade skriva på protokollet, som enligt uppgift skulle ha tillfört upp till 500 röster för Lukasjenko.
En vecka senare ringde han sin fru från arbetsplatsen och sa att han inte kunde jobba kvar längre och att han hade sagt upp sig och var på väg hem.
Hem kom han dock aldrig. I stället hittades han död i skogen flera dagar senare.
Enligt polisens version tog han sitt liv. Familjen säger att de inte utesluter att det skulle kunna röra sig om det, men att det är märkligt att det händer under presidentvalet.

– Min son är en väldigt principfast person, kanske kan det vara som polisen säger att han bara fått ett hysteriskt anfall och åkt ut, jag vet inte, säger pappan till sajten tut.by

Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se

Fakta. 6 000 personer greps efter presidentvalet 9 augusti

Under de första kaotiska dagarna efter valet i Belarus den 9 augusti greps 6 000 personer. Många av dem blev misshandlade, förnedrade och i många fall också torterade av presidenten Aleksandr Lukasjenkos polis och säkerhetsstyrkor.

Flera gripna som DN talat med vittnar om systematiska övergrepp – en ung man berättade hur han blev våldtagen med en batong av en maskerad polis.

Människorättsorganisationen Vesna har tillsammans med bland annat den Belarusiska Helsingfors Kommittén dokumenterat, med film och bilder, över 450 fall av misshandel och övergrepp. Enligt organisationen Vesna är övergreppen och tortyren så systematiska att de är att betrakta som ett brott mot mänskligheten.

Flera dödsfall har också konstaterats. Såvitt är känt har inte en enda brottsundersökning inletts gällande polisens agerande.

Tonåring greps efter dödskjutning

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

En 17-åring har gripits misstänkt för dödskjutningen av två personer under protesterna mot polisvåld i Wisconsin, USA, rapporterar AP.

President Donald Trump tänker sätta in federala styrkor för att upprätthålla ordningen.

Strax före midnatt på tisdagen larmades polisen om att flera personer skottskadats under protesterna mot polisvåld i Kenosha i den amerikanska delstaten Wisconsin. Två personer avled och en fick föras till sjukhus. Skjutningen fångades på film och en ung man kan ses öppna eld mitt på gatan med ett semiautomatiskt gevär, enligt AP. Under natten drabbade polis och demonstranter samman på gatorna i staden för tredje natten i rad och medier rapporterade om både stenkastning och raketskjutning mot polisen, som svarade med att använda tårgas och gummikulor.

Senare på onsdagen kunde polis i delstaten Illinois gripa en 17-åring misstänkt för dödsskjutningen. Gripandet skedde i staden Antioch, omkring tre mil från Kenosha, rapporterar AP.

Bakgrunden till protesterna i staden är söndagens polisingripande där den 29-årige afroamerikanen Jacob Blake sköts med sju skott i ryggen inför sina barn. Kenoshapolisen hade larmats till ett bråk mellan två kvinnor som Jacob Blake ska ha försökt avbryta. Polisen började

då, av hittills okänd anledning, slå och brotta ner 29-åringen. Blake uppmanades av polis att släppa en kniv, men enligt vittnen och en film från händelsen var han tomhänt.
Videoklippet visar också hur Blake senare skjuts i ryggen när han öppnar dörren till sin bil och lutar sig in i fordonet. I bilen befann sig hans tre söner, mellan tre och åtta år gamla.
Blake vårdas nu på sjukhus. Hans tillstånd är stabilt, men enligt familjen kommer han troligen aldrig att kunna gå igen.

USA:s president Donald Trump skriver på Twitter att han kommer att sätta in nationalgardet och federala styrkor mot protesterna i Kenosha för att återupprätta ordningen. Redan under måndagen satte Wisconsins guvernör Tony Evers in omkring 200 personer från delstatens nationalgarde.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

”Grekland och Turkiet närmar sig avgrunden”

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Spänningen i östra Medelhavet ökar igen sedan både Turkiet och Grekland aviserat militärövningar i vatten som båda länderna hävdar som sina egna.

Tysklands utrikesminister, som försöker medla, talar om att länderna närmar sig ”avgrunden” – det vill säga krig.

Nästan varje dag trappas konflikten upp mellan Grekland och Turkiet, samtidigt som allianser formar sig kring de båda arvfienderna.

Turkiska och grekiska militärfartyg patrullerar samma vatten, områden till havs som båda länderna ser som sin egen så kallade ekonomiska zon. Även Frankrike har skickat flottenheter

till området som stöd till Grekland.
Tyskland försöker medla i grälet.
De senaste dagarna har utrikesminister Heiko Maas besökt såväl Aten som Ankara, dock utan att få några direkta samtal till stånd mellan parterna.
I kommentarer har han varit mycket pessimistisk och varnat för att parterna ”närmar sig avgrunden”.
Och på onsdagen uttalade sig Turkiets president Recep Tayyip Erdogan ännu en gång i ordalag som inte inbjuder till några kompromisser:

– Precis som vi inte gör anspråk på någon annans territorium, suveränitet eller intressen kommer vi aldrig att kompromissa om det som tillhör oss. Vi är fast beslutna att göra vad som krävs, politiskt, ekonomiskt och militärt.
Han varnade samtidigt grekerna för att göra ”misstag som kan leda till deras undergång”.
De båda grannländerna har utkämpat flera krig under 1900-talet och var 1923 scenen för en av världshistoriens största etniska rensningar, när 1,23 miljoner grekiska kristna tvingades lämna

Turkiet, medan 400 000 muslimska turkar avvisades från grekisk mark.
Den pågående konflikten handlar – åtminstone på ytan – om gas- och oljefyndigheter i östra Medelhavet. Turkiet letar sedan flera år efter sådana fyndigheter, också på vatten som andra länder anser som sina, bland dem Grekland och Cypern.
Att flera länder anser sig ha rätt till samma vatten har att göra med olika tolkningar av sjörätten och gamla internationella fredsavtal. Grekland anser att dess exklusiva ekonomiska zon – som erkänns av EU och en rad andra länder – ska utgå från landets öar i Egeiska havet och östra Medelhavet. Turkiet å sin sida menar att det Turkiska fastlandet i Anatolien ska vara basen för landets zon. Resultatet är att stora områden till havs nu är omstridda. Och det är just här, inte långt från den grekiska ön Kastellorizo, som det turkiska forskningsfartyget Oruc Reis under sommaren har borrat efter gas, eskorterat av militärfartyg.
Oruc Reis skulle enligt plan ha avslutat sitt uppdrag i söndags, men nu har det förlängts med

ytterligare några dagar – otvivelaktigt som en markering från Erdogan.
– Turkiet kommer inte att backa en millimeter när det gäller Oruc Reis aktiviteter, inte heller de flottenheter som eskorterar fartyget, sa presidenten på tisdagen.
Grekland svarar med lika hård retorik, och på onsdagen meddelade premiärminister Kyriakos Mitsotakis att landet nu utökar sitt territorialvatten från sex till tolv sjömil i Joniska havet, väster om det grekiska fastlandet.
– Grekland växer, sa Mitsotakis i parlamentet i Aten.
Han kopplar samman åtgärden med ett avtal om maritima gränser som Grekland nyligen slöt med Egypten och Italien.
Detta i sin tur var en reaktion på ett liknande avtal som Turkiet har slutit med regeringen i Libyen – som om det erkändes skulle om havsgränserna på ett sätt som är helt oacceptabelt både för Aten och för EU.
Krisen i östra Medelhavet har seglat upp som en av de svåraste frågorna på EU:s bord.

Under torsdagen och fredagen möts unionens utrikesministrar i Berlin för att diskutera hur de ska handskas med Erdogan.
EU:s utrikeschef Josep Borrell har aviserat att det behövs åtgärder som är ”bredare än sanktioner”.
Minst ett medlemsland ska ha sagt att Turkiets status som ansökarland till EU bör avslutas formellt.
Ingmar Nevéus

Karin Eriksson: Därför varnar Trumplägret för socialismen

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Den röda faran tycks ha återvänt till amerikansk politik, efter årtionden av triangulering och kulturkrig.
På konventet 2020 varnar Republikanerna för socialismen – och glorifierar ekonomin före pandemin.

En mjölkbonde och en hummerfiskare kan kanske inte konkurrera om uppmärksamheten på talarlistan med Donald Trumps stora familj. Men Cris Petersons och Jason Joyces vittnesmål från gården i Wisconsin och båten i Maine blev två av de mer lågmält intressanta inslagen från Republikanernas konvent 2020. Båda hyllade Trumps insatser för näringslivet. Ekonomin och jobben var presidentens trumfkort före pandemin, och hans parti kämpar nu för att återskapa succén.

Larry Kudlow, presidentens ekonomiska rådgivare, hävdar att USA går mot en snabb återhämtning. Han är känd för optimistiska prognoser. Så sent som i månadsskiftet februari–mars tonade han ned hotet från covid-19 och beskrev ett annat virus som betydligt farligare – nämligen den röda faran från Demokraterna.

”America vs Socialism” var rubriken på den konservativa konferensen CPAC (Conservative Political Action Conference) som hölls i vintras för att vaska fram budskap för valet 2020. Många

har återvänt till det temat under konventet nu i augusti. Den tidigare FN-ambassadören Nikki Haley satte tonen på invigningen, när hon varnade för att en röst på Biden var en röst på radikala kongresspolitiker. ”Deras vision är socialism, och socialism har misslyckats överallt”, hävdade hon.

Republikanerna har använt S-ordet så flitigt att public servicebolaget NPR har gjort ett pedagogiskt inslag om socialismen som ideologi, där statsvetaren Thomas Alan Schwartz från Vanderbilt University påpekar att de amerikanska Demokraterna snarast hämtat inspiration från nordiska välfärdsländer som Sverige och Danmark. Han betonar att Republikanerna har varnat för socialismen i årtionden – men att vänsterpolitik inte tycks skrämma amerikanska väljare på samma sätt som tidigare.

Men Donald Trump behöver hotbilder. I presidentvalet 2016 lyckades han fånga upp ett brett missnöje med vad han utmålade som en liberal och global elit. Nu kan han själv ställas till svars för fyra år vid makten, och det har påverkat beskrivningen av fienden

påtagligt. Ingenting enar heller det splittrade Republikanska partiet som den yttre fienden socialismen.
Partistrateger över hela världen kommer att följa den här bataljen med stort intresse: Trender i amerikansk politik har en tendens att leta sig över Atlanten.
Demokraten Bill Clintons förmåga att ompröva impopulära ståndpunkter inspirerade Nya moderaterna. Därefter har slitningar mellan liberaler och konservativa kommit att omforma det politiska landskapet i Sverige, och partistrateger till både vänster och höger har försökt fånga upp idéer om klyftor mellan folk och elit.
Än råder inget vapenstillestånd i kulturkriget. Men när dammet lägger sig – är den politiska debatten på väg tillbaka till en klassisk konflikt mellan vänster och höger i ekonomin?
Möjligen kan man fråga om Republikanernas kampanjmakare har tagit in allt som hänt sedan konferensen om hotet från socialismen i vintras.
Den radikale drömmotståndaren Bernie Sanders förlorade kampen i primärvalet, och den betydligt

mer mittenorienterade Joe Biden vann nomineringen till Demokraternas presidentkandidat. Om Donald Trump vill möta en storslagen socialist i valet 2020, kan han märkligt nog kasta en blick i spegeln i stället.
Pandemin har fått dramatiska konsekvenser för USA, med en historisk krasch i ekonomin. Politikerna i Washington DC har svarat med stödpaket värda tusentals miljarder dollar till företag och löntagare. Tidningen Forbes konstaterade i april att ironin når särskilda höjder 2020 – året då USA:s president är en uttalad kapitalist som administrerar ”det största socialistiska programmet i modern historia”.

Karin Eriksson

Hundra döda i översväm-ningar

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Afghanistan. Omkring 100 personer har omkommit och omkring 500 bostäder har förstörts i översvämningar i staden Charikar norr om Afghanistans huvudstad Kabul, enligt afghanska myndigheter. Ytterligare runt 100 människor har skadats.

Bakom de höga flödena ligger kraftiga skyfall i provinsen Parvan, där Charikar ligger. Bland de döda finns flera barn, uppger departementet för katastrofhjälp. President Ashraf Ghani har beordrat en hjälpinsats till Charikar.

TT-AFP

Minister försvarar topless-solande

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Frankrike. Topless-solande har hamnat i hetluften i Frankrike sedan ett polisingripande i en badort på Medelhavskusten rört upp starka känslor.

Franska gendarmer var i förra veckan ute och patrullerade längs en strand i Sainte-Marie-la-Mer utanför Perpignan. Efter att ha tagit emot ett klagomål från en familj bad patrullen en grupp kvinnor att skyla sig – något som inte föll i god jord då händelsen fick spridning i sociala medier. ”Har Sainte-Marie-la-Mer blivit Saudiarabien?” frågar sig en twittrare, medan andra ser historien som ett symtom på en tilltagande prydhet i det franska samhället. Frankrikes inrikesminister Gérald Darmanin försvarar nu rätten att klä av sig

på franska stränder. ”Frihet är något värdefullt, skriver han på Twitter.

TT-AFP

Parlamentariker greps i Hongkong

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Hongkong. Demokratirörelsen är allt mer pressad. På onsdagen frihetsberövades två parlamentariker för det demokratiska partiet – anklagade för uppvigling till våld.

På onsdagsmorgonen vaknade de två parlamentarikerna Ted Hui och Lam Cheu-ting av besök från

polisen. Tillsammans med 14 andra gripna anklagas de för att ha uppviglat till våldsamma protester förra året.
Gripandet sker bara två veckor efter att mediemogulen Jimmy Lai sågs lämna nyhetsrummet i handklovar, anklagad för brott mot den nya säkerhetslagen.
Onsdagens gripande rör en demonstration mot regeringen som urartade i våldsamheter i Tuen Mun förra året. Och ett uppmärksammat tumult vid tunnelbanestationen Yuen Long där runt 40 personer skadades när en grupp män i vita tröjor attackerade demonstranter, civila och journalister med stålrör och baseballträn. När DN besökte Yuen Long vid en minnesceremoni för de skadade var nu gripna Lam Cheu-ting på plats. Han visade ärret kring munnen där han tvingats sy efter att själv ha blivit attackerad av de vitklädda.

Marianne Björklund

Smittsiffror stiger kraftigt i Frankrike

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Coronaviruset sprider sig med allt högre hastighet i Frankrike. På onsdagen rapporteras den högsta dygnssiffran över nya fall sedan maj – bara dagar innan franska barn ska återvända till skolbänkarna den 1 september.
Enligt landets hälsomyndigheter registrerades 5 429 nya fall av covid-19 på onsdagen. Det är den högsta siffran sedan landets virusrestriktioner lättades.
Premiärminister Jean Castex uppmanar folket att ta sitt ansvar för att stoppa spridningen.
– Staten har sin del av ansvaret, men alla måste känna att det är deras eget jobb att bekämpa pandemin, säger han i en radio-intervju.
Hittills har över 30 000 människor avlidit i samband med covid-19 i Frankrike.

TT-AFP

Stor gravplats framgrävd i Osaka

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Japan. Tusentals ben i hundratals gravar har upptäckts vid en större utgrävning i de centrala delarna av Osaka.
Utgrävningen, vid en av de stora tågstationerna, har pågått sedan 1991. Gravplatsen tros ha varit en av Osakas sju stora gravplatser och använts framför allt i slutet av Edo-perioden, omkring 1850-talet. I flera gravar fanns det kvarlevor av flera personer, där många uppvisade tecken på sjukdomar. Experter misstänker att de begravts tillsammans då de avlidit i någon epidemisk sjukdom. En stor del av de begravna beräknas ha varit i 30-årsåldern vid dödstillfället.
TT-Reuters

Toppmötet i Davos skjuts upp

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Världsekonomiskt forum (WEF) i Davos skjuts upp, meddelar organisationen. Toppmötet skulle ha ägt rum 25–31 januari 2021, men det bedöms att det inte går att göra på ett säkert sätt.
”Det var ett svårt beslut att fatta, eftersom det finns ett stort behov av att världens ledare enas och tar fram en gemensam väg till återhämtning efter covid-19. Men rådet från experter är att vi inte kan göra det på ett säkert sätt i januari”, skriver WEF i ett pressmeddelande.
Planen är att mötet ska anordnas 2021.
TT

Dina och Jovan Rajs öppnar ett fönster till historien

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Dina och Jovan Rajs tilldelas Raoul Wallenberg-priset 2020. De får priset för sitt arbete med att sprida kunskap om sin barndom under andra världskriget, om Förintelsen och om civilkurage.

Makarna Dina och Jovan Rajs har vid sidan av arbetet som arkitekt respektive rättsläkare outtröttligt spridit kunskap till barn och unga genom sina egna berättelser i Raoul Wallenbergs anda, skriver prisjuryn i sin motivering.

Sedan 2001 föreläser de ett trettiotal gånger om året i skolor, bibliotek, kyrkor och kulturhus om sin barndom. Deras vittnesmål är ett ”fönster till historien som hjälper oss att förstå vad som har hänt och hur vi kan agera i dag för att det inte ska

ske igen”, understryker juryn.
”När vi nu återigen står inför ett vägskäl mellan att tro på civilkurage och tolerans, eller på främlingsfientlighet och extremism, är Dinas och Jovans arbete viktigare än någonsin.”
Pristagarna säger unisont att de är ”chockade” över beskedet.
– Våra yrkesliv är ju över, så nu sprider vi kunskap om vad som kan hända i ett samhälle om det spårar ur. Vi tror att det här priset är ett erkännande för vad vi gör, förklarar Dina Rajs för DN.
Att möta skolelever runt om i Sverige beskriver de som en ynnest. Effekten av att tala med de unga må vara svår att mäta, men de upplever att det i dag finns ett större intresse för det som skedde under andra världskriget. Men också för vad som händer i världen i dag.
Makarna Rajs ser det växande engagemanget bland annat som en sidoeffekt av att det i dag går så många flyktingbarn i skolor runt om i Sverige.
– När vi är ute i klassrummen har jag märkt att skolkamraterna på ett väldigt fint sätt tar hand om barnen som flytt hit, de släpps in i

gemenskapen, konstaterar Jovan Rajs.
Ni har berättat att ni vid ett tillfälle fick en fråga från en skolflicka i Enköping om hur ”ni blev hela” efter det som ni upplevde under kriget. Vad svarade ni henne?
– Att det gäller att vara som alla andra människor och inte bara prata om våra förluster, lidanden och trauman.
Dina instämmer.
– Vi lever som alla andra människor och just det har gjort oss hela. Vi har varit gifta i 62 år, påpekar hon.

De träffades 1955, tio år efter att andra världskriget tagit slut. Hon var 17, han 22 och hade förlorat sin mor, far och storebror.
– Jag hade gått i skolan, fast jag fortfarande var deprimerad och dessutom isolerad. Men från och med det året började jag att leva igen, säger Jovan Rajs.
– Vi satsade på jobb och på studier och familjen.
För många av de som överlevde koncentrationslägren tycks upplevelserna förblivit en överväldigande börda. Ett trauma som aldrig läkt.

– Så är det, men det beror också mycket på att journalister och andra ofta bara vill tala om de svåra sakerna. Många vill att vi enbart ska sucka och stöna om gamla saker, utstråla lidande. Inte tala om våra nya liv.
– Vi har bekanta som aldrig berättar om vad de varit med om, man får inte ens säga bokstaven ”F” – för Förintelsen – i deras närvaro och många av dem har blivit mycket deprimerade på äldre dar, tillägger Dina Rajs.
– Jag tror att de som inte vågar - eller vill berätta om hur det var ofta blir det. De håller allt inom sig och då har man inte alltid någon energi för att arbeta eller skaffa sig ett yrke.
Hur undgick ni att drabbas så hårt?
– I Jugoslavien samlade de efter kriget oss som var barn under Förintelsen och vi pratade mycket med varandra, hjälpte varandra och… botade varandra. Där och då kom vi till insikten att man inte ska titta bakåt, säger Jovan Rajs.
– Man ska absolut *inte* glömma - eller förlåta, men inte heller sitta livet ut i ett psykiskt koncentrationsläger. Vi ville gå

vidare och få leva ett fint liv som alla andra människor.
Den judiska församlingen samlade ihop åttio stycken unga på en sommarkoloni i Rovinj vid Adriatiska havet.
– Vi var annorlunda än de andra unga – vi bar ju alla på osynliga ryggsäckar. Och vi berättade där för första gången vad som hade hänt oss. Det kändes fantastiskt att få träffa andra med liknande öden. Det var väldigt avgörande för att få lust för livet.
På kolonin blev Dina och Jovan Rajs ett par. De flyttade till Sverige 1968. Han skrev senare boken ”Ombud för de tystade” (2001) som uppmärksammades stort.
Snart gick de på Författarskolans kvällskurser och fler böcker följde.
2009 gav Dina ut boken ”En reva hade nätet – och där slank jag ut” om flykten från Jugoslavien till Budapest där hon levde i tre år under stark press med falska identitetshandlingar och ett kors runt halsen som ”Maria”.
Det har sedan 1945 publicerats tiotusentals böcker om Förintelsen jämte otaliga vittnesmål från överlevande, tidningsartiklar och

dokumentärfilmer. Varför har antisemitismen fortfarande ett fäste i så många länder, däribland Sverige?
– Det räcker inte bara med böcker, artiklar och filmer som berättar vad som skedde, det krävs också bra skolor, bra utbildningar och bra lärare till exempel som kan stimulera eleverna, menar Jovan Rajs.
Du har sagt att efter två generationer så börjar minnena av stora händelser, som ett krig, att blekna. Hur håller man kunskaperna om Förintelsen levande?
– Minnen har alltid börjat försvinna efter två generationer, men i dag har vi ju tillgång till så många fler informationskällor via bland annat datorerna. Det kanske därigenom blir lite bättre med informationen i framtiden, man kan bara hoppas och hoppas och hoppas.
Vad ger er förtröstan om framtiden denna höst 2020?
– Jag kanske är naiv, men jag tror att i Sverige är man vaken inför antisemitismen. Jag är väldigt tacksam över att få bo i Sverige, betonar Jovan Rajs.

Han tog tåget från Belgrad en lördagseftermiddag 1968 och fick anställning på regionsjukhuset i Linköping på måndagsmorgonen. Han beskriver med värme mottagandet som han fick.

– Helt trygg kan man inte vara, påpekar hans hustru. Men Sverige är ett fredligt land och det är mycket tryggare här än i många andra länder. Det var därför vi kom hit som arbetskraftsinvandrare.

Ni tilldelas nu Raoul Wallenbergpriset. Vad tänker ni i dag om hans gärning?

– Han var rättfärdig och räddade så många, också mina farföräldrar – jag är evigt tacksam för det, svarar Dina Rajs utan betänketid.

Hon träffade Wallenberg som sexåring tillsammans med sin farfar i Budapest i juli respektive september 1944. Två händelser som är omskrivna i hennes och makens bok ”Ting som bär våra minnen: en bok om överlevnad” (2020).

– Wallenberg var självuppoffrande, poängterar Jovan Rajs. En nästan overkligt positiv människa, och därför är han ihågkommen som hjälte.

– Vi hoppas att han skulle ha varit belåten med oss.

Georg Cederskog
georg.cederskog@dn.se

Raoul Wallenberg-priset.

Instiftades 2013 och delas ut varje år den 27 augusti.
I år livesänds prisutdelningen från en studio på Live arena klockan 16 på *play.raoulwallenberg.se*.
Tidigare pristagare är Lovette - Jallow (2019), Jonathan Leman (2018) Mariet Ghadimi (2017), Tina Morad (2016) Hédi Fried och Emerich Roth (2015), Emir Selimi (2014) och Siavosh Derakhti (2013).
Mottagare av priset får förutom 100 000 kronor ett diplom och en miniatyr i brons Ulla och Gustav Kraitz av den typ av portfölj som Wallenberg använde som diplomat.

Inrikes DN-artiklar 7 - 21 + 27 augusti 2920

Ledare: Skolstäng ning skapar problem även på sommaren

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

När Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson intervjuades i DN i våras pekade han på risken för ökad psykisk ohälsa hos barn: ”Det är en av anledningarna till att vi är emot skolstängningar. Många barn lever i trasiga hem, under svåra sociala förhållanden. Skolan är deras livlina.”

Fortfarande vet vi inte hur stor inverkan skolorna har haft på smittspridningen. Men redan nu kan vi se att i samhällen med stängda skolor hade välutbildade föräldrar med resurser och flexibelt arbete – den övre medelklassen och överklassen – lättare att upprätthålla barnens utbildning och se till att de

hängde med i distansundervisningen. Kanske lärde sig en del rentav mer under veckorna i isolering än vad de hade gjort i skolbänken. Barn med koncentrationssvårigheter, eller vars föräldrar på grund av exempelvis bristande språkkunskaper hade svårare att stötta dem, halkade efter.
Dessa överväganden talar onekligen för att Sverige även i höst bör hålla skolorna öppna. Vi bör prioritera det som förbättrar situationen för de barn som har det sämst ställt och svårast med skolarbetet.

Men detta kastar också en skugga över det långa svenska sommarlovet, vilket Malmös skolkommunalråd Sara Wettergren (L) har påpekat. Medan svenska skolbarn är borta från skolan i nio veckor är sommarlovet i Danmark bara fem. De tyska och brittiska sommarloven är sex veckor.
Skolforskare har observerat att en tillbakagång i barns utveckling inträffar under sommarmånaderna. Från början var lovet en tid för barn att hjälpa sina familjer att skörda. Det är därför inte konstigt att det är just

”Den blomstertid nu kommer” som barnen sjunger på skolavslutningarna.
Men i dagens Sverige ska inget barn behöva ta ledigt från sin utbildning för att arbeta. I stället är det meningen att barnen ska vila upp sig för att klara nästa läsår. Frågan är dock om inte lovets längd gör mer skada än nytta.
Vuxna har sällan mer än fem veckors semester. En del barn åker på läger eller kollo när föräldrarna jobbar, men andra saknar den möjligheten. Risken för ensamhet är därför stor.

Majblomman rapporterade 2015 att nästan en tredjedel av de svenska skolbarnen är ensamma hemma i minst en sommarlovsvecka. Vissa får klara sig själva under hela lovet.
För att komma åt detta tog Malmö kommun förra året fram ett förslag om ett läsår med tre terminer, där sommarlovet är kortare och sport- och höstlov något längre.
Utbildningsdepartementet avslog Malmös ansökan om att testa det nya systemet i ett antal skolor, med hänvisning till skollagen.

Det är beklagligt att regeringen inte vill titta närmare på frågan. Sommarlovstillvaron för de som växer upp i fattigdom ser väldigt annorlunda ut än medelklassbarnens. Klyftorna märks även under läsåret, men när skolorna stänger blir kontrasten bjärtare.
Det är inte bara skillnaderna mellan fattiga och rika som påverkas av den långa ledigheten. Som Emma Leijnse skriver om i sin bok ”Fördel kvinna” dominerar pojkar bland de som inte klarar grundskolan. Flickor, som redan ligger före pojkar i läs- och skrivkunnigheter, kan på sommaren ägna ännu fler timmar åt böcker medan många pojkar spelar datorspel. Och barn som inte får träna sin svenska på nio veckor kommer förstås få det kämpigare i höst.
Eftersom utbildningsminister Anna Ekström (S) insåg riskerna med de europeiska skolstängningarna i våras, borde hon kunna se faran också med långvariga skolstängningar som sker på sommaren. Sommarlovet förtjänar en utredning.
DN 7/8 2020

MP ansluter sig till tung kritik mot egna regeringen om kärnvapen

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Regeringen kritiseras av fysikprofessor Max Tegmark, för att Sverige inte skriver under för kärnvapenförbud inom FN.

FN-konventionen höll inte måttet, svarar utrikesminister Ann Linde (S), till DN.
Men regeringspartnern MP ställer sig bakom den tunga kritiken.

Fysikprofessor Max Tegmark kallar den svenska regeringen för ryggradslös då han i DN (6/8) starkt kritiserar valet att inte skriva under FN-konventionen om ett kärnvapenförbud.
Sverige deltog i förhandlingar och röstade 2017 för FN-konventionen. Efter det skickade USA:s försvarsminister James Mattis ett brev till svenska

kollegan Peter Hultqvist (S) med varningar för konsekvenserna om S-MP-regeringen skulle underteckna den, något Svenska Dagbladet avslöjade.

Hultqvist drev linjen att svenska samarbeten inte får äventyras. Utredningen som tillsattes av regeringen landade i rekommendationen att Sverige skulle avvakta och i juli i fjol deklarerade dåvarande utrikesminister Margot Wallström (S) att Sverige inte skulle skriva under. Anledningen, uppgav hon, var att formuleringarna i konventionen var för otydliga för att den skulle kunna användas i praktiken.

DN har sökt Peter Hultqvist som hänvisar till UD. Utrikesminister Ann Linde (S), som under torsdagen på DN Debatt tillsammans med statsminister Stefan Löfven lanserar ett forskningscentrum för kärnvapennedrustning, avböjer intervju. I ett mejl skriver hon att Sverige är ett av länderna i världen som gör mest i frågan. ”Jag tror på politik som åstadkommer verklig förändring. Tyvärr var FN:s konvention mot kärnvapen inte utformad på ett

sådant sätt. Det är därför vi inte har undertecknat den”, skriver Ann Linde och fortsätter:
”Sverige var aktiva i förhandlingarna om ett förbud, vi såg konventionen som en viktig signal, och vi röstade för den i FN. Men konventionstexten höll inte måttet. Det fanns ett antal problem med texten, vilket vi pekade på i vår röstförklaring. Dessutom deltog inte de länder som har kärnvapen i arbetet – något vi ser som nödvändigt för att uppnå verkliga resultat”.
Linde understryker att Sverige blir observatör till konventionen och tar upp andra initiativ från regeringen.
”Det viktigaste är Stockholmsinitiativet, där 16 länder gemensamt har enats om att peka ut konkreta åtgärder som inkluderar kärnvapenstaterna och därför kan bidra till kärnvapennedrustning på riktigt”.

Hur påverkade det varnande brevet från USA:s försvarsminister?

”Brevet hade ingen inverkan på beslutet. En säkerhetspolitisk bedömning är en självklar del av den helhetsbedömning som låg till

grund för beslutet”, skriver Ann Linde.

Finns något specifikt som skulle göra att Sverige ändrar sig?

”Konventionstexten är fastställd. Eftersom beslutet att inte underteckna konventionen grundar sig i en sammantagen bedömning är det svårt att peka på någon enskild faktor. Vi kommer att som observatör följa arbetet med konventionen när den träder i kraft och fortsätter att utgå från helhetsbilden”.

Närmare 4 av 5 svenskar vill att Sverige ska skriva under konventionen, enligt en Sifo-undersökning utförd på uppdrag av Olof Palmes Internationella Center i höstas.

Sprickan inom regeringen i frågan är öppen. Janine Alm Ericson, gruppledare i riksdagen och utrikespolitisk talesperson för Miljöpartiet:

Jag håller med Max Tegmark i hans kritik. Det är ingen hemlighet att regeringspartierna inte varit överens i den här frågan. Vi tycker att nedrustning är en otroligt viktig fråga för hela världens framtid, som vi alla egentligen vet. Vi håller med om att utvecklingen går åt fel håll och

tror att vi behöver använda alla medel som finns för att opinionsbilda och få fler med oss på alla möjliga sätt. Därför har vi hela tiden velat att Sverige ska skriva på.

Hon har svårt att förstå S argument.

Det finns ingenting som säger att det ena måste utesluta det andra. Vi tror att det hade varit bättre och givit än större effekt om vi dessutom skrivit på. Men det är inte bara S som är emot – det finns ingen majoritet för det här i riksdagen. Vi är väldigt ensamma i att driva detta, säger Janine Alm Ericson.

Tror du som Tegmark att kärnvapenlobbyn fått fäste här?

Det är svårt att säga, men det är tydligt att utredningen som skulle se över frågan förutsättningslöst inte gjorde det. Man såg inte på det ur ett folkrättsperspektiv till exempel. Det verkar uppenbarligen som om vissa fått mer gehör än andra.

Kan påtryckningar som den från amerikanska försvarsministern ha påverkat?

? Det har jag ingen kunskap om, jag kan bara konstatera att det är väldigt olyckligt att vi har en amerikansk administration som mer eller mindre hotar sina samarbetsländer om de gör saker som de inte tycker om. Sedan det brevet skrevs har situationen förvärrats – USA har mer hot än annan kommunikation i mycket av sin diplomati just nu.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se

Digitala rättegångar billigare – blir kvar även efter pandemin

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Under coronamånaderna har allt fler domstolsmål avgjorts på distans.
Modellen är billigare och lär enligt Domstolsverket bli

vanligare även efter pandemin, då Sveriges domstolar har rekordmånga mål att hantera framöver.

– Vi kommer ju få utvärdera hur det har fungerat under pandemin, men jag tror inte det går att gå tillbaka till där vi var innan. Vi bedömer att det finns en fördel med digitala förhandlingar och det är nog de flesta domstolschefer överens om, säger Leif Eriksson, ekonomidirektör på Domstolsverket.

I sin senaste budgetprognos till regeringen konstaterar Domstolsverket att inströmningen av ärenden ligger på rekordnivåer och har fortsatt öka under pandemin. Från mars till maj ökade antalet brottmål med 17 procent.

En del av förklaringen ligger i att ytterligare fyra tingsrätter har anslutits till försöksverksamheten gällande snabbare lagföring, men också att pandemin frigjort resurser hos både polis och åklagare att utreda fler brott och ta dem till domstol.

– Vi har mycket i hyllorna nu och väldigt långa köer. Brottmål som inkom i maj skulle normalt sett haft förhandlingar i september

eller oktober, men nu har vi knappt några luckor på hela året, säger Catarina Barketorp, domstolschef för Uppsala tingsrätt.
Bidragande är även att många domstolsförhandlingar fick ställas in i inledningen av pandemin, men efter bara några veckor kom man tillbaka till normala nivåer och enligt Leif Eriksson ligger antalet avgjorda mål under 2020 i paritet med året innan.
Det har till viss del möjliggjorts av ett ökat antal mål som avgjorts på distans. Från och med slutet av mars till mitten av juni har antalet digitala förhandlingar ökat med knappt 90 procent jämfört med förra året, från i snitt drygt 1 450 i veckan till 2 750.
Varje domstol är sin egen myndighet och fattar själva beslut om ett mål kan hållas på distans eller inte, i samråd med inblandade parter.
– Vi skulle aldrig göra det i fall där rättssäkerheten kan påverkas. Men i juridisk mening är det ingen skillnad att vara med på video jämfört med att sitta i rättsalen, och det finns även forskning på att det kan vara lättare att bedöma om någon

ljuger genom att bara lyssna, och inte se personen, säger Catarina Barketorp.
I en undersökning bland Advokatsamfundets medlemmar under våren ansåg 24 procent att rättssäkerheten för deras klienter påverkats negativt under pandemin. 25 procent svarade ”vet ej” medan resterande 51 procent svarade nej.
Bland de som svarade ja härledde 64 procent den försämrade rättssäkerheten till teknikanvändningen.
– Framför allt brottmålsadvokaterna, 37 procent av dem, tyckte att rättsäkerheten påverkats negativt. Det är ju en relativt hög siffra, säger Advokatsamfundets generalsekreterare Mia Edwall Insulander.
Själv anser hon att det finns vissa risker med förhandlingar på distans, exempelvis att det kan vara svårare att bedöma trovärdigheten hos ett vittne, och påpekar att vissa fall är sämre lämpade för det än andra.
– I alla ärenden där klienter är extra sårbara och utsatta behöver man vara extra försiktig. Huvudregeln är att förhandlingar

ska hållas i rättssalen, och den regeln finns ju av en anledning. Samtidigt tror Mia Edwall Insulander att det kommer vara nödvändigt för domstolarna att hålla fler digitala förhandlingar framöver för att hantera den stora tillströmningen av ärenden.
– De är normalt lättare att hålla och kan spara tid och kostnader. Och det behöver inte vara något negativt, så länge det alltid görs bedömningar i varje enskilt fall huruvida rättssäkerheten kan påverkas, säger hon.
Domstolarna har haft ökad ärendetillströmning flera år i rad, en ökning som väntas fortsätta enligt Domstolsverkets prognoser. Efter att ha börjat året med hanterbara nivåer känns det återigen tungt inför hösten, menar Catarina Barketorp.
– Ska vi fortsatt kunna garantera en rättssäker prövning inom rimlig tid så behöver vi nog mer resurser, säger hon.
Enligt ekonomidirektör Leif Eriksson skiljer sig mängden ärenden mellan olika domstolar och de som behöver mer resurser under hösten kommer att kunna få det.

– I och med att vi haft minskade utgifter under året har det frigjorts medel att fördela. Den stora utmaningen blir nog i så fall 2021 och åren därefter, säger han.

Fredrik Tano
fredrik.tano@dn.se

Unga vuxna står för största delen av nya fall

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Under juli låg antalet konstaterade fall av covid-19 på en stabil nivå, men förra veckan noterades en ökning av nya fall. Speciellt bland unga vuxna ökar smittspridningen.

I Sverige har ytterligare sex personer med covid-19 registrerats som avlidna. Vad gäller spridningen uppger Folkhälsomyndigheten att viruset framför allt sprids inom den yngre gruppen svenskar. Nära 40 procent av de nya fallen som bekräftades under vecka 32 var inom gruppen 20–29 år.

– Det är ett dåligt tecken eftersom det var så det började en gång i tiden. Det finns en klar risk att det sedan kan spridas vidare till andra grupper som blir betydligt sjukare, säger Anders Tegnell, statsepidemiolog vid Folkhälsomyndigheten.

Enligt Tegnell är det därför viktigt att personer i Sverige fortsätter att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Det är dock inte från myndighetens sida aktuellt med några förslag om till exempel hårdare regler för nattklubbar eller barer. Anders Tegnell säger dock att man behöver undersöka närmare var de unga vuxna blir smittade.

Västra Götaland är ett av länen där utvecklingen är tydlig. Från toppnoteringar i början av juni har antalet nya bekräftade fall av

covid-19 minskat, men förra veckan ökade smittspridningen något.

– Det viktiga är att man för ut till de här unga människorna att de inte är odödliga de heller, en del av dem blir riktigt svårt sjuka och dessutom kan de sprida smittan till sina föräldrar och far- och morföräldrar och då fungerar de som en motor för smittan, säger Peter Ulleryd, smittskyddsläkare i Västra Götalandsregionen.

Både i Västra Götaland och nationellt har dock antalet som intensivvårdas med covid-19 minskat. På torsdagen vårdades i regionen 46 personer på sjukhus, nio av dem på intensivvårdsavdelning. Samma siffra nationellt är 236 respektive 41 personer. Sju regioner i Sverige har inga som intensivvårdas för covid-19.

– Vi har något av en platåsituation inom intensivvården. Det läggs inte in så många nya men de som läggs in vårdas länge, säger Johanna Sandwall, krisberedskapschef vid Socialstyrelsen under torsdagens myndighetsgemensamma pressträff.

Totalt 81 967 fall av covid-19 har hittills påvisats i Sverige. 5 766 personer har avlidit, 2 607 kvinnor och 3 159 män.

Carl Cato
carl.cato@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Inget volymmål när förslaget läggs fram

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Migrationskommitténs arbete har präglats av låsningar. Inför fredagens avslutande möte är partierna fortfarande oense om både anhöriginvandring och

asylgrund, enligt ett preliminärt förslag som DN har tagit del av.
Sedan september förra året har migrationskommittén arbetat med att försöka forma en långsiktigt hållbar migrationspolitik. Men att få partierna att enas har varit svårt. Sedan tidigare står det klart att de inte har lyckats komma överens om ett slutförslag som en majoritet kan stå bakom. I stället har kommitténs opolitiske ordförande Thomas Rolén beslutat att låta partierna rösta om de enskilda förslagen – ett tjugotal till antalet.

Inför fredagens sista möte visar det sig att partierna fortsatt är oense i flera frågor, enligt det preliminära förslag till slutuppgörelse som DN har tagit del av.
Bland annat tycker de två regeringspartierna Socialdemokraterna (S) och Miljöpartiet (MP) helt olika gällande de flesta förslagen, bland annat om anhöriginvandring och längd på uppehållstillstånden – och endast S och Centerpartiet står bakom utredningsförslaget om försörjningskrav vid anhöriginvandring.

Inte heller när det gäller den nya asylgrunden finns det någon riktig majoritet.
Några förslag väntas emellertid samla en majoritet. Enligt det dokument som DN har tagit del av handlar det bland annat om följande:
Tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel, tre år för flyktingar och 13 månader för alternativt skyddsbehövande. Endast kvotflyktingar ska beviljas permanenta uppehållstillstånd.
Slutförslaget innehåller enbart svar på de frågor som ställs i direktiven från regeringen, inga förslag som tillkommit från partierna finns längre med.
Därför finns varken Moderaternas (M) förslag om ett volymmål eller Socialdemokraternas dito, kallat riktmärke, med i slutskrivningen.
Det blir därmed ingen siffersatt gräns för asylmottagandet. Inte heller förslagen om att öka preskriptionstiden för den som fått avslag på sin asylansökan finns med.
När förslaget når regeringens bord väntar sannolikt nya förhandlingar, åtminstone mellan de två regeringspartierna där S vill skärpa migrationspolitiken

och MP vill återgå till ett mer generöst regelverk.
S har tidigare förhandlat med andra partier, utan MP. Enligt M ska de ha varit redo att köra över sin regeringspartner för att att nå en bred migrationspolitisk överenskommelse.
MP hotade då med att utlösa regeringskris eftersom de ansåg att S hade anpassat sig alltför mycket till M, särskilt i frågan om volymmål för asylmottagandet.
Samtalen brakade emellertid samman i början av juli, strax efter att Sverigedemokraterna (SD) meddelade att de ställer sig utanför uppgörelsen.

Stefan Bjarnefors

Fakta. Migrationskommittén

Regeringen bjöd in samtliga riksdagspartier att delta i utformningen av Sveriges nya migrationspolitik efter 2021.
Kommittén ska ta ställning till:
- om skyddsbehövande ska få tillfälliga eller permanenta uppehållstillstånd och hur långa de tillfälliga tillstånden i så fall ska vara. Tidigare var permanenta uppehållstillstånd huvudregeln i Sverige, men efter flyktingkrisen 2015, då 163 000 sökte asyl här,

skärptes asyllagstiftningen till EU:s miniminivå och tillfälliga uppehållstillstånd blev regel.
- om man ska återinföra en humanitär skyddsgrund för ömmande fall som annars inte skulle kunna få asyl. Det är något som MP, C och L drivit på för och fått igenom i 73-punktsprogrammet med S.
- vad som ska gälla för anhöriginvandring, inklusive vilka försörjningskrav som ska gälla om någon som har beviljats uppehållstillstånd vill ta hit sin familj.

Källa: TT/Regeringen.

Antalet fall av klamydia ökar trots avrådan

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Folkhälsomyndigheten avråder från nya sexuella kontakter under pandemin – trots det tycks klamydiafallen öka på flera håll i landet.

– Vi ser en ökning av klamydiafall som kan hänga ihop med mindre distansering bland yngre, säger Inga Velicko,

epidemiolog på Folkhälsomyndigheten.

Före sommaren förutspådde Folkhälsomyndigheten att sexuellt överförbara sjukdomar skulle minska till följd av myndighetens avrådan från nya sociala kontakter och sexpartners, vilket siffrorna också pekade på i mars och april.

Men under juni vände den nedåtgående kurvan för antalet klamydiafall i flera regioner, enligt Folkhälsomyndighetens statistik. Sammantaget i Sverige gick siffran från 2 261 till 2 619 från maj till juli.

– Jag har också kunnat se att antalet fall av klamydia gick ner under våren för att sedan stiga. Men det har egentligen inte varit några stora skillnader om man jämför med tidigare år, säger Inga Velicko.

Det som sticker ut i år är att klamydiafallen plötsligt stiger under de tidiga sommarmånaderna. Antalet positivt testade för gonorré har däremot minskat.

Inga Velicko förklarar att klamydia är vanligast inom åldersgruppen 15–24 medan

gonorré i stället ofta ses bland personer över 35 år.
Under Folkhälsomyndighetens pressträff meddelade också statsepidemiolog Anders Tegnell att siffrorna kan ha en viss koppling till att unga vuxna ligger bakom en stor del av de nya fallen.
– Det finns väl en del olika tecken som tyder på att den här gruppen har glömt råden och inte är lika duktiga på att följa rekommendationerna. Även om det inte ökar lika mycket som vanligt så visar det att den gruppen har mycket kontakter, säger han.

En av RFSU:s kliniker rapporterar också att antalet konstaterade klamydiafall i juni och juli har ökat till 154 positiva jämfört med en siffra på 116 positiva under samma period i fjol.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

Flickans mamma döms till fängelse – frias från mord

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Mamman till ”Lilla hjärtat”, den treåriga flicka som hittades död i en lägenhet i januari, döms till fängelse i ett år och nio månader för grovt vållande till annans död och narkotikabrott.

Tingsrätten anser det inte styrkt att kvinnan agerat med uppsåt och frikänner henne från både mord, synnerligen grov misshandel och brott mot griftefriden.

Domen i det uppmärksammade målet meddelades av Norrköpings tingsrätt under torsdagen. Även om påföljden inte var känd var det sedan tidigare mer eller mindre klart vilka brottsrubriceringar kvinnan skulle dömas för.

– Vi visste inte om det skulle bli grovt vållande eller inte. Nu blev det grovt och då är straffet inte så mycket att säga om. Från vår sida

var domen ganska väntad, och min klient var inte heller helt förvånad, säger kvinnans advokat Per Oehme.
Kammaråklagare Anna Lander anser att domen är välskriven och att tingsrätten delar hennes bedömningar på flera punkter, bland annat gällande föräldrarnas missbruksproblematik. Precis som Lander anser tingsrätten också att det ”med hög sannolikhet” är flickans pappa, som dog i häktet, som utsatt flickan för våldet som föranledde hennes död. Där de skiljer sig i uppfattning är kring hur mycket mamman visste om och huruvida det kan anses som uppsåt till brott.
– Tingsrätten menar att det inte med säkerhet kan sägas att hon kände till det här, men jag menar att vi både hört från vittnen och har sms där mamman uppmärksammats på att flickan ser drogad ut och har skador, och det är en månad innan hon går bort. Då blir det väldigt konstigt att hon ska anses vara ovetandes, säger Anna Lander.
Tingsrätten anser att det står klart att mamman varit närvarande efter händelserna och förstått att dottern behövde sjukhusvård.

– Underlåtenheten att tillkalla hjälp är dock ett sådant medvetet risktagande som tillsammans med att hon var narkotikapåverkad under sin tillsynsplikt som vårdnadshavare innebär att det är ett grovt vållande till dotterns död, säger rättens ordförande, tillförordnade lagmannen Fredrik Lenter.

Att mamman frias för misstanken om brott mot griftefriden beror enligt Fredrik Lenter på att utredningen visar att det är pappan som tagit hand om kroppen. Att mamman inte larmat om dotterns död är inte ett brott, förklarar han.

– Att låta kroppen ligga kvar i bostaden är en moraliskt förkastlig handling, men inte ett brott mot griftfriden.

Kvinnan döms även till att betala skadestånd på 30 000 kronor vardera till flickans två syskon.

Även om kvinnan skulle frikännas från mord hade Anna Lander yrkat på ett straffvärde på åtta års fängelse, inkluderat punkterna synnerligen grov misshandel och brott mot griftefriden. Hon har ännu inte läst domen i sin helhet

men säger att det är troligt att hon kommer överklaga till hovrätten.
– Jag kan tycka att det är viktigt att få en överinstansprövning i det här fallet, även med tanke på att det är ett ovanligt utformat åtal, säger hon.
Det ovanliga med åtalet handlar framför allt om yrkandet att mamman i sin roll som vårdnadshavare haft en ”garantställning” med skyldighet att skydda flickan, och har ”i vart fall genom underlåtenhet att ingripa” berövat flickan livet.

Lilla hjärtats familjehemsmamma Melinda Jacobs är inte nöjd med domen.
– Jag tycker det är ytterligare ett svek mot henne. Jag tycker rätten borde ha gått mer på åklagarens linje och sett det som mord, för det är vad jag anser att det är, säger hon.
Oavsett vem av mamman eller pappan som utfört handlingarna har båda varit där, menar Melinda Jacobs, och kan inte ha undgått hur flickan behandlades. Nu hoppas hon att fallet överklagas till hovrätten.

– Jag känner i alla fall inte att jag kan sätta punkt här.

Fredrik Tano
fredrik.tano@dn.se

Fakta. Fallet med flickan

• Flickan föds i april 2016 och omhändertas på BB när hon bara är några dagar gammal. Några veckor senare beslutar förvaltningsrätten med stöd av lagen om vård av unga (LVU) att flickan ska tvångsvårdas och placeras i familjehem där hon växer upp.
• Några månader före flickans tvåårsdag 2018 vill de biologiska föräldrarna ha tillbaka sitt barn och begär att tvångsvården ska upphöra.
• Socialnämnden avråder och förvaltningsrätten säger nej. Föräldrarna överklagar och våren 2019 upphör tvångsvården av flickan genom en dom från kammarrätten i Jönköping.
• I slutet av januari i år, tio månader efter det att de biologiska föräldrarna återfått vårdnaden, hittas hon död i en lägenhet i centrala Norrköping. Föräldrarna grips samma dag.
• Pappan avlider i häktet. Mamman åtalas i maj för mord,

två fall av synnerligen grov misshandel och brott mot griftefriden. Kvinnan förnekar brott.

• Tingsrätten slog i juni i år fast att mamman vållat flickans död av oaktsamhet, det vill säga genom underlåtenhet att omgående tillkalla sjukvårdspersonal eller ta henne till sjukhus. Samtidigt beslutade rätten om att hon skulle genomgå en rättspsykiatrisk undersökning.

• Rättsmedicinalverket har i ett utlåtande konstaterat att flickans mamma inte led av en allvarlig psykisk störning vid tiden för brottet och att det därför saknas förutsättningar för att döma henne till rättspsykiatrisk vård.

Källa: Domstolarna

TT

Åklagare: Misstänkta pratar ihop sig i överfulla häkten

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Den svåra situationen med överbeläggningar på landets häkten gör att brottsmisstänkta kan prata ihop sig under pågående utredning – trots beslut om restriktioner. Enligt åklagare Paulina Brandberg på Riksenheten mot organiserad brottslighet kan bristerna ha ändrat utgången i flera mål.

– Det är ett hot mot rättssäkerheten, säger hon.

En av de vanligaste anledningarna till att brottsmisstänkta personer häktas under utredning är risken att de pratar ihop sig med andra misstänkta och anpassar sina vittnesmål eller förstör bevis.

Men enligt åklagare Paulina Brandberg vid Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet finns det allvarliga

brister i hur häktena hanterar misstänkta med restriktioner att kommunicera med omvärlden.
– Det kan hända att de sitter i samma korridor och kan skrika till varandra, flera gånger har personal från häktet ringt mig och berättat att det sker men att de på grund av platsbrist inget kan göra åt det, säger Paulina Brandberg till DN.
En annan plats där det är möjligt för häktade att kommunicera med varandra är rastgårdarna där de kan skrika till varandra över de höga murarna.

Enligt Paulina Brandberg är det ett allvarligt problem och möjligheten för brottslingar att prata ihop sig inför förhör och rättegångar kan få stor betydelse för utgången av målet.
– Jag vill inte nämna något konkret fall men det är ju bland annat ärenden med gängkriminella där det är många misstänkta i samma ärende.
– Har man suttit åtskilda men ändå har samma berättelse väger det väldigt tungt i rätten, då anses man var trovärdig.
Tror du att det har påverkat utgången i mål?

– Det kan jag ju bara spekulera i men det tror jag absolut.
Under torsdagen gick Paulina Brandberg, som också är fritidspolitiker för Liberalerna, ut på Twitter och vände sig direkt till Kriminalvårdens generaldirektör Martin Holmgren.
Efter inlägget på Twitter har ytterligare en åklagare gått ut med att de drabbats av problemet i utredningar. Daniel Larson vid Ekobrottsmyndigheten berättar för DN att han i fjol hade ett fall med fem misstänkta där de kommunicerade via avloppsrören på häktet – inte med varandra utan till andra intagna som de hoppades skulle vidarebefordra informationen. Något som upptäcktes när deras brev granskades av åklagaren.
– Vad de kommunicerade om och om det påverkade utredningen eller inte vet jag inte. Det var på häktet i Göteborg, säger Daniel Larsson.
Kriminalvårdens generaldirektör Martin Holmgren har inte kommenterat inlägget men Kriminalvården säger att de är väl medvetna om problemen som överbeläggningen medför. Just nu under sommaren är beläggningen

nere på 94 procent – men i juni hade Sveriges häkten en beläggning på 110 procent – vilket innebar över 150 fler klienter än platser.
Besöksrum fick göras om till celler och i vissa fall fick intagna på häktet dela cell.
Kriminalvården har äskat mer pengar för att lösa överbeläggningen. Enligt budgetunderlaget kommer det att behövas 900 extra miljoner kronor till 2022.
– På kort sikt försöker vi använda de lokaler vi har så flexibelt som möjligt och då uppstår det här med överhörning och det är ett bekymmer vi är medvetna om. Vi jobbar hela tiden med rättssäkerheten i fokus – vår målsättning är att man inte ska kunna kommunicera med varandra, säger Johanna Hallin, chef för planeringsenheten anstalt och häkte på Kriminalvården.
– Men det är en självklarhet att när man belägger utrymmen som egentligen inte är optimala att ha häktesverksamhet på så blir det också en större risk, säger Johanna Hallin.

Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se

Scandic störst mottagare av omställnings-stöd

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Hotellkedjan Scandic är det företag som tagit emot störst omställningsstöd av staten, rapporterar Dagens industri. Scandic har hittills beviljats 148,6 miljoner kronor, vilket är betydligt mer än resterande på listan.

Det näst största stödet, på 5 miljoner kronor, har gått till den danska juicekedjan Joe & The juice Sverigebolag. Bland de största mottagarna av stödet återfinns de flesta inom turistnäringen. Nobis Hotel och Birka Cruises har båda beviljats drygt 4 miljoner kronor vardera, medan hotellet Holiday Club i Åre får stöd på nära 3,6 miljoner kronor och Varbergs Kusthotellp å drygt 2,8 miljoner kronor. Regeringen har avsatt 39 miljarder kronor i stöd till

företagare som drabbats av coronakrisen.

Lovisa Ternby
lovisa.ternby@dn.se

Ministern: Arbetsförmed-lingen behöver få mer krisstöd

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Sedan mars har 270 000 personer skrivits in som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen, och fackförbund vittnar om stor

belastningen på myndighetens anställda.

– Det är jättetufft för många, både de som blivit arbetslösa men också för de som gör sitt yttersta varje dag för att stötta dem, säger arbetsmarknads-minister Eva Nordmark (S).

Redan i april larmade fackförbundet ST om att situationen för anställa inom Arbetsförmedlingen började närma sig bristningsgränsen. Den hårda arbetsbelastningen på grund av pandemin gjorde då att anställda mådde dåligt, rapporterade tidningen Arbetarskydd.

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S) är medveten om att situationen är ansträngd för myndigheten.

– Det är klart att det är en otroligt tuff arbetssituation och jag är imponerad över hur de har kunnat ställa om sin verksamhet med tanke på hur stort trycket är. Det är viktigt att säkerställa att de kan utföra sitt arbete.

I höst kommer Arbetsförmedlingen anställa 400 personer för att avlasta personalen. Det är en välkommen

åtgärd, men det behövs mer, menar Eva Nordmark.
– Det här nedgången vi ser i ekonomin kommer hålla i sig. Regeringen har tidigare gått in med förstärkningar för att kunna anställa och för att säkerställa att Arbetsförmedlingen finns i hela landet. Då rörde det sig om 330 miljoner förvaltningsanslag och 1,8 miljarder för olika insatser. Vi kommer behöva göra mer. Regeringen kommer återkomma med nya besked för Arbetsförmedlingen i höstbudgeten, säger Nordmark.

– Läget är jätteallvarligt. Det är den allvarligaste krisen vi haft på svensk arbetsmarknad i modern tid.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Hemestrande sjöfarare ökar trycket på Sjöräddningen

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

Många hemestrande, nyblivna sjöfarare har ökat trycket på Sjöräddningen under sommaren. Även antalet ambulansuppdrag har ökat. Möja räddningsstation har öppet dygnet runt, 30 frivilliga sjöräddare går i skift för att rädda liv och hjälpa till när motorer krånglar och båtar går på grund. DN var var med under ett arbetspass.

En nära nog obarmhärtig sol trycker så hårt mot den faluröda gaveln på Möja sjöräddnings-station att värmestrålningen ger sig till känna i form av väl synliga, uppåtgående, darrande streck.

Prognosen säger vind, hyfsat mycket vind. 8 sekundmeter, kanske uppåt 10–12 i byarna, ökande under dagen.

En dröm för den seglande skärgårdsfantasten med

erfarenhet, möjligen mindre charmigt för den som ska ta sig fram med motorbåt i motvind och motsjö.
– Och framför allt stökigt för den som bara har lite sjövana och som kanske saknar båtvett. Det ser så vackert och enkelt ut, men kan vara ack så bedrägligt, konstaterar Thomas Runholm, frivillig sjöräddare och stationsansvarig på Möja sjöräddningsstation, RS.
Dagens väder skvallrar för den erfarne sjöräddaren om att uppdragen under detta arbetspass kan komma att handla om förtöjningar i naturhamnar som inte stått pall mot vindvrid och svall. Att ge sig ut till sjöss är nämligen inte bara att ta sig fram på vattnet, det är en konstart som är mycket mer mångfacetterad än så – och något som många av årets hemestrande och nyblivna sjöfarare fått lära sig den hårda vägen.
– Ja, man upphör aldrig att förvånas. Är man ledig och har tråkigt någon dag är det bara att sätta sig vid valfri gästhamn och ta del av skådespelet. Det händer alltid något dråpligt, säger Thomas Runholm med ett tonfall som innehåller lika stora delar

empati för nybörjarnas misstag som förvåning över hur många som ger sig ut utan att vara vare sig pålästa eller förberedda.
Sjöräddningsstationen i Stockholm har i år haft dubbelt så många akuta uppdrag som förra sommaren. Antalet så kallade medlemsutryckningar – det vill säga att man i mån av tid hjälper medlemmar i Sjöräddningssällskapet som hamnat i icke akut sjönöd på grund av strejkande motorer eller drivmedelsbrist (populärt kallat soppatorsk) – har ökat med 50 procent.

Till saken hör att även antalet medlemmar ökat under de senaste två åren, med hela 25 000 personer.
För sjöräddarna vid RS Möja har inte det ökade trycket märkts lika markant som vid RS Stockholm och RS Dalarö. (RS står för räddningsstation.)
– Det beror sannolikt på att vi agerar längre ut i skärgården. Hit ut kommer inte de absoluta nybörjarna. De flesta som rör sig i våra vatten har trots allt lite erfarenhet, säger Per Westerberg, en av drygt 30 Möjabor som ägnar hela sin semester – och stor del av

övrig ledig tid – åt att arbeta som sjöräddare utan att få så mycket som ett öre för ”besväret”.
Att vara sjöräddare är ett intresse, ett engagemang, en livsstil. Att det dessutom kan vara livsavgörande eller åtminstone betydelsefullt för andra är ett slags gyllene bonus, en tillfredsställelse som är svår att beskriva.
– Det går det inte att sätta någon prislapp på den tacksamhet vi får av dem vi hjälper, konstaterar - Thomas Runholm.
Det är ännu tidig förmiddag och det blev inte särskilt många timmars sömn i natt. Han och Per var färdiga med det senaste uppdrag först vid halv två.
– Vi fick ett larm strax före 22 i går kväll och var inte tillbaka - förrän tre och en halv timme - senare. Det är så det ser ut – av-stånden är ganska långa och det - beror helt på vågor och vind hur fort vi kan ta oss fram, berättar Per.
Nattens uppdrag var halvstökigt. En äldre kvinna hade ramlat så illa ute på Björkskär i ytterskärgården att hon fått ett otäckt benbrott.
I normalfallet skulle hon ha plockats upp av

ambulanshelikoptern, men den enda helikopter som är i luften under nätterna var upptagen med ett fall av hjärtstopp.
Per och Thomas fick därför i uppdrag att så fort som möjligt plocka upp ambulanssjukvårdare vid Boda brygga på Värmdö, transportera dem ut till Björkskär, lasta patienten och köra tillbaka till Boda för i lastning i ambulansen.
Det är ganska många sjömil, och en bråkig fjärd att passera, tur och retur. Bara resan till Björkskär från Boda brygga tog 50 minuter under de väderförhållanden som rådde.
– Det senaste dygnet har vi haft två allvarliga sjukdomsfall som ambulanshelikoptern inte kunnat ta. Det tar visserligen längre tid för oss, men det är ju ändå bättre än ingenting, konstaterar Per.
Den rakt igenom specialbyggda, tolv meter långa båten som sponsrats av ett livförsäkringsbolag, har all livräddande utrustning man kan tänka sig – utom läkemedel. Hjärtstartare, syrgas och förbandsmaterial, vanlig ambulansbår och en så kallad

skopbår finns tillgängligt. Under fördäck finns ett stort utrymme där patienter kan vårdas under, - oftast guppig, färd.
– Vårt huvudsakliga uppdrag är att rädda liv, vi har utbildats i akut omhändertagande, men vi kan inte ge några läkemedel, inte ens Alvedon, förklarar Thomas.
Båten är gjord av komposit, däcket är halkfritt, gjort av gamla uppruggade bildäck. Marschfarten är 34 knop i goda förhållanden och med två 500 hästkrafter stora motorer och vattenjet kan man vända på en femöring och förflytta sig i sidled.

På Möja har man även tillgång till en åtta meter lång räddningsbåt samt en så kallad Rescuerunner, en vattenskoter som kostar närmare en halv miljon.
– Våra båtar ska tåla allt; alla väder, alla årstider. Och det gör de, säger Per som när han inte frivilligt är sjöräddare är en av endast 34 personer som faktiskt är avlönade av Sjöräddningssällskapet – då som distriktsansvarig för tillsynen av - båtar i Norrland och på Gotland.
På Möja är fyra personer i beredskap dygnet runt, året runt. Båten ska lämna kaj inom 15

minuter efter att larm gått. Förra året hade man en genomsnittlig inställelsetid på 6 minuter.
Klockan är tio på förmiddagen när nästa larm går. Återigen handlar det om ett akut sjukdomsfall. Per och Thomas drar iväg mot Boda brygga för att hämta ambulans-sjukvårdare. Den som insjuknat - befinner sig i en naturhamn nära Möja.
Den här gången tar uppdraget knappa två timmar. Väl tillbaka hinner de inte ens sätta sig innan nästa larm går. Ytterligare en person på en holme inte långt från Möja har blivit sjuk. Den här gången bedömer man inte att det handlar om en så kallad prio etta, så tanken är att Per och Thomas ska hämta upp patienten först.
20 minuter senare är de dock tillbaka, uppdraget har återkallats, faran är över.
– Det är förstås viktigt att vi inte drar mer resurser än vad situationen kräver, så det är bra att det görs nya bedömningar och att nya beslut fattas. Det vore ju olyckligt om vi inte är tillgängliga när det är skarpt läge, säger Thomas.
Han tycker att det är ”häftigt” att jobba i en organisation där 2 300

personer arbetar så mycket och på så professionellt utan att ha betalt.
Förra året hade man, i hela Sverige, 1 100 räddningstjänstuppdrag och agerade sjöambulans vid 652 tillfällen.
Utöver det gjordes 3 300 förebyggande utryckningar och 1 500 övriga uppdrag – som att hjälp medlemmar med motor- eller rigghaverier.
– Vi bistår ju även vid bränder och miljöfarliga utsläpp, så det finns att göra, säger Thomas.
Förutom de mer akuta ambulanstransporterna hinner de med tre bogseringar under det dygn som DN håller ögonen på dem. Antalet flytetyg de ska hålla reda på har inte bara ökat i antal, utan även i antalet sorters farkoster. Fler kajaker, fler kitesurfare, fler vattenskotrar och fler paddelsurfningsbrädor har skapat nya utmaningar.
– Sedan har vi alla de jättelika, rosa uppblåsbara flamingoformade badleksakerna som blivit väldigt populära. Harmlöst kan man tycka, men när de sliter sig och guppar omkring på havet knyter det sig i magen på

en sjöräddare – saknas någon person? Ett barn?
Thomas och Per är garvade och erfarna, de tar det mesta med ett stort lugn, men förnekar inte att årets hittills blåsiga sommar också bjudit på adrenalinkickar som fått dem på tå.
Fick de önska sig något vore det förstås att ingen vare sig förolyckas eller skadas till sjöss.
– Glöm inte flytvästen. Lär dig - navigera, läsa sjökort – och förbered dig på att det värsta kan hända. Ett extra ankare kan vara en livlina, säger Thomas.

– Lite respekt skulle inte vara fel heller. Både för andra och för vädrets makter, tillägger Per.
Sedan skriver de, som de allt som oftast gör, på den Facebooksida där man kan följa deras arbete: ”Ta det varsamt på sjön, och hjälp oss gärna att hjälpa er, genom att tipsa era vänner och bekanta om medlemskapet hos oss.”

Ulrika By
ulrika.by@dn.se

Fakta. Ideella sjöräddare

Sjöräddningssällskapet är en ideell förening som bemannar 72 stationer runt Sveriges kust samt i

Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren, Storsjön och några utvalda sjöar i Dalarna och Kronobergs län. 2 300 frivilliga, det vill säga icke betalda, sjöräddare turas om att bemanna stationerna dygnet runt, året om. Organisationen lever på medlemsintäkter och donationer. 2019 fick man in knappt 200 miljoner. 81 av dessa var medlemsintäkter, 49 var gåvor, 41 testamenterades, 14 kom från Postkodlotteriet och resten kom från företagssamarbeten och stiftelser.

Sällskapet medverkar vid 80 procent av alla fall av sjöräddning i Sverige. Dess främsta uppgift är att rädda liv till sjöss.

Källa: Sjöräddningssällskapet årsbok 2020

Poliser kan få skydd till och från jobbet: ”Ska känna sig trygga”

FREDAG 7 AUGUSTI 2020

De poliser som ska jobba i det nybyggda polishuset i Rinkeby kommer att eskorteras av en extrainsatt polispatrull för få skydd till och från sitt arbete.

– Vi kommer dit med en historik i ryggen av angrepp på polis och på våra fordon. Även om mycket har förändrats vill vi att ny personal ska känna sig trygg, säger Frida Nordlöf, tillförordnad lokalpolisområdeschef i Rinkeby.

Arbetet med att få ett nytt polishus på plats i Rinkeby har varit en långdragen historia. Beslutet om bygget togs 2015, men först 2017 kom arbetet igång. I höst är det dags för invigning. Polistidningen skriver att en fråga som diskuterats flitigt har varit

hur de poliser och civila som ska tjänstgöra på polisstationen ska ta sig till och från sitt arbete på ett tryggt och säkert sätt. Tidningen uppmärksammade frågan 2016 och då framkom att flera poliser tvekade inför att börja arbeta i det nya polishuset. De uppgav att de var rädda för att bli förföljda från jobbet eller få däcken sönderskurna.

– Nu får jag inga signaler om att folk slutar för att vi flyttar hit. De som fått komma hit och se lokalerna är tvärtom väldigt positiva till att få jobba på en fin polisstation, säger Jörgen Ohlsson, projektansvarig för den nya stationen, till tidningen.

En extra kvällspatrull kommer att finnas på plats under hösten för att ”säkra kollegornas väg till och från jobbet” om det behövs. Det handlar inte om att skjutsa hem personal till sina hem utan att, om behov finns, säkerställa att de som jobbar kväll och med kriminella nätverk inte ska råka illa ut på väg hem. Personalen ska kunna parkera sina bilar i en hyrd intilliggande byggnad.

I september flyttar hela verksamheten inom lokalpolisområde Rinkeby in i den

nya fastigheten och kommer då att utgå därifrån i stället för Solna. Frida Nordlöf är tillförordnad lokalpolisområdeschef i området och hon har jobbat som polis i Rinkeby i tio år. Hon känner en stor glädje över att äntligen få flytta tillbaka till området.

– Läget ser helt annorlunda ut i dag, flera aktörer har samverkat och gjort Rinkeby tryggare. Hela gatubilden har ändrats, något som även medborgarna noterar, säger hon till DN.

Varför behövs poliseskort för poliser?

– Vi kommer dit med en historik i ryggen av angrepp på polis och på våra fordon. Även om mycket har förändrats vill vi att ny personal ska känna sig trygga.

– Vi som har jobbat i området tidigare vet hur mycket bättre det blivit, men de som flyttar dit för första gången känner sig mer otrygga. Så initialt så börjar vi så här för att få en bild av läget. Vi har inte riktigt bestämt hur vi ska använda den nya resursen, det får vi se.

Frida Nordlöf beskriver poliser som en extra utsatt grupp som inte ska behöva känna sig otrygg

på sin fritid och på vägen till och från arbetet.
– Vi har redan polisbrist i Sverige, folk vill inte att deras anhöriga ska bli poliser för att det upplevs som ett så utsatt jobb. Och vi behöver fler poliser – inte färre. Det är viktigt att vi får med den personal vi har, det är svårt att ersätta poliser med mycket kunskap, och om extra säkerhet bidrar till att folk vill stanna kvar så är det inte ett svårt beslut att ta.
De senaste åren har antalet anmälda narkotikabrott i Rinkeby minskat. Det senaste året har även andra brottskategorier, som brott mot person, minskat i området. Något som troligen är kopplat till pandemin. Beträffande den grova brottsligheten har dock inga skillnader kunnat noteras.
Frida Nordlöf säger att hon ofta hör åsikter som att polisen borde lämna områden som Rinkeby.
– 99 procent av alla som bor där är hederliga medborgare och det är dem vi jobbar för. De kriminella är inte de som ska sätta standarden. Vi kan inte lämna områden och låta de kriminella krafterna ta över, säger hon.

Vad är det mest utmanade med att jobba som polis i Rinkeby och vad är fördelarna?

– Det är ett område där det är väldig mycket brott och utsatthet. Nackdelarna är att det periodvis är tufft, ett högt tryck från många håll, medborgare som vill ha hjälp men som vi inte har resurser att hjälpa, och skjutningar som påverkar många. Men det är även ett område där man mycket tydligare ser resultat av det man gör. Det ger verkligen energi att se att man gör förändring.

Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se

Linda Hjertén
linda.hjerten@dn.se

Migrationskommittén klar – men oenigheten består

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Migrationskommitténs arbete slutade i stor oenighet. Endast Socialdemokraterna ställer sig bakom slutförslaget, om hur en långsiktigt hållbar migrationspolitik ska se ut, i sin helhet.

– Ingen vet hur det här ska kunna komma igenom riksdagen, säger Maria Malmer Stenergard (M).

Under fredagen höll Migrationskommittén sitt sista möte. Sedan tidigare var det känt att riksdagspartierna inte har kunnat enas om ett gemensamt slutförslag som en majoritet kan stå bakom. Istället har de fått rösta om de 26 olika delarna var för sig.

– Det blev till slut ett väldigt tunt betänkande som kommer leda till

att vi bibehåller nuvarande nivåer på invandring, säger Maria Malmer Stenergard, migrationspolitisk talesperson för Moderaterna.
– Ingen vet hur det här ska komma igenom riksdagen. Min personliga övertygelse är att det krävs en annan regering, med en helt annan vilja för att få på plats en hållbar och långsiktig politik.
Socialdemokraterna har tidigare förhandlat med M för att få till en bred överenskommelse, men i början av juli föll förhandlingarna samman då de inte kunnat komma överens om någon siffersatt gräns för asylmottagandet. Några sådana förslag finns inte med i slutförslaget.
– De har sagt sig vilja ha ytterligare förhandlingar, men några sådana propåer har inte vi fått, säger Maria Malmer Stenergard.
Socialdemokraternas Rikard Larsson beklagar att kommittén inte har lyckats komma överens om en lösning som en majoritet kan stå bakom.
– Men jag konstaterar att de förslag som finns ligger nära den tillfälliga lagen, säger han och

nämner bland annat att tidsbegränsade uppehållstillstånd föreslås bli ny huvudregel och att egen försörjning krävs för att beviljas permanent uppehållstillstånd.
I början på september ska betänkandet lämnas över till regeringen.
– De partierna som inte vill ha tillbaks den gamla mer generösa utlänningslagen måste ta sitt ansvar för att få på plats den politik som vi står bakom – det vill säga en fortsatt rätt så stram politik, men samtidigt en politik som ger skydd till de människor som flyr och har skyddsskäl, säger Rikard Larsson.
Annika Hirvonen Falk, från regeringspartnern Miljöpartiet, är missnöjd med flera av migrationskommitténs förslag och nämner bland annat försörjningskravet.
– Ungdomar som läser på gymnasiet kommer inte kunna få permanent uppehållstillstånd om de inte skaffar heltidsjobb. Det riskerar att pressa människor som skulle kunna studera till att istället ta första bästa enkla jobb. Samma sak kommer att gälla för de som skulle kunna läsa en

högskoleutbildning, säger hon och fortsätter:
– Man säger att det är åtgärder som ska bidra till integrationen, men jag tror att det kommer ha precis motsatt effekt. Vi har försökt få gehör för en annan linje, men det gick inte igenom.
Kommittén kommer också att lämna förslag om att förändra villkoren för anhöriginvandring. Tanken är att de ska vara tidsbegränsade och förlängas två år i taget. Först efter sex år kan ett permanent uppehållstillstånd beviljas om vissa krav uppfylls.

Annika Hirvonen Falk menar att det kan få stora konsekvenser för våldsutsatta kvinnor i nära relationer.
– De krav som ställs är väldigt höga. Min stora oro är att det kommer leda till att färre vågar söka hjälp och lämna en våldsam relation för att de helt enkelt är rädda för att de blir utvisade då.

Stefan Bjarnefors

Fakta. Migrationskommittén

Förra sommaren bjöd regeringen in samtliga riksdagspartier att delta i utformningen av Sveriges nya migrationspolitik efter 2021.

Den nya migrationspolitiken ska enligt regeringen vara långsiktigt hållbar, human, rättssäker och effektiv.
Kommittén ska ta ställning till:
Om skyddsbehövande ska få tillfälliga eller permanenta uppehållstillstånd och hur långa de tillfälliga tillstånden i så fall ska vara. Tidigare var permanenta uppehållstillstånd huvudregeln i Sverige, men efter flyktingkrisen 2015, då 163 000 sökte asyl här, skärptes asyllagstiftningen till EU:s miniminivå och tillfälliga uppehållstillstånd blev regel.

Om man ska återinföra en humanitär skyddsgrund för ömmande fall som annars inte skulle kunna få asyl. Det är något som MP, C och L drivit på för och fått igenom i 73-punktsprogrammet med S.
Vad som ska gälla för anhöriginvandring, inklusive vilka försörjningskrav som ska gälla om någon som har beviljats uppehållstillstånd vill ta hit sin familj.
Källa: Regeringen

28-åring åtalad för dubbelmord

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

En 28-årig kvinna åtalas för mord på ett äldre par i västgötska Hjo i mars i år. Kvinnan har vid en psykiatrisk undersökning funnits ha allvarliga psykiska problem. Hon hade en nära relation till det mördade paret och har tidigare gjort vissa medgivanden.

– Men hennes inställning är att hon förnekar brott, säger åklagaren Jenny Karlsson.

Den 28-åriga kvinnan är blodig när en förbipasserande hittar henne på marken i Hjo, det lilla västgötska samhället vid Vätterns strand som är känt för sina många Villa Villerkulla-villor.

I ett av de vackra trähusen ligger en kvinna i 60-årsåldern och hennes drygt 70-årige make mördade. Det är 28-åringen som visar polisen till brottsplatsen. Hon grips direkt, misstänkt för

mord alternativt dråp. På fredagen väcktes åtal vid Skaraborgs tingsrätt.
Brottsrubriceringen är mord.
Kvinnan har under utredningens gång medgivit att hon varit inblandad i parets död, men hon nekar till de brottsmisstankar som riktas mot henne och hävdar att hon inte haft något uppsåt att döda.
I samband med medgivandet fattades beslut om att 28-åringen skulle genomgå en stor rättspsykiatrisk undersökning.
Rättsmedicinalverkets bedömning är att hon vid tillfället för brottet led av en allvarlig psykisk störning.
– Jag tror inte att det kommer att påverka processen särskilt mycket utan rättegången kommer att ske som vanligt, säger åklagare Jenny Karlsson.
– Hon har i förhör gett en beskrivning om i vart fall delar av händelseförloppet.
28-åringen har länge haft psykiska problem. Hon åtalades 2017 för olaga förföljelse sedan en tidigare partner anmält henne för att ha skickat en stor mängd ovälkomna sms, mejl och Facebook-meddelanden.

Rättegången om förföljelse fullföljdes aldrig, men utredningen innehåller en många texter som visar på 28-åringens förhållande till det mördade paret.

Där skriver kvinnan, som fram till i januari i år hade en manlig identitet, att hon har lidit av psykiska besvär under en stor del av sitt liv och att hon lastar paret för sina problem. I polisförhör säger anhöriga till paret att de under en tid upplevt ett hot från 28-åringen.

Åklagaren anser att den tekniska bevisningen i fallet är god och att den binder kvinnan till de två morden.

DN har talat med 28-åringens advokat som helt avböjer att kommentera åtalet.

Carl Cato
carl.cato@dn.se

Föräldrar överväger att hålla barn hemma

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Göteborg. Skolstarten närmar sig för elever runtom i landet. I Göteborg fortsätter föräldrar till elever som är missnöjda med sina skolplaceringar att kämpa för förändring.

Nu överväger föräldrar att hålla sina barn hemma från skolan i protest.

Det var avståndet fågelvägen som knappades in i det dataprogram som fördelade elever mellan Göteborgs skolor inför höstterminen. Resultatet blev att barn placerades på skolor som låg på andra sidan höga berg och motorleder – eller Göta älv. När detta blev känt under våren utlöstes en våg av protester bland elever och föräldrar.

– Barn är ju inga fåglar, sa Svante Skoglund, pappa till femåriga Ellen, till DN i maj. Dottern hade

då placerats på Mossebergsskolan på Guldheden, som på kartan ser ut att ligga nära hemmet i Högsbo. För den som går till fots ligger nio andra skolor närmare.
När höstterminen nu närmar sig har missnöjda föräldrar skrivit under ett brev med budskapet att de är beredda att hålla sina barn hemma från skolan om vissa krav inte uppfylls. Johanna Edqvist, förälder till en 13-åring som fått 45 minuters resväg till skolan, har tagit initiativ till namninsamlingen.
– Det vore väldigt tråkigt med en skolstrejk, det är ingen som vill hålla barnen hemma. Men det här är en sista utväg.
Skolförvaltningen har inte gjort sitt jobb, det här är ett totalt fiasko, säger hon.
Grundproblemet med placeringarna i Göteborg är att det finns för få skolplatser i bland annat Majorna–Linné. När elever från dessa områden placeras på skolor i andra delar av staden tränger de undan de elever som bor närmare dem.
I juni träffade DN 12-åriga Nikolina Hansson-Dahl Martinovic, som bor i Majorna och har fått en plats på

Santosskolan på Lindholmen. Skolplaceringen hon var missnöjd med stod högst på 13-åriga Levina Ternulfs önskelista. 13-åringen hade i stället fått plats på Gamlestadsskolan, till skillnad från de tidigare klasskompisarna som hamnat på Santosskolan.

– Jag har en klump i halsen hela tiden, sa Levina Ternulf då till DN.

Nu har Nikolina Hansson-Dahl Martinovic fått en plats på en friskola närmare hemmet, och Levina Ternulf har fått beskedet hon längtat efter – en plats på Santosskolan.

Andra föräldrar och elever fortsätter att hoppas på förändring. De som skrivit under namninsamlingen kräver att antalet platser på populära skolor utökas med hjälp av tillfälliga lokaler. Grundskoleförvaltningen har undersökt detta alternativ, men kommit fram till att det inte är möjligt, säger Nils Kaiser, tillförordnad avdelningschef på förvaltningen.

– När det gäller paviljonger tar det cirka nio månader för att godkänna bygglov och få allt på plats. Vid vissa skolor finns det

ingen möjlighet att få bygglov, säger han.
Nils Kaiser säger att förvaltningen fortsätter att arbeta med skolbyten fram till skolstarten, för att så många elever som möjligt ska kunna erbjudas en plats de vill ha.
I skrivande stund har föräldrarnas namninsamling 364 underskrifter. Men hur många som faktiskt planerar att hålla sina barn hemma om kraven inte uppfylls är oklart. Flera av de som DN har pratat med säger att de sympatiserar med familjer som gör det, men att de inte vill riskera att barnet missar skolstarten.
Johanna Edqvist säger att hennes dotter kommer att få bestämma själv hur hon vill göra. Enligt skollagen kan en vårdnadshavare som inte tar sitt ansvar för att ett barn går i skolan straffas med vite. Men Johanna Edqvist tycker inte att det är rimligt att prata om skolplikt i nuläget.
– Kommunen har också en plikt, att fixa fram bra skolplatser. Det borde inte vara upp till föräldrarna att lösa detta. Barnen har också rättigheter, till utbildning, trygghet och hälsa.

Nils Kaiser på grundskoleförvaltningen i Göteborgs stad säger att det är skolans ansvar att ta kontakt med vårdnadshavare om en elev skulle vara frånvarande vid terminsstarten.

– Om eleven inte kommer till skolan, gör skolan en utredning om vad orsaken till frånvaron är. Sedan ska skolan redogöra för de insatser skolan gör för att få eleven att komma till skolan.

Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se

Fakta. Skolplaceringarna i Göteborg

Sedan fågelvägen, i stället för gångvägen, varit utgångspunkt när elever fördelats mellan Göteborgs skolor har tusentals ansökt om skolbyte. Föräldrar och elever har även kritiserat placeringar som inneburit att elever hamnat på skolor där ingen av deras tidigare klasskompisar ska gå.

Inför årets hösttermin har 970 av stadens 12 000 skolplaceringar överklagats. 325 av eleverna har fått en ny placering.

2 100 elever har i ett senare skede ansökt om skolbyte.

Omkring 500 av dessa har fått nya erbjudanden.

Inga nya dödsfall i covid i Sverige

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Sedan i torsdags har inga nya personer med bekräftad covid-19 rapporterats döda i Sverige. I stället är det tre färre avlidna i den sammanlagda statistiken än i torsdags, sedan gårdagens siffror har reviderats nedåt.
Totalt uppges 5 763 smittade personer ha avlidit, enligt

Folkhälsomyndighetens senaste statistik.
82 323 personer har bekräftats smittade, vilket är 356 fler än i torsdags.
TT

Fyra års fängelse för upprepade barnvåldtäkter

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

En man i 40-årsåldern döms till fyra års fängelse av Malmö tingsrätt för upprepade barnvåldtäkter och sexuellt ofredande.

Flickan är under 15 år och närstående till mannen. Övergreppen har skett under våren och gripandet skedde mitt i natten i mannens villa, eftersom polisen fått larm om att han regelbundet förgrep sig på flickan och ville stoppa fortsatt brottslighet.

– Domen bygger på flickans egna uppgifter i kombination med DNA och det hon berättat för sina två kamrater under resans gång, säger rådmannen Lars-Ola Högsborn till Sydsvenskan.

TT

Kvarlevor upptäcktes efter stugbrand

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Polisen har hittat kvarlevor av en människa efter en brand i en sommarstuga söder om Sösdala, skriver Kristianstadbladet. Branden upptäcktes under onsdagsförmiddagen och

räddningstjänst och polis larmades. Byggnaden gick inte att rädda, men räddningstjänsten förhindrade branden från att spridas till en närliggande byggnad.
Nu är polisens tekniska undersökning på platsen färdig och kvarlevor har hittats i resterna av stugan.
TT

Nytt vargangrepp i Småland

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Under natten till fredagen angreps en fårhage av varg i Gislaveds kommun, enligt P4 Jönköping.
Det är den nionde vargattacken i Småland och Västra Götaland sedan i maj.
Fredagen den 31 juli beslutade länsstyrelserna i Jönköping och i Västra Götalands län om

skyddsjakt på varg efter sommarens angrepp. I veckan kom besked att skyddsjakten ställs in, åtminstone tillfälligt, efter att överklaganden inkommit in till förvaltningsrätten. Länsstyrelserna tror att angreppen kommer från en och samma vargindivid som har rört sig söderut i landet för att söka en partner och eget revir.

TT

Kritik mot inställt högskoleprov

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Universitets- och högskolerådets (UHR) beslut om att ställa in höstens högskoleprov väcker reaktioner. Roger Haddad (L) tycker att regeringen borde gå emot beslutet.

– Högskoleprovet måste genomföras inom ramen för

Folkhälsomyndighetens ramverk, men att helt ställa in igen är jag kritisk till, säger han.
– Regeringen måste göra sin egen bedömning och meddela att högskoleprovet ska genomföras i höst och detta snarast, säger Roger Haddad, Liberalernas skolpolitiska talesperson.
Matilda Ernkrans (S), minister för högre utbildning och forskning, säger att hon delar frustrationen men att det inte är aktuellt att kringgå myndighetens utredning, som blev offentlig på torsdagen.
– Regeringen skulle kunna ta ett sådant beslut, men det vore ganska ingripande och jag tycker att man måste problematisera frågan lite mer än så. Alla de 21 lärosäten som är ansvariga för att hålla provet säger samfällt att de inte klarar av att genomföra det i höst, och då måste man lita på det, säger hon.
I juni förra året lämnade UHR en utredning om högskoleprovets eventuella digitalisering till regeringen. Myndigheten uppskattar att digitaliseringen till en början skulle innebära ökade kostnader på ytterligare 20 miljoner kronor per år, men att

satsningen skulle löna sig inom 15 år.
– Den visar att det är ett stort utvecklingsarbete, men det låter sig göras. Det är en kostsam utveckling och det är regeringen som behöver bekosta den, säger Carina Hellgren, som är enhetschef på UHR.
Enligt myndighetens beräkningar hade det tagit mellan fyra och fem år att digitalisera högskoleprovet.
– Det är ingen quick fix, men det går att göra och det måste göras för eller senare, frågan är bara när, säger Carina Hellgren.

Matilda Ernkrans menar att digitaliseringen inte diskuterats som en lösning på de problem som finns i samband med pandemin.
– Nej, det har inte varit uppe i den dialog som vi haft, utan dialogen har handlat om att de som är ansvariga för att hålla högskoleprovet ska göra allt de kan för att se till att provet ska kunna genomföras i höst. Och vi har sagt att kan vi från regeringens sida vara behjälpliga så är vi det, säger hon.

Lovisa Ternby
lovisa.ternby@dn.se

Försiktig ökning: 300 000 fler flög SAS i juli

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

SAS trafiktal stiger försiktigt men är fortfarande långt efter jämfört med förra sommaren. Samtidigt presenterar bolaget framsteg i arbetet med den rekapitaliseringsplan som ska rädda dem ur den ekonomiska krisen.

I takt med att fler länder lättat på restriktioner och rekommendationer under sommaren har SAS långsamt kunnat skala upp sin verksamhet. I juli flög 300 000 fler med bolaget än i juni, visar de senaste trafiktalen från SAS.

Jämför man med juli förra året är det fortfarande 76 procent, eller 2,5 miljoner, färre som rest med bolaget. Det är något bättre än de 90-procentiga tappen som både Norwegian och Finnair redovisat

för samma jämförelseperiod den här veckan.
Siffrorna ligger i linje med bolagets förväntningar, konstaterar vd Rickard Gustafsson i en kommentar i ett pressmeddelande.
– Vi märker en fortsatt långsam återhämtning av efterfrågan, i linje med våra förväntningar. När efterfrågan sakta återkommer, är vi glada att successivt kunna öka vår verksamhet, samtidigt som vi säkerställer en säker reseupplevelse för våra kunder och medarbetare, säger han.
På fredagsmorgonen meddelade SAS också att de gjort framsteg i den rekapitaliseringsplan de arbetar med för att säkra den hårt sargade ekonomin i bolaget.
Flera av de större innehavarna av så kallade hybridobligationer och obligationer – en slags fordran med ränta – har gått med på en principöverenskommelse.
Överenskommelsen som nu träffats har godkänts av SAS styrelse men måste också godkännas av aktieägarna på en extrainsatt bolagsstämma innan planerna kan bli verklighet.
Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Hamburger-kedjorna har tjänat på Sveriges strategi

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Pandemin stoppade världens aptit för hamburgare – men inte lika mycket i Sverige. Även här sticker svenskarnas beteende ut jämfört med omvärlden.

Att trängas i långa köer för att knapra pommes frites var inte längre särskilt frestande när pandemin slog till i våras.

– Under andra halvan i mars och april var det en ganska dramatisk omsättningsminskning. Men från och med andra halvan av april har vi successivt återhämtat oss, och totalt sett är vi nu i princip på fjolårets siffror, säger Max vd Richard Bergfors.

Konkurrenterna McDonalds och Burger King beskriver liknande förlopp.

Men jämfört med andra länder har de svenska hamburgerätarna stuckit ut under våren.
– I länder där man stängt ner helt finns tydligare faser, först försvann all försäljning med total nedstängning, och när man åter öppnade upp helt så återhämtade sig försäljningen. I Sverige avtog försäljningen aldrig helt men den har heller inte återhämtat sig lika tydligt som på andra marknader, säger Daniel Schröder, marknadschef på Burger King.
Max, som är verksamma i Sverige, Norge, Danmark, Polen och Egypten, har sett en liknande skillnad, med ett mindre tapp och en mindre tydlig återhämtning.
McDonalds framhåller däremot att Sverige är en av de marknader i världen som gått bäst under pandemin.
– Sverige har valt att hålla igång samhället och tillåta verksamheter att hålla öppet, så länge vi tar ansvar och anpassar verksamheten, vilket vi är glada för. I en del andra länder har restauranger fått hålla stängt, säger McDonalds Sverige-vd Joachim Knudsen.
TT

Bredbandsföretag skickade erbjudande – i form av faktura

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Anmälningarna strömmar in till Konsumentverket sedan bredbandsföretaget Open infra skickat fakturor på en årlig nät- och serviceavgift, som de själva menar är ett erbjudande.

– Det enkla svaret är att man inte får göra så, säger Magnus Karpe, jurist på Konsument-verket.

I ett medföljande brev skriver företaget att avgiften är obligatorisk eller kommer bli obligatorisk nästa år.

– Jag tycker inte att det är tydligt att avgiften är frivillig. Verkligen inte, säger Johan Genberg Safont, en av de som anmält marknadsföringen till Konsumentverket.

Sedan januari i år har Konsumentverket fått in 56 anmälningar mot företaget Open infra, som tidigare gick under namnen Stadsnätsbolaget, Öppna

stadsnät och Svensk infrastruktur. Sammantaget har 93 anmälningar riktats mot företagen sedan i fjol.
Redan 2011 anmäldes företaget Svensk infrastruktur till Marknadsdomstolen av konkurrenten Telia. Telia ansåg att företaget lockat med pris efter rotavdrag, utan att visa hur beräkningen gått till. Domstolen förbjöd Svensk infrastruktur att fortsätta med lockbetet, och varnade med ett vite på en miljon kronor om bolaget gjorde överträdelser. Fem år senare slog Hovrätten fast att Svensk infrastruktur slapp betala beloppet efter ännu en tvist med Telia.
Även i år rör merparten av anmälningarna till Konsumentverket vilseledande marknadsföring. Anmälarna beskriver hur de fått fakturor på ett belopp som ska vara företaget tillhanda inom 30 dagar. DN har tagit del av några av fakturorna, där det framgår att invändningar ska göras inom ett visst datum. Avgiften är dock frivillig och fakturan ska ses som ett erbjudande, menar företaget.
Sven Hålling på Open infra tycker

att det är olyckligt om texten har missuppfattats.
– Det som står på fakturan är standardtexter som alltid står. Då är det ju synd om det uppfattas som otydligt, säger han.
Johan Genberg Safont kontaktade Open infra efter att flera i hans bostadsrättsförening fått ett brev där det stod att avgiften är obligatorisk enligt avtal. Ingen förstod vilket avtal som avsågs, inte heller han. Open infra svarade snabbt att de inte skulle behöva betala eftersom avgiften var frivillig.

– Det var inte så att de bråkade, men skrivningarna var gjorda på ett sådant sätt att det kändes som att de bara var ute efter att försöka få folk att betala någonting som de inte behöver. Det var inte skrivet som ett erbjudande utan som något man ska betala, säger han.
Enligt marknadsföringslagen ska marknadsföring presenteras så att det tydligt framgår att det är just marknadsföring. Vilseledande sådan är förbjuden, och om informationen är oklar eller obegriplig jämställs det med att information utelämnats.

I ”svarta listan” över förbjudna affärsmetoder, ett tillägg till lagen, framgår dessutom att det är förbjudet att inkludera en faktura som ”ger konsumenten intryck av att han redan har beställt den marknadsförda produkten när så inte är fallet.”

– Vad jag förstår har det i de här fallen inte skett någon beställning, och då hamnar man i en bedömning av om fakturan ger det intrycket, säger Magnus Karpe.

Konsumentverket har ännu inte tagit ställning till anmälningarna.

– Det är möjligt att vi öppnar ett ärende mot dem, det beror på hur vi bedömer konsumentnyttan. Vi har fått in många anmälningar, men vi tror ändå att det finns ett mörkertal, så man får gärna anmäla till oss så att vi får en bättre bild av hur det ser ut.

Sven Hålling pekar på att utskicket är en del av en ny rutin och är öppen för att företaget kan bli bättre.

– Vi har verkligen försökt att vara så tydliga vi bara kan. Det här görs bara en gång om året, så det är en ny rutin och det finns en viss förbättringspotential, säger han.

Lovisa Ternby
lovisa.ternby@dn.se

Mycket trängsel i skärgården: ”Kommer troligen bli ett rekordår”

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Nya och gamla kunder trängs vid kajen på båtmacken i Skurusundet. När coronapandemin tvingat stockholmarna att stanna hemma under semestern har fler valt att bli båtägare.

– Det här kommer troligen att bli ett rekordår, säger mackägaren Mille Nylander.

Solen gassar och pumparna surrar. Båtägare köar för att få lägga till vid båtmacken i Skurusundet i Nacka. Vinden ligger på och flertalet båtförare har svårt att komma in till kajen. Elin Björklund och Jessica Segerberg tar emot kunderna med ett ”hej” och en tamp kastad mot fören.

– Vi gick tomma på bensin strax innan tankbilen kom för att fylla på pumparna. I dag vill alla ut på sjön, säger Elin Björklund.
När coronapandemin tvingade stockholmare att göra om sina semesterplaner valde fler att skaffa båt. Redan i maj hade sökordet ”båt” ökat med 175 procent på Blocket jämfört med samma period förra året.
– Det blev en våldsam start det här året med fint väder och många fler båtar än tidigare år. Fler har valt att semestra hemma och så är det många fler nybörjare. Det här kommer troligen att bli ett rekordår, säger Mille Nylander som äger macken, och varvet intill, tillsammans med sin man Björn Nylander.
Paret köpte varvet 1976 och tog över macken 1977. Men varvet etablerades redan 1925 och en mack med vevpumpar fanns redan under 30-talet.
– På varvet arbetade jag och Björn tillsammans, ett tungt jobb där jag blev en riktig varvskärring i en mansdominerad värld. En väldig omställning från att ha varit kontorstjej i stan. Macken blev som en ventil där jag fick träffa

folk, det har varit min grej de senaste 43 åren, säger Mille.
Macken i sundet har fyra anställda, Elin Björklund och Jessica Segerberg arbetar tillsammans den här dagen. Elin har jobbat säsongsvis på macken i elva år och Jessica arbetade sin första dag i maj.
– När corona kom och jag fick färre uppdrag som frilansfotograf blev jag orolig över min försörjning. Samma dag som den tanken kom ringde Elin och frågade om jag ville komma och jobba med henne på macken, och så blev det.

Jessica är brunbränd, men mest på framsidan av kroppen. Hon har aldrig ryggen mot sundet.
– På två månader har jag lärt mig att pump åtta är lite för snabb och att sexan krånglar. Jag vet vilka glassar vi säljer mest av och hur jag vevar en dieselslang så att den rätar ut sig utan att jag behöver flytta på mig. Det passar mig att vara utomhus, att få ta i och jobba med kroppen, säger Jessica.
Jessica avbryter sig själv och springer ut mot kajen, Anna-Greta Lindgren och Ingemar Andersson ska lägga till men vinden drar aktern ut mot sundet. Jessica

kastar en tamp, men repänden piskar i vattnet i stället för att landa i Anna-Gretas Lindgrens hand. Jessica får tag i relingen och kan förtöja båten.
– Äntligen ska vi ut på sjön! Det här är vår artonde sommar med båt, och vi ser många fler båtar ute den här sommaren. Men båtfolket sköter sig, vi brukar få städa på öarna vi lägger till vid men nu är det inte lika ofta vi behöver plocka andras skräp, säger Anna-Greta Lindgren.
Paret har tankat klart och ger sig i väg mot Finnhamn i Stockholms norra skärgård. Men först plockar Anna-Greta in fendrarna, hon vill inte att de ligger på utsidan av båten när bilden ska tas. Det är viktigt.
När Jessica är ute och tar emot kunder som vill lägga till tar Elin betalt inne i butiken. Hon försöker äta sin lunch men avbryts gång på gång av kunder som vill köpa glass, betala för bensin eller låna nyckeln till toaletten.
– Tio av mina vänner har jobbat på macken under de elva somrar jag jobbat här. Själv tog jag över min vän Jonas anställning, trots att jag inte ens är båtintresserad. Jag vet inte om jag skulle kunna

köra båt, men jag vet hur folk borde köra och kan ge bra tips till den som vill lära sig att lägga till. Kan man bara dubbelt halvslag och är redo att hugga i så klarar man sig här, säger Elin.
Lunchen försvinner från tallriken i små tuggor. På macken finns alltid något att göra.
– Det här är högsäsong, då jobbar man. Det har inte varit lediga somrar precis. Man sliter och jobbar till sent på kvällen, så äter man, sover man och upp igen, säger Mille.
Den här dagen mäter temperaturen över 25 grader, det är varmt i luften och solens strålar glittrar i vattnet.
– Jag har ett knep jag brukar använda när det är för varmt, säger Elin och går bakom knuten. Hon spolar huvudet under kranen och sätter upp håret i en hög tofs. Håret blir en kylande mössa.
Philip Söderholm kliver av på kajen, Elin räcker honom en en slang och sönerna Vinston, 7 år, och Charlie, 4 år, följer med mamma Josephine Söderholm in på macken för att köpa glass.
– Det är kul med båt, roligt och bra. Det bästa var när vi åkte ring bakom båten och pappa körde

jättefort men jag inte åkte av, säger Vinston Söderholm.
Familjen har varit båtägare i några månader och bor nära macken. Trots det är det första gången de är här. I dag ska de bada och njuta av vädret.
– Det viktigaste är att lära sig att packa smart. Vi kommer nog att skaffa en större båt senare, säger Philip Söderholm.
Elin ser ut över Skurusundet, hon funderar på frågan över vad det är som gör att hon återkommer år efter år till arbetet på macken.
– Det är den familjära känslan, att man får jobba tillsammans med sina kompisar. Jag kan lätt välja att stanna och hänga med Mille en fredagskväll i stället för att gå ut på krogen, det är inte alla chefer man vill göra det med.
Segelbåtar, motorbåtar och vattenskotrar drar förbi genom sundet och drar upp högt svall.
Elin håller upp högra handens alla fingrar. Fem knop, inte mer. Hon gestikulerar med armarna som om hon dirigerar en orkester som måste dämpa sig.
– Det är ingen lekstuga det här, det kan också vara ett farligt ställe att vara på. Man måste veta om det händer något hur man ska

bete sig. Jag har haft turen att ha kalasbra personal här sedan många år, uppmärksamma och ordningsamma. Själv är jag inte här så mycket nu för tiden, jag kan lämna det till Elin som tagit hand om macken de senaste två åren. Och Jessica kom ju i våras, hon är som klippt och skuren för jobbet, säger Mille.

Pi Frisk
pi.frisk@dn.se

Fakta. Båtförsäljning

Båtbranschens intresseorganisation Sweboat har tidigare meddelat att pandemin fått båtförsäljningen att öka kraftigt. Efterfrågan på mindre fritidsbåtar har varit mycket stor. Lars-Åke Redéen på tidningen Båtliv säger till SVT Nyheter att öppna dagstursbåtar som passar för familj och vänner är särskilt populära, även segelbåtar har fått ett uppsving. Intresset för att hyra båt, framför allt beboeliga båtar, har också ökat. Försäljningen av större båtar har däremot gått trögt. Sweboats vd Mats Eriksson säger till TT att det troligen är kopplat till det osäkra ekonomiska läget.

Död person hittades i utbrunnen bil i Fittja

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Under fredagsmorgonen larmades räddningstjänsten om en brinnande bil vid vattenkanten under E4/E20. Vid släckningsarbetet upptäcktes en död person i bilen.

– Vi har ännu inte kunnat identifiera personen på grund av risk att förstöra spår, säger Eva Nilsson vid Stockholmspolisen.

En person hittades död i en utbrunnen bil i Fittja under fredagen. Räddningstjänsten larmades om en brinnande bil – väl på plats konstaterade de att bilen stod halvvägs nedkörd i vattnet.

Bilen var enligt polisens uppgifter helt övertänd. Under släckningsarbetet upptäcker räddningstjänsten att det är en

död person i bilen och polis tillkallas.
– Räddningstjänsten släckte branden men bilen var helt utbrunnen. Vid tillfället då de upptäckte en avliden person larmade de oss. Nu är platsen avspärrad så vi får se var vi hamnar, säger Eva Nilsson.
Förhör hölls med räddningspersonalen i väntan på att tekniker skulle undersöka platsen.
– Eftersom personens liv inte kunnat räddas har polisen ännu inte undersökt platsen på grund av risk att förstöra spår, säger hon.
Då det inte går att utesluta brott i samband med branden har en förundersökning om mord inletts.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

Man döms till maxstraff för grova våldtäkter mot barn

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Södertörns tingsrätt dömer en man i 45-årsåldern för över 200 våldtäkter på två minderåriga flickor. Mannen döms till maxstraffet 14 års fängelse.

– Det är väldigt ovanligt att man dömer ett så långt straff som det går att döma, säger Marcus Ekman, vice chefsåklagare vid Södertörns åklagarkammare.

Övergreppen har ägt rum mellan 2013 och 2019. Enligt domen har mannen begått över 200 våldtäkter på två flickor som var elva och tolv år när de var som yngst. Våldtäkterna ska ha varit så många att varken den dömde eller målsägande kommer ihåg antalet.

– En av målsägarna ska ha slagit larm i början av året. Strax efter det frihetsberövades mannen och han började då själv berätta om

vad som hade hänt, säger Marcus Ekman, vice chefsåklagare vid Södertörns åklagarkammare.
Mannen, som erkänner övergreppen, uppger att de skedde flera gånger i månaden under flera års tid. Men enligt en av målsägarna ska de ha skett dagligen under perioder. Flera gånger har mannen förgripit sig på båda målsäganden samtidigt.
– Han tar på sig ansvaret, men under förhandlingen ville han ändå inte acceptera omfattningen, säger Marcus Ekman.
Han säger att mannen utnyttjade sin ställning för att kunna genomföra övergreppen. För att inte riskera att röja flickornas identitet kan Marcus Ekman inte gå in på om mannen hade någon form av relation till dem.
– Det är förfärliga brott och naturligtvis bedrövligt att det har skett, säger Marcus Ekman.
Utöver övergreppen har mannen även filmat och fotograferat övergreppen. För det döms han till utnyttjande av barn för sexuell posering, grov samt av normalgraden, grovt barnpornografibrott samt barnpornografibrott.

Den dömde mannen är hemmahörande i Botkyrka kommun. Han döms till 14 års fängelse, vilket är maxstraffet för upprepade grova våldtäkter mot barn. Anledningen är att den dömde ska ha befunnit sig i en särskilt utsatt situation och att det finns försvårande omständigheter.

– Det var oerhört många gärningar och det fanns ett flertal försvårande omständigheter. Flickorna var i början av perioden väldigt unga. Den ena av målsägaren har fått utföra två aborter till följd av övergreppen, säger Marcus Ekman.

Ekman säger att han aldrig har varit med om att maxstraffet har dömts ut för brottstypen.

– Det är väldigt ovanligt att man dömer så långt som det går att döma. Det går inte att ge ett högre straff, säger han.

Den dömde mannen ska även betala 550 000 kronor respektive 715 000 kronor i skadestånd till målsägarna. Ett läkarintyg har visat att mannen inte led av någon allvarlig psykisk störning vid brottstillfällena.

John Falkirk
john.falkirk@dn.se

Dela

17-åring döms till sex års fängelse för knivmord

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

En 17-årig ung man döms till sex års fängelse för knivmordet på en jämnårig på T-centralen i vintras. Motivet till mordet är fortfarande oklart – offer och gärningsman kände inte varandra sedan tidigare – men i förhör säger den mordåtalade unge mannen: ”Jag såg de här människorna, de håller på att stirra in i mig.”

Domen föll på fredagen i Stockholms tingrätt och den mordåtalade 17-åringen döms för mord, försök till grov misshandel och narkotikabrott. Tingsrätten anser att straffvärdet uppgår till 15 år, men då den unge mannen var under 18 år vid tiden för brottet döms han till sex år. Rätten anser dock att brottet är så pass allvarligt att straffet bör avtjänas i fängelse och inte på en ungdomsvårdsanstalt.

Av övervakningsfilmen från händelsen framgår att den dömde 17-åringen hoppade och tog sats innan han angrep offret. Av den skriftliga utredningen framgår även att huggen varit kraftfulla och att de gått igenom flera lager kläder samt penetrerat muskler, revben och inre organ. Rätten skriver att den morddömdes handlande präglades av en hänsynslöshet.

Det krävdes många förhör innan den nu dömde 17-åringen började prata om händelsen. I början påstod han sig inte minnas någonting, men efter ett antal förhör erkände han att han knivhuggit en jämnårig ynglig på T-centralen i Stockholm i den 24 februari i år.

Offer och gärningsman hade aldrig tidigare mötts, men denna kväll, när 17-åringen och hans vänner kom upp till perrongen där offret och hans vänner stod, upplevde 17-åringen att de stirrade på honom.

– Jag kollade bort och kollade tillbaks och de fortsatte att stirra in i mig. Jag går fram till han, jag frågar han ”varför kollar du på mig” så säger han ”vadå har du

något problem”, berättar 17-åringen i förhör.
Sedan gick allt snabbt enligt vittnesuppgifter och övervakningsfilmer av händelsen. En kort ordväxling ledde enligt 17-åringen fram till att han fick ett slag i ansiktet och att han då tog fram sin kniv och högg för att skydda sig. 17-åringen menar med att han ska ha uppfattat att de andra killarna hade en kniv, men rätten skriver att han inte i något skede av händelseförloppet befunnit sig i en nödvärnssituation.

Enligt tingsrätten kan några blickar inte anses utgöra ”ett överhängande brottsligt angrepp” som berättigade honom att ta fram sin kniv.
17-åringen och hans sällskap lämnade därefter platsen. Han säger i förhör att han vid det tillfället inte visste om eller var han hade träffat offret med kniven.
Kvar var den knivskurne 17-åringen som med hjälp av en vän lyckades ta sig upp till Vasagatan där han togs om hand av ambulanspersonal. Men trots att de snabbt inledde hjärt- och

lungräddning gick hans liv inte att rädda. Kniven hade träffat honom i hjärtat och han avled senare på sjukhus.
Ytterligare en person, en vän till offret, som blev vittne till händelsen fick lindriga skador. 17-åringen inledde attacken med att hugga mot honom och för det döms han för försök till grov misshandel. Den mördade 17-åringens kamrat har berättat att han inte haft några större besvär av sina skador men att han mått psykiskt dåligt på grund av händelsen och sin väns död. 17-åringen ska betala skadestånd både till honom och till den dödes anhöriga.
Kammaråklagare Marina Chirakova säger att hon är nöjd med tingsrättens beslut.
– Sett till att det är en underårig gärningsman så är jag nöjd med påföljden, säger hon.
Trots förhör med ett stort antal människor har inget direkt motiv till knivmordet kunnat slås fast. Det verkar inte röra sig om mer än den korta ordväxlingen på perrongen som snabbt ledde fram till tumult och det dödliga knivhugget. Förbipasserande på den folktäta perrongen berättar i

förhör hur de uppfattade bråket men ingen verkar ha sett en kniv eller förstått allvaret.
– Trots en lång utredningstid så kunde vi aldrig hitta något annat motiv än bråket där på perrongen, säger Marina Chirakova.
Hon säger att händelseförloppet är väldigt kort, att några ord som utbytts i all hast slutade i tragedi.
– Man känner att det är så meningslöst våld. Det här handlar om unga personer vars liv nu är förstörda. En är död och en får leva med det här resten av sitt liv.
I det sista förhöret med den mordåtalade unge mannen visar förhörsledarna upp filmen från T-centralen. 17-åringen får då frågan hur det känns att se den:
– Jag vet inte vad jag ska säga.
Klump i magen.

Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se
Linda Hjertén
linda.hjerten@dn.se

När pengarna hade huvudrollen i romanen

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

I dag är pengar ett ovanligt ämne för romanen – en gång i tiden var ekonomins effekter ett centralt tema i berättandet. I bortglömda klassikern ”Selambs” skildrar Sigfrid Siwertz vad affärerna och ägandet gör med människorna. Johan Svedjedal återvänder till en roman som fyller hundra i år.

Förlagsreklamen gick till kärnan direkt: ”En Stockholmsroman om pengar, affärer och om människornas lust att äga.” Kortare än så kan Sigfrid Siwertz stora roman ”Selambs” knappast summeras på ett meningsfullt sätt. Den är egoismens och kapitalismens stora krönika i svensk litteratur, en tidsroman och sedeskildring som räknades som en klassiker redan när den kom ut. Nu fyller den 100 år.

Sigfrid Siwertz räknas numera ofta till våra glömda författare, läsvärd främst genom två av romanerna ur ett stort författarskap – ungdomsskildringen ”Mälarpirater” (1911) och tvåbandsromanen ”Selambs” (1920). Visst finns de tillgängliga som e-böcker, men faktiskt inte i tryckt form. Så långt in i skuggornas rike har den en gång hyllade och läste Siwertz hamnat. Litteratursociologer brukar likna de levande klassikerna vid en grupp passagerare på en långfärdsbuss: det finns bara ett begränsat antal platser och nya passagerare kan bara släppas på om någon går av. Just nu ser Siwertz – liksom de flesta andra tiotalisterna – bara baksidan av bussen när den rullar i väg.

”Selambs” utspelar sig decennierna kring förra sekelskiftet. Den är berättelsen om de fem syskonen Selamb, från deras uppväxt som moderlösa på godset Selambshof i utkanten av Stockholm och genom deras vuxenliv. De lever under något av en släktförbannelse, symboliserad av det porträtt av den snåle och

affärshårde förfadern Enoch Selamb som hänger på Selambshof. Berättelsen igenom stirrar hans ögon in i syskonens liv – en påminnelse om att egoismen alltid ska vara deras främsta egenskap. Självviskheten gör de flesta av dem rika, samtidigt som de blir olyckliga och misstänksamma. Men de är bundna till varandra, eftersom Selambshof drivs som ett familjebolag där aktieinnehav och allianser avgör olika beslut. Pappa Oskar är en odugling, knäckt av Enochs hårda uppfostran och sedan av hustruns död i barnsäng. Egendomen sköts av en förvaltare som lurar familjen på pengar. Men han blir genomskådad av äldste sonen Peter som manövrerar sig till posten som förvaltare – ett uppdrag som han sköter med list, siffersinne och habegär. Affärerna är goda, i regel med något på sidan åt honom själv, och han blir snart känd som Peter Basen. Någon trevlig person är han inte – ”en grov, svankryggig, tungt stövlande underhuggartyp”, med listiga björnögon och ”en viss grinande godmodighet och punschsentimentalitet”. När han

klär sig i frack till finare middagar liknar han en utklädd dräng. Gården förfaller medan Peter blir allt rikare.
Äldsta dottern Hedvig är mer asketisk. Hon tycker så illa om syskonkretsen att hon försvinner från Selambshof för att bli sjuksköterska. Så småningom blir hon hemsköterska till en stormrik ung estet som lider av tuberkulos (han är uppvuxen på en granngård till Selambshof). Mellan dem utspelar sig en kärlekshistoria där den tillknäppta Hedvig en tid utvecklar stor sensualism. När hennes make dör ser hon till att han inte gör den stora konstdonation han har tänkt sig: hon yttrar helt enkelt lögnen att hon är gravid. Hon blir en rik änka, med åren allt snålare och -maniskt rädd om sina pengar.
Andra dottern Laura förälskar sig lämpligt nog i en rik son i en annan granngård, hennes och Peters bäste vän Herman. Snart ser hon äktenskapet som en maktkamp där hon systematiskt bryter ner Herman och sedan skaffar sig en lukrativ skilsmässa. Sonen Georg får hon med sig, fast hon egentligen avskyr att ha barn.

Och Peter ser till att till vrakpris lura av Herman mark för tomtexploatering, ett inköp som underlättas av att Peter har undergrävt Hermans affärer med listiga kommentarer i olika sammanhang. Herman emigrerar till USA och Peter gör stora pengar på byggandet av vad som blir en halvslum, en stadsdel där nästan inga kostnader har lagts på sanitära åtgärder och där fylleri och epidemier regerar. Under Stockholms expansion de första decennierna av 1900-talet blir Peter en klassisk ”tomtjobbare”, en som gör vinster på att köpa och sälja tomtmark och fastigheter. Han är en urbaniseringens parasit som njuter av att se den lukrativa förfulningen omkring sig. För de samtida läsarna var det extra pikant att ”Selambs” hade tydliga inslag av nyckelroman, där miljöer och personer hade lätt igenkännbara förlagor.
Näste man i syskonskaran är Stellan. Han är charmig, äventyrslysten, ständigt med dåliga affärer. Stellan blir militär av det festande och kvinnojagande slaget, en attraktiv ungkarl i dåtidens umgängesliv – och en hasardspelare. Efter åratal av

utsvävningar och skulder gifter också han sig rikt. Bruden får han efter kortspel med en rival, där förloraren lovar att ge sig av. Stellan vinner med hjälp av ett märkt kort.
Det femte barnet heter Tord. Han är en enstöring, konstnärligt intresserad och naturmänniska. Syskonen ser honom mest som ett problem. Han blir frånlurad sina aktier i familjebolaget och placeras på en skärgårdsö med sin norska hustru. Där blir han mer och mer misstänksam, fördriver andra från ön, hatas av omgivningen och lever till sist som kringströvande, skarpskjutande vilde. Till skillnad från de fyra andra är Tord föga intresserad av pengar. Men hans egoism brinner lika stark.
Runt de fem syskonen cirklar en mängd andra personer som kommer tillbaka flera gånger i berättelsen. Bland dem finns förmyndaren Hermansson, som lär Peter ekonomiska och juridiska trick av stor affärsnytta, dennes son Herman, som blir Lauras förste make, och pigan Frida, som väcker Peters sexuella lust i ungdomen och som årtionden senare föder honom ett

utomäktenskapligt barn. Han begår mened för att slippa betala underhåll för sonen, men testamenterar till sist sin förmögenhet till denne. Testamentet blir portalen till en arvsprocess och nya olyckor. Viktigast av dessa bipersoner är affärsjuristen och häradshövdingen Jacob Levy. Från utseende till psykologi är han en klassisk judekarikatyr (det finns flera sådana på annat håll hos Siwertz). Som det heter i romanen: ”Han var ett internationellt väsen med chansen till hem och penningen till fosterland.” Som affärsman är Levy lika långsiktig som obönhörlig. Han hjälper syskonen Selamb med deras bolag och vill nog gärna gifta sig med Hedvig, men intrigeras slutligen bort. Innan dess har Levy dock hunnit ge berättelsen dess ekonomisk-historiska sensmoral. Peters skojaraffärer och tomtjobberi tillhör en förgången tid, fastslår Levy. ”Före 1905 trodde vi att affärer – det var att lura varandra och staten. Ja, jag trodde det också. Men nu är det omodernt, ohjälpligt omodernt. Nu har man äntligen förstått, att de verkligt

lukrativa affärerna, det är de positiva, där penningen verkligen gör en insats … Aktier alltså, industriaktier.”
Som Per-Olof Mattsson har påpekat i en studie av romanen representerar Levy här den moderna kapitalismen, den där pengarna alltid måste befinna sig i rörelse, och där affärerna inte tar någon hänsyn till hembygd eller nation. Medan syskonen Selamb är ättlingar av en lokal agrar ekonomi är Levy den internationella urbaniteten personifierad.

Skildringen av Jacob Levy görs med grova streck – så grova att det kanske har bidragit till att romanen inte finns i tryck. Men metoden präglar också mycket annat i ”Selambs”. Där finns en dragning till övertydlighet och renodling, till att låta människors handlande styras av en enda överordnad egenskap. Visst kan personerna rymma motsättningar, men sällan större komplikationer än att två principer kämpar om herraväldet. Personteckningen påminner ofta om den om populärfiktion eller tv-serier – enkel, effektiv och medryckande.

Syskonen Selamb är besatta av ägandet som princip. Tillsammans utforskar de den ekonomiska egoismens avarter och deras känsloliv har i sin tur den ekonomiska beräkningens logik. Laura lär sig snabbt att se sin skilsmässa som en lönsam affär, Hedvig fylls av starka känslor inför sitt giftermål först när hon inser hur rik hon kommer att bli. Sedan Stellan har gift sig till pengar älskar han att vistas i banklokaler, kapitalismens tempel där han kan lyssna till prasslet av sedlar och ljuden från räknemaskinerna. Bara Tords egoism tar inte vägen över pengarna utan via en stolthet och självständighetsiver så grandios att den tar livet av honom. Centralgestalten i denna girighetens syskonskara är Peter. Han har föga intresse av jordbruket på Selambshof. Det han dras till är att göra affärer, som för honom betyder ”smygandet, lurandet, striden, ägandet, penningen”. Han älskar den smutsiga och bullriga storstaden eftersom han där hör ljudet av pengar som rullar, och den stinkande limfabriken tvärs över sjön tycker han luktar gott av

pengar. Tanken på döden skrämmer honom eftersom han ser den som ett ingrepp i sin äganderätt: ”Tänk, platt ingenting äga mer, platt ingenting!” Peter utvecklas till en skicklig affärsman – men en som är för snål för att konsumera eller låta pengarna arbeta. Själva ägandet är tillräckligt. Han är inte ens särskilt intresserad av den makt som rikedomen för med sig. Pengar är för honom snarare föremål i ett spel som han älskar och behärskar – ett som utvecklas till ett parti Monopol i verkligheten där adresserna är bebyggda med slumhus. I grunden är Peter en klassisk girigbuk, en som har förfäder i form av pengaräknande snåljåpar långt upp i Dickens och Balzacs författarskap.

”Selambs” är en roman om ekonomisk omoral, men också en mycket moralisk berättelse. Peter får på slutsidorna sitt straff, samtidigt som de invecklade släktförhållandena gör att det i framtiden möjligen blir en renhjärtad Amerikaemigrant som får uppgiften att rädda släktens rykte. Och i några omdiskuterade slutord förkunnar Siwertz att

”Systemet Selambs bästa tid är förbi” och att det största hotet nu snarast är ”massegoismen” – vilket kan tolkas både som arbetarrörelsen och den moderna kapitalismen.
Pengar och affärsliv var en gång mäktiga inslag i romanlitteraturen, kanske då särskilt i den borgerliga realism som ”Selambs” representerar. Bara några år senare skulle en ny klassiker på området komma ut – Birger Sjöbergs ”Kvartetten, som sprängdes” (1924), med dess inblickar i aktiespekulationernas och rikedomsdrömmarnas psykologi. Också deckarlitteraturen cirklade länge ofta kring frågor om ekonomi, med skulder och arvsförhoppningar som mäktiga drivkrafter bakom brotten. Numera tycks det dock nästan verka fult att tala om pengar i litteraturen. Ja, inte ens i deckarna spelar ekonomiska motiv längre en särskilt stor roll. Naturligtvis finns det undantag från regeln att skönlitteraturen undviker att prata om pengar, men en pengafixerad roman som ”Selambs” ter sig faktiskt allt mer originell ju längre tiden går. Låt

oss tro att bussen inte har gått för sista gången. ”Selambs” är en hundraåring med förmågan att kliva in genom fönstret till nya läsare och göra sig hörd också i vår sköna, nya ekonomi.

Johan Svedjedal
kultur@dn.se

Alamy
Sigfrid Siwertz.

Författaren och poeten föddes 1882 i Stockholm. Han dog 1970. Siwertz debuterade 1905 med diktsamlingen ”Gatans drömmar”. År 1911 kom romanen ”Mälarpirater”, som filmatiserats flera gånger. Siwertz gav ut en lång rad verk och blev 1932 ledamot av Svenska Akademien. ”Selambs” från 1920 blev 1979 tv-serie i regi av Bengt Lagerkvist, med bland andra Björn Gedda och Marika Lindström i huvudrollerna.

Lotta Olsson tipsar

LÖRDAG 8 AUGUSTI 2020

Deckare. En bra deckare ska vara en hisnande bladvändare. Eller ganska stillsamt resonerande, om det är en av de riktigt bra som skriver.

Det är ju roligt när en berättelse drar i väg i högt tempo. En bra deckare ska vara en hisnande bladvändare, man ska inte kunna sluta läsa utan allt hetsigare vända sidorna i jakt på lösningen, och helst glömma bort att andas. Ibland, i alla fall. Som i Cilla och Rolf Börjlinds oemotståndliga ”Fruset guld”.

Ofta är det just tempot som brukar bli ett problem bland en del av de äldre deckarförfattarna. De blir långsammare och mer resonerande med åren, kunnigare och utan den upprörda vrede som präglar många yngre författare. Hos de yngre är världen ofta svartvit, mördaren är ond och offren hjälplösa små lamm, hjältarna har rätt att gå över lagens gränser för att få skurkarna

på fall. En känslomässig och ganska dum inställning, men den brukar fungera som frenetisk tempohöjare.
Och så kommer de där äldre författarna med sitt å ena sidan och å andra sidan som de ibland ältar på alldeles för många sidor. Jag har retat mig på såväl Elizabeth George som Karin Fossum i det fallet, och tyckt att de förklarar så mycket att själva spänningsintrigen går förlorad. Kanske är det jag som har blivit äldre. Och kanske är allt Håkan Nessers fel. När kommissarierna Gunnar Barbarotti och Eva Backman i ”Den sorgsne busschaufförен från Alster” cyklar runt på Gotland och tänker, pratar, ändrar sig och långsamt lägger sitt pussel trivs jag så bra i deras sällskap att jag blir lite arg när boken slutar. Det spelar ingen roll att tempot är på snirklig flanörnivå, det intressanta är det lågmälda samtal som pågår genom hela boken. Barbarotti får en idé, Backman opponerar sig, Barbarotti tvekar lite och Backman utvecklar tankarna. Det är inte så himla djupsinnigt, snarare vardagligt, men gradvis växer en större förståelse fram hos

såväl Barbarotti och Backman som hos läsaren.
”Den sorgsne busschaufförен från Alster” handlar inte bara om själva brottet (om det nu är ett brott? Eller flera? Vad har egentligen hänt?), utan landar i någon slags allmänmänsklig känsla av att förstå det där med skuld och mänskliga tillkortakommanden bättre.

Lotta Olsson
lotta.olsson@dn.se

Amanda Sokolnicki: Vi ser ut att göra om samma misstag inför nästa kris

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Vissa saker går inte att lösa när krisen redan är ett faktum. Då är det för sent att börja tala om beredskapslager, en upprustning av försvaret eller polisen.

Vad drar vi för slutsatser av hur Sverige hanterat pandemin? Det är en fråga vars svar kommer att avgöra hur vi klarar oss i nästa kris. Och som tyvärr inte har fått särskilt uppmuntrande svar.
”Vi visade att man i vardagen inte behöver ha en organisation som är planerad utifrån krig eller kris.” Det är Irene Svenonius (M) fascinerande slutsats (Expressen 12/5).
Medan vårdpersonal slitit ut sig, fått ledigheter flyttade och pass förlängda, är alltså finansregionrådet i Stockholms inställning att det visar att det inte behövdes några marginaler.
Medan äldreboenden vittnat om den akuta bristen på skyddsutrustning, konstaterar en av toppolitikerna i krisens epicentrum att planen höll.
Detta trots att regionerna sedan flera år tillbaka haft ansvar för att upprätta krislager med skyddsutrustning – något som bland annat Stockholm valde att strunta i. När pandemin väl dök upp blev bristen därför ännu mer akut än i andra länder.
Äldreboenden fick veta att sjukhusen prioriterades och tvingades under pandemins mest

kritiska veckor till att jaga utrustning som i efterhand visat sig vara rena bluffvaror. Hur det påverkade smittspridningen på äldreboenden går bara att spekulera i.
Men en sak är säker: Att Region Stockholm inte hade planerat för att klara en kris förvärrade en redan desperat situation. Om Svenonius inte ens inser denna uppenbara läxa nu, så när?
Och hon är inte ensam.
Samtidigt som vi i realtid upplevde hur farligt det är att vara dåligt förberedd meddelade regeringen att samtalen om att skjuta till pengar till försvaret hade brakat samman.
”Vi har en grundläggande åsiktsskillnad som utgör ett problem som gjorde att jag för min del valde att lägga det här på is”, förklarade försvarsminister Peter Hulqvist (S). Vilket är ett mer ordrikt sätt att förklara att hans regering inte var beredd att plocka fram plånboken.
Vi har ju fullt upp med coronautgifter, förklarade han och illustrerade ett av politikens mest grundläggande dilemman: incitamenten att satsa på det väljarna just nu har blicken på är

så extremt mycket starkare än att lägga miljoner på att förebygga framtida problem. Trots att det riskerar att bli betydligt dyrare. Visst framstår det kämpigt att upprätta ett försvar efter att Sverige så grundligt monterat ner det. Men vad kostar det – i människoliv, kronor och frihet – att inte göra det?
Inte en enda medborgare vann på att Svenonius och hennes kollegor sparade småslantar på att inte upprätta ett krislager när staten sedan fick köpa in skyddsutrustning till höga priser och utan samma kvalitetsgarantier. Och det gynnade definitivt inte de boende i den äldrevård som desperat, men utan framgång, bad om hjälp. Utrustningen räckte helt enkelt inte till.
Socialdemokraten Irene Wennemo beskriver i ”Politik på riktigt – handbok för sociala ingenjörer” hur politik blir till. Och hon återkommer till Göran Perssons ord om att det svåra inte är att bli vald, utan att bli återvald.
Då räcker det inte att formulera - tjusiga vallöften, man måste dessutom ha levererat

förändringar som syns innan fyraårsperioden är över. Därför vinner man val på löften om maxtaxa i barnomsorgen och jobbskatteavdrag, påpekar Wennemo. Många gynnas, och de hinner märka av förbättringen innan det är dags att gå till valurnorna igen.

Kortsiktigheten är inbyggd i mandatperioderna.

Ansvariga politiker måste dessutom, till skillnad från väljare, få budgeten att gå ihop. Och om pengarna använts till valvinnande godis, är risken stor att de långsiktiga satsningarna uteblir, vare sig det gäller försvar, järnväg eller elnät. Men det är inte billigt att låta bli att investera. För att ta ett exempel: Vad kommer det att kosta att ha så eftersatta elnät att elen knappt når fram till södra Sverige? Enligt Tillväxtverket kan det i värsta fall handla om nästan 20 000 jobb som på sikt går förlorade bara i Skåne.

Och då, när detta blir akut, kommer det förstås att väcka en debatt och ställas krav på politikerna. Men då kommer det ta många år att åtgärda, på samma sätt som vi nu ser att

polismyndigheten har svårt att snabbt växla upp när gängkriminella vinner mark. Då spelar det ingen roll hur många politiker som säger ”nog nu!”. Det är lockande att skälla på de folkvalda för detta politiska självskadebeteende. Men vi får också som medborgare vad vi ber om. I samband med varje ny budget återkommer alltid samma tema: hur påverkas väljares plånbok av det här? Men kanske kan vi efter den här våren enas om att det finns en lika viktig fråga att addera: så vilka långsiktiga satsningar uteblev?

Amanda Sokolnicki
amanda.sokolnicki@dn.se

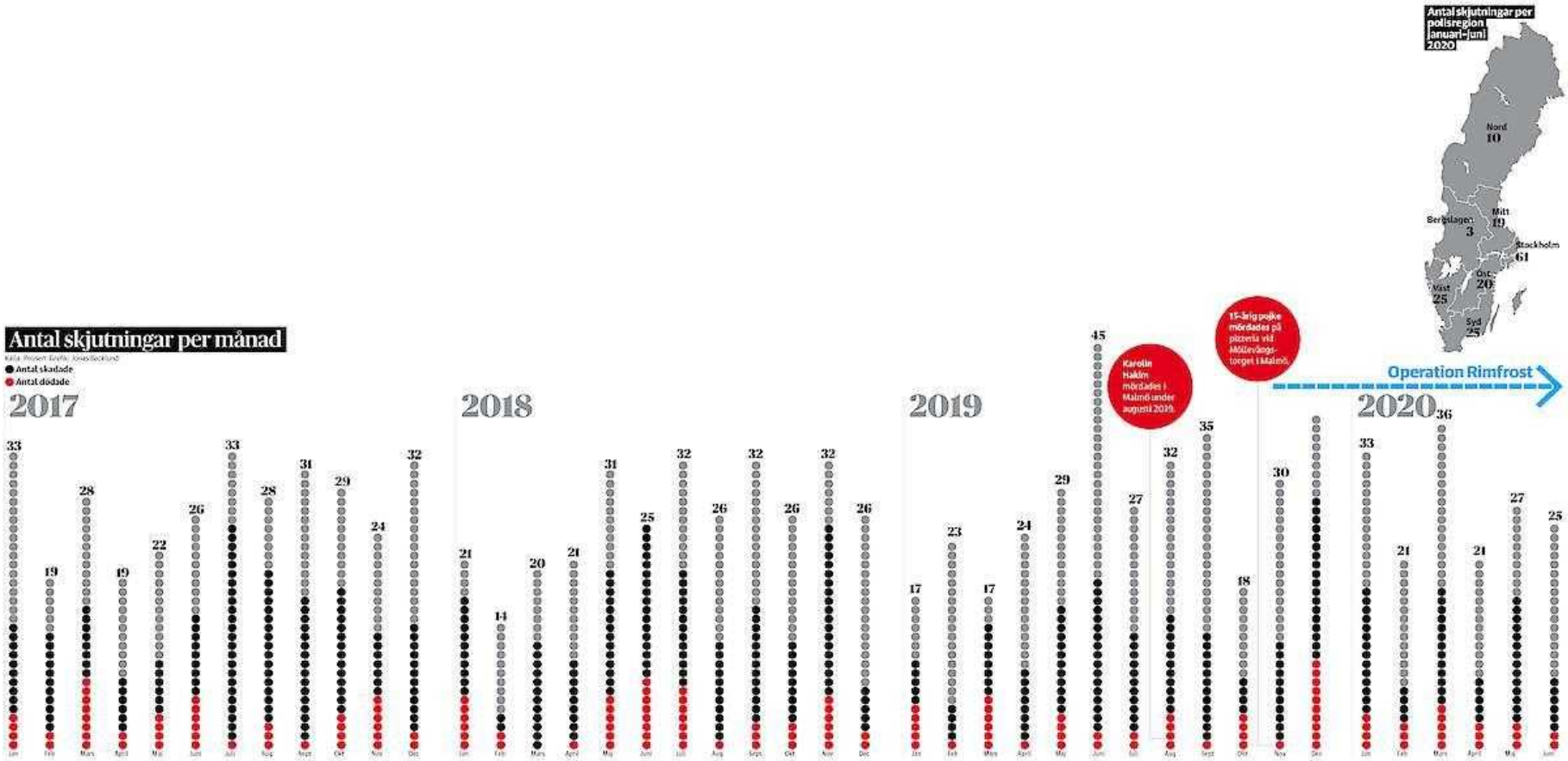
Antal skjutningar per månad
Antal skadade
Antal dödade
2017
2018
2019
2020
Karolin Hakim mördades i Malmö under augusti 2019.
15-årig pojke mördades på pizzeria vid Möllevångstorget i Malmö.
Operation Rimfrost
Antal skjutningar per polisregion januari–juni 2020
Nord 10
Mitt 19
Bergslagen 3
Stockholm 61
Öst 20
Väst 25
Syd 25

Kommunalråd kräver hjälp mot skjutningar i bostadsområden

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Trots flera riktade insatser och stort politiskt fokus ökar antalet skjutningar i Sverige igen. I "Vi

kräver att EU-kommissionen omedelbart vidtar åtgärder för att försvara europeiska kärnvärden – jämlikhet, icke-diskriminering, respekt för minoriteter."

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Nobelpristagaren Olga Tokarczuk är en av tre polska kulturpersonligheter som har tagit initiativ till ett upprop som fördömer den ökande homo- och transfobin i Polen under president Andrzej Duda. Det öppna brevet har lämnats in till den europeiska kommissionens ordförande

Ursula von der Leyen. Andra namn på listan är Margaret Atwood, J M Coetzee, Ian McEwan, Pedro Almodóvar, Édouard Louis och vår egen Stellan Skarsgård.

största kommuner efterlyser man nu mer hjälp från staten för att bekämpa problematiken.

– I sommar har vi haft tre skjutningar mitt i tätbefolkat område där barn är ute och leker. Det är en livsfarlig situation, säger Erik Pelling (S), kommunstyrelsens ordförande i Uppsala.

Dödsskjutningen av en 12-årig flicka i Botkyrka för en vecka sedan har återigen satt fokus på våldet i kriminella miljöer. Förra hösten riktade polisen mer resurser mot den grova brottsligheten i ”Operation Rimfrost”, efter att en 15-årig pojke sköts ihjäl i Malmö.

När insatsen summerades tidigare i sommar hade skjutningarna inte minskat nationellt. Däremot pekades Uppsala ut som en av kommunerna där man kunnat se störst effekter. Hittills i år har tio skjutningar inträffat i kommunen, en minskning från tidigare år men

fortfarande en oacceptabel siffra, menar kommunalrådet Erik Pelling.
Han ser Rimfrost som ett första steg, men konstaterar att polisen inte kan lösa problemet på egen hand: Insatserna bli fler, och ske på olika nivåer i samhället.
– I grova drag vet polisen vilka individer som skjuter, men det är svårt att lagföra dem. Därför behöver de punktmarkeras från flera håll. Skatteverket och Kronofogden är viktiga för att komma åt de kriminellas ekonomi. Tänk på gangstern Al Capone. Han åkte inte dit för mord, utan för skattebrott.
När det gäller samarbetet mellan myndigheterna finns det en lång väg kvar, menar Pelling.
– Det är frustrerande att lagarbetet inte är bättre. Många kommunpolitiker som jag pratat med upplever att man får till bra samverkan lokalt, men som nation har vi inte lyckats få till helheten.
I Stockholms kommun har det hittills i år rapporterats 25 skjutningar, något färre än samma period förra året. På länsnivå ökar dock antalet och finansborgarrådet Anna König

Jerlmyr (M) påpekar att man även ser en oroande utveckling av antalet sprängningar.
– Det är ett mycket allvarligt läge. Många är beredda att använda dödligt våld och det sker i anslutning till bostadsområden, säger hon.
Gängvåldet har varit en högt prioriterad fråga för kommunen de senaste åren, och man har bland annat valt att aktivt punktmarkera ledargestalter och andra kända medlemmar i kriminella nätverk, och lagföra dem för minsta brott.
– På kort sikt måste man få bort de gängkriminella från gatorna. Antingen genom att de frihetsberövas eller att de lämnar frivilligt, och i Stockholm har vi numera ett avhopparprogram för det, säger Anna König Jerlmyr.
Hon säger att kommunen har ett stort ansvar, framför allt i det förebyggande arbetet, men att en allt större börda för att hantera skjutningarna hamnar på lokal nivå snarare än nationell.
– Den nationella polisbristen är till exempel påtaglig i Stockholm och väldigt frustrerande.

Både hon och partikollegan Axel Josefson (M), kommunstyrelsens ordförande i Göteborg, efterlyser snabba lösningar som att exempelvis kunna fortbilda ordningsvakter att ta över mindre krävande uppgifter från polisen.
– Kommunerna måste få större möjlighet att agera när staten inte kan lösa bristen, säger han.
I Göteborg är antalet skjutningar på väg upp igen efter en markant nedgång förra året. Hittills i år har 16 skjutningar inträffat i kommunen, bara två färre än under hela förra året.

Axel Josefson poängterar att problematiken måste angripas på olika plan, med insatser på både kort och lång sikt.
– Att minska antalet skjutningar är inte omöjligt, men det är en svår och komplex uppgift. Jag upplever att vi fortfarande behöver leta efter fler möjliga lösningar, och där ligger ett stort ansvar på staten.
Han menar att man behöver se över lagstiftningen och bland annat utreda möjligheten till anonyma vittnen eller göra det straffbart att vara med i ett kriminellt nätverk.

Malmö har enligt kommunstyrelsens ordförande Katrin Stjernfeldt Jammeh (S) jobbat länge med gängvåldsproblematiken, innan det blev en nationellt prioriterad fråga. Antalet skjutningar har också minskat stadigt sedan toppnoteringen på 65 stycken 2017, och hittills i år har bara nio fall registrerats.
Operation Rimfrost och samarbetsprojektet ”Sluta skjut” har visat goda effekter, och man har satsat på ett nära samarbete i hela kedjan från polis till exempelvis skola och fastighetsägare, som kan hålla varandra informerade och peka ut risker.
– Vi har byggt upp en långsiktig struktur och upplever att vi har hittat ett effektivt sätt att jobba. Men vi är inte i mål än, säger Katrin Stjernfeldt Jammeh.
Trots att skjutningarna inte har minskat i antal anser inte justitie-minister Morgan Johansson (S) att åtgärderna som vidtagits har varit misslyckade.
– Vi ser att i de områden där polisen kraftsamlat, exempelvis i - Malmö, har man fått ned skjutningarna och antalet döda.

Det går att vända utvecklingen, men det kräver polisiära resurser och bra samarbete med övriga samhällsaktörer.
Han betonar att regeringens satsningar gjort att Sverige i dag har fler poliser än någonsin tidigare. Dessutom öppnar han för att öka statens hjälp till kommunerna. Bland annat genom att hjälpa till med kostnaderna för omhändertagande av unga med lvu.
Efter att läkaren och småbarnsmamman Karolin Hakim sköts till döds på öppen gata i Malmö för snart ett år sedan, inleddes block-överskridande samtal för att ta fram åtgärder mot gängkriminaliteten.
Men partierna misslyckades med att nå en bred överenskommelse. Det resulterade i att regeringen gick fram med ett förslagspaket med 34 punkter, som stöddes av Vänsterpartiet och Centern.
Kommer ni att bjuda in till nya -samtal efter skjutningen i Botkyrka?
– Jag tror att fokus ska ligga på att fullfölja 34-punktsprogrammet. Det är resultatet av de samtal vi hade förra hösten. Det är det mest

ambitiösa programmet en regering tagit fram mot gängkriminaliteten.
Majoriteten av punkterna är fortfarande på väg att rullas ut. Därför ser inte justitieministern behov av ytterligare åtgärder just nu.
– Det är ett oerhört kraftfullt program som berör alla områden: straffsatser, vittnesskydds-åtgärder, sociala insatser och polisens verktyg. Det är det vi jobbar efter.
När kommer vi se effekten av åtgärderna?
– Jag skulle säga att vi redan ser effekter av de åtgärder vi vidtagit de senaste fem åren. Ta bara straffskärpningen för grova vapenbrott från 2018. Det har lett till att vi häktar fem gånger så många varje år. I praktiken betyder det att personer som tidigare sprang runt med vapen på stan nu sitter i buren.

Fredrik Tano
fredrik.tano@dn.se
Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Ewa Stenberg: Väljarna tappar - tålamodet med kriminalpolitiken

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Analys

Mordet på en 12-årig flicka vid en bensinmack i södra Stockholm har lett till fördömanden från många politiker, men inga nya överläggningar eller förslag. Men en lång rad åtgärder är på väg att genomföras som resultat av gängsamtalen för ett år sedan. Samtidigt tappar väljarna tålamodet.

Sedan mordet på den tolvåriga flickan förra söndagen har många oppositionspolitiker krävt nya åtgärder mot gängkriminaliteten. ”Om inte detta kan väcka mobiliseringen för att krossa den grova kriminaliteten så kommer inget kunna göra det”, skrev Moderatledaren Ulf Kristersson till exempel på Facebook.

För snart ett år sedan sköts Karolin Hakim ihjäl i Malmö, mitt på blanka förmiddagen och medan hon höll sitt barn i

famnen. Ungefär samtidigt dödades 18-åriga Ndella Jack när någon sköt med automatvapen genom hennes lägenhetsfönster i Stockholm.
Morden ledde till att regeringen bjöd in Moderaterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet för att diskutera en bred politisk uppgörelse för att hejda gängkriminaliteten.
Rikspolischefen Anders Thornberg hade efterlyst en så stor politisk enighet som möjligt för att samhället ska kunna kraftsamla och vända brottsligheten.

Men gängsamtalen sprack. Moderaterna reagerade hårt mot att Sverigedemokraterna inte bjöds in. Partiet ansåg också, i likhet med Kristdemokraterna och Liberalerna, att åtgärderna man kunde ena sig om inte var hårda nog.
Trots sammanbrottet gick regeringen betydligt mycket längre än den tidigare velat göra. Förslag som tidigare varit tabu av rättsäkerhetsskäl utreds nu förutsättningslöst. Det gäller införande av anonyma vittnen och kronvittnen i svenska rättssalar. Straffrabatten för unga

brottslingar är dessutom på väg att begränsas för 18–20-åringar. Åtgärderna är en del i ett 34-punktsprogram, med olika åtgärder mot gängvåld och organiserad brottslighet.

Två åtgärder har hunnit träda i kraft: polisen får nu använda hemlig dataavläsning för att avlyssna krypterad kommunikation. Den får också använda buggning och andra hemliga tvångsmedel i större utsträckning. Och flera förslag ligger i pipen.

Oppositionen är fortfarande kritisk. Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna anser att det går alldeles för långsamt och görs för lite.

Moderaterna inspireras av Danmark, där polisen kan visitera personer utan konkret brottsmisstanke i särskilda zoner. De vill också kopiera det danska systemet med dubbla straff för gängkriminella. Det är långt från den politik som M drev i regeringsställning.

Förutsättningarna för kriminalpolitiken har ändrats radikalt. Balanspunkten mellan rättssäkerhet och integritet på ena

sidan och effektivitet i brottsbekämpningen på den andra har flyttats. Det gäller för de flesta partierna.

Sverige är numera ett av de länder i EU där flest dör av skjut-vapenvåld. Vi plågas av inte bara av skjutningar på gator och torg utan också av sprängningar.

Det har gett avtryck i väljarkåren. År 2014 var det bara 4 procent som tyckte att lag och ordning var en av de viktigaste politiska frågorna. I den senaste SOM--undersökningen, gjord hösten 2019, var det 28 procent.

Väljarna är oroliga för brottsligheten, och oron bidrar till att 61 procent numera anser att utvecklingen i Sverige går åt fel håll. Det är en dramatisk siffra som pressar alla politiker att agera.

Sverigedemokraterna har tagit över förstaplatsen när det gäller väljarnas förtroende för partiernas kriminalpolitik, visade DN/Ipsos mätning i april. Förut stod M i topp.

Moderaterna, SD, L och KD försöker nu köra över regeringen i riksdagens justitieutskott och stifta lag utan att det finns något

något regeringsförslag. Partierna vill att livstid ska bli normalstraffet för mord kopplade till organiserad brottlighet, en utökning av en nyss genomförd straffskärpning som regeringen lagt fram och genomfört.
Men riksdagen är inte organiserad för att formulera lagtexter, sådant brukar skötas i regeringskansliet. Detta blir ett test om det tål att upprepas.
Det tar tid att stifta lagar, utbilda fler poliser, åklagare, advokater och domare, liksom att organisera om myndigheters arbete. Och väljarkåren ser ut att tappa tålamodet. Det ökar risken för hastigt framtagna och ogenomtänkta lagförslag.
Straffsatser kan skärpas med ett klubbslag i riksdagen, men att öka rättsväsendets förmåga att klara upp brott eller att få skolan att fungera bättre är mer komplicerat.
Mordet på Karolin Hakim i Malmö är fortfarande ouppklarat, i likhet med mordet på den 15-årige pojke som sköts utanför en pizzeria i samma stad i november. Ingen är dömd för Ndella Jacks tragiska död.

Under perioden 2015 till och med 2018 klarades vart tredje mord med skjutvapen i kriminell miljö upp i Göteborg. I Malmö var det bara vart tionde, enligt en studie från polisen. I Stockholm klarades 18 procent upp. Och åker ingen fast spelar ju straffsatsen mindre roll.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Fakta. Några åtgärder mot gängkriminalitet som förbereds

1. Polisen ska få större möjligheter till husrannsakan utan konkret brottsmisstanke. Utredning klar den 31 oktober 2020
2. Obligatorisk häktning utreds vid misstankar om rån, grov misshandel samt grov utpressning. Utredning kommer i juni 2021.
3. Ordningsvakter ska kunna avlasta polisen i högre grad. En utredning ska vara klar den i maj 2021.
4. Straffreduktionen för 18–20-åringar ska avskaffas vid grov brottslighet. Även 18-åringar kan

då dömas till livstids fängelse. Ett förslag är ute på remiss.
5. Skärpta straff för den som rekryterar unga till kriminalitet eller begår brott kopplade till kriminella uppgörelser utreds. De ska vara klar i juni 2021
7. Regeringen har skickat ett förslag om straffskärpningar för innehav och smuggling av illegala vapen och explosiva varor till lagrådet. De är tänkta att träda i kraft i december i år.
8. Regeringen utreder förutsättningslöst att införa kronvittnen och anonyma vittnen. Utredningen ska vara klar i maj nästa år.

”Man måste kunna leva sitt liv, men vi tänker på ett annat sätt nu”

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Under den senaste veckan har antalet coronasmittade ökat något i Sverige. Nära 40 procent av de som smittats i veckan är mellan 20 och 29 år, enligt Folkhälsomyndigheten. Klarar vi att hålla avstånd och tvätta händerna regelbundet? DN gick runt på Smögen och i Stockholm för att få svar.

Det är fredag eftermiddag och glest mellan båtarna på bryggan i Smögen, men gott om turister som strosar längs vattnet. Polska och spanska blandas med Stockholmsdialekt och skånska på restauranger och i butiker. Dzavid Redzep, som driver ett gatukök på bryggan, säger att trycket är nästan lika högt som förra året.

– Det var dött fram till midsommar, sedan började folk slappna av lite. Folk håller sig till reglerna på dagen, men under nätterna, när folk har druckit, är det nästan ingen som gör det, säger han.
Mobiltrafiken bekräftar Dzavid Redzeps lägesbild. I slutet av juli varnade länsstyrelsens krisledningsstab för att trycket på västkusten var ungefär lika högt som under en vanlig sommar. 21-årige Ahmad Ahmad, som går längs Smögenbryggan, tror att många unga människor underskattar viruset.

– Jag har vänner som har bekanta som dött i corona. Vi måste ta vårt ansvar, säger han.
Vid färjan ut till Hållö har en folksamling bildats. Halva kön utgörs av ett kompisgäng från Värmland som kört bil hit för att hyra en lägenhet.
– Hälften av oss har redan haft corona, så på så sätt känner vi oss trygga, säger Angelica Jansson.
De försöker hålla sig hemma, men i kväll funderar de på att gå ut på Smögenbryggan. Semestertiderna har fått fler att sluta följa restriktionerna, upplever

kompisgänget, som ifrågasätter hur väl strategin fungerar.
– Jag menar, här står vi! säger Amanda Olsson.
Även de tyska turisterna Yannic Frässle och Janina Indlekofer upplever att inställningen är avslappnad.
– Det är svårt att hålla avstånd när man promenerar så här. Men egentligen är skillnaden jämfört med Tyskland inte så stor, förutom att vi använder munskydd, säger Janina Indlekofer.

○ ○ ○

Några timmar senare, Rålambshovsparken i Stockholm. Musik från en uteservering blandas med skratt och sorl från gräsmattan. I parkens utkanter finns det utrymme, inåt mitten är det fullt – men två meter mellan sällskapen.
– Många har glömt bort att pandemin fortfarande håller på. Du ser ju här hur mycket folk det är ute, säger Rebecka Rutersten, 26, som slagit sig ned lite avsides med jämnåriga Amanda Larsson.
Rebecka tar upp ett munskydd ur sin väska. Hon berättar att hon och pojkvännen åkte buss till

Jönköping för några veckor sedan och var de enda som bar munskydd.
– Man måste kunna leva sitt liv. Men vi måste tänka på ett annat sätt nu. Min kille är från Frankrike och vi hade planerat att åka dit men nu kan vi inte det.
En bit bort sitter Katja Ekvall, 54, och Åsa Öhlin, 56, på en picknickfilt, äter medhavd mat och dricker rosévin. Katja Ekvall tittar bort mot ett tiotal ungdomar som sitter tätt runt varandra och skakar lite på huvudet.
– Generellt sett tycker jag att folk har betett sig bra under våren men nu märker man att framför allt yngre kanske inte alltid tänker på att hålla avstånd, säger hon.
– Vi måste förbereda oss på det nya normala. Det blir inte som vi haft det tidigare. Och det kommer att bli bra. Vi kommer att anpassa oss, det är människans största förmåga, men det blir en annan tillvaro. Kommer vi ha den självklara närheten till främlingar på gatan som förut? Det tror jag inte. Jag har ett annat rörelsemönster nu när jag går på stan.
Åsa Öhlin:

– Jag tror också att det kommer att hålla i sig. Jag har nog inte varit så noga när det gäller att hålla avstånd, även om jag tvättar och spritar händerna ofta.
Vid entrén till parken står en skylt från Stockholms stad: ”Tack för att du tar ansvar och håller avstånd!”
Vidare till Hornsgatan på Södermalm. På en uteservering är det fullt men det är två meter mellan borden. Filip Thoms, 30, Martin Johansson, 45, Johan Aronsson, 30, Jimmy Johns, 36, och Pontus Hammarberg, 36, är kolleger på ett techföretag och arbetar hemifrån.
– Hade någon av oss känt sig krasslig så hade vi inte setts. Jag var själv väldigt sjuk i tre veckor i februari efter att ha varit på tjänsteresa i Orlando, USA. Det var säkert corona, säger Martin Johansson.
På deras bord står förutom ölglas även en liten flaska med handsprit. Alla utom en i gänget har munskydd hemma, även om de inte används.
– Jag skulle nog använda det om jag åkte i kollektivtrafiken. För säkerhets skull. Främst för att

skydda andra om jag skulle hosta, säger Jimmy Johns.
En halvtimme senare börjar solen dala vid Strandvägskajen. Det är svårt att hålla avstånd längs uteserveringarna och vi får gå lite åt sidan. Camilla Karlsson, 51, och Susanne Härneman, 52, har valt ett eget bord på en flytbrygga.
– De har koll och ser till att det är avstånd mellan gästerna. Det är bra, säger Susanne Härneman och nickar mot barpersonalen.
Camilla Karlsson:
– Folk håller inte avstånd som förr. Det är inte som det var i april och maj.

○ ○ ○

Lördag förmiddag och färjans tuta ljuder över Strömkajen i Stockholm – det är dags för avgång. En lång kö slingrar sig fram. Pernilla Danckwart, 41, släpar tung packning innehållandes tält och campingutrustning.
Hon ska till skärgårdsön Grinda, där familjen väntar, men har ännu inte fått gå ombord på Waxholmsfärjan.
– Jag har väntat i de här köerna i snart två timmar, men det har

varit för mycket folk, vilket förvånar mig.
Pernilla tittar på kön bakom sig och säger att folk förmodligen har slappnat av.
– Nu har det gått en tid in i pandemin, och det känns okej att stå lite närmare varandra igen, säger hon.
I mitten av kön gör sig Matthias Stoye, 62, och Benny Hermansson, 60, redo för avfärd till Grinda.
– Vi är ett helt gäng här som har fyllt 60 nästan samtidigt och ska ha gemensamt firande. Vi oroar oss inte om folk inte håller distans – men man står samtidigt inte och kladdar på varandra, säger - Matthias Stoye och skrattar.
När färjan anländer kliver befälhavare Patrik Ström av och konstaterar att det är osäkert om alla får komma ombord. Många äldre valde avgången 06.15 för att försäkra sig om att kunna hålla distans. Annat är det med de yngre, menar han.
– Vi rymmer 500 personer, men tar bara emot 200, vilket gör att hälften ofta inte kan åka med. Folk blir galna och tränger sig för att komma ombord, avstånd är som bortblåst, säger han.

När färjan kastar loss står en grupp kvar på kajen med besvikna miner. Alla fick inte plats.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se
Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se
Fredrik Samuelson
fredrik.samuelson@dn.se

Fakta. Flera nya fall bland yngre

I veckan noterades en ökning av nya coronafall. Nära 40 procent av de nya fall som bekräftades var i åldersgruppen 20 till 29 år enligt Folkhälsomyndigheten, som påpekar att det är viktigt att fortsätta att följa myndighetens rekommendationer.
Varför kurvan åter pekar uppåt är ännu oklart, enligt stats-epidemiolog Anders Tegnell, som oroas av utvecklingen eftersom mer sårbara grupper riskerar att drabbas.

Snåriga regler – det här gäller

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Varför har djurparker öppet, men inte nöjesparker? Och varför kan långt fler än 50 personer gå runt i varuhus men inte se på fotboll eller teater? Vi reder ut begreppen.

Vilka gäller förbudet mot fler än 50 personer?

Endast aktiviteter som kan klassas som allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar. Gäller både inomhus och utomhus, oavsett om de är tillståndspliktiga eller inte.

Vad är en allmän sammankomst eller offentlig tillställning?

Till exempel bio, teater, konserter, tivolin, idrottsevenemang, danstillställningar, festivaler, marknader, demonstrationer, föreläsningar, religiösa sammankomster och mässor.

Varför gäller förbudet inte fler verksamheter?

Regeringen har använt en möjlighet i ordningslagen, men den kan enbart användas för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar – och dit

räknas inte exempelvis butiker och djurparker.

Men hur kan till exempel Kolmården ha vissa delar öppna och andra stängda?

Att titta på djur är ingen allmän sammankomst eller offentlig tillställning i lagens mening. Däremot anses tivoli och liknande aktiviteter vara en offentlig tillställning, vilket gör att nöjesparker omfattas av förbudet.

Vad händer om någon bryter mot förbudet?

Arrangören kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Hur länge blir förbudet kvar, och vem avgör?

När förbudet infördes i mars var det ett regeringsbeslut på begäran av Folkhälsomyndigheten. Regeringen kommer att ta bort förbudet när det inte längre bedöms som nödvändigt för att begränsa smittspridningen. Det sker i dialog med myndigheten, som än så länge bedömer att begränsningen behövs. Kultur- och idrottsminister Amanda Lind (MP) uppvaktas hårt av kultur- och idrottsvärlden för att taket ska lyftas. Hon har sagt att besked kommer inom några veckor.

Men covid-19 bryr sig väl inte om en aktivitet är en allmän sammankomst eller inte?

Nej, därför har Folkhälsomyndigheten tagit fram särskilda rekommendationer för verksamheter där det samlas många människor, men som inte kan regleras genom ordningslagen.

Hur ska verksamheterna agera?

För butiker och gallerior gäller att antalet kunder som vistas i lokalen samtidigt bör begränsas. Alternativa lösningar till kassaköer bör tas fram och anvisningar på hur långt kunderna ska stå från varandra. För idrottsföreningar gäller att träningar och andra aktiviteter helst ska hållas utomhus, och bara om de inte riskerar att sprida smittan. Annars bör de ställas in. I kollektivtrafik och allmänna färdmedel bör antalet resenärer begränsas, och antalet turer anpassas så att trängsel kan undvikas.

Vad händer om rekommendationerna inte följs?

Polisen kan inte ingripa på samma sätt som när arrangörer bryter mot förbudet mot fler än 50

personer. De riskerar inte heller böter eller fängelse.

Vad gäller för restauranger, barer och liknande?

Den 1 juli infördes en ny lag om tillfälliga smittskyddsåtgärder för att förhindra spridning på restauranger, barer och kaféer, som är skyldiga att se till att inte trängsel uppstår. Kommunerna fick också rätt att stänga ställen som inte följer reglerna. Lagen upphör att gälla vid årsskiftet.

TT

Dela

Slocknad bilbrand tros ha avslöjat mördarna

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

De svenska gängmedlemmarna ska ha misslyckats med att eld på en flyktbil efter dubbelmordet på två fiender i Danmark i juni 2019. Det var anledningen till att dna-spår kunde säkras och att polisen

nådde ett snabbt genombrott, kan DN avslöja.

I morgon, måndag, inleds den rättegång i Glostrups tingsrätt där fem män inom den så kallade ”Dödspatrullen” från södra Järva riskerar dubblerade straff på grund av sin gängtillhörighet.

Vid 18-tiden den 25 juni förra året attackerades en svenskregistrerad bil med automateld i det lilla samhället Herlev väster om Köpenhamn. Två män, 21 respektive 23 år gamla, dödades medan en tredje lyckades fly till fots.

Dådet tros ha varit en fortsättning på den gängkonflikt som startade i Rinkeby i västra Stockholm sommaren 2015 och som dittills skördat sex dödsoffer. De tre männen i bilen ska ha tillhört den kriminella grupperingen ”Shottaz” och hade, enligt polisen, lurats till Danmark av konkurrerande ”Dödspatrullen”.

Kort efter dubbelmordet hittades en stulen Audi övergiven norr om Köpenhamn. Fordonets inredning var indränkt med brandfarlig vätska och visade tecken på brännskador, men anläggarna hade misslyckats i sitt uppsåt att

tända eld på bilen. Detta skulle, enligt DN:s källor, bli mordutredarnas trumfkort.
– Tack vare att elden inte tog sig lyckades polisen säkra dna-spår och annat som ledde till att de misstänkta gärningsmännen snabbt kunde gripas, säger en person med insyn i utredningen.
Efter 13 månaders häktning ställs fem svenska medborgare nu inför rätta för mord, mordförsök, vapenbrott och andra brott.
Rättegången, som omgärdas av hög sekretess, är planerad att inledas i Glostrups tingsrätt i västra Köpenhamn i dag, måndag, och väntas pågå under hela augusti.
De åtalade är i dag 18, 19, 20, 22 och 25 år gamla och kommer alla från västra Stockholmsområdet. Fyra av männen greps i Sverige medan 22-åringen, som pekas ut som ledargestalt, omhändertogs i en lägenhet i Århus i Danmark.
Förbud mot att röja identiteten på såväl åtalade som brottsoffer råder för alla med insyn i utredningen eller som besöker rättegången. Varken männens inställning till anklagelserna eller bevisningens innehåll redovisas

heller på förhand av det danska rättsväsendet.
– Polis och åklagare kommer inte att ge några kommentarer förrän dom har avkunnats, meddelar en presstalesperson vid polisdistriktet Vestegn i Köpenhamn som inte vill bli citerad med namn.
Den stämningsansökan som DN har tagit del av visar dock att alla fem åtalas för delaktighet i samtliga brott. Här framgår också att ett automatgevär och en pistol ingår i vad som beslagtagits.
Samma handling visar att åklagarna i målet, Jens Rasmussen och Rasmus Kim Petersen, väntas yrka på dubbelt så stränga straff som i normalfallet, med hänvisning till de inblandades gängtillhörigheter. Detta möjliggörs av den danska strafflagens 81 paragraf – allmänt kallad ”bandeloven” – som tar fasta på väpnade konflikter mellan samhällsfarliga grupperingar. För att styrka kopplingarna till ”Dödspatrullen” och ”Shottaz” kommer åklagarna att kalla ett expertvittne från polisen i Rinkeby.
Även annat gör att de åtalade, vid fällande dom, riskerar betydligt

högre straff än om brotten skulle ha skett i Sverige. Någon motsvarighet till den ungdomsrabatt som är praxis i Sverige för alla under 21 år finns exempelvis inte längre i Danmark. Inte heller kan sluten ungdomsvård bli aktuellt för den yngste av de åtalade, som bara var 17 år när han greps.

– Fälls han för morden döms han som en vuxen, säger advokat - Sysette Vinding Kruse, som under en period har försvarat mannen.

I Danmark uppgår straffskalan för mord till fängelse mellan 8 och 16 år. Även livstids fängelse kan - utdömas vid särskilt försvårande omständigheter.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

Bakgrund. Gängkriget som - skakat västra Stockholm

Fejden mellan ”Dödspatrullen” och ”Shottaz” i södra Järva är en av de mest långvariga gängkonflikter som svensk polis tvingats hantera. Trots att stora resurser tagits i anspråk har hittills bara en person dömts för de sju mord och tre mordförsök som skett i Stockholm sedan 2015.

Konflikten anses ha startat då en 19-årig man från Rinkeby sköts ihjäl den 22 juli 2015 i ett skogsparti söder om Rinkeby. Mordet misstänktes ha begåtts av 19-åringens vänner och tros ha bottnat i ett bråk om vinsten från ett rån samma dag. Två dagar senare sköts en 16-årig vän till 19-åringen ihjäl vid en nattöppen bensinstation vid Brommaplan. Trots att många ansågs veta vilka de skyldiga var vågade ingen vittna.

Den svensksomaliska församlingen i Rinkeby, som bägge mordoffren tillhörde, gjorde stora ansträngningar för att skapa fred, bland annat genom att arrangera en gemensam begravning. Freden varade till december 2016, då två bröder sköts ihjäl på ett kafé i Rinkeby. Dåden utlöste en våldsvåg och ledde till att båda grupperingar började rekrytera nya anhängare. Så småningom övergick konflikten till en kamp om vem som skulle kontrollera den lokala narkotikamarknaden.

Det enda hittills uppklarade mordet skedde på en pizzeria i januari 2018. En 16-årig pojke dömdes till tre års sluten

ungdomsvård för att ha skjutit en 24-årig man till döds. Den dömde är nu på rymmen.

”Rasismen mot afrosvenskar är ett verkligt problem”

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

I förra söndagens DN vittnade sex afrosvenskar om en rasistisk behandling som allt jämnt finns i Sverige. Efter att ha läst reportaget

kommenterade statsminister Stefan Löfven (S) på sin Facebooksida om ett växande problem och om regeringens arbete i frågan.

”I Dagens Nyheter förra helgen vittnade sex personer om hur de behandlas rasistiskt på grund av sin hudfärg. Rasismen mot afrosvenskar är ett verkligt problem som vi inte kan tolerera, men som samhället måste ta ansvar för och med full kraft motarbeta”, skriver statsministern.

De intervjuade i DN-reportaget sade att för dem handlar Black lives matter främst om hur de behandlas i Sverige, inte om vad som pågår USA. Enligt Stefan Löfven krävs det ett systematiskt och djupgående arbete för att radera ut den diskriminering som många utsätts för varje dag.

I inlägget nämner han att länsstyrelserna fått i uppdrag att ”öka kunskapen och medvetenheten bland aktörer på arbetsmarknaden om rasism, med fokus på afrofobi”.

Våldsbejakande högerextremism är ett växande problem, enligt statsministern som hänvisar till en utredning som tillsattes i fjol

och som ska redovisas i februari. Den ska se över ett eventuellt förbud mot och ett särskilt straff för medlemskap i rasistiska organisationer. ”Den våldsbejakande högerextremismen [...] innebär inte bara ett ökat hot om attentat och grova våldsbrott, det är ett hot mot vår demokrati”, skriver Löfven.

Olle Bengtsson
olle.bengtsson@dn.se

Inget distansarbete på heltid i Ronneby

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Folkhälsomyndighetens råd är att alla som kan ska distansarbeta hemifrån. Men i Ronneby har beslutats att alla kommun-anställda måste vara på jobbet åtminstone halva arbetstiden.

– Vi har haft många som har jobbat hemma hundra procent under våren och vi har fått signaler om att det är flera medarbetare som inte mått bra av detta och för att vi ska undvika social oro och utanförskap så har vi tagit det här beslutet, säger kommundirektör Tommy Ahlquist till P4 Blekinge.

TT

Genomsnittlig sparränta över tid

Hushållens genomsnittsränta för nyinsättningar på bankkonton.
Siffran avser juli månad respektive år, förutom 2020 som avser maj månad.

Källa: SCB

Låg ränta på sparkontot – då kan det vara dags att leta andra alternativ

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Fortsatt låga räntor på sparkontot ger skäl att se sig om efter alternativ. Samtidigt är skillnaderna mellan bankerna små.

Så hur ska man tänka?

Räntorna på storbankernas sparkonton har de senaste åren legat nära, eller på, noll procent. Trots det är det en trygg sparform som är fortsatt attraktiv för många. Inte minst i kristider med en osäker börs.

Under första kvartalet i år sålde svenskarna av fonder rekordbelopp samtidigt som hushållen satte in 86 miljarder kronor på sparkonton, enligt statistik från SCB och Finansinspektionen.

– Den stora fördelen är att det är kassaskåpssäkert, det finns ingen risk att värdet pendlar eller att

man blir av med pengarna eftersom det finns en statlig insättningsgaranti. Ett sparkonto bjuder helt enkelt inte på några överraskningar, sammanfattar Patrick Siegbahn, rådgivare på Småsparargiden och nybliven författare till boken ”Mer pengar för pengarna” (Roos & Tegnér 2020).

Nackdelen med ett sparkonto är å andra sidan att avkastningen är låg. Det går visserligen att byta till en annan aktör eller starta ett till konto för att få bättre ränta, men variationerna är generellt små.

Det finns olika tjänster genom vilka det är enkelt att jämföra räntor med varandra. Tjänsten Compricer erbjuder en tydlig överblick och Konsumenternas bank- och finansbyrå listar även vilka villkor som gäller för respektive alternativ.

– Det finns en uppsjö av aktörer, men det är inte så avancerat. I stort sett gäller att ju högre ränta desto bättre, säger Patrick Siegbahn.

Undantaget är de som erbjuder en hög ränta på sparkontot, men som saknar den statliga insättnings-garantin. Garantin innebär att kontoinnehavaren får tillbaka

pengarna, upp till 950 000 kronor, om banken eller institutet går i konkurs. Inlåningsföretag omfattas inte av insättningsgarantin och står inte heller under Finansinspektionens tillsyn.

– Eftersom själva poängen med sparkonton är att det är en trygg placering, så är det helt ologiskt att jaga en hög ränta utan insättningsgaranti med risken att bli av med pengarna. Då är det bättre att placera pengarna på börsen i stället, säger Siegbahn.

Det går ofta att få en högre räntesats genom att binda pengarna en tid. För en insättning på 50 000 kronor erbjuder till exempel Swedbank en årsränta på 0,19 på ett fasträntekonto i två år, medan räntan just nu är 0 på ett konto med fria uttag. Om man väljer att binda räntan är det viktigt att läsa villkoren, eftersom antalet fria uttag kan vara begränsade eller inte tillåtas alls.

– Då får man verkligen tänka efter, så att man är säker på att man kan avstå pengarna under hela spartiden, säger Kicki Westerståhl, chef för Konsumenternas Bank- och finansbyrå, som erbjuder

oberoende rådgivning och stöds av bland andra Konsumentverket. Med fria uttag menas att det går att ta ut pengar när som helst, utan att föranmäla det och att det inte tillkommer några kostnader eller förändrar räntan. Om antalet fria uttag däremot är begränsade och överskrids kan banken eller institutet kräva en avgift eller ge sänkt ränta.

– Man bör veta vad som gäller och hur det påverkar avkastningen om man plötsligt behöver få loss pengarna, säger Kicki Westerståhl.

Hur räntan beräknas kan variera mellan olika banker, men också skilja sig åt mellan olika konton i samma bank.

– En del aktörer lägger på den - månadsvis, andra årsvis. Och på en del bundna sparkonton lägger de inte på räntan förrän på slutet, och då får man inte ränta på ränta-effekten, som ändå ger litegrann, säger Kicki Westerståhl.

På senare tid har intresset för hållbara och etiska placeringar vuxit sig större. En del sparare lägger vikt vid vad banken eller institutet gör med de pengar som sätts in på sparkontot. Men

eftersom transparensen är begränsad är det svårt att få en rättvisande överblick, tycker Patrick Siegbahn.
– Det är alldeles för krångligt och bankerna gör det inte lättare. Så vi brukar rekommendera att fokusera på räntan. Vill du göra en insats efter vad som är hållbart och etiskt så gör det med din konsumtion i stället, säger han.
Sammanfattningsvis erbjuder ett sparkonto en trygg placering, men där pengarna inte växer nämnvärt. Det lär inte förändras i närtid. Riksbankens reporänta, som i sin tur påverkar bankernas räntor, väntas fortsätta vara låg i flera år framöver.
Så när är det dags att se sig om - efter andra alternativ?
– Så fort man har en placeringshorisont på över två år tycker jag att man ska fasa över pengarna till aktiefonder i stället. Det handlar också om vilka marginaler man har och hur flexibel man är, säger Patrick Siegbahn.

Lovisa Ternby
lovisa.ternby@dn.se

Fakta. Viktigt att tänka på

Se till att banken omfattas av den statliga insättningsgarantin.Kontrollera hur räntan tillförs. Månadsvis, årsvis eller i slutet av en period som du binder dig att spara? Om du vill binda sparandet för att få högre ränta, läs igenom villkoren och försäkra dig om att du klarar att avstå från pengarna under perioden.Finns det pengar som du inte kommer behöva inom två år? Då kan det vara bättre att se dig om efter andra placeringar.
Så gäller insättningsgarantin:
Den statliga insättningsgarantin innebär att kontoinnehavaren får tillbaka sina insatta sparpengar, upp till 950 000 kronor, om banken eller kreditmarknadsbolaget går i konkurs eller om Finansinspektionen beslutar att garantin ska tas i anspråk.Har du ett sparkonto hos en utländsk bankfilial i Sverige gäller garantisystemet i den utländska bankens hemland. Nordea omfattas till exempel av den finska insättningsgarantin om högst 100 000 Euro per kund. Garantin gäller inte inlåningsföretag. En fullständig lista över vilka aktörer som

omfattas finns på Riksgäldens hemsida. Källa: Småsparargiden, Konsumenternas bank- och finansbyrå

Så överlever du på jobbet efter semestern

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Att slita sig från hängmattan är sällan helt enkelt. Extra jobbigt kan det vara om anledningen är att du ska återgå till jobbet. Här är experternas råd för att överleva den första tiden på

arbetet – och vad du ska undvika.

Ångest, stress och nedstämdhet. I takt med att semestern går mot sitt slut drabbas flera människor av dessa känslor. Andra ser i stället fram emot att få återgå till sina rutiner.

Oavsett kan det alltid vara bra att preppa inför jobbstarten. Ett första steg är att mentalt förbereda dig. Det räcker att du gör det cirka två dagar innan, säger Per Johnsson som är universitetslektor i psykologi vid Lunds universitet.

– Det kanske låter krångligt, men förbered dig mentalt inför jobbet. Till exempel kan du planera vad du ska göra första dagen. Du kan också tänka på vilken tid du måste gå upp på morgonen, säger han. Det sistnämnda har visat sig vara effektivt. Så fort hjärnan är inställd på att vakna en viss tid förbereder sig kroppen. Det är bland annat därför flera av oss vaknar några minuter innan alarmet ringer.

Dessutom kan kläder hjälpa dig att komma i rätt humör, berättar Giorgio Grossi som är

psykoterapeut på Stressmottagningen i Stockholm.
– Om du vill förbereda dig inför jobbstarten kan du välja kläder - redan kvällen innan. Det är lätt hänt att vi går runt i mjukiskläder om vi arbetar hemifrån, men risken med det är att vi blir passiviserade. Ett sätt att hålla dig mentalt aktiv är att byta kläder, säger han.
Är mejlkorgen fylld med post? Har du glömt ditt lösenord? Försök att bara hålla huvudet över vattnet den första veckan. I själva verket är det helt normalt att hjärnan behöver några dagar för att återupplivas.
– Har du kopplat av mycket på semestern blir du trött av att börja jobba. Tyvärr är det många som inte accepterar det och tycker att de borde klara av mer. Men egentligen ska du tillåta dig själv att må som du gör, säger Per Johnsson.
Han tillägger:
– Pressa inte dig själv att till - exempel beta av hela mejlinkorgen på en gång, men skjut inte heller upp för mycket på framtiden. Sanningen är att det tar mycket energi att skjuta upp

saker. Oftast skapar det ännu mer stress.
Det bästa är att helt enkelt mjukstarta. Bestäm till exempel att du ska återgå i tjänst på en onsdag. På så sätt har du bara tre dagar att jobba innan det är dags för helgen. Dessutom kan du sätta upp som mål att ha ”randiga” dagar. Inom psykologin innebär det att du skapar en balans mellan aktiviteter och återhämtning.
– Det är inte så dumt att tänka på vanliga skollektioner, som oftast - varar i 40 eller 45 minuter. Efter det tar du en paus och vilar upp dig, säger Giorgio Grossi.

Återhämtningen ser olika ut beroende på vad du jobbar med. Om yrket är mentalt krävande behöver du låta hjärnan vila, till - exempel genom att ta en ben-sträckare. Den som i stället har ett fysiskt jobb, som byggnadsarbetare, behöver låta kroppen vila. Om det är ont om tid är tio minuter bättre än ingen rast alls.
– Dock ska du undvika att ta en tupplur. Många som är stressade - eller oroliga har svårt att sova lugnt hela natten. Då är det bra att förlänga den vakna tiden och

lägga dig i sängen först när du är riktigt trött, säger Giorgio Grossi. Mår du fortfarande dåligt efter - några veckor? I så fall kan det vara dags att ta en titt i spegeln.
– Fundera på om det här verkligen är rätt jobb för dig. Till exempel kanske du vantrivs med chefen eller kollegorna. Det kan även vara något i hemmet som tar all din kraft. I coronatider har vi vant oss vid att arbeta själva och vara lite självupptagna. I ett sådant läge kan det dock vara bra att kontakta kollegorna och se om du kan få hjälp med till exempel uppgifterna, säger Per Johnsson.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Fyra sätt att tänka

1. Förbered dig mentalt

Att tänka på jobbet under hela semestern är sällan bra, då din återhämtning kan försämras. Däremot kan det vara klokt att förbereda dig åtminstone en eller två dagar innan. Till exempel kan du bestämma vilken tid du ska gå upp eller hur du ska lägga upp arbetsuppgifterna.

2. Bestäm vad du ska ha på dig

Ett knep för att förbereda hjärnan är att välja kläder. Att regelbundet

byta kläder håller oss mentalt aktiva, men likaså kan det bidra till att vi känner oss professionella.

3. Må som du gör

Känner du dig slö den första tiden på jobbet? Det är fullt normalt, speciellt om du har haft en lugn semester. Var snäll mot dig själv och försök att inte pressa dig själv.

4. Planera ”randiga” dagar

Skapa en balans mellan - återhämtning och aktiviteter. - Bestäm att du ska sitta ett visst antal minuter och arbeta fokuserat. Efter det tar du en paus. Om yrket är mentalt krävande behöver du låta hjärnan vila. Den som i stället har ett fysiskt arbete behöver låta kroppen vila.

Källa: Giorgio Grossi och Per Johnsson

Matsafari i Sörmland

SÖNDAG 9 AUGUSTI 2020

Böljande kullar, glittrande sjöar och slingriga vägar. Det sörmländska landskapet är som gjort för trivsamma upptäcktsfärder. Vi besöker lokala matproducenter och njuter av det trakten erbjuder.

Selma Lagerlöf kallade Sörmland ”Sveriges lustgård” för dess vackra herrgårdar och rika odlingsland. För tvåhundra år sedan fanns här mjölnare med egna kvarnar i var och varannan socken. En del av dem som står kvar har på senare år renoverats och åter tagits i bruk av entusiaster, eller återuppstått i helt ny skepnad.

En av dessa är Ekenäs kvarn, och den här lördagsförmiddagen är det yoga på schemat. Inne i kvarnen finns också ett kafé där Sara Salomonsson serverar kaffe med vetebröd, småkakor, jättemaränger och smörgåsar med nyrökt gädda fångad i kvarnån. Antingen sitter man under äppelträden vid ån och fikar, eller så kurar man in sig i de stoppade

finsofforna inne i kvarnen. I anslutning till kaféet finns en liten affär med engelska antikviteter och kuriosaföremål. Kvarnen fungerar också som teaterscen och konstgalleri.
Sara Salomonsson är numera ensam i Sörmland om att mala i gamla valsstolar sedan flera andra kvarnar har sålts eller lagts ner.
– Jag tror att jag är en av få kvinnor som mal i gammal kvarn i hela Sverige också, såvitt jag vet, berättar Sara.
Hon bakar upp ungefär ett halvt ton mjöl på egen hand varje säsong till kaféet, resten säljs i kvarnbutiken. Här pratar vi verkligen närodlat, spannmålet kommer från Ekenäs gård vars åkrar vi kan se från kvarnen. Den fikasugne behöver inte gå otillfredsställd särskilt länge i Sörmland. Taxinge slott i Nykvarn, även kallat Kakslottet, har norra Europas största kakbord med ett 60-tal olika sorters sötebröd. Inte långt därifrån ligger Taxinge krog som bjuder på ekologisk gastronomi i en gammal tegelklädd handelsbod. Kocken Gustav - Öhman är starkt influerad av det nya nordiska köket och följer

budord som närhet, natur och nyskapande, och avsmakningsmenyerna sätts utifrån vad han hittar i skogen utanför och på gårdarna runtomkring.
Det finns även många gårdsbutiker i Sörmland för den som vet var man ska leta. På den ekologiska kretsloppsgården Onsberga går får, grisar och herefordkor ute och betar större delen av året, och i gårdsbutiken säljs färskt kött, korv och chark liksom glass, must och lite annat smått och gott. Slottet Öster Malma ägs av Jägareförbundet som har vilthäng med vilda djur, kafé och gårdsbutik på markerna. I Näshulta ligger gården Magdakullan, där man har kovandringar, gårdsbutik, restaurang och kafé.
Kör man bil bör man definitivt ta en tur längst väg 223 mellan Nyköping och Mariefred, även kallad Utflyktsvägen. Här finns mängder av prylbodar och konstgallerier. På Fäboda fårbod säljs lammskinn och lammkött, och hos Skeppsta glashytta kan man följa arbetet i hyttan när det färgsprakande glaset får liv. I

Björnlunda finns både chokladfabrik och glasskafé.
I Hälleforsnäs gamla järnbruk tillverkas den flerfaldigt prisbelönta blåmögelosten Sörmlands ädel. Här hålls även kurser i ystning, både för glada ostamatörer och veckokurser för proffs.
I en av brukets gamla lokaler har också Högtorp gård en filial där man säljer godsaker smaksatta med vilda smaker från naturen. På hyllorna står granskottsolja och lindblomssirap men även produkter med smak av älgört, björk, maskros, gulmåra, slånbär och rönnbär.
– Vi har valt de lite udda råvarorna från skogen, som andra inte använder, berättar Lena Engelmark Embertsén som är kemiingenjör i grunden. Tillsammans med maken Ola som är skogsekolog bestämde hon sig för att växla om mitt i karriären, och köpte en gård att leva på och av. De utvecklar recept och producerar själva allt i det nya köket i Hälleforsnäs. Lena håller också smakvandringar i naturen under våren för den som är intresserad och vill lära sig mer

om vad man själv kan plocka och använda.
– Med smaker från naturen kan man lyfta sin egen matlagning till nya höjder, säger hon.
Lena berättar att granskottsoljan serverades på Nobelmiddagen förra året, och bjuder på en egen favoritkombination: vaniljglass med svenska blåbär och granskottsolja ringlad över. Det är förvånansvärt fräscht, oljan blir ett perfekt komplement till glassens sötma och syran i bären.
– Jag tycker det smakar som att gå i skogen en sen augustikväll, säger Lena.

Jag kan bara hålla med. Det är ursprungligt, okonstlat och vilt på samma gång. Lite som Sörmland självt.
Loppisar och konstgallerier finns längs Utflyktsvägen.
Malin Hefvelin

Resa hit: Flen mitt i Sörmland är en stor tågknut, hit reser man till exempel från Stockholm med tåg på cirka 50 minuter.
Bästa tiden: Sörmland är som allra vackrast under sommaren, då har också de flesta butiker och restauranger öppet.

Ta dig runt: Enklast är att köra bil mellan de olika smultronställena, men det finns också goda möjligheter till cykling eller ridning med utmärkta cykelrutter och ridleder. För den som vill vandra skär Sörmlandsleden tvärs igenom landskapet. Sörmland har också utbyggd lokaltrafik, *sormlandstrafiken.se*.
Läs mer: *sormland.se*

Guide. Tips till Sörmland

Högtorp gård
Lär dig om vilda smaker i maten
På Högtorp gård tillverkar Lena och Ola produkter med smak av - skogen. Sirap och oljor smaksätts med bland annat granskott och björk. Lena håller även i naturvandringar där man lär sig att samla in skogens smaker och använda i sin egen matlagning.
hogtorp.se

Ekenäs kvarn
Först till kvarn får fika
På somrarna förvandlas Ekenäs kvarn till ett aktivitetscenter för alla med kafé, antikhandel, yogastudio, musikuppträdanden och teaterscen.
kvarnenekenas.blogg.se

Taxinge krog
Ekologiskt av yppersta klass

I Näsbys gamla handelsbod äter du vällagad mat i unik miljö. På Taxinge krog lagas maten med handplockade råvaror från traktens bästa leverantörer.
taxingekrog.se

Dufweholms herrgård
Charmigt boende i herrgårdsmiljö
Dufweholms herrgård utanför - Katrineholm är varsamt renoverad för att behålla sin historiska charm. Här finns gott om plats för avkoppling och inspiration.
dufweholm.se

Gripsholms värdshus
Slottsnära värdshus
Gripsholms värdshus ligger i vackra Mariefred och har fantastisk utsikt över Gripsholms slott och Mälaren. Värdshusets individuellt designade rum är inredda i klassisk stil med ursprungliga träbjälkar. Restaurangen specialiserar sig på gourmetmat som tillagas av lokalt producerade råvaror.
gripsholms-vardshus.se

Lokalt mathantverk
Gårdsbutiker med utmärkta råvaror
Sörmland har mängder av gårdar som producerar och säljer råvaror direkt på gården. Onsberga gård,

Ändebols gård och Magdakullan är några av dem. Mer om sörmländska mathantverk finns på den lokala organisationen Matklustrets hemsida.
matkluster.se
Jürss mejeri
Prisbelönta ostar
Jürss mejeri tillverkar prisbelönta ostar till fabriksförsäljning vid ysteriet i Hälleforsnäs gamla järnbruk. Här hålls även kurser i ystning för både nybörjare och proffs.
jurssmejeri.se
Öster Malma
Vilt på slottet
Jägareförbundet äger slottet som har bed & breakfast, vilthäng med vilda djur, kafé och restaurang och en välsorterad gårdsbutik.
jagareforbundet.se/oster-malma

Forskare varnar för ökad psykisk ohälsa i höst

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

För många som avslutar sin semester väntar en ovälkommen återgång till hemmakontoret. Flera forskare varnar nu för att isoleringen ökar den psykiska ohälsan i höst.

– När många kommer att jobba hemifrån under ganska lång tid är det risk att det leder till ökad psykisk ohälsa, säger Anna Kähler från Karolinska institutet.

I slutet av juli kallade Folkhälsomyndighetens statsepidemiolog Anders Tegnell och socialminister Lena Hallengren (S) till ännu en pressträff. För de som hade hoppats på en någorlunda normal jobbvardag efter semestern var budskapet nedslående: Rekommendationen att arbeta

hemifrån kommer fortsätta att gälla även under hösten.
– Även om de flesta experter sa att det här skulle bli ett maraton så tror jag att folk ändå tänkte att det var max ett 400-meterslopp, säger Johan Waara som är psykolog och undervisar inom arbetsorganisationspsykologi vid Uppsala universitet och fortsätter:
– Om man inte har börjat ställa in sig på maratonloppet än är det läge att göra det nu.
Han påpekar att det ännu inte finns några säkra data om hur hemarbete under pandemin påverkar den psykiska hälsan, men att det redan nu syns tendenser till passivisering och social isolering. Det finns dock flera saker att tänka på för att klara just hemarbete på lång sikt, berättar han.
– Vi brukar prata en hel del om social fokusering. Du måste skapa dig ramar och riktlinjer i hemmet som om du vore i kontorslandskapet, säger han och berättar att det både handlar om att ordna en bra fysisk arbetsmiljö och att konstruera tidsramar för hur arbetsdagen ska se ut.
– Det finns en fara i att man alltid och aldrig är på jobbet. Med

smarta mobiltelefoner och e-post har det varit ett bekymmer långt innan covid. Men det är ännu rörigare nu.
Johan Waara tipsar om att mer aktivt ta informella sociala kontakter med sina kollegor – men digitalt i stället för vid kaffemaskinen.
– Det kommer påverka folkhälsan om man inte sköter alla de här sakerna. Vi vet att social isolering och stillasittande påverkar det psykiska måendet.
Under 2020 beräknar Försäkringskassan att utgifterna för socialförsäkringen kommer att öka med 30 miljarder kronor jämfört med förra året. Totalsumman väntas landa på 248 miljarder – 19 miljarder mer än vad de tidigare har beräknat.
Hur stor del av ökningen som utgörs av psykisk ohälsa är dock oklart då kraven på läkarintyg för sjuklöneperioden tillfälligt avskaffats.
Enligt en undersökning från DN/Ipsos känner sig många svenskar ensamma under distansarbetet. Flera forskare intresserar sig nu för hur det påverkar oss på lång sikt.

– När många kommer att jobba hemifrån under ganska lång tid är det risk att det kommer leda till ökad psykisk ohälsa, säger Anna Kähler som är projektledare för - Karolinska institutets studie Omtanke 2020.
Planen är att följa de tusentals deltagarna under minst fem år. - Fokus ligger på hur personer upplever isolering från familj och vänner, men när Folkhälsomyndigheten förlängde sin rekommendation beslutade sig forskargruppen att komplettera med ytterligare frågor om hemarbete.

– Vi är intresserade av de som jobbar hemma, men också de som inte har möjlighet att jobba hemma. Många kan känna oro för det, säger Anna Kähler.
Även vid Uppsala universitet pågår studier om psykisk ohälsa kopplat till pandemin. Monica Buhrman, legitimerad psykolog, psykoterapeut och doktor i psykologi, säger att det ännu är för tidigt för dem att dra några slutsatser – men konstaterar att människor generellt mår bra av att ha rutiner, struktur och ett socialt sammanhang.

– Jobbet erbjuder det lite gratis. För många kan det vara det enda sociala nätverk som man har. När det försvinner kan man jämföra det med att vara sjukskriven. Vi vet att sjukskrivning i sig inte räcker som rehabilitering om man mår dåligt. Man mår inte bättre av att vara hemma och, många gånger, isolerad.

Hon påpekar att det finns personer som upplever det påtvingade hemarbetet som positivt, med mer umgänge med familjen och större möjligheter att kunna träna.

– Men jag tror också att de som tyckte att det var lugnt och skönt i början nödvändigtvis inte behöver göra det i längden. En variabel som gjorde det lättare i början var att många människor då var mer oroliga och rädda för pandemin. Att det inte finns något tydligt slutdatum kan också bygga på oron, berättar Monica Buhrman.

– Man väntar hela tiden på nya besked. Det är mer stressande än om man har något att förhålla sig till. För många som har mått dåligt under våren blev det här ett tungt besked.

Stefan Bjarnefors

Maria Gunther: Så behåller du hälsan – och förståndet – på hemmakontoret

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Kommentar. DN:s vetenskapsredaktör

Ha rutiner och fasta tider, vårda sociala kontakter, håll dig informerad men begränsa nyhetskonsumtionen. Det är några av råden från Världshälsoorganisationen WHO för att ta hand om sin mentala hälsa under hemarbete och isolering.

Kommer ni ihåg hur det var i mars? När Världshälsoorganisationen WHO förklarade utbrottet av det nya coronaviruset (som då fortfarande var nytt) för en pandemi, folk bunkrade torrjäst, tvål och toapapper, sociala medier fylldes av återskapade klassiska konstverk och sånger från inlåsta familjeorkestrar – och de av oss som hade möjlighet började arbeta hemifrån?

Hur länge trodde vi egentligen att den här märkliga situationen skulle vara då? Några månader, fram till sommaren, till efter semestern – eller året ut, och ännu längre?
Kanske var allt lättare att stå ut med och hantera när vi trodde att det bara var för en kortare period, än vad det är nu, när detta ser ut att bli det nya normala, och vi dessutom går mot höst och mörkare tider.
För somliga av oss fanns det förstås en del fördelar med att flytta hem jobbet. Vi lämnade stökiga kontorslandskap och fick mer tid med barn, hem och husdjur. Vi som pendlar slapp dagliga resor till en annan stad, och kunde sova lite längre på morgnarna.
Det blev lugnare, men också tystare och ensammare. Själv hade jag inte förstått hur mycket jag skulle sakna att småprata med människor jag inte jobbar med dagligen, när jag stötte på dem vid kaffeautomaten eller i lunchrummet, och hur mycket sådana tillfälliga pratstunder påverkade både arbetet och välmåendet. DN:s mat- och krogredaktör Elin Peters beskrev

det så fint i ett kåseri för några veckor sedan: ”Samtalen och mötena som inte är schemalagda, har en agenda, där jag spånar vidare på något vardagligt som du säger, får en knäpp idé, sätter ord på en fundering eller testar en tanke.”

Än så länge finns det inte mycket forskning om hur hemarbete under pandemin påverkar oss. Enligt en amerikansk studie, publicerad 2018 i European Journal of Work and Organizational Psychology, påverkas distansarbetares förmåga att klara av stress både av hur mycket de själva kan styra och bestämma över sina arbetsuppgifter och hur känslomässigt stabila de är som personer.

Forskare vid universitetet i Zürich, som följer runt 600 arbetstagare i Tyskland och Schweiz, har jämfört hur synen på arbete och välmående tidigt i pandemin har förändrats jämfört med i juni förra året. Resultaten är ännu inte publicerade, men tyder på att deltagarna hade blivit gladare, mer avslappnade och mer engagerade i arbetet, men var mindre hoppfulla inför framtiden.

En ännu opublicerad enkätundersökning från universitetet i Amsterdam visar att det är just bristen på sociala kontakter som människor upplever som den främsta nackdelen med att jobba hemifrån.
För att visa hur viktiga relationer är för oss ändrade WHO sin vokabulär i slutet av mars, och ersatte uttrycket *social distans* med *fysisk distans*. ”Teknik och it och appar har helt förändrat vårt sätt att tänka på social distans”, sa epidemiologen Maria Van Kerkhove vid organisationens presskonferens den 25 mars. ”Vi säger fysisk distans nu, eftersom vi faktiskt pratar om att separera människor fysiskt men hålla ihop dem socialt. Nu har vi sätt att göra det på som vi aldrig har haft tidigare, som sammankopplar människor så att de känner att de fortfarande är delaktiga, och att vi alla för denna kamp tillsammans även om vi är fysiskt separerade.”
På WHO:s webbsida finns en lista med råd om hur vi kan vårda vår psykiska hälsa vid hemarbete, tillfällig arbetslöshet och isolering, när vi inte kan träffa släkt, vänner och kollegor, samtidigt som vi

oroar oss för att viruset ska drabba dem och oss själva. Där ingår bland annat att hålla sig uppdaterad men begränsa nyhetskonsumtionen, att ha dagliga rutiner, vårda sina sociala kontakter, hjälpa andra om man kan och vara snäll.
Det kan göra det lättare att behålla både hälsa och förstånd, i väntan på en framtid där vi åter kan träffas på riktigt, utbyta funderingar, testa tankar och få nya knäppa eller lysande idéer.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se

Fakta. WHO:s råd för att vårda den psykiska hälsan vid hemarbete

Håll dig uppdaterad. Följ myndigheternas råd och rekommendationer. Följ trovärdiga medier.
Skaffa en daglig rutin. Stig upp och lägg dig vid samma tider varje dag. Ta hand om din personliga hygien. Ät nyttiga måltider på regelbundna tider. Träna. Sätt upp fasta arbetstider. Se till att få tid

för vila och för att göra saker du gillar och mår bra av.
Begränsa nyhetsflödet om det ökar oron. Ta bara del av de senaste nyheterna vid bestämda tider, kanske en eller två gånger om dagen, om nödvändigt.
Vårda dina sociala kontakter, via telefon eller internet om det inte är möjligt att träffas fysiskt.
Drick inte för mycket alkohol, och använd inte alkohol eller droger för att hantera rädsla, ångest, tristess och isolering.
Håll koll på din skärmtid och se till att få tid för annat. Tv-spel kan vara ett bra sätt att koppla av, men se till att det inte blir för mycket.
Använd sociala medier för att sprida positiva och hoppingivande berättelser. Rätta falsk information.
Om du kan: Erbjud hjälp till människor som behöver. Stöd hälso- och vårdpersonal och alla andra som arbetar med att bekämpa pandemin.
Diskriminera ingen, och var snäll.
Källa: WHO

Inga krav på munskydd trots fullsatt på bussar och tåg

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Trycket mot kollektivtrafiken väntas öka nästkommande veckor och för många resenärer kommer det att bli omöjligt att hålla avstånd. Vare sig SJ, Skånetrafiken, Stockholms lokaltrafik eller Västtrafik kommer att kräva att resenärerna bär munskydd, inte ens när det är fullsatt. Dock har Skånetrafiken erbjudit 50 000 gratis skydd.

I slutet av augusti väntas trycket mot kollektivtrafiken öka. På många håll kommer det bli knökfullt på bussar, tåg, tunnelbanor och spårvagnar. Till skillnad från i flera andra länder i Europa är munskydd inget måste för svenska resenärer, men Folkhälsomyndigheten utesluter

inte längre munskydd som ett komplement.
– Visar det sig att det inte går att driva kollektivtrafik utan mycket trängsel får vi ju fundera på vilka andra åtgärder vi kan ta till. Det kan handla om ökad turtäthet, eller sprida ut tiden då man börjar och slutar på skola och arbetsplatser. Munskydd kan vara ett komplement om det absolut inte går att göra på något annat sätt för att undvika trängseln i sig, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.
När DN kontaktar de stora kollektivtrafikföretagen svarar samtliga att det är svårt att öka turtätheten. Ingen kommer heller kräva munskydd på sina resenärer.

1 Kommer ni erbjuda fler ståplatser i höst?

SL: Nej, vi kommer inte plocka bort säten i bussar, tåg, spårvagnar och båtar.
Skånetrafiken: Nej.
Västtrafik: Nej, vi har inga planer i dagsläget på att göra förändringar i våra fordon.
SJ: Nej, vi planerar i nuläget inte för några ombyggnationer med anledning av pandemin.

2 Har ni tomma rader närmast bussförarna?

SL: Ja, tills vidare har vi tomma - rader närmast föraren.
Skånetrafiken: Ja, detta för att möta ett mycket uttryckligt krav från fackförbundet Kommunal.
Västtrafiken: Ja.

3 Kommer ni kunna sätta in fler turer under hösten?

SL: Ja, vi sätter in extra bussar på linjer och vid tider där det behövs. Ett problem är att det är svårt att i förväg veta när det uppstår trängsel – med coronamått mätt – eftersom vi inte har platsbokning och resenärerna inte i förväg meddelar när och var de tänker resa. Dessutom ändrar de sina resemönster från dag till annan. I dag har vi en genomsnittlig beläggning med mindre än 50 procent av sittplatserna upptagna.
Skånetrafiken: Vi sätter hela tiden in turer där det behövs. I rusningstrafik kör vi med i stort sett alla bussar och tåg vi kan, så där kan vi inte öka trafiken mer.
Västtrafik: Vi kommer köra så mycket trafik vi kan i höst efter de resurser vi har på personal och - fordon.
SJ: Vi följer hela tiden resandet på våra tåg och där vi ser att behovet

finns anpassar vi i möjligaste mån utifrån efterfrågan genom att sätta in fler vagnar och köra fler tåg.

4 Hur ska era resenärer göra om det är fullsatt?

SL: Vi rekommenderar att invänta nästa avgång eller tur. Vi uppmanar även resenärer att inte resa med den vanliga kollektivtrafiken om de inte absolut måste och på så sätt lämna plats åt de som ska bege sig till samhällsviktiga arbeten.

Skånetrafiken: Vi har tagit fram ett antal olika tjänster för att visa när flest reser. Vi uppmanar våra kunder att hålla sig informerade, ge sig av i god tid och – i den mån det är möjligt – ta nästa avgång om det är fullt.

Västtrafik: Vi uppmanar alla som har möjlighet att gå eller cykla. På så vis skapar vi plats ombord för de som behöver resa med oss. Ett tips är att resa utanför rusningstid eller att vänta på nästa avgång.

SJ: För att lättare kunna välja en annan avgång har vi lanserat en ny tjänst på sj.se som hjälper resenären att planera sin resa med regionaltågstrafiken genom att vi lyfter fram avgångar som vi ser att många vill resa med. Dessutom är samtliga biljetter uppgraderade

till att vara ombokningsbara så att det ska vara enklare att välja en annan avgång.

5 Kommer ni att rekommendera eller kräva munskydd?

SL: Vi följer Folkhälsomyndighetens rekommendationer och regeringsbeslut och om de beslutar om krav på munskydd i kollektivtrafiken så kommer vi att rätta oss efter det. Huruvida de i sådana fall ska delas ut gratis är något vi får ta ställning till då.

Skånetrafiken: Så länge Folkhälsomyndigheten inte kräver munskydd kommer inte vi att göra det. Vi har redan erbjudit 50 000 gratis till våra resenärer. Fram till i dag har vi delat ut cirka 15 000 munskydd.

Västtrafik: Det finns inga krav på munskydd för allmänna platser, det inkluderar även kollektivtrafiken. Folkhälsomyndigheten förespråkar i stället att hålla avstånd - eller att undvika resor. Däremot kan vi komma att tänka om kring detta längre fram, precis som vi gör med mycket annat.

SJ: Nej, inte i nuläget.

6 Påverkar det er att resenärer i flera andra europeiska länder måste ha munskydd?

SL: Nej, se svar ovan.
Skånetrafiken: Vi följer utvecklingen noga.
Västtrafik: Nej.
SJ: Skulle det komma ändrade anvisningar i Sverige kommer vi naturligtvis att agera. Vi har en beredskap för det.
Enligt forskningsresultat som New York Times citerar i en artikel den 2 augusti pekar flera studier i Europa och Asien på att risken att bli smittad i kollektivtrafiken är låg. Franska myndigheter visade att av 386 klustersmittor som identifierats i maj, juni och juli inte gick att spåra till kollektivtrafiken. Liknande studier i Hongkong, Japan och Österrike visar också på låg smittorisk på tåg och bussar.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se
Anders Forsström
anders.forsstrom@dn.se

Fakta. Råd för att minska smittspridningen

Stanna hemma om du har några som helst sjukdomssymtom, även mildare som hosta eller lätt halsont. Du kan inte veta vilka

virus du bär på. Stanna hemma i minst två dagar efter att symtomen försvunnit och minst sju dagar efter insjuknandet.
Tvätta händerna ofta med tvål och varmt vatten, minst 20 sekunder.
Håll avstånd till andra människor.
Undvik att byta om i allmänna omklädningsrum. Avstå från större träffar som fester, begravningar, dop, kalas och bröllop.
Undvik att resa i rusningstid.
Stockholmare uppmanas av regionen att inte resa med kollektivtrafiken alls och att hålla två meters avstånd.

Personer över 70 år uppmanas att träffa så få människor som möjligt. Försök att få hjälp med att handla, och träffa absolut inte sjuka barn.
Jobba hemifrån om du kan. Ju färre man träffar, desto mindre risk att viruset sprider sig.

Skolstarten sprids ut på flera dagar

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Skolstarten har spridits ut på flera dagar. Scheman har justerats och stora samlingar i aulan slopats. Allt för att undvika trängsel.
Men det finns ändå oro inför höstterminen då hela gymnasieskolan åter öppnar.

Våren 2020 går till historien som den då landets alla gymnasieelever fick hålla sig hemma och bli undervisade på distans. Men inom någon vecka ska flera hundra tusen tonåringar och tiotusentals lärare åter vara på plats i skollokalerna.
Statistiken visar att ungdomar inte driver spridningen av covid-19 och lärare insjuknar inte i högre grad än andra yrkesgrupper, motiverade Folkhälsomyndigheten beslutet i slutet av maj.
Sedan dess har gymnasieskolan förberett för en höstttermin med

alla på plats – men så utspridda som möjligt. Det innebär bland annat terminsstart utspridd på flera dagar, skoldagar med flera starttider, raster lagda omlott och olika entréer för olika grupper, förklarar Per-Arne Andersson, avdelningschef vid Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).
– Det är ett grannlaga arbete att lägga schema så det blir bra för alla, men ingen vill nog gå tillbaka till situationen som rådde i våras, säger han.
Att tänja på schemat görs framför allt för att det inte ska bli för trångt på bussar och tåg.

– Vi har en hel gymnasieby i centrala Luleå dit 2 400 elever ska ta sig, så kollektivtrafiken är en akilleshäl. Vi för en dialog med bussbolaget att i en kampanj uppmana ungdomar att använda andra färdsätt – alla kanske inte behöver åka buss. Vi försöker också glesa ut i schemat så att alla inte börjar samma tid, säger Eva Lindbäck, gymnasiechef i Luleå kommun.
Huvudregeln är alltså att undervisningen ska ske i skolan. Men räcker inte kampanjer och flextid för att minska trycket på kollektivtrafiken kan

huvudmännen besluta om viss distansundervisning.
– Det är möjligt att vi kommer att hålla en del lektioner på fjärr för att alla inte ska komma in till skolan på morgonen, säger Eva Lindbäck.
Men de skolansvariga måste också planera för så lite trängsel som möjligt på skolområdet.
Skolluncherna blir en utmaning.
– Inne i matsalen går det att sitta utspridda men det kan bli alldeles för tätt i kön in. Därför schemalägger vi så att vi styr eleverna, och personal ska finnas på plats för att hjälpa till, säger Torbjörn Hanö, rektor för Polhemsskolan i Lund med drygt 2 600 elever.
TT

Spelklubbens pengar gick till lyxnotor på Operakällaren

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Han spelade bort miljoner av andras pengar på fotbollsmatcher och spenderade under ett halvår 1,7 miljoner på lyxkonsumtion. Nu ställs 32-åringen från Borås inför rätta, åtalad för grovt bedrägeri. En 73-årig kvinna som förlorat 400 000 kronor är en av de 81 målsägarna.

Dokument.

Utskrifterna från mannens bankkonto vittnar inte bara om ett extremt spelande. De avslöjar också hur mycket pengar som 32-åringen lagt på lyxkonsumtion. Bland posterna finns sex besök på Operakällaren för 306 193 kronor, sju besök på Berns Hotel för 281 539 kronor och två inköp i en klockaffär för 192 400 kronor. Totalt gjorde 32-åringen av med minst 1,7 miljoner kronor under sex månader 2015–2016. Han

misstänks under samma period ha spelat bort minst 3 miljoner kronor. Pengarna kom från privatpersoner i Sverige och Norge, som har satt in stora belopp på 32-åringens privata konto för att han skulle få dem att växa genom den spelklubb som han bildat med två kompanjoner.
När mannen i dag, måndag, ställs inför rätta i Borås, åtalad för grovt bedrägeri, finns det 81 målsägare.
– Min klient medger vissa omständigheter, men nekar till brott, säger mannens försvarare advokat Bertil Westlund.

I torsdags inkom Westlund med en inlaga till tingsrätten där han motsätter sig polisens sätt att beräkna vinster och förluster av spelandet. Han hävdar också att 32-åringen genom ett muntligt avtal med sin kompanjon hade rätt till en viss procent av de vinster som gjordes i bolaget och att denna summa i stort sett motsvarar den han gjort av med på lyxen.
Det har varit en lång polisutredning. Det är en anledning till att det dröjt över fyra år från det att medlemmarna i spelklubben började ana oråd

tills att mannen ställs inför rätta.
En annan är att 32-åringen sedan två år tillbaka befunnit sig i Spanien.
Historien tar sin början hösten 2015, när 32-åringen bildar spelklubben tillsammans med en 44-årig norrman och en annan svensk.
32-åringen har övertygat norrmannen om att han är en sällsynt skicklig spelare som kan vinna pengar hos spelbolagen.
Norrmannen har kontakt med personer som är beredda att gå med i spelklubben.

Den tredje personen, som senare kom att lämna bolaget, skulle arbeta med de tekniska delarna.
Av skatteskäl bestämdes att verksamheten skulle bedrivas från Sverige och att spelarna skulle sätta in pengarna på 32-åringens privata bankkonto.
Minst ett 80-tal personer i vitt skilda åldrar nappade på förslaget, många av dem pensionärer. En andel kostade 50 000 kronor, men många har satsat mer än så. En 73-årig kvinna från Nacka, som även uppger sig ha stått för sin dotters andelar, kräver 400 000 kronor i

skadestånd. En 66-årig man från Gävle gör anspråk på 300 000 kronor. En 77-årig kvinna från Uppsala anser sig ha förlorat 200 000 och säger i polisanmälan att detta är alla hennes besparingar. Spelarna utlovades utbetalningar enligt en speciell mall när det blev vinst på spelen. Alla medlemmar ombads att skriva under ett tystnadslöfte där man bland annat förband sig att inte avslöja vem det var som spelade för pengarna. Under punkt 5 i medlemsavtalet står: ”Jag blir medlem i XX-klubben på egen risk och vet att all form av sportbetting innehåller stor risk. I värsta fall kan jag förlora alla mina pengar.”
32-åringen hävdar i polisförhör att man betalat ut 1,5 miljon kronor i vinster till medlemmarna de första månaderna och några uppger att de fått pengar. Men enligt polisens utredning handlar det i själva verket om ett klassiskt pyramidspelsupplägg. Utbetalningarna har möjliggjorts tack vare nya medlemmars insättningar.
Miljonerna som kommit in på 32-åringens konto har gått till lyxkonsumtion och spel. Utskrifter från hans spelkonto hos

Bet365 visar hur han gjort stora insatser till exempel på hur många hörnor det ska bli under de första tio minuterna av en match. Det har varit låga odds men höga belopp.
På kvällen den 28 november satsar han 75 000 kronor på att det ska bli minst ett mål i den - franska ligamatchen mellan Bastia och Nantes, men den slutar mållös. Det blir en hel del vinster också, men totalt sett går spelet med brakförlust.
På spelklubbens hemsida däremot redovisades stora vinster, vilket fick fler medlemmar att hoppa på tåget. I Skypechattar med sin - norske kollega håller 32-åringen skenet uppe. Han berättar om en del förluster, men säger att han balanserat dessa genom stora vinster.
Några dagar före julafton meddelar han i en chatt med norrmannen:
32-åringen: ”Vill du ha goda nyheter?”
Norrmannen: ”Jag vill höra att du har det bra och känner dig mycket väl behandlad.”
32-åringen: ”Jag är på bättringsvägen min vän, tack så mycket. 157 500 vinst i kväll.”

Norrmannen: ”Mycket bra, då ger du dig för i kväll.”
I mars 2016 skickar 32-åringen meddelande om att han gjort en förlust på över miljonen med texten: ”Ja, det var hörnorna vi rök på. Tyvärr.”
Samma månad försvann uppgifter om klubbens vinstsaldo från nätsidan. Flera medlemmar blev oroliga och misstänksamma. I mitten av maj sammanträffade några av dem med 32-åringen på ett hotell i centrala Stockholm. Enligt en av de kvinnliga målsägarna ska 32-åringen ha förklarat att allt var under kontroll och att en ny bettingklubb skulle startas i Sverige.
På klubbens chattforum skriver 32-åringen:
”Ingen behöver oroa sig för att jag har rymt med pengarna och har lurat någon! Jag är här och är starkare än någonsin.”
Två veckor senare skickade den norske ledaren för spelklubben ett brev till medlemmarna där han förklarade att 32-åringen inte fullgjort sina åtaganden och att han uppmanade medlemmarna att delta i en polisanmälan.

Enligt åtalet ska 32-åringen ha fått in cirka 8 miljoner till sitt konto, varav 5,7 kommer från målsägarna. Andra medlemmar i klubben har valt att inte polisanmäla.
De i särklass största förlusterna har 32-åringen gjort hos Bet365. Bara under februari 2016 spelar han för 2,7 miljoner i 53 spel och gjorde en förlust på 1,2 miljoner. Till slut hade 32-åringen bara 800 kronor kvar på sitt bankkonto.
Enligt utredningen kan 32-åringen ha använt ytterligare en miljon av medlemmarnas pengar till att betala av tidigare skulder.

Ett vittne från en annan utredning beskriver 32-åringen som spelberoende.
Bertil Westlund säger att det stämmer.
– Ja, han har tidigare haft dessa problem, men enligt egen utsago har han dem inte längre.
Han menar att den norske kompanjonen, som inte är brottsmisstänkt men som ska vittna, har ett minst lika stort ansvar för det som hänt och att denne inte ska ses som ett offer.
Han poängterar att norrmannen skulle sköta administrationen och marknadsföringen och att 32-

åringen bara skulle ägna sig åt att spela.
Westlund håller med om att det ser konstigt ut att pengarna skickade till 32-åringens privata bankkonto, och inte till ett separat konto för företaget.
– Det finns egentligen ingen förklaring till det, säger han men menar att målsägarna uppträtt oförsiktigt.
– Skulle du själv sätta in 100 000 kronor på en persons privata konto, som du inte känner, för att han ska spela för pengarna? undrar han.

32-åringen greps sommaren 2017, men släpptes efter förhör.
Polisutredningen pågick till 2019, då vice chefsåklagare Ove Jäverfelt väckte åtal. Mannen hade vid det laget flyttat till Spanien och det var först i juli som han kunde gripas på nytt, med hjälp av spansk polis, och utlämnas till Sverige.
32-åringen är även åtalad för anstiftan till misshandel efter en händelse i Borås våren 2016.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se

Fakta. Dyra vanor

32-åringen gjorde totalt av med minst 1,7 miljoner kronor under sex månader 2015–2016. Några av posterna från hans bankkonto:
Operakällaren, sex besök: 306 193 kr
Berns Hotel, sju besök: 281 539 kr
Klockaffär, två inköp: 192 400 kr
Guldsmedsaffär: 35 995 kr
Sängbutik: 61 489 kr
Elektronikfirma: 20 039 kr
Herrekipering: 13 500 kr
Skobutik, två inköp: 10 292 kr
Juvelerare i Grekland: 42 593 kr

”Ett förlängt besöksförbud skulle få ödesdigra konsekvenser”

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Det nuvarande besöksförbudet på äldreboenden är inte hållbart, ur varken ett mänskligt

eller ett juridiskt perspektiv, skrev rättsexperten Jan Melander på DN Debatt i lördags.
Enligt Yngve Gustafson, professor i geriatrik, skulle ett fortsatt förbud under hösten få förödande konsekvenser.
– Depression hos gamla är en dödlig sjukdom lika farlig som cancer, säger Yngve Gustafson.
I mitten av juni meddelade socialminister Lena Hallengren (S) att det nationella besöksförbudet på landets äldreboenden, som infördes i april, skulle förlängas till den 31 augusti.

Efter fyra månader av isolering ifrågasätter Jan Melander om restriktionerna verkligen tar hänsyn till proportionalitetsprincipen. Principen, som är grundlagsskyddad, och innebär att lagstiftning som påverkar fri- och rättigheter inte får vara mer långtgående än vad som verkligen krävs.
”Nuvarande mötesrestriktioner på särskilda boenden är desamma oavsett om den äldre är immun eller inte. Det kan starkt ifrågasättas”, skriver han i debattartikeln.

Yngve Gustafson, professor i geriatrik vid Umeå universitet, menar att besöksförbudet var relevant under våren när smittspridningen var som värst. Att reglerna är kvar än i dag trots en minskad smitta på boenden kallar han oförsvarbart.

– En påtvingad social isolering orsakar väldigt mycket lidande i form av ensamhet med ökad risk för depression, kanske den allra starkaste riskfaktorn som försämrar immunförsvaret, säger Yngve Gustafson.

Den 15 juli uppdaterades Socialstyrelsens riklinjer. Med en verksamhetschefs godkännande skulle symtomfria personer med antikroppar mot covid-19 få göra besök inne på boenden. Men på många håll har lättnaderna ändå uteblivit.

– Livet på ett äldreboende är ofta rätt torftigt med väldigt lite aktivitet. Personal kan aldrig ersätta den sociala betydelsen som en närstående gör, och ett telefonsamtal kan inte ersätta ett besök från nära och kära. Det är en katastrof. Den mesta av smittspridningen var genom personal, där det brast i rutiner

och med skyddsutrustning, säger Yngve Gustafson.
Snart väntar ett nytt besked om hur äldreboenden ska hantera verksamheten under coronaviruset. Yngve Gustafson bävar för vad ett besöksförbud även efter den 31 augusti, utan lättade riktlinjer, skulle leda till.
– Det skulle ha ännu allvarligare konsekvenser för de gamlas psykiska hälsa och därigenom bidra till ett förkortat liv för många av dem. Väldigt många närstående och anhöriga som jag har pratat med har varit förtvivlade för att - deras förälder eller partner uttryckt självmordstankar och - nästan gett upp. För en del är det de sista månaderna i livet, säger han.

Olle Bengtsson
olle.bengtsson@dn.se

Färre sökte tillfällig omsorg

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Betydligt färre än väntat ansökte om tillfällig hemtjänstvård, hemsjukvård och LSS-insatser i Bohuslän, rapporterar SVT Väst. I april vädjade elva bohuslänska - kommuner till regeringen om att slippa skyldigheten att erbjuda tillfällig omsorg till sommargäster. Regeringen sa nej.

Nu när semestersäsongen snart är över konstaterar kommunerna att färre än väntat ansökt. Förra sommaren sökte drygt 300 personer omsorg, i år landade siffran på strax över 90.

TT

Norsk torsk kan rädda beståndet i svenska vatten

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Havs- och vattenmyndigheten har på uppdrag av regeringen presenterat flera förslag för att rädda torsken i svenska vatten, rapporterar P4 Väst.

– Läget är väldigt kritiskt för torsken, som är en nyckelart i våra marina ekosystem. Den är en populär matfisk och fisket utgör sysselsättning för många människor, säger Gunvor G Ericson (MP), statssekreterare på miljödepartementet, till P4.
Bland de över tio föreslagna åtgärderna finns en minskning av sälbeståndet, mer skonsamt och selektivt fiske, åtgärder mot övergödning och plantering av norsk torsk på västkusten.
– Förslagen handlar om att komma till rätta med den mångfald av bakomliggande

orsaker som gör att torsken mår så dåligt, säger Ericson.
Regeringen ska nu titta närmre på förslagen. Ericson hade gärna sett åtgärder tidigare.
– Mycket behöver göras framöver. Naturligtvis hade det varit ännu bättre om man tagit åtgärder redan på 1990-talet.
TT

Fler vill lämna kriminalitet

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Polis och socialtjänst på flera orter vittnar om ett ökat inflöde av personer som vill ha hjälp med att lämna kriminella liv bakom sig, rapporterar SR Ekot.
I Malmö har hittills 38 personer sökt kontakt hos kommunens konsultationsteam, jämfört med 50 personer för hela 2017. I Stockholm är motsvarande siffra

12 hittills i år, jämfört med 11 under hela 2019.
TT

Många ekorrar efter mild vinter

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

2020 har varit ett dåligt år för många – men ett höjdarår för ekorrarna. Gott om mat och milda vintrar har fått ekorrarna att frodas.
– Det har funnits många tre år i rad och det är väldigt ovanligt. Det finns också gott om ekollon, säger Peter Nilsson, zoolog på

Naturhistoriska riksmuseet, till blt.se.
Antalet ekorrar kan variera kraftigt från år till år. Ett vanligt år beräknas det finnas runt 200 000 i landet.
TT

Man hittad död efter bad

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Den man som söktes efter att han försvunnit i samband med bad utanför Piteå har hittats död. Mannens kompis larmade polis och räddningstjänst vid 21.30 på lördagskvällen efter att mannen gått i vattnet för att bada och försvunnit. Under natten pågick en stor sökinsats med bland annat helikopter och båt. Mannen hittades avliden i vattnet under

natten, rapporterar Piteå-tidningen.
TT

Lyft för kajakuthyrningen trots att turisterna försvann

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Kajakuthyrningen på Långholmen i Stockholm har vuxit stadigt under flera år. När pandemin nådde Sverige upphörde snabbt gruppbokningar från företag och skolor och ägarna fruktade att verksamheten skulle drabbas hårt utan turister. Men

oron skulle snart vara som bortblåst.

Det lugna vattnet intill Pålsundet och Långholmskanalen i Stockholm fylls under sommarhalvåret av träbåtar och kajaker. Just den här sommaren har fler än vanligt gett sig ut på en paddlingstur i naturområdet mitt i stan. Daniel Nilsson är en av grundarna till Långholmen kajak som både har uthyrning och försäljning i området.

– Kajakpaddling är en superenkel och härlig naturupplevelse. Det är lätt att glida iväg och det går att ta sig till platser som kan vara svåra att ta sig till på annat sätt, säger han.

Under Daniel Nilssons uppväxt hade en kajaktur varit nära till hands i hemtrakterna i Piteå. Efter flytten till Reimersholme i Stockholm såg han hur omgivande vatten passade utmärkt för paddling. Efter några år som marknadsanalytiker såg han chansen att förverkliga drömmen om att starta eget. Han fick med sig frun Samra Gonfa och brodern Anton Lindell på idén och tillsammans startade de Långholmen kajak år 2012. Verksamheten växer stadigt och i

fjol uppgick omsättningen till drygt 13 miljoner kronor. Men när coronapandemin nådde Sverige upphörde gruppbokningar från skolor och företag som vanligtvis inkommer under våren.
– Vi blev oroliga när vi inte fick några förfrågningar alls under lång tid, säger Daniel Nilsson.
Utöver uthyrningen har företaget försäljning av kajaker och SUP-brädor (stand up paddle boards). Produktionen sker i Kina och de tre ägarna fruktade att produktionen skulle avstanna och senare att de kajaker som var på väg till Sverige inte skulle komma fram. Men så blev det inte.
– Vi hade tur, det har flutit på bra med leveranserna, säger Daniel Nilsson.
En vanlig sommar utgörs omkring en tredjedel av kunderna av turister. Reserestriktionerna gjorde att kundgruppen försvann – men samtidigt ökade intresset för paddling hos stockholmarna.
– Jag tror det beror på att många var permitterade eller satt hemma framför sina skärmar och hade behov av att komma ut och röra på sig, säger Daniel Nilsson.

Under sommarsäsongen har omsättningen ökat med 40 procent, ungefär jämnt fördelat över uthyrning och försäljning av kajaker. Ett vanligt år anställs omkring 30 säsongsarbetare, i år blev det i stället runt 40.
– Det har varit fullbokat så fort det inte har regnat. I stället för att åka på semester läggs pengarna på att göra något kul med familjen på hemmaplan, som att åka ut och paddla eller campa, säger Daniel Nilsson.
Utöver utökade rutiner för hygien, som att erbjuda handsprit och vara noggrannare med att rengöra utrusningen mellan kunderna, har verksamheten inte behövt göra några större förändringar för att hjälpa till att minska smittspridningen.
– Vi är tacksamma över att verka i en bransch som inte har påverkats så mycket av coronakrisen, säger Daniel Nilsson.
I november förra året startade grundarna Outventures, som erbjuder ett bredare spann av naturupplevelser. Det nya företaget hyr ut kajaker, SUP:ar och mountainbikes genom samarbeten med olika aktörer, som exempelvis

friluftsanläggningar i anslutning till Hellasgården, Lida, Gålö havsbad och Grinda utanför Stockholm. Under sommaren har grundarna även startat kajakuthyrning i Kalmar.
Framöver vill Daniel Nilsson och hans kompanjoner satsa på att vidareutveckla företagen och hoppas på att även kunna erbjuda utrustning till vinteraktiviteter som exempelvis långfärdsskridskor.
– Vi har sett att friluftsintresset ökat i Sverige samtidigt som vi mognat som företag och har möjlighet att nå ut till fler. Vi brinner för att hjälpa så många som möjligt ut i naturen, säger Daniel Nilsson.
Själv tillbringar han sommaren genom att åka till olika delar av Sverige med familjen.
– Vi ska åka runt i Sverige för att paddla och sova i tält, säger han.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Fakta. Daniel Nilsson

Gör: Driver Långholmen kajak tillsammans med fru och bror.

Företaget omsatte drygt 13 miljoner kronor under 2019.
Ålder: 36.
Familj: Frun Samra Gonfa och två barn.
Daniel Nilssons tips till dig som vill börja paddla kajak eller vistas mer i naturen: ”Gör det enkelt, det behöver inte bli en så stor grej. Var inte rädd för att prova dig fram. Hyr en kajak eller mountainbike i några timmar och ta med en picknick.”

Vi trodde att - antalet försäljningar skulle öka något under sommaren, men det här är en betydligt större ökning än vad vi trodde.

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Marcus Svanberg, vd på Länsförsäkringar fastighetsförmedling. Totalt ökade antalet sålda bostäder i hela landet i juli med 25 procent hos mäklarfirman – bolaget trodde på en ökning runt tio procent som mest.

TT

Nattsvart kvartal för den svenska turistnäringen

MÅNDAG 10 AUGUSTI 2020

Coronapandemin har slagit hårt mot turistnäringen. Stockholms handelskammare har sammanställt siffror från SCB över utländska hotellnätter och konstaterar att de utländska

turisterna nästan helt försvann under årets andra kvartal. Hårdast drabbat är Stockholms län som tappade 89 procent, men Uppsala och Jämtland kommer strax efter med 88 procent. Norrbottens och Örebro län tappade 84 procent av de utländska gästnätterna under årets andra kvartal jämfört med hur det såg ut 2019.
”Det är egentligen bara olika nyanser av nattsvart när man jämför de olika länen”, säger Stefan Westberg, chefsekonom på Stockholms handelskammare, i ett pressmeddelande.
TT

Ledare: Rättssamhällets brister blir de skötsammas fängelse

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

I ett samhälle där brottslingar går fria sitter helt oskyldiga och skötsamma människor i fängelse. Detta illustreras tydligt och gripande av SvD:s reportage (9/8)

om 17-årige Nimo. Hans rådiga ingripande i samband med att hans vän blev utsatt för en fordonsstöld utvecklades till en mardröm för Nimo och hans familj.
Hoten från förövarna har han levt med sedan dess. Han har tvingats ta långa och krångliga omvägar till och från skolan, han har blivit hotad i sitt hem och per telefon, han har blivit misshandlad. Nu har han och hans mamma tvingats flytta och bryta upp från vänner och uppväxtmiljö. Där han bodde kunde han inte gå utanför dörren ens för att handla i butiken mittemot sitt hem, alltmedan förövarna rör sig fritt och bor kvar.
Att det borde vara tvärtom är enkelt att konstatera. Visst är förövarna under 18 år, men den som misshandlat Nimo har redan en dom bakom sig, och de frekventa hoten för att tysta hans vittnesmål har inte ens lett till åtal.
Att fängelse är en dålig påföljd för unga som begått tidiga förseelser får inte betyda att sanktioner saknas. Det måste finnas andra påföljder som får bort unga kriminella från gatorna så att

deras offer inte behöver oroa sig, som fotboja och besöksförbud. Dessutom behöver ungdomsrabatterna förändras så att de inte gäller vid grova och återkommande brott.
Visst är det viktigt att försöka bryta brottskarriärer och ge unga som begått brott chanser att återkomma till samhället. Men viktigast är ändå att se till att de inte är ett hot mot sin omgivning. Och myndigheterna får aldrig sluta stå på de utsattas sida. Här misslyckas stora delar av samhället.

Trots försök att ändra lagarna kring exempelvis mobbning i skolan så att det är mobbarna och inte den mobbade som i första hand ska flyttas, blir det i praktiken fortfarande ofta tvärtom. Häromåret gick det så långt att en skola i Lund lät två våldtäktsmän gå kvar på samma skola där också 14-åringen som blev utsatt gick, även sedan dom fallit. Först efter mediala protester ändrades beslutet, och DO har med ett rättsfall mot kommunen sedermera slagit fast att det var fel.

Unga lär sig av sådan valhänt hantering en tidig läxa om att de med en kaxig och utagerande stil kan hålla andra på mattan. De som utsätts lär sig att det inte är lönt att vända sig till vuxensamhället. Några som blir slagna börjar sedermera själva att slå, andra tystnar och viker undan.
I dessa unga år läggs grunden för problem som därefter eskalerar i brottslighet och gängbildning, och formar lokala tystnadskulturer. Bara genom att se och stödja de ungdomar som antingen blivit utsatta eller som vågar säga ifrån kan denna utveckling vändas tidigt.
Exemplet Nimo visar att liknande svek upprepas av rättssamhället. Skyddet av unga brottsoffer har fallit mellan stolarna hos polis och socialtjänst. Det har varit upp till en rådig och engagerad polisman som Ulf Brännström på brottsoffer- och personsäkerhetssektionen att ta sig an Nimos fall och se till att saker börjar hända.
Han beskriver ett flertal hinder för fungerande informationsutbyte mellan polis och socialtjänst, exempelvis kan sedan 2010 inte

längre information delas om brott med lågt straffvärde. Knappast ett sätt att underlätta tidiga insatser. Alla brottsoffer skulle behöva en Ulf, någon som tar sig an ett fall utifrån deras perspektiv och ordnar det skydd och den hjälp som behövs. Men för just de unga som inte sällan är mest utsatta är hjälpmöjligheterna som minst. På en rak fråga bekräftar Brännström att han hade haft större befogenheter att hjälpa om det varit mamman som varit misshandlad och hotad.

”Vi är de enda som har förlorat på det här” konstaterar Nimo så här i efterhand. Han har varit modig, men det går att förstå hans känsla att han nästa gång inte skulle vittna ens om det gällde ett mord. Så länge priset blir högt för den som vittnar – och obefintligt för de som begått brottet – behöver vi inte undra varför människor inte vågar vittna. Sverige kan och måste skydda de unga bättre än så.

DN 11/8 2020

Folk har inte ont om pengar på grund av att de är dumma

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Det var en sådan där klassisk framgångssaga: En ung kvinna i USA började med ingenting – nej mindre än ingenting, för hon var skuldsatt efter att ha tagit universitetsexamen, men inom tre år hade hon betalat tillbaka studielånet på drygt två miljoner kronor. Ja, se vad man kan ta sig för bara man ansträngер sig! ”Om jag klarar det kan alla klara det”, sade hon till Business Insider. Fast när man läste själva artikeln framgick det att hon lyckats genom att hennes mamma gav henne ett välbetalt jobb i sitt företag, och sedan köpte en lägenhet åt henne som hon då kunde hyra ut medan hon själv bodde hos sina morföräldrar. Till skillnad från vad hon och journalisten föreställde sig var detta alltså inte en berättelse om att bara man är driftig och kämpar på så går det bra, utan ett

vittnesmål från någon som envetet puffats uppåt av en välbärgad förälder. Som redan har både kontakter och pengar.
Jag kommer att tänka på det där reportaget när jag hör journalisten Patrik Lundbergs sommarprat i P1 (6/8). Även sommarpraten brukar ju vara framgångssagor, och inte så lite självförhärligande, det är väl därför de är så olidliga att lyssna på. Men Patrik Lundberg gör tvärtom: Han berättar om sin lågutbildade mamma som det gick allt sämre för, som slet ut sig men inte hade något för det utan tynade bort. Han frågar sig varför?
I ljuset av denna mamma, av Birgitta Lundberg, framstår det hisnande arroganta i hur vissa, på alla sätt bemedlade politiker talar om dem som inget har: de ses inte som den utsatta grupp som de faktiskt är, utan som några som borde … skärpa sig.
”Låg pension efter föräldraledighet, deltid och ett låglöneyrke. Är det ojämställdhet? Gör andra val, få annat resultat”, som kristdemokratledaren Ebba Busch twittrade. Hon menar alltså att dålig ekonomi är något man

enkelt kan välja bort. Att lösningen i grunden är att folk slutar ha ont om pengar, för det är ju så opraktiskt. Gör andra val! Alla borde ha en årslön på banken, som den tidigare finansministern Anne Wibble konstaterade. Och om en ung kvinna klarar att skrapa ihop två miljoner kronor på tre år så kan alla klara det.

Jag tror inte det är elakhet det handlar om, bara brist på perspektiv. Det är svårt att se sina egna förmåner, när hela poängen är att de så självklart finns där. Och visst, pengar är inte allt. Men de blir det när man inte har dem. För det är då inte bara själva resurserna som saknas, utan också marginalerna och därmed förmågan att trygga framtiden. Så många balanserar för evigt på ruinens brant.

Birgitta Lundbergs öde synliggör det. Och det måste fortsätta synliggöras.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se

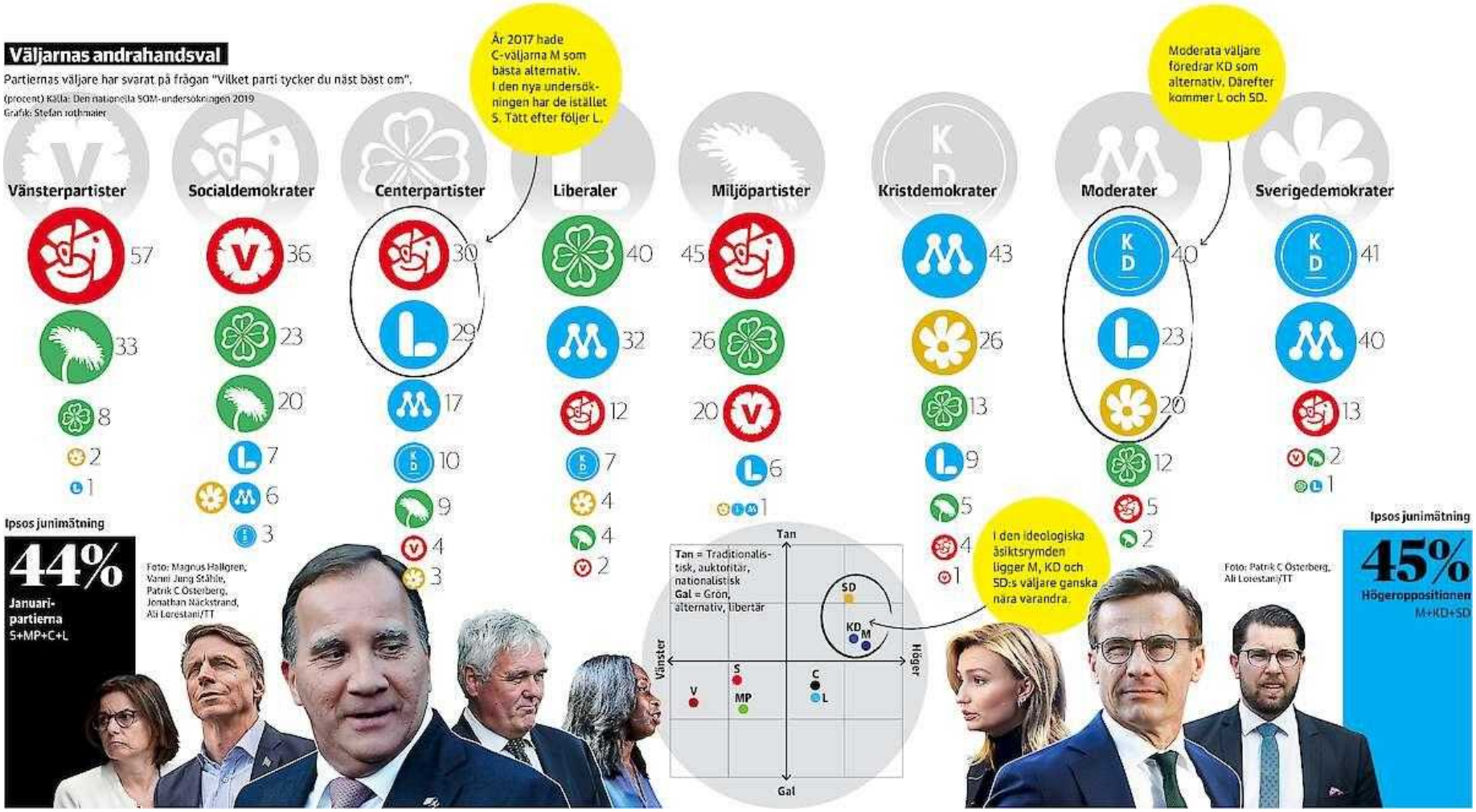
Väljarnas andrahandsval
Partiernas väljare har svarat på frågan "Vilket parti tycker du näst bäst om".
(procent) Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2019
Grafik: Stefan Rothmaier
År 2017 hade C-väljarna M som bästa alternativ. I den nya undersökningen har de istället S. Tätt efter följer L.
Moderata väljare föredrar KD som alternativ. Därefter kommer L och SD.
Vänsterpartister
Socialdemokrater
Centerpartister
Liberaler
Miljöpartister
Kristdemokrater
Moderater
Sverigedemokrater
57 33 8 2 1
36 23 20 7 6 3
30 29 17 10 9 4 3
40 32 12 7 4 4 2
45 26 20 6 1
43 26 13 9 5 4 1
40 23 20 12 5 2
41 40 13 2 1
Ipsos junimätning
44%
Januari-partierna S+MP+C+L
Foto: Magnus Hallgren, Vanni Jung Ståhle, Patrik C Österberg, Jonathan Näckstrand, Ali Lorestani/TT
Tan = Traditionalistisk, auktoritär, nationalistisk
Gal = Grön, alternativ, libertär
Tan
Gal
Vänster
Höger
SD
KD
M
S
V
MP
C
L
I den ideologiska åsiktsrymden ligger M, KD och SD:s väljare ganska nära varandra.
Foto: Patrik C Österberg, Ali Lorestani/TT
Ipsos junimätning
45%
Högeroppositionen M+KD+SD

Väljarna börjar bädda för ett nytt högerblock

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Under sommaren har M, KD och SD närmat sig varandra än mer. Valforskningen visar att många av deras väljare börjar anpassa sig till ett nytt politiskt block. Ändå finns det flera hinder kvar innan SD får direkt inflytande över Sveriges regeringspolitik.

Analys. DN:s politikkommentator

När Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson i november 2015 föreslog ett samarbete mellan hans parti, Moderaterna och Kristdemokraterna var det få som tog honom på allvar.

Det var på SD:s landsdagar i Lund. Under stor polisbevakning höll Sverigedemokraterna landsdagar bakom kravallstaket. Inget annat riksdagsparti ville samarbeta. Både M och KD gav genast Åkesson kalla handen för

hans förslag. Statsvetarnas term för SD:s position var pariaparti.
I dag konstaterar valforskarna i årets rapport från SOM-institutet att SD:s, KD:s och M:s väljare snabbt närmat sig varandra. Det syns i olika sakfrågor, men också när man frågar väljarna vilket parti de skulle välja i andra hand. Moderata väljare tycker bäst om Kristdemokraterna (40 procent), därefter följer Liberalerna (23 procent) och Sverigedemokraterna (20 procent). Långt därefter kommer Centerpartiet.

Kristdemokraterna föredrar Moderaterna (43 procent). Sedan kommer Sverigedemokraterna (26 procent).
För Sverigedemokraterna finns det stor sympati för både Kristdemokraterna (41 procent) och för Moderaterna (40 procent).
”Resultaten pekar mot att ett konservativt block har en viss - potential bland de väljare som föredrar något av Kristdemokraterna, Moderaterna eller Sverigedemokraterna. Alliansen ser faktiskt ut att ha sämre förutsättningar”, skriver statsvetaren och forskaren Patrik

Öhberg när han analyserar tio år med Sverigedemokraterna.
Förhållningssättet till SD har varit en kärnfråga i svensk politik ända sedan partiet kom in i riksdagen.
Den avgjorde i praktiken regeringsbildningen efter 2018 års val.
Sedan dess har dörrarna mellan M, KD och SD öppnats allt mer.
Kristdemokraternas ledare Ebba Busch började diskutera politik med Jimmie Åkesson över en köttbullslunch sommaren 2019.
Ulf Kristersson (M) väntade till i december med att träffa ledaren för partiet han som nyvald lovade att inte ”samtala eller förhandla eller kompromissa” med.
På mötet diskuterade ledarna för SD och M kriminalpolitik, migrationspolitik och energifrågor.
I en intervju med Expressen i juni öppnade Ulf Kristersson för budgetsamarbete med SD i framtiden.
”Frågan är för tidigt väckt. Men det är väl den stora lärdomen här, att om man inte har majoritet, det vill säga mer än 50 procent i sin - regering, måste man vara respektfull för att det är riksdagen som fattar besluten och då måste

man se till att budgeten går igenom riksdagen.”, sade han.
Skulle M, KD och SD börja planera för budgetsamarbete finns det fog för att kalla de tre partierna ett nytt block.
Där är vi inte än. De ideologiska skillnaderna mellan de tre partierna är stora. SD kallar sig för ett ”socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn” KD bärs av en kristdemokratisk ideologi, personalismen. Moderaterna benämner sig liberalkonservativa. Väsentliga delar av partiledningen kommer från den liberala delen av M.

När Ulf Kristerssons jultalade 2018 deklarerade han att Jimmie Åkesson kan glömma ett konservativt block: ”De som skräms med eller fantiserar om ett nytt ’konservativt block’ i svensk politik, de har bara läst varannan sida i vårt program.”
Men ideologi styr sällan svensk politik. Sverigedemokraterna kan vara Kristerssons enda väg tillbaka till statsministerposten. Därför, och för att nu kunna vara en starkare opposition, är det viktigt för M att kunna förhandla med SD.

Men skulle Ulf Kristersson axla ledarskapet för ett trepartiblock med SD och KD, skulle han troligen stänga dörrarna till Liberalerna och den dörrspringa som finns kvar till Centern.
Förra veckan presenterade professorn i statsvetenskap Henrik Ekengren Oscarsson nya siffror över väljarströmmarna under det senaste riksdagsvalet. Moderaterna tappade omkring 112 000 väljare till Centern och 103 000 till Sverigedemokraterna mellan 2014 och 2018.
Skulle M bilda ett block med SD och KD kan ännu fler liberala väljare försvinna. Så varför skulle han göra det när det inte kostar något att ha alla dörrar öppna? Samarbetsförmåga kan ju ibland vara viktigare än ökat väljarstöd i politiken, se bara på S och MP som båda backade i valet 2018 och därefter fick bilda regering igen.
För Sverigedemokraterna är Moderaterna partiets enda väg till makten. Jimmie Åkesson kommer inte att ändra inställning även om M håller partiet på halster.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Plastskatt förelås på muggar

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Mat och dryck för avhämtning kan bli dyrare. En utredning föreslår en ny skatt på vissa engångsförpackningar som innehåller plast.

Förslaget innebär att skatt betalas med upp till fem kronor per mugg och med sju kronor per livsmedelsbehållare. Skatten föreslås vara införd från första november 2021 och ska betalas av tillverkarna eller av de som importerar förpackningarna.

Om plastinnehållet är lågt, mindre än 10 respektive 1 procent, ska skatten minskas.

Utredningen räknar med att de flesta företag som säljer mat och dryck för avhämtning kan ställa om till att erbjuda flergångs-alternativ. Det kan ske genom att bland annat muggar lämnas tillbaka och diskas. Sådana lösningar kan dock bli svårare för mindre kaféer, restauranger, matvagnar och kiosker som

saknar egna diskmöjligheter, påpekas i utredningen. Dagligvarubutiker och livsmedelsföretag som säljer färdigförpackad mat för avhämtning påverkas också. Däremot anses att vissa undantag behöver göras, till exempel för enportionsbehållare för yoghurt. Merkostnaderna som skatten medför väntas leda till högre priser. För en genomsnittlig konsument bedöms kostnaderna öka med 300–900 kronor per år. Utredningen tillsattes av regeringen förra hösten. Tanken var att få fram förslag som minskar användandet av engångsartiklar och därmed dess miljöpåverkan, bland annat nedskräpning. Från 2021 införs ett förbud i EU mot vissa engångsartiklar i plast. Skatteförslaget syftar till att minska användandet av engångsartiklar med en negativ miljöpåverkan, men som inte omfattas av EU:s förbud. Skatten beräknas i ett inledande skede kunna minska förbrukningen av muggar och livsmedelsbehållare med 25 procent. Förslaget väntas också inledningsvis öka statens skatte-

inkomster med 3,8 miljarder kronor per år
Den föreslagna skatten omfattar inte till exempel flaskor för dryck, blöjor, eller engångsförpackningar för godis, glass och snacks.
TT

Nytt högkvarter ger polisen dubbelt så stora lokaler

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Göteborg är på väg att få ett nytt och runt, 30 000 kvadratmeter stort, huvudpolishus. Byggnaden har ritats av stjärnarkitekten Gert Wingårdh och är

tänkt att uppföras i ljust tegel. Granne med den 16 våningar höga byggnaden planeras 200 studentlägenheter.

Göteborg.

– Vi är nog faktiskt färdiga efter två år. Den sista ritningen drogs för inblandade parter i juni, så jag är hoppfull.

Det säger Christer Johansson, ägare av företaget Klippan Kulturfastigheter som tillsammans med Stiftelsen Göteborgs Studentbostäder, SGS, och Robert Dicksons stiftelse under stor sekretess drivit projektet i samråd med polisen.

Pål Sjölander, fastighetsansvarig för polisen i Region Väst, är också förväntansfull.

– Dialogen pågår. Vårt problem har varit hur insynsfrågan ska - kunna hanteras. Men det ser ut att gå att bygga på sådant sätt att man får till det på ett acceptabelt vis.

När skulle polisen kunna flytta in i den nya byggnaden?

– Allt tar ju tid. Planen ska väl ut på delning under hösten. Men jag tror att vi kan ha en färdig byggnad runt år 2025–2026.

Det nya polishuset, som är tänkt att kopplas samman med det

befintliga med en kulvert eller bro, planeras på den grönskande kullen och parkeringsplatsen mellan Ullevi-arenan det befintliga polishuset.
Arkitekten Gert Wingårdhs byrå har ritat ett antal stora företagsbyggnader, som åt Astra Zeneca, Volvo och Ericsson.
– Vi försöker göra även det här huset så att de blir användbart även för andra verksamheter. Nu blir detta huvudpolishuset, så alla kommer nog att vilja flytta in där, det är enkel logik, säger Gert Wingårdh.

Arkitekten talar om ”en djup och rationell byggnad” med ett skal av ljust hårdbränt tegel.
– Det finns ju en lång tradition i Göteborg att bygga så. Under vintern passerar vi fryspunkten ofta, då är putsade fasader det sämsta man kan använda. Det blir en hög, lite rundad silhuett, ett ganska karaktäristiskt hus.
I Wingårdhs skisser, som ska passera kommunala beslut innan spaden kan komma i jorden, ligger passenheten som en front ut mot Skånegatan.
– Husets bottenvåning ska uppfattas som öppet mot

allmänheten, som en entréhall, säger han.
Så sent som 2009 stod den senaste om- och tillbyggnaden av polishögkvarteret i Göteborg klar och det nya häktet intill färdigställdes 2011. Polishusets yta mer än fördubblades till 30 000 kvadratmeter.
Skälen till att polisledningen fått grönt ljus från ledningen i Stockholm att redan nu planera för en stor expansion är två:
Det ena är att regeringen har utlovat att polisen redan till år 2024 ska ha 10 000 fler polisanställda, jämfört med 2016. Även om många tror att tidsplanen inte håller planerar polisen i Region Väst att runt 400 fler polisanställda behöver arbetsplatser vid Ernst Fontells plats, där det stora polishuset ligger. Det andra skälet är att polisen i dag är utspridd på flera platser i staden.
– Vi pratar nu ytterligare 25 000–30 000 kvadratmeter, alltså nästan lika mycket som det vi har i dag. Men notera då att även Ekobrottsmyndigheten, Säkerhetspolisen och Kriminalvården är med i planeringen, säger Pål Sjölander.

Enligt uppgifter till DN kan också helt nya nationella polisenheter komma att lokaliseras här. Byggnaden får ett stort parkeringsgarage.

– Vi har inte en kvadratmeter över i dagens lokaler. Det är dessutom otidsenligt med till exempel stora kontorsrum. Så ytorna är svåra att disponera och att bygga om. Men om vi räknar in de lokaler som vi har i dag på annat håll så ökar vi inte med den nya planen mer än marginellt. Men det blir mer effektivt, säger Pål Sjölander.

Han säger att man samtidigt vill få en synligare plats i staden.

– I dag tänker nog en del: ”Var är polisen i Göteborg?” Det kan vara ganska otydligt. Med den här planen får vi en bättre och samlad bild av var vi befinner oss.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se

Fakta. 200 studentlyor ingår i projektet

Vid sidan om ett nytt huvudpolishus omfattar projektet en intilliggande byggnad med omkring 200 studentlägenheter som Stiftelsen Göteborgs Studentbostäder står för.

Även om Wingårdhs ritningar och arkitektfirman Semrén+Månssons skisser på studentbostadsdelen redan ligger på bordet återstår en hel del innan planen är spikad. Från kommunens sida har man velat baka samman tre olika projekt till en samlad ny detaljplan. Fastighetsjättarna Wallenstam och statliga Vasakronan är också parter i utvecklingen av kvarteret kring polishuset. Wallenstam äger området väster om polishuset där Ullevi tennisklubb håller till i dag. Wallenstam vill komplettera med andra lokaler.

Vasakronan har å sin sida visat intresse för att bygga ut det befintliga polishuset, som företaget äger. Polisen har dock valt att inte gå vidare med det.

Göteborgs gymnasister tvingas till sovmorgon

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Trots löfte om öppna skolor kommer många av Göteborgs gymnasister att tvingas till fortsatt distansundervisning i höst. Stadens politiker inför nya schemaregler med obligatorisk sovmorgon och begränsad närvaro för äldre elever. Syftet är att minska trycket på kollektivtrafiken.

Göteborg.

Regeringen har beslutat att gymnasieskolorna ska öppna igen i höst, men i Göteborg blir det ändå inte precis som vanligt. På måndagen tog utbildningsnämndens ordförande ett påskyndat beslut om nya regler som begränsar verksamheten på stadens gymnasier. Det är tre punkter som rektorerna nu måste anpassa schemat efter:

Skolstart efter klockan 09 för undervisning i skolans lokaler. Högskoleförberedande program ska ha högst 60 procent av eleverna på plats samtidigt. Yrkesprogrammen ska ha högst 80 procent av eleverna på plats samtidigt.

– Jag är väldigt glad över att vi kan öppna igen, men samtidigt måste vi följa Folkhälsomyndighetens råd. Jag tror att de här direktiven kommer att få stor effekt, framför allt för morgonrusningen i kollektivtrafiken, säger Pär Gustafsson (L), ordförande i utbildningsnämnden.

Den rekommenderade distansundervisningen är tänkt att framför allt omfatta de elever som redan är etablerade. Nybörjarna i första årskursen ska ges företräde till skolans lokaler.

På en av stadens mest centrala skolor – Schillerska gymnasiet – är Kristina Bergman Alme rektor för det estetiska programmet. Hon säger att skolan kommer att lösa schemaläggningen, även om det innebär vissa problem.

– Som skolledare känns det ganska jobbigt att elever som

blivit lovade att få komma tillbaka möts av det här nu. Jag ser ju hur unga i min närhet reagerar.
På närliggande Hvitfeldtska hade personalen en första samling under måndagen.
Verksamhetschef Mikael O Karlsson säger att den övergripande känslan ändå var att det skulle bli kul att öppna igen.
– I våras var ju regeln att ingen fick vara på skolan, nu är regeln trots allt omvänd.
Schillerskas 300 ettor och Hvitfeldtskas 600 ettor har alla upprop på tisdag i nästa vecka.
– Då är det bara de som är på plats. När tvåorna och treorna börjar några dagar senare får de komma till skolan varannan dag, säger Mikael O Karlsson.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Man misstänks för miljonbedrägeri

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

En man på en ort i Norrbotten misstänks ha lurat ett flertal människor på sammanlagt över 17 miljoner kronor, rapporterar Piteå-Tidningen. De bedrägerier som utreds ska ha börjat 2016. Mannen, som drivit flera företag på orten, lånade av ett flertal privatpersoner och företagare med löften om snabb återbetalning och hög ränta. Flera personer utöver den misstänkte mottog stora belopp, men mannen uppges ha varit drivande i transaktionerna. Tre personer i södra Sverige misstänks för penningtvättsbrott efter att de tagit emot stora summor från långivarna. Den misstänkte mannen förnekar alla anklagelser om bedrägeri.

TT

Unga i Västernorrland får kondomer

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Region Västernorrland börjar erbjuda gratis kondomer till personer mellan 15 och 26 år via 1177 Vårdguiden, uppger de på sin Facebooksida. På många ungdomsmottagningar brukar kondomer delas ut gratis på de fysiska mottagningarna, men regionen uppger själva att de är första region att erbjuda gratis hembeställning av kondomer genom att man loggar in på 1177 Vårdguiden. Även region Västerbotten erbjuder gratis kondomer via nätet men då utan inloggning.

TT

Fortsatt oviss framtid för Bromma flygplats

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Framtiden för Bromma flygplats är fortsatt mycket oviss. I spåren av coronapandemin försvinner miljonintäkter när passagerarna uteblir, visar DN:s beräkningar. Men för både politiker och näringsliv är frågan känslig.

– Det är för tidigt att dra slutsatser om framtiden, säger Carl Bergkvist på Stockholms handelskammare.

Bromma flygplats, eller ”Bromma Stockholm airport” som statliga ägaren Swedavia döpt den till, är flitigt omdebatterad. Det nuvarande avtalet mellan Stockholms stad och Swedavia ska gälla fram till 2038, men så sent som i höstas ifrågasatte oppositionen i Stockholm den markhyra som Swedavia betalar

för flygplatsen. Och frågan kan få nytt liv i spåren av coronakrisen. Inrikesflygandet minskade redan före pandemin, och har de senaste månaderna nästintill upphört. DN har tidigare rapporterat om att krympande intäkter kan tvinga flera regionala flygplatser att lägga ned. Men vad som väntar Stockholms mest centrala flygplats är hittills ovisst. Majoriteten av resenärerna på Bromma flyger inrikes. Under årets första kvartal flög flest mellan Bromma och Malmö (cirka 85 000 personer), följt av Göteborg (54 000), Visby (37 000) och Ängelholm (35 000). Sedan dess har antalet passagerare minskat dramatiskt. Sammantaget flög 400 000 färre från Bromma i januari–juni i år jämfört med samma period i fjol. Swedavia särredovisar inte det ekonomiska resultatet per flygplats och vill heller inte kommentera hur det går för Bromma Stockholm airport. I sin halvårsrapport skriver däremot Swedavia att intäktsbortfallet från samtliga flygplatser låg på nära en halv miljard kronor per månad under det andra kvartalet.

Enligt bolagets årsredovisning från 2019 är majoriteten av intäkterna rörliga och kommer primärt från flygtrafiken (63 procent). Trots att Swedavia är förteget om hur det går för Bromma flygplats, går det att få en föraning om förlorade intäkter genom att titta på avgifterna för flygtrafiken.

För avgående flyg från Bromma tar Swedavia ut en passageraravgift om 79 kronor per person. 400 000 färre avresande ger, i enbart den kategorin, ett intäktstapp på 32 miljoner kronor mellan januari och juni jämfört med samma period i fjol.

Utöver passageraravgifter fakturerar Swedavia flygbolagen för sådant som start, navigering, buller, utsläpp och bagagehantering. Sedan tillkommer intäkter från landningar och parkeringsavgifter. Men utan större inblick i Swedavias siffror är det svårt att beräkna hur mycket intäkterna sammantaget har minskat.

Bromma flygplats existens motiveras ofta utifrån att den behövs av det lokala näringslivet, men

frågan är vad som händer om affärsresorna minskar permanent när fler övergår till digitala möten. Det visar sig vara en känslig fråga. Arbetsgivarorganisationen Svenskt näringsliv vill inte uttala sig om det framtida behovet av Bromma flygplats, med motiveringen att det blir för mycket spekulationer. Carl Bergkvist, näringspolitisk expert på Stockholms handelskammare, betonar att det är för tidigt att dra slutsatser om framtiden.

– Vi behövde Brommas flygkapacitet innan pandemin, och det är sannolikt så att vi behöver den när pandemin har lagt sig. Exakt hur det kommer se ut och hur lång tid återhämtningen tar vet vi inte, och därför är det nu läge att ha is i magen och inte fatta några förhastade beslut, säger han.

Carl Bergkvist påpekar att det är svårt att göra resor över dagen till övre Norrland och delar av Sydsverige.

– För många industrier och företag ute i landet är det viktigt att kunna göra resor till Stockholm över dagen, vilket endast går med flyg. Och tappar man den möjligheten kommer det

påverka näringslivsklimatet, säger han.
Clara Lindblom (V), oppositionsborgarråd i Stockholm stad, och Daniel Helldén (MP), trafikborgarråd, menar tvärtom att pandemin bjudit på ett tillfälle att ställa om.
– Om inte klimatargumenten biter så kanske det faktum att vi kommer jobba mer på distans gör det. De affärsresor som behöver göras kan gå via tåg eller via Arlanda, säger Clara Lindblom.
– Sannolikt kommer behovet av inrikesflyg liksom utrikestrafik vara avsevärt lägre under överskådlig tid som en följd av coronakrisen och den enorma kunskap alla tillgodogjort sig inom digital mötesteknik. Därmed stärks bara vår linje att vi bör och är skyldiga att gå över till att bygga bostäder på Brommas flygplatsområde, säger Daniel Helldén.
Stockholms finansborgarråd Anna König Jerlmyr (M) svarar inte på vad som kommer hända med flygplatsen om resenärerna fortsätter utebli.
– Avtalet om Bromma flygplats gäller till år 2038 och vad som sedan sker är avhängt

utvecklingen på Arlanda, säger hon.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth vill inte uttala sig om framtiden för Bromma flygplats med hänvisning till att Swedavia är ”ett bolag i näringsministerns portfölj”. DN har sökt näringsminister Ibrahim Baylan (S) utan framgång.

Lovisa Ternby
lovisa.ternby@dn.se

Fakta. Nuvarande avtal gäller till 2038

1936 Bromma flygplats invigs av kung Gustav V.

1983 Linjeflyg flyttar från Bromma till Arlanda. Flygplatsen trafikeras under nästan tio år inte reguljärt, men används fortfarande av bland annat affärsflyg.

1992 Flygtrafiken avregleras. Inrikes trafikflyg återvänder till Bromma, förutsatt att den klarar stränga miljökrav.

1994 Markupplåtelseavtalet mellan staten och Stockholms stad förlängs till och med 2011.

1996 Ett tidsbegränsat tilläggsavtal till markupplåtelseavtalet förhandlas fram.

2004 En ny terminal och hangar för affärsflyget öppnar. Året därpå invigs en ny ankomsthall.
2007 Luftfartsverket och Stockholms stad är överens om ett nytt avtal kring marken för flygplatsen som gäller till 2038. Antalet flygrörelser tillåts öka något medan öppethållandet blir detsamma, om än något förskjutet på söndagar. Staden får en ekonomisk ersättning per avresande passagerare.
Källa: Swedavia

Risk att Sverigebilden påverkas negativt
TISDAG 11 AUGUSTI 2020
Sverige har markerats som ett rött land på många viruskartor och den internationella kritiken mot Sveriges coronastrategi har varit hård. Kan den negativa uppmärksamheten slå mot näringslivet?
Åsikterna går isär bland svenska börs-vd:ar.
Ifrågasatt, omstridd och kritiserad. Den svenska virusstrategin har rört upp känslor runt om i världen. Samtidigt är Sverige ett litet,

exportberoende land – vars ekonomi är avhängig relationen med andra länder.
Riskerar Sverigebilden som skapats under pandemin att påverka utländska investeringar och affärer i Sverige?
Johan Torgeby, vd för storbanken SEB, befarar det – i alla fall på kort sikt.
– Det finns en tonalitet internationellt där vi blir både ifrågasatta och hyllade, vilket bör påverka investeringar och affärer. Men på medellång och lång sikt tror jag inte att det påverkar oss, säger han.

Även Cloettas vd Henri de Sauvage Nolting tror att Sverige-bilden kan sätta käppar i hjulen för ekonomin.
– I många andra länder, som mitt hemland Holland, är Sverige ett rött land dit man inte får resa. Reser man dit ändå är man inte försäkrad och får ingen hjälp med att komma tillbaka. Det måste påverka investeringsklimatet, när de som vill köpa företag eller investera inte kan komma dit, säger han och fortsätter:
– Samtidigt är företag i Sverige inte så påverkade som i andra länder, i och med att Sverige inte

har vidtagit samma åtgärder. Generellt sett borde det vara bra för vinstnivåerna för svenska bolag jämfört med andra länder.
Bland dem med mer tillförsikt inom svenskt näringsliv finns SKF-chefen Alrik Danielson, Husqvarna-vd:n Henric Andersson och telekomjätten Ericssons vd Börje Ekholm.
– Alla som jobbar i näringslivet vet att det är för tidigt att ha en syn på vilken strategi som varit bäst. Än så länge kan man inte göra den utvärderingen, den måste göras efteråt. Därför tror jag inte att det är ett större problem, säger Ekholm.
Vattenfalls avgående vd Magnus Hall är även han positivt inställd. Han tror att det är en övergående diskussion som är aktuell just nu men som snart kommer att glömmas bort.
– Det händer så mycket olika saker, så det här kommer inte att vara ett aktuellt tema om ett år eller ett halvår skulle jag tro, säger han och tillägger:
– Det är viktigt hur Sverige uppfattas i världen, men jag tror att vi har ett grundmurat gott rykte som ändå kommer att göra

att vi i framtiden uppfattas som ett bra land att investera i.
Han får medhåll av Klas Balkow, vd på Axfood. Balkow framhåller bilden av svenska bolag som stabila och välskötta, och menar att den bilden troligtvis inte påverkas av krisen.
– Men det är nog för tidigt att dra slutsatser kring de olika strategierna. Globalt sett är vi fortfarande mitt uppe i den här pandemin och man bör vara försiktig innan man drar för snabba slutsatser, säger han.
Telias vd Allison Kirkby säger även hon att det återstår att se hur Sverigebilden slår mot näringslivet.
– Jag tror att vår ekonomi går hyfsat bra just nu, och jag tror att det kommer att vara positivt för att ta oss ur krisen. Vem vet vad som blir rätt svar till slut, men jag älskar hur Sverige har försökt att hålla samhället öppet, säger Allison Kirkby.
TT

Därför dras lyxbyggena med problem

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

De nybyggda lyxbostäderna på Lilla Essingen skulle ritas av handplockade stjärnarkitekter. Flera år senare står där i stället ett gammalt kontorshus och förfaller. Fasaden är full av klotter och många Essingebor upplever platsen som otrygg.

Men Primus park är bara ett av flera prestigeprojekt som lagts på is i Stockholm – ett relativt nytt fenomen i huvudstadens bygghistoria.

Krossade glasrutor, förtäckta fönster och klotter på fasaden. Intill vattnet på Lilla Essingen står ett tegelrött kontorshus till synes helt lämnat åt sitt öde. Byggnaden omgärdas av höga stängsel.

– Det var till en början ganska lite graffiti, för då var det väl inte en byggnad som var känd för att stå tom. Men nu har det varit så här i flera år och det har bara blivit mer och mer. Jag förstår att folk blir

frustrerade, säger Victoria Wariaro som bor på Lilla Essingen.
I närmare sex år har byggnaden varit öde. Essingeborna som DN pratar med är kritiska till att ingenting görs och att huset har fått stå och förfalla.
– Vid ett tillfälle vet jag att belysningen släcktes ner här i området, och man såg kanyler häromkring. Jag gick inte här på kvällarna. Sedan tändes det upp igen och man kunde promenera som vanligt. Men man får ingen trygg känsla, säger boende Maria Rissveds som är ute och går med barnvagnen.
När lyxbyggherren Oscar Properties köpte marken och fastigheten för sex år sedan gick Sveriges ekonomi bra, bostadsbristen var stor och det byggdes så det knakade. Nya och gamla stockholmare stod i kö för att köpa bostadsrätter i det ena påkostade nybygget efter det andra. Storslagna höghus planerades vid stadens tullar och internationellt erkända arkitekter anlitades för projekt som 79 & Park vid Gärdet.

Planen för Primus park, som området på Lilla Essingen skulle kallas, var ”tidlösa och designade” bostäder i nio hus av handplockade stjärnarkitekter, med promenadstråk längs vattnet, badstrand och småbåtshamn. Den nuvarande kontorsbyggnaden i rött tegel, som inhyst Socialstyrelsen och flera andra myndigheter, skulle jämnas med marken. Detaljplanen för Primus park vann laga kraft 2018.

Men 2018 började bostadsmarknaden förändras. Intresselistorna för nybyggda prestigeprojekt blev kortare och kortare. Priserna föll till följd av att det byggts mycket och att staten skärpt amorteringskraven. Byggherrar försökte locka spekulanter med gratis SL-kort och avgiftsfria månader.

Samtidigt hade allt fler byggherrar riktat in sig på prestigeprojekt, säger Henrik Weston, utvecklingsledare vid länsstyrelsen i Stockholm.

– Det var några goda år fram till 2017, då det planerades många projekt i lyxsegmentet. Sedan har det ju visat sig att det har planerats för många. Det finns inte så många stockholmare som

är så köpstarka att de är intresserade av sådana projekt, säger han.
Mitt i stormen stod lyxbyggherren Oscar Properties. De fick allt svårare att sälja bostäder i både nya och kommande projekt. Medierna jagade ägaren Oscar Engelbert för kommentarer kring eskalerande lån, samtidigt som aktierna späddes ut för att rädda ekonomin.
För ett annat prestigebygge, gasklockan vid Hjorthagen, betalade de aldrig köpeskillingen på 591 miljoner kronor till Stockholms stad efter en dispyt om vem som skulle stå för saneringen av marken på platsen. Nu är marken ute för försäljning igen. Samtidigt har Oscar Properties stämt Stockholms stad då de menar att staden inte gjort det saneringsarbete som de åtagit sig.
– Oscar Properties är i obestånd nu. De har inga pengar kvar att bygga för, säger Ola Andersson, arkitekt och arkitekturskribent i DN.
Enligt honom beror situationen på bostadsmarknaden delvis på att byggherrarna bygger med efterfrågan och inte det egentliga

behovet i åtanke. När ett byggföretag uppför bostadsrätter är det viktiga för dem att få fastigheterna sålda till det pris de vill ha. Men priset påverkas i hög grad av spekulation och marknadskrafter. Faller bostadsrättspriserna kan projekt gå med förlust – trots att behovet av bostäder är stort.
Detta skapar incitament att avvakta med att färdigställa hus tills priserna vänder, anser både Ola Andersson och Henrik Weston.
– Det gör att man måste vänta lite med projekt som Primus, för det finns inga köpare. Då skulle det bli spekulation som i Spanien och Irland. Då kanske det är bättre att vänta lite grann, säger Henrik - Weston.
När projekt läggs på is kan det bli problem för staden, uppfattar han.
– Det blir svårt för den allmänna stadsplaneringen. Staden har en tanke för när hus ska bli färdiga, så de kan planerar busslinjer, skolor och annan infrastruktur.
Även andra anledningar kan ligga bakom att byggprojekt tar lång tid på sig. I Lövholmen vid Liljeholmen ska ett nytt

bostadsområde byggas på gammal industrimark. Men där ligger även en stor cementdepå, som staden har haft svårt att hitta en ny plats för. Detta och att marken behöver saneras har gjort att flera byggnader på platsen har stått tomma under längre tid. Området har stått öde länge och först i fjol kom rivningarna i gång. Som det ser ut nu kan området bli färdigt i början av 2030-talet.

Andra prestigeprojekt är fortfarande kvar på ritningsstadiet. Som exempel har i flera år byggbolaget SSM velat uppföra två 280 meter höga bostadshus vid Telefonplan. Tellus towers, som de kallas, har ritats av Gert Wingårdh och ska främst bestå av mindre lägenheter. Planerna totalsågades av Stockholm skönhetsråd som ”effektsökeri”, och länsstyrelsen var kritisk mot att husets höjd skulle störa flygtrafiken till Bromma flygplats. I dag har SSM tecknat en avsiktsförklaring med bolaget Clear Real Estate Holding om att sälja hela projektet.

Enligt Ola Andersson är prestige-byggen av detta slag ett relativt nytt fenomen, som uppstått till följd av förändringar i

byggreglerna för snart 30 år sedan. Mellan 1940- och 1990-talet har bostäder främst byggts för att fylla ett behov – och inte för att sticka ut. Paradvåningarna på Östermalm och Norrmalm uppfördes i huvudsak tidigare än så.

– Under hela efterkrigstiden byggde man efter behov, fram till att man gjorde om bostadssystemet 1992 under den ekonomiska krisen. Då började man förlita sig på marknadskrafter i stället.

Hur blir det då med Primus park på Lilla Essingen? 2018 bildade Oscar Properties ett joint venture-företag med amerikanska Starwood, som nu äger 70 procent av fastigheten. Elin Martin, press- och marknadsansvarig på Oscar Properties, skriver i ett mejl till DN att de arbetar intensivt med planerna för området och att de nu tänker att det ska bli ett äldreboende och en skola. Hon skriver att de har förståelse för att Essingeborna inte uppskattar platsen och att de har satt in dygnet runt-bevakning vid huset. För Essingeborna som DN talat med är det viktigaste att det över

huvud taget blir någonting av platsen.
– Vad det blir spelar ingen roll, tycker jag. Men nu är det bara en rivningsplats. Det som vi tycker är otrevligt är att vi inte får ha våra båtar här på vintern.
Exploateringen som skulle bli här och som föranledde flytten blir inte av. Man bygger bara om den här kåken, så varför måste vi flytta då? säger Björn Stråhle.

John Falkirk
john.falkirk@dn.se
Caroline Gyllenkrok
caroline.gyllenkrok@dn.se

5 prestigeprojekt som inte blev som tänkt

Gasklockan
Intill Ferdinand Bobergs kända gasklocka vid Hjorthagen ville Oscar Properties bygga ett lyxigt höghus. Men på grund av företagets ekonomiska bekymmer och en tvist med Stockholms stad angående sanering av marken har planerna havererat.

Turkiskt hamam på Södermalm
Efter en brand år 2003 planerades 16 lyxlägenheter med turkiskt bad

på nedervåningen i byggnaden på Östgötagatan. Men planerna lades på is och bygget stod stilla i flera år, innan nu 45 stycken ”exklusiva bostadsrätter inspirerade av ett Grand hotel mitt på Södermalm” byggs med planerad inflytt år 2020.

Primus park
Oscar Properties lyxbostäder vid Lilla Essingen. De ”tidlösa och designade” bostäderna vid vattnet skulle ritas av stjärnarkitekter. I dag är planen i stället att bygga ett äldreboende och en skola på platsen. Kontorshuset på platsen har stått öde i flera år.

Tellus tower
Två skyskrapor vid Telefonplan som skulle bli 280 meter höga och bestå av i huvudsak mindre lägenheter. Byggnaderna ritades av stjärnariktekten Gert Wingårdh – och totalsågades av Stockholms skönhetsråd. Tidigare tecknade byggbolaget SSM har lämnat en avsiktsförklaring att sälja projektet vidare. Projektet anges fortfarande som ”kommande” med inflytt 2025 på SSM:s hemsida.

Liljeholmsbadet
Det kultförklarade badhuset vid Hornstull har stått öde i flera år. Ett tag var det tal om att det skulle bli en lyxrestaurang och spa. Nu är det oklart vad som ska hända med området då ingen detaljplan finns i nuläget och ingen verksamhet eller underhåll kommer ske i väntan på detta.

Siffrorna visar hur kulturen blöder

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Medan kulturbranschen blöder pengar ökar kraven på nya - krispaket från kulturminister Amanda Lind (MP) och regeringen. Tidigare - kulturministern Leif Pagrotsky är kritisk mot inkonsekvensen i besluten kring folksamlingar,

som slagit hårt mot evenemangen.
– Beskeden som myndigheterna ger åt olika håll är obegripligt inkonsekventa, säger Leif Pagrotsky.
Musikarrangörer, teatrar, biografer, museer, mediebolag och tiotusentals kulturarbetare – från stora delar av kultursektorn kommer larmrapporter om de ekonomiska förluster som coronakrisen för med sig. Det visar DN:s sammanställning (se grafik) av officiell statistik, samt undersökningar och lägesrapporter från företag, branschorganisationer och fackförbund.
Där framkommer att antalet inskrivna kulturarbetare vid Arbetsförmedlingen ökat med 48,5 procent sedan februari, att nära 18 000 anställda berörts av korttidspermitteringar inom kultur, nöje och fritid, att arrangörer tappat stora delar av sina inkomster och att mängder av frilansare i olika områden drabbats av inställda uppdrag.
När branschen nu går in i höstsäsong är det med stor osäkerhet kring vilka regler man måste förhålla sig till.

Problemen i kulturbranschen handlar, som sammanställningen visar, inte enbart om inställda evenemang, även om det är publikbegränsningen på 50 personer som blivit den mest infekterade frågan i debatten. Den var även i fokus när avgångskrav förra veckan riktades mot kulturminister Amanda Lind (MP) i en debattartikel i Expressen av komikern och författaren Jonas Gardell.
Leif Pagrotsky, kulturminister i en socialdemokratisk regering 2004–2006, säger sig ha förståelse för den kritik som Jonas Gardell ger uttryck för när det gäller reglerna för folksamlingar.
– Jag förstår frustrationen av att man inte har någonstans att vända sig och att det varit väldigt tyst. De besked som myndigheterna ger åt olika håll är obegripligt inkonsekventa, säger Leif Pagrotsky och fortsätter:
– Det går inte att förstå myndigheternas tolerans, passivitet och ryck på axlarna när det gäller trängsel på bussar med 100 personer, samtidigt som det finns ett totalt förbud mot att sitta 50 personer i Globen eller på

Ullevi. Och jag har inte sett någon som försökt förklara det.
Amanda Lind samtalade förra veckan med företrädare i kultur- och idrottssektorn och har utlovat nya besked om kultur- och idrottsevenemang inom några veckor. Branschföreträdare, bland dem Folkets hus och parkers vd Calle Nathanson, har dock sagt att besked måste komma snabbare och nya krispaket måste lanseras.
– Det här är inte en bransch som på måndagen kan bestämma vad man ska göra, för att sedan arrangera på fredagen, säger Leif Pagrotsky, som tillägger att han har förståelse för att kulturministern befinner sig i en svår situation:
– Kultursektorn har inte så många andra att vända sig till när det krisar och det präglar relationerna. Därför det också väldigt otacksamt att vara kulturminister: dels är sektorn väldigt beroende av ens beslut, dels är kraven och förväntningarna höga och ibland orealistiska.
Marita Ulvskog (S), kulturminister mellan 1996 och 2004, uttryckte häromdagen kritik mot Socialdemokraternas

partiledning för hur man prioriterat kulturpolitiken:
”Mycket vore vunnet om man inte överlät kulturen på ett litet parti. Kulturpolitik är alldeles för viktigt för maktförhållanden/demokrati, utveckling, rättvisa för att inte tas på allvar”, skrev hon på Twitter, något som följdes av mothugg från tidigare språkröret Gustav Fridolin (MP):
”Ibland undrar jag om inte mycket vore vunnet om man inte överlät statsministerposten på ett maktfullkomligt parti. Politik är alldeles för viktigt för maktförhållanden/demokrati, utveckling, rättvisa för att inte tas på allvar”, skriver han på Instagram.
Till DN säger Marita Ulvskog att hon inte vill kritisera en enskild persons eller ministers agerande under pandemin, men betonar att det oavsett politikområde är viktigt med stark allmänpolitisk uppslutning i regeringskansliet.
– Problemet för en del politikområden, till exempel kulturområdet, är att de ibland och särskilt om det är ekonomisk kris eller någon annan typ av kris, inte får den uppmärksamhet de

förtjänar, säger Marita Ulvskog och tillägger:
– Jag tycker att kulturpolitiken är kolossalt viktig men det är väl inte alla politiker som delar den bedömningen. Jag tycken den handlar om väldigt mycket mer än enskilda poster i budgeten för att stötta kulturinstitutioner.
Lena Adelsohn Liljeroth (M), kulturminister i alliansregeringen mellan 2006 och 2014, säger att hon reagerat på hur riktlinjerna skiljer sig åt mellan olika branscher.
– Det är väldigt trubbigt. Jag ser vad som händer på stormarknaderna, hur mycket folk det är där. Varför ska de ha möjlighet att samla mycket folk, även om de uppmanar till försiktighet och avstånd, när inte kulturinstitutionerna får göra det? Inte ens utomhusverksamhet. Det är ologiskt.
Det är, påpekar Lena Adelsohn Liljeroth, regering och riksdag som har makten att förändra regler i det här läget, inte myndigheterna. Nya besked om hösten måste tas snabbt, menar hon, som hoppas att man tar lärdom av de lösningar som tagits fram i andra länder.

– Det har varit möjligt att ge ekonomiskt stöd till vissa verksamheter. Men det räcker inte till, samtidigt som det är långt ifrån alla som går runt på någon form av offentligt stöd, säger Lena Adelsohn Liljeroth.
– Det är otroligt viktigt att man får i gång verksamheterna. Det här påverkar inte bara de som står på scenen eller sitter i orkestrar – det finns en stor infrastruktur bakom dem som påverkas i lika hög grad.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Dela

Johan Hilton: Dags att gripa in i handlingen, kulturministern!

TISDAG 11 AUGUSTI 2020

Inom det antika dramat förekommer begreppet ”deus ex machina”. Det betyder att en högre makt ingriper i handlingen och löser problemen på scenen. Det är nästan så att man börjar hoppas på någonting sådant när man tar del av kultursfärens

brakförluster under pandemin. För det här rör sig om ett blodbad. En nästan 50-procentig ökning av antalet inskrivna på Arbetsförmedlingen kultur under första halvåret 2020, förluster på 50 miljoner i uteblivna biljettintäkter per vecka, tusentals inställda evenemang bara i sommar.

Vore man konspiratoriskt lagd skulle man misstänka att högre makter offrar kulturen för att hålla ekonomin i gång. Genom att upprätthålla de drakoniska restriktionerna av folksamlingar på kulturens område ger regeringen sken av att ta i med hårdhandskarna samtidigt som man låter restaurangsektorn och handeln hålla öppet. Smittorisken lär inte vara mindre på Gekås i Ullared än på Cirkus, för att - uttrycka det artigt.

Men det räcker inte att stirra sig blind på siffror. Nu börjar det bli dags att också uppmärksamma de långsiktiga konsekvenserna för kulturbranschen, inte minst scenkonsten. Frågan är om det ens möjligt att hämta hem det som redan har gått förlorat? När repertoarer kastas om, föreställningar läggs ned och/eller

skjuts upp och teatrar inte kan planera för framtiden får det stora återverkningar på den frilansberoende arbetsmarknaden för scenkonstnärer. Färre får förlängt, fler slåss om de fåtaliga jobben i en bransch där konkurrensen redan är stenhård, många riskerar att helt slås ut. Och vad händer om vaccinet dröjer? Kommer folk att våga sig ut i offentliga miljöer igen ens om restriktionerna lättas? En inte ringa del av kulturens trognaste konsumenter utgörs, trots allt, av människor i riskgruppsålder.

Vi står kort sagt inför en situation där utbudet – inom både den offentliga och privata sektorn – lär krympa dramatiskt om ingenting görs.
Regissören Natalie Ringler, just nu aktuell med den kritikerrosade föreställningen ”Irakisk Kristus” på Galeasen i Stockholm, uttryckte koncist sina farhågor om krisen i söndagens Rapport. Detta inför pjäsens nypremiär i slutet av månaden:
”Vi är i *början*. Vi kommer att se konsekvenserna under flera år framöver.”

Ingrip i handlingen, Amanda Lind.

Johan Hilton
johan.hilton@dn.se

Ledare: Säg nej till obligatoriska språktester i äldreomsorgen

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Rubriken på den här texten – Säg nej till obligatoriska språktester i äldreomsorgen – är hård och onyanserad. Det är med flit. Säkert har några av er hunnit höja på ögonbrynen och undrat varför anställda på äldreboenden och inom hemtjänsten inte bör ha goda kunskaper i svenska.

Men det är inte det frågan handlar om. Såväl utredningar som politiker är överens om att det är viktigt att personalen inom vård och omsorg kan språket. Däremot är man inte nödvändigtvis överens om vägen dit.
På senare tid har en del kommuner diskuterat och ibland beslutat sig för att införa språktester för alla som är aktuella för jobb inom äldreomsorgen, vilket är helt i sin ordning. Det är kommunerna som ansvarar för hemtjänst och äldreboenden och hur de väljer att organisera rekryteringsprocesserna är deras ensak.
Just därför ska det vara lika okej för kommunerna att införa tester som att låta bli. Vilket innebär att Sverigedemokraternas förslag, att kräva tester i hela landet, inte bör bli verklighet. Framför allt eftersom det inte kommer att lösa situationen i Sveriges 290 kommuner, som ser väldigt olika ut.
För anledningen till att arbetsgivare anställer personer som inte kan tillräckligt bra svenska är inte att de har valt bort kandidater med bättre meriter. Anledningen

är att alternativet har varit att inte anställa någon alls (Kommunalarbetaren 12/6 2018), vilket sannolikt inte är ett övergående problem.
Enligt siffror som SCB publicerade 2016 väntas antalet personer som är 80 år eller äldre öka med 76 procent mellan 2015 och 2035. Samtidigt har intresset för gymnasiets vård- och omsorgsprogram minskat, medan antalet som utbildar sig inom vård och omsorg på komvux inte har ökat nämnvärt.
Kombinationen gör att det kommer att saknas cirka 160 000 vård- och omsorgsutbildade om 15 år.
Ifall kommunerna ska ha en chans att klara sina rekryteringsbehov måste det därför finnas många vägar in i branschen. Här bör man dels ta fasta på kommunalrådet Lars Stjernkvists (S) utredning, som tidigare i år föreslog att antalet platser på de olika gymnasieprogrammen ska anpassas mer efter arbetsmarknadens behov, vilket innebär att vård- och omsorgsprogrammet byggs ut.
Dels behöver vi satsa stort på vuxenutbildningar inom vård och

omsorg, som i samband med att undersköterska blir en skyddad titel, som regeringen vill, kommer att bli mer enhetliga och av högre kvalitet.
Dessutom kommer det att vara nödvändigt att det finns möjlighet att lära sig åtminstone delar av jobbet på jobbet. För även om antalet som utbildas ökar markant, både på gymnasiet och komvux, kommer det inte att räcka för att täcka behovet.
Det betyder att kommunerna måste erbjuda lösningar på plats, där en del anställda får gå bredvid ordinarie personal, kanske i flera månader. För andra kan det fungera med ”språkombud”, som är ett koncept där en eller flera stöttar nya kollegor, kombinerat med utbildning i bland annat svenska.
Alternativet till den här sortens breda lösningar är inte att kommunerna kommer att kunna rekrytera färdigutbildad personal på löpande band, utan att de får avstå från att anställa.
Därför vore det synd om diskussionen börjar kretsa kring hur äldreomsorgen ska lyckas hindra människor med otillräckliga kunskaper från att

komma in. Frågan är hur den ska klara framtidens bemanningsbehov över huvud taget.

DN 12/8 2020

Lärarna oroliga: ”Det går inte att hålla avståndet”

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Debatten pågår över hela världen inför höstens skolstart. I Sverige öppnar gymnasieskolorna som stängdes för att hindra smitt-

spridning. Bland lärare växer oron för vad som ska hända när eleverna återvänder.

– Det är i praktiken omöjligt att hålla avstånd, säger gymnasieläraren Malin Edlund.

Nästa vecka börjar höstterminen på landets gymnasieskolor och många lärare och elever ser med förväntan fram emot en undervisning som återgår till det normala. Samtidigt finns det en osäkerhet inför vad det kommer att innebära.

Gymnasieskolorna stängde för att förhindra spridningen av det nya coronaviruset, och även om antalet fall sjunkit under sommaren finns viruset kvar i samhället. Oroliga lärare hör av sig till sina fackförbund och diskuterar i olika grupper i sociala medier om hur det ska gå att förhindra att smittan tar fart på skolorna.

En av dem är Malin Edlund, gymnasielärare på Lidingö, som har skrivit ett brev till Folkhälsomyndigheten där hon efterfrågar tydligare råd kring hur lärare och elever ska kunna följa myndighetens rekommendationer.

– Det är i praktiken omöjligt att hålla avstånd på en, helst två, meter. Det är otroligt trångt på skolan, i korridorerna får man bana sig fram utan något avstånd alls ibland. Även i ett klassrum med 32 elever blir det svårt. Det som Folkhälsomyndigheten dessutom helt har utelämnat är hur vi i personalen ska kunna hålla avstånd till varandra och till eleverna.

Regeringen har gett kommuner och friskolor möjlighet att ha ett mer flexibelt undervisningssätt och kombinera undervisning på plats med viss distansundervisning. Det uttalade syftet är att minska trängseln i kollektivtrafiken. Redan i slutet av maj meddelade Folkhälsomyndigheten att gymnasieskolorna skulle öppna, men de lärare som DN talat med upplever att inte mycket har hänt sedan dess för att förbereda dem.

– Mitt schema ser ut precis som vanligt, och alla lektioner kommer att genomföras på plats i skolan vilket innebär att cirka 1 000 elever är där samtidigt, säger Malin Edlund.

Christer Siljeström, gymnasielärare på en skola i Stockholm,

upplever att det görs skillnad på lärare och andra yrken.
– Vissa yrkesgrupper ska skyddas för att de måste träffa många människor, till exempel med plexiglas, och andra rekommenderas att fortsatt jobba hemifrån. Men just lärare säger Folkhälsomyndigheten bara ska köra på, det är lite som att vi är kanonmat, säger han och fortsätter:
– Jag får känslan av att man inte varit ute i gymnasieskolor i dag och sett hur det ser ut och vad som går att göra.

Christer Siljeström är inte rädd för egen del men oroas av studier från bland annat Sydkorea som gör gällande att äldre barn sprider viruset i lika hög grad som vuxna.
– Då finns det en klar risk att återgången till undervisning på plats ger en ökad samhällsspridning.
Läraren Louise Arve arbetar på en skola i Värmdö kommun. Hon är, liksom de andra lärare som DN varit i kontakt med, i grunden positiv till att gymnasieskolorna ska öppna igen. Det hon efterfrågar är tydliga besked om praktiska frågor som hur det ska

se ut i klassrummen, korridorerna och lunchmatsalarna.
– Efter att ha undervisat på distans nästan hela våren känner man att vi behöver det här, det är jätteviktigt att skolan kommer i gång för elevernas skull. Det som oroar mig mest är att vi får en spridning och tvingas stänga skolan igen.
Lärarnas riksförbund har fått många frågor om skolstarten från sina medlemmar. Ordföranden Åsa Fahlén tycker att lärare som tillhör en riskgrupp borde få arbeta hemifrån, exempelvis med att undervisa de elever som är hemma med symtom.
– Det här är en situation där vi får laga efter läge och vara flexibla, - säger hon.
Fackförbundets största fråga är främst hur pandemin påverkar lärarnas arbetsbörda, men det pågår även interna diskussioner, bland annat om hur man ska ställa sig till munskydd bland lärare.
– Det finns ingen allmän rekommendation om munskydd, däremot finns det studier som visar att de kan ha en viss effekt. Vi diskuterar det, och det kanske

borde finnas att tillgå för dem som så önskar, säger Åsa Fahlén.
Kommuner och friskolor arbetar nu för att hitta olika lösningar inför skolstarten. I Göteborg vill kommunen att gymnasieskolorna ska starta undervisningen efter klockan 9 för att minska trycket på kollektivtrafiken, och att högskoleförberedande program och yrkesprogrammen ska ha högst 60 respektive 80 procent av eleverna på plats samtidigt.
– Jag tror att de här direktiven kommer att få stor effekt, framför allt för morgonrusningen i kollektivtrafiken, säger Pär Gustafsson (L), ordförande i utbildningsnämnden i Göteborgs stad, till DN.
Paula Hammerskog är trygghetsdirektör på friskolekoncernen Academedia, som äger 140 gymnasieskolor över hela landet. Hon säger att man i första hand ska försöka anpassa schemat men att det ofta är svårt på grund av lokalerna och att lärarnas scheman också måste ändras.
Som andra alternativ rekommenderas koncernens gymnasieskolor att arbeta med rullande fjärrundervisning – att 20 procent av eleverna är hemma

varje dag och får undervisningen på länk.
– Det här är en helt ny tanke för oss och är det något som inte fungerar så får vi tänka om. Jag tror att det är väldigt mycket som kommer behöva vara så under hösten, säger hon.
Statsepidemiolog Anders Tegnell säger att det är viktigt att lärare och elever håller avstånd i den mån det går, att de med symtom stannar hemma och testar sig. Han håller inte med om att lärare är en förbisedd yrkesgrupp.
– Det finns ett antal åtgärder som vi har föreslagit. Att inte ha stora morgonsamlingar, att se till att sprida ut luncher och liknande. Skolverket har en lång radda med åtgärder för att hindra smittspridningen.
Hur hade du hoppats att de ansvariga förberedde sig?
– Framför allt hade det varit väldigt bra att se till att man kan sprida ut när man börjar och slutar på skolan så att vi minskar trycket på kollektivtrafiken, för där finns det lite mer av en oro än i skolorna i sig. Det hade varit väldigt bra om man hade fått till den dialogen lokalt mellan olika lokala aktörer.

Om ökningen i yngre grupper - fortsätter uppåt, stänger ni - gymnasierna igen då?
– Nej, tror inte det i första hand. Vi får se hur snabbt utvecklingen går och vad som händer. Men det finns ju en öppning för distansundervisning på gymnasieskolor och möjligen kommer man behöva använda det då.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

Fakta. Därför öppnar gymnasierna igen

Den 18 mars stängdes landets gymnasieskolor för att motverka smittspridning. Eleverna fick i stället sin undervisning på distans. I juni drogs rekommendationen tillbaka vilket motiveras med att personer under 19 år utgör en mycket liten andel av bekräftade fall. Enligt Folkhälsomyndigheten har skolstängningar oftast inte någon avgörande betydelse för att dämpa smittspridning.

När gymnasieskolorna nu öppnar till hösten kan eleverna vara på plats.
För att undvika trängsel i kollektivtrafiken har regeringen gjort det möjligt för skolor att bedriva viss undervisning på distans även under hösten.

RÅ vill pröva möjlighet till utvisning

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

En 46-årig man dömdes till tolv års fängelse för bland annat grova våldtäkter mot ett barn, som var tio år då övergreppen började. Åklagaren yrkade på utvisning, vilket avslogs av hovrätten. Nu överklagas domen av Riksåklagaren (RÅ) domen.

I maj dömdes mannen mot hans nekande i tingsrätten för att ha begått ett hundratal grova våldtäkter mot ett barn och grovt sexuellt övergrepp mot barn. Övergreppen började när barnet var 10 år och pågick under tre år. Straffet blev 14 års fängelse och utvisning.
Domen överklagades dock till hovrätten som sänkte straffet till tolv års fängelse och rev upp utvisningen av mannen.
Hovrätten menar att mannen har en stark anknytning till Sverige efter har bott här i 22 år och har även fru och barn i landet. Det fanns, enligt hovrätten, inga synnerliga skäl till att utvisa mannen.
Nu överklagar Riksåklagaren hovrättens beslut till Högsta domstolen och vill att mannen ska utvisas.
– Det finns en lag som säger att det ska vara synnerliga skäl för att man ska kunna bli utvisad. Då är frågan: Vad är synnerliga skäl? säger Katarina Johansson Welin, vice riksåklagare, och tillägger:
– Vi behöver ett prejudikat. I det här ärendet menar jag på att brotten har ett mycket högt straffvärde. Därför bör det bli en

vanlig utvisning – oavsett om han har varit här i 22 år. Det är det jag vill ha prövat.
Katarina Johansson Welin menar att man ska titta på brottet – vad man är dömd för – och att man även ska titta på vilken - anknytning man har till det svenska samhället.
– I det här ärendet så pratar vi om ett hundratal grova våldtäkter mot ett barn. Det började när hon var tio år och det pågick i tre år. Det finns vålds- och tvångsinslag och hon var i en skyddslös ställning, det skedde i hemmet.

Vice riksåklagaren pekar på att brotten mot barnet innehåller en allvarlig integritetskränkning och har ett högt straffvärde. Det väger tyngre än mannens anknytning till Sverige, menar Katarina Johansson Welin.
Mannen har tidigare blivit dömd för misshandel mot sina egna barn.
– Jag tycker inte att han har den starka anknytningen till sin familj och sina vuxna barn, som gör att den är så stark att han bör stanna på grund av det just med hänsyn till de allvarliga brotten, säger Katarina Johansson Welin.

Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se

Påstådde gängledaren: ”Dödspatrullen” finns inte

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Den utpekade ledaren för ”Dödspatrullen” gick till hårt angrepp mot polis och åklagare när det var hans tur att förhöras i mordrättegången i - Köpenhamn. Polisutredningen dömde han ut som en desperat häxjakt, något kriminellt gäng säger han sig aldrig ha tillhört

och ”Dödspatrullen” är i hans ögon bara ett påhitt av svenska medier.

Glostrup.

Iförd gymnastikskor och en bakåtvänd Burberry-keps tog den mordåtalade 22-åringen från Rinkeby på tisdagseftermiddagen plats vid förhörsbordet i Glostrups tingsrätt. Till skillnad från sina fyra medåtalade var han påtagligt frispråkig. Utan omsvep bekräftade mannen till exempel att han hade umgåtts med flera av de andra i Köpenhamn natten efter att mordet skedde i förorten Herlev den 25 juni 2019.

– Vi var ett stort gäng som var ute och festade i Christiania, både svenskar och danskar, sa mannen. Enligt åklagare Rasmus Kim - Petersen hade mannen och hans vänner, vilka påstås ingå i den så kallade ”Dödspatrullen”, några dagar tidigare bestämt sig för att leta upp och döda tre män från konkurrerande ”Shottaz”. När dessa dök upp i bil i Köpenhamn den aktuella dagen sköts två av dem ihjäl på nära håll medan den tredje lyckades fly till fots. Mordvapen, handskar, maskeringsutrustning och annat hittades kort därpå i en flyktbil

och både dna och fingeravtryck från de fem kunde säkras på mängder av föremål.
Ända nekar den utpekade gängledaren och hans vänner till all inblandning.
– Jag har aldrig varit inne i den - bilen, svarade 22-åringen när åklagaren hänvisade till att mannens dna säkrats på både insidan och utsidan av flyktbilen plus handskar, en sjal och andra föremål.
Det här är tredje gången som den 22-åringe mannen anklagas för inblandning i dödsskjutningar inom ramen för konflikten mellan ”Dödspatrullen” och ”Shottaz”.
Hösten 2015 misstänktes han och tre andra från samma gruppering – även kallad 3MST – ha jagat ut en 19-årig man i skogen söder om Rinkeby och skjutit denne i ryggen.
I början av 2017 anhölls samma personer för delaktighet i dubbel-mordet på två bröder inne på Café Mynta i Rinkeby några månader tidigare. Men båda gångerna - tvingades Stockholmspolisen konstatera att Åklagarmyndigheten underkände

bevisen. Bägge utredningarna är nu nedlagda.
Som DN tidigare har berättat hänvisar den danska åklagaren nu till svenska polisuppgifter i sitt yrkande om att tingsrätten ska döma 22-åringen och de andra särskilt strängt. Har det dödliga våldet skett inom den kriminella gängmiljön säger dansk lag att straffet ska fördubblas. Men 22-åringen tillbakavisar alltså bestämt att han skulle ingå i något kriminellt gäng.
– Det här är bara propaganda. Ni försöker göra oss till ett gäng, men vi är inget gäng! protesterade han när Rasmus Kim Petersen frågade om hans relation till ”Dödspatrullen”.
Några gatugäng finns över huvud taget inte i Sverige, enligt 22-åringen. Bara mc-gäng.
– Dödspatrullen existerar inte. Det är bara något som media har hittat på.
Åklagaren valde under tisdagen att inte argumentera emot. Men senare under augusti kommer frågan att ställas på sin spets, då experter från svensk polis är kallade för att styrka de fem åtalades påstådda gängkopplingar.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

Fakta. Männen som åtalas

22-årig man. En av fyra utpekade ledare för ”Döds- patrullen”. Tidigare misstänkt för två mord, friad. Dömd till fängelse för bland annat grovt vapenbrott, narkotika-brott och stöld. Enligt egen uppgift personalchef på kafé i Barcelona.
25-årig man. Tidigare dömd till vård för narkotikabrott. Musikproducent och personlig tränare.
20-årig man. Tidigare dömd till vård för narkotikabrott. Arbetslös.
19-årig man. Studerade på gymnasiet fram till gripandet. Tidigare ostraffad.
18-årig man. Studerade på gymnasiet fram till gripandet. Tidigare ostraffad.

Utpekade svindlaren misstänks ha lejt torped

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

32-åringen spelade bort minst 3 miljoner av spelklubbens pengar och lade 1,7 miljoner kronor på lyxkonsumtion. Nu står han åtalad för grovt bedrägeri, men också för anstiftan till misshandel.

Samtidigt som han gjorde av med stora belopp på Operakällaren ska han ha erbjudit en torped 200 000 kronor.

Borås.

Han hade svårt att acceptera att flickvännen gjorde slut. Han skickade blommor, han tatuerade in hennes ansikte på armen och han skickade en grupp personer att överraska henne med sång på hennes arbetsplats.

När ingenting hjälpte erbjöd han våren 2016 en torped 200 000 kronor för att åka till Borås och misshandla flickvännens nya

pojkvän. Det var i alla fall vad åklagare Ove Jäverfelt hävdade när rättegången kring det misstänkta miljonbedrägeriet i den svensk-norska spelklubben fortsatte.
Torpeden har fällts för misshandeln och i en tidigare rättegång hävdat att han erbjudits 200 000 kronor av 32-åringen för att utföra den, men att han aldrig fick några pengar. 32-åringen inställde sig aldrig till fjolårets rättegång i misshandelsmålet. Han greps av spansk polis i Barcelona i juli i år. På tisdagen nekade han till att haft något med misshandeln att göra.
Frågan är nu hur ett 80-tal personer i Sverige och Norge, många av dem pensionärer, kan ha litat så mycket på 32-åringen att de köpte andelar om 50 000 kronor styck i spelklubben och satte in pengarna på boråsaren privata bankkonto.
– Jag tycker att det talar för sig själv, svarar åklagare Ove Jäverfelt på frågan om han tycker att medlemmarna varit godtrogna. 32-åringen, som samtidigt som han levde lyxliv spelade bort minst 3 miljoner kronor av

medlemmarnas pengar, hävdar att han hade rätt till del av de vinster som han trots allt gjorde innan allt gick åt skogen. Samtidigt medger han att han ljugit om spelförlusterna när han rapporterat till sin norske kompanjon.

Norrmannen, som inte är åtalad, polisanmälde 32-åringen, men har senare valt att inte vara målsägare.

– Det är möjligt att han har haft goda intentioner, men han har inte haft kontroll, säger Jäverfelt, som väntas yrka på fängelse i minst två år för 32-åringen.

Bertil Westlund, som försvarar 32-åringen, menar att det av det kontrakt som alla i spelklubben skrivit under framgår att ledningen hade rätt till 40 procent av vinsterna och att det i stort motsvarar pengarna han spenderat på lyxliv.

– Att det här var ett förmånligt avtal för min klient kan ju inte han lastas för, säger Westlund.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se

Två döms för dödlig misshandel

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

En man döms till 16 års fängelse för mord och en annan man får rättspsykiatrisk vård för grov misshandel för en händelse som - utspelade sig i Malmberget i Gällivare kommun för fem år sedan.
I juli 2015 misshandlades en 36-årig Malmbergetbo så svårt att han dog. Mannen hittades död av anhöriga vid källartrappan på sitt hus. Över 230 skador påträffades på kroppen.
TT

miljarder kronor vill Liberalerna satsa från och med 2021 för att förbättra villkoren i utsatta områden. Pengarna ska gå till att förbättra skolor och den fysiska miljön samt till att minska trångboddheten. Förslaget ingår i förhandlingarna med regeringen om höstens budget.

TT

Per Maritz läkare Ivo-anmäls

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Den läkare som hjälpte en ALS-sjuk man att dö åtalsanmäls nu av Inspektionen för vård och omsorg (Ivo), skriver nyhetsbyrån Siren. Enligt myndigheten är man skyldig att anmäla fall där hälso- och sjukvårdpersonal misstänks för brott som kan leda till fängelse.

DN har tidigare skrivit om svårt ALS-sjuka Per Maritz. På grund av coronapandemin ställdes hans resa till en klinik i Schweiz för dödshjälp in, och i stället erbjöd sig den pensionerade läkaren Staffan Bergström att hjälpa till. I Sverige är det inte olagligt att begå självmord eller att hjälpa någon att ta sitt liv, men om en legitimerad läkare eller sjuksköterska assisterar riskerar denna att legitimationen dras in.
Olle Bengtsson

Trots coronakrisen – fler arbetslösa hittar nytt jobb

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Trots den rådande coronakrisen är arbetsmarknaden långt ifrån död. Tusentals fler arbetslösa hittar nytt jobb än för ett år sedan.
Men för de långtidsarbetslösa blir kön allt längre.

Omkring 134 000 fler är nu inskrivna som arbetslösa, jämfört med slutet av juli förra året. Merparten har tillkommit sedan coronapandemin tog fart i februari och mars. I statistiken är det tydligt att storstäderna och dess kranskommuner har drabbats värst.

Men ökningstakten har avtagit under sommaren, så pass att Arbetsförmedlingen sänker sin prognos över hur många fler som kommer att bli av med jobbet innan den förmodade toppen nås i vinter.

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S) vågar inte skriva under på den bedömningen, men konstaterar att det är en positiv signal. Att statens stöd delvis klingat av senaste tiden och blivit mindre generöst tror hon inte kommer att medföra någon omedelbar ökning av arbetslösheten.

– Jag tror inte det påverkar just nu. Men det är osäkert och svårbedömt, säger hon och tillägger att regeringen kan komma med fler åtgärder för att möta en eventuell försämring av ekonomin.

– Det är det allvarligaste läget på svensk arbetsmarknad i modern tid, säger Nordmark.
Men trots det, Arbetsförmedlingens statistik visar att det finns hyfsat gott om jobb. Cirka 26 800 fick ett nytt arbete i juli. Under samma månad i fjol var den siffran 21 000. En förklaring är att det finns relativt många nya arbetslösa som har lättare att snabbt komma tillbaka, enligt Arbetsförmedlingen.
Det finns också branscher som i den ekonomiska krisen har stort behov av personal, som vården, utbildningssektorn och vissa delar av handeln, som lagerpersonal.
Däremot blir det allt svårare för dem som har varit arbetslösa länge. Ökningstakten på antalet långtidsarbetslösa tilltar. I juli hade 165 000 personer varit arbetslösa längre än tolv månader, vilket är en ökning med 16 procent, eller 23 000 fler personer, jämfört med för ett år sedan.
TT

Skrivbord ryker när kontor blir mötesplats

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Hemmajobb och snabbare digitalisering får företag att ifrågasätta vilken funktion kontoret ska fylla. Nu ser fastighetsbolagen en påskyndad trend, där skrivborden inte längre är i fokus på arbetsplatsen.

Färre skrivbord och fler platser att träffas – så spår Vasakronans vd Johanna Skogestig att kontoren ser ut framöver.

– Det var en trend som fanns redan innan pandemin men som har förstärkts, säger hon.

Under längre tid har företagen önskat minska kontorsyta per anställd. Nu handlar diskussionen snarare om att kontoret inte längre ska vara ”ett hav av skrivbord” utan en plats för fysiska möten, enligt Johanna Skogestig.

– Det skapas platser där personer kan interagera med varandra snarare än en plats där själva arbetet utförs, säger hon.
Allt fler efterfrågar flexibilitet och kortare avtal för att kunna prova sig fram, men än så längre har hyresnivåerna inte påverkats, främst på grund av att kontrakten vanligtvis sträcker sig omkring fyra år, enligt Johanna Skogestig.
– I dagsläget kan vi inte se någon nedgång, säger hon.
Däremot kan hyrorna påverkas vid en längre lågkonjunktur som gör att det blir svårare att hyra ut lokalerna, tillägger Johanna Skogestig.
Digitaliseringen har gjort det möjligt att med hjälp av anonymiserad data mäta närvaron på kontoret. Det gör det möjligt att i realtid se hur många som är där. Utifrån det kan man avgöra om det är läge att åka in till jobbet. Det kan vara extra värdefullt för företag i dagsläget, säger Johanna Skogestig.
– Om det är lite färre kan det vara fritt fram att gå dit och om det är många är det ingen bra idé.
I höst öppnar Vasakronan, som är verksamma i Sveriges fyra största

städer, coworkingprojektet Arena. Där ska det gå att hyra arbetsplatser, rum och färdiginredda kontor. Först ut blir Stockholm i november.
– Vi får se hur länge hemarbetet håller i sig men generellt sett är företag mer avvaktande till att teckna långa avtal. Man avvaktar för att vänta och se, säger Johanna Skogestig.
Mats Hederos, vd på AMF Fastigheter som har fastigheter i Stockholm, ser inte heller någon skillnad på hyresnivåerna. Men pandemin har gjort att den tidigare heta kontorsmarknaden framför allt i Stockholms innerstad, lugnat sig.
– Just nu under sommaren är det inte så mycket aktivitet över huvud taget, säger han.
Mats Hederos tror att det blir vanligare att anställda arbetar på kontoret några gånger i veckan i stället för varje dag.
– Under flera år har många dimensionerat kontoren för färre arbetsplatser än anställda, en trend som kan fortsätta säger han.
Även AMF Fastigheter har sett en ökad efterfrågan på flexibilitet. För att se över behoven utan att

fastna i långa kontrakt tror han det blir vanligare att samarbeta med coworkingaktörer i närområdet där skrivbordsarbete kan ske.

– Det är vanligt att företag vill ha flexibilitet och öka eller minska ytorna beroende på hur företaget utvecklar sig, säger Mats Hederos.

Fastighetsbolaget Wallenstam, som framför allt hyr ut kontor i Göteborg, säger att efterfrågan har varit fortsatt god.

– Hyrorna i Göteborg kan vara omkring hälften av vad de är i Stockholm så att dra ner på kontorsytorna blir inte en lika stor kostnadsbesparing. I Stockholm spelar varje kvadratmeter större roll, säger företagets vd Hans Wallenstam.

Han instämmer med branschkollegerna om en ökad efterfrågan på kontorskollektiv, genom sitt ägande i kontorshotellet Convendum.

– Framför allt i Stockholm finns stora besparingar att göra när det går att använda sig av coworking i stället för att hyra ett stort kontor, säger Hans Wallenstam.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

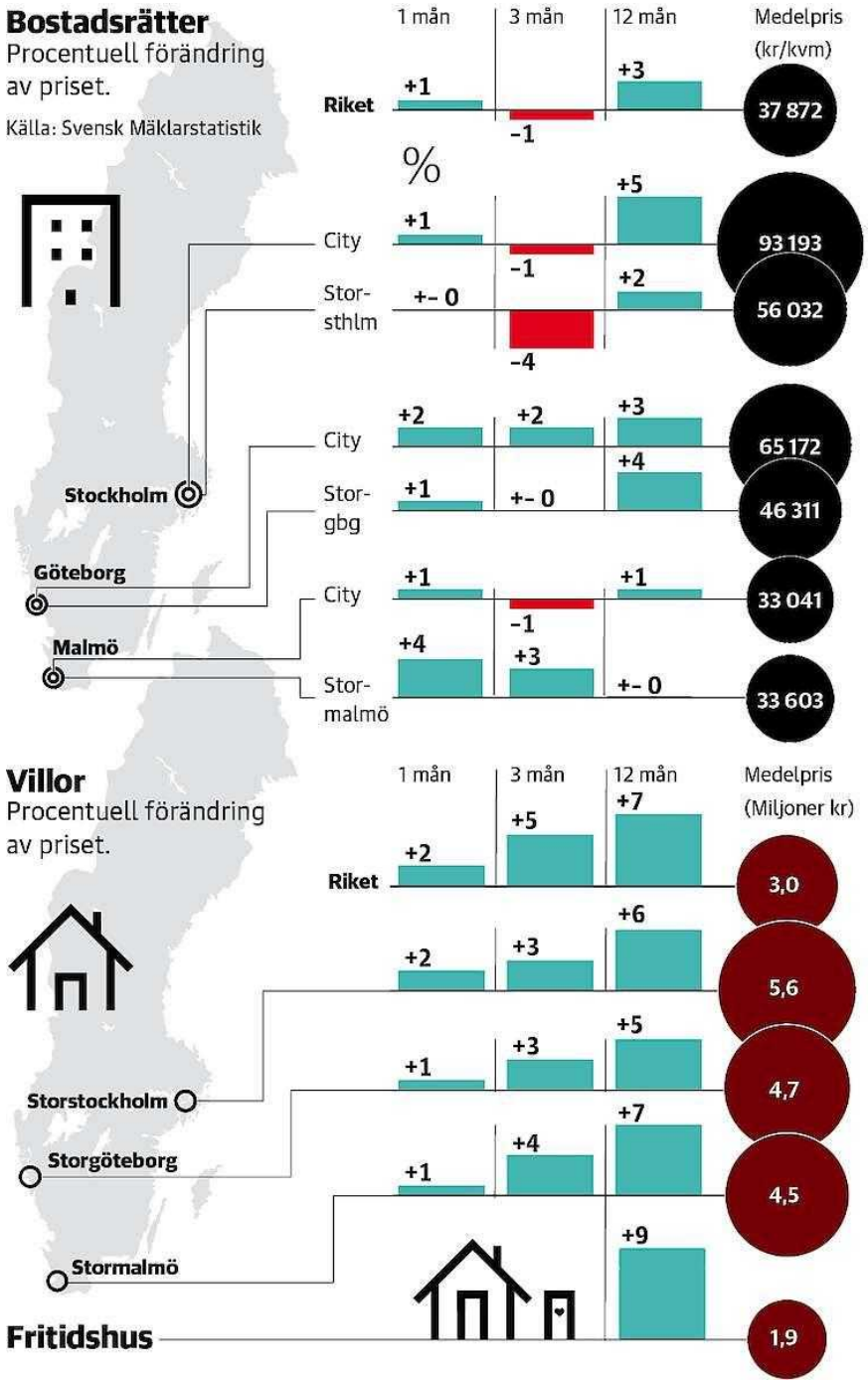

Stark marknad för bostäder även under sommaren

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Den vanliga sommarstiltjen på bostadsmarknaden uteblev i år – antalet bostadsrättsaffärer ökade med 27 procent i juli, - jämfört med juli i fjol.

– Bostadsmarknaden har gått förvånansvärt bra, konstaterar

1111

Hans Flink, försäljningschef på Svensk Mäklarstatistik.
När coronapandemin på allvar slog till i Sverige i mars-april var det många bedömare som räknade med att det skulle leda till färre - affärer och lägre priser på bostadsmarknaden.
Men så har inte skett. Tvärtom: priserna fortsätter uppåt och omsättningen är hög.
Juli brukar vara en trög månad då både köpare och säljare, liksom många mäklare, har semester.
Men denna juli månad liknar ingen annan. Antalet bostadsrättsaffärer steg med hela 27 procent, jämför med juli i fjol.
Och det berodde framför allt på storstadsområdena.
– I Storstockolm ökade antalet affärer med 45 procent, säger Hans Flink.
Runt fyra av tio bostadsrättsaffärer görs just i Storstockholm.
– Och när det gäller villor så steg antalet affärer med 55 procent i regionen, jämfört med juli i fjol, tillägger Flink.
För riket som helhet steg antalet villaaffärer med åtta procent, jämfört med juli i fjol. Det är

troligt att det är just pandemin som förklarar ökningen av antalet affärer. Storstadsbor som semestrar hemma har tid att gå på visningar.
Hans Flink har också pratat med mäklare som säger att spekulanterna nu även tittar på sina hem och blivande hem med andra ögon; de ska också fungera som en arbetsplats när uppmaningen kommer om fortsatt hemarbete.
Under juli månad steg snittpriset på en bostadsrätt i riket med en procent. Lika mycket steg de i centrala Stockholm, Storgöteborg och centrala Malmö. I centrala - Göteborg steg de med två procent, i Stormalmö med fyra procent och i Storstockholm var de oförändrade jämfört med juni.
Med undantag för Stormalmö – där priserna är oförändrade – har snittpriset för en bostadsrätt i samtliga storstadsregioner stigit på tolvmånadersbasis. De har stigit med mellan en (centrala Malmö) och fem procent (centrala Stockholm).
Även villamarknaden går starkt. Snittpriset har stigit med två procent i riket, lika mycket i Storstockholm och med en

procent i Storgöteborg och Stormalmö. På årsbasis har villapriserna stigit med mellan fem och sju procent.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Direkt

Oscar Properties stämning avvisas

ONSDAG 12 AUGUSTI 2020

Tingsrätten har avvisat bostadsutvecklingsbolaget Oscar Properties stämningsansökan avseende projektet Gasklockan och riktad mot Stockholms stad. Det rapporterar Fastighetsvärlden

på tisdagen. Stämningsansökan bedöms av tingsrätten vara ofullständig, skriver tidningen som även rapporterar att avvisandet kan överklagas till hovrätten.

Ledare: Att rusta oss ur krisen är klimatsmart och ekonomiskt

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Svenskarna har under det senaste decenniet fått vänja sig vid att tågen är försenade, att uppkopplingen glappar och att elbrist råder på sina håll. Flera grundbultar i den form av infrastruktur som i ett välutvecklat land borde vara självklarheter fungerar dåligt.

Mot bakgrund av detta är det en god nyhet att 19 av 20 tåg under juli gick när de skulle. Det är ett rekord: med detta uppnådde man för första gången målsättningen om att 95 procent av persontågen ska vara i tid.
Tyvärr kan experter redan nu säga att denna framgång, precis som så många andra coronarelaterade förändringar, inte kommer att bli bestående. Tågen följde tidtabellen därför att resorna minskade – Sveriges Radio (12/8) rapporterar att 12 procent färre tåg var på banorna jämfört med samma period förra året. Detta innebär en minskad belastning på järnvägssystemet.
Det är inte bara tågtrafiken som gått ner under pandemin. De globala utsläppen spås minska under 2020, men den tillfälliga förändringen är inte ens nära att räcka för att stoppa den globala uppvärmningen. I stället för att bara dra ner på aktivitet måste vi ställa om.
I höst och kanske även nästa år kommer svenskarna troligen fortsätta med att resa mindre än vanligt. Det innebär, som bland andra Svenskt Näringsliv och Klimatråd Västra Götaland har

lyft fram, en möjlighet att underhålla järnvägen och samtidigt skapa arbetstillfällen. Och tillfället är ur konjunktursynpunkt perfekt – klassisk stimulanspolitik kan här kombineras med grön strävan. Det har länge varit uppenbart att vi måste agera för att få ner utsläppen och värna miljön. När arbetslösheten ökar under det kommande året kommer många – om våra folkvalda nu agerar – att kunna hitta en ny sysselsättning i att hjälpa till att bygga upp vårt land.

En del av den svenska vatten-försörjningen är i dag inte tillräckligt skyddad. Marginalerna i Sveriges elförsörjning håller heller inte måttet och på vissa håll finns det nu risk att elen inte räcker till.
Säkerheten kring telemaster är ytterligare ett problem som måste ses över inom ramen för totalförsvaret, särskilt mot bakgrund av den ökade spänningen i vårt närområde och spridningen av lögner och konspirationsteorier kring 5G-nätet och coronaviruset. I våras utsattes flera master i Skåne för

fällningsförsök. Sabotagen innebär stora risker, inte minst då de kan hindra samtal till larmcentraler.
Till detta kommer att en del svenska hushåll ännu på 2020-talet står utan snabb och pålitlig internetuppkoppling. Detta är inte bara ett demokratiproblem utan innebär också en form av digitalt utanförskap. Att en del glesbygdskommuner inte har råd att bygga ut fibernätet innebär att skillnaden mellan livet på landet och i staden ytterligare ökar, och att möjligheterna till distansarbete försämras.

Det finns fler klimatsmarta åtgärder som kan fungera som effektiva stimulanser (DN 11/7): utveckling av teknik för att lagra grön energi, utbyggnad av elvägar och uppdatering av transmissionsnätet är alla utmärkta förslag.
En ekonomiskt krissituation, då vi oavsett hade varit tvungna att ompröva samhällsstrukturerna, är ett utmärkt läge att sätta igång. Det omvända – att enbart stötta industrier med förlegade affärsmodeller och smutsiga utsläpp –skulle innebära att vi

hamnar betydligt längre bort från klimatmålen.
Coronakrisen visar om något vad som händer om man struntar i att investera i robusta system. Att rusta oss ur denna kris är både rationellt och kan undvika framtida lidande.
DN 13/8 2020

Punkterna visar djupa regerings sprickan

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Migrationskommittén skulle lösa en av de senaste årens mest komplicerade politiska frågor. I stället landar utredningen i hoppande majoriteter där S står bakom alla 26 förslag och MP bara tre.

Nästa sommar löper Sveriges tillfälliga migrationslagstiftning från 2016 ut. Enligt januariavtalet ska en ny, mer långsiktig, lag formas av en parlamentarisk kommitté med samtliga åtta riksdagspartier.

Efter nästan ett års arbete skulle kommittén ha lämnat sitt betänkande till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S) denna vecka.

Men efter långdragna förhandlingar och stora oenigheter skjuts deadline fram en månad.

I början av juli lät kommitténs ordförande Thomas Rolén partierna rösta om en rad förslag. Resultatet blev inget sammanhållet förslag med det breda stöd som många partier hade hoppats på utan i stället en variant med hoppande majoriteter.

DN har tagit del av hur partierna har röstat. Det enda parti som står bakom samtliga 26 förslag är Socialdemokraterna. Därefter kommer Liberalerna med 24 förslag, Kristdemokraterna med 23, samt Centerpartiet och Moderaterna med 18.

De konkreta frågorna visar tydligt skillnaderna mellan de två regeringspartierna.

Senast nu på fredag ska partierna i kommittén inkomma med eventuella skriftliga invändningar.

Miljöpartiet anser att merparten av förslagen är inhumana och har bara röstat för tre av dem.

– Reglerna för familjeåterförening innebär att unga familjer inte får återförenas, att hbtq-flyktingar som inte har kunnat leva med sin livskamrat i hemlandet inte kommer att få göra det i Sverige heller. Personer kommer att nekas vård på grund av korta

uppehållstillstånd, säger Annika Hirvonen Falk (MP).
Inte heller Moderaterna är nöjt och kommer både att skriva en reservation och ett så kallat särskilt yttrande.
– Vi vill ha stramare regler för anhöriginvandring, vi säger nej till nya grunder för uppehållstillstånd och vi vill ställa högre krav för permanent uppehållstillstånd. Sedan pekar vi på allt som fattas i betänkandet och som vi har jobbat med under året. Det handlar framför allt om ett volymmål med stramare nivåer och förslag för att vi ska få ett fungerande återvändande på plats, säger Maria Malmer Stenergard (M).
Liberalerna har ändrat sig om anhöriginvandringen och vänder sig nu endast mot två av förslagen.
– Vi vill se skarpare förslag för att stärka rättssäkerheten och vi anser att det ska finnas färre undantag från försörjningskravet vid anhöriginvandring, säger Fredrik Malm (L).
SD som röstade för åtta av punkterna lägger i dag fram ett alternativt förslag på DN Debatt.
Partiets representant Jonas Andersson har svårt att tro att

regeringspartierna ska kunna enas.

– Hoppet är inte så stort med tanke på att regeringen består av S och MP och de två partierna har knappt varit överens om något i kommittén.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Johansson trotsar MP – skickar förslaget på remiss

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Migrationsminister Morgan Johansson (S) är fast besluten att gå vidare med migrationskommitténs förslag och utesluter inte ens att gå

direkt till riksdagen för att kunna köra över sin regeringspartner.
– Min ambition är att vi ska hantera detta som en regering. Men jag ser också att möjligheten att röra sig i förhållande till betänkandet är mycket, mycket liten, säger han.
Om drygt en månad landar migrationskommitténs betänkande på migrations- och justitieminister Morgan Johanssons bord. Resultatet kommer inte att bli den breda överenskommelse hans parti hade hoppats på. I stället blir det en rad förslag med hoppande majoriteter där hans parti Socialdemokraterna står bakom samtliga medan regeringspartnern bara stödjer tre.
Vad tänker du göra med utredningen?
– Jag tänker göra som med alla utredningar, vi skickar ut den på remiss. Vi tittar på vad myndigheter och ideella organisationer säger. När vi sedan närmar oss beslutstillfället i början på nästa år så sätter vi ner foten om vilka vägar vi ska gå.

Miljöpartiet vill förhandla frågan igen med januaripartierna, kan du tänka dig det?
– Nu tar vi ett steg i taget. Jag är beredande statsråd. Det innebär att jag hanterar processen och kommer skicka ut det på remiss. Därefter får vi bestämma hur vi ska bedöma de olika förslagen. Hur det ska gå till vill han inte gå in på.
– Jag tänker inte gå händelserna i förväg.
Kan du se att ni kommer att kunna lägga fram en gemensam proposition i regeringen?
– Min ambition är naturligtvis att vi ska hantera detta som en regering. Men jag ser också att möjligheterna att röra sig i förhållande till det förslag som finns i betänkandet är mycket, mycket litet. Rör man sig i den ena riktningen riskerar man att tappa stöd i den andra riktningen.

Relationen mellan Miljöpartiet och Socialdemokraterna är redan sårig efter att S inför sommaren satte sig i förhandlingar med M, KD, C och L utan Miljöpartiet. Bland annat diskuterades ett slags mål för det svenska

asylmottagandet, något MP vände sig starkt mot.
Socialdemokraternas agerande fick Miljöpartiets språkrör att hota med att utlösa regeringskris. Förhandlingarna mellan S och de tidigare allianspartierna sprack efter två veckor.
MP har ju tidigare hotat med att utlösa regeringskris, vad händer om de vägrar?
– Jag vill inte gå händelserna i förväg. Här har vi ett förslag som av allt att döma har stöd i riksdagen. Alla partier, Moderaterna men också MP måste förhålla sig till riksdagens sammansättning. En regeringskris skulle inte lösa migrationsfrågan.
Är det ett alternativ att driva igenom förslagen i riksdagen om ni inte kan enas i regeringen?
– Det är en nödlösning som alliansregeringen en gång använde för att driva igenom samkönade äktenskap mot KD:s vilja. Möjligheten finns alltså, men min ambition är att lösa den här frågan på vanligt sätt, via proposition.
Hade det inte varit lättare att göra upp med Moderaterna?
– Moderaterna ställde krav som var väldigt svåra att uppfylla. De

ställde krav om ett volymmål och jämförde ofta med Tyskland. för Sveriges räkning skulle den modellen innebära 25 000 asylsökande men vi har ju haft lägre tal i många år nu. Men i slutändan föreslog M att vi skulle halvera antalet asylsökande från dagens nivå som redan är historiskt låg.
I utredningen föreslås tillfälliga uppehållstillstånd vara huvud-regel, precis som den tillfälliga lag som nu råder från 2016. För att få ett permanent uppehållstillstånd föreslås det i utredningen att införa nya samt skärpa krav på flera punkter: försörjning, språkkrav, vandelsprövning och samhällskunskap.
– Det kommer nog att klarna ytterligare när vi får betänkandet och vi har dessutom ett år på oss att utforma kriterierna.
Vad behöver man kunna om det svenska samhället anser du?
– Det handlar om grundläggande kunskaper om det svenska samhället men också kunskaper om de värderingar som det svenska samhället vilar på. Det kan exempelvis vara våra starka jämställdhetsambitioner, alla människors lika värde, allt det

som utmärker en demokrati och annat som vårt samhälle vilar på. Om jag ansöker om permanent uppehållstillstånd och tänker leva här så är det ett rimligt krav att man vet vilket samhälle man kommit till.
I kommittébetänkandet finns också ett förslag om att införa en ny skyddsgrund, en ny humanitär skyddsgrund. Morgan Johansson säger att man under de år Sverige haft en tillfällig lagstiftning sett ett behov för vissa personer.
– Det gäller till exempel en person som inte har skyddsbehov i sitt hemland men när han eller hon varit här några år blivit svårt sjuk. Det vore omänskligt att skicka tillbaka honom eller henne till något som kan vara en säker död. Vi har haft den typen av lagstiftning tidigare, det handlade om ett fåtal procent, säger han.
Morgan Johansson anser att Sveriges framtida migrationspolitik inte får avvika kraftigt från resten av EU:s men att den samtidigt ska ”vara långsiktigt hållbar, främja integration, lever upp till internationella konventioner och värna asylrätten”.

Men både FN:s flyktingorgan UNHCR samt flera representanter för Svenska kyrkan har kritiserat de förslag som ligger på bordet, bland annat de tillfälliga uppehållstillstånden och hårdare försörjningskrav för familjeåterförening, för att försämra integrationen.

– Vi skapar ett incitament, vi ser till att ha en ordning där människor får en konkret anledning att anstränga sig, att lära sig svenska och om det nya landet och se till att man kan göra sig anställningsbar och kan få ett jobb. Om du avser att vara en del av det svenska samhället och bo här resten av ditt liv så är det rimliga krav, säger han.

Det är komplicerad lagstiftning men kort om tid, kommer ni att hinna?

– Jag drev igenom den tillfälliga lagen på mindre än sex månader, jag tror nog att jag ska driva igenom det här på ett år.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Ewa Stenberg: Har vi inte coronakris i höst kan det bli regeringskris

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Migrationsminister Morgan Johansson (S) kommer att få stora problem att lägga fram en ny, strikt, migrationslag när det går en skyttegrav rakt genom regeringen.

Om vi inte har en coronakris i höst kan det bli en regeringskris.

analys. DN:s politiska kommentator

Migrationspolitiken är en av väljarnas viktigaste frågor och opinionen är mer restriktiv än den har varit på 25 år. Också i riksdagen finns en majoritet för en politik som minskar flyktingmottagandet i Sverige. Ändå är det oklart vart de diskussioner som nu förs om framtidens migrationspolitik ska sluta. Det beror inte bara på att migrationspolitik är komplicerat.

Den är också starkt bunden till regeringsfrågan.
Migrationspolitiken sprängde indirekt det gamla borgerliga allianssamarbetet.
Migrationspolitiken frestar nu på den nuvarande regeringen intill bristningsgränsen.
Nästa sommar går den tillfälliga lagen, som infördes efter flyktingkrisen 2015, ut. Görs ingenting kommer den gamla, mer liberala, lagen att börja gälla igen. Socialdemokraterna har upprepade gånger lovat att Sverige inte ska tillbaka till den politiken. MP har lovat motsatsen.

Om drygt en månad lämnar den migrationspolitiska kommittén över sitt förslag till ny lagstiftning. Den har redan haft sitt slutsammanträde och på nu på fredag lämnas reservationerna in. Hade inte partierna stått fastklistrade i sina egna taktiska överväganden och möjligheter till långsiktiga samarbeten hade de kunnat kompromissa ihop sig. Nu gick inte det. Resultatet är att det förslag som kommittén röstat om (se grafiken på sid 6–7) har högst varierande stöd.
Socialdemokraterna och Miljöpartiet har olika

uppfattningar i 23 av 26 förslag. S har faktiskt mer gemensamt med SD (och alla de andra partierna) än med sin regeringspartner.
Det syns inte ett spår av Januari-avtalet i röstningsprotokollet. Detta trots att överenskommelsen innehåller skrivningar om krigsflyktingars rätt till familjeåterförening och om en ny humanitär skyddsgrund.
På dessa två punkter fanns det inte ens en riktig majoritet när utredningens ledamöter röstade i början av juli. Den opolitiska ordföranden har använt sin utslagsröst för att lägga fram förslagen. Men han sitter inte i riksdagen och kommer inte att rösta där.
Socialdemokraterna står i mitten i migrationspolitiken. Det finns partier som vill ha mer restriktiva regler och mer liberala.
Det ger S möjligheter att kompromissa och att spela ut förslag mot varandra.
Men hur ska Socialdemokraterna få förslagen till riksdagen, när vice statsminister Isabella Lövin redan har sagt tvärnej?
Det finns två modeller. Det börjar båda med att migrationsminister Morgan Johansson skickar ut

förslaget på remiss, som han nu säger att han ska göra. Hans departement får sedan skriva en proposition och försöka gå runt beredningskravet i regeringskansliet, möjligen genom att låta statsministern själv lägga fram det på ett regeringssammanträde.
Där får MP välja om partiet ska lämna regeringen eller låta sig röstas ner.
Ännu mer okonventionellt vore att S tar initiativ i riksdagens utskott och lägger fram sitt lagförslag (utarbetat av justitiedepartementets tjänstemän) direkt där. Sedan får riksdagen förhandla på nytt. Då kan MP inte blockera förslagen.
Det finns starka krafter i det gröna partiet som är beredda att lämna regeringssamarbetet om flyktingpolitiken blir för stram.
Det som kan få Miljöpartiet att hacka i sig att bli överkört än en gång linje är detsamma som det var hösten 2015 – en stor samhällskris. Skulle det nya coronaviruset åter fylla intensivvårdsavdelningarna och lamslå ekonomin är det svårt för MP att utlösa en regeringskris.

Också klimatkrisen är ett starkt argument för att stanna i regeringen. MP lovade ju att sätta klimatet främst i valrörelsen 2018. Ett annat argument är att en regeringskris skulle kunna leda till extra val. Och det kan utlösa en tredje sorts kris i MP – den som inträffar när ett parti åker ur riksdagen.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Rutavdraget utökas med fler tjänster och högre tak

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Enligt Centerpartiet kommer regeringen att besluta om förslag till ett utökat rutavdrag. Taket höjs och fyra nya tjänster omfattas av förslaget som ska träda i kraft i januari nästa år.

– Vi måste fortsätta att göra offentligfinansiella satsningar för att på så sätt minimera fortsatta verkningar av coronapandemin, säger Per Åsling, skattepolitisk talesperson (C).

Regeringen ska fatta beslut om lagförslaget vid torsdagens regeringssammanträde och sedan skicka det vidare till lagrådet.

Centerpartiets skattepolitiska talesperson Per Åsling är nöjd med att en av partiets punkter i januariavtalet nu ser ut att bli verklighet, något som han tror kommer leda till att fler kommer i arbete.

– Det är företrädesvis människor som har en svag position på arbetsmarknaden som får möjlighet att få ett arbete. Men det underlättar också vardagen för människor som är i yrkesverksam ålder och som har svårt att få livspusslet att gå ihop.

Vad innebär ”enklare tillsyn av fritidshus” konkret?

– Det skulle kunna innebära tillsyn som utförs i nära anslutning till bostaden och som ska vara av enklare slag. Det ska inte kräva någon särskild

utbildning, och det gör att till exempel väktartjänster och installation av larm och liknande faller bort.
Den totala kostnaden för utvidgandet av rutavdraget beräknas till totalt 270 miljoner kronor vid införandet. På längre sikt, när förändringarna fått genomslag, bedöms kostnaden uppgå till drygt en miljard kronor, enligt utredningen som lades fram i januari och ligger till grund för förslaget.
Det pågår en pandemi och det råder stor osäkerhet kring det finansiella läget i Sverige framöver. Är det här en bra prioritering i nuläget?
– Ja, i det läget vi befinner oss i är det viktigt att göra stimulanser för att människor ska ha lättare att få ett arbete, lättare för människor att få ihop livspusslet, säger Per Åsling.
– Vi måste fortsätta att göra offentligfinansiella satsningar för att på så sätt minimera fortsatta verkningar av coronapandemin.
I början av året publicerade Riksrevisionen en granskning av rut-avdraget som konstaterade att det inte var självfinansierande genom skatteintäkter – vilket var

förhoppningen när det lanserades – och att det i högre grad nyttjades av höginkomsttagare och belastade skattebetalare som inte själva köper ruttjänster.
Per Åsling säger att han inte kan spekulera i hur många som kommer att nyttja rutavdragets höjda tak, men säger att höjningen och det utökade antalet tjänster som omfattas kommer att leda till fler arbetstillfällen.
– Efterfrågan har varit stor på de här tjänsterna och jag utgår ifrån att det kommer att vara en fortsatt stor efterfrågan i samband med att rut-avdraget breddas.

Enligt Riksrevisionens granskning gick en tredjedel av de nya tjänster som bildades inom rutbranscherna till arbetskrafts-invandrare.
– Man måste beakta möjligheten att arbetskraftsinvandringen kan komma att rikta sig även mot nya föreslagna ruttjänster, och det kan komma att påverka vilka personer som kommer in och gynnas av förslaget, säger Per Åsling som säger att Riksrevisionens slutsatser tas i beaktande när avdraget utvidgas.
– Det är fråga om att vid erbjudandet av tjänster se till att

det skapas möjlighet för de som är arbetssökande att få ta del av de här tjänsterna.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se

Fakta. Lagförslaget

Det utökade rut-avdraget är en del av januariavtalet och innebär att taket på avdraget höjs från 50 000 till 75 000 kronor och att fyra nya tjänster ingår:
Tvätt vid tvättinrättning.
Möblering av bostad och montering av möbler.
Transport av bohag till andrahandsbutiker, loppmarknader och liknande.
Enklare tillsyn av bostad, exempelvis fritidshus.

Sex svenska regioner på Norges röda lista

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Från och med lördag den 15 augusti rödlistas sex regioner i Sverige, bland annat Värmland, som för bara två veckor sedan kom i gång med gränshandeln då Norge släppte på restriktionen mot regionen.

– Just att det blir en ryckighet i så allvarliga beslut, det är nästan det sämsta möjliga scenariot. För många handlare och invånare vid gränsen kan det vara katastrofalt, säger utrikeshandelsminister Anna Hallberg (S).

Förutom Värmland hamnar regionerna Östergötland, Uppsala, Blekinge, Dalarna och Örebro på Norges röda lista från och med midnatt mot lördag. Det meddelade statsminister Erna Solberg på en extrainsatt presskonferens på onsdagen.

Den norska rödlistningen innebär att personer från Sverige som åker in i Norge måste sitta i hem-karantän i tio dagar.
Vid bedömningen av vilka regioner som ska rödlistas utgår Folkehelseinstituttet i Norge från antalet smittofall per 100 000 invånare de senaste två veckorna. Gränsen går vid 20, och Värmland ligger nu på 20,2.
– Det var ett överraskande beslut i och med att marginalen var så liten. Självklart måste man ha respekt för att Norge fattar sina egna beslut, men vi har hela tiden haft en dialog och försökt påpeka vikten av öppenhet vid gränsen. Men hittills har vi tyvärr inte fått gehör, säger Anna Hallberg.
Att gränsen kan stängas och öppnas om vartannat med kort varsel skapar en omöjlig situation för handlarna, menar hon.
– Precis när de har börjat återanställa personal och fyllt upp sina varulager kommer det här beskedet. Det är mycket stora belopp det handlar om och liv som slås i spillror för en del. Det är mycket bekymmersamt.
Några närmare uppskattningar om hur stora ekonomiska konsekvenser rödlistningarna kan

innebära är svårt att göra i dagsläget, menar Anna Hallberg, men påpekar att gränshandeln med Norge uppgår till minst 15 miljarder kronor varje år.
När DN når Kaj Hänninen, vd för Hypermat i Charlottenberg några kilometer från norska gränsen i Värmland, har de precis hållit möte med anledning av beskedet.
– Vi var ganska förberedda på det här. Men vi måste lägga om allting, strypa alla flöden, både vad det gäller varor och personal, säger Kaj Hänninen.
I måndags började Hypermats ledning förstå vad som var på gång och samlade då all personal för att informera om vad som kunde komma. Sedan norrmännen fick grönt ljus att åka över gränsen för några veckor sedan har den korttidspermitterade personalen fått återgå till heltidsarbete och mycket extrapersonal har anställts.
– De som arbetar extra, som vi fick panikanställa när det öppnade igen, får tyvärr gå nu. De som är anställda här får återgå till korttidspermitteringen. Det handlar om deras levebröd så det

är klart att det är väldigt besvärligt, säger Kaj Hänninen. Denna gång är Hypermat mer förberedda än första gången norrmännen slutade åka över gränsen, menar han. Företaget kommer inte behöva slänga lika mycket mat denna gång och Kaj Hänninen tror att de kommer att överleva den ekonomiska smällen som norska regeringens besked innebär.

– Men det är klart att det är surt, det är riktigt surt. Man vet inte på vilket ben man ska stå när det ändras så mycket. Och det kostar fruktansvärt mycket för oss, flera miljoner varje månad, säger Kaj Hänninen.

Även Madeleine Ward, centrumchef på Töcksfors shoppingcenter, beklagar det norska beslutet även om det var väntat.

– Det är en väldigt tråkig situation, men inget vi kan göra något åt. Vi måste respektera beslutet som är fattat, säger hon till TT.

Köpcentret i Töcksfors hade både besöks- och omsättningsrekord under den första veckan efter det att den norska gränsen till Värmland öppnat igen i slutet av

juli. Enligt Madeleine Ward har det inte varit några problem med trängsel eller liknande.
Även de danska regionerna Själland och Midtjylland rödlistas, likaså
ytterligare fem länder: Polen, Nederländerna, Malta, Cypern och Island. Dessutom rödlistas Färöarna, meddelade Norges regering på onsdagen.
Regeringen har även beslutat att använda begreppen gula och röda länder framöver, för att signalera allvaret med den ökade smittspridningen – inga länder kommer längre att betraktas som gröna.
Det är fortfarande tillåtet att resa till gula länder, men generellt uppmanas befolkningen att undvika onödiga resor.
Regeringens budskap till norrmännen är att det är bäst att hålla sig hemma i Norge.
– Vi vill inte tillbaka till där vi var i mars och april. Vi har haft flera lokala utbrott på olika platser i landet och smittotalet har ökat, säger statsminister Erna Solberg.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se
Anna Skoog

anna.skoog@dn.se
Fredrik Tano
fredrik.tano@dn.se

Fakta. Coronaläget i Sverige.

Sedan i tisdags har ytterligare fyra personer med bekräftad covid-19 rapporterats döda i Sverige, enligt Folkhälsomyndigheten.
Totalt har 5 774 smittade personer avlidit i landet.
Antalet personer som bekräftats smittade av covid-19 i Sverige är nu 83 455.

Fakta. Ok att resa till fler länder

Utrikesdepartementet häver sin reseavrådan för Liechtenstein och Österrike, skriver departementet i ett pressmeddelande och utrikesminister Ann Linde på Twitter. Beslutet träder i kraft den 13 augusti.
Samtidigt förlänger man reseavrådan till Bulgarien, Cypern, Estland, Finland, Irland, Lettland, Litauen, Malta, Nederländerna, Rumänien, Slovakien, Slovenien och

Storbritannien fram till den 26 augusti.

Tegmark blir ”Årets svensk i världen”

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Fysikprofessorn Max Tegmark utnämns till ”Årets svensk i världen”, som delas ut av organisationen Svenskar i världen. De motiverar sitt val med att Tegmark är en av ”de mest framstående forskarna inom artificiell intelligens” och att han ”hjälper oss att förstå och närma

oss AI”, enligt ett pressmeddelande.
Max Tegmark är professor vid Massachusetts Institute of Technology (MIT) och har tidigare kritiserat Sveriges hållning gällande kärnvapen.
TT

Covidutbrott på sjukhusavdelning i Västervik

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Det råder intagningsstopp på en avdelning på Västerviks sjukhus efter ett lokalt utbrott av covid-19 på vårdenheten.
Åtta personer har konstaterats vara smittade, uppger region Kalmar i ett pressmeddelande. Av dem är fem medarbetare på sjukhuset, två patienter och en är anhörig.

”Tillsammans med smittspårningsenheten bedrivs nu ett omfattande arbete för att fånga upp alla som kan för att kan ha blivit smittade och förhindra vidare spridning inom och utanför sjukhuset”, säger chefläkare Anna Michaëlsson vid Västerviks sjukhus i ett pressmeddelande.
Fler personer har testats för covid-19 men analyserna för de proverna är ännu inte klara.
All vårdpersonal på avdelningen använder nu både munskydd och visir när de är i tjänst på sjukhuset.
TT

Vinner Biden så står Harris på tur att ta över

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Som kvinna med brokig kosmopolitisk bakgrund kan vicepresidentkandidaten Kamala Harris representera Demokraternas framtid. Allt medan Joe Biden åldras som landsfader. En potentiell ny

”bromance” i Vita huset, skriver DN:s korrespondent Björn af Kleen.

Analys.

En ”orädd krigare för den lille mannen”. Så beskriver Joe Biden sin nyutnämnda vicepresidentkandidat. Det må vara sant att Kamala Harris, dotter till två invandrade akademiker, uppvuxen i Oakland utanför San Francisco, känner starkt för USA:s fattiga – landets papperslösa invandare, alla miljoner utförsäkrade och arbetslösa.

Men som rikspolitiker, som senator för Kalifornien, har Harris snarare utmärkt sig på den stora scenen – i direktsända politiska debatter, under tunga utfrågningar av nominerade ministrar och domare i senaten. Dessa situationer utspelar sig i regel i Washingtons gyllene salar snarare än på gudsförgätna syltor i Mellanvästern eller Södern, den ”lilla mannens” arenor.

Kamala Harris är det slags politiker som tycks kunna frammana energi i det kritiska ögonblicket, likt en professionell idrottare som tänder till under

mästerskapets sista avgörande stund. En förmåga som Joe Biden sannerligen är förtjänt av. Under valrörelsen har Biden ofta varit en besvikelse i debatterna, vilsen på gränsen till sömngångaraktig. Nu kanske den 23 år yngre Harris kan bidra med liberal viljekraft då det gäller.

När man säger att 55-åriga Harris ser ut som en politiker i en modern tv-serie är det denna kärlek till strålkastarljuset man delvis syftar på – ett slags glansfull självmedvetenhet i situationer som mindre självsäkra politiker finner förlamande.

Hon är jurist, tidigare riksåklagare och justitieminister i USA:s mest folkrika delstat Kalifornien. I senaten har hennes yrkeskompetens kommit väl till pass under utfrågningarna där hon använt en teknik som ligger nära det kyliga förhöret, en kompetens som Harris måste ha slipat fram i rättegångssalar.

Joe Bidens idé om en välfungerande arbetsrelation mellan en president och en vicepresident är starkt präglad av hans åtta år som Barack Obamas högra hand. Obama och Biden var märkbart lyckliga tillsammans.

Energin som uppstod mellan dem brukar omtalas som deras *bromance* – en tillit som kunde ta sig uttryck i kramar, ömsinta ryggdunkar, en tår.
Obama, som är sträng, självkontrollerad och akademisk, tycktes slappna av i Bidens sällskap. Biden har överlevt sju sorger och besvär i sitt privata liv. (En dotter och en första hustru dog i en bilolycka, en älskad son gick bort i cancer.) I närhet av denna överväldigande sorg verkade Obama förmå njuta maktens frukter för ett ögonblick.

Kan Biden och Harris, om de blir valda, hitta en liknande arbetsglädje? Kanske kan den 78-årige Biden stöpa en lansfaderlig roll åt sig själv, agera patriark med alla sina fel och brister. Medan Harris representerar partiets framtid – en vass kvinna med brokig kosmopolitisk bakgrund som bär samtidens stora konfliktområden i sin kroppsliga erfarenhet, i sitt släktträd.
Under våren och sommarens världsomspännande protester mot rasism och polisvåld har Kamala Harris ställt sig bakom en rad

krav på förändring av polis och kriminalvård. Det finns ett personligt arv från medborgarrättsrörelsen i familjen – hennes mamma, född i Chennai i Indien, var aktivist i Oakland. Men ”aktivist” kan man inte kalla Harris. Hon utbildade sig till jurist och åklagare för att hon ville försöka påverka samhället inifrån dess juridiska institutioner. Som justitieminister ådrog hos sig ofta kritik från vänstern, som ansåg att hon lierade sig med de konservativa polisfacken.
Hos både Harris och Biden finns en klockarkärlek till det politiska hantverket, till den politiska makten, som kan verka nästan exotisk i en värld där populister tävlar om att markera distans till den etablerade politiken. I Harris uppenbarelse som politiker, i hennes ton och språk, i hennes dräkter och temperament och erfarenhet, finns mycket lite av utanförskap eller radikalitet. ”Jag vill inte omstrukturera samhället”, sade hon som presidentkandidat.
Med Harris som vicepresidentkandidat har Demokraterna egentligen gjort ett ganska kontroversiellt val. Vinner Joe Biden i november står Kamala

Harris näst på tur som partiets ledare och presidentkandidat 2024. Uppenbarligen tror partiet att missnöjet med den etablerade politiken – som bar fram Trump till makten 2016 och som utlöst kravaller i sommar – kan stävjas inifrån etablissemanget och dess institutioner. Av två pragmatiker som tillsammans besitter över ett halvt sekel av politisk erfarenhet, av kompromiss och rävspel.
Den tredje november ska ”den lille mannen” ha gjort sitt val.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Tuff jurist som kan ta kampen mot Trump

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Den tuffa åklagaren Kamala Harris kan ta upp kampen mot Donald Trump om lag och ordning, efter en sommar som dominerats av protester mot rasism och polisbrutalitet. Men Demokraternas nya vicepresidentkandidat kan också vänta sig kritik från

vänstern – för att hon inte gjort tillräckligt för att bekämpa diskriminering i rättssystemet.
Kamala Harris har ända sedan början av mars beskrivits som en av de absolut starkaste kandidaterna till nomineringen som vicepresidentkandidat.
Hennes ställning stärkes ytterligare när förväntningarna på att Biden skulle välja en svart kvinna skruvades upp under sommarens protester mot rasism och polisvåld i USA.
Harris kan definieras som afro-amerikan, men hon och hennes familj är framför allt en produkt av smältdegeln USA: Båda föräldrarna var invandrare.
Hon representerar ett annat amerikanskt ideal än den vita nationalism som bidrog till Donald Trumps valseger hösten 2016.
Trumps läger kommer att göra sitt bästa för att utmåla duon Biden och Harris som en del av en galet radikal vänster i USA. Men så länge den debatten kretsar kring polisen och protesterna kan det bli svårt att nagla fast Kamala Harris.
Hon har en lång erfarenhet som åklagare hemma i Kalifornien, och

kan utmana Trumplägret i debatten om lag och ordning. Men hon kan också förvänta sig kritik från vänsteraktivister och en del jurister – som hävdar att hon gjorde alldeles för lite för att stävja rasism i rättsväsendet under åren som distriktsåklagare i San Francisco och justitieminister i delstaten Kalifornien.
Kamala Harris har anklagats för att blunda för besvärande omständigheter i flera kända rättsfall, och hon har också ställts till svars för att hon stretat emot reformer av polisen – till exempel beslutet att låta polispatruller bära kroppskameror som kan dokumentera hur de agerar vid olika ingripanden.
På flera punkter är hon dock en typiskt progressiv demokrat som argumenterar för strängare vapenlagar och legalisering av marijuana. År 2013 förrättade hon Kaliforniens allra första vigsel av ett samkönat par. Och hon är inte främmande för demonstranterna i medborgarrättsrörelsen – tvärtom.
Kamala Harris har berättat att hon fick sina första intryck av politiken från sittvagnen. Modern Shyamala var politisk aktivist på

Berkeleyuniversitetet i Kalifornien, och hon brukade ta med sina små döttrar till demonstrationstågen.
”Som barn var jag omgiven av vuxna som marscherade och ropade på något som de kallade för rättvisa”, har Kamala Harris berättat på en tidigare kampanjsida. Hon var bara 10 år när hon och hennes lillasyster Maya lyckades driva igenom en kampanj för en ny lekplats på en bakgård vid deras hyreshus.
De båda flickorna, som även tillbringade en del av uppväxten i kanadensiska Montreal, fortsatta att kampanja ihop som vuxna. Maya Harris arbetade som rådgivare åt Hillary Clinton 2016, och har funnits med i teamet varje gång storasystern kandiderat till ett ämbete. I deras gemensamma intervjuer framkommer ett särskilt släktdrag: Det smittande, bullrande skrattet.
År 2016 tog Kamala Harris politiska karriär fart, och hon valdes in i senaten i Washington DC. Där gjorde hon sig ett namn som skarp och vass utfrågare i olika utskottsförhör. Hon fick sitt stora genombrott som rikspolitiker när Brett Kavanaugh

grillades i kongressen inför tillsättningen i Högsta domstolen 2018.
I fjol kandiderade hon till presidentposten i Demokraternas primärval i USA. Då sa hon att hon slogs för sanning och rättvisa. ”Det här är en tid då vi amerikaner ser oss i spegeln och frågar om det här verkligen är vårt land. Svaret är att vi är bättre än så här”, berättade hon för DN:s Martin Gelin vid ett kampanjmöte i New Hampshire förra våren.
Några månader senare gick hon till skarp attack mot Joe Biden i en tv-sänd debatt mellan Demokraternas toppkandidater i primärvalet. ”Jag tror inte att du är rasist”, inledde hon, och riktade sedan svidande kritik mot Bidens insatser som senator, och hur han samarbetat med politiker som försvarade segregationen i USA.
Den attacken kunde ha kostat henne nomineringen som vicepresident. Enligt uppgifter i amerikanska medier har partitopparna i Demokraterna tvivlat på hennes lojalitet. Men så sent som i förrförra veckan fångades Joe Biden på bild vid ett framträdande i Delaware med anteckningar om Kamala Harris i

handen. ”Hyser inget agg” och ”stor respekt för henne” löd några av punkterna.
När han offentliggjorde sitt val på tisdagskvällen blev beskrivningarna mer översvallande: Smart, tuff och redo att leda.
Kanske hade han tagit intryck av de senaste veckornas diskussioner, när flera debattörer beskrivit kritiken mot Kamala Harris och hennes medtävlare som rasistisk och sexistisk.
Kolumnisten Jessica Bennett i New York Times konstaterade:

Det var ingen som sa åt John F Kennedy att han var för äregirig.
Kamala Harris fyller 56 om några månader, men tillhör ändå en yngre generation än presidentkandidaten Biden, snart 78. Samtidigt är hon en person som kan kliva in och ta kommando direkt, om något skulle hända en ålderstigen president.
Hon blir den tredje kvinnan som kandiderar till vicepresidentposten för något av de stora partierna i USA. Den första var demokraten Geraldine Ferraro 1984, som bland annat

ska ha fått frågan om hon kunde baka blåbärsmuffins.
Kamala Harris gillar faktiskt att laga mat på fritiden. Hon slipper kanske frågorna om köket i kampanjen, men debatten om äregirigheten lär hon få leva med.
Ni kommer att möta motstånd, men låt det inte tynga er, konstaterade hon nyligen på en konferens för unga, svarta kvinnor.

Karin Eriksson

Fakta. Kamala Harris

Född: 20 oktober 1964.
Uppvuxen i Oakland och Berkeley i Kalifornien, samt Montreal i Kanada. Pappa är ekonomiprofessor från Jamaica, mamma var cancerforskare från Indien.
Yrkesbakgrund: Studier i ekonomi och statsvetenskap, därefter juridik. Distriktsåklagare i San Francisco. Justitieminister i delstaten Kalifornien.
Politisk karriär: Senator från 2017. Vicepresidentkandidat 2020.
Familj: Maken Douglas Emhoff, två bonusbarn samt systern Maya

Harris, systerdottern Meena Harris, och hennes familj.

Nu börjar sista striden om arbetsrätten

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Nu börjar en kamp mot klockan för att få till stånd ett nytt avtal om arbetsrätten. LO har samlat sina stridande förbund, men avståndet till arbetsgivarna är fortfarande mycket stort. Misslyckas parterna kan följden bli det ingen av dem vill: att

politikerna detaljstyr villkoren för våra jobb.

På tisdag sätter sig tre parter runt förhandlingsbordet igen: PTK, som företräder privatanställda tjänstemän i TCO och Saco, arbetarnas LO samt arbetsgivarorganisationen Svenskt Näringsliv. Uppgiften är att träffa avtal som ska ge ”ökad trygghet och flexibilitet på svensk arbetsmarknad”.

Det låter enkelt, men rymmer sprängstoff som hur lätt det ska vara att säga upp folk, rätten till fasta jobb och vem som ska betala för att de anställda ska kunna vidareutbilda sig på arbetstid. Dessutom är det bråttom, det måste vara klart i slutet av september – den 1 oktober startar de corona-uppskjutna löneförhandlingarna.

Allt sker enligt den nu drygt 80 år gamla ”Saltsjöbadsandan”, som bygger på att arbetsgivare och arbetstagare avtalar fram villkoren på svensk arbetsmarknad, med politikerna på behörigt avstånd. Men – läget är speciellt i dag:

– Det ligger mycket i potten. Misslyckas vi att komma överens får den svenska modellen sig en

rejäl törn. Den bygger på att vi levererar lösningar för arbetsmarknaden, men nu har vi fått besked om att politikernas tålamod börjar tryta. Den här typen av utredningar var otänkbara för bara tio år sedan, säger Mattias Dahl, vice vd och förhandlingschef på Svenskt Näringsliv.

Han menar den statliga utredning som i somras föreslog bland annat flera förändringar av lagen om anställningsskydd, nya regler för kompetensutveckling och anställningsvillkor. Utredningen var ett krav från de borgerliga samarbetspartierna, Liberalerna och Centern, i den så kallade januariöverenskommelsen. Lagen kommer att träda i kraft 2022, om inte parterna kommer överens om ett alternativ.

– Visst skulle näringslivet kunna leva med lagstiftning, men vi vill ha det bästa. Systemet med avtal mellan parterna ger större förankring ute på arbetsplatserna, det gör det lättare att branschanpassa regler och det står utanför förändringar i politiska majoriteter. Alla parter vill värna denna modell, därför tror jag att vi kommer överens.

Vad händer om ni inte gör det?
– Parternas självförtroende skulle bli sämre, och vi skulle gå in i lönerörelsen med ett stort misslyckande bakom oss. Vi skulle få en diskussion om vems fel det var, det gynnar inte parterna eller arbetsmarknaden.
Vad är viktigast för er?
– Våra prioriteringar tar vi vid förhandlingsbordet, men generellt vill vi att det ska bli lättare, billigare och mindre riskfyllt att anställa och säga upp folk. Orsaken är att näringslivet ska känna sig motiverade att anställa fler människor.
Och vad är ni beredda att betala för det?
– Med det mesta och med mycket – för vi vet att vi har höga krav själva, säger Mattias Dahl.
Nästa veckas förhandlingar bygger på underlag från tre arbetsgrupper, som jobbat under våren. Det handlar om anställningsskyddsregler, en reformerad arbetslöshetsförsäkring och ett utbyggt system för omställning och kompetensutveckling.
Det senare är en hjärtefråga för PTK, som företräder tjänstemän inom TCO och Saco. Martin

Wästfelt är förhandlingschef för Sveriges största fackförbund, Unionen, och leder PTK:s förhandlingsgrupp:
– Vi vill inte bara ge bättre stöd till folk som blir av med sina jobb, vi vill få in möjligheten till ständig kompetensutveckling. Det handlar om att folk ska hålla sig anställningsbara på en arbetsmarknad som förändrar sig snabbt. Här känns det som att det finns god uppslutning, men det är klart – kompetensutveckling kostar.
Och vad kan ni förhandla bort?
– Det handlar om att arbetsgivarsidan får lite mer att säga till om vid uppsägningar. Men betalningen måste vara rimlig och vi vill behålla det som är bra och värna tryggare anställningar.
LO har varit en organisation av inre konvulsioner under våren, och har inte haft fullt mandat vid LAS-förhandlingarna. Orsaken är att flera av medlemsförbunden hoppade av för att man tyckte att LO gick med för stora eftergifter om anställningsskyddet.
Nyvalda ordföranden Susanna Gideonsson har använt sommaren

till att ”läka” såren – om hon lyckats avgörs under fredagen. Då möts LO: representantskap, högsta beslutande organ mellan kongresserna, för att avgöra hur man ska fortsätta LAS-förhandlingarna. LO:s styrelse har enats om ett förslag.

– Vi har haft en bra process med en bra samtalston under försommaren, vi är eniga om hur förhandlingarna ska skötas, vi vet var vi har varandra. Alla förbund har fått ge och ta, säger Susanna Gideonsson.

Hon säger att den viktigaste frågan är att göra något åt det växande antalet otrygga anställningar, men vill inte kommentera vilka frågor man kan ”ge vika på”.

– Det kommer att bli oerhört tuffa förhandlingar, och det finns ingen garanti för att vi lyckas. Men vi ska göra allt vi kan för att undvika lagstiftning.

En av de tyngsta revoltörerna inom LO har varit det största förbundet, Kommunal, som valt att hoppa på förhandlingarna igen, eftersom man anser att man fått igenom ”huvuddelen av sina krav”.

– Nu känner vi oss mycket tryggare med att vi får inflytande i förhandlingarna. Och så har vi LO-styrelsen bakom oss när det gäller att inte ta bort begreppet ”saklig grund” vid uppsägning. Det är en väldigt viktig fråga för våra medlemmar, säger Kommunals ordförande Tobias Baudin.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Fakta. Vem ska bestämma över ditt jobb?

Det som kallas den svenska modellen handlar om att arbetsgivare och arbetstagare skakar hand i form av kollektivavtal. Dessa reglerar löner, arbetsvillkor, försäkringar, övertidsarbete med mera. Det brukar framhållas att detta är ett viktigt skäl till att Sverige är ett av de industriländer som har minst strejkdagar på ett år. Alla arbetsmarknadens parter värnar detta system, och vill hålla politiskt detaljstyrning borta. Våren 2019 inledde LO, PTK (Privattjänstemannakartellen) och Svenskt Näringsliv förhandlingar om hur ”arbetsmarknadens funktionssätt bör förändras”. I

december i fjol enades man om en avsiktsförklaring och tillsatte tre arbetsgrupper som skulle ge underlag för de förhandlingar som återupptas nu på tisdag. Det handlar om anställningsskydd, kompetensutveckling och en ny arbetslöshetsförsäkring.
De fackliga organisationerna vill bland annat ha säkrare anställningsskydd för tidsbegränsade jobb och avtalsenlig kompetensutveckling. Arbetsgivaren vill ha flera förändringar av lagen om anställningsskydd, Las - bland annat fler undantag från regeln ”sist in, först ut” och vill göra det lättare att säga upp folk.
LO har varit splittrat under våren. Flera förbund – bland annat det största, Kommunal, har hoppat av förhandlingarna eftersom man ansåg att LO duckat på viktiga punkter. Framför allt handlar det om att inte gå med på att slopa begreppet ”saklig grund” för uppsägning i LAS. Nu är Kommunal åter med på tåget och LO:s styrelse har enats om hur förhandlingarna ska föras.
Förhandlingarna ska vara klara sista september, dagen efter återupptas de löneförhandlingar

som ställdes in i våras på grund av corona-pandemin.
Men parterna är också pressade av ett förslag till tydligare politisk styrning av förhållandena på svensk arbetsmarknad, som kom i somras.
En statlig utredning föreslog bland annat flera förändringar av lagen om anställningsskydd, nya regler för kompetensutveckling och anställningsvillkor.
Utredningen var ett krav från de borgerliga samarbetspartierna, Liberalerna och Centern, i den så kallade januariöverenskommelsen. Lagen kommer att träda i kraft 2022, om inte parterna kommer överens.
Förslaget har kritiserat av både fackföreningsföreträdare som socialdemokratiska ministrar.
Dela

Högtryck spär på skillnader i elpris

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Villaägaren i söder betalar flera tusenlappar mer för elen. De stora prisskillnaderna mellan landsändarna består eller snarare tilltar när högtryck parkerar över landet.

En ögonblicksbild: I dag kostar en kilowattimme el i norra Sverige 13 öre. Längst i söder 47 öre.

Stundtals har elen varit uppemot tio gånger dyrare i södra Sverige jämfört med priset längst upp i norr.

Så har det sett ut större delen av sommaren och om den skillnaden skulle vara bestående handlar det för en villaägare i Skåne, som förbrukar 20 000 kwh årligen, om 6 000 kronor dyrare elräkning än husägaren i Luleå. Men det förutsatt att dagens skillnad består över hela året, enligt Christian Holtz, elanalytiker på konsultföretaget Sweco. Och det är inte troligt, under hösten och vintern bedöms skillnaderna avta.

Den senaste veckan har emellertid skillnaderna tilltagit. Stilla och soligt högtrycksväder får vindturbinerna att stanna. När dessutom mycket av kärnkraften i södra Sverige för närvarande står stilla och vatten-magasinen i norr närmast svämmar över, parat med dålig kapacitet för eltransport mellan landsändarna, ja då blir skillnaderna stora. I takt med utfasade kärnkraftverk och rejält mer vindkraft, har svensk elproduktion blivit känsligare.

TT , Olle Lindström

Gekås Ullareds nya vd värvas från Coop

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Den första januari 2021 tillträder Patrik Levin som ny vd på varuhuset Gekås Ullared. Levin kommer från Coop där han ansvarat för förändringen av Nettobutikerna som kooperationen har köpt.

Varuhuset Gekås Ullared har länge sökt efter en ny högsta chef. Redan 2017 bekräftade vd:n Boris Lennerhov att han ska sluta, men sedan dess har han tillfälligt tagit sig an rollen igen.
Nu har varuhuset hittat en efterträdare – Patrik Levin, som i dag är vd för de omställda Nettobutikerna. 35-åringen har arbetat inom detaljhandeln i både Sverige och Danmark i 14 år.
Vad tar du med dig för lärdomar från jobbet på Coop?
– Det är svårt att peka ut en sak eftersom det har varit en otrolig resa att omvandla Nettobutikerna. Men i grund och botten handlar allt om människorna runt omkring dig. Det behöver finnas kollegor som är motiverade, men även en bra styrning ovanifrån.
På vilka sätt ska Gekås utvecklas, vad tycker du kan bli bättre?
– Det finns säkert saker som kan bli bättre, men jag måste be om att få återkomma med ett svar på den frågan. Just nu ska jag försöka att sätta mig in i allt arbete. Vad vi mer exakt ska göra med Ullared får jag sätta mig in i senare. I första hand behöver jag förstå vår affärsmodell, kulturen och människorna.

Finns det några planer på att börja med e-handel?
– Jag får den frågan ganska ofta faktiskt, men i dag har jag inga planer alls på det. Jag behöver i ett första skede som sagt sätta mig in i allt, jag tillträder ju först i januari 2021.
Coronautbrottet har ju påverkat flera delar av samhället, det inkluderar även handeln. Hur känns det att ta över Gekås i dessa speciella tider?
– Det är svårt att svara på hur vi har påverkats innan jag är fullt insatt i hur Gekås hanterat coronafrågan. Jag är medveten om att man permitterat personal och tappat omsättning.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Medborgarhuset slår upp dörrarna igen

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Renoveringen har kantats av förseningar och en spräckt budget. Men nu, efter att ha varit stängt i fyra år, öppnar Medborgarhuset på Södermalm för allmänheten igen.

Fastighetsborgarrådet Dennis Wedin (M) inledde invigningstalet med att berätta om en kvinna som var elva år gammal när Medborgarhuset invigdes för första gången – år 1939. En kvinna som i husets lokaler kom att lära sig läsa, simma och dansa. Där träffade hon även kärleken. Kvinnan är inte längre i livet, men Dennis Wedin har förhoppningen att huset som ligger mitt i hjärtat av Södermalm i Stockholm ska ge liknande avtryck på kommande generationer av barn och unga.

– Det här är ett hus som många kommer ha en koppling till, vi har alla många olika minnen härifrån och jag tror att under tiden huset har varit stängt för renovering så har vi alla blickat in och undrat

vad som händer och vad det kommer att bli, säger han.
Då renoveringen inleddes för fyra år sedan var fastighetens konstruktion och tekniska installationer i väldigt dåligt skick och lokalerna nådde varken tillgänglighets- eller arbetsmiljökrav. Nu finns ett större bibliotek med lokaler mot Götgatan, ett nytt barnbibliotek, en nyrenoverad idrottshall och Forsgrénska badet har återfått sin forna glans.
Entrén från tunnelbanan och gröna linjen går numera rakt in i byggnaden, och på den södra sidan av huset ges plats åt restauranger. På västra sidan har fönstren sänkts så att de nästan går ner ända ner till markhöjd – med förhoppningen att om göra Medborgarhuset mer öppet och tillgängligt.
– Medborgarplatsen har haft utmaningar gällande otryggheten och jag hoppas och tror att renoveringen kommer bidra till en ökad trygghet i området. Det är bra att vi får ett hus med mycket offentlig verksamhet i, säger Jonas Naddebo (C), kultur- och stadsmiljöborgarråd.

Huset är blåklassat, vilket innebär att det är ”bebyggelse av synnerligen högt kulturhistoriskt värde”. Det gör att renoveringen bedrivits med stor hänsyn till antikvariska värden.
Vilket också har varit en av utmaningarna, berättar arkitekten Sofia Kanje.
– När det byggdes var det högsta hantverk, det är gedigna material som kalksten, mässing, marmor, tegel och koppar. Vi har i de gamla delarna velat lyfta fram skickligheten och respektera den gamla byggnaden, samtidigt som man i de nya delarna ska se att det är ett nytt tillägg, säger hon.
Budgeten för renoveringen var till en början 670 miljoner kronor – men slutligen landade den totala kostnaden på ungefär 1,1 miljard. Därutöver blev arbetet försenat i ett år. Den ökade kostnaden beror bland annat på att det behövdes sprängas mycket mer berg under bassängen än vad som först var beräknat.
Vissa besparingar har gjorts, exempelvis var det vid tunnelbanans nya biljetthall först tänkt att bli en rulltrappa men för

att hålla kostnader nere blev det i stället en betongtrappa.
– Främsta problemet var att man i utredningsstadiet inte gjorde en korrekt uppskattning över behov och risker. Framöver måste vi utreda mycket bättre innan vi tar beslut, det är viktigt för mig att dra lärdom över, säger Dennis Wedin.
Till vänster i badhusentrén, under en ingraverad sten i golvet, ligger nu en tidskapsel, och det finns en historia kring varför den ligger där. När renoveringen påbörjades läste Mikael Ichu, som arbetar med projektet, en artikel från en äldre tidskrift att det fanns ett ”dokumentskrin” i stora festsalen från tiden innan Medborgarhuset invigdes år 1939.
Utan att exakt veta var den stora festsalen hade varit någonstans hittades den slutligen gömd under en sten i Göta källares lokaler.
I tidskapseln som var daterad år 1938 hittade de stadsplanekartor, ritningar och ett foto på en än i dag okänd kvinna.
– På grund av tidskapseln som vi hittade valde vi att göra ett eget avtryck för framtiden, säger Linda Laine, som arbetar vid

fastighetskontoret i Stockholms stad.
Utan att avslöja allt för mycket om innehåll i kapseln berättar de att det bland annat finns teckningar från en skolklass med sjätteklassare där de förutspår framtiden, det finns ritningar över huset och även aktuella dagstidningar som visar vad världen skrev om år 2020. Och på frågan vilka tidningar som de sparat till kommande generationer avslöjar de att ja – det ligger en Dagens Nyheter i tidskapseln.

Caroline Gyllenkrok
caroline.gyllenkrok@dn.se

Fakta. Medborgarhuset

Fastighetsägare: Stockholms stad
Storlek: 23 000 kvm
Byggår: 1936–1939
Ritad av: K. Martin Westerberg
Renoverad: 2016-2020
Återinvigning: Badet är tillgängligt från måndag 17 augusti, och bibliotek och restauranger kommer att öppnas successivt. Allmän invigning den 26 september 2020.

Nu börjar de nya vagnarna rulla på röda linjen

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Nu har SL:s nya tunnelbanevagnar börjat rulla. C30 har färre sittplatser men rymmer fler personer och ska trafikera röda linjen.

Det har pratats om dem länge, de nya tunnelbanetågen C30 som kostat regionen över fem miljarder kronor, och de har redan varit ute på flera testturer. Men från och med nu kommer åkturerna att vara skarpa, med resenärer som i rusningstid får kliva ombord på de nya vagnarna. De nya tågen kommer inte att åka på schemalagda turer utan ska dyka upp mellan de ordinarie turerna på den hårt belastade röda linjen.

Röda linjen, som invigdes 1964, är 41 kilometer lång och går från Ropsten och Mörby i norr till Fruängen och Norsborg i söder. Cirka 500 000 resenärer åker med

linjen varje dag och arbetet med att modernisera hela linjen har pågått under en längre period där de nya tågen är en del i den processen.
Tågen C30 är 70 meter långa. Två C30-vagnar kan kopplas ihop och bildar då ett fullängdståg på 140 meter. Vagnarna rymmer 8 procent fler passagerare men antalet sittplatser har i sin tur minskat med 25 procent, något som mött viss kritik från äldre och funktionshindrade.
Borta är många av de klassiska ”fyrorna” som ersätts med sätesrader längs med väggarna och mer utrymme för stående passagerare samt fler ytor för barnvagnar och rullstolar. Fler dörrar som sitter tätare ska även göra av- och påstigningar snabbare.
De nya vagnarna har luftkonditionering, större benutrymme vid sätena och fler handstänger att hålla sig i.
– Mycket fokus har lagts på passagerarnas komfort.
Acceleration och inbromsning ska bli mjukare med de nya tågen.
Inredningen i vagnarna har planerats länge och man har använt flyttbara stolar för att få

till en modern layout med vad man kallar för optimala resenärsflöden, har Kristoffer Tamsons tidigare sagt till DN. Totalt ska 48 tåg, det vill säga 96 vagnar, levereras successivt fram till och med 2022.

DN
Fakta. C30

Längd: 70 meter. Två C30-vagnar kan kopplas ihop och bildar då ett fullängdståg på 140 meter.
Vikt: 116 ton.
Antal dörrar: 12 passagerardörrar per vagnsida (24 dörrar per fullängdståg mot 21 stycken på C20).
Antal passagerare: 140 sittande (varav 18 prioplatser), 490 stående(vid 5 personer stående/m2), och 4 rullstolsplatser. Totalt 634 passagerare per vagn.
Högsta hastighet: 90 km/tim.
Material interiört: Bland annat aluminium, ull, läder och rostfritt stål.
Material exteriört: Aluminium.

Rånare körde in i guldbutik med bil

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Hallunda. En bil med flera maskerade rånare kördes vid 11-tiden på onsdagen in i en guldaffär i Hallunda centrum. Ett vittne berättar:
– Det var mycket rök och flera maskerade personer kom ut med var sin väska och sprang därifrån. Folk var chockade och det var barn som grät. Man vill ingripa, men man kan inte göra nånting. Det gick väldigt fort.
Enligt vittnen lämnade rånarna platsen i en mörk Audi av äldre modell med tonade rutor. Den ska ha åkt längs Botkyrkaleden mot Slagsta. Polisen spanade efter rånarna med flera patruller och helikoptrar.
Brottet rubriceras i nuläget som grovt rån och värdet av rånarnas byte är ännu okänt.

Andreas Nordström
Caroline Gyllenkrok

Apotek förbjuds sälja läkemedel

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Solna. Två apotek i Solna som vid flera tillfällen har inspekterats av Läkemedelsverket ska nu säljas, meddelar ägaren. Apotekens tillstånd dras in först i november, men tills dess är apoteken förbjudna att sälja läkemedel, rapporterar nyhetsbyrån Siren.

”Läkemedelsverket finner att bolaget, av patientsäkerhetsskäl, inte ska få bedriva verksamhet vid öppenvårdsapoteken”, skriver myndigheten.

Fredrik Samuelson

Misstänkt våldtäkt på Söder

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Södermalm. En kvinna anmälde att hon våldtagits utomhus på Södermalm under natten till onsdagen. Polisen fick larmet klockan 03.42. Gärningsmannen ska ha lämnat platsen gående. Kvinnan uppges ha varit chockad, men inte fysiskt skadad. Hon fördes till sjukhus för undersökning. Polisen vill inte ange hennes ålder eller platsen för händelsen.

– Nej. De här brottsoffren känner sig ändå så utsatta och utpekade, säger Eva Nilsson, presstalesperson vid Stockholmspolisen.

Andreas Nordström
Adam Svensson

Så gör framtidsforskare för att se bortom pandemin

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Att en tid ska komma efter coronakrisen kan kännas avlägset. Men när samtiden präglas av kaos ökar intresset för att tidigt veta vad som är på väg att hända. Hur kommer - världen se ut efter pandemin? DN har talat med - framtidsforskarna som försöker ligga steget före när det okända ska förutspås.

För ungefär 2 600 år sedan bildades världens första startup med affärsidé att tjäna pengar på prognoser om framtiden. I det antika Grekland, i Apollos tempel i Delfi, höll ett prästerskap sessioner där ditresta fick veta vad ödet bar i sitt sköte.

En prästinna, ett orakel, satte sig grensle över en spricka i jorden som släppte ut giftiga ångor. Efter en stunds inhalation av gaserna hamnade hon i trans och började rabbla osammanhängande

visioner. Dessa tolkades, paketerades i versform och såldes till de vetgiriga. Delfi blev på det viset ett mycket rikt samhälle, där ”omätliga skatter hopades”.
I dag har big data ersatt järtecken och divination, och det är nu möjligt att behandla informationsmängder i en omfattning som aldrig tidigare varit inom räckhåll för mänskligheten. Men framtidssyner är fortfarande ett hett affärsområde, kanske mer än någonsin – för i takt med att samtiden upplevs som allt svajigare blir impulsen att blicka mot horisonten bara starkare.
– Vi befinner oss i en enorm brytningstid. Vi har en klimatkris som vi måste göra något åt. Vi har en världsordning som håller på att kollapsa. Vi har ny teknik som håller på att revolutionera saker och ting, säger Mats Lindgren, grundare av och vd för Kairos Future, som arbetar med att hjälpa företag och organisationer att förstå sin framtid.
* * *
Science fiction-författaren William Gibson är ofta citerad för sitt uttalande om att framtiden

redan är här, den är bara inte jämnt fördelad ännu. Kort sagt: så snart tekniken blir tillräckligt avancerad och tillgänglig kommer alla idéer vi har om ett blivande samhälle kunna bli sanna. Gibson är mest känd för sin roman ”Neuromancer” (1984) i vilken han förutspådde cyberspace, som när tekniken blev allmängods innebar internet och virtual reality. Han har med andra ord ett rutinerat finger i luften för vilka stora teman som blir relevanta för nyskapande teknik. Hans nya roman ”Agency” handlar om hur ett företag utvecklat en teknik som kan förändra framtiden genom att skåda in i alternativa förflutna händelser som aldrig skett, men vars banor kan förverkligas i vår tid.

Många av dagens sci fi-berättelser handlar om just det: fjärrskådning in i framtiden – kampen om att bli först med att se vad som komma skall. En tanke liknande den i Gibsons nya roman återfinns i tv-serien ”Devs” (visas på HBO Nordic), där ett startup-företag byggt en gudalik kvantdator förmögen att återge både det förflutna och framtiden, ned till minsta partikel. Nyligen släpptes

på Apples strömningstjänst även den första trailern till tv-versionen av Isaac Asimovs ”Stiftelsen”-trilogi – ett verk som kretsar kring vetenskapen ”psykohistoria” som kan göra det möjligt att förutsäga framtiden.
I ett avsnitt av popkulturpodcasten ”Obiter dictum” myntar journalisten Tobias Norström begreppet ”vägskäls-sci fi” för att ringa in det moderna berättandet där huvudpersoner ställs inför framtidens vägskäl och antingen har eller saknar ett val.

– Den fria viljan blir snabbt en brännande fråga när man pratar om förutsägelser om framtiden. För kulturen blir det en slutstation när teknologiska nydaningar som ”big data” och algoritmer hamnar i det offentliga samtalet. I dag kan Spotify berätta vilken musik du antagligen gillar, i morgon kan en mer raffinerad version av samma algoritm räkna ut vilken musik du antagligen kommer att lyssna på under resten av ditt liv, säger han.
Han nämner HBO:s tv-serie ”Westworld” som exempel, vars senaste säsong handlar om en

artificiell intelligens som både kan förutspå och påverka människors handlingar och dess effekter.
– Där har en AI utarbetat ett sätt att kontrollera mänskligheten för att maximera en viss typ av nytta. Det enda människorna behöver göra är att följa den AI-planerade vägen så kommer samhället att fungera. Men ”Westworld” framställer även sin version av framtiden som skräckinjagande eftersom människor även fråntagits sin frihet.
***
Kartläggning av framtiden är något som vi tar för givet i vårt dagliga liv. Ekonomiska prognoser, väderleksrapporter, valbarometrar och odds i idrottssammanhang är verktyg som indikerar hur vår omvärld kommer att förändras i det korta eller långa loppet. De är i dag självklara hjälpmedel för att vi ska kunna navigera och ta beslut. Behovet av att veta, att ha kontroll, är en betydande del av den mänskliga överlevnadsinstinkten – för att citera Rosseau: När det gäller verkligt viktiga saker föredrar vi att ha fel framför att inte tro någonting alls.

Inte minst kan oron över ovissheten ses i den pågående pandemin: Hur länge kommer den pågå, när ska samhället sättas i gång igen, vad kan vi vänta oss? På presskonferensen den 21 juli presenterade Folkhälsomyndigheten tre olika famtidsscenarier för hur den kommande spridningen av covid-19 kan te sig, och hur hösten kan tänkas se ut.
Bi Puranen är forskare vid Institutet för framtidsstudier och satt dagen efter att dessa framtidsscenarier presenterades i möte med Anders Tegnell om coronasituationen och långsiktiga analyser. Hon säger att pandemin är ett bra exempel på hur det – trots att tekniken blir mer avancerad och informationsinsamlingen allt effektivare – kan bli svårare att förstå framtida samhällskonsekvenser, eftersom den stora mängden data måste filtreras och tolkas.
Hon nämner en vida spridd modell från Imperial College i London, där man satte prognosen till 250 000 döda i covid-19 i Storbritannien om inte alla tänkbara åtgärder genast sattes in,

vilket sannolikt ledde till att landet snabbt bytte strategi och införde en hård ”lockdown”.
– Några veckor senare, när man hunnit granska de antaganden som rapporten byggde på och kunde konstatera att de inte var särskilt väl underbyggda, var hela samhällen nedstängda, isolerade och rent av paralyserade.
Det hon saknar inom scenarieforskningen är kunskap om betydelsen av sociala normer och värderingar. Vet man inte hur medborgarna tar emot och tolkar studierna kan det mycket väl tippa över i ren populism, där någon oinformerad ledare gör sig till uttolkare av komplexa skeenden och får massorna med sig i en riktning som kan visa sig vara mycket farlig, säger hon.
– Så nej, trots allt bättre beslutsunderlag finns alltjämt risken kvar att de förutsägelser som vaskas fram kan misstolkas och utnyttjas av olika intressen som har förmågan att kommunicera brett och inte alltid så nyanserat.

* * *

1967 skapade oljebolaget Shell ett slags scenariesimulering kallad ”År 2000-studien”. Den gick ut på

att kartlägga och förutspå samhällelig och politisk utveckling som kunde påverka företagets verksamhet i olika världsdelar; som krig, resursbrist, miljörörelser. Det lade den tekniska grunden för den futurologi, framtidsstudier, som stora företag och techjättar i dag använder i sina prognoser.
Nicklas Berild Lundblad, global samhällsplaneringschef på Google och ansvarig för deras framtidsstudier, säger att deras arbete för att ta fram möjliga scenarier till stor del bygger på Shells modeller.

– Det egentliga syftet med att sätta samman en grupp för framtidsstudier är inte att förutsäga framtiden utan att leta efter olika mekanismer som låter en organisation lära sig och integrera olika signaler om förändring snabbare. Detta, att den som lär sig snabbast vinner, tror jag att allt fler företag inser i dag.
En sak som framträder när man studerar framtiden är att den ofta återfinns i det förflutna. Den har en tendens att rimma med det som skett tidigare. Enligt Mats Lindgren på Kairos Future

genomgår samhället 80-årscykler, åtminstone har så skett de senaste 160 åren.
Som exempel drar han utvecklingen sedan slutet av 1940-talet fram till i dag, där det först kommer en tjugoårig period av investeringar, där man bygger det starka samhället där en enda uppfattning får gälla, i Sverige enklast översatt till folkhemmet.
– Sedan kommer en motreaktion mot det där. Det fick vi på 1960-talet med alltifrån flower-power till protester mot ingenjörernas rovdrift på naturen. Sedan går man in i en marknadsepok, vilket vi fick på 80-talet där man skördar det som såddes av investeringar i offentlig infrastruktur, bolag och vägar.
Och då avreglerar man såväl handel som finansiella marknader och öppnar upp världen, säger Mats Lindgren.
Därpå kommer det skede vi nu befinner oss i, det flytande och upplösta.
– Det är ett omtagsläge där vi ifrågasätter såväl institutioner som dominerande värderingar och världsbilder, men där vi också behöver hitta vad som ska driva utvecklingen framåt de

kommande 40 åren, vad vi ska investera i och hur samhället ska organiseras. Inte minst pågår de diskussionerna nu när gigantiska stimulanspaket sätts samman. Allt handlar om vad pengarna ska gå till i framtiden.

* * *

Att en pandemi skulle drabba världen var knappast en överraskning för dem som studerat mänskligheten utveckling. Trots detta ägnade vi för lite tid och resurser till att studera den möjliga framtiden innan covid-19 kom, menar Nicklas Berild Lundblad på Google.

– Jag tror att många undrar i dag vilka liknande andra framtider som vi kanske borde ägna litet mer tid och resurser. Pandemin har påmint oss om att det finns en tydlig, och viktig, skillnad mellan risk – som kan hanteras – och äkta osäkerhet som är mycket svårare att arbeta med, säger han.

Men hur långt in i framtiden kan man se med något slags trovärdighet? Berild Lundblad säger att i ett kort perspektiv – tolv månader – kan man siffersätta en sannolikhet till vissa

händelser. När man passerat den tidshorisonten blir antalet osäkerheter så stora att det inte är lönt att försöka förutsäga framtiden, utan bara överblicka spektrumet av möjligheter.
– Och efter det, bortom 36 månader, är det svårare att kartlägga även det möjliga och där får vi, brukar man skämtsamt säga, förlita oss till hoppet.
Man kan även röra sig bakåt, sig till historiens visionära tänkare. Berild Lundblad säger att personer som jobbar med framtidsforskning sällan är lika intresserade av nutidens intensiva informationsflöde som av de gamla idéer som överlevt århundradena. Precis som oraklet i Delfi var tidigt ute med sina prognoser kan man hos andra antika greker hitta ledstjärnor för att navigera i framtiden.
– Att läsa litteratur som överlevt ett tag visar att vissa tankar blivit alltmer värdefulla. Platon påminner oss i ”Staten”, exempelvis, om att demokratin är det enda styrelseskick som ger upphov till tyranniet. Det är en mental modell som hjälper oss att hålla demokratins svagheter i åtanke när man ser på exempelvis

politiska framtider, säger Nicklas Berild Lundblad.
Eller så vänder man sig till den teknikorienterade skönlitteraturen. Science fiction-författarna är bra på att ägna tid och tanke åt vilka sociala konsekvenser som uppstår av tekniken. Ta till exempel Michael Crichtons roman ”Jurassic Park” (1990), som i frågan om dna-kloning, genmanipulation och människans vilja att leka gud menar att vi människor är mer nyfikna på att ta reda på om vi *kan* göra något snarare än att fråga oss om vi *borde* göra det.

Mats Lindgren på Kairos Future säger att tekniken i sig ofta går att förutse, men de sociala implikationerna av tänkbara teknologiska genombrott, och konsekvenserna flera led bort, är mycket svårare.
– Där är ofta skönlitteraturen mycket bättre på att måla upp det – även om det snarare måste ses som ett utforskande av tänkbara framtider än något slags prognoser eller bästa gissningar, säger han och avslutar:
– Generellt sett är ju kulturskapare, alltifrån konstnärer till författare, extremt

sensibla och skickliga på det som sker under ytan. Det ger fantastiska möjligheter att försöka förstå vad det är som egentligen händer.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Så har ”svemestern” sommaren 2020 skapat ökad kunskap om världen

TORSDAG 13 AUGUSTI 2020

Att tvingas bära vatten på ett torp med en sinad brunn handlar inte om naturromantik.

Det handlar om levd insikt i en möjlig framtid – och en -förståelse för det livsnödvändiga, skriver Nina Wormbs.

Det senaste århundradets enorma ökning av vår levnadsstandard har paradoxalt nog inneburit att vi har blivit fjärmade från det som är grunden för vår överlevnad. Denna distans innebär också att vår kunskap om det viktigaste har urholkats och därför har också vår förmåga att fatta kloka beslut begränsats. Vi behöver bli mer jordnära.

Sommaren – denna närmast heliga tid för svenskarna – är på många sätt sinnlig och fysisk. Ljuden av fågelsång, flugor och badplask; lukten av blommor, nyklippt gräs eller regn på asfalt; smaken av solvarma smultron eller blåbär i fil; känslan av grus under foten, björnbärsrisets risp på armen, hjortronets kladd på fingrarna; åsynen av den skygga kopparödlan som tyst ringlar i väg. Andra årstider har sina upplevelser, men skillnaden med sommaren är att vi förflyttar oss närmare naturen, närmare marken och vattnet. Kanske är det

ännu mer så denna sommar, när så många fått begränsa sin mobilitet. Den som tidigare rest till en europeisk storstad eller en semesterort utomlands kanske i stället har tagit bilen till ett gammalt lånat torp.

Det sägs ofta att svenskarna är ett naturälskande folk, och det kanske stämmer, men de flesta av oss bor i städer och har asfalt utanför dörren, långt ifrån fjället eller ekbacken. Urbaniseringen, som globalt fenomen, innebär att mer än halva jordens befolkning lever i städer, och prognoserna pekar på att den siffran kommer att öka. I Sverige och andra länder med hög grad av det vi brukar kalla modernisering innebär det ofta en hög levnadsstandard med väl fungerande infrastrukturer för vatten, avlopp och värme och med regelbunden och avskild sophämtning. Och något som fungerar blir ofta osynligt, något man inte reflekterar över utan tar för givet, en självklarhet, en rättighet. Det som är helt centralt för vår överlevnad är samtidigt gömt för oss och allt det arbete som gått och går till att uppehålla dessa funktioner är skymt. Vi är

avskärmade från det viktigaste och mest basala.
En sommar i ett torp påminner mig om vad det är att vara människa. Rent vatten är till exempel helt enkelt grundläggande. Det vet jag förstås redan, men på en plats med lågt grundvatten och där brunnen har gått i sin, kan inte mitt behov tillfredsställas genom att jag vrider på en kran. Det är en ständigt pågående överläggning om när dunken ska bytas och när det är dags att hämta nytt där det finns. När hettan slår till sjunker nivån snabbare, gäster gör sitt till.
I min lägenhet stoppar jag disken i en maskin, placerar tvätten i en annan och mig själv i en dusch. Har man ingen brunn, och inget avlopp, måste man hitta andra lösningar. Vi diskar i regnvatten och är mycket sparsamma under värmen. Det står stora kärl vid de vita knutarna som samlar upp längs tak och hängrännor. Varje gång jag hämtar en hink känner jag vattnets tyngd i mina händer och ser hur nivån sjunker i tunnan. Jag kan med mina sinnen och min kropp förstå att detta är

en resurs. Denna förståelse har stor betydelse för hur jag förmår ta vara på resursen och värdera den, och jag värderar den högt. När väderleksprognosen visar solar flera dagar i följd börjar jag oroa mig för tillgången.
Vi utarbetar avancerade lösningar för att kunna hushålla med det vatten som finns. Så blir det med resurser som är knappa; vi är rädda om dem. Disken lånar sig till en viss sorts verksamhetsutveckling som säkert har gamla anor. Vi har flera baljor och ägnar oss åt grovdiskning och blötläggning. Genom att vara noga med diskordningen kan vi hushålla med diskvattnet, och vattnet i hinkar i tidigare steg kan silas och användas till plantor. Tomater och paprikor kan inte kompromissa med mängd, men de är å andra sidan inte särskilt kinkiga om det slinker med lite matrester.
En vacker dag är emellertid även regnvattnet slut och vi måste börja bära från sjön. Vi organiserar små trupper för hämtning av vatten, som är en på samma gång enkel och tung syssla. Återigen känns det i händerna men backen upp genom

skogen gör att det också känns i armarna och i axlarna. Tar jag en hink i vardera handen måste jag stanna flera gånger, även om jag inte fyllt till brädden.
Vatten kanske allra tydligast illustrerar hur avskärmade vi är från det viktigaste, samtidigt som insikten kommer snabbt när vi står utan eller med lite. Men mycket annat får också konturer när det blir synligt. Om brunnen är i sin, fungerar inte heller varmvattenberedaren och den som vill tvätta sitt ansikte i ljummet vatten får vackert värma. För den med centralvärme står vedspisens centrala placering i många torp fram som få andra ting. På sommaren behövs inte värmen från spisen på samma sätt som på vår och höst, men när vi ändå eldar får vi en ytterligare illustration till resursåtgången. Måste man betala för en liten påse björkved på Hemköp är man kanske särskilt försiktig, men även den som kvistar, kapar, klyver och hugger förstår inte bara att veden kräver arbete utan det öppnar också för insikten att veden har varit en grund för den bosatta människan och etableringen av större samhällen.

Långt innan vi tog de fossila energislagen i bruk cirkulerade i stället frågan om energiförsörjning kring veden och skogen.
Avfallet, slutligen, är det kanske allra mest osynliggjorda i våra städer. De vattenkrävande toaletterna spolar bort det vi dagligen lämnar efter oss med ett litet enkelt knapptryck. Att hantera samma sak på torpet är mer krävande och faller på de tåligaste. Avfall och skräp från mathållning liknar mer det vi är vana vid, även om den begränsade sophämtningen tvingar fram extrem återvinning; det är en stor kontrast mot flerfamiljshusets hypermoderna sopnedkast.
Moderniseringsprojektet – i Sverige och många andra länder – är i tid nästan parallellt med det vi brukar kalla den stora accelerationen. Det är den tid när i princip alla kurvor pekar uppåt, och då talar vi inte bara om de ekonomiska kurvorna som illustrerar tillväxt, antalet McDonald's-restauranger i världen, pappersproduktionen eller energikonsumtionen, utan också kurvor som visar hur koldioxidhalten i atmosfären ökar,

kvävet i jorden, metangasen, ozonet, temperaturen. Det är det som är antropogen klimatförändring, att människan och hennes socioekonomiska kurvor orsakar, samverkar och förstärker kurvorna i jordsystemet.

Det är en av utvecklingens paradoxer, att samtidigt som vi använder mer och mer av jordens resurser – i själva verket en accelererande mängd – minskar vår kontakt med och förståelse för dessa resurser lika drastiskt. På bara några generationer har vi avskärmats från det grundläggande och livsnödvändiga. I stället för att förvalta naturen förorenar vi den i en – i ordets bokstavliga betydelse – världsfrånvänd livsstil; vi ser inte världen. De skärmar vi omger oss med ger inte den kunskap som retoriken lovar.

Om vi flyttar fokus blir skärmtid egentligen avskärmningstid, tid utan kroppslig kontakt med naturen. Vi behöver andra ord, ord som förmedlar en insikt och en relation till det livsnödvändiga. Begreppet jordnära skulle kunna få en bredare betydelse och

omfatta en kunskap som innebär att vi har örat mot marken. Detta kan låta som både civilisationskritik och naturromantik men mitt ärende rör kunskap. Klimatdebatten är fylld av konstruerade motsättningar där de som argumenterar mot handling och för status quo ofta drar aktivisternas argument *in absurdum*; det är både tråkigt och en smula ointelligent. Jag argumenterar inte för att alla ska bo i skogen i små torp där dagen fylls av kroppsarbete och hushållande, inte alls. Min poäng är en helt annan. Jag menar att den modernitet vi vanligtvis lever i gör det svårt för oss att förstå det mest grundläggande och att vi därigenom också blir förhindrade att agera klokt. De strukturer vi byggt upp fungerar som barriärer till den kunskap som människor före oss levt med i hundratusentals år.

Det finns forskning som tyder på att erfarenheter av klimat-förändringarna ger insikter som gör att latent och passiv kunskap kan omvandlas till en sorts aktiv kunskap som resulterar i handling. Det är som om det

människor länge vetat plötsligt blir verklighet. Det är något med det konkreta, det fysiska, det som vi kan uppleva genom våra sinnen och inte bara genom vårt intellekt, som gör att vi förstår det på ett annat sätt. En sorts expansion av det klassiska handgreppet, och det man en gång lärt sig på det viset, det finns kvar. Den som upplevt knapphet kan förstå ändlighet, och glömmer det inte. Och eftersom klimatkrisen i grund och botten handlar om resurser är förståelsen för ändlighet central.
Tanken är inte ny. I sin bok ”Overshoot: The ecological basis of revolutionary change” skrev den amerikanske sociologen William Catton Jr att vi måste ”personligen förhålla oss till vad man kan kalla ’livets ekologiska faktum’”. Boken kom 1980 och Catton var en av dem som tidigt pekade på hur vi levde över våra tillgångar; han kallade det den tragiska berättelsen om mänsklig framgång.
Om en levd insikt möjliggör handling i klimatfrågan borde det kunna vara en resurs i sig själv. Det finns ingen motsättning mellan vårt individuella ansvar och centrala och helt nödvändiga

beslut i omställningen. Men ibland verkar det som om vi behöver hjälp att se sambanden och vår egen roll.
På samma sätt som coronapandemin har påmint oss om att vi är biologiska varelser med immunsystem som inte klarar vad som helst, kanske den påbjudna svemestern kan bidra till en större förståelse för jorden. Det är ju trots allt den vi måste leva av.
Nina Wormbs

Ledare: Använd den lediga tiden till kompetensutveck-ling

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Sällan har så många varit lediga som i dag. Det beror inte på att folk har tagit ovanligt långa semestrar, utan att i snitt 550 000 personer per månad förväntas vara korttidspermitterade räknat från i våras till och med årsskiftet. Nästan lika många, 478 000

personer, är inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen. Samtidigt som situationen är en utmaning, för att använda ett slitet ord, bjuder den på stora möjligheter, förutsatt att den lediga tiden används rätt. Redan nu har antalet platser på universitet och högskolor byggts ut och fler kommer det att bli. Men den lösningen passar inte alla. Den som är korttidspermitterad på deltid vill sannolikt inte skiva in sig på en högre utbildning på heltid. Trots det finns all anledning att i största möjliga mån göra permitteringshösten till en utbildningshöst, där så många som möjligt använder delar av den utökade fritiden till fortbildning, studier eller andra kompetenshöjande insatser.

Med lite god vilja kan man kombinera satsningen med Miljöpartiets kritiserade utvecklingstid, där anställda från och med i höst ska kunna få ledigt från jobbet för att utbilda sig eller starta eget, med en ersättning som motsvarar a-kassan.

Skillnaden mellan nu och då – när utvecklingstiden föreslogs – är att vi befinner oss i ett läge där staten

under året förväntas betala ut cirka 95 miljarder kronor till arbetsföra människor som har gått ner i arbetstid. Det betyder att det inte finns någon anledning att inte förespråka en motprestation som stärker kompetensen hos den enskilde och som långsiktigt gynnar svensk konkurrenskraft. Om permitteringsmöjligheterna, som gäller till den 31 december, förlängs till nästa år bör det vara ett krav, och här finns flera bra initiativ att ta efter.

Exempelvis har den hårt drabbade hotell- och restaurangbranschen ett avtal som möjliggör för arbetsgivare att kompetensutveckla och validera sin personal under korttidspermitteringarna. Andra bransch- och arbetsgivar-organisationer uppmuntrar medlemsföretagen att använda krisen för att rusta medarbetarna. Dessutom erbjuds kostnadsfria digitala utbildningar, vilket är en smart lösning eftersom många permitterade inte kan lämna arbetsplatsen när som helst för att gå på en föreläsning.

Vidare får man inte fastna i att permitterade enbart ska kunna

utbilda sig inom det egna yrkesområdet. Lågkonjunkturer innebär ofta att vissa jobb försvinner för alltid och permitteringstiden är ett utmärkt tillfälle för omskolning. Inte minst till yrken inom vård och omsorg, som kommer att ha stora rekryteringsbehov under det kommande decenniet.
Inte heller behöver kompetens-utveckling enbart handla om regelrätta utbildningar. Fortbildningen kan lika gärna vara att gå bredvid en kollega under period, för att exempelvis lära sig nya arbetsuppgifter eller förbättra sin svenska.
Det viktigaste är att den halva miljon svenskar, som får nästan full lön trots att de inte jobbar heltid, ges bästa möjliga förutsättningar att vara bättre rustade när krisen är över än när den tog fart. För även om det är rätt att staten håller både företag och anställda flytande under en pandemi, betyder det inte att människor bör uppmuntras att göra ingenting.
DN 14/8 2020

Alla ska inte vara experter

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Jonas Nilsson, professor i experimentell cancerkirurgi, skriver i Aftonbladet (13/8) att kritik mot coronastrategin slår fel eftersom den ”inte styrs politiskt på samma sätt som många andra frågor”. Han menar att politiker kan ”styra kring skatter, migration och bostadssituationen”, men saknar ”kompetensen att hindra ett virus från att komma in och spridas i landet”.

Även Aftonbladets ledarsida anser att bara vissa delar av politiken är politik. Smittspridning faller enligt deras definition tydligt utanför och de som har åsikter om strategin kallas därför hobbyepidemiologer eller alternativa forskare (19/7).

Att det i Sverige har dött fler än i grannländerna beror enligt Aftonbladets egen diagnos på äldrevårdens driftsform. Det är en synnerligen imponerande förvaltningsvetenskaplig och geriatrisk analys – eller,

alternativt, ett lite väl tvärsäkert uttalande för att komma från ett gäng som bara litar på experter. Problemet är dock inte att ledarskribenter på Aftonbladet är hobbyäldrevetare, såväl som hobbyklimatforskare, hobbykrigsvetare och hobby-beteendeexperter (så är det även på DN!) utan föreställningen om att Folkhälsomyndighetens område är väsenskilt från resten av politiken.

Det känns jobbigt avslöja det för Jonas Nilsson, men politiker har sällan någon expertkompetens heller inom finansiell ekonomi, migrationsstudier eller stadsplanering. Ändå är utformningen av skatter otroligt komplicerad, migrationsströmmar ska vi inte ens tala om. Därför är det tur att FHM inte är den enda expertmyndigheten i Sverige. Visst kan det vara irriterande när tyckare och amatörer ger sig in på ens fält, men medicinare måste vänja sig vid att medborgare i en demokrati har – och ska ha – åsikter om de normativa överväganden som, med utgångspunkt i vetenskapen, är grunden för politiska beslut också inom deras område. Detta är,

trots allt, poängen med demokratin.

Elsa Kugelberg
elsa.kugelberg@dn.se

MP slår tillbaka mot S: Alla partier måste kompromissa

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Miljöpartiet reagerar starkt på migrationsminister Morgan Johanssons besked om att han tänker gå vidare med migrationskommitténs förslag

trots att regeringspartnern bara står bakom 3 av 26 förslag.
– Alla partier måste kompromissa, även Socialdemokraterna, säger Annika Hirvonen Falk (MP).
Om en månad ska migrationskommittén – bestående av riksdagens åtta partier – lämna sitt betänkande till regeringen. Men i stället för en bred överenskommelse resulterade de utdragna förhandlingarna i en rad förslag med hoppande majoriteter. Socialdemokraterna är det enda parti som står bakom samtliga 26 förslag och det är fortfarande oklart om de blir verklighet.
Morgan Johansson gav under onsdagen beskedet att han avser skicka betänkandet på remiss, trots att regeringspartnern MP enbart röstat för tre av förslagen. Ett beslut som retar upp miljöpartisterna.
– Morgan Johansson kan inte springa i förväg och köra sitt eget race. Betänkandet är 100 procent av Socialdemokraternas politik och väldigt lite av vår, säger Miljöpartiets representant i kommittén, Annika Hirvonen Falk och fortsätter:

– Denna typ av beslut, vad som ska skickas på remiss och till vilka, fattar regeringspartierna tillsammans. Det finns en process för det.

Nästa sommar löper den tillfälliga lagstiftning som trädde i kraft 2016, efter flyktingkrisen, ut. Ett förslag ska först skickas på remiss till exempelvis berörda myndigheter och organisationer och beredas på regeringskansliet innan lagrådet ska lämna sina synpunkter. Först därefter kommer förslaget till riksdagen.

– Med tanke på att det är ont om tid är det bättre att först komma överens och sen skicka ut det på remiss. Då får man synpunkter på det som faktiskt kan bli en proposition och det blir ett bättre beslutsunderlag. Annars finns det risk att man måste skicka det två gånger, säger Hirvonen Falk.

MP har krävt nya förhandlingar mellan januaripartierna, något som ännu inte fått gehör.

– I princip har de inte gjort några försök att nå en överenskommelse med oss först innan de försökte förhandla med andra partier eller köra sitt eget race. Det har inte hänt förut.

Till DN sa Morgan Johansson under onsdagen att han helst löser frågan i regeringen men att det är ”en möjlighet” att i stället ta frågan genom riksdagen och på så sätt runda regeringspartnern. En ovanlig procedur som Johansson kallar för ”en nödlösning”.
Annika Hirvonen Falk påpekar att S ändå skulle behöva söka stöd hos andra partier.
– Man behöver samarbeta med fler partier för att komma överens och då kan det ju inte bara bli som man själv vill. Alla partier måste kompromissa, även Socialdemokraterna.

Men varför ska Miljöpartiet få ett större inflytande med fyra procent?

– Större inflytande än vad? S begär att få det precis som de vill. Av det som blir kommitténs förslag är det bara S som står bakom allt. Miljöpartiet står inte bakom några av de bärande delarna.
Senast i dag, fredag, ska partierna lämna in eventuella reservationer mot kommitténs slutförslag. Samtliga partier utom S väntas ha invändningar mot olika delar i förslaget.

Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni meddelar att hennes parti inte har för avsikt att stödja kommitténs hela förslag i riksdagen, trots att de står bakom 24 av de 26 punkterna.
– Vi är redo att rösta för de delar i en eventuell proposition som vi håller med om. Men det finns ingen chans att vi stöder den helhet som utredningen nu lagt fram, säger hon.
Ser du någon möjlighet att förhandla med S innan en proposition läggs fram?
– Jag menar att det är viktigt att vi går tillbaka till förhandlingsbordet och fortsätter våra samtal. Men det kommer inte att bli någonting om inte Moderaterna och Socialdemokraterna tar det ansvaret, säger Sabuni.
Moderaterna, som står bakom 18 av de 26 förslagen, är öppet för att förhandla frågan med S i riksdagen igen, men på ett villkor:
”Det beror på om S har ändrat sig jämfört med för en månad sen, och nu vill minska invandringen. Har de inte det så saknas förutsättningar för en uppgörelse”, skriver partiets

representant Maria Malmer Stenergard i en kommentar.
SD-ledaren Jimmie Åkesson kan inte svara på hur SD kommer att ställa sig till ett lagförslag som skulle bygga på kommitténs betänkande om det når riksdagens bord.
– Vi får avvakta vad regeringen gör med det här betänkandet och när det sen ligger på riksdagens bord ska vi göra vad vi kan för att få igenom så mycket som möjligt av vår politik, säger Åkesson.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Fakta.

Migrationskommittén är en så kallad parlamentarisk utredning med alla åtta riksdagspartier. Den tillkom som en del av januariavtalet och hade sitt första möte i september förra året.
Syftet är att ta fram förslag på vilken lagstiftning som ska ersätta den tillfälliga lagen från 2016 som löper ut nästa sommar. Om inget görs återgår Sverige till den tidigare, mer generösa lagstiftning som rådde före flyktingkrisen 2015.
Efter att partierna misslyckats med att komma överens, både i

kommittén och i separata förhandlingar mellan S och M, C, L och KD, beslutade ordföranden i juli att låta partierna rösta om en rad olika förslag. Det resulterade i ett antal punkter med hoppande majoriteter. Senast den 15 september ska kommitténs slutsatser lämnas över till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson.

”Obligatorisk förskola från 5 års ålder”

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Liberalerna vill införa obligatorisk förskola från fem års ålder.

– Vi vill att alla ska ta del av förskolan för att kunna vara redo för skolan senare, säger Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni.

Inför en begränsad publik höll L-ledaren Nyamko Sabuni på torsdagen sitt sommartal i centrala Stockholm.
Tyngdpunkten i talet låg på integration och satsningar på den svenska skolan och förskolan.
– I återstarten av Sverige måste skolan komma i första hand. Det är i skolan som vi lägger grunden för integrationen, för framtidens arbetsmarknad och innovationer, säger Nyamko Sabuni.
Liberalerna lanserar nu ett nytt förslag om att göra förskolan obligatorisk från fem års ålder.

– Svenska språket är oerhört viktigt för integrationen och möjligheten att klara grundskolan med behörighet till gymnasiet och möjligheten att så småningom få arbete. Då menar vi att det är viktigt att vi börjar tidigt. Många av de barn som i dag lämnar grundskolan utan behörighet är barn som har svårt med det svenska språket, säger Nyamko Sabuni.
Hon framhåller att de flesta av de barn som i dag inte går i förskolan kommer från socio-ekonomiskt svaga familjer där det inte talas svenska hemma.

– Därför är det viktigt att börja redan i förskolan, säger hon.
Enligt L är det cirka 23 000 barn som i dag inte går i förskola, och de flesta av dem är utrikes födda.
L-ledaren menar att det finns många fördelar med att göra förskolan obligatorisk.
– Vi ser i dag att otryggheten i dag präglar många av de utsatta områdena. Skolan och språket är nyckeln till att avhjälpa det, säger Nyamko Sabuni.
L föreslår även att det svenska språket ska prioriteras i förskolans läroplan och att det på sikt ska krävas minst betyg C i svenska för att antas till förskollärarutbildningen.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Risk att vittnen dör före rättegång – åklagare begär extra bevisupptagning

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Det finns risk att vittnen och målsäganden i Lundinfallet inte kommer att hinna vittna. Det menar åklagaren, som begär en ovanlig procedur för att säkra deras vittnesmål om de skulle dö innan en eventuell rättegång.

Åklagaren som leder förundersökningen mot Lundin Energy och dess ledare som misstänks för medhjälp till grovt folkrättsbrott, har gjort en begäran om bevisupptagning hos Stockholms tingsrätt – innan åtal har väckts.

Det är en relativt ovanlig procedur, som innebär att ett vittne eller målsägande hörs av åklagare och försvarare inför domare. Vittnesförhöret spelas in, för att se till att bevisningen är giltig även om vittnet eller målsäganden inte kan närvara i rätten.

Enligt källor med inblick i rättsprocessen handlar det om en önskan att höra ett flertal vittnen och målsäganden. Anledningen ska vara, förutom att den hittills tioåriga utredningen dragit ut så länge på tiden och att vittnena hinner åldras, att coronapandemin fått fäste i Sydsudan, Sudan, Kenya och Uganda – de länder där merparten av vittnena befinner sig. Dessutom förekommer allvarliga hot, misshandel och trakasserier mot vittnen, något som DN avslöjade 2018.

– Man är rädd att nyckelvittnen ska dö, helt enkelt, säger en källa till DN.

Henrik Bellander, lektor i processrätt vid Stockholms universitet, beskriver att möjligheterna för att tillämpa proceduren är relativt snävt reglerade i lagen.

– Att en domstol ansvarar för ett vittnesförhör som hålls av åklagare och försvarare innan huvudförhandlingen är ett undantag. Typexemplet är en döende person som man vet endast har kort tid kvar i livet. Visar sig vittnet vara så frisk att

den trots allt har möjlighet att vittna inför rätten, så kan vittnet också komma att höras för kompletterande frågor under huvudförhandlingen.
Det är kammaråklagare Henrik Attorps vid Internationella åklagarkammaren i Stockholm som är förundersökningsledare och som gjort begäran om bevisupptagning.
– Jag anser att det är nödvändigt för att säkra bevisning, så att den inte ska gå förlorad inför en huvudförhandling. Det är föremål för rättens prövning.

Finns några specifika risker som du ser kring vittnen och målsäganden?
– Det vill jag inte kommentera i nuläget, säger han till DN.
Attorps meddelade i juni att utredningen mot Lundin Energy-topparna var klar och att tillräckliga skäl finns för åtal. De misstänkta och deras försvarare hade då delgivits hela utredningsmaterialet och hade till den 30 augusti på sig att gå igenom det, komma med eventuella synpunkter och begära kompletterande utredningsåtgärder. De har nu

begärt förlängning och fått uppskov till den 30 september.
Robert Eriksson, Lundin Energys presschef, kommenterar i ett mejl till DN:
”Vi känner till att åklagaren lämnat in en begäran om bevisupptagning till Stockholms tingsrätt. I övrigt är vi dessvärre förhindrade att kommentera detaljerna, då ärendet är belagt med sekretess. Inga representanter för Lundin har begått några felaktigheter och förundersökningen, som nu pågått under mer än 10 års tid, borde läggas ner”.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se

Fakta. Misstankar om folkrättsbrott i Sudan

Företrädare för Lundin Energy har sedan 2010 utretts för inblandning i krigshändelser på oljefälten där bolaget verkade i dåvarande Sudan mellan 1997 och 2003, då hundratusentals invånare försattes på flykt och över 10 000 dödades.
Sedan 2016 är oljebolagets ordförande Ian Lundin och vd Alex Schneiter officiellt misstänkta för medhjälp till grovt folkrättsbrott.

Efter att en parallell förundersökning inletts 2018 misstänks Lundin och Schneiter även för anstiftan till övergrepp i rättssak, efter uppgifter om att vittnen hotats och misshandlats.

Delegation ska korta vårdköer

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Regeringen tillsätter en delegation med mål att korta vårdköerna.

Delegationen ska samverka med regionerna för att ta fram planer för kortare väntetider. Ett mer effektivt resursutnyttjande i vården och att utreda om och lämna förslag på en nationellt samordnad sjukvårdsrådgivning via 1177 står också på agendan.

Enligt socialminister Lena Hallengren har alldeles för många fått vänta för länge på vård.
– Att människor ska få den vård de behöver oavsett var i landet man bor är en grundbult i det starka samhället, säger hon.
Delegationen ska delredovisas senast den 30 juni 2021 och slutredovisas senast den 15 maj 2022. Delegationen utgår från januariavtalets punkt om en generalplan för kortare köer.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Fältsjukhus i Göteborg stängs

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Försvarets fältsjukhus vid Östra sjukhuset i Göteborg stängs nu helt, eftersom det inte längre anses behövas.

En del av fältsjukhuset, som sattes upp för att ta emot corona-patienter, är redan avvecklat.

Fältsjukhuset bestod av två delar med sammanlagt 27 tält och 70 vårdplatser. Det etablerades på begäran av Västra Götalandsregionen, som stöd för vården i Göteborg.

Under förra veckan rapporterades 671 nya fall av covid-19 i Västra Götalandsregionen, enligt statistik som regionen offentliggjorde på torsdagen. Det innebär att antalet nya fall ökar något, precis som föregående vecka. Ökningen drivs framför allt av personer i åldrarna 20–29 och 30–39 år.

– Det är oerhört viktigt att personer i dessa åldersgrupper gör allt de kan för att följa de råd och rekommendationer som finns för att inte driva på ytterligare smittspridning i samhället, säger smittskyddsläkare Thomas Wahlberg i ett pressmeddelande.

Antalet svårt sjuka har samtidigt minskat jämfört med våren och sommarens inledning. På torsdagens förmiddag var 58 covid-patienter inlagda på sjukhus i Västra Götalandsregionen, sju av dem vårdades på intensivvårdsavdelning.

Carl Cato
carl.cato@dn.se

”Tack för applåderna – nu vill vi ha betalt!”

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Kommunal bestämde sig i julas för att lämna LO-gruppen och gå sin egen väg i kampen för högre löner.

Efter coronavårens tunga arbetspass laddar fackförbundet för en offensiv avtalsrörelse – trots hotande lågkonjunktur.

– Det vore väl helsike om inte samhället kan säga att ”nu ser vi vad ni är värda”, säger Anna Skarsjö, ordförande i Kommunal Väst.

Mittemot den stora huvudentrén på Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg ligger Kommunals expedition. Hela våren har effekterna av pandemin trillat in som ärenden till de förtroendevalda här.

– Allt från obehagskänslor till ren skräck, säger Lotta Björck, själv

undersköterska men numer med heltidsuppdrag på fackklubben. Vid skrivbordet intill sitter Marianne Karlsson som varvar förtroendeuppdraget med sitt arbete på iva. Efter 30 år som intensivvårdsundersköterska tjänar hon 26 500 i månaden. I maj tog hon sex helger på raken. Hon försummade familjen för regionens nersövda covidpatienter.

– Alla mina arbetsuppgifter sker i närkontakt. Det är omvårdnad och kontroller. Lägga i bukläge och hjälpa dem att bli av med sekret.

När semestern kom fick hon tre veckor i följd, en vecka sköts till september. Hon har kollegor som bara fick två.

– De får också resten i september. När sommaren är över och barnen är tillbaka i skolan. Det är en stor besvikelse, vi hade behövt tid med familjen.

Marianne gick på resorb – vätskeersättning – under arbetspassen i våras eftersom det inte gick att offra en uppsättning skyddskläder för enstaka toalettbesök. Hälften av hennes kollegor fick svampbesvär på huden av den varma utrustningen.

Men de fick också applåder på sociala medier.
– Vi har också Facebook. Så vi har ju sett uppskattningen. Nu hoppas vi verkligen att det blir mer än applåder, fria luncher, apelsiner och kakor, säger Lotta Björck.
Men vad vore ett värdigt kvitto i lönekuvertet? Det finns medlemmar som pratar om 5 000 kronor, och även om ingen här vill nämna en siffra, så får den summan både Marianne och Lotta att skina upp.
Den här veckan drar avtalskonferenserna inom Kommunal i gång och det lilla kontoret på Sahlgrenska får besök av ordföranden i avdelning Väst, Anna Skarsjö. Hon sitter i förbundsstyrelsen och kravet de förde fram redan i december är 3 procent i löneökningar, samt ytterligare en halv procent till yrkesutbildade.
Marianne försöker räkna i huvudet på sin egen lön, Lotta hämtar miniräknaren. Det skulle betyda 927 kronor och 50 öre. Långt ifrån de drömda tusenlapparna. Och alla tre vet att även de här 3 procenten är svåra att nå.

– Det handlar om skattetrycket, ingen vill betala. Men just i år vore det väl helsike om inte samhället kunde säga att ”nu ser vi vad ni är värda”, säger Anna Skarsjö.
Kommunals förbundsordförande Tobias Baudin känner igen tongångarna från alla håll i landet.
– Med rätta finns det stora förväntningar om stora förbättringar, säger han. Det är många som har applåderat och kallat våra medlemmar för superhjältar, men man kan inte handla på Ica med applåder – nu är det upp till bevis.

Motparten på Sveriges kommuner och regioner, SKR, är förhandlingschefen Niclas Lindahl.
– Vi delar uppfattningen att det har gjorts fantastiska insatser framför allt inom vården och äldreomsorgen. Det fanns höga förväntningar redan i vintras och de har inte blivit lägre. Men vi måste hitta en lösning som är hållbar över tid.
Traditionellt sätter export-industrin ett lönemärke för resten av arbetsmarknaden och SKR vill även nu invänta den processen.
Prognoserna är rätt mörka. När

arbetslösheten ökar krymper skatteunderlaget, och det är ju från det kommunalarnas löner ska tas.
Men Tobias Baudin backar inte inför avtalet som ska vara klart senast den sista oktober.
Tvärtom.
– Vi kommer att se över de yrkanden vi hade före pandemin och vi kommer att förändra våra yrkanden när vi går in i avtalsrörelsen, säger Kommunals ordförande.
– Kampviljan är enorm, säger styrelsekollegan Anna Skarsjö i Göteborg. Vi hör jämt att vi måste ta ansvar för ekonomin, men det gör våra medlemmar varje dag när de går till jobbet. Jobbar över och täcker upp.
Hon riktar sig till undersköterskorna på klubbexpeditionen på Sahlgrenska.
– Jag förstår inte ens hur ni ska orka.
– Det gör vi inte heller, svarar Marianne Karlsson.
– I våras ökade övertiden med 40 procent, jämfört med tidigare år, säger Lotta Björck. Vi är trötta som skam.

Carl Cato

carl.cato@dn.se
Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Fakta. 350 000 kommunalare kräver extra påslag

Beslutet att lämna LO-kollektivets samordning i avtalsrörelsen togs redan i december 2019.
Industrin har krävt 3 procent i lönelyft. Kommunal vill ha minst 3,5.
Avtalet var planerat till april, men sköts upp på grund av pandemin.
I oktober ska lönerna för Kommunals medlemmar som arbetar för Sveriges kommuner och regioner vara klart.

Nu har över 4 000 svenskar ansökt om smittbärar-penning

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Kostnaden för sjuklön och sjukpenning väntas stiga med över 25 miljarder kronor under året, enligt en prognos från Försäkringskassan.

Den största procentuella ökningen står dock smittbärarpenningen för – kostnaden beräknas bli mer än 2 000 procent högre än förra året.

Under coronapandemin har ovanligt många svenskar – barn som vuxna – varit hemma sjuka. Något som märks i Försäkringskassans prognos över socialförsäkringens kostnader 2020.

Totalt handlar det om en ökning med cirka 30 miljarder kronor jämfört med förra året.

Slutsumman beräknas landa på omkring 248 miljarder kronor.
En stor del av de ökade kostnaderna beror på de nya reglerna kring sjuklöner där staten stod för hela notan mellan april och juni. Utgifterna beräknas därmed bli närmare 17 miljarder kronor högre än förra året.
Även sjukpenningen står för en stor del av ökningen och beräknas bli drygt 9 miljarder kronor dyrare.
Den största procentuella ökningen står dock en vanligtvis liten del av sjukförsäkringen för.
Smittbärarpenning kan man få om man inte får arbeta på grund av att man är smittad av en allmänfarlig sjukdom. 2019 betalades endast 4,2 miljoner kronor ut. I år beräknas det öka till närmare 90 miljoner kronor – en ökning med över 2 000 procent.
För att få smittbärarpenning krävs det att en läkare har beslutat att man inte får arbeta på grund av att man är smittad eller kan vara smittad. Man kan också få det om man ska till en läkare för att utreda om man har en smittsam sjukdom eller om man har en sjukdom, en smitta, ett sår eller

annan skada som gör att du inte får hantera livsmedel.
Det unika med smittbärarpenningen är att den gäller från första dagen och att arbetsgivaren aldrig blir inblandad, staten tar kostnaden direkt.
Över 4 000 svenskar har ansökt under året – mot normalt 200–400 per år. För att möta trycket har Försäkringskassan ökat antalet handläggare.
– Under våren tillförde vi en produktionsanalysgrupp som jobbar fortlöpande med att säkerställa att vi klarar vår produktion, säger Terese Östlin som är nationell försäkringssamordnare på myndigheten.
– Vissa avdelningar, till exempel sjukförsäkring, är mer belastade än vanligt. För andra avdelningar är det kanske tvärtom. Det man har gjort är att omfördela resurser. Under våren har ungefär 150 medarbetare ställt om från ordinarie uppdrag.
Trots det ökade antalet ansökningar har inte handläggningstiderna påverkats nämnvärt.

– Vi har gjort omprioriteringar, folk har jobbat övertid under våren och vi har även anställt viss personal till sommaren. Vi har också prioriterat för att klara av utbetalningarna. Det har varit vårt fokus, säger Terese Östlin.

Stefan Bjarnefors

Fakta. Smittbärarpenning

Om du inte får arbeta på grund av att du är smittad eller kan vara smittad av en allmänfarlig sjukdom kan du få smittbärarpenning.
Du kan också ha rätt till ersättning för resor som du behöver göra, till exempel i samband med läkarundersökningar.
Så mycket kostar det
Kostnaderna för smittbärarpenning de senaste fem åren. Beloppen i miljoner kronor. Siffran för 2020 är en prognos.
2020: 89,9 miljoner kronor (prognos)
2019: 4,5 miljoner kronor
2018: 3,7 miljoner kronor
2017: 3,4 miljoner kronor
2016: 3,1 miljoner kronor
Källa: Försäkringskassan

Sverige nästan ensamt i frågan om munskydd

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Sverige blir allt mer ensamt om att inte ha munskydd som en del i sin strategi för att stoppa spridningen av det nya coronaviruset. Men svenska Folkhälsomyndigheten väntar fortfarande på tydligare vetenskapliga bevis på dess effekter.

– Jag tror att signalvärdet är den största funktionen med munskydd i dag, säger Anders Tegnell

I Europa är det i stort sett bara Sverige, Norge och Nederländerna som inte råder sin befolkning att bära munskydd i någon enda situation.

På torsdagen förordade Finland att munskydd ska bäras i kollektivtrafiken och på allmänna platser. Danska myndigheter kom med rekommendationer om munskydd i kollektivtrafiken vid

månadsskiftet. Statsepidemiolog Anders Tegnell har talat med representanter för de båda grannländerna.
– Deras syn är ungefär som vår, tyvärr är kunskapsläget kring munskyddens effekt väldigt svårt. Men de är i en annan situation, efter hårda nedstängningar börjar de nu se en liten uppgång. Man måste göra något, men vill inte stänga igen och då tycker de att munskydd är värt att prova, säger han.
Även inom Sveriges gränser blir munskydd allt vanligare. I veckan rekommenderade Karolinska institutet studenterna att bära dem i universitetets lokaler där det är svårt att hålla fysisk distans.
– Vi tar ställning i att munskyddens effektivitet inte längre kan diskuteras, skriver KI:s rektor Ole Petter Ottersen i ett uttalande.
Om enskilda personer eller organisationer vill använda sig av munskydd finns inget hinder. Men Folkhälsomyndigheten bidrar inte med någon vägledning i hur de ska användas på bästa sätt.

– Vi har en tanke om att vi åtminstone ska lotsa vidare personer till WHO:s råd, som funkar alldeles utmärkt. Men är det en organisation som tar ett sådant beslut så är det min åsikt att den då har ett jättestort eget ansvar att se till att de används rätt, säger Anders Tegnell.

Flera studier visar att material som finns i olika munskydd kan minska mängden virus som kommer ut i luften, men Anders Tegnell saknar bevis på dess effekt när de ska användas av befolkningen och bäras ute i samhället. Trots att många länder har haft krav eller rekommendationer om munskydd under flera månader finns ännu inte tillräckligt med underlag, säger han.

– Jag tycker verkligen att det borde komma snart och jag ser fram emot det. Jag ber ofta om dessa studier och får hela tiden ungefär samma skickade, en om två frisörer i USA är tydligen något av det tyngsta som publicerats hittills, säger Anders Tegnell.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

Sedan i onsdags har ytterligare två personer med bekräftad covid-19 rapporterats döda i Sverige, enligt Folkhälsomyndigheten.
Totalt har 5 776 smittade personer avlidit i landet.
Antalet personer som bekräftats - smittade av covid-19 i Sverige är just nu 83 852.

”Dödspatrullens” kvarvarande ledare ska ha gripits i Spanien

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Spansk polis har slagit till mot ett internationellt nätverk som misstänks ha odlat och smugglat marijuana i stor omfattning. Enligt DN:s källor ingår två av de gripna i den så kallade ”Dödspatrullen” från Rinkeby. Därmed ska nu alla utpekade ledargestalter inom

den ökända grupperingen vara frihetsberövade.

Spanska myndigheter meddelade under onsdagen att ett tjugotal personer från olika länder sitter anhållna efter en rad razzior i och runt Barcelona i Katalonien. Bilder från den katalanska polisorganisationen Mossos d'Esquadra visar marijuana-odlingar, säckar med beslagtagen narkotika och en varmvattenberedare som ska ha använts för att förvara droger. Enligt ett pressmeddelande är tillslagen resultat av en ett år lång spaningsoperation.

”Utredningen inleddes i juli 2019 när narkotikapoliser upptäckte att en kriminell organisation från Sverige etablerat sig i Katalonien”, skriver Mossos d'Esquadra. Två bröder från Sverige pekas ut som ledare för den misstänkta narkotikaligan. Enligt flera källor till DN handlar det om en 23-åring och en 24-åring från södra Järva i västra Stockholm. Männen ingår, enligt svensk polis, i den kriminella gruppering kallad ”Dödspatrullen” eller ”3MST” som anses vara en av parterna i en gängkonflikt som skördat ett tiotal dödsoffer sedan 2015.

”Det handlar om en extremt våldsam gruppering”, konstaterar Mossos d’Esquadra i sitt pressmeddelande.
Som DN nyligen rapporterat står en annan av ”Dödspatrullens” utpekade ledare just nu under åtal för dubbelmord i Danmark tillsammans med fyra andra.
Sedan tidigare sitter ytterligare två ledargestalter i svenskt fängelse, dömda till långa straff för bland annat grovt narkotikabrott. Efter gripandena i Spanien anses därmed hela ”Dödspatrullens” ledarskikt vara slaget i spillror.

Inom Stockholmspolisen finns hopp om att detta kan få positiv effekt för invånarna i södra Järva, där rädslan för att vittna länge varit utbredd. Så här säger sektionschef Stephan Kiernan, som leder arbetet mot den organiserade brottsligheten i nordvästra Stockholm:
– De kriminella grupperingarnas våldskapital kan minska som följd av ett gripande, det har vi sett tidigare. Men vi vet också att om tar man bort en gruppering uppstår det snabbt ett vakuum som kan fyllas av andra. Därför måste vi följa vår långsiktiga plan

för att minska nyrekryteringen och klara upp fler brott, annars får vi inte tillbaka människors tillit. Den nu gripne 23-åringen har tidigare misstänkts för tre mord. Med mannen i häkte bedömer Stephan Kiernan att det finns chans att nya vittnen vågar träda fram.

– Det ger en möjlighet vi inte får missa, säger han.

23-åringen greps redan 2018 i Barcelona på begäran av svensk åklagare, misstänkt för grovt narkotikabrott och grovt vapenbrott. Tillsammans med sin bror och andra personer i samma gruppering anklagades han för inblandning i storskalig narkotikahantering i Stockholmstrakten. Till skillnad från de medåtalade friades bägge bröderna då målet prövades våren 2019, och det var därefter som männen åter lämnade Sverige för Spanien.

Målet har dock överklagats och en ny förhandling höll på att planeras i Svea hovrätt då de nya gripandena skedde.

Kammaråklagare Henrik Söderman vid Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet är den som ansvarar

för tidigare svenska utredningen. Han utesluter inte att det så småningom går att hålla rättegång även i Sverige, efter att den spanska utredningen är avklarad.
– Vi följer vad som händer nere i Spanien. En förutsättning för att de ska kunna komma hit är att vi begär dem häktade på nytt, och det är något jag funderar över just nu, säger Henrik Söderman till DN.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

Bakgrund. Från småtjuvar till misstänkta knarkhandlare.

De utpekade ledarna för "Dödspatrullen" har på fem år gått från inbrottstjuvar och gaturånare till misstänkta mördare och narkotikasmugglare. Sedan 2015 anses grupperingen ligga i konflikt med konkurrerande "Shottaz", som också har sin bas i Södra Järva.

Under ledarskiktet finns ett flertal unga män födda på 00-talet. En av dessa är en dömd mördare som nu är internationellt efterlyst, sedan han lyckades rymma under en permission för tre veckor sedan.

Dela

Skollunchen kan bli recept mot vildsvin

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Vildsvin vållar allt större skador på skörd och odlingar i Sverige. Stammen växer för varje mild vinter. Ökad jakt är en lösning. Men det behövs efterfrågan på köttet.

– Servera vildsvin i skolan, föreslår Marcus Öhman, enhetschef på Naturvårdsverket.

Det är svårt att räkna vildsvin. De gömmer sig dagtid och rör sig mest om nätterna, ibland i flockar där antalet djur är besvärligt att uppskatta. Naturvårdsverket har dock beräknat att Sverige har cirka 300 000 vildsvin.

I grannlandet Danmark är det grymt annorlunda. Där finns nu bara 25 vildsvin, enligt färsk statistik, och myndigheternas mål är att hålla antalet nere.

De svenska vildsvinen fick grönt ljus 1987, när riksdagen bestämde att de tillhör Sveriges fauna. Arten

utrotades här på 1600-talet, men återfördes under 1900-talet i jakthägn som de ibland tog sig ut ifrån.
Rymlingarna blev anfäder till dagens vildsvinsstam.
– Det var ett stort misstag, säger Anders Wetterin på Lantbrukarnas riksförbund (LRF) om riksdagens beslut för 33 år sedan.
Wetterin är sakkunnig om jakt och viltvård, med koll på vildsvin.
– Vi höjde rösten och varnade för problem, säger han om vad LRF gjorde 1987.

Han lyfter dock genast fram ”förmildrande omständigheter” för politikerna som tog beslutet.
– Det byggde på kunskap från dåvarande Västtyskland, där vildsvin alltid funnits. Där hade man lärt sig jaga vildsvin och tyckte sig ha kontroll på stammen, framhåller Wetterin.
Läget ändrades dock.
– Nu har man stora problem även i Tyskland. En orsak är klimatförändringarna. Milda vintrar gynnar vildsvin väldigt mycket. De får sina första kullar i januari eller februari, fortsätter han.

Ökad odling av majs har också bidragit till att vildsvinen blivit fler i Tyskland, enligt Anders Wetterin.
Här hemma lade Naturvårdsverket i våras fram en ny förvaltningsplan för vildsvin. I den sägs att skadorna som djuren orsakar på skörd och odling ska halveras. Detsamma gäller för trafikskador.
Verket hoppas att bättre metoder för att hålla koll ska hjälpa till. Det talas både om förfinad räkning och en fungerande standard för beräkning av skadorna djuren orsakar.

– De förstör ju för jordbruket, i trädgårdar och på idrottsanläggningar, konstaterar Marcus Öhman, chef för viltförvaltningsenheten på Naturvårdsverket.
Det konkreta sättet att minska stammen är ökad jakt. Men då måste jägarna motiveras att bli mer aktiva.
– På en del ställen behöver samarbetet mellan lantbrukare och jägare bli bättre. Man måste vara överens om hur många vildsvin som kan accepteras i ett område, och om hur stora skadorna är, säger Torbjörn

Larsson, ordförande i Svenska jägareförbundet.
– Det måste också tas beslut om småskalig försäljning av vildsvinskött, framhåller Larsson.
Livsmedelsverket lade i december fram ett förslag om förenklade regler, och har fått i uppdrag att fortsätta arbetet. Flera andra myndigheter ska också se över hur konsumtionen av vildsvinskött kan öka. Både utbud och efterfrågan behöver höjas.
– En sak man kan göra från myndigheternas sida är att servera vildsvin i skolan, på sjukhus och i andra offentliga matsalar. Där finns en stor potential, säger Marcus Öhman på Naturvårdsverket.

TT

Fakta. Vildsvin

Kan bli 185 centimeter långt, med en mankhöjd upp till 100 centimeter, men är oftast mindre.
Finns främst i löv- eller blandskog.
Trivs särskilt bra i landskap där åkrar, ängar och odlingar blandas med skogsområden.
Allätare som gärna mumsar på ollon, rötter eller kadaver.

Bökar i jorden när det söker föda, vilket kan ödelägga exempelvis odlingar av potatis eller ärter.
Utrotades i Sverige på 1600-talet. Återinfördes i hägn, och började rymma därifrån på 1970-talet.
På 30 år ökade stammen från några hundra till cirka 175 000 djur 2014. Sprider sig norrut i landet. Finns upp till södra Värmland, södra Dalarna och Gävleborg. Vildsvinsstammen uppskattas i år till minst 300 000 individer, enligt Naturvårdsverkets förvaltningsplan.
Enligt LRF orsakar vildsvin skador för cirka en miljard kronor årligen för jordbruket. Summan bygger på beräkningar från Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).
Källa: NE, LRF, Naturvårdsverket

400-årsjubileum kan senareläggas

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Göteborgs 400-årsjubileum är i knipa. Efter ett extrainsatt möte har politikerna fått tre förslag att ta ställning till. Ett är att dela upp firandet, så att bara en del blir av nästa år – medan de stora kalasen hålls först 2023.

Kommunen beslöt för ett par år sedan att avsätta 100 miljoner kronor för ett ambitiöst firande av att staden 2021 fyller 400 år. Nu har Göteborgs ledning tagit fram tre olika scenarier för att hantera ett osäkert pandemiläge.

– I grunden har vi den så kallade 50-regeln som förstås gör det svårt att genomföra många aktiviteter, det blir svårare att få internationella besök och så vidare. Här finns också ett stort planeringsansvar. En sådan här apparat är svår att ställa om på dagen, säger kommunstyrelsens ordförande Axel Josefson (M).

De tre scenarierna är:
1 Fortsätta planen som den ligger.
2 Genomföra jubileet nästa år men utifrån vad 50-personersgränsen innebär i justeringar.
3Genomföra en del 2021 och en annan del 2023 – det år då Liseberg för övrigt firar 100-årsjubileum.
– Vi behöver ta ett beslut under september för att ändra planen. Och det kräver ett fullmäktige-beslut, säger Axel Josefson.
Kommunstyrelsen vill också få ett bättre underlag för hur aktiviteterna skulle påverkas av pandemireglerna, och hur stor en eventuell kostnadsökning skulle bli om jubileet delas.
– Innan vi har svaren på de frågorna vill inte jag ta ställning. Det är också viktigt vad som sker nationellt med regelverket.
Om delar av jubileet flyttas till 2023 kan det sägas också vara en sorts tradition. När staden fyllde 300 år firades det 1923, den gången inte minst beroende på den svåra ekonomin och politisk oenighet.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se

Anmälningar av fiskebrott ökar kraftigt

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Antalet polisanmälda fiskebrott har ökat stort under coronapandemin, rapporterar TV4 Nyheterna. Under andra kvartalet i år har det gjorts 268 polisanmälningar om brott mot fiskelagen, nära en fördubbling jämfört med samma period de senaste åren. TT

Socialstyrelsens abortstatistik kritiseras

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Socialstyrelsens rapport över antalet aborter som görs i Sverige bygger på ett osäkert underlag, främst för att barnmorskors diagnoser inte registreras.

Det nuvarande systemet infördes efter krav från Datainspektionen. Det får hård kritik från både läkare och barnmorskor.

Enligt Socialstyrelsens senaste rapport i juni är 94 procent av alla aborter i Sverige medicinska aborter. Enbart läkardiagnoser registreras i Patientregistret, men majoriteten av aborterna utförs av barnmorskor.

Inrapporteringen av aborterna är frivilliga och anonyma för klinikerna. I systemet går det inte att korrigera felaktigheter eller se om några aborter dubbelrapporterats eftersom det är anonymt, rapporterar P3 Nyheter.

–Utifrån den här insamlingen kan vi inte veta säkert det exakta antalet och vi kan inte heller säga hur mycket vi missar, säger Henrik Lysell, enhetschef vid Socialstyrelsens statistikenhet, till radion.

TT

Fler rån mot funktions nedsatta

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Under årets första sex månader anmäldes nästan sex gånger fler personrån mot funktionsnedsatta än under samma period i fjol, rapporterar Ekot. Under första halvåret 2020 anmäldes 173 personrån mot funktionsnedsatta, jämfört med 31 året före. TT

Chef vid Säpo blir ny ledare för NOA

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Regeringen har utsett Johan Olsson till ny chef för nationella operativa avdelningen, NOA, vid Polismyndigheten. Han är i dag operativ chef vid Säkerhetspolisen.

Inrikesminister Mikael Damberg (S) säger att Johan Olsson är en ”skicklig och driven chef med mycket gott renommé”.
TT

Äldre tas ut på utflykt – kan isoleras

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Flera kommuner vittnar om att personer på äldreboenden åker på utflykter med anhöriga, som ett sätt att runda besöksförbudet. Men när de kommer tillbaka är risken stor att de äldre måste isoleras.
Sedan i april har regeringen utfärdat besöksförbud på landets

äldreboenden. Men även om anhöriga hindras från att komma in på äldreboendena har kommunen ingen rätt att hindra de äldre från att komma ut. En metod att komma runt besöksförbudet är att de äldre åker på utflykt med sina anhöriga, berättar Greger Bengtsson, samordnare för äldreomsorg på arbetsgivarorganisationen Sveriges kommuner och regioner (SKR).

– Man åker hem och dricker kaffe och sedan skjutsar man tillbaka dem till äldreboendet.

Äldreboendena hamnar då i en svår sits eftersom det finns en risk att den äldre kan ha smittats med coronaviruset.

– Flera kommuner har isolerat personer tills man vet att de inte smittats. Vitsen var ju mer socialt umgänge och så blir mindre, säger Greger Bengtsson.

Erik Nilsson

Här delar 92 personer på utrymmet

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Göteborg. Hela samhället under samma tak. Ett flerfamiljshus med plats för människor med olika bakgrunder och familjekonstellationer.
Elva år efter att idén föddes har 92 personer flyttat in i kollektivhuset i Högsbo. Men trots statligt stöd och ambitiösa målsättningar är det ovanligt att privatpersoner bygger bostäder tillsammans i Sverige.
Lukas Moodyssons dramakomedi ”Tillsammans” utspelar sig i ett kollektiv i Stockholm på 70-talet. Här bor bland andra Eva som vill ha ett öppet förhållande och Erik som försöker dölja sin överklassbakgrund genom att jobba som svetsare. Huset saknar tv och dess invånare kör runt i en folkabuss. Känslorna flödar och barnen vars föräldrar bestämt att de ska bo här är skeptiska till de vuxnas livsstilsexperiment.

Morten Norblad Mortensen hade filmen i bakhuvudet när han och hans fru funderade på att flytta in i det nybyggda kollektivhuset i Göteborgsstadsdelen Högsbo.
– Det var väl de där fördomarna om att det skulle vara jobbigt att tvingas umgås med en massa människor, säger han.
Tova Norblad gav sin man en mer nyanserad bild av vad boendeformen innebar. Hon är själv uppväxt i ett kollektivhus i Linköping, och minns en fin barndom.
– Framför allt hade jag många vuxna förebilder, utöver mina föräldrar. Det vill jag att mina barn också ska ha, säger hon.
Familjen har liksom de andra invånarna i det nybyggda hyreshuset en lägenhet med eget kök, men delar på gemensamma utrymmen som en större matsal, vardagsrum och en takterass.
Mottot är enkelt – min lägenhet, vårt hus. Men kollektivhuset i Högsbo byggdes inte över en natt.
– Vi började 2009, säger Kicki Örne.
Idén som föddes för drygt tio år sedan var att skapa ett samhälle i miniatyr, att samla människor i olika åldrar, med olika bakgrund i

ett och samma hus. Tillsammans med några vänner grundade Kicki Örne föreningen ”Under samma tak” och började undersöka befintliga hus och tomter och ta kontakt med kommunala och privata fastighetsägare. Grundpremissen var att ingen av de boende själva skulle behöva investera i bygget, att fastighetsägaren skulle vara beredd att förvalta huset i minst 25 år och att hyresgästerna – föreningens medlemmar – skulle dela på arbetet med att ta hand om byggnaden.

2016 var frågan om gemensamma boendeformer på agendan i Göteborgs stad. Fastighetsnämnden bestämde sig för att sätta upp ett mål. Fem procent av all bostadsmark skulle anvisas till så kallade bo- eller byggemenskaper – privatpersoner som tillsammans planerar, låter bygga och använder en byggnad. Så blev det inte. Enligt tidningen Byggindustrin borde 200 mark-anvisningar ha gjorts år 2017. I stället blev det fem stycken. Året därpå, efter valet 2018, strök fastighetsnämnden målsättningen.

Kicki Örne tror att målet som sattes upp år 2016 bidrog till att föreningen fick en markanvisning i Högsbo kort därefter. Det verkliga genombrottet för Under samma tak kom när föreningen fick kontakt med bostadsbolaget Trollängen, som var berett att bygga ett hus enligt medlemmarnas önskemål. Våren 2020 var 59 lägenheter och gemensamma ytor på omkring 500 kvadratmeter klara för de nya invånarna.

– Nu står över 100 personer i kö för att flytta in, säger Kicki Örne.

Idén om att privatpersoner ska kunna gå ihop i föreningar och tillsammans utforma sina egna bostäder är inte ny. År 1872 grundades Arbetarnas byggnadsförening av snickaren och handlaren Johannes Nilsson, gift med Anna Olofsdotter, i Göteborg. I slutet av 1800-talet fick föreningen köpa flera tomter i Annedal, ett stenkast från Haga, för 15 000 kronor styck. De flerfamiljshus med stengrund ovan mark och flera våningar i trä som byggdes på tomterna blev Göteborgs allra första landshövdingehus.

I vissa regioner i Tyskland och Danmark är så kallade byggemenskaper en naturlig del av bostadsmarknaden än i dag. Men i Sverige ser det annorlunda ut, säger Lukas Memborn, arkitekt och miljöstrateg på Göteborgs stad.

– Byggemenskaper behandlas som en särprodukt, som kuriosa, säger han.

En anledning till det är att de stora byggbolagen gynnas av de numera långa planläggningsprocesserna för tomter i städerna, säger Lukas Memborn.

– En byggemenskapsgrupp kan inte frysa sina liv i fem till tio år i väntan på att börja bygga. Då hoppar medlemmar av.

En annan utmaning är finansieringen. Enligt Boverket, myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende, betraktar svenska banker byggemenskaper som mer osäkra kunder än de stora bolagen. I Tyskland tänker vissa banker tvärtom, uppger Föreningen för byggemenskaper, som sprider kunskap om konceptet i Sverige. De menar att risken att bostäderna inte blir sålda eller

uthyrda minskar när de boende själva driver projektet. Dessutom saknar byggemenskaper det krav på avkastning som professionella byggherrar har.
Byggemenskaper anses av förespråkare bidra till en mångfald på bostadsmarknaden, genom att bostäderna utformas utifrån privatpersoners egna önskemål. Drivkraften kan exempelvis vara att vilja ha mer kontakt med sina grannar, att ha ett boende med mindre klimatpåverkan eller att vilja flytta ihop med en grupp vänner.

Föreningen i Högsbo i Göteborg samlar personer som vill bo tillsammans och ta gemensamt ansvar för kollektivhuset. Den som flyttar in får skriva ett kontrakt med föreningen, där hen bland annat intygar att hen kommer att delta vid de gemensamma middagar som ska arrangeras tre dagar i veckan, så snart coronaepidemin är över.
Det är speciellt att flytta in i ett kollektivhus våren 2020.
– Jag är orolig för att smitta någon och tar aldrig hissen, alltid trapporna. Alla är försiktiga med sin hälsa, säger Salaah Alsharef,

som delar en av husets större lägenheter med tre andra personer.
Trots coronaepidemin trivs han med att bo med andra och att ha en nära relation till sina grannar. Det gör även grannen Simon Boahen, som flyttat in i huset tillsammans med sin fru Saana och döttrarna Emmi och Rosa. Han tror att det är svårt att skapa samma gemenskap i ett vanligt hyreshus.
– Jag har bott på många olika ställen och minns inte namnet på en enda granne, säger han.

Invånarna är överens om att det är viktigt att veta att grannarna faktiskt vill umgås och hjälpas åt med sysslorna i huset. Och att det måste få uppstå konflikter.
– Har man inget käbbel är man nästan död, säger Kicki Örne.
Åttaåriga Albin Lou Norblad trivs i huset och är särskilt förtjust i att åka hiss. Han kan inte komma på något som är jobbigt med familjens nya boende.
– Det bästa är att ha så många kompisar i samma hus. Min kompis i skolan sa att det verkar lyxigt att bo här.

För att underlätta för byggemenskapsgrupper utlyste regeringen förra året ett stöd på sammanlagt tre miljoner kronor. Föreningar som uppfyller vissa grundläggande krav kan söka maximalt 400 000 kronor var i startbidrag. I slutet av juni i år hade fem projekt beviljats stöd på sammanlagt 1,4 miljoner kronor.
Lukas Memborn, arkitekt och miljöstrateg på Göteborgs stad, säger att det krävs konkreta mål och nya typer av markanvisningar för att byggemenskaper ska bli en vanlig del av stadsbilden. Ett alternativ skulle kunna vara att ha färdigplanerade tomter, med standardiserade storlekar, så att de som går ihop i en byggemenskapsgrupp har några alternativ att välja mellan, säger han.
– Som det är nu uppfinns hjulet på nytt hela tiden.
Kicki Örne säger att det även krävs kunskapsstöd för att privatpersoner ska klara att bygga bostäder tillsammans.
– Om vanligt folk ska kunna ro det här i land måste man avsätta några tjänster som kan handleda dem genom processen. Det är inte

många som är så envetna som vi har varit, säger hon.

Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se

Fakta. Kollektivhuset och föreningen Under samma tak

Kollektivhuset i Högsbo i Göteborg ägs av bostadsbolaget Trollängen och hyrs av medlemmar i föreningen Under samma tak. I huset finns 59 lägenheter med mellan ett och fem rum. Sju lägenheter på bottenvåningen är anpassade för boende som behöver särskild service, och hyrs av Göteborgs stad. I huset finns även en studentlägenhet.

Till de gemensamma utrymmena hör bland annat en matsal, en takterass och ett orangeri. Invånarna delar på ansvaret för skötsel av hus och trädgård och planerar att äta middag tillsammans tre kvällar i veckan när coronapandemin är över. Den som är intresserad av att bo i huset kan bli kömedlem i föreningen, i väntan på att en bostad blir ledig.

Bygggemenskap

Byggemenskap är en sammanslutning av människor som tillsammans planerar, låter bygga och använder en byggnad, ofta som bostad. De avgör själva vilken upplåtelseform man vill ha, till exempel bostadsrätt, kooperativ hyresrätt, äganderätt eller
hyresrätt.

Oscar Properties säljer fastigheter – köparen tar över gigantiskt lån

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Oscar Properties säljer av fastigheter för att få in pengar i kassan. I dag, torsdag, var utgångsdatum för betalning av ett stort obligationslån som nu övertas av köparen.

Oscar Properties säljer alla aktier tillhörande sex fastigheter i Nacka Strand till SBB och Genova Property Group för en krona. Köparna övertar också det obligationslån på 360 miljoner kronor som behövde lösas in senast i dag, den 13 augusti.

– Det är fina, planerade byggrätter och området är väldigt bra så vi tycker att det är en bra affär, säger Michael Moschewitz, vd för Genova Property Group AB.

Fastigheterna omfattar en yta på 40 000 kvadratmeter. Planen är att bygga bostadsrätter och hyresrätter i området på de resterande 30 000 kvadratmeter som kvarstår efter att tidigare försäljningar som Oscar Properties gjort i området.

– Skulderna kommer att minska till 190 miljoner. Det gör att resterande byggrätter får ett ingångsvärde på 6 500 per kvadratmeter. Det anser vi är en bra nivå i det här läget, säger Michael Moschewitz.

Obligationsinnehavarna har fått en förfrågan där det framgår att köparna önskar förlänga lånet med ytterligare två år. Drygt 80 procent av innehavarna har röstat för en förlängning, enligt Michael Moschewitz.

– Vi får se hur det blir, annars kommer vi att återköpa delar av det, säger Michael Moschewitz.

Till en början fördes diskussionerna kring affärerna mellan SBB och Oscar Properties, medan Genova Property Group kommit in nyligen.

– Diskussionerna har egentligen pågått under sommaren, säger Michael Moschewitz.

Till affären tillkommer även en tilläggsköpeskilling som maximalt kan uppgå till 240 miljoner kronor. Om projektet blir lönsamt och en rad olika villkor uppfylls har Oscar Properties därmed rätt till en vinst motsvarande 240 miljoner kronor.

– Det är kopplat till projektets genomförande, färdigställande och vinst, säger Michael Moschewitz.

I Oscar Properties senaste årsredovisning togs

obligationslånet på 360 miljoner kronor upp som en finansiell risk. Nu kan alltså det krisande fastighetsbolaget tillfälligt andas ut när de har hittat en köpare.
– Den här affären är i linje med den strategin vi har kommunicerat – att vi ska genomföra projekt med starka finansiella partner. Det gör vi nu, säger Oscar Properties vd Oscar Engelbert till Di.
På frågan om vad som hade hänt om företaget inte hade hittat en köpare svarar han:
– Jag ser ingen anledning att gå in på vad som skulle kunna ha hänt, utan vi fick igenom affären som vi har jobbat på, säger Oscar Engelbert.
I veckan avvisade tingsrätten Oscar Properties stämningsansökan mot Stockholms stad gällande projektet Gasklockan, rapporterade Fastighetsvärlden. Konflikten handlade om vem som var ansvarig för sanering av marken. När Oscar Properties inte betalat i tid hävde staden avtalet. I stämningen yrkade Oscar Properties på 182 miljoner kronor.

DN har varit i kontakt med Oscar Engelbert som inte vill ge ytterligare kommentarer.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Sol- och vindkraft fortsätter att öka

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Energi från sol- och vindkraft stod för tio procent av världens energiförbrukning under första halvan av året, enligt en rapport från tankesmedjan Ember.

Trots att energiefterfrågan sjönk med 3 procent till följd av

pandemin jämfört med samma period förra året, så stod de förnybara energikällorna för 1 129 terawattimmar, jämfört med 992 första halvåret 2019.
Andelen sol- och vindkraft ha nästan fördubblats sedan 2015, det året Parisavtalet slöts.
Kolkraften sjönk med 8,3 procent, men står fortfarande för 33 procent av världens elproduktion.
Och just att snabbt minska beroendet av kolkraftverk pekar Ember ut som en nyckel om klimatmålen ska nås.
Parisavtalet sätter målet att helst hålla den globala uppvärmningen på maximalt 1,5 grader, och långt under 2 grader.
– En stor del av minskningen (av kolkraften) beror uppenbarligen på pandemin snarare än de långsiktiga trenderna och – låt oss vara ärliga – de är inte snabba nog om målet är 1,5 grader, säger Dave Jones, energianalytiker på Ember.
Rapporten bygger på data från 48 länder som tillsammans står för 83 procent av världens energiproduktion.
TT Reuters

KI spår ljusare ekonomi

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Ekonomin ljusnar och statens kriskostnader bedöms bli betydligt lägre än befarat.
– Det värsta är bakom oss, säger Konjunkturinstitutets (KI) prognoschef Ylva Hedén Westerdahl.
Men även om KI tecknar en ljusare bild av svensk ekonomin än i försomras kommer lågkonjunkturen fortsatt att vara djup långt in i nästa år. Och enligt Hedén Westerdahl dröjer det till slutet av 2022 innan vi är i konjunkturell balans igen.
Arbetslösheten kommer att stiga till över 10 procent till början av 2021.
Men korttidspermitteringarna har dämpat krisen, enligt Ylva Hedén Westerdahl.
– Men trots permitteringarna har sysselsättningen fallit, säger hon.
TT

Glest i Stockholms trafiken – men SL oroar sig för hösten

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Resandet med tunnelbana och pendeltåg ligger fortfarande på hälften av förra årets nivåer. Även biläkandet ligger något under siffrorna från 2019.

SL är dock oroade för ökad trängsel och har satt in extra avgångar för att undvika köbildningar.

Det är glest mellan de resande under torsdagens morgonrusning på T-centralen och Gullmarsplan. På såväl tunnelbane- som pendeltågsperronger finns gott om utrymme att hålla social distans och människor ställer sig en bit ifrån varandra i rulltrappan. Trots att många nu har avslutat sin semester så ligger, enligt SL:s siffror, antalet resande med tunnelbana och pendeltåg på omkring hälften jämfört med

samma period förra året.
Samtidigt har resandet ökat något i jämförelse med hur det såg ut i början av pandemin.
Sirpa Jonsson pendlar från Enköping till sitt jobb i Stockholm och byter till tunnelbana på T-centralen. Hon upplever att trafiken är lugnare nu än den var tidigare i somras. En viss oro finns dock över hur hösten kommer att bli – eftersom hon har svårt att ta sig till arbetet på annat sätt än genom att åka kollektivt.
– Det är gott om plats på tågen, men trängre på tunnelbanan, säger Sirpa Jonsson.

Claes Keisu, pressansvarig på SL, berättar att trafiken stärkts upp under sommaren. Från och med måndagen den 17 augusti går tunnelbana, pendeltåg och bussar i SL:s regi upp i full trafikering, men även detta kommer att kompletteras med fler avgångar under rusningstid.
De senaste dagarna har SL noterat att trängsel har uppstått på vissa platser i regionen, främst vid bytespunkterna Liljeholmen, Gullmarsplan, Slussen och T-centralen samt på innerstadsbussarna.

– Vi kommer att köra så mycket trafik som det finns kapacitet för i trafiksystemen och med de resurser vi har i form av fordon och personal. Men hur det blir då med trängsel är svårt att förutse. Självklart är vi oroliga för hur det kommer att bli, säger Claes Keisu.
Även på vägarna är det i nuläget något färre trafikanter än vanligt, berättar Otto Åstrand, planerare på Trafikverket i region Stockholm. Han säger att bilåkandet i regionen i början av pandemin låg omkring 15 procent lägre än under samma period 2019, men att det de senaste månaderna har ökat något.
– Om man tittar på de senaste veckorna så har det varit något mindre trafik än om man jämför med samma period förra året, men det ligger på en liknande nivå, säger Otto Åstrand.
På vissa sträckor ligger emellertid bilåkandet kvar på lägre nivåer. Motorvägssträckan mellan Arlanda flygplats och city har fortfarande omkring 15 procent färre trafikanter än normalt.
Ett orosmoln för SL är de oförutsedda trafikstörningarna – elfel, växelfel och liknande i

spårtrafiken och bilköer på vägarna. När bussar och tåg blir försenade fylls det snabbt på med resenärer på stationer och hållplatser, säger Claes Keisu.
– Vi kan bara köra så mycket trafik det går, men för att det ska fungera är vi beroende av att stockholmarna hjälper oss genom att undvika onödiga resor med kollektivtrafiken, och om de måste resa försöka undvika rusningstrafik.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Fakta. Resenärer i kollektivtrafiken.

SL mäter registrerade spärrpassager i tunnelbana och pendeltåg. De resande registreras även med fotocell i spärren, vilket innebär att även de som reser utan biljett kommer med i statistiken.
Under måndagen och tisdagen vecka 33 registrerades 574 362 respektive 594 155 passagerare i tunnelbana och pendeltåg. Motsvarande siffror för 2019 var 1 067 538 respektive 1 142 169.

Mats Löfving blir chef för polisen i Region Stockholm

Mats Löfving, i dag chef för Nationella operativa avdelningen, Noa, kommer att bli ny regionpolischef för Region Stockholm. Den nuvarande regionpolischefen, Ulf Johansson, blir i stället chef för Region Mitt. Mats Löfving har även förordnats att jämte Johan Olsson vara ställföreträdande rikspolischef. Förordnandena gäller från den 1 oktober 2020.

Andreas Nordström

Kontroversiella professorn fördjupar sig i äldres rättigheter och livskvalitet

FREDAG 14 AUGUSTI 2020

Gamla som bor på äldreboenden och blir sjuka behöver inte skickas in till sjukhus för vård. Det allt vanligare synsättet riskerar döda i förtid, anser Yngve Gustafson, professor i geriatrik vid Umeå universitet.

Det han tar upp som Sommarvärd har han under coronapandemin återkommit till, bland annat i DN, där han hävdat att det är aktiv dödshjälp, ”för att inte säga något värre”, att på rutin ge äldre med lunginfektion morfin som hämmar andningen.

”Värdet av en människas liv har devalverats. Det barmhärtigaste man anses kunna göra är att hjälpa en äldre och dement person att dö skonsamt”, säger han

upprört: hans egen forskning visar att många upplever god livskvalitet trots att de är äldre och dementa.
Vi ges inblick i hur hans djupa intresse startade – med uppväxtens största stöd: mormor som levde till över 100, och med en traumatisk erfarenhet av att höra en äldre kvinna skrika sig igenom en höftledsoperation, där ingen gjorde något för att lindra.
Hans öppna kritik av myndigheter och nedmontering av äldrevården har gjort honom till en kontroversiell figur, även inom det egna läkarskråret. Mest kritik, ibland rena hot, har kommit då han uppgett att nästan all medicinering som ges till äldre saknar vetenskaplig grund – den är ”ett experiment”.
”Det minsta man kan begära då är att ansvarig läkare följer upp och utvärderar effekter och biverkningar av läkemedlen. Det förutsätter kontinuitet i sjukvården, vilket troligen aldrig varit sämre än i dag.”
Samtidigt bjuder han på mirakel. Han och livskärleken Evy fick barn, trots besked om att hon inte kunde få några. Först tre, sedan

ytterligare ett – efter att hon steriliserat sig.
”Hur det gick till får ni grubbla på.”

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se

27-åringen misstänkt för mordbrand tidigare

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Den 27-åriga man som i onsdags anhölls efter branden på universitetsområdet har suttit frihetsberövad misstänkt för mordbrand flera gånger tidigare – senast i augusti förra året.

I samband med personkontroller efter branden på universitetsområdet i skånska Alnarp tidigt på onsdagsmorgonen kunde polisen snabbt gripa en 27-årig man i Lund som senare under dagen anhölls på sannolika skäl misstänkt för mordbrand. Polisen ville dock inte gå in på varför mannen ansågs vara intressant för utredningen. Nu visar det sig att mannen varit misstänkt för liknande brott flera gånger tidigare.

I augusti 2019 anhölls han på på sannolika skäl misstänkt för mordbrand efter en brand i Veberöd i Lunds kommun. Redan som 18-åring, i januari 2012, förekommer mannen i tingsrättshandlingar hos Lund och Helsingborg, samt hos hovrätten över Skåne och Blekinge.

Åtminstone ett av dessa ärenden gäller en häktningsframställan där mannen är misstänkt för mordbrand. Bevisen har dock inte räckt för att väcka åtal vid något av tillfällena, och mannen har därför försatts på fri fot.

Mellan 2016 och 2019 har han däremot dömts för andra typer av brott vid ett flertal tillfällen, bland

annat för ofredande och rattfylleri.
Polisen vill inte kommentera mannens tidigare brottshistorik.
– Vi varken dementerar eller bekräftar uppgifterna, utan vi koncentrerar oss på den aktuella branden, säger polisens presstalesperson Ewa-Gun Westford.
Mannen har dock gjort en JO-anmälan mot polisen i somras, där han beskriver att han upplever sig ha blivit trakasserad av polisen i flera år, bland annat i samband med bränder.

Senast klockan 12 på lördag ska ansvarig åklagare lämna besked om en eventuell häktningsframställan.
DN har sökt mannens advokat.

Anna Skoog
anna.skoog@dn.se

Bibeln och antiken blir kvar i ny kursplan

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Bibeln, nationalsången och Antikens historia kommer att vara kvar i läro- och kursplanerna. Men de avancerade analyserna flyttas längre upp i åldrarna.

För att få plats med allt utreds nu fler undervisningstimmar.

Skolverkets första förslag till förändringar i de nuvarande läro- och kursplanerna från förra hösten mötte stark kritik.

Myndigheten ändrade sitt förslag och regeringen har nu alltså gått vidare med beslut.

Det riktades kritik mot att barn på mellanstadiet ska göra avancerade analyser av skönlitterära texter samt mot Skolverkets planer på att rensa bort kurser, till exempel i historieundervisningen. I det första förslaget nämndes inte Bibeln, nationalsången och

svenska barnvisetradition specifikt.
– De viktigaste religiösa urkunderna, till exempel Bibeln, ska finnas med på ett ordentligt sätt. Om man är orolig att Bibeln inte nämns i utbildningen så behöver man inte vara orolig, det finns inskrivet i de här kursplanerna, säger Anna Ekström utbildningsminister (S).
Det ska nu bli en ökad betoning på kunskap och förståelse och enklare för eleverna att förstå vad de ska lära sig, enligt ministern.
– Det har riktats mycket kritik för att det är för lite utveckling i takt med att eleverna blir äldre och mognare.
Men medan skolans kursplaner allt eftersom fylls på med nytt innehåll uppstår problem när inte lika mycket tas bort.
En del innehåll har strukits, och som exempel nämner Anna Ekström skrivningar om entreprenörskap i samhällskunskap och repetition från grundskolan i gymnasiematematik.
Men Skolverket har också fått uppdraget att se över timplanerna.

– För att se om det är något ämne som behöver fler timmar för att klara av allt det man ska lära sig, säger Anna Ekström.
Innebär det kortare lov?
– Nej. Så långt vill jag inte dra det.
Hur ska det gå till? Blir skoldagarna längre?
– Det är upp till Skolverket att komma med förslag.
Men fler undervisningstimmar kommer inte vara möjliga samtidigt som lärarbristen är ett faktum, menar Lärarnas riksförbund som är kritiskt till Skolverkets uppdrag att se över timplanerna.
DN TT

”Dödspatrullen” misstänks ha smugglat knark med post

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Cannabis i kiloposter skickades i klädpaket. En kvinna i Norrland anlitades som mottagare.
DN kan nu avslöja detaljerna om ”Dödspatrullens” misstänkta knarksmuggling mellan Spanien och Sverige.

”Jag fick uppgift via Snapchat om att jag skulle få 400 kronor.”
Så berättar en kvinna i 30-årsåldern som anses ha varit bulvan åt den så kallade ”Dödspatrullen” eller ”3MST”, ett kriminellt gäng från Rinkeby som står i fokus för flera utländska brottsutredningar.
Kvinnan greps i en stad i Norrland tidigare i år och bröt ihop av rädsla under förhören.
”Jag tror inte att jag kommer att bli lämnad ifred efter det här. Jag vet inte ens om jag kommer att överleva”, sa kvinnan till tullkriminalens utredare efter att ha erkänt brott.

Kort innan hade kvinnan besökt ett postombud och hämtat ut ännu ett paket från Spanien, ett paket som förutom en dyr tröja skulle innehålla drygt ett kilo cannabis.
Samtidigt som detta skedde pratade hon i mobil med ”Dödspatrullens” representant och övervakades på platsen av en annan man. Men vad kvinnan och hennes uppdragsgivare inte visste var att tullkriminalen hade kommit smugglingen på spåren och beslagtagit narkotikan. När ”övervakaren” upptäckte detta blev kvinnan utsatt för våld och

hotad till livet – vilket ledde till att spaningen snabbt fick avbrytas.
– Vi hade inte räknat med den risken. Men vi låg nära och kunde tillkalla en extrastyrka för att sätta henne i säkerhet, säger tullkriminalens projektledare Anna Abrahamsson.
Kvinnan och ytterligare personer har nu dömts av Sundsvalls tingsrätt för delaktighet i narkotikabrottsligheten, som förutom cannabispaket även innefattat postförsändelser med opioiden Oxycontin. Enligt vad DN erfar tros samma organisation ha använt mottagare även på andra platser i landet.
– Det finns liknande fall i Stockholmstrakten, säger Anna Abrahamsson.
Tidigare i veckan rapporterade DN att spansk polis slagit till mot två män från ”Dödspatrullen” som etablerat sig i Barcelona. Enligt misstankarna ska männen och deras kumpaner bland annat ha organiserat transporter av cannabis från Spanien till Sverige. Polisuppgifter visar att de gripna har nära band till den person som ska ha gett kvinnan i Norrland instruktioner om hur

narkotikapaketen, som skickats från just Barcelona, skulle lämnas ut. Som avsändare på paketen står också ett namn som är starkt förknippat med ”Dödspatrullen”.
Trots detta har någon samordning av de båda ärendena inte skett.
Den gängmedlem som ska ha instruerat kvinnan har heller inte gripits – trots rikligt med uppgifter i form av telefonavlyssning och sms.
– Nej, och det har med resurser att göra, svarar åklagare Peter Salzberg i Sundsvall, som lett utredningen mot kvinnan och de andra.

– Vi var glada att vi kunde få ihop tillräckligt mycket folk för att få stopp på den delen av verksamheten som förekom i vårt område.
Att Stockholmsbaserade ”Dödspatrullen” dykt upp i Norrland ligger, enligt Peter Salzberg, i linje med en allmän trend.
– Grupperingar i Stockholm sträcker ut sina tentakler till vår fridsamma zon här uppe och det gillar vi inte.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

Bakgrund. Dödspatrullen

Den så kallade ”Dödspatrullen”, även benämnd ”3MST”, etablerade sig under 2017 som en ny aktör på Stockholms narkotikamarknad, först genom att ta kontroll över gatuhandeln i Södra Järva och senare som importör och grossist.
2019 dömde Svea hovrätt två ledargestalter till långa fängelsestraff, efter stora beslag av bland annat amfetamin. Två bröder, 23 och 24 år gamla, tros därefter ha fortsatt narkotika-affärerna med Spanien som bas och ha växlat över till smuggling av cannabis. Efter flera razzior mot cannabisodlingar och förvaringsplatser väntas nu åtal mot svenskarna i Barcelona.
För att försvara sin ställning misstänks grupperingen vid flera tillfällen ha tagit till dödligt våld. En 22-årig utpekad ledargestalt och fyra misstänkta medhjälpare står just nu under åtal i Danmark för att ha mördat två medlemmar i konkurrerande ”Shottaz”, en gruppering med bas i södra Järva i Stockholm.

Fler unga i svenska fängelser

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

525 personer under 21 år påbörjade sitt fängelsestraff förra året. Det är fler än på länge, rapporterar Ekot i Sveriges Radio. År 2014 skrevs exempelvis 400 unga brottslingar in på en anstalt.
– Den stora förklaringen är nog faktiskt att antalet intagna har ökat generellt. Så andelen unga har inte ökat, men fler döms till fängelse i dag än för några år sedan, säger Martin Lardén, chef för Kriminalvårdens behandlingsprogram, till radion.
TT

Man misstänkt för mord i Trelleborg

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

En man i 65-årsåldern har anhållits misstänkt för mord på en kvinna i samma ålder. Det var sent på torsdagskvällen som polisen larmades till en plats i Trelleborg. Mannen anhölls sedan av jouråklagare tidigt på fredagsmorgonen.

Mannen är anhållen på sannolika skäl misstänkt för brottet.

TT

”Invånarna är fruktansvärt trötta på det här”

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

En 22-årig man med koppling till gängkriminalitet sköts under torsdagen till döds i ett bostadsområde i Rinkeby i norra Stockholm.

– Min uppfattning är att invånarna är fruktansvärt trötta på det här, på att de som skjuter inte bryr sig. Det är total hänsynslöshet, säger Stephan Kiernan vid Stockholmspolisen.

Ingen är ännu gripen efter dödsskjutningen i centrala Rinkeby under torsdagskvällen. Skjutningen inträffade mitt i ett bostadsområde och den 22-åriga mannen, känd av polisen sedan tidigare och som enligt DN:s källa är kopplad till det kriminella gänget Shottaz, blev därmed det senaste offret i det dödliga våldet kopplat till gängkonflikter i Järvaområdet.

Stephan Kiernan är chef för spaningssektionen i Stockholm nord och arbetar med att få stopp på det dödliga våldet i norra Stockholm. Trots insatser som Rimfrost och områdets lokala team 2022 fortsätter skjutningarna att öka.
– Jag har fått frågan om när det blir bättre och det är en väldigt relevant fråga. Vi jobbar hela tiden mot de som driver våldsspiralerna. Dels med repressiva polisåtgärder för att öka trycket mot de som begår våldsbrott, och så arbetar vi inom polisen i nära samverkan med stadsdelarna och regional avhopparverksamhet genom att uppmärksamma dem på personerna som är mest intressanta.
I kampen mot gängkriminaliteten arbetar polisen med alla medel de har för att nå de mest aktiva kriminella kopplade till konflikter och skjutningar, berättar han.
Stopp av fordon och kontroller av kända ansikten i den kriminella världen, underrättelseinformation samt att lagföra personer för varenda möjlig brottslighet de kan tänkas ha gjort sig skyldiga till.

Allt för att förhindra dem från att begå ytterligare våldsbrott.
– Vi vet vilka aktörer som är i konflikt med varandra och vi jobbar mot alla delar av deras kriminalitet för att kunna ta bort dem från miljön här och nu. Det spelar ingen roll om det handlar om ett bedrägeri eller vapenbrott, om vi vet vem personen är kommer vi göra allt för att lagföra dem, säger han.
Ändå menar Kiernan att det är en mycket liten klick med kriminella i Järvaområdet som står för en hög andel av våldet, och som påverkar hela samhället i områden som Rinkeby.
– Säg att det är 50 personer, en siffra taget något ur luften, som befinner sig i en konflikt med koppling till dödligt skjutvapenvåld eller som är i risk att bli skjuten, säger han och fortsätter:
– Min uppfattning är att invånarna i Rinkeby är fruktansvärt trötta på det här. Trötta på att de som skjuter inte bryr sig om omgivningen. Det spelar ingen roll om det är din mamma eller en annan släkting som står på innergården när du

utför det här. Det är en total hänsynslöshet, och det påverkar alla som bor där.
Vad tänkte du när du såg att det varit ytterligare ett mord i ditt område?
– Massor av tankar. Dels så får man också komma ihåg att det här är killar som vi jobbat mot i polisområdet i många år, i vissa fall finns det kollegor som träffat både familj och syskon i olika sammanhang. Man vet att det är en personlig tragedi och hur det påverkar familjen. Då spelar det inte roll om någon varit kriminell i tio år, det är fortfarande en familjemedlem som dör.
I Rinkeby sätter nu stadsdelsförvaltningen också in krisstöd som håller öppet under kvällar fram till och med söndag. Där finns personer från Rinkeby-Kistas lokala stödgrupp, fältassistenter och medborgarvärdar på plats tillsammans med polis och ungdomsjour. Krisstödjarna kommer vara klädda i gula västar, skriver stadsdelsförvaltningen i sociala medier.

Caroline Gyllenkrok
caroline.gyllenkrok@dn.se

Awad Olwan beskriver religionen som helig men föränderlig

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Det är två missionärer från Jehovas vittnen som hjälper Awad Olwan att åter göra plats för religionen i sitt liv. Han landar dock inte, trots flera års bibelstudier, i Rikets sal utan hittar gud i en moské på Södermalm.

Awad Olwan kom till Sverige på 60-talet och blev snabbt en del av vänsterrörelsen och palestina-aktivist, samtidigt som han arbetade hårt som bland annat isoleringsmontör.

Människorna blir levande i hans berättelse: Den sorgtyngda pappan som efter mammans bortgång bara släpper fram tårarna sjungandes under matlagningen.

Lägenhetskamraten i Irak,

kommunisten, som småpratar på bönemattan och sedan halsar sprit för att hantera minnena av tortyren han utsatts för.
När vittnena från Jehovas knackar på Awad Olwans dörr lever han ett bekvämt liv med radhus, sommarstuga och egen taxifirma. Samtidigt är han nedstämd över att vara långt ifrån den han ser sig själv som – ”en flykting från ett fattigt folk som lever under ockupation”.
Genom religionen återförenas Awad Olwan med bilden av sig själv och hittar samtidigt en ny arena för sin kamp för det samhälle han tror på.
Som imam gör han uttalanden som väcker känslor – bland annat om synen på heltäckande slöja och om att krama sina kvinnliga bekanta. Han är också en av initiativtagarna bakom Guds hus i Fisksätra, en plats för möten och samarbete mellan muslimer och kristna.
I sitt sommarprat varvar Awad Olwan skärpa och skämt, Hoola Bandoola band och och en låt på arabiska han själv sjunger.
Mest intressant är att höra hans tankar om religionen, som han

beskriver som en social konstruktion – helig, men föränderlig.
I dag, lördag, sommarpratar - författaren Siri Hustvedt.
Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Greta Thurfjell: Internets samlade töntar tävlar i att tycka till om ”WAP”

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

När rapparna Cardi B och Megan Thee Stallion släppte den gemensamma singeln ”WAP” exploderade internet – först av upphetsning, sen av pinsamhet. Kanske måste det inte tyckas fullt så mycket om populärkultur som vissa verkar tro.

Något förfärligt har hänt. Jag har slutat tro på kulturkritik. Och inte bara av det slag som den här texten tyvärr måste kategoriseras som – nej, jag tycker över huvud taget inte att någon enda människa borde få uttala sig om någon form av kulturyttring.
I alla fall är det känslan jag får av att följa reaktionerna på Cardi B och Megan Thee Stallions nya singel ”WAP” med tillhörande video. Den ena tönten är liksom töntigare än den andra.
Själva låten är förstås underbar. Videon likaså. De två rapparna har intagit en veritabel herrgård och fyllt den med jättelika kattdjur, väggfontäner i form av jättelika bröst, och mer eller mindre imponerande cameoframträdanden av, bland andra, den yngsta Kardashian-systern Kylie Jenner (mindre) och den spanska flamencopopsångerskan Rosalía (mer).
”WAP” står för – vad annars – *”wet-ass pussy”*, jag ber om ursäkt för att jag slänger det i ansiktet på er bara sådär, men det är kunskap som krävs för att hänga med i diskussionen som uppstått sedan låten släpptes

häromveckan. För läsförståelsens skull måste ni helt enkelt informeras om att det är en djupt oanständig låt.
Ett par dagar senare tog nämligen den konservative politiske tyckaren Ben Shapiro upp den i sin dagliga ”The Ben Shapiro show”. Efter att med indignerad, klämd röst ha läst upp ett antal noggrant censurerade textrader (”*yeah, you effin’ with some wet-ass p-word*”) ironiserade han över tanken på att någon skulle kunna uppfatta Cardi B eller Megan Thee Stallion som kvinnliga förebilder: ”Det här är vad den feministiska rörelsen i själva verket handlar om – inte att kvinnor ska behandlas som självständiga, mångfasetterade människor, utan om *wet-ass p-word*.”
Inte för att Cardi B eller Megan Thee Stallion har utgett sig för att ha några feministiska ambitioner med låten. De tycker väl som alla normala människor att det är en rolig, sexig, bra låt, och att det är kul med en överdådig musikvideo. Men konservativa män tycks ha en närmast övernaturlig förmåga att bli hårdföra andra vågen-feminister så fort de konfronteras

med en för dem obekväm kvinnlighet.
Tyvärr råkade Ben Shapiro i ett senare skede ifrågasätta - ytterligare en textrad ur ”WAP” – den menande uppmaningen om att ”*bring a bucket and a mop for this wet-ass pussy*”. På Twitter skrev han, efter att ha blivit hånad för sitt utspel: ”Jag tycker de medverkande kvinnorna – som uppenbarligen har behov av mopp och skurhink – borde söka vård. Min fru, som är läkare, föreslår att det kan vara en svampinfektion.” Gode gud, om han bara hade hejdat sig i tid! Vi hade inte bara sluppit det i sig anstötligt töntiga skämtet. Nej, dessutom hade vi förskonats från de ännu töntigare reaktionerna – för knappt hade han hunnit twittra förrän ett oändligt antal variationer på ”Ben Shapiro har aldrig lyckats göra sin fru upphetsad” exploderade som skadeglada fyrverkerier över internet. Som om det vore coolare att vara en kille som flåsande upplyser Ben Shapiro om hur en vagina fungerar än att vara Ben Shapiro. Tillåt mig att tvivla på att någon av parterna regelbundet får ta fram skurhinken.

Det är något så dystert med ledarsidefieringen av kulturjournalistiken, som sannerligen inte enbart ägt rum i USA, och som suger musten också ur själva kulturkonsumtionen. Jag försöker se ”WAP”-videon igen, för att tvätta mig ren från alla dessa humorallergikers pinsamma övertygelse om att de lyckats äga varandra, men Cardi B:s hesa, sorglösa stämma överröstas av en outhärdligt gnällig röst ur minnet: ”*This p-word is wet, come take a dive.*”

Greta Thurfjell
greta.thurfjell@dn.se

Så drar du ned på alkoholen efter semestern

LÖRDAG 15 AUGUSTI 2020

Finns det någon gräns för hur mycket man kan dricka i veckan utan risker? Är det farligt att dricka mycket under en kort period? Och hur vet man om man befinner sig i riskzonen för att utveckla ett beroende?

Under semestern dricker vissa mer alkohol än vanligt.
– Vissa kan uppleva att det har varit svårt att hålla sig till de gränser de satt upp för sig själva under våren, säger professorn och överläkaren Sven Andréasson.
Ett glas vin till maten blir till två. Sedan en drink efter maten med vännerna. Några veckor in i semestern delar ni på en flaska till maten, efter några öl med grannen redan på eftermiddagen. Under semestern är det lätt att rucka på vardagens regler och tillåta sig att dricka mer än vanligt.
– Många dricker mycket kraftigare under sommaren än de gör annars, ofta med tanken i bakhuvudet att det här bara är tillfälligt. De flesta har heller inga problem med att återgå till vanliga rutiner när de är tillbaka på jobbet, säger Sven Andréasson, professor och överläkare vid Karolinska institutet och Beroendecentrum Stockholm Riddargatan 1.
Men det finns personer som har svårare att återgå till den normala konsumtionen efter sommarens

alkoholnivåer. Personer som redan från början har ett så kallat riskbruk, där de dricker mer än vad som är långsiktigt hälsosamt men inte har några andra problem med sitt drickande, kan under sommaren komma in i en rutin av drickande som kan vara svår att bryta.

Sven Andréasson berättar att de inom vården märker att fler hör av sig för att få hjälp efter längre ledigheter – inte bara för att de är oroliga för sig själva. Personer som är oroliga för sina anhöriga hör också av sig.

– Bland våra patienter tenderar vi att se att de är tillbaka i lite sämre skick på hösten. De kan uppleva att det har varit svårt att hålla sig till de gränser de satt upp för sig själva under våren, säger han.

Att anhöriga också hör av sig till vården syns också i den statistik som Alkohollinjen presenterar. Av alla kontakter 2019 stod anhöriga för 54 procent och de som själva använde alkohol för 46 procent.

Hur gör man då för att bryta en begynnande ond cirkel av alkoholdrickande?

De flesta klarar att göra det själva, menar Sven Andréasson.

– Märker man att man är i ett läge då det dragit i väg och blivit för mycket, kanske får man också påstötningar från sin familj, så finns det i allmänhet inga medicinska skäl till att inte bara sluta, säger han.

En del tror till exempel att det skulle vara farligt för kroppen att tvärt sluta dricka, men det gäller nästan uteslutande om man har en väldigt kraftig konsumtion.

– Det är sällan frågan om sådana nivåer, även om konsumtionen kan vara hög.

Det är också bra att bestämma sig för vart man vill komma, alltså sätta en maxgräns för hur mycket man vill dricka i veckan. Om det har blivit en flaska vin om dagen i ett antal veckor – fråga dig själv vad som är en rimlig nivå att dricka. Skriv ned det och börja räkna hur många glas det motsvarar. Följ sedan upp och anteckna hur många du sedan dricker.

– Det är ett effektivt sätt. Många har ofta dålig koll på hur mycket det blir på en kväll när man köper lådvin till exempel.

Ett riktmärke kan vara att hålla sig under de medicinska riktlinjerna för riskbruk. Tidigare

har man haft olika riktlinjer för kvinnor och män, men det har reviderats och ändrats. Nu är riktlinjerna samma för båda könen och ser för friska vuxna ut så här:
Under tio standardglas i veckan, och under fyra glas vid ett och samma tillfälle.
I Sverige motsvarar ett standardglas en flaska starköl (5%), ett litet glas vin (13%) eller en drink med fyra centiliter starksprit (40%).
Sven Andréasson är en del av gruppen som varit med och tagit fram riktlinjerna för Region Stockholm. I Sverige såg riktlinjerna tidigare något mer generösa ut, med max 14 glas per vecka för män och nio för kvinnor.
– När vi gick igenom den internationella forskningen på nytt såg vi att den rört på sig. Man har sett större risker även med ganska måttligt drickande och man har sänkt gränserna i en rad länder till omkring tio glas per vecka.
– Vad man själv bestämmer är ens egen ensak, men det brukar visa sig att de flesta har väldigt måttliga uppfattningar om var de vill hamna. Det brukar vara att

dela en flaska vin med partnern på helgen och kanske någon mer dag, det blir ungefär sex – sju glas i veckan, säger Sven Andréasson. Sedan får man helt enkelt föra bok över hur mycket man dricker för att få en uppfattning om huruvida man klarar sin målsättning – men också för att se var det spricker.
– Har man börjat på det här sättet så ser man snart mönster. Om det inte fungerar blir det tydligt var och varför, och man kan då identifiera vilka situationer det gäller.
Kanske blev det två flaskor vin till middagen med grannen? Eller fler öl än det var tänkt när kompisgänget tittade på fotboll? Genom att kartlägga detta ger man sig själv en chans att inventera vad man kan göra i stället.
– Då behöver man i allmänhet inte någon terapeut som talar om för en vad man ska göra, utan de flesta löser problemet på egen hand, säger Sven Andréasson.
Detta sätt att arbeta är en sorts ”trestegsraket” inom kbt-behandling, kognitiv beteendeterapi. Det handlar om tre steg man går igenom.

– Det första är att sätta mål och registrera, det andra är att identifiera risksituationer och det tredje är att hitta alternativ och en handlingsplan – alltså identifiera vad man ska göra i stället för att hamna i situationen man vill undvika.

Det stora problemet med semesterdrickande, understryker Sven Andréasson, är för de flesta människor inte de rent medicinska riskerna.

– Det stora problemet är den akuta berusningen – att folk blir fulla och dumma. Kör bil, ramlar, hamnar i bråk och så vidare. Problemet uppstår i stunden, säger han.

Han framhåller också att många inte tänker på att en stor del av alkoholproblemen som drabbar den enskilde också drabbar familjen och anhöriga.

– Man talar om andrahandsskador då det framför allt är familjer och närstående det handlar om. Det tror jag att man borde betona mycket mer. Har man barn gäller andra regler, då kan man inte kosta på sig berusningsdrickande på samma sätt om man gjorde det tidigare, säger Sven Andréasson.

Sofie Österström
sofie.osterstrom@dn.se
Fakta.

Alkohol och risker
Ju mer alkohol man dricker, desto större risk för skador. Det finns ingen tydlig gräns för hur lite man kan dricka för att det ska vara helt riskfritt.
Även om det är bra att dricka så lite som möjligt bedöms friska män och kvinnor ha en låg risk för skador om man dricker under tio standardglas i veckan. Att dricka sig berusad är i sig en risk. Därför rekommenderas att man dricker under fyra glas per tillfälle.
Riskerna med alkoholkonsumtion varierar mellan personer och är olika i olika åldrar och situationer. Daglig konsumtion kan öka risken för att utveckla ett beroende.
Källa: Alkoholkonsumtion och risknivåer (2018), Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin

Hit kan du vända dig om du är orolig för ditt drickande
Alkohollinjen. Nationell verksamhet som drivs av Beroendecentrum Stockholm på uppdrag av

Folkhälsomyndigheten. Det är gratis att ringa och du kan vara anonym. *Tel: 020-84 44 48.*
Alkoholhjälpen. Behandlingsprogram på internet som drivs av Beroendecentrum Stockholms eStöd på uppdrag av Folkhälsomyndigheten. Du kan vara anonym och också chatta och diskutera med andra som söker hjälp på forumet. *Länk: alkoholhjalpen.se*
Beroendecentrum. Behandling på internet. *Läs mer på beroendecentrum.se.*
Vårdcentralen. Du kan få hjälp att ändra dina alkoholvanor på vårdcentralen, men vilka resurser och kompetens som finns skiljer sig åt mellan vårdcentraler.
Läs mer på 1177 Vårdguiden.

Ledare: Alla förlorar på kompetensutvis-ningarna

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Det börjar ofta som en komedi, ett löjligt enkelt fel någonstans. En jobbannons som bara legat ute på en välbesökt nätplattform, men inte registrerades hos Migrationsverket. Eller en arbetsgivare som väntat några månader på den anställdes personnummer innan det gick att ta ut de försäkringar som behövdes.

Att välskötta storföretag som Ericsson och Scania uppger att de har stora problem att tillmötesgå de snåriga kraven kring utlandsrekryteringar av personal ger en indikation på hur svårbedömd situationen är (DI 9/6). Hur krångligt ska det då inte vara för mindre företag?

Men konsekvenserna av det lilla felet någonstans i kedjan kan bli stora. Och de bärs av enskilda arbetstagare från länder utanför EU. Det är de som drabbas av den

allvarliga sanktionen att utvisas från landet. Ett land som de ofta investerat många år av studier och arbete i, och som de inte sällan utvecklat känslomässiga band till. Den dag utvisningsbeskedet kommer står de, som Matt Kriteman beskriver på DN Debatt (15/8), ofta ensamma.
Sällan är en människa så utelämnad som i konfrontationen med stat och myndigheter. Få saker illustrerar detta så tydligt som de fortfarande pågående kompetensutvisningarna.
Ett svårförståeligt och orättvist regelverk följt av långa handläggningstider anförs som de största nackdelarna med vårt land, som av samma personer beröms för goda arbetsförhållanden och där det anses trevligt och tryggt att bo. Civilsamhället är inte till så mycket hjälp. Av den fjärdedel som vänt sig till facket med frågor om sitt uppehållstillstånd menar hela 97 procent att de inte fått någon assistans. Detta enligt en undersökning baserad på de kompetensutvisades egna uppgifter och berättelser, utförd av Stiftelsen Diversify, som Kriteman lett.

Nu är han själv i en liknande situation, och kommer att utvisas efter tre månaders arbetslöshet mitt under brinnande coronakris, trots att han bott och arbetat i Sverige i nio år och tagit magisterexamen på ett svenskt stipendium.
Detta är förvisso enligt gällande regler, men rimligheten i dessa och i myndigheternas tolkningar går definitivt att ifrågasätta. Som Kriteman föreslår i sin debattartikel vore det inte orimligt om tiden för att hitta en ny anställning, under den värsta ekonomiska nedgång världen sett sedan den stora depressionen på 1930-talet, tillfälligt utökades från nuvarande tre månader.
Precis som stora temporära stöd nu betalas ut till företag för att hindra att deras kapital förflyktigas på grund av en tillfällig nedgång, bör landet på detta sätt värna tillgången till humankapital den dag ekonomin vänder. Det vore bra både ur ekonomisk och mänsklig hänsyn.
Mycket har förvisso blivit bättre på senare år. Efter ett flertal rättsfall drivna av Centrum för rättvisa såg Migrationsöverdomstolens utslag

2017 till att ändra Migrationsverkets praxis till helhetsbedömningar. OECD rankar Sverige som ett av de bästa länderna för utländska entreprenörer och högkvalificerad arbetskraft.

Det är en klen tröst för de fortfarande alltför många enskilda arbetstagare med uppenbar och efterfrågad kompetens som ändå drabbas av utvisningar, inte sällan på grund av andras misstag.

Politiskt har frågan, som så många andra liberaliseringar, dragits i långbänk under en motvillig socialdemokratisk minister. Utredningen om regelverket kring arbetskraftsinvandring har fått välkomna tilläggsdirektiv, men skarpa förslag dröjer. Under tiden fortsätter människor att hamna i kläm.

DN 16/8 2020

Peter Wolodarski: Aldrig har 95 miljarder kronor varit så hemliga.

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Skattebetalarna skickar just nu miljarder till krisande svenska företag. Obegripligt nog är det hemligt vilka som får nödhjälpen. Riksdagen borde häva sekretessen.

Vad gör man med sina principer om det är kris? En del väljer nya principer. I somras rapporterade Reuters att organisationen som förespråkar ”laissez-faire-kapitalism” i författaren Ayn Rands tappning, fått ett stödlån på 1 miljon dollar från den amerikanska regeringen.
Syftet är att skydda 35 jobb.
Ansökaren, Ayn Rand-institutet, har drabbats av coronakrisen.
Lånet till just denna organisation är humoristiskt, med tanke på att författaren och ideologen Ayn Rand skrivit att statlig hjälp till företag är lika katastrofalt som förföljelse. Det är som om marknadsliberala Timbro skulle

ansöka om coronamiljoner från Magdalena Andersson.
I USA pågår en kontinuerlig bevakning av hur det historiska coronastödet används. Att Rand-institutet fått pengar framgår av data som släppts av Trumpadministrationen.
I Sverige är vår självbild att alla viktiga myndighetsbeslut är offentliga och kan granskas. I verkligheten blir man ofta överraskad av motsatsen.
När regeringen rullade ut mångmiljardbelopp i permitteringsstöd till det svenska näringslivet, kändes det som en självklarhet att utbetalningarna skulle vara öppna för insyn. Det skulle gå att se vilka företag som fått pengarna, hur mycket de tagit emot och på vilka grunder beslut fattats. Självklart måste det vara möjligt att granska att skattemedlen används på ett korrekt sätt. I Sverige brukar regeringen med rätta lyfta fram vår offentlighetsprincip från 1766 som ett föredöme.
Men så blev det inte. Det som går att undersöka i Donald Trumps USA är just nu inte möjligt att titta på i Stefan Löfvens Sverige.

Låter det som en överdrift? Reportern Ola Westerberg har de senaste månaderna försökt göra det journalistiska grundjobbet i Sverige – han ville ta reda på om pengar gått till krisande företag eller om de hamnat i orätta händer. Rent konkret vände han sig till Tillväxtverket, som beslutar om permitteringsstöd, för att ta reda på om företaget Joe & The Juice hade tagit emot statlig hjälp och på vilka grunder.
Ola Westerberg fick inte ens svar på om kedjan fått något skattestöd. Tillväxtverket avslog den journalistiska begäran och hänvisade till offentlighets- och sekretesslagen. Enligt Tillväxtverket kunde varken uppgift om ansökan eller beslut röjas, eftersom det inte stod klart att ett utlämnande kunde ske utan skada för företaget.
”Vi som skattebetalare vet inte var våra pengar går till. Är det rimligt? Vi kan inte ens ta ställning till om ett stort stöd till ett visst företag var rimligt eller inte för vi har ingen insyn”, sade Ola Westerberg i en intervju med Ekoredaktionen.
Han överklagade Tillväxtverkets beslut till kammarrätten. Men

domstolen gav myndigheten rätt. Och när Ola Westerberg ansökte om prövningstillstånd hos Högsta förvaltningsdomstolen blev det nej.

Hittills har Tillväxtverket beviljat 27,4 miljarder kronor i så kallat permitteringsstöd – regeringen har tidigare sagt att man räknar med att företagshjälpen kommer att kosta omkring 95 miljarder kronor under 2020. Det är ett historiskt stöd som med råge lär överstiga hela försvarsbudgeten på 65 miljarder kronor.

Att allmänheten inte ska få veta vilka företag som tar emot dessa pengar är upprörande.

Inte för att det finns skäl att tro att de flesta mottagare fuskar – det gör de inte – utan för att medborgare i Sverige har rätt att få veta hur deras skattepengar används.

Det är begripligt att bolag ogärna visar för sina konkurrenter att de har ekonomiska problem. Men det är frivilligt för företag att söka om permitteringsstöd. Att betala skatt är däremot inte frivilligt.

Öppenheten om hur våra gemensamma medel används är

ett anständighetskrav.
Transparensen främjar debatt grundad på fakta, möjliggör ansvarsutkrävande och försvårar all form av korruption. Det är sådant vi brukar gilla i Sverige.
I veckan öppnade finansminister Magdalena Andersson (S) för att i framtiden lätta på sekretesslagstiftningen kring denna form av stöd. ”Nu var det väldigt bråttom att få det här på plats, då tog vi den lagstiftning som redan fanns”, sade hon till SVT.
Uttalandet är missvisande. I det lagförslag om korttidsarbete som lades fram i våras, ansåg regeringen att en presumtion för sekretess var lämplig i aktuella ärenden. Således: ingen öppenhet som huvudregel.
Tillväxtverket har uppfattat regeringens signal. Om kammarrätten tolkat lagen rätt kan diskuteras, det skulle kunna testas i ett nytt fall, men regeringen har i alla fall inte gjort saken enklare.
Det är intressant att samma regering som säger sig värna journalistik och betalar ut ett historiskt krisstöd vid sidan om permitteringssystemet till svenska

medieföretag, aktivt försvårar den mest grundläggande granskningen av krispolitiken (DN har tack vare många nya prenumeranter valt att avstå från att söka dessa coronastöd, trots att vi formellt varit berättigade till delar av dem).
Det påminner tyvärr om svensk covid 19-hantering i stort.
Journalister som försökt få ut beslut, protokoll och mejl från Folkhälsomyndigheten de senaste månaderna vet att det varit notoriskt svårt.
FHM har så klart haft fullt upp med krishanteringen och tusentals förfrågningar. Men myndighetens bristande transparens tycks också handla om en ovana eller ovilja att följa grundlagens skyndsamhetskrav på öppenhet.
Möjlighet till ansvarsutkrävande är särskilt viktigt under en kris. Till skillnad från de allra flesta länder rekommenderar Sverige fortfarande inte munskydd under pandemin. De ansvariga har bara munskydd på sig när journalister ställer grundläggande frågor om krishanteringen. Det som hörs är mest mummel.

Peter Wolodarski
peter.wolodarski@dn.se

Läkare varnar för ökad smitta på västkusten

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Smittspridningen på västkusten är ”mycket allvarlig”, bedömer biträdande smittskyddsläkare Eva Lindhusen Lindhé. Till SVT Nyheter Väst säger hon att risken för att smittan får nytt fäste under hösten är stor.

– Det är dags att göra rätt för det här blir riktigt illa annars.

Den negativa trenden är tydlig på flera av västkustens turistorter, säger Eva Lindhusen Lindhé, och kopplar den ökade smittotakten till ett fotbollslag i Grebbestad där 15 personer blivit smittade.

När DN nyligen besökte semesterorten Smögen vittnade lokala näringsidkare om att människor inte helt respekterar rådande riktlinjer.

Biträdande smittskyddsläkare Eva Lindhusen Lindhé menar att det just är semesterorterna Smögen, Lysekil och Grebbestad som drivit

upp den ökade smittan i Västsverige.
– Bara att gå på bryggan där är som att gå i en gröt, man hänger ihop med massan, det går inte att hålla avstånd, säger Eva Lindhusen Lindhé till SVT.
Eftersom orterna hittills har klarat sig förhållandevis bra är de särskilt exponerade för en eventuell andra våg, menar hon.
– Jag tror att vi får en andra topp, att vi får in smittan på våra särskilda boenden igen och att vi får höga dödstal.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se

Studie: Studenter nöjda med distans

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Att plugga på distans har under coronapandemin blivit vardag för studenter världen över. Nu visar en ny studie från Örebro universitet att en majoritet – 85 procent – av de europeiska studenterna tycker att

upplägget har fungerat bra, rapporterar SVT Nyheter Örebro.

– De flesta uppfattar att det har gått ganska bra. Man insåg allvaret i situationen och så länge man ser positivt på sina studier försöker man lösa det på bästa sätt, säger Kai Wistand, lektor i informatik vid universitetet, till SVT.

Studien bygger på svar från 1 700 studenter från olika lärosäten i Europa, cirka 300 av dem från Örebro universitet. 90 frågor besvarades via ett webbformulär i slutet av maj och början av juni.

Även om de flesta tycker sig vara nöjda med distansplugg rapporterar var tredje student teknikstrul.

– Det handlar bland annat om långsamt internet, och brist på arbetsutrustning, uppger Sirajul Islam, docent i informatik, i ett pressmeddelande från Örebro universitet.

TT

Gotland har flest fall av covid i landet

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Förra veckan var Gotland den region i Sverige som hade flest bekräftade fall av covid-19 per 100 000 invånare.

Enligt smittskyddsläkare i regionen står besökare för över 40 procent av fallen.

Antalet fall på ön har stigit kraftigt varje vecka, speciellt sedan midsommarveckan, enligt Folkhälsomyndighetens statistik. Och förra veckan hade Gotland flest bekräftade fall av covid-19 per 100 000 invånare, skriver Helagotland.se.

Enligt myndighetens statistik över sjukdomsfall på regionnivå hade ön 34 fall – den högsta noteringen någonsin. Den innebär 57 fall per 100 000 invånare.

Men det är inte bara gotlänningar som smittats. Över 40 procent av fallen var personer som inte är folkbokförda i regionen, säger smittskyddsläkaren Sven Montelius.

– Av de 34 fallen förra veckan var 20 folkbokförda på Gotland och 14 var folkbokförda på annan ort. Statistik är svårt, vad är det egentligen man räknar på? Men visst finns det en smittspridning på Gotland, säger han till tidningen.

Samma vecka rapporterades inga intensivvårdsfall på ön.

Majoriteten av de drabbade i regionen är unga människor som är friska i övrigt, enligt Montelius.

Tvåa på listan över flest fall per 100 000 invånare under förra veckan var Västra Götaland, med 39 fall. Minst antal fall hade Västerbotten, 3 per 100 000.

TT

Inför skolstarten pekas unga ut som motorn i pandemin

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Samtidigt som skolor nu öppnar menar både Världshälsoorganisationen och svenska Folkhälsomyndigheten att unga kan vara en ny motor i smittspridningen.

– Det finns flera tecken på att den här gruppen inte är lika duktig på att följa rekommendationerna som tidigare, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Inom kort drar höstterminen i gång runt om i Sverige. Då ska gymnasieskolor och universitet, som i våras stängdes för att minska spridningen av covid-19, åter ta emot elever.

Samtidigt står det klart att unga utgör en större del av de nya

fallen. Spridningen av coronaviruset ligger fortsatt på en relativt låg nivå i Sverige, men medan den har gått ned i andra åldersgrupper tycks den fortsätta bland tonåringar och unga vuxna. Personer i åldern 20 till 29 år utgjorde nästan 40 procent av alla covid-19-fall som bekräftades under vecka 32. Och även i yngre åldrar har smittspridningen ökat.

– Det är en kurva. Det börjar i tonåren och går allt mer uppåt, säger Anders Tegnell.

Därmed följer Sverige samma trend som i många andra länder i Europa. Även i Frankrike, Tyskland, Spanien, Nederländerna och Belgien är det gruppen 20–39 år som nu står för 40 procent av de nya infektionerna, enligt The Guardian som hänvisar till respektive lands officiella siffror. Personer mellan 15 och 24 år har på fem månader blivit en tre gånger så stor del av alla nya covid-19-fall, enligt WHO. Organisationen menar att unga som går på krogen och till stranden är det som driver ökningen i antalet nya fall.

– Unga personer löper också risker och en av de stora

utmaningar vi har framför oss är att övertyga dem om det. Fakta pekar på att de nya toppar vi ser i vissa länder drivs av unga människor som sänker garden nu när det är sommar på norra halvklotet, sade WHO:s chef Tedros Adhanom Ghebreyesus och fortsatte:

– Vi säger det igen: unga personer är inte oövervinnerliga. Unga personer kan bli sjuka, unga personer kan dö och de kan sprida smittan till andra.

Anders Tegnell utesluter inte att unga har blivit en ny motor i smittspridningen även i Sverige.

– Det är möjligt att det är så. Det kan vara just de unga som rör sig mycket under sommaren och träffar nya personer mest. Utan att ha några data bakom tror jag att det är en tänkbar förklaring, säger han.

Folkhälsomyndigheten tror dock inte att öppningen av gymnasier och universitet kommer att öka spridningen, eller de ungas risker att bli smittade.

– Vår uppfattning är att de har väldigt stort umgänge redan i dag, så någon jättestor skillnad tror vi inte att det blir, säger Anders Tegnell.

Statsepidemiologen gör kopplingar mellan den nuvarande situationen och vad som skedde när coronaviruset fick fäste i Sverige.

– I Sverige började hela epidemin just i den gruppen och spred sig sedan vidare. Vi vill verkligen inte hamna i det läget igen, så det är jätteviktigt att även de yngre grupperna förstår hur viktigt det är att också de följer riktlinjerna.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

Inställda tåg och förseningar i hettan

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Det varma helgvädret för inte enbart med sig soliga nyheter. Under lördagen har delar av landets tågtrafik påverkats av hettan. Även i dag, söndag, väntas

förseningar och inställda tåg på sina håll.
Trafikverket har gått upp i utökad beredskap, främst i Sydsverige, på grund av de höga temperaturerna.
– Det finns risk, framför allt på några av de mindre trafikerade banorna, att det blir solkurvor på rälsen, att stålet utvidgar sig, det blir som en orm eller slalombana, säger Trafikverkets presschef Bengt Olsson.
TT

27-åring häktad för brand i Alnarp

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Den 27-årige man som misstänks för att ha anlagt branden på Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp har häktats av Lunds tingsrätt, rapporterar lokala medier. Mannen häktas som skäligen misstänkt, den svagare graden av misstanke.

– Jag fann att det dels fanns risk att han kan försvåra sakens utredning, och att det dessutom är av synnerlig vikt att han tas i förvar i avvaktan på ytterligare utredning, säger jourdomare Ted Adelswärd till Sydsvenskan.
Den 27-åringe mannen nekar till brott.
TT

Dan Lucas: Det vill till att föräldrarna kan ställa upp

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Dyra bostäder, bostadsbrist och årslånga köer har kastat sin skugga över svensk bostadsmarknad i decennier. Men frågan är om inte situationen nu är värre än tidigare.

Tv-journalisten Lars Orup spände ögonen i statsministern och frågade:
”Herr Erlander, anta att ni träffar ett ungt par. De vill gifta sig, men de har ingen bostad och är heller inte rika. Vilket råd ger ni dem då?”
Statsminister Tage Erlanders skruvade lite besvärat på sig och svarade:
”Ja, de får ställa sig i bostadskön, givetvis.”
Året var 1966 och i Sverige pågick en valkampanj inför kommunalvalen (landet hade skilda valdagar för kommunalval och nationella val).
Redan då var köerna till hyrda bostäder långa och Erlanders tvekande svar bidrog till en svidande förlust för Socialdemokraterna. De tappade nästan 8 procent, jämfört med det tidigare valet och förlorade makten i både Stockholm och Göteborg.
Bostadsbrist, långa köer och svåra villkor för framför allt unga att skaffa en bostad är med andra ord inget nytt.
Det har visserligen funnits tillfällen när det har varit lätt att

hitta en bostad, men då vanligen i samband med en lågkonjunktur, som 1990-talskrisen. Men därefter har problemet återkommit, inte sällan förstärkt – vilket artikeln här intill så väl illustrerar.
Att bostäder blir allt dyrare i förhållande till inkomst är inget svenskt fenomen, utan det har skett även i andra länder. En förklaring, bland flera, är att realräntan (ränta efter att inflationen räknats bort) har fallit i bortåt 30 år. Att köpa något med lånade pengar är därmed, relativt andra epoker, ”billigt”. Det pressar upp bostadspriserna – så länge bostadsbristen består, vill säga.
Det senaste decenniets allt tuffare krav på låntagare har blivit ett allt större hinder för de flesta unga människor.
Då vill det till att de unga har föräldrar som kan ställa upp som medlåntagare eller som kan hjälpa till med egeninsatsen. Det är svårt att se att klyftan mellan de som har sådana föräldrar och de som inte har det kommer att minska; det blir snarare tvärtom.
Går det då inte att bygga billigare hyresbostäder för just de grupper som nu är utestängda från

bostadsmarknaden? Jo, men då bör man göra avkall på en del krav eller ge subventioner. Det senare kan ske genom en breddning av bostadsbidragen, alternativt direkta subventioner till byggherrarna. Det är dyra lösningar, som också har brister.
I många länder finns också särskilda bostäder, billigare och enklare, för människor med låga inkomster. Hittills har svenska politiker sagt blankt nej till den modellen – den anses stigmatiserande.
Så efter 54 år är det den Erlanderska lösningen som fortfarande gäller: De får väl ställa sig i bostadskön.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Prisökningen skapar generations-konflikt

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Det finns en generationskonflikt på bostadsmarknaden. Det menar flera experter som DN pratat med. Hans Lind, professor i fastighetsekonomi, menar att Sverige nu har en situation där främst en grupp unga kan bo bra och billigt.

– Enkelt uttryckt: har dina föräldrar ägt ligger du bra till, men har de inte det ligger du pyrt till, säger han.

Bostadspriserna tickar stadigt uppåt, coronakrisen till trots. Fenomenet är inte nytt. Sedan 1996 har kvadratmeterpriset för en bostadsrätt blivit nästan sex gånger högre, visar siffror från Svensk mäklarstatistik. Prisstegringen har fött ytterligare prisökningar, menar Hans Lind.

– När bostadspriserna stiger skapas också förmögenheter.

Plötsligt har man några miljoner att lägga in i en ny bostad, säger han.
Enligt Svensk mäklarstatistiks siffror var kvadratmeterpriset för en bostadsrätt i Sverige år 1996 i snitt 6 575 kronor, omräknat till dagens penningvärde. Förra året var siffran nästan sex gånger så hög – drygt 38 000 kronor.
Analysföretaget Valueguards Hox-index, som ska mäta den underliggande prisutvecklingen på marknaden, visar att priset på bostäder i Sverige i snitt ökat med 146 procent sedan 2005.

Utvecklingen har gynnat de som redan äger, men drabbat låg-inkomsttagare, studenter, nyanlända och unga. Att det finns en generationskonflikt på bostadsmarknaden har även Sveriges Radios serie ”Ett eget litet hem” nyligen belyst. Det bekräftas också av Roine Vestman, docent i nationalekonomi, verksam vid Stockholms universitet.
– Det finns en kraftig generationseffekt, eller årskullseffekt, som beror på hur gammal du var i slutet av 90-talet. De största vinnarna kanske är de

som köpte stort boende runt tidigt 2000-tal, och för att vara i den situationen är man troligtvis född runt 1970. Ju yngre årskull du tillhör desto kortare tid har du varit en del av uppgången, säger han.

Hans Lind pekar på att två genomsnittliga löner i dag sällan räcker för att köpa vad han menar att många drömmer om när de bildar familj: ett radhus eller en villa.

– Den drömmen har en stor grupp i dag inte möjlighet att förverkliga, säger han.

Den globala finanskrisen som tog fart 2008 skapade en intensiv debatt om riskerna med alltför hög skuldsättning. Men sedan dess har såväl bostadspriserna som hushållens låneskulder nästan dubblerats. I juni 2020 uppgick hushållens bostadslån till 3 540 miljarder kronor, enligt SCB.

Högst skuldsättning har unga. Och skulderna växer i förhållande till inkomsterna. I fjol utgjorde skulderna 170 procent av justerad disponibel inkomst (netto), enligt SCB. 1996 var motsvarande siffra 90 procent.

– Det är en sårbarhet, enligt Finansinspektionen. Hur stor sårbarhet, det kan man debattera, men att det är en sårbarhet tror jag är sant, säger Roine Vestman.
Han ser främst fem faktorer bakom den kraftiga prisstegringen: urbaniseringen, en kraftig inkomstutveckling bland de som tjänar mest, att det är svårt att hitta ett likvärdigt boende genom att hyra och i viss mån en borttagen fastighetsskatt.
– Men den enskilt viktigaste orsaken är de låga räntorna, tillsammans med förväntningar om framtida låga räntor, säger han.
Han nämner också inlåsnings-effekter som får äldre att stanna i alltför stora boenden. Orsaken är att de skulle betala mycket i vinstskatt vid en försäljning, eftersom värdet på bostaden ökat.
Samtidigt har de miljonvinster att hämta in som yngre inte alls har?
– Ja, jag tycker inte synd om dem, men kan bara konstatera att de står inför ett val där de inte vinner särskilt mycket på att byta sitt boende. Vad som sedan är lösningen, det vet jag inte.

Hans Lind tror att en viktig lösning är att bygga fler billiga bostäder. Att det finns en rädsla för att upprepa miljonprogrammens misslyckande ger Lind inte mycket för.

– När man själv sitter i en fin bostad är det lätt att säga att man måste bygga med kvalitet, att det måste få ta tid och det måste bli fint. Men drar man de ursäkterna så förstår man inte situationens allvar, säger han.

Lovisa Ternby
lovisa.ternby@dn.se

Fakta. Händelser som påverkat prisutvecklingen

2008–2009 Riksbanken genomför rekordsänkningar av reporäntan. I september 2008 var reporäntan 4,75 procent. Ett år senare var den 0,25 procent.

2008 Fastighetsskatten avskaffas och ersätts av en kommunal fastighetsavgift. Förändringen har gett en skattesänkning på upp till 40 000 kronor för de med dyra hus, enligt SVT, som kartlagt vilka kommuner som tjänade på förändringen.

2010 FI inför ett bolånetak som gör att hushållen bara kan ta bolån upp till 85 procent av bostadens värde.
2016 FI inför amorteringskrav.
2018 FI skärper amorteringskravet.
2020 Tillfällig amorteringslättnad införs.

LO ger grönt ljus för fortsatta las-förhandlingar

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Saklig grund vid uppsägningar är heligt och inte förhandlingsbart. LO-styrelsens linje gentemot de tidigare kritiska förbunden köptes rakt av utan debatt vid LO:s

digitala representantskap i fredags.
– LO-styrelsen har satt ner foten, förhandlingarna ska fortsätta med en nystart, sade LO:s avtalssekreterare Torbjörn Johansson inför de 115 LO-ombuden.
Därmed är det grönt ljus för fortsatta förhandlingar med Svenskt Näringsliv, tillsammans med tjänstemännen i PTK – samtal som börjar på tisdag och som helst ska vara klara senast sista september.
Samtidigt beslutades, också det utan debatt, att de fortsatta förhandlingarna med arbetsgivarna kring anställningsskydd ska ske mer öppet och att ett eventuellt förhandlingsresultat måste få 60 procents godkännande av ett nytt representantskap, LO:s högsta demokratiskt beslutande organ mellan kongresserna.
TT

Sjukskriven man nekas ersättning – spelar i ett band på fritiden

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

En sjukskriven man fick sin sjukpenning indragen efter tre år. Orsaken? 50 åringen spelar i ett band på fritiden och borde därför kunna arbeta. Nu ska ärendet prövas i högsta instans.

Vad får en sjukskriven person göra på sin fritid? Den frågan har väckts till liv efter att en 50-årig man förlorat rätten till sin sjukpenning efter drygt tre år. Anledningen är att mannen har spelat bas i ett rockband med sina vänner – samtidigt som han har fått ersättning.

Mannen har uppvisat en arbetsförmåga som motsvarar ett heltidsarbete, enligt Försäkringskassan. Myndigheten

kräver att mannen betalar tillbaka 625 000 kronor inklusive ränta. Beslutet överklagades till Förvaltningsrätten, som krävde att myndigheten backade. 2019 prövades fallet i Kammarrätten, som i stället gick på Försäkringskassans linje. Beslutet motiverades med att mannen visserligen berättat att han spelar musik, men inte nämnt något om sitt deltagande i ett band.

Nu i höst ska tvisten prövas i Högsta förvaltningsdomstolen.

– Det här fallet lyfter flera frågor kring var gränsen går för ett fritidsintresse. Det finns andra hobbyer som jag har svårt att tro skulle leda till ett sånt här beslut, till exempel om du gillar att sy. Vilka intressen tillåter Försäkringskassan och i vilken omfattning?

Den frågan ställer sig Gustav Sjöberg, som förbundsjurist på LO-TCO Rättsskydd. Han företräder 50-åringen i Högsta förvaltningsdomstolen. Gustav Sjöberg understryker att mannen inte är yrkesmusiker. Dessutom ska det ha framgått att mannen spelade musik i de återkommande läkarintygen, som legat till grund för utbetalningen av sjukpenning.

– Läkarna har uppmanat mannen att spela musik, eftersom det är en beteendeaktivering. Den här mannen lider av bland annat depression, och musik är en av de få saker han har funnit glädje i, säger Gustav Sjöberg.

50-åringen har genomfört cirka tio spelningar under närmare tre års tid. Försäkringskassan har reagerat på att en handfull spelningar var utomlands. Bandmedlemmarna fick inte betalt, men däremot ersattes de för mat och boende.

Om en hobby kan påverka rätten till sjukpenning beror helt och hållet på det enskilda fallet, menar Terese Östlin. Hon är nationell försäkringssamordnare inom sjukförsäkringen på Försäkringskassan.

– Normalt sett är det inga konstigheter med fritidsintressen. Det är först när man gör saker som uppvisar en arbetsförmåga som intresset kan påverka rätten till ersättning. Men det är helt beroende av omständigheterna i det enskilda fallet, säger hon.

Med omständigheter menar hon till exempel varför personen är sjukskriven, men likaså i vilken omfattning. Är det på 100

procent, halvfart eller mindre tid än så? På frågan vilka intressen som kan motsvara en arbetsförmåga svarar Terese Östlin:

– Jag kan inte uttala mig generellt eftersom det beror på omständigheterna. Det är klart att man måste kunna göra saker på fritiden, till exempel för att kunna återhämta sig och bli frisk. Om man som individ är osäker på vad man får göra är det bra att ta kontakt med sin handläggare.

Juristen Gustav Sjöberg hoppas att fallet med hans klient ska leda till rakare besked i frågan.

– Vi får se om Högsta förvaltningsdomstolen förtydligar hur man ska tänka kring fritidsintressen och hur omfattande de får vara. En annan fråga är om det spelar nån roll att personen utför intresset här eller utomlands.

Kan det finnas omständigheter då Försäkringskassan gör rätt i att undersöka vilka fritidsintressen en person har?

– Det kan finnas sådana omständigheter, men det som krävs är att myndigheten undersöker och utreder noggrant. I det här fallet saknas det

utredning och förståelse för vad det innebär att spela i ett band på fritiden, säger Gustav Sjöberg.
Han tillägger:
– Det är inte Guns and roses som varit på världsturné.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. 50-åring nekas fortsatt sjukpenning.

Mellan april 2014 och januari 2017 har en 50-årig man fått sjukpenning och rehabiliteringsersättning av Försäkringskassan.
Under samma period var mannen aktiv i ett rockband, som består av gamla vänner.
Bandmedlemmarna genomförde cirka tio konserter under två år och åtta månader. En handfull spelades utomlands, vilket Försäkringskassan reagerat på.
”Trots att han har uppgett för sin läkare att han knappt har någon förmåga alls har han klarat av att resa till olika kontinenter och repeterat inför konserter”, skriver Försäkringskassan i sitt yrkande till Kammarrätten.

Myndigheten begär att mannen betalar tillbaka 625 000 kronor inklusive ränta. I höst ska ärendet prövas i högsta instans, som är Högsta förvaltningsdomstolen. Datumet är ännu inte bestämt.
Källa: Kammarrättens dom 2019 och Gustav Sjöberg

Björn Wiman: Är det värt att slåss för ett samhälle utan kultur?

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Kulturens kris under coronapandemin kommer vid sämsta möjliga tidpunkt. Det finns redan i dag starka politiska krafter som vill göra sig av med kulturlivet som vi känner det.

På senare tid har inte mindre än två personer offentligt hänvisat till ett berömt citat om kulturens ställning i en kristid. Det kan inte vara en tillfällighet.
Först ut var skådespelaren Lena Endre. Hon talade i sitt Sommarprogram i P1 varmt om vikten av att slåss för den levande konsten. Sedan kom den tidigare mediedirektören Jan Scherman. Han påminde i en debattartikel i Dagens Media om förslaget att lägga ner kulturdepartementet för att på så sätt stärka kulturens ställning i både politik och samhälle.Scherman avslutade med en historiskt uppfordrande erinran: ”Det kan i sammanhanget vara värt att påminna sig den nyblivne premiärministern Winston Churchills ord när han i början av andra världskriget avkrävdes nedskärningar av kulturbudgeten för att pengarna behövdes till fortsatt militär upprustning. Churchill tillbakavisade kompromisslöst detta nedskärningskrav med orden: *What shall we then fight for?*”
Det finns bara ett, möjligen tidstypiskt, problem med detta utmärkta uttalande. Winston

Churchill har aldrig sagt det. Inte heller har han yttrat någon annan av de varianter av det bevingade citatet som ofta återges.
Anekdoten var senast i svang när USA:s president Donald Trump aviserade planer på att slakta anslagen till den amerikanska kulturen, men inte heller då stod citatet att finna bland de runt 15 miljoner ord av Churchill som publicerats från tal, konferenser, brev, artiklar eller böcker.
Det hindrar förstås inte att det kan finnas en sanning också i falska citat. Bakom de senaste veckornas kritik mot kulturminister Amanda Lind och engagemanget för kulturlivets utsatta ställning under coronapandemin finns en upplevelse som i grunden, tror jag, är existentiell. Något väsentligt i våra liv har försvunnit och det börjar nu gå upp för oss att det inte är självklart att det kommer tillbaka. Vad finns det kvar att slåss för i ett samhälle utan ett vitalt kulturliv? Ett tom och tråkig värld, utan dramatiska höjdpunkter och mänskliga mötesplatser. Utan samtal och fester, utan opera och utan fotboll.

Egentligen handlar alltså de senaste veckornas debatt om vilken värld vi vill ha kvar när pandemin klingar ut. Frågan går långt utanför kulturens domäner; det handlar om livet som vi känner det. Den ”tvångsdigitalisering” som samhället nu genomgår med enorm hastighet för med sig långtgående konsekvenser som annars skulle tagit flera år att genomföra. I denna process finns ofta en naiv övertro på digitaliseringens förmåga att ersätta det unika som kan uppstå under fysiska möten mellan människor. Inte minst handlar det om pengar. Man behöver inte ha examen från ett elituniversitet för att räkna ut att det kommer att bli billigare för företagen att låta medarbetarna fortsätta nöta sina egna köksstolar än att hyra och bemanna fullskaliga kontorslokaler.

”Jag tror att det kommer bli ett lite hårdare samhälle”, säger en forskare i företagsekonomi till DN. Och ett mer andefattigt, kan man tillägga. Många av de omätbara värden som kulturen representerar kommer att få

stryka på foten. Teknokrater och paragrafryttare tar herraväldet.
De senaste veckornas debatt har alltså inte handlat om att kulturlivets företrädare propagerar för en ökad smittspridning av coronaviruset eller att kulturen ska ha rätten att stå över lagar och rekommendationer. Den har handlat om att kulturen måste få samma förutsättningar som andra branscher att få fortsätta finnas. Det blir extra betydelsefullt i en politisk konjunktur där kulturlivet redan är utsatt för stark press, både från nyliberala och nationalistiska krafter. Båda vill – med vissa variationer – egentligen lägga ner all befintlig kultur. Antingen för att den kostar skattepengar eller för att den stör en nationalistisk agenda eller både och. Jan Scherman har rätt när han i sin artikel pekar på att det enda parti som både intensivt och visionärt driver kulturfrågorna är Sverigedemokraterna.
Mot dem står den tysta majoritet som bär upp det svenska kulturlivet. De som besöker bibliotek och författarsamtal, konserter och teatrar, de som

lever och andas med kulturens uttryck men som nästan alltid förblir osynliga när dess villkor diskuteras i offentligheten. ”Ingen skriver om hur vi kulturälskare blir nedstämda, rent av ledsna av att inte få ta del av livgivande kultur i olika former. Jag och mina jämnåriga vänner pratar ständigt om detta”, skriver DN-läsaren Inger Marie Ödlund till mig. Som 75 plus och riskgrupp avslutar hon sitt mejl: ”Lika nödvändigt som det är för kulturarbetare att få arbeta för sin överlevnad, lika nödvändigt är det att i nuvarande situation få mycket mer kultur att välja bland, för min och andra äldres själsliga överlevnad.”

Det hade förmodligen även Winston Churchill skrivit under på. En sann sak har han faktiskt sagt om kulturens plats i samhället. Men det var 1938, innan Storbritannien hade inlett slaget om sin överlevnad: ”Kulturen är grundläggande för en nations fulla och hela liv. Staten är skyldig sig själv att understödja den. Illa far det folk som inte hedrar kulturen med den vördnad och glädje som den förtjänar.”

Björn Wiman

bjorn.wiman@dn.se

Kulturminister Amanda Lind (MP).

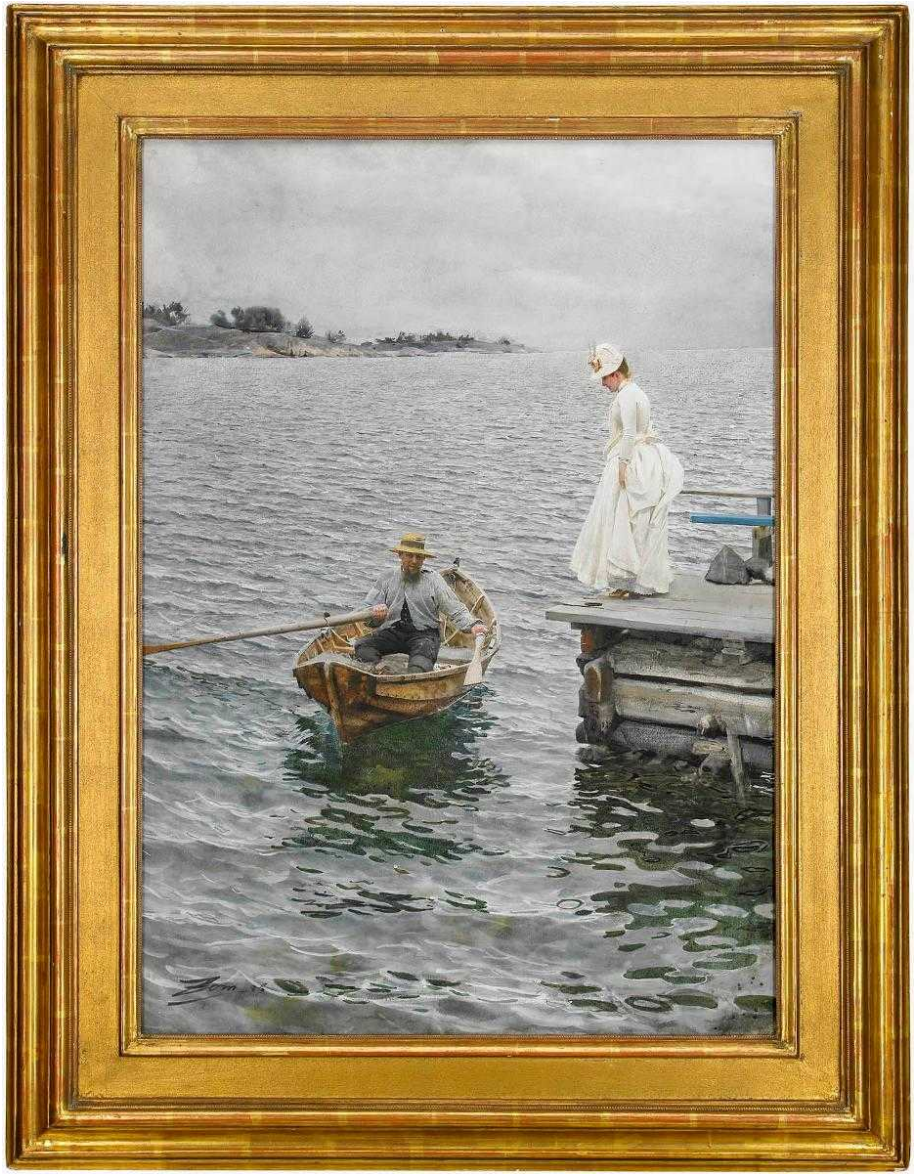

Anders Zorns sista seglats

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Under somrarna gav sig Anders Zorn ut på långa seglingar med rusiga vänner och yppiga modeller. Men sommaren 1920 är han trött och sjuklig. ”Det var som om den underbara världen av ljus och reflexer, vågor och vattenblänk inte längre förmådde locka honom”, skriver Per Svensson inför 100-

årsdagen av den svenske målarfurstens död.
Det blåste en frisk nordanvind som gjorde det svårt att lägga till vid bryggan. Rorsmannen på den stora skärgårdskryssaren hade gjort flera försök, men tvingats vända. Det såg ut som om han skulle göra det också den här gången, men i sista stund ångrade han sig och fortsatte. Gastarna överraskades och hann inte få in bommen. Den svischade in över ett par grannbåtar och kryssaren fortsatte mot stranden och plöjde med stäven in i sanden.

Det blev folksamling. Alla visste vem som var skeppare på Mejt II. Det var söndagen den 1 augusti 1920, Sandhamnsregattans sista dag. Segelturen hade varit kort, en promenad på fjärden bara. Författaren och Dramatenchefen Tor Hedberg och hans fru, skådespelaren Stina Holm, hade flanerat vid bryggorna när Anders Zorn ropat dem till sig och frågat om de ville med ut på sjön. Ombord fanns också två gastar och Zorns modell Ols Maria med sockendräkt och luta.
Efter den pinsamma incidenten i hamnen flydde Zorn ner under

däck. Tor Hedberg följde efter: ”Han satt i ett hörn och skämdes. Det var, sade han, första gången i sitt liv han gjort en misslyckad landning och nu kunde han inte visa sig för folk mera”, berättade Hedberg i en bok om vännen som han gav ut 1924.

Anders Zorn var en självmedveten seglare. Albert Engström, möjligen pålitligare som berättare än som sanningsvittne, gav också han ut en bok om sin vän konstnärsfursten. Den kom 1932 och Engström var frikostig med seglingsanekdoterna. En av dem förmedlar en trots allt trovärdig version av Anders Zorns självbild, och då inte bara avseende segelbåtar och stormar:

Jag minns min sista segling med honom från Bullerön in åt Stockholm till. Solen sken, sjön fräste under den starka kulingen. Han seglade med sin Mejt, den nya och sista, så vi hade vatten långt upp på däck.

Jag sade: ”Du pressar henne för mycket.”

”Är du rädd?”

”Nej, men jag tycker att det är onödigt att kapsejsa.”

”Tänk på att jag sitter till rors!”

Under de sista tjugo åren av sitt liv låg Zorn regelbundet ute på långa sommarseglingar med vänner eller modeller ombord. Sin första större båt, kuttern Mejt, hade han premiärseglat längs den svenska ost- och västkusten sommaren 1901. Sommaren därpå gjorde han om kryssningen tillsammans med konstnärskollegan Johan Axel Gustaf Acke: Öland, Gotland, Skåne, Varberg, Särö.
Båten var ritad av den renommerade konstruktören - Albert Andersson och hade döpts efter Anders Zorns halvsyster.

Tillsammans med Engström seglade Zorn 1905 till Finland där de båda utsetts till hedersledamöter i Konstnärs-gillet.
Det blir 30 år senare, i Albert Engströms version, en Tom Sawyer-skröna med Mississippi utbytt mot Östersjön, ”Mälar-pirater” i mer påkostade sjökläder, ”Tre män i en båt” med salta brottsjöar. Zorn sjunger, spelar på bleckpipa och styr naken sin båt med alltid lika säker hand. Vänsäll. Våghalsig. Viljestark. Virtuos. Varmt fosterländsk. Anders Zorn hade inte haft något

emot det porträtt som här etsas fram av Albert Engström. Sommaren 1905 var Anders Zorn 45 år, mitt i livet hade man sagt i dag. Föregående sommar, 1904, hade han varit gäst vid en mottagning i Vita huset i Washington. Sommaren därpå, 1906, skulle han ägnas en stor retrospektiv utställning hos Durand-Ruel i Paris, impressionisternas legendariske gallerist. Zorn var en internationell konstnärscelebritet. Men redan då, några år in på det nya seklet, kunde man ana att slentrianen, ledan och trötthetен börjat gröpa ur honom. Halvtannat decennium senare var Anders Zorn ett voluminöst skal. På ett fotografi taget under regattan på Sandhamn 1920 sitter han i skepparutstyrsel vid ett trädgårdsbord. Cigaretten i pincettgrepp mellan tumme och pekfinger. På bordet kaffekoppar och likörglas. Bredvid honom Ols Maria som knäpper på lutan. Zorns ansikte är en dödsmask. Det var den sista sommaren. När Tor Hedberg i sin bok berättar om den pinsamma och misslyckade landningen vid

klubbryggan i Sandhamn noterar han att Ols Maria sett trött och bekymrad ut. Också Zorn hade verkat sliten. Kanske hade han uppfattat intermezzot vid bryggan ”som ett dåligt omen”. Han hade börjat tala om ”sin hälsa och sitt arbete, bittert och missmodigt”. Under sommaren hade inte målat något, hade inte orkat.
”Vad som grämde honom, det var icke döden, utan att dö på detta sätt – av sjukdom. Nej, att dö av ålderdom, slockna som ett utbrunnet ljus, det var det enda värdiga. Så skulle en man dö – av ålderdom, icke av sjukdom!”

Anders Zorn föddes i Mora den 18 februari 1860 som ”oäkta” son till Grudd Anna Andersdotter och den tyske bryggarmästaren Johann Leonard Zorn. Han hade blivit till när Anna säsongsarbetade på Dübens bryggeri i Uppsala. Bryggerikullor och trädgårdskullor var den tidens migrantarbetare. Unga kvinnor från Dalarna vandrade ner till Mälardalen för att under några månader skölja flaskor på bryggerierna eller rensa ogräs i borgerskapets trädgårdar. Anders växte upp med sin mamma och sina morföräldrar på

Gruddgården. När han var 12 år skickades han till fortsättningsskola i Enköping. Hans konstnärliga talang, särskilt som träsnidare, uppmärksammades och 1875 började han i föreberedelseklassen, ”principskolan”, vid Konstakademien i Stockholm. Redan under tiden vid akademien fick han ett publikt genombrott med akvarellen ”I sorg”, ett kvinnoansikte bakom ett tunt svart flor.
Hans stjärntecken var vattumannen. Hade han fötts en dag senare skulle han varit fisk. Vatten var hans element. Anders Zorn kom att tillbringa en stor del av sitt liv i Stockholm och utomlands; London, Paris, USA. Men Mora var och förblev hembygden. Ortnamnet är en avledning av ”mor”, fuktig skogsmark. Och överallt i moratrakten är skogen genomgrävd av åar, kanaler, bäckar, fingrar av vatten. Mora är en bygd av vattenspeglar och vattendrag, en skärgård av byar på landtungorna mellan Orsasjön och Siljan, Österdalälven och Orsaälven. Anders Zorn var ett

barn med vattenblänk och båtar i blickfånget.
Akvarellmålning är konsten att måla i vatten, med vatten. Zorn blev en vattenvirtuos. Sommaren 1886 målade han akvarellen ”Sommarnöje”. På en Dalaröbrygga väntar en ung kvinna i vit sommarklänning på att hämtas av en ortsbo i roddbåt. Zorns nyblivna hustru Emma stod modell för kvinnogestalten. Roddaren är målad efter mästerlotsen Carl Gustav Dahlström, som Emmas familj hyrt sommarnöje av i flera år. Men det är vattnet och dess på en och samma gång ivriga och loja rörelser som är målningens egentliga motiv.
”Tvivlar man på sin förmåga skapar man ej stora ting”, slog Zorn fast i ”Självbiografiska anteckningar”, de fragmentariska memoarer han skrev på under olika resor åren 1907 till 1911. Han hade sällan tvivlat: ”...i den konstgren jag behärskade, akvarellmålning, ansåg jag mig redan ha överflyglat alla föregångare och samtida”, konstaterade han när han blickade tillbaka på sitt 26-åriga jag. Bättre än alla föregångare.

Bättre än alla samtida. Alltså bäst, utan inskränkningar. Unikt bäst. Omvärlden ansträngde sig inte för att sudda ut denna självbild.
Anders Zorn får 1889 den franska hederslegionen. Han har ännu inte fyllt 30. Tidigare samma år har han tilldelats första klassens medalj på världsutställningen i Paris för ”Une prémiere”, den lilla pojken som leds ut i vattnet av sin mamma.
Zorn skulle kunna beskrivas som en måleriets kung Midas. Han förvandlade vatten till guld. På Stockholms auktionsverks kvalitetsauktion i juni 2010 gick ”Sommarnöje” för 26 miljoner kronor. Rekordpriserna är på ett sätt en förbannelse. De kan tjäna som ett slags retroaktiv bekräftelse av det rimliga i det hån vänstertidningen Stormklockan öste över honom 1919: ”Håll sig till grosshandlarna, bästa Zorn! Tolka deras själsliv: glansdagrarna på deras nypressade frackar, kraschanerna på deras bröst! Där passar ni.”
Vid denna tid gjorde Zorn själv inte mycket för att påminna sina belackare om att han också var gossen i vattnet. När han fyllde 60 i februari 1920 uppvaktades han i

residenset i Mora av en prominent skara vänner: prins Eugen, Erik Axel Karlfeldt, Hjalmar Lundbohm, gruvdirektören som grundade Kiruna.
Det var de fina och salongsfähiga vännerna. Några dagar senare hyllades Zorn av de dåliga kamraterna, det frossande och frustande gubbgäng av konstnärer och skriftställare som han regelbundet rumlade med i kägelklubben Klotilda, i ordenssällskapet SHT, på krogen 55:an i den fastighet i hörnet av Drottninggatan och Bryggargatan där han i flera år hade både sin Stockholmsateljé och stambord i restaurangens kök.
I Zornsamlingarna i Mora kan man hitta en ”hyllningsdikt till Gruddlårk på 60-årsdagen”. Den har av allt att döma deklamerats vid den födelsedagsmiddag vännerna från SHT arrangerade för Zorn några dagar efter den egentliga födelsedagen. Gruddlårk var Anders Zorns ”ordensnamn”. Grudd efter släktgården, ”lårk” var dialekt för pojke.
”Bukiga bylte af fläsk och geni, jag hälsar dig GRUDDLÅRK. /Hell dina sextio år och hell din feta lekamen/uppå hvars dallrande lår

små kullor och andra ha gungat/
likt nereiden en gång på
sagoskimrande böljor.”
Nereiderna var havsnymfer med
hemvist i antik mytologi. Bildning
och mansgrisighet har aldrig
uteslutit varandra.
När hyllningsverserna skrevs kan
det inte ha varit någon hemlighet
att Zorns hälsa var gravt misskött,
att byltet av fläsk och geni
passerat sitt bäst-före-datum.
I ett standardverk om den svenska
konsten kring sekelskiftet,
”Nationalromantik och
radikalism”, berättar
konsthistorikern Sixten
Strömbom om hur arkitekten
Ferdinand Boberg och hans fru
Anna sommaren 1920 besökte
Gopsmor, norr om Mora. Där
hade Anders Zorn byggt en
exklusivt primitiv fiskestuga . När
paret Boberg kom fram ”satt Zorn
på en sten vid älvstranden och
rökte, trött och hopsjunken”. Så sa
han: ”Här ser ni resterna av det
som en gång var Zorn.”
Vad, eller vem, hade Zorn då
varit?
Det finns en vanlig föreställning
om vem Anders Zorn var och vad
han sysslade med: Han blev rik på
att måla mulliga nakna kullor.

Han levde på att leverera hull och hår till punschfarbröder som lystet fingrade på sina cigarrer. Han var en uppgraderad pornograf med guldkantad prislista.
Det är en karikatyr. En sådan Zorn kom förvisso också att rymmas i byltet. Men den Zorn som decennierna före sekelskiftet erövrade världen, och en förstarangsplats i svensk konsthistoria, var betydligt intressantare än så.
Vintern 1881 träffar Zorn sin blivande fru Emma Lamm, som kommer från en högborgerlig judisk Stockholmsfamilj. Hon har haft Ellen Key som lärarinna, är kusin med den blivande konstnären Hanna Pauli och via sin mamma släkt med litteraturhistorikern Henrik Schück. Hennes bror Herman skulle så småningom bli liberal riksdagsledamot och vice talman i första kammaren.
En helt annan bakgrund än ”Gruddlårkens”, men inte endast Emma utan också hennes familj charmas av den talangfulle unge mannen från Mora. Redan i augusti 1881 är Anders Zorn gäst på Dalarö. Han reser sedan till

London, där han under de följande åren ska etablera sig som akvarellmålare.
Sommaren 1886 är Emma och Anders nygifta och har återvänt till Sverige och Dalarö efter en halvårslång bröllopsresa (Konstantinopel, Aten, Rom, Florens, Paris). Denna Dalarösommar följs av fler. Det är nu Zorn kombinerar sina två - favoritmotiv: den nakna kvinnokroppen och vatten. Han berättar i ”Självbiografiska anteckningar” om hur genren blev hans:

”Jag fick en av Akademien förskjuten modell (för tjock) - karamellarbeterska, seglades av en gubbe på Dalarö ut till en närliggande ö och målade där några badande kvinnor efter denna frodiga flicka. En kombination av gråa klippor, tall, naket och vatten. När jag ser på det arbetet nu får jag intryck av att det sistnämnda elementet inspirerat mer än något annat. Sedan har det nog fått vika för reflexerna på den nakna kroppen.”
Han skulle hålla fast vid motivet livet igenom. Fram till sekelskiftet

utgjorde Dalarö bas för nakenmåleriet i skärgårdsvikarna. Sedan fick hans segelbåtar göra tjänst som flytande sommarvillor och ateljéer. Zorn hade 1910 låtit - bygga Mejt II, den 15,7 meter långa kryssare som ersatte Mejt. I sällskap med sin Leporello, gasten Verner Lundahl (som ibland också fick agera modell), vagabonderade Zorn i skärgården.
Fasta stationer under kryssningarna var Möja, Sandhamn och Bullerön, där vännen Bruno Liljefors hade sommarhus. Hårt festande varvades med mer stillsamma arbetsdagar. Mejt ankrades i någon vik, som fick bli utgångspunkten för kortare segelturer. Mellan seglatserna ägnade sig Zorn åt abborrmete, bad och målande. Motiven var företrädesvis nakna kvinnor. Modellerna kunde hämtas upp längs lämplig ångbåtslinje.
Det är välkänt att Anders Zorn ofta arbetade med fotografisk förlaga. I Zornmuseets arkiv i Mora finns oräkneliga exempel. Om man botaniserar i dessa samlingar, eller bläddrar i den bok med bilder från Zornsamlingarna som Staffan Lamm och Bengt

Wanselius gav ut för några år sedan (”Fotografen Zorn”), får man intrycket att fotograferandet av nakna modeller mer och mer tenderade att bli sitt eget ändamål: voyeurismen tar överhanden. Det är än mer tydligt i de foton Zorn mot slutet tar i den ateljévåning han då skaffat sig vid Södermalmstorg i Stockholm.
Det är som om världen inte längre förmådde locka honom, den underbara världen av ljus och reflexer, vågor och vattenblänk, frasande tyger, fladdrande lågor i en eldstad, hud och hull, fårade ansikten. Han orkar inte längre lämna ateljén. Det är då det pornografiska triumferar; driften lever sitt ensamliv. I sina bästa målningar från de bästa åren gör han ingen skillnad mellan den nakna kroppen och klipphällen, håret och havet, människa och natur. Världen hänger samman, och den är i ordets djupaste mening sevärd.
Zorn kunde redan under sin livstid anklagas för att vara en ytans målare, virtuos men utan djup. Han briljerade inte bara som akvarellist utan också i olja, som etsare och som skulptör. Han blev snabbt en av sin tids

internationellt mest efterfrågade porträttmålare, särskilt favoriserad av amerikanska miljonärer (under sammanlagt sju USA-vistelser levererande han ett hundratal porträtt, bland kunderna fanns tre presidenter: Grover Cleveland, William H Taft och Theodore Roosevelt).
Och sant är att det var vattenytornas rörelse och samtidens reflexer han penslade fram, inte bottensedimenten. Det kan man kanske tycka är en brist. Men varför skulle inte den synliga verkligheten kunna vara lika fascinerande som de dunkla själsdjupen? Samtidigt tvingar Zorn ändå fram frågan: När och hur övergår fascinationen för världen som den ter sig för våra ögon i voyeurism? Och hur bred är säkerhetszonen mellan å ena sidan livsaptiten, livshungern och å andra sidan livsledan, livsbulimin?
Zorn gillade Amerika och Amerika gillade Zorn, ”Zorn, a prince of art, is again our visitor” meddelade New York Journal sina läsare i oktober 1900. Och det finns något i hans livsbana som förbinder honom med en annan furste, en amerikansk kunglighet,

”The King”, Elvis Presley: Den suveräna talangen, de enorma framgångarna, den spektakulära livsstilen, det självdestruktiva frossandet.
”Hans tunga kropp var märkt av döden. I väntan på undergången blev det oupphörliga festandet ett tidsfördriv”, skriver konsthistorikern och den tidigare chefen för Zornmuseet Hans Henrik Brummer, i en genomgång av Zorns ”sista år” i Bonniers utgåva av ”Självbiografiska anteckningar”.
Ständigt en cigarett i nypan. Gärna en grogg i ena handen, en gaffel i den andra. Överdådigt dukade bord. Ett maniskt arbetstempo. Zorn brände ut sig, gröpte ur sig.
Till detta bidrog återkommande sjukdomsperioder. Birgitta Sandström, också hon konsthistoriker och tidigare chef för Zornmuseet, gav 2014 ut en biografi över sin morfars moster, Emma Zorn. I en intervju i Sydsvenskan i samband med utgivningen av boken nämnde Birgitta Sandström att Emma i sina efterlämnade ”Minnen” slagit fast att Anders bröt sin hälsa i 37-årsåldern, det vill säga 1897. Zorn

fick syfilis, är Birgitta Sandströms tolkning.
Det finns indicier. Hon hittade själv en flaska ”gråsalva”, alltså kvicksilversalva, på Zorngården. Det var det medikament mot syfilis som fanns på den tiden.
”Det låg i en låda i ateljén, uppe i Mora, Och sedan använde han sig av läkaren Edvard Welander, som var Sveriges främste expert på syfilis.”
Hypotesen får stöd av formuleringar i Sixten Strömboms standardverk om det svenska konstnärsförbundet och dess medlemmar. Han skriver där om hur Zorn tack vare ”flera års läkarvård och robust fysik” hade ”lyckats besegra den svåra sjukdomen från 1897”. Om det stämde så medförde det, klargjorde Strömbom, å andra sidan inte att Zorn genomgick någon omvändelse till ett frisksportarliv. Tvärtom. ”Hans medel till stimulans och återhämtning ökades både kvantitativt och kvalitativt. Förbrukningen av whisky och cigaretter hade – även under arbetet – börjat ta riskabla omfång …”

Man brukar använda begreppet ”oregelbunden livsföring” som synonym för dålighetsliv. Anders Zorn integrerade sitt dålighetsliv i en påfallande regelbunden livsföring med ett återkommande årsprogram: vistelse i Stockholm och Mora varvades med sejourer i Gopsmor, sommarseglingar och, fram till första världskrigets utbrott, utlandsresor. Jul och midsommar firades alltid under rituella former i Mora.
Midsommaren 1920 var kammarherren och museimannen Carl Anton Ossbahr gäst hos paret Zorn. I ett brev till prins Eugen lämnade han en oroande rapport om Anders Zorns hälsotillstånd: ”Han ser trött och lidande ut (det plågar honom synbarligen att sitta) och har ’temperatur’, men skulle ändå i kväll se Majstången resas i Morkarleby kl 12.”
Zorn insisterade trots sin dåliga hälsa på att han som vanligt skulle starta sin sommarsegling de första dagarna i juli. Han skulle ha med sig sin modell Ols Maria, som seglat med honom den föregående sommaren. Hon var 19 år, härstammade från Gagnef och bar alltid folkdräkt. Ols Maria läste högt för honom och sjöng

psalmer. Man kan tänka sig att hennes viktigaste uppgift var att bekräfta en åldrad och utbränd mans barndomsnostalgi. Också Ols Maria, som led av tuberkulos, var dödsmärkt. Hon gick bort året därpå, 1921.
Zorn rapporterades trots allt ha återfått livsgnistan när han har hissat segel, ”kände sig som en ung gud”, enligt Ossbahr, men en månad senare var situationen en annan. Ossbahr meddelade då prins Eugen att Emma Zorn rest ner till Saltsjöbaden för att träffa sin man. ”Underrättelserna om Anders äro ej riktigt bra.” Zorns Moraläkare Edvin Helling hade sökt upp honom på väg hem från ett besök i Göteborg,och då var ”Anders alldeles slut efter en stark supning i Sandhamn”.
Den 11 augusti skickade Emma ett bekymrat brev från badhotellet i Saltsjöbaden till den unga konsthistorikern Gerda Boëthius som engagerats som assistent av paret Zorn. Anders och Mejt hade nu seglat vidare. Han var ”snäll men långtifrån kry”, envisades ändå med att han ”enligt hävdvunnet program” skulle segla månaden ut, skrev Emma. Det hade, berättade hon, gjort ”ett

beklämmande intryck att vara ombord på båten, se Anders sitta där och hänga utan att orka arbeta, se Maria afmagrad och hostande, feberaktig…”
En dryg vecka senare gick det inte längre. Måndagen den 23 augusti fanns det bara en enda nyhet på Dagens Nyheters förstasida. Huvudrubriken var dragen i versaler över hela sidbredden: ANDERS ZORN DÖD.
Zorn hade på onsdagen återvänt till Mora med tåg, i mycket dåligt skick. Han blev sedan allt sämre, lades på lördagen in på Mora lasarett och opererades där klockan sex på kvällen av doktor Helling och doktor Waldenström, överläkare vid lasarettet i Falun. Men det fanns ingen räddning. Vid lunchtid på söndagen var Zorn död. ”Närmaste dödsorsaken var en varbildning med åtföljande blodförgiftning i bukväggen”, konstaterade DN.
Journalen, som finns i Zornsamlingarna, är en lakonisk skräcknovell. ”Pat. vid medvetande till straxt före exitus, vilket inträffade kl 1.” Den svenska konstnär som mer energiskt än någon annan hyllat den yttre

verkligheten blev till sist uppäten inifrån.
Begravningen ägde rum i Mora torsdagen den 26 augusti, redan fyra dagar efter Zorns bortgång, vilket får sägas bekräfta att detta var ett annonserat och förväntat dödsfall. SJ satte in extravagnar till Mora. Prinsarna Eugen och Vilhelm gick i begravningsprocessionen. Ärkebiskopen Nathan Söderblom var officiant.
Anders Zorns sista verk, det enda han gjort under sin sista segelsommar, blev en liten statyett i två versioner: en ung kvinna som lyfter en vattenkruka.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

Aktuella utställningar.
Anders Zorns liv.

1860 Föds i Mora den 18 februari.
1875 Elev vid Konstakademien i Stockholm.
1880 Får ett publik genombrott med akvarellen ”I sorg”.
1881 Flyttar till London och hyr ateljé på flotta Brook Street.
1885 Gifter sig med Emma Lamm som han varit ”hemligt ” förlovad med sedan 1881. Under parets -

bröllopsresa är Anders nära att dö av tyfoidfeber i Konstantinopel.
1888 Paret Zorn bosätter sig i Paris där Anders skördar stora - framgångar.
1893 Första USA-vistelsen. Det ska bli ytterligares sex. Zorn ansvarar för den svenska konstavdelningen på världsutställningen i Chicago och lägger samtidigt grunden för en lukrativ karriär som amerikansk societetsmålare.
1896 Anders och Emma Zorn flyttar till Mora och börjar förvandlingen av Zorngården till ett palats för en konstfurste.
1902 Ateljé på Drottninggatan 55 i Stockholm.
1910 Zorns 50-årsdag firas i Mora med buller och bång, fackeltåg och hembygdskör i folkdräkt.
1911 Sista Amerikaresan. - Porträtterar såväl presidenten William Howard Taft och vice-presidenten James S Sherman som stålmagnaten Andrew Carnegie, en av världens rikaste män.
1913 Inreder kombinerad ateljé och bostad på Södermalmstorg 4 i Stockholm.
1914 Donerar ett flygplan till den svenska armén.

1920 Dör den 22 augusti på Mora lasarett. Diagnosen i journalen är *pyelit phlegmone* med *strictura urethra*, njurbäckeninflammation med urinrörsförträngning.
Behållningen i dödsboet beräknas till nära 4,5 miljoner kronor, runt 80 miljoner i dagens penningvärde. Makarna Zorn har inga barn. Enligt deras gemensamma testamente ska alla tillgångar, med några få undantag, doneras till staten och finansiera kulturella verksamheter, bland - annat bygget av ett museum vid Zorngården.

Utöver detta får Svenska Akademien den fastighet i Gamla stan som rymmer krogen Gyldene Freden.
Anders Zorn ligger begravd på Mora kyrkogård.
Nationalmuseums uppskjutna - jubileumsutställning ”Anders Zorn – en svensk superstjärna” öppnar den 18 februari nästa år.
Redan i höst, med start den 10 oktober, visas utställningen på Kustmuseum den Haag i Neder-länderna.
Paret Zorns hem i Mora, Zorn-gården, är öppet för guidade turer.
Zornmuseet, inrymt i grann-

byggnaden, avslutar 31/8 jubileumsutställningen ”Zorn i fokus”.

På jakt efter Kalix guld

SÖNDAG 16 AUGUSTI 2020

Under några få veckor varje höst pågår ett intensivt fiske i Sveriges nordligaste skärgård. Det är siklöja som fiskas, och dess åtråvärda rom njuts över hela världen. Häng med på - jakten efter det norrländska - guldet.

Det är så tidigt att det nästan gör ont i kroppen. Iförda enorma skoteroveraller tar vi sikte på

Storöns spets. Solen har just gått upp bakom trädtopparna, men de stora trålarna har redan varit ute på sjön i flera timmar. Vi är på löjromssafari i Bottenviken, Sveriges nordligaste skärgård.
I kustbyn Pålänge utanför Kalix driver Janne Stenman och Gita Isaksson Land & strand, ett upplevelsebaserat turistföretag som erbjuder löjromssafari.
– Vi har sett en ökad turism kring löjrommen de senaste åren, berättar Janne. Först kom kockarna som var nyfikna på och ville lära sig allt om löjrommen. I dag har vi många kompisgäng och företagsgrupper som kommer upp på hösten för löjrommens skull.
Brynolf Lindgren är en av dem som fortfarande ägnar sig åt det småskaliga löjfisket. Han har fiskat i skärgården i över 60 år och i dag är han ute med sonen Alexander. De få små siklöjorna de lyckats få i dag skakas loss från näten av en maskin som står mitt på däck under ett öronbedövande ljud.
– Det här är verkligen ett småskaligt fiske. Särskilt i dag, skrattar Alexander när han ser det magra resultatet och konstaterar

att de lika gärna kunnat stanna hemma.
Janne Stenman har tagit med oss till första parkett varifrån vi ser trålbåtar i par som finkammar Storöfjärden i hopp om den stora fångsten av havets guld. Vi sitter i solen och äter klådda (mjukt norrbottniskt tunnbröd bakat med potatis) med smör och ingefärsgravad lax och dricker kokkaffe som vi värmt på en öppen eld vid vattenbrynet.
Kalixlöjrommens unika smak har sitt ursprung just här. Högst upp i Bottenviken skapar de mäktiga Norrlandsälvarna världens största och unika bräckvattenskärgård. Just precis här, där älven möter havet, kan siklöjan överleva med särskilda växter och organismer som ger löjrommen dess unika smak. Jag sörplar i mig en munfull fjärdvatten direkt från strandkanten, det smakar friskt med ett stråk av sälta och mineraler. Ute på Rånöfjärden har de stora trålbåtarna lodat hela natten för att hitta löjstimmen. Nu glider de sakta fram över fjärden två och två bredvid varandra, förenade av den enorma trålen, håven som släpar bakom och fångar upp allt i sin väg.

Janne föreslår att vi håller Kalixtempo, så det blir både påtår och tretår innan vi ger oss av. I hamnen på Storön möter vi upp trålaren Irene när hon anländer för att lossa dagens fångst.
I dag blev det drygt fyra ton löja, något som kommer resultera i cirka 60 kilo färdig löjrom så småningom. Väl i hamn är det snabba puckar som gäller, det får inte ta mer än en timme från kajen till att fisken kommer till klämbodarna på land.
I renseriet hos Roger Andersson arbetar också många av byns ungdomar och pensionärer under de intensiva veckorna, och de är en viktig del av berättelsen om löjans färd från hav till bord. Kvickt och effektivt sorterar Awong Kontong och hennes kolleger ut enstaka abborrar och snorgärsar, liksom de romlösa hanlöjorna.
Själva klämningen av den känsliga löjrommen måste fortfarande göras för hand. Hon spräcker upp buken och klämmer ur rommen med ett vant handlag. Och nu ser vi med egna ögon varför löjrom är så dyrt; i varje fisk finns bara en ynka tumnagel gyllengul rom. I

renseriet kan man också få pröva att klämma fram löjrommen själv. Sverige har i dag sex regionala specialiteter som har skyddad ursprungsbeteckning i EU; förutom Kalixlöjrom är det upplandskubb, gotländskt hånnlamb, bruna bönor från Öland, skånsk spettekaka och sveciaost. Det innebär att produktion och beredning av produkten sker inom ett avgränsat område. Produkten ska också ha producerats under minst 30 år. Syftet är bland annat att hjälpa konsumenter att förstå de skyddade produkternas särart.

Kalixlöjrom var den första produkten att få skyddad ursprungsbeteckning. Bara 40 lokala producenter får använda namnet Kalixlöjrom. En del röster har höjts som menar att det fiskas för mycket och att löjbeståndet är i fara. Samtidigt är efterfrågan stor och priserna har skjutit i höjden.

Tidigare blev merparten av fisken djurfoder, men allt fler fiskare har börjat ta hand om löjan, som faktiskt är en delikatess. Norrbottens fiskareförbund har i fjol själva bestämt att reglera fisket genom att senarelägga

starten av fisket med en vecka och korta trålningstiden varje dag. Havs- och vattenmyndigheten har även infört maxbegränsning av total mängd fångad fisk under hela säsongen för att skydda löjan.
När man äter löjrom på Kalixvis så serveras den i ett generöst lager på rikligt smörat hårt tunnbröd, och så lite hackad lök på toppen. Enkelt och mycket gott. På löjromssafari får man utforska alla aspekter av denna magnifika smörgås, så före middagen tar Gita med oss in i broderns och svägerskans bagarstuga i Pålänge.

Här kavlar Gunnel Isaksson degen till lövtunna brödrundlar, och skickar in dem i ugnen med en professionell snärt med brödfjölen. Det måste gå fort för att hålla värmen konstant.
– Jag har rejält med kryddor i vår deg, fänkål, anis och mald koriander ska det vara för att få till den rätta smaken, säger Gunnel. Det är då det matchar löjrommen bäst.
Efter den upplevelsen är det dags för ett besök i en annan sorts bakstuga. Ingen resa till Norrland är ju komplett utan bastubad och dopp i älven. Bastun är vedeldad

och byggd ovanför puben på Land & strand, med utsikt över gran-topparna. Vi väljer dock att byta ut älven sju kilometer bort mot - jacuzzin som ligger runt hörnet och som håller en betydligt behagligare temperatur.
Nybastade och skönt varma tar vi del av ett smörgåsbord med lokala delikatesser som Gita dukat upp i storstugan. Stekt löja, löjterrin, inlagd löja, löjpaj och friterad löja med aioli är några av rätterna, liksom en stor skål med färsk löjrom.
– Vi serverar mat som det är någon mening med. Mat som är lagad med kärlek och lokala råvaror dominerar, berättar Gita. Gita menar på att områdets råvaror, från köttet till jordgubbarna och morötterna, håller extra hög kvalitet tack vare de långa, ljusa sommarnätterna.
– Vi har en position på världskartan som är makalöst intressant, med råvaror från fjäll till kust. Vi har löjrommen, renen, bären, mandelpotatisen och rödingen – råvaror som imponerar på vilken foodie som helst!

Malin Hefvelin

Kalix.

Resa hit: Åker du tåg så hoppar du av i Luleå och fortsätter med buss de sista åtta milen. Det är främst SJ som trafikerar Norrland, *www.sj.se*
Bästa tid: Löjrommen fiskas fem dagar i veckan i fem veckor mellan 20 september och 20 oktober varje år.
Ta dig runt: Enklast är att köra egen bil.
Läs mer: *www.kalix.se*

Guide. Tips till fina upplevelser runt Kalix

Bli bottenviksfiskare för en dag
Löjromssafari
Land & Strand i Pålänge - arrangerar löjromssafari under hela löjromsperioden. Visning av både skötfiske med nät och trålning. Besök i klämbodar och bagarstuga ingår, liksom frukost, lunch och löjromsmiddag.
www.landochstrand.se

Ta dig fram för egen maskin
Kajak och fatbikes

Cykla längs stigar och genom terrängen på bekväma fatbikes, eller hyr kajaker och stig i land på obebodda öar i skärgården. Nordic life experience anordnar även guidade turer.
www.nordiclifexp.se/

Ekostugor och hemlagat
Land & strand
Erbjuder boende i moderna prisbelönta miljöbyggda fembäddsstugor i byn Pålänge vid kusten utanför Kalix. Helpension ingår.
www.landochstrand.se

Naturnära boende
Nordic Lapland Camp & Resort
Boende med hotellstandard, stugor för uthyrning samt camping på Frevisören i Båtskärsnäs. Gästhamn, restaurang, aktiviteter, pool och havsbad.
www.nordiclapland.com/

Handla löjrom till Kalixpris
Fabriksförsäljning
Få med dig lite Kalixrom hem, här på plats är den billigare. Den största producenten, Guldhaven Pelagiska, har fabriksförsäljning under löjromssäsongen.
Energivägen 3, Kalix

www.guldhaven.se

Kalix skärgård.

Kalix har världens nordligaste bräckvattenskärgård. Från nationalälvarna Torneälven, Kalixälven, Piteälven samt Luleälven tillförs stora mängder friskt, mineralrikt vatten som ger siklöjan dess särpräglade fortplantningsmiljö. Siklöjans föda består av planktoniska kräftdjur och insektslarver som följer med älvvattnet ut i kustområdet.

Ledare: Mindre slöjd innebär gott om tid för antiken

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Det är sällan man hör något bra om skolan. Rapporter om glädjebetyg och Pisa-fusk varvas med frågetecken kring varför skolor tillåts fortsätta med sin verksamhet, trots svidande kritik från Skolinspektionen.
Därför är det värt att påpeka att svensk skolpolitik just nu går i rätt riktning. I våras föreslog

utredningen om en mer likvärdig skola att medvetna föräldrar inte ska kunna skapa gräddfiler till populära skolor för sina barn genom att ställa dem i kö innan de ens kan gå. Vidare rekommenderades att skolpengen ska anpassas mer efter skolornas olika förutsättningar. Och snart presenteras betygutredningen, som bland annat har i uppdrag att undersöka behovet av insatser för att undvika betygsinflation.
Till det ska läggas att regeringen nyligen klubbade igenom nya kurs- och ämnesplaner – och även här ser det fint ut. Framför allt är det glädjande att utbildningsminister Anna Ekström (S) återkommande betonar att fokus i svensk skola ska ligga på kunskap och bildning, där det senare under lång tid har tonats ned i debatten till skillnad från exempelvis digital kompetens.
Nu är målet att ändra på det. I de lägre årskurserna ska eleverna tillgodogöra sig baskunskaper, med inriktning på fakta och förståelse. Längre fram blir det mer tid för reflektion och analys, vilket är logiskt, eftersom det är slöseri

med tid att försöka analysera något som man inte förstår. Dessutom har Skolverket fått i uppdrag att utreda om innehållet i kurserna är rimligt i förhållande till timplanen. Om inte, ska Skolverket meddela vad som behöver mer tid, något som i sin tur kräver att politiker är beredda att ta strid.

För ett förslag om utökad undervisningstid i ett eller flera ämnen kommer inte att ha effekt om man inte vågar ta bort timmar från något annat, utökar timplanen eller både och. Tyvärr brukar den sortens reformer sitta långt inne. I stället är det populärt att vilja fylla skolan med alltifrån entreprenörskap till livskunskap, utan att dra slutsatsen att det tränger undan tid från andra kunskapsområden.

Så behöver det dock inte bli den här gången. I fredags meddelade Anna Ekström att hon tror att det finns ämnen där det går att skära bort en timme eller två (P4 Extra 14/8) samt att utgångspunkten är vad eleverna behöver för att klara sig i samhället, under kommande studier och i arbetslivet. Det vill säga: Antalet timmar ska anpassas till innehållet – inte tvärtom –

vilket öppnar upp för en genomgripande översyn där man gör skillnad på vad som är viktigt och mindre viktigt.
Exempelvis är det inte självklart att eleverna under sina nio skolår ska ha 330 timmar slöjd, 230 timmar bild, lika mycket musik och 177 timmar elevens val. Det kan jämföras med att antalet timmar i historia, geografi, religionskunskap och samhällskunskap är cirka 220 per ämne, ifall tiden som skolan disponerar relativt fritt fördelas lika mellan de samhällsorienterande ämnena.

Om man till exempel tar bort en tredjedel från var och en av de förstnämnda – gärna i kombination med en utbyggd kulturskola så att de som vill kan ägna sig åt skapande på fritiden – frigörs drygt 300 timmar. Det räcker både till att förbättra elevernas läsförståelse och att utöka timplanen i historia, så att det finns plats för händelseutvecklingen från antiken till i dag.
Genom att korta ner sommarlovet får eleverna in ännu mer.
DN 17/8 2020

Pensionsmiss kan ha drabbat anställda vid över 50 myndigheter

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Anställda på flera svenska myndigheter kan få delar av sin pension återtagen efter en räknemiss i ett lönesystem hos Statens servicecenter, kan DN avslöja. Exakt hur många som drabbats eller hur mycket - pengar det rör sig om är oklart i dagsläget.

– Det kan handla om hundratals kronor för vissa, upp till åtskilligt större belopp för andra, säger Hans Tynelius, ansvarig divisionschef på Statens servicecenter.

I mitten av juni, just före de stora semesterveckorna, kallade Statens servicecenter ett 50-tal myndigheter till ett möte för att informera om den felräkning som kan ha drabbat hundratals

statstjänstemän och deras pensioner.
Statens servicecenter – som hjälper andra myndigheter med administration – har under flera månader i fjol och en bit in i 2020 lämnat felaktigt pensionsunderlag till Statens Pensionsverk. Det har gjort att myndigheter som haft servicecentrets tjänster kan ha betalat för höga pensionspremier för vissa av sina anställda.
Ett omfattande arbete med att kartlägga omfattningen av problemet pågår just nu, för att sedan kunna informera berörda personer och hjälpa myndigheterna att ta tillbaka de för höga premierna.
Hans Tynelius, divisionschef för myndighetsservice på Statens servicecenter säger till DN att man räknar med att ha en klarare bild av omfattningen under hösten. Först till årsskiftet tror han att de kan ha informerat alla berörda och återtagit pensionspremierna.
– Det är allvarligt, säger han och fortsätter:
– Den här gången har det väl varit positivt, om man kan säga så, för man har betalat in mer premie till den enskilde än vad personen har

rätt till och myndigheten har fått stå för kalaset. Men det kunde ju lika gärna ha varit åt andra hållet.
Statens servicecenter bildades 2012 för att effektivisera statens administration. Myndigheten hjälper omkring 160 andra myndigheter i landet med bland annat hr- och löne- frågor.
Problemet som lett till de felaktiga pensionspremierna ska ha uppstått när Statens servicecenter i höstas bytte till det nya lönesystemet Primula. I samband med att data från det gamla lönesystemet skulle överföras till det nya systemet uppstod ett beräkningsfel som drabbar vissa personer som varit graviditets- eller föräldralediga.
Felräkningen har sedan lett till att Statens servicecenter skickat felaktiga underlag till Statens Pensionsverk, som i sin tur skickat för stora fakturor till myndigheterna.
DN har varit i kontakt med flera av myndigheterna som kan vara drabbade. Samtliga uppger att de fått information om vad som hänt, men att de inte vet hur många av deras anställda som berörs eller hur stora belopp det kan handla om och att de därför inte gått ut

med information till sina anställda.
– Vi avvaktar resultatet av det här nu. Sedan när vi får besked om någon, och i så fall vilka som är berörda så kan vi använda det materialet och gå ut med information, säger Catrine Björn, enhetschef på Arbetsmiljöverkets hr-avdelning.
I en skrivelse till Finansinspektionen, en annan av de drabbade myndigheterna, gör Statens servicecenter uppskattningen att det kan röra sig om drygt 200 personer. Skrivelsen är daterad den 14 februari i år, och siffran är mycket osäker enligt Hans Tynelius.
I samma skrivelse framgår också att varken Statens servicecenter eller leverantören av lönesystemet upptäckte felet på egen hand. Det var först när Finansinspektionens hr-avdelning reagerade på att fakturan för pensionspremier plötsligt blev större som man började undersöka saken.
– Det är också en del i problematiken här kan jag känna. Det är bara att konstatera att vi kan inte förlita oss på att systemleverantörerna har korrekta beräkningar, även om de

ska ha det enligt avtalen. Vi behöver vara mer proaktiva med stickprover för att säkerställa att det blir rätt, säger Hans Tynelius.
Han säger att uppskattningen om drygt 200 potentiellt drabbade är mycket osäker, men han vill inte säga om de räknar med att det är fler eller färre än så.
– Vi har så lite underlag att vi kan inte gissa eller ens ha någon åsikt om siffran. Det kan vara färre, men det kan också vara avsevärt många fler, säger Hans Tynelius.
Kan drabbade ha hunnit få felaktig information om sin pension eller är de ovetande?
– Jag vet inte om man kan säga felaktig, men de har ju de facto fått en för hög inbetalning. Vi har inte gått ut med någon allmän information eftersom vi inte varit nere på individnivå än. Vi kommer att gå ut med information till respektive individ när vi fått fram den typen av information.
Nu på fredag är alla myndigheter som kan vara drabbade kallade till ett nytt möte med Statens servicecenter. Då kommer de att informeras om hur de ska kommunicera detta till sina anställda, men mest troligt får de

inte veta mer om omfattningen då heller.
– Jag vet att vi kommer ha ett bättre underlag mot slutet av augusti och början av september när vi hunnit gå igenom ett antal myndigheter. Då ser vi hur stor omfattning det här har, säger Hans Tynelius.
Han tillägger också att det finns betydligt fler myndigheter som använder samma lönesystem men utan inblandning från Statens servicecenter, som sannolikt också är drabbade.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Fakta. Statens servicecenter

Statens servicecenter är en myndighet under Finansdepartementet som bildades i juni 2012 för att bidra till en effektiv och tillgänglig statsförvaltning.
Myndighetens uppgifter kan delas in i två delar där en är medborgarservice och den andra är myndighetsservice. Den senare delen ska hjälpa andra myndigheter med administrativa tjänster och konsultstöd inom ekonomi, hr och lönehantering.

I samband med att Statens servicecenter i höstas bytte lönesystem och flyttade gammal data till det nya systemet uppstod ett beräkningsfel som gjort att kundmyndigheterna fakturerats för mycket för vissa anställdas pensionspremier. Nu pågår ett stort arbete med att identifiera vilka som berörs för att kunna informera dem och återföra de för höga premierna.
Totalt sköter Statens servicecenter administration åt cirka 160 olika myndigheter, varav ett 50-tal ingår i det nya lönesystemet där felberäkningen skett. Exakt hur många som myndighetsanställda om berörs är oklart.
Källa: Statens servicecenter.

Maria Crofts: Att det blir fel är oförsvarligt men påverkan för de anställda är liten

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Självklart är det alarmerande att Statens Servicecenter är orsak till att de statliga myndigheterna har fått betala mer för de anställdas pensioner. Det påverkar sannolikt förtroendet för Servicecentret. Men eftersom felet gäller personer som fortfarande är anställda och sparar till sin pension blir konsekvenserna inte så stora för dem som berörs.

Tjänstepensionen som arbetsgivaren betalar in är en mycket viktig del av den framtida pensionen. Den bygger på den allmänna pensionen som betalas ut av pensionsmyndigheten och stärker pensionärernas ekonomi. Alla statligt anställda tjänar in tjänstepension, liksom anställda i kommuner och regioner. Det är också mycket vanligt med tjänstepension inom den privata

sektorn. Därför är det är sannolikt att arbetsgivaren fortsätter att göra inbetalningar även om man byter jobb.
Det är också värt att hålla i minnet att pensionsavsättningarna oftast pågår under väldigt många år, inte sällan i 45 år. Den långa spartiden gör att mindre misstag under en kortare tid inte får så stor betydelse för de flesta.
Den här felräkningen antas ha gjorts för personer som varit graviditets- eller föräldralediga och felet ska bestå i att en del fått för hög pensionspremie inbetald. Det kan påverka prognosen för den framtida pensionen.
Varje vår får anställda med tjänstepension ett brev från det bolag som tar hand om pensionspengarna och ser till att pengarna hamnar där spararna valt att de ska placeras. För statligt anställda är det Statens Pensionsverk, SPV, som sköter detta
I brevet från SPV kan man se hur mycket pengar som betalats in under året och hur mycket pengarna man har fått i hop totalt under de år man varit anställd. Där brukar också finnas en

prognos för hur mycket pension pengarna räcker till.
Blir inbetalningarna mycket högre än de ska vara kan prognosen påverkas och visa att man ska få ett högre belopp. När felet upptäcks och en del av pensionsinbetalningen tas tillbaka kan pensionsprognosen också påverkas genom att pensionsbeloppet blir lägre.
Frågan är hur många statligt anställda som kommer att uppmärksamma felräkningen.
Den allmänna trenden är att pensionskuverten ägnas ett förstrött intresse om det öppnas överhuvudtaget.
Intresset för pensionsprognosen brukar öka med tilltagande ålder.
Just den här felräkningen ska ha drabbat personer som varit graviditets- och föräldralediga och de flesta av dem torde ha minst 20 – 25 år i arbetslivet framför sig.
Det är mycket värre om det blir fel i den pension som är under utbetalning. Får pensionären för lite pengar gäller det att upptäcka det för att få en retroaktiv utbetalning. Har det betalats ut för mycket pengar ska de ofta återbetalas och det kan bli

kännbart för en pensionär med begränsad ekonomi.
Därför är det mycket bra att Finansinspektionen upptäckte felet i tid. Men för Statens Servicecenter är det minst sagt besvärande.
Statens Servicecenter är en myndighet under finansdepartementet som kom till för att hjälpa statens myndigheter med ekonomisk administration. För närvarande använder 160 myndigheter centrets tjänster och av dem antas det vara ett femtiotal som drabbats av felet.

Tanken med Statens servicecenter är att myndigheterna ska få avlastning med en del av administrationen. Myndigheterna betalar också en avgift för att använda tjänsterna.
Därför är det ett rejält bakslag för Statens servicecenter när de levererar fel uppgifter så att myndigheterna faktureras för höga belopp. En förutsättning för att man ska vara nöjd med en tjänst man betalar för är att den utförs på rätt sätt.
Just det här felet består i att det betalats in för mycket pensionspengar. Annars är det

vanligaste att det saknas inbetalningar. Därför finns det all anledning att hålla koll på inbetalningarna.
Därför finns det all anledning att öppna kuverten från pensionskuverten och ha lite koll. Även om det är många år kvar till pensionen.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se

Bränder oroar – skolorna kan bli kamera-övervakade

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Lund. Efter tolv anlagda skol- och förskolebränder ansöker Lunds kommun nu om tillstånd att kameraövervaka samtliga pedagogiska byggnader i staden.

Bränderna började i mars och har trappats upp under sommaren.

– Vi har ett sjuttiotal elever som inte har ett ordinarie klassrum att gå till när terminen startar på tisdag. Det är oerhört tråkigt, säger Erik Friede, rektor på Palettskolan som utsattes för en omfattande brand i mitten av juli.

Tidigt på morgonen den 17 juli rasade en kraftig brand i en av fem flyglar på låg- och mellanstadiet Palettskolan i västra Lund. Ingen person kom till skada men byggnaden totalförstördes och polisen rubricerar händelsen som mordbrand. Det var tredje dagen i rad som det brinner i staden – och den tolfte skolbranden sedan mitten av mars. Under sommaren har bränderna eskalerat. Bara någon vecka tidigare har det brunnit på Lerbäckskolan i centrala Lund, veckan innan på Mårtenskolan i öst.

– För skolorna som drabbats har bränderna fått oerhört stora effekter. Det är det här alla pratar om nu, säger Erik Friede, rektor på Palettskolan.

Flygeln där branden startade på hans skola är totalförstörd. Här

skulle 70 elever i femte och sjätte klass ha träffats med sina lärare vid terminsstarten i morgon, tisdag. Så småningom ska en tillfällig paviljong komma på plats – men tills vidare måste skolbarnen samsas om andra utrymmen på skolan.

– Vi har tagit fram tillfälliga lösningar, lånat lokal i en intilliggande förskola och gjort lite omdirigeringar i huset. Utöver lokalerna handlar det om mängder av läromaterial och skolböcker som har förstörts, en del lärare har samlat på sig undervisningsmaterial i femton år som nu bara är borta, säger Erik Friede.

Med anledning av skolbränderna har Lunds kommun under sommaren beslutat att ansöka om tillstånd hos Datainspektionen att få kameraövervaka samtliga kommunala skolor och förskolor i Lund.

– Totalt handlar det om 130 pedagogiska byggnader, och hittills har vi skickat in drygt 100 ansökningar. Det är ett ganska omfattande arbete för varje enskilt objekt att beta av, men eftersom det drabbar hela vår geografi känner vi att det behövs

tillstånd för alla enheter, så att vi får möjlighet att tillsätta åtgärder där det behövs, säger Lunds kommundirektör Christoffer Nilsson.
Att få tillstånd av Datainspektionen kan ta mellan tio och fjorton månader. Under tiden har Lunds kommun vidtagit andra åtgärder för att förhindra nya bränder och öka trygghetskänslan. Bland annat har det installerats mobila värmekameror på särskilt utsatta platser. Dessa kräver inget tillstånd eftersom man inte kan identifiera vem som är på bilderna.
– Redan inför sommaren såg vi en ökad risk för brottslighet framför allt på grund av pandemin. Då beslutade vi även att arbeta mer med fältassistenter och fler väktare, vilket har gett effekt – vid minst ett par tillfällen har väktare upptäckt bränderna och på så vis har de gått att släcka i tid, säger Håkan Nilsson, säkerhetschef i Lunds kommun.
Det är inte bara skolor och förskolor som har drabbats av den senaste tidens bränder i Lund. Sammanlagt har närmare trettio

misstänkta mordbränder brutit ut under året, bland annat brann en festlokal ner till grunden i mitten av maj.
– I nuläget kan vi inte fastslå några samband mellan händelserna även om det finns likheter – som det geografiska området, att många bränder skett på skolor, att de inträffat nattetid i skydd av mörkret, säger polisens presstalesperson Ewa-Gun Westford och fortsätter:
– Den här typen av brott är bland de svåraste som finns att utreda. Du kommer till en plats som är helt nerbrunnen, räddningstjänsten kommer in med buller och bång med oss i hälarna, de kör rakt in och ska för det första rädda liv, för det andra släcka branden och för det tredje se till att den inte sprider sig. Efter det kan man inte utläsa mycket av brottsplatsen, säger hon.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

Bakgrund. En man häktad

Omkring trettio misstänkta mordbränder har brutit ut under året och för att utreda de många bränderna i Lund utlyste polisen

en särskild händelse, Operation Gnista.
Den senaste veckan har Operation Gnista uteslutande fokuserat på den senaste branden som inträffade natten till den 12 augusti då en större byggnad brann ned till grunden vid Lantbruksuniversitetet i Alnarp. En 27-årig man som tidigare förekommit i liknande utredningar sitter häktad, skäligen misstänkt för mordbrand.
Vid de övriga bränderna finns ännu inte någon misstänkt – förutom i ett fall i början av juli då en 17-årig pojke greps och förhördes i samband med en brand på Lerbäckskolan i centrala Lund. 17-åringen är släppt på fri fot men fortfarande misstänkt.

”Barn smittar väldigt sällan vuxna”

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Statsepidemiolog Anders Tegnell anser att de forskare som oroas över barns smittsamhet övertolkar data från studier.

– De drar en felaktig slutsats, barn smittar väldigt sällan vuxna, säger Anders Tegnell.

De 26 forskarna skriver i söndagens DN debatt att vi bör vara oroliga för barns smittsamhet inför skolstarten. Men enligt Tegnell har de övertolkat datan från den israeliska studie man hänvisar till. Han säger att han har varit i kontakt med forskarna bakom den israeliska studien som artikelförfattarna hänvisar till. De 26 forskarna skriver att antalet fall sköt i höjden i Jerusalem tio dagar efter att man återöppnat skolorna och andra delar av samhället den 17 maj, men det är en felaktig slutsats att säga att det

var skoleleverna som drev på pandemin, menar Anders Tegnell.
– Det är att övertolka data, säger han.
Forskarna listar en rad åtgärder inför skolstarten men flera av dem är sådant som Skolverket redan rekommenderar framhåller Tegnell. Flera skolor anpassar barnens schema för att minska trycket i kollektivtrafiken.
Forskarna vill också att både lärare och elever bär munskydd för att minska smittspridningen.
– Skolan är ingen optimal miljö för munskydd, av rent praktiska skäl. Jag är tveksam till effekterna av det, säger Anders Tegnell.
Både Norge och Finland har fattat beslut om rekommendation att bära munskydd i kollektivtrafiken och på allmänna platser där det inte går att upprätthålla avstånd till andra personer. I Danmark blir det ett krav med munskydd i kollektivtrafiken från och med den 22 augusti.
– Det är länder som har en uppåtgående trend, helt säkert vill man inte gå tillbaka till lockdown i Danmark och hoppas på att munskydd ska ge viss effekt, säger Anders Tegnell.

Det är däremot inte aktuellt för Sverige att införa en nationell rekommendation om munskydd, håller statsepidemiologen fast vid.
– Vi följer såklart utvecklingen. Jag tror att det är väldigt farligt att tro att munskydd är räddningen, när det är avstånd mellan personer som är det.
TT

”Det är nära krigssituation i Vidsel”

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Vidsel. I norrbottniska Vidsel bor ett hundratal bulgariska bärplockare i ett utdömt hyreshus utan varmvatten. De uppges jobba åt en ekobrottsdömd man med miljonskulder.
– Det är ju ren människo-exploatering säger Leif Ögren,

en erfaren bäruppköpare som varit i branschen i Norrbotten 40 år.

Blåljusen pulserar i det fallande ljuset. Brandbilen gör en kraftig gir in på torget i Vidsel.

Snart sprutar det ur en brandsläckare. Det är lördagskväll och bakom torgets två utdömda hyreshus brinner bildäck. I husen finns inte varmvatten och vattenrören har frusit sönder.

Bärsäsongen är igång. Efter två dåliga bärår är bärbolagens frysar i princip tomma. Eftersom infödda svenskar knappt plockar vilda bär för att sälja förlitar bäruppköparna sig på utländska plockare.

Men i år har få kommit på grund av coronapandemin.

Läget i branschen tar sig allt mer desperata uttryck.

I husen bor sedan slutet av juli ett hundratal bärplockare från Bulgarien, hitlockade för att plocka blåbär av ett par från Mellansverige.

Kvinnan, som är i 25-årsåldern, köpte husen i vintras. Hennes sambo har näringsförbud efter upprepade ekobrott och pekas ut som den som plockarna arbetar åt.

Bulgariska barnröster klingar omkring oss. Ingen kan engelska. Räddningstjänstens styrkeledare Robert Andersson suckar och pekar in mot skogen.

– De fick först göra behoven i skogen bakom huset, säger han och blir tyst.

– Det är ju ren människohandel.

Älvsbyns kommun har dömt ut husen. Men inget har hänt. De första dagarna fanns inte kallvatten utan bärplockarna fick ta vatten ur torgets fontän som på 60-talet var traktens stolthet. Bakom huset presenterar sig en man i 20-årsåldern som släkting till den ekobrottsdömde mannen. Han säger att bulgarerna ska åka tillbaka på söndagen eftersom de inte längre får bo i husen. På söndag eftermiddag är fortfarande ett flertal kvar.

– Det är nära krigssituation i Vidsel, säger Leif Ögren, en erfaren bärentreprenör, och fortsätter:

– Jag trodde jag sett det mesta men det här tar priset. De jobbar ju åt den unge ekobrottsdömde mannen. Samhället verkar inte ha beredskap för när riktiga skojare gör miljonaffärer.

Den 30 juli kom en anmälan om människoexploatering och den lokala mataffären har tillsatt vakter för befarade stölder.
En kvinna i 75-årsåldern som vill vara anonym står på en balkong i ett närliggande hus och ser ut över torget. Hon skakar på huvudet.
– Det är värst för barnen.
DN har sökt den ekobrottsdömde mannen på telefon utan framgång.
Älvsbyns kommunalråd Tomas Egmark (S) reagerar starkt på uppgifterna.
Hur kan hela situationen få pågå?
– Vi har tagit till de verktyg som vi har på kommunen. Vi har gjort sju tillsyner, dömt ut fastigheten och gett vite på 500 000 kronor både till ägaren och hennes sambo, som är verksamhetsansvarig.
Men ekobrottsdömd har ju skulder på flera miljoner – hjälper då ett sådant vite?
– Nej, men kommunen har ju inga andra muskler. Att polisen inte har resurser att följa upp detta – även om de förstärkt närvaron – gör Vidselsituationen än värre.
Medan vi pratar lastar bärplockare in blåbär i ett gammalt förrådsrum.

Tomas Egmark suckar.
– Vi har förbjudit dem att använda det utrymmet av hygienskäl men det bryr de sig alltså inte om.

Hur kan det komma sig att de är kvar?

– Kommunen ger föreläggande med vite för att sätta press på honom. Sedan är kronofogden tillsynsmyndighet. Vi har inga befogenheter att tömma ett hus. Kronofogdens arbete har sin gång och innan det är klart är väl säsongen över.

Har du själv pratat med mannen?

– Jag var där tidigare i veckan och då var han inte där, säger Tomas Egmark och fortsätter:
– Det är för djävligt. Jag blir förbannad hur man lurar upp de här utsatta till Vidsel – och sedan blir Vidselborna också rädda.

Var tionde utvisning genomförs inte

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

600 brottslingar som dömts mellan 2012 och 2019 har inte lämnat landet trots att de har dömts till utvisning, enligt programmet ”I lagens namn” i P1 som gått igenom gränspolisens statistik. Det motsvarar minst tio procent av de brottslingar som dömts till utvisning.

– Till många av de här länderna så kan man återvända om man gör det frivilligt. Om du tar Irak, Iran, Somalia, Libanon och Eritrea, till dessa länder kan du återvända frivilligt, men om du väljer att inte göra det har vi väldigt begränsade möjligheter att verkställa det med tvång, säger Patrik Engström, chef för nationella gränspolis-sektionen, till radion.

TT

Stor brandrisk på många håll

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Det är torrt i markerna på många håll i Sverige – risken för brandspridning är stor, på sina håll extremt stor.
Från Skåne upp till Dalarna och Norrlandskusten finns det stor risk för brandspridning på grund av att det är så torrt i markerna, enligt SMHI.

I vissa regioner är brandrisken extremt hög vilket gör att man sätter in brandflyg för att upptäcka markbränder i tid, bland annat i Jönköpings län och i Ydre kommun.
Flera kommuner i Skåne och hela östkusten upp till Stockholms län samt flera kommuner i Västra Götaland har eldningsförbud.
TT

25-30°C

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Temperaturen fortsätter att ligga högt i södra Sverige, uppger SMHI. Prognosen tyder på att det blir många varma dagar framöver innan det soliga vädret ersätts av en molnigare himmel.

TT

Ettåring föll från tredje våningen

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Ett ettårigt barn föll på söndagen från tredje våningen i ett lägenhetshus i Uppsala. Ambulans och polis kallades till platsen, och barnet fördes till Akademiska sjukhuset.

– Efter omständigheterna gick det bra. Barnet landade på en gräsmatta och har ont i en arm. Vi

vet inte om den är bruten eller ur led, säger Joel Manner, RLC-befäl vid polisregion Mitt.
– Föräldrarna är misstänkta för vållande till kroppsskada för att de inte haft tillräcklig uppsikt över barnet. Men vi ska utreda det vidare och höra föräldrarna när de är tillbaka från sjukhuset, säger Manner.
TT

Tele 2:s nya 5G-nät kan bryta mot lagen

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Post- och telestyrelsen, PTS, hävdar att Tele 2 kan bryta mot lagen med sitt nya 5G-nät, eftersom bolaget använder frekvenser man inte fått tillstånd till.

– Ren formalia, ändrar inget i vår satsning. Vi får se om vi driver detta i domstol eller helt enkelt gör den ansökan som krävs, säger Tele 2:s chefsjurist Stefan Backman.

Tele 2 var först ut med att lansera kommersiell 5G i Sverige, men konkurrenterna var hack i häl. Det handlar om den hajpade nya mobila bredbandsteknik som ska göra att man sekundsnabbt kan ladda ned en långfilm men också får miljardtals maskiner att kommunicera med omvärlden.

Tele 2 sade vid lanseringen att man lyckats ”förvärva frekvenser” som gjorde en rejäl satsning möjlig. Men nu avslöjar nyhetsbrevet Telekomnyheterna att tillsynsmyndigheten PTS tycker att den hanteringen inte varit riktig.

De frekvenser som används av Tele 2:s och Telenors gemensamma nätbolag Net4Mobility är frekvenser för en gammal mobilteknik, wimax, som ägs av respektive bolag samt köpts in från Net4Mobilitys dotterbolag Celestine Hills.

– Vi har skäl att misstänka att bolagen bryter mot kravet på medgivande vid uthyrning eller

överlåtelse av frekvenser i lagen om elektronisk kommunikation, kommenterar Fredrik Johanson, tillförordnad chef för PTS enhet för spektrumtillsyn.
I en så kallad underrättelse skriver PTS att ”För att efterleva lagen ska N4M upphöra med den aktuella användningen”. Om bolagen inte yttrar sig före 3 september kan PTS ”komma att meddela de förelägganden och förbud som behövs för att rättelse ska ske”.
Tele2:s chefsjurist Stefan Backman är ”förvånad” över PTS agerande:

– PTS ändrar en 20-årig praxis om upplåtelser av frekvenser. Det här är ren formalia, och ändrar inget när det gäller vår satsning på 5G och påverkar inte konkurrensen på marknaden, säger han.

Vad kommer ni att göra?

– Det har vi inte bestämt. Om vi anser att detta är principiellt viktigt kan vi överklaga ett föreläggande i domstol. Annars kanske vi helt enkelt gör en ansökan, jag kan inte se annat än att den skulle godkännas, säger Stefan Backman.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Bolagens rykte sätter priset på nya covid-19-vaccinen

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Priserna på covid-19-vaccinen varierar kraftigt – allt ifrån några få dollar upp till tiotals dollar per dos. Men trots en stenhård efterfrågan är samtliga klart billigare än en hel del vacciner mot andra sjukdomar.

– Bolagen har sina rykten att tänka på. De vill inte bli beskyllda för att profitera på pandemin, säger Sveriges nationella vaccinsamordnare Richard Bergström.

I början av augusti uppgav det amerikanska bioteknikbolaget Moderna Therapeutics att dess vaccin kommer att kosta 32–37 dollar per dos för vissa kunder som köper ”lägre volymer” – vilket bolaget definierar som miljontals doser. Samtidigt sade

bolaget att de förde samtal om avtal med större volymer för lägre pris.
– Vi arbetar tillsammans med regeringar runt om i världen och andra för att se till att ett vaccin är tillgängligt oavsett betalningsmöjlighet, sade bolagets vd Stephane Bancel enligt CNBC News.
Priset är högre än vad den amerikanska läkemedelstillverkaren Pfizer och tyska bioteknikföretaget Biontech tar för sitt vaccin. Baserat på bolagens avtal med den amerikanska regeringen landar priset på 19,50 dollar per dos.
Moderna Therapeutics hävdar ändå att deras pris är klart lägre än vad vaccinet egentligen är värt under den rådande pandemin. När viruset är under kontroll kommer priset dock att följa traditionella marknadsriktlinjer.
Flera bolag – Moderna Therapeutics, Pfizer och Merck – har sagt att de förväntar sig att tjäna pengar på sina vaccin när de blivit godkända, skriver Reuters.
Det står i bjärt kontrast till amerikanska Johnson & Johnson och det svensk-brittiska läkemedelsbolaget Astra Zeneca

som hävdar att de bara planerar att täcka sina egna kostnader – åtminstone under pandemins första faser, uppger Financial Times. I fredags meddelade EU-kommissionen att man tecknat ett avtal med Astra Zeneca som betyder att unionen och bolaget förbinder sig att donera vaccin till andra länder utanför EU.
Astra Zenecas kommunikations-direktör Jacob Lund uppger att deras vaccin kommer att kosta ett par dollar. Priset kan variera något beroende på avtal – i USA kan det bli lite högre än i EU eftersom det finns kostnader förknippade med de kliniska testerna i landet, menar han.
– Det handlar i princip om några få dollar per dos, sedan kan det variera lite. Vi ska inte tjäna några pengar på vaccinet under pandemin, utan bara täcka kostnaderna, säger Jacob Lund till DN.
Sveriges nationella vaccinsamordnare Richard Bergström, som har över 30 år i branschen, har aldrig varit med om en liknande prissättning. Det är ovanligt med två olika affärsmodeller samtidigt, menar han.

– Nu går två stora bolag ut och säger att de inte ska göra vinst under pandemin samtidigt som andra bolag säger de har priser mer i likhet med andra vacciner på marknaden. Det är nytt, jag kan inte påminna mig om att jag har sett det här tidigare, säger han till DN.
Enligt Richard Bergström har alla bolag ungefär samma kostnader för forskning, tillverkning och kliniska prövningar. Normalt sett brukar deras priser vara baserade på marknadsvärdet.
Bolagen anpassar också sina priser beroende på hur rikt ett land är. Höginkomstländer får betala mest medan de allra fattigaste länderna kan få vaccin till självkostnadspris.
I fallet med covid-19-vaccinen menar Richard Bergström att bolagen har valt olika finansiella strategier baserat på deras förutsättningar. Moderna och Biontech är start up-företag medan Astra Zeneca och Johnson & Johnson har funnits länge.
– Det är klart att det här vaccinet är värt hur mycket som helst. Om du är ett start up-företag som har lånat pengar, riskkapital, och kanske är på börsen förväntar sig

investerarna att de ska tjäna pengar.
Men till syvende och sist måste bolagen välja väg.
– Bolagen har ansvar gentemot aktieägarna samtidigt som de har ett samhällsansvar och sitt rykte att tänka på. De måste fatta beslut om det är rätt att göra vinst nu eller senare.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

Problemen med pirathamnar i Stockholm lever vidare

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

De illegala båthamnarna i Stockholm rivs och de som bor där vräks för att snart dyka upp på en ny plats, så långt de medfarna båtarna klarar att

flyta. Tommy Bergman och Axel Overödder måste snart ge sig av när Kronofogden ska avhysa dem från deras flytande hem i Blackeberg.

– Vi har som inga alternativ. Det är som det är, konstaterar Axel.

Det sitter en mässingsskylt uppskruvad på skottet inne i Axel Overödders båt Bamse.

”Dirty old men need love too” står det instansat. I versaler.

Smutsiga gamla män behöver också kärlek, alltså.

Axel står i styrhytten och tittar ut över den svajiga landgång han byggt av plank, gamla sunkiga dynor, pallvirke och rep.

Landgången landar i den slyiga strandkanten nedanför Ljunglöfska slottet och Mälarbackens sjukhem i Blackeberg.

Det här är hans mycket tillfälliga hem. Han förstod att det inte skulle hålla särskilt länge, men ett tag närde han ändå ett hopp om att få lite längre respit den här gången.

– Topplocket har gått på motorn, det känns för jävligt. Motorn var ganska ny, visserligen var det ett hopplock av olika delar, men den

funkade bra. Fast jag hade inte råd att ta hand om den som jag borde ha gjort, konstaterar Axel lågmält.
På en trädstam alldeles intill sitter ett meddelande enligt paragraf 47 delgivningslagen uppsatt.
Han och hans granne Tommy Bergman har sett de där meddelandena så många gånger nu att de kan texten utantill.
”De okända personer som bosatt sig vid vattnet på fastigheten. Söks av Kronofogdemyndigheten för delgivning av föreläggande om avlägsnande från ovan angivna fastighet…”

Tommy garvar, rått men hjärtligt.
– ”De okända personer”… Jag har varit hemlös i 20 år. Jag har varit med i tv och tidningar och i vartenda projekt som Stockholm stad drivit för att försöka hjälpa hemlösa. Jag är väl för fan inte okänd? De vet precis vem jag är. De vill ju till och med att jag ska gå och pissa var och varannan dag …
Tommy garvar, som sagt. Han är lugn och luttrad. Att han och Axel ska ”avlägsnas” från den plats där de för ett par månader sedan parkerade sina vrak till bostäder

tar både han och Axel med ett slags sorglig ro.
– Vi har som inga alternativ. Det är som det är, konstaterar Axel.
Han har en öppen plasteka med en 25 hästkrafter stark motor som kan dra både hans båt Bamse och Tommys lilla halvfärdiga hus som han byggt på en ponton som är på väg att sjunka.
Vart de nu ska ta vägen är oklart, men det ordnar sig säkert det också. De, Axel och Tommy, tillhör det hemlösa ”piratfolket”, de som gång på gång avhyses från olika platser i Stockholm, till gud vet vad vilka kostnader för skattebetalarna.
Den som troget läser DN vet att för ganska precis ett år sedan utbröt en stor brand i en båt vid Årsta holmar. Båten låg olovligen förtöjd med ett gäng andra båtar i det som i folkmun kommit att kallas för Pirathamnen. Det var långt ifrån första gången som det skapades rubriker kring den platsen. Även året innan det, 2018, övertändes en 37 meter lång pråm på platsen och det gjordes en rad polistillslag.
På det följde det som till och med polisen kallar för ”katt-och-råtta-

lek” – Stockholm stad ansöker hos Kronofogden om att få båtarna avhysta, kronofogden begär handräckning av polisen, de flesta av de vinddrivna existenserna hinner i väg av egen kraft innan avhysningen sker, de som inte gör det blir av med allt de äger och slår sig sedan ner någon annanstans och allt är tillbaka på ruta ett igen.
Hittills har man i princip turnerat mellan Årstaholmar, Eolshällar i Hägersten (Axelsberg) samt Minneberg och Blackeberg i Bromma.

– Men i våras splittrades gänget. Jag och Tommy drog oss undan hit ut, själva. För visst det är så att alla inte sköter sig och då drabbar det oss, säger Axel.
Han bodde i en hyresrätt på Södermalm fram till 2015. Den ombildades till bostadsrätt och han ”passade inte in”. Han och dåvarande partnern köpte Bamse, en gammal timmerfösare från Norrland, och tänkte att de skulle bo på den i stället.
– Det gick sådär. Hon drog. Det blev bara jag och Leifi kvar, min hund.

Tommy har levt som bostadslös betydligt längre – i tjugo år.
– Jag har grov adhd, har självmedicinerat i hela mitt liv. Men jag tycker jag sköter det snyggt. Jag är snäll och gör aldrig någon annan illa. I våras fick jag möjligheten att bygga det här lilla huset, men det hann inte bli klart, så det regnar fortfarande in, säger Tommy och lyfter bort bråten framför dörren till sin rödmålade ”etta med kokvrå”.
För att ta sig till hans förstubro måste man balansera på en stock han lagt ut i vattnet. Stocken rullar, så för att klara det måste man hålla i ett rep han spänt upp ovanför. På mitten av repet har han skurit av hälften av repet. Det är en fälla han gillrat.
– Den som är ovan klarar inte att ta sig fram här utan att liksom hänga i repet. Då går det av och den personen ramlar i sjön. Det är lite som ett hemmalarm, skrattar Tommy som ogillar ovälkomna besök, något som dessvärre är vanligt i hans kretsar.
– Det gäller att inte vara berusad om man ska ta sig hem till dig, säger undertecknad och får snabbt svar på tal:

– Vet du, jag har inte druckit en droppe på 20 år. Jag går på amfetamin, det gör att jag kan fungera fokuserat.
Axel är 55 år. Tommy 58. De säger att de känner sig trakasserade och förföljda av samhället, men samtidigt fria. För Axel betyder hunden Leifi allt, de pengar han får ut på sin sjukpension går i princip till hunden och till hans missbruk. Även Tommys knappa inkomster äts upp av kostnaderna för de droger han upplever att han behöver.

– Jag skalar lite kopparkabel, förstås, men det räcker inte så långt, säger han
I deras spår följer nedskräpning och allmänna klagomål på oordning och oreda. De bajsar i skogen. De hugger ner träd som de använder i sina brandfarliga kaminer. De utgör en sanitär olägenhet.
Och nu är det alltså dags igen. Den 5 augusti stämplade Kronofogden in Stockholms stads ansökan om särskild handräckning. Den 26 augusti ska ”de okända personerna” vara

delgivna och avhysning ska ske den 7 september.
Då kommer Axel och Tommy förmodligen inte vara kvar på platsen. Tiden fram till dess ska de ägna åt att försöka plocka ihop sitt pick och pack och försöka få ordning på Tommys ponton så att den flyter. Sedan drar de. Enligt Axel har sjöpolisen sagt att de kan lägga till någonstans söder om Södertälje.
Ända dit lär de inte kunna ta sig i det skick deras flytetyg är i dag.
– För mig är det helt obegripligt att staden inte bara kan hitta någon skyddad och avlägsen vik där vi kan lägga till i fred. De skulle bara behöva ställa dit en sopcontainer, så skulle vi kunna sköta oss, säger Tommy.
Han misstänker att det han kallar för ett etablerat, paragrafstyrt samhälle hellre låter pengarna rulla och byråkratin arbeta genom att fösa runt honom och Axel och de som lever som dem, än att man hittar en billig – och i hans ögon human – lösning på frågan.
– Hur vi än gör hittar folk och tjänsteman saker att klaga på. De kanske själv mår dåligt tänker jag ibland, säger Tommy och

försvinner in i sitt lilla flytande hus.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se

Ny båtlinje för pendlare sjösätts

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

I dag invigs den nya pendelbåtslinjen på sträckan Rindö-Vaxholm-Stockholm. Resan kommer att ingå på SL-kortet.

– När trängseln ökar på vägar och spår är min vision att vi ska använda våra äldsta vägar, vattenvägarna, bättre, säger

Gustav Hemming (C) skärgårdsregionråd med ansvar för sjötrafik i Region Stockholm.

Linje 83, som kommer att gå mellan Rindö–Vaxholm–Stockholm, blir en del av SL-trafiken och resenärer kan därför för första gången resa med sitt SL-kort via båt mellan Stockholms innerstad och Vaxholm. Det kommer dessutom att finnas en snabblinje, L83X, som trafikerar färre bryggor mellan Vaxholm och Stockholm.

Pendeln kommer att gå på försök under två års tid med möjlighet till förlängning.

– Jag är stolt och glad över att vi nu kan starta en pendelbåtslinje mellan Vaxholm och Stockholm, men vill samtidigt påminna om att vi under den närmaste tiden behöver resa med försiktighet, säger Gustav Hemming.

Han menar att pendelbåtslinjen inte bara har som mål att transportera resenärerna utan att även ge dem en upplevelse.

– I Stockholmsregionen har vi en möjlighet att använda våra vattenvägar som få andra städer i

världen. Att ta pendelbåten på morgonen ger en bra start på dagen, möjlighet att jobba ombord samtidigt som man guppar fram på havet bland vackra omgivningar. Det är ett extra plus när båten kan konkurrera med övriga restider i kollektivtrafiken och att man kan ta med sig cykeln.
Pendelbåtslinjen är en del av en större utbyggnad av pendelbåtstrafiken som pågår i Stockholmsregionen. Sedan tidigare finns det tre pendelbåtslinjer i Stockholm och 2022 kommer nästa försökslinje att starta mellan Värmdö och Stockholm.

DN

Fakta. Linje 83

Trafiken utförs i huvudsak av fartyg i V-båtsserien, dvs Vaxö, Viberö, Vånö, Väddö och Värmdö. De har en kapacitet på 180 sittande och 340 totalt.
Resan med snabblinjen L83X tar 55 minuter. L83 tar 1 h 15 min.
Källa: SLL

Pelosi överväger att kalla in kongressen i förtid

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

För att ta itu med den eskalerade postkrisen inför presidentvalet i USA överväger representanthusets talman Nancy Pelosi att kalla in ledamöterna tidigare än planerat, rapporterar amerikanska medier.

Debatten om hur det amerikanska postverket drivs aktualiseras av att presidentvalet i november till stor del väntas genomföras via poströstning, på grund av coronapandemin.

Donald Trump har den senaste tiden vid upprepade tillfällen attackerat poströstning som metod, som han menar kan leda till valfusk – enligt experter ett grundlöst påstående.

USPS har under nyligen tillsatta generaldirektören Louis DeJoy

genomfört stora nedskärningar. Bland annat godkänner myndigheten inte längre övertid samtidigt som utrustning för rösträkning har tagits bort och transportmöjligheter har begränsats. I ett antal delstater har också brevlådor tagits bort. Demokraterna i representanthuset överväger nu att återgå till arbetet tidigare än planerat, och därmed avbryta sommaruppehållet. Syftet är att diskutera de förändringar som gjorts på postverket inför valet, som både Nancy Pelosi och senatens minoritetsledare Chuck Schumer riktat skarp kritik mot. En punkt som representanthuset skulle kunna rösta om är att stoppa en planerad organisatorisk förändring på postverket. Demokraterna säger att nedskärningarna är Trumps sätt att manipulera det förestående presidentvalet och ”förneka väljare en valsedel i jakten på hans återval”. Demokraterna har begärt 25 miljarder dollar i bidrag till USPS. På lördagen sade Trump visserligen att det amerikanska postverket är ”en katastrof” och

naturligtvis behöver hjälp att skicka ut och samla in miljontals valsedlar.
– Men Demokraterna är inte villiga att tillhandahålla andra saker och därför kommer de inte få finansiering för det.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se

Dela

Lukasjenko varnar för Natoinvasion – Putin utlovar militär hjälp

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

President Aleksandr Lukasjenko varnar för att Nato kan invadera Belarus om demonstrationerna fortsätter.

Samtidigt lovar Ryssland att bistå landet militärt.
Men protesterna fortsätter. Runt 200 000 deltog i regimkritiska demonstrationer i huvudstaden Minsk på söndagen, enligt flera medier.
– De ska inte få det här landet. Inte ens när jag är död. Jag tillåter det inte, sade Aleksandr Lukasjenko när han träffade sina anhängare i Minsk.
Större delen av supportrarna hade transporterats in till huvudstaden med buss för att delta i stöddemonstrationen för den sittande presidenten. Den belarusiska oberoende sajten tut.by publicerade en film där det går att räkna till minst trettio bussar på väg till Minsk.
Majoriteten av deltagarna är av allt att döma statsanställda och tillställningen noga övervakad. Bland annat rapporterade oberoende Novaja Gazeta att alla journalister inte släpptes in på torget.
Lukasjenko själv medgav att han hade kallat ut sina stödtrupper.
– Jag gillar inte demonstrationer. Det är inte mitt fel att jag var tvungen att kalla ut er, sade han till anhängarna.

Presidenten höll ett tal pepprat med skrämselpropaganda, där han bokstavligen utmålade sig själv som den enda garanten för att belarusierna inte ska utplånas som nation.
– Titta ut genom fönstret – stridsvagnar och flygplan står redo femton minuter från gränsen. Natotruppernas larvfötter rasslar. Litauen, Lettland, Polen försöker tvinga oss att hålla nyval. Skräm inte militärerna, ni leker med elden! utropade Lukasjenko.
Han fortsätter med andra ord sin hittills misslyckade strategi att försöka skrämma folket med hot om krig om de inte slutar demonstrera.
– De kommer aldrig att lämna oss i fred. De låter sig styras som spratteldockor. Vi är som fortet i Brest, vi ger inte ifrån oss landet. Belarusier, tänk efter innan det är för sent! utropade Lukasjenko i ett desperat försök att utmåla situationen som ett resultat av inblandning utifrån.
Han sade inte vilka ”de” är.
Lukasjenko har nu helt och hållet övergått till en retorik som i sin paranoia gränsar till parodi. Hänvisningen till Brest handlar

om den sovjetiska mytbildningen kring fortet i Brest, som sovjetiska soldater kämpade hårt för att hålla mot tyskarna innan de tvingades ge upp år 1941.
Någon timme efter Lukasjenkos möte med sina supportrar höll oppositionen en gigantisk demonstration mot valfusk och i protest mot polisvåldet i Minsk. Om den sittande diktatorn enligt myndigheterna samlade cirka 70 000 personer samlade oppositionen minst 200 000, enligt oberoende medier och nyhetsbyrån Reuters uppskattning. Det handlade om en så kallad marsch för frihet, sammankallad av oppositionens presidentkandidat Svjatlana Tsichanouskaja, som just nu befinner sig i landsflykt i Litauen. Demonstranterna ropade ”Avgå!” och ”Vi tror, vi kan, vi klarar det!”
– För första gången på tjugo år känner vi att vi är en fri europeisk nation och tillsammans segrar vi! sade oppositionsledaren Maria Kalesnikava till jublande demonstranter.
Det står klart att Lukasjenko håller på att förlora greppet. För att hålla sig kvar vid makten vänder han sig nu till Ryssland,

som å ena sidan är i statsunion med Belarus, å andra sidan av Lukasjenko själv under valkampanjen har utmålats som fiende. I dag diskuterade Lukasjenko för andra gången situationen i Belarus med Rysslands president Vladimir Putin. Ryssland meddelade efteråt att man är redo att bistå Belarus militärt. Det kan i förlängningen betyda ryska styrkor i Belarus – något som vore en stor ironi efter att Lukasjenko upprepade gånger har sagt att den enda garanten mot att Ryssland invaderar är han själv.

– Ryssland är redo att trygga Belarus säkerhet så fort vi ber dem, sade Lukasjenko efter telefonsamtalet med Putin.
Det är samma Lukasjenko som nyligen lät gripa ett trettiotal ryska legosoldater utanför Minsk och anklaga Ryssland för att ha skickat ut dem med målet att ordna en statskupp i Belarus.
Kreml har hittills varit mycket reserverat i sina reaktioner på händelserna i Belarus. Att Putin inte är missnöjd med en försvagad Lukasjenko står klart, eftersom Lukasjenko varit en ytterst besvärlig partner som ständigt

krävt fler subsidier av Moskva. Men Putin vill absolut inte ha fler demokratiska revolutioner i sitt närområde.
När ukrainarna störtade sin korrupta president Viktor Janukovytj 2014 reagerade Kreml med att invadera Krim. Själva revolutionen lyckades man inte stoppa. Sittande president Viktor Janukovytj bad aldrig Ryssland om militär hjälp och flydde till sist landet. Lukasjenko är däremot beredd till vad som helst för att hålla sig kvar vid makten. Det som eventuellt kan förekomma honom är om den belarusiska militären avsätter honom i en egen kupp. Minst tio poliser har sagt upp sig offentligt i protest mot Lukasjenko. Oppositionen säger att de ständigt får meddelanden ur presidentens egen elit att de vill förhandla.
Under de närmaste dagarna kan i praktiken vad som helst hända.
Anna-Lena Laurén

Björn af Kleen: Väljarstödet på spel när Biden står på scen

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Joe Biden har varit mestadels osynlig under våren och sommarens presidentkampanj. Under Demokraternas konvent, som inleds ikväll, måste han ta steget ut på scenen.
Blir det början på slutet på Bidens övertag på Trump?

Kanske inte fullt lika medieskygg som drottning Elizabeth, som aldrig någonsin har ställt upp på en regelrätt intervju.
Men när Joe Biden svarade på 15 frågor under en halvtimme i slutet av juni var det hans första presskonferens på 89 dagar, en evighet i amerikanska kampanjsammanhang.
Biden har varit så osynlig under våren och sommaren att amerikanska kommentatorer liknar honom vid ett åldrat lejon, en patriark som dragit sig undan offentligheten.

Demokraternas partikonvent, som inleds i dag och kulminerar med ett tal av Biden på torsdag kväll, innebär att kandidaten måste ta ett steg ut på scenen.
Kan det äventyra hans övertag på Trump i popularitetsmätningarna?
När Hillary Clinton förlorade valet mot Donald Trump i november 2016 förklarade politiska experter i efterhand att hon borde ha rest mer frekvent till Mellanvästerns arbetarfästen.
– I backspegeln: hon reste inte tillräckligt ofta till Michigan och Wisconsin, sade den tidigare utrikesministern Madeleine Albright när jag intervjuade henne för DN.
Andra förklaringar kretsade kring Clintons brist på transparens.
Hon borde visat mer av äkta värme. Mer av sin humor, sin religiösa tro, sin intelligens. Inte vara så bunden vid sina strategers manus. Kort sagt: man ville ha mer av personen Hillary Clinton.
Få demokratiska analytiker efterlyser mer av personen Joe Biden i den här valrörelsen.
Tvärtom.
När Barack Obama i hemlighet coachade sin tidigare

vicepresident handlade råden om att hålla ”sina tal korta, intervjuerna skarpa och stryka längden på sina tweets”, enligt New York Times.
Om något föreslog alltså Obama mindre, inte mer, av Biden.
Kanske baserade Obama sina råd på iakttagelser från Demokraternas primärval.
Där gällde omvänd logik från valet 2016. I vissa delstater segrade Biden i valdistrikt där han inte satt sin fot under kampanjen.
Som i den avgörande delstaten Virginia på östkusten, där Biden vann stort över Bernie Sanders under den så kallade Supertisdagen. Biden vann bland män och kvinnor, svarta och vita, universitetsutbildade och lågutbildade.
Detta trots att Bidenkampanjen bara hade ett enda kampanjkontor i hela delstaten Virginia.
Den fysiska frånvaron verkade gynna Biden under Supertisdagen, valet där han mirakulöst återuppstod som presidentkandidat.
”Konsolideringen”, anmärkte journalisten Benjamin Wallace-Wells i tidskriften New Yorker,

”verkade ske liksom oberoende av Biden”.
Är Biden överflödig i sin egen presidentkampanj? En belastning?
Frågar man analytiker på den konservativa bastionen Fox News svarar de gladeligen ja.
När juni slog över i juli rapporterade kanalen att Biden endast ”lämnat sin källare” i Wilmington, Delaware, ”en handfull gånger”.
”Mest häpnadsväckande”, konstaterade Fox News, ”är att farbror Joes osynlighet gynnar honom”.

Inte bara hade övertaget på Trump i fråga om popularitet vidgats under tiden i karantän, från sex procentenheter till nio. Även pengarna strömmade in i högre takt när Biden inte visade sig (under maj månad drog Biden in 81 miljoner dollar jämfört med Trumps 74).
En förklaring är sannolikt pandemin. Det är svårt att vinna politiska poäng på en process som hittills skördat 170 000 amerikanska liv, åtminstone om man saknar handgriplig kontroll över sjukhussängar och respiratorer.

Trump valde motsatt strategi. Under våren höll han låda varje eftermiddag på direktsänd tv. Presidenten blev oundvikligen ansiktet utåt för katastrofen.
Bidens nya kampanjchef, en veteran från Obamavärlden som rekryterades i mitten av februari, är själv en doldis.
Jennifer O'Malley Dillon regisserar kampanjen från tredje våningen av sin villa i Marylands anonyma förortslandskap. Hennes tvillingar på sju år ser henne så sällan att de börjat kalla mamman för ”spöket på vinden”.

Passande, skriver Washington Post. Jennifer O'Malley Dillon är lika osynlig för den stora allmänheten.
O'Malley Dillon har tvingat Biden att hålla sig hemma. Det har indirekt disciplinerat honom. Biden är annars ökänd för sina grodor, en excentricitet som ”gråskäggen” trodde det var omöjlig att slipa bort.
”Gråskäggen” kallas den krets av gamla rådgivare som stått bakom Biden under decennier. Så destruktivt lojala att det flyter ”Bidenblått blod” i deras ådror.

Jennifer O’Malley Dillon framstår som en mer självständig strateg. Hon har bland annat drivit igenom att Bidens kampanj inte ägnar sig åt dörrknackning, en central ritual i varje amerikansk kampanj.
Men under pandemin vill folk inte ha en ”främling på farstubron”, insåg hon. Trumpkampanjen, å sin sida, skryter om att den knackar på hos en miljon amerikanska hushåll varje vecka.
Valet av den 55-åriga senatorn Kamala Harris som vicepresidentkandidat riskerar att marginalisera Biden ytterligare från sin egen kampanj.
– Hon är väldigt ambitiös, varnade den konservative analytikern William Bennett i en intervju på Fox News i veckan.
– Hon kommer genomföra tonvis med intervjuer. Var kommer Joe befinna sig? Kommer han fortfarande sitta hemma i källaren? En del problem kan uppstå.
Men liberala röster invänder att Biden tvärtom tjänar på att överskuggas av en yngre kvinnas lyskraft.

”Biden verkar självsäker”, skriver Maureen Dowd i söndagens New York Times, ”eftersom han valt en skicklig kvinna…”.
Gensvaret från demokratiska väljare i veckan tyder på att Dowd har en poäng.
Under de 24 timmar som följde efter tillkännagivandet om Kamala Harris drog Bidenkampanjen in omkring 250 miljoner kronor i donationer. 150 000 personer donerade för allra första gången, sannolikt många yngre väljare som ser en politisk framtid i Kamala Harris.

Kanske matchar Bidens tillbakadragenhet hans ideologiska plattform.
I tidskriften Atlantic skriver journalisten Peter Beinart om ”Joe Bidens stora, modiga och väldigt tysta agenda”.
Bidens politik rymmer radikala reformförslag, bland annat i klimatfrågan och kriminalvården. Men kandidaten avstår från ”specifika formuleringar som gör honom sårbar för republikanska attacker”, skriver Beinart.
Biden tonar medvetet ned sin agenda. Han föreslår till exempel upprättandet av ett nationellt

namnregister över poliser som missbrukat sin maktposition. Men han repeterar inte demonstranternas slagord om att ”*defund the police*”.
Så länge som Biden håller sig på avstånd från mikrofonerna är det svårt för Republikanerna att riktigt komma åt honom, en vit man i en källare som har sina bästa dagar bakom sig.
Det virtuella partikonventet, utan möjlighet till improvisation, är kanske det bästa som hänt Joe Biden.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Fakta. Försprånget

Demokraternas presidentkandidat Joe Biden har stöd av 51,0 procent av väljarna mot sittande president Donald Trumps 42,4 procent, enligt statistiknyhetssajten Fivethirty-eights senaste sammanställning av opinionsmätningar (14/8).

Sevärdheter i Rio öppnar

MÅNDAG 17 AUGUSTI 2020

Brasilien.
Populära turistattraktioner i Rio de Janeiro öppnade återigen för allmänheten på lördagen efter att ha hållits stängda i fem månader. Bland sevärdheterna som kan besökas igen finns den enorma Kristusstatyn Cristo Redentor. Turisterna måste bära munskydd och hålla avstånd.

Brasilien är det näst värst virusdrabbade landet i världen, sett till absoluta tal. I delstaten Rio de Janeiro har över 14 000 smittade avlidit till följd av covid-19.
TT-AFP

Ledare: Stryp möjligheten för skolor att sätta glädjebetyg

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Sveriges välstånd beror på hur välutbildad och kunnig befolkningen är. Inte vad som står i betygsdokumenten.
Därför måste skolans huvuduppdrag vara att bilda och utbilda, med elevernas kunskapsutveckling i centrum.
Fokus får inte i första hand ligga på betyg och bedömning, vilket inte är samma sak som att betygen är oviktiga eller att de inte ska tas på allvar.
Så länge en kombination av bokstäverna A, B, C, D, E och F är det främsta urvalskriteriet för att komma vidare i utbildningssystemet – från grundskolan till gymnasiet, vidare till högskolan eller universitetet – kommer de att spela en avgörande roll för många unga människors framtid. Skillnaden mellan ett A och ett B kan vara skillnaden mellan att komma in på drömutbildningen eller inte, vilket understryker varför betygen måste vara rättvisa och visa vad eleverna kan. Inte i vilken skola de har gått, vilket de – lite hårdraget – kan göra i dag.
Enligt Jörgen Tholin, som på måndagen lämnade över

betygsutredningen till utbildningsminister Anna Ekström (S), finns det grundskolor där nästan alla elever har A i vissa ämnen. Under de senaste åren är det framför allt de högre betygen som har ökat kraftigt och det gäller särskilt i ämnen där man inte har nationella prov, som bild, musik och slöjd, trots att det inte finns någonting som tyder på att eleverna är mer musikaliska nu än för 20 år sedan.

För att hejda utvecklingen, och jobba mot att kraven för de olika betygsstegen ska se likadana ut oavsett om eleven bor i Stockholm eller Storuman, går i en stor kommunal skola eller i en liten fristående, föreslår han att man bör utreda om de nationella proven kan rättas centralt. Därefter ska den enskilda grundskolans snittbetyg knytas till provresultaten.

På så sätt bygger man in en spärr mot betygsinflation och glädjebetyg, ungefär som på det relativa betygssystemets tid, vilket är nödvändigt om betyg i framtiden ska fungera som legitim urvalsgrund när utbildningsplatser fördelas. För till skillnad från lågt satta betyg är

det ingen som klagar över ett A, oavsett om det är välförtjänt eller inte. Tvärtom vittnar lärare om påtryckningar och ibland rena hot från rektorer, föräldrar och elever om att höja betygen.
Det visar varför betygsstyrningen inte bara kan inkludera ämnen där eleverna skriver nationella prov. Snittet måste även gälla exempelvis idrott och musik, förutsatt att det inte finns särskilda skäl, som att eleverna går i en idrotts- eller musikklass.
En annan idé som presenteras i utredningen är att införa ett examensprov i gymnasiet där resultatet, som ska redovisas separat, ska kunna användas för att söka in till högre utbildningar. Även om det inte är en självklar väg att gå – det finns redan i dag möjlighet att komma in via högskoleprovet – är det värt att överväga.
Dels eftersom likvärdiga kunskapsmätningar premierar skolor som fokuserar på kunskap. Dels eftersom det kommer att bli uppenbart vilka skolor som sätter glädjebetyg, vilket bör vara skäl för svidande kritik från Skolinspektionen med påföljden

att skolan tvingas stänga, om den inte bättrar sig.
Ytterst handlar det om att understryka att skolan är till för att förmedla kunskap. Därefter ska eleverna få de betyg som de förtjänar.
DN 18/8 2020

Belarus – så nära och ändå så okänt

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Fågelvägen är det bara drygt 80 mil mellan Stockholm och Minsk, huvudstaden i Belarus. Ändå är landet relativt okänt här. DN:s Ingmar Nevéus svarar på sju frågor om den före detta Sovjetrepubliken.

1. Belarus – vad är det för ett land?

Belarus har ungefär lika många invånare som Sverige och var fram till 1991 en av delrepublikerna i Sovjetunionen. Efter en kort period av demokrati vann Aleksandr Lukasjenko valet 1994 och han har behållit makten sedan dess. Inget val under hans tid har bedömts som fritt och demokratiskt.
Nu har landet hamnat i fokus på grund av omfattande protester som ser ut att hota Lukasjenko.
2. Är det fel att säga Vitryssland i stället för Belarus?
Nja, inte fel i sig. Men Belarus är den etablerade namnformen på svenska i dag och övergången från Vitryssland har skett gradvis. DN övergick till det nya namnet 2015. I dag använder i stort sett alla medier uttrycken Belarus, belarusisk och belarusier. Även Sveriges regering kallar landet Belarus sedan november 2019. Det svenska uttalet har långt u-ljud och betoning på sista stavelsen.
3. Vilka är motiven bakom namnbytet?
Huvudargumentet är att undvika sammanblandning med Ryssland – särskilt med tanke på att

Belarus under en stor del av sin historia har styrts från Moskva. På det egna språket har landet alltid hetat Belarus. Att detta betyder ”Vita Ryssland” är en missuppfattning. ”Bela” betyder förvisso vit. Men ”Rus” står för det medeltida riket Rus, som omfattade delar av dagens Ukraina, Ryssland och Belarus.

4. Så belarusierna är inte en sorts ryssar?

Nej, över 80 procent av invånarna betecknar sig som just belarusier. Bara runt 8 procent ser sig som ryssar. Språket är en annan sak. Även om såväl belarusiska som ryska är officiella språk så dominerar ryskan totalt, både i officiella och privata sammanhang. Det är främst äldre på landsbygden som använder belarusiskan dagligen, även om språket nyligen har fått ett uppsving även i städerna.

5. Är belarusiska likt ryska?

Båda språken tillhör den östslaviska språkgruppen och båda skrivs med det kyrilliska alfabetet. Men en ryss har svårt att förstå belarusiska.

Och även om bara runt 30 procent av belarusierna i undersökningar säger att de kan tala och skriva det

egna språket så är det en viktig del av den nationella identiteten.
Nobelpristagaren Svetlana Aleksijevitjs uttalande häromåret är typiskt:
– Mitt modersmål är förstås belarusiska. Fast jag talar det inte eftersom hela mitt liv har handlat om ryska och den ryska kulturen.
Belarusiskan har också blivit en symbol för motstånd mot Aleksandr Lukasjenko, eftersom presidenten drev igenom officiell status för ryska i en folkomröstning 1995.
Lukasjenko har tidigare ofta förlöjligat det belarusiska språket, men på senare tid ibland använt det i sina tal.
6. Är det på grund av språket som många namn förekommer i flera varianter?
Ja, i slaviska språk har såväl förnamn som efternamn ofta en variant i varje språk. På belarusiska blir Vladimir Putin exempelvis Uladzimir Putsin, och Aleksandr Lukasjenko blir Aljaksandr Lukasjenka.
För dagens oppositionsledare har Dagens Nyheter valt den belarusiska formen Svjatlana Tsichanouskaja. På ryska heter hon Svetlana Tichanovskaja.

7. Flaggan då – även där finns två varianter?
Ja, den vit-röd-vita flagga som nu syns i protesterna härrör från en kortlivad belarusisk republik 1918. Den kom tillbaka 1991, men avskaffades 1995. Då återinfördes sovjetrepubliken Belarus grönröda flagga, men utan hammaren och skäran. Denna flagga är starkt förknippad med Lukasjenko, och kommer garanterat att avskaffas om oppositionen går segrande ur den pågående maktkampen. Ingmar Nevéus
Ingmar Nevéus

En "osannolik" ledare vill axla ansvaret

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Medan president Aleksandr Lukasjenko slåss för sitt politiska liv framstår oppositionspolitikern Svjatlana Tsichanouskaja allt mer som Belarus förgrundsgestalt. Hon har nu förklarat sig vara redo

att axla ansvaret som nationell ledare och kräver ett nytt presidentval, som är fritt och rättvist.

Det är i en ny Youtube-video, inspelad i Litauen, som Tsichanouskaja med hänvisning till Lukasjenkos långa tid vid makten säger att ”vi vill alla komma ur den ändlösa cirkel som vi hamnade i för 26 år sedan”.

I förra söndagens presidentval utropade sig Lukasjenko till segrare med 80 procent av rösterna. Hans utmanare Tsichanouskaja hävdar att det i själva verket var hon som vann, med 60–70 procent, något hon får medhåll om av många bedömare. Det hjälpte nu inte, eftersom den sittande presidenten går efter vad den sovjetiske diktatorn Josef Stalin påstås ha sagt: ”Det viktiga är inte vem folk röstar på, utan vem som räknar rösterna.”

Belarus har rest sig, på grund av valfusket och säkerhetsstyrkornas brutala misshandel av fredliga demonstranter.

Nu är det knappast Lukasjenko själv som bestämmer hans närmaste öde. Makten ligger på gatan, hos industriarbetarna och bland de statstjänstemän som i

massomfattning har vänt sig mot hans styre.
I Tsichanouskajas nya video, publicerad av nyhetsportalen Meduza, framställer hon sig som en osannolik politisk ledare: ”Jag planerade inte att bli politiker, men ödet har orsakat att jag hamnade i kampens främsta frontlinje.”
Denna avsaknad av politisk erfarenhet kan bli ett problem när hon aspirerar på att leda en övergångsregering.
En annan öppen fråga är hur Tsichanouskaja rent konkret ska kunna ta på sig ledarrollen i Belarus. Hon befinner sig i exil, och hon lär förbli utomlands så länge hennes säkerhet i hemlandet inte är garanterad.
Det finns många osannolikheter med Tsichanouskaja. För bara drygt en vecka sedan var det få som kunde förutse att den 37-åriga tidigare engelskläraren skulle kunna bli ett verkligt hot mot Lukasjenko, president sedan 1994.
Lukasjenko var en av dem som förminskade Tsichanouskajas chanser, när han hävdade att det belarusiska folket ”inte har mognat tillräckligt för att rösta för

en kvinna”, och sedan lade till att en kvinnlig president skulle ”kollapsa, stackars liten”.
Även en del analytiker var inne på liknande resonemang. Enligt Alexander Klaskovsky vid nyhetsbyrån Belapan var Tsichanouskaja ”absolut inte redo för ett sådant uppdrag”. Han tillade att ”omständigheterna sätter stort tryck på henne; hennes make är i grund och botten regimens gisslan i fängelset”.
Då hade hon just gått in som presidentkandidat efter att hennes man, den populäre videobloggaren Siarhei Tichanovskij, spärrats in i häkte och två andra kandidater förhindrats att ställa upp.
När hon dagen efter valet den 9 augusti besökte centrala valkommissionen för att lämna in en protest mot valresultatet kvarhölls hon av säkerhetstjänsten och var försvunnen i flera timmar. Nästa morgon dök hon upp i Litauen, dit hon av allt att döma tvångsförvisats.
Det fick inte stopp på protesterna. Tvärtom gick arbetare över hela landet ut i strejk. Och i söndags

samlades minst 200 000 personer i Minsk i den största demonstrationen i landets historia, med krav på fria val och Lukasjenkos avgång. Polisen ingrep inte.
Kanske de hade hörsammat Tsichanouskajas maning att ”inte lyda kriminella befallningar och ta ställning för folket”.
Michael Winiarski
Dela

Äldre kvinna avled efter olycka med lekande barn

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

En kvinna i 80-årsåldern föll till marken i Uppsala efter att ha stött ihop med lekande barn och avled senare på sjukhus.

Kvinnan var ute och gick på Stora torget i Uppsala vid 16.30-tiden på söndagseftermiddagen.

Samtidigt lekte två barn i tioårsåldern där.
– Minst ett av barnen råkade sammanstöta med kvinnan så att hon föll och slog huvudet i marken. Hon fördes till Akademiska sjukhuset och avled sedan på kvällen. Det är en väldigt tragisk händelse, säger Jonas Eronen, polisens presstalesperson.
Enligt polisen ska det inte ha handlat om någon medveten handling och det ska inte heller ha funnits någon konflikt mellan kvinnan och barnen. En polisanmälan om vållande till annans död har upprättats för att polisen ska kunna utreda händelsen. Övriga omständigheter var inledningsvis oklara.
– Det är oklart om det blir en förundersökning eller om det avskrivs men en grundanmälan är gjord så polisen får titta på det och i sådana fall överlämna ärendet till socialtjänsten eftersom det handlar om barn, säger Jonas Eronen.

Fredrik Samuelson
fredrik.samuelson@dn.se

Eleverna ska ges mer tid att utvecklas i ett ämne

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Elever ska få betyg som visar vad de kan när de går ut - gymnasiet – inte vad de presterade på tidigare kurser. Det föreslår betygsutredningen som nu har överlämnats till regeringen.

Dagens betygssystem har uppfattats som bestraffande. Det har lagts för stor vikt på betygssättning och för liten på själva undervisningen och lärandet.

Det sade utbildningsminister Anna Ekström (S) när hon i går, måndag, tog emot slutbetänkandet i den stora betygsutredningen från utredaren Jörgen Tholin.

– Det är en efterlängtad utredning, säger Anna Ekström och menar att den tar tag i några av de stora systemfel som finns i dagens skolsystem

Det viktigaste förslaget handlar om att kursbetyg ska ersättas av ämnesbetyg.
Det betyder att lärare kan sammanfatta elevens resultat efter den sista kursen och inte behöver ta lika stor hänsyn till vad eleven presterat tidigare när de sätter slutbetyg.
Det är en förändring som välkomnas av en majoritet inom lärarkåren, enligt Lärarnas riksförbunds ordförande Åsa Fahlén.
Dagens system med kursbetyg har lett till att det blir för mycket - fokus på att elever ska bocka av olika moment i stället för att se till helheten, menar hon.
Förändringen kommer att framför allt att märkas i de ämnen där det ingår flera olika delkurser. Där kan eleverna få mer tid på sig för att utveckla sina kunskaper, enligt Åsa Fahlén.
– Säg att du har en elev som inte lär sig så mycket på en kurs i årskurs ett. Då kan den eleven visa att den behärskar de här sakerna i senare årskurser och få ett slutbetyg som motsvarar vad eleven kan då.
– Det blir ett större lugn eftersom en elev får mer tid för att

utvecklas i ett ämne innan det sätts ett avgörande betyg.
Ett annat problem i dagens skola är att betygen inte är rättvisa och att det sätts så kallade glädjebetyg.
För att komma till rätta med det föreslår utredningen att de nationella proven ska rättas centralt. Det ska alltså inte vara som i dag att den enskilda läraren som rättar sina egna elevers nationella prov.
I dag är det många skolor som sätter högre betyg på sina elever än vad de nationella proven visar.
– Det gör att det blir en rättsosäkerhet för eleverna som inte vet om de ska välja en skola där de får högre betyg, eller där de lär mig mer, säger Åsa Fahlén.
Om en elev inte klarar den nivån som sätts upp för ett visst betyg centralt så måste den lärare som vill sätta betyget i alla fall kunna motivera varför, enligt det nuvarande förslaget.
De betyg som sätts på en skola ska sedan kontrolleras så att snittet inte avviker för mycket från snittet som skolan får på de nationella proven.

Även om stora delar av lärarkåren är positiva till reformförslagen finns det kritiska röster, framför allt från lärare som undervisar i yrkesämnena. Där kan olika kurser vara så fristående att de inte alltid kan slås ihop i ett ämne som kan ge ett enda slutbetyg, menar Åsa Fahlén.

Lärarnas riksförbund ställer sig generellt kritiskt till förslaget om att införa ytterligare en nivå av underkänt. Det ena betyget ska visa om eleven ligger nära godkäntgränsen, det andra om den är långt borta.

– Risken är att det ska bli en ökad arbetsbörda för lärarna.

Ordföranden för Sveriges elevkårer, Ebba Kock, är positiv till införandet av ämnesbetyg. Det öppnar för att gymnasieelever ska kunna överklaga sina betyg, menar hon.

Sveriges elevkårer är dock kritiskt till att examensprov införs på gymnasiet med motiveringen att det kan leda till att enskilda prov får för stor betydelse för slutbetyget.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Fakta. Utredningens förslag

Ersätt kursbetygen med ämnesbetyg som blir en helhetsbedömning av kunskaperna i ett ämne, medan kursbetygen avspeglar insatserna i en specifik kurs.
Examensprov i gymnasieskolan.
Det kan vara ytterligare ett sätt att mäta elevernas kunskaper och färdigheter på. För att motverka betygsinflation och olikvärdig betygssättning.
En mer flexibel betygssättning.
Med dagens system måste eleven för att få betyget C prestera minst C i alla delar. Enligt förslaget ska lärare kunna göra en helhetsbedömning och sätta det betyg som bäst motsvarar vad eleven kan.
Ytterligare ett betygssteg för underkänt (Fx) för att göra skillnad mellan dem som nästan klarat kunskapskraven och de som har längre kvar.
En del förändringar föreslås gälla redan hösten 2022 medan ämnesbetygen införs till hösten 2024.

Augustin Erba: Därför får du inte ditt paket av Postnordtrots att du sitter hemma och väntar

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Du har beställt ett paket som ska levereras av Postnord. Du stannar hemma för att ta emot paketet. Du får ett meddelande som säger: ”Det gick inte att leverera”. Du blir förbannad. DN:s Augustin Erba har tagit reda på varför du inte får - paketet till dörren, och bjuder på ett knep för att kringgå systemet.

En enkel beställning från ett stort kontorsvaruhus ska hem till mig. Jag, som många andra, vill följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer och inte hänga på offentliga platser i onödan för att hämta ut paket.

Jag kan följa beställningen i Postnords app och det ser lovande ut. Min dagliga promenad – man måste ju röra på sig även om det är corona – får vänta. Jag vill vara hemma när leveransen kommer. Då ser jag i appen: ”Det gick inte att leverera. Mottagaren kommer att få ett meddelande om var försändelsen kan hämtas.”
Hur är det möjligt att Postnord inte kan leverera till en lägenhet i centrala Stockholm till ett hus som har portkod?
Jag har sett liknande upplevelser i sociala medier. Jag är inte ensam om att vara hemma och ändå inte få paketet.
Jag kontaktar Emma Riblom på Postnords pressavdelning. Hon svarar med vändande mejl – trots att hon är på semester. ”För det första ska det givetvis inte gå till så.”
Men, som det ska visa sig, är det *precis* så det ska gå till. För det har nämligen Postnord beslutat.
Jag blir uppringd av Mathias Krümmel, som beskriver sig själv som ”den som ska vända Postnord”. Formellt är han operativ chef för Postnord.

Jag förklarar vad som har hänt och förväntar mig ett svar som - kanske ska säga att chaufförerna har ett tajt schema, eller att just den här chauffören har gjort fel. Alls icke. Men vi börjar med det som Mathias Krümmel kallar för min ”bomkörning”.
– Bomkörning? säger jag häpet eftersom jag inte hört det ordet förut.
Jag tänker att om man har ett namn på det, så lär det inte vara ovanligt. Men det kanske bara är jag som inte känner till begreppet.
– Det är intern jargong, säger Mathias Krümmel. Vi kallar det för bomkörning när man inte lyckats leverera ett paket till beställaren.
Det finns tre typiska skäl till att varan inte kommer fram, förklarar han.
Antingen att Postnord har gjort fel eller att personen som ska få leveransen inte är hemma (och inte svarar i telefon) eller att den som jag beställt varan av inte gett Postnord förutsättningar för att kunna leverera.
I just mitt fall handlar det om att de jag har beställt hos inte har begärt att jag ska lämna vare sig portkod eller mobilnummer. Så

när chauffören kom till min port hade han inget sätt att lämna över varan, menar Mathias Krümmel.
Men vänta nu, tänker jag. Det här är ju Postnord. De har alla portkoder i hela Sverige. De kan komma in överallt.
Varför har de inte använt min portkod?
Förklaringen jag får från Mathias Krümmel är något komplicerad. Håll i dig nu. Postens brevutdelning och postens logistik är olika verksamheter. Den ena – breven – sker på statens uppdrag och det är i den rollen som de får tillgång till alla portkoder och nycklar. Den andra – paketen – är en konkurrensutsatt verksamhet. Om Postnord skulle utnyttja sina portkoder för paketleverans så skulle det vara orättvist mot konkurrenterna.
Men varför delar de inte med sig av portkoderna till de andra? undrar jag.
Kan det vara så att Postnord inte vill bli av med sin största konkurrensfördel? Att de hellre ger dålig service än ger konkurrenterna hjälp på traven?
Han säger att det inte är så, det är bara att det skulle bli en sådan administrativ mardröm. Alla

fastighetsägare måste i så fall ge Postnord tillstånd att använda koder och portnycklar till annat än post, och sedan också godkänna att Postnord lämnar ifrån sig uppgifterna till konkurrenterna. Den vägen tänker Postnord inte gå.
De vill däremot bli bättre på att säga åt leverantörer att de måste begära portkod och telefonnummer. Det ska de genast göra med den som jag har beställt av, säger Mathias Krümmel.
Sammanfattningsvis är det alltså inte på grund av lata chaufförer eller omöjliga scheman för dem som jag (och kanske du) inte fick paketet. Det är resultatet av ett medvetet beslut från Postnord. Och sen får vi höra att *vi* inte gick att nå.
– Vi kan bli tydligare i våra felkoder, säger Mathias. Där har vi en hemläxa att göra: Av vilken anledning har vi inte kunnat leverera paketet?
Så framöver kommer det inte enbart att stå att det inte gick att överlämna paketet, utan det kommer också att stå vad som egentligen har hänt. Som till exempel att Postnord inte hade ditt telefonnummer.

Om det kommer göra den paketlösa paketmottagaren nöjdare återstår att se.
Jag bestämmer mig för att pröva en teori: jag köper ännu en pryl på det stora kontorsvaruhuset, och precis som Krümmel har sagt, så ber de mig inte uppge vare sig portkod eller telefonnummer.
Nu till experimentet: I adressfältet, efter min adress, så skriver jag PK och därefter min portkod.
Det känns förbjudet. Men värt, för sen plingar det på min dörr och jag får mitt nya paket.

Augustin Erba
augustin.erba@dn.se

Föräldrarnas egna skolvalsgranskning avslöjar nya brister

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Barn som ville gå kvar i sin gamla skola kastades ut. Barn som aldrig sökt till skolan fick platserna i stället.
En grupp föräldrar har analyserat data från grundskoleförvaltningen i Göteborg och kan nu avslöja nya brister i systemet.
– När man ser en enskild elev puttas ut från sitt sammanhang

vill man bara gråta, säger Linnea Lindau.

På onsdag börjar skolan för Göteborgs 12 000 grundskoleelever och samma dag har utbildningsnämnden möte. Det blir laddat, eftersom placeringarna i år skötts av ett starkt kritiserat datasystem och nu avslöjas nya detaljer i en rapport som en grupp föräldrar tagit fram under sin semester.

– Som ingenjör är min instinkt att gå på lösning. Materialet fanns redan i december, men nu har vi suttit några kvällar och tagit fram det här, berättar Linnea Lindau, när hon visar DN den 23-sidiga rapporten.

I tabellerna från föräldranätverket syns bland annat hur barn som velat gå kvar på sin gamla skola puttats ut till förmån för elever som aldrig ens sökt till just den skolan. Det går också att se hur barn som tvingas bort från en önskad skola splittras till tio olika skolor, i stället för att flytta tillsammans. I vissa fall skickas en enstaka elev till en egen okänd skola.

– Det är faktiskt livsöden i tabellerna, säger Linnea Lindau. Det är barn bakom varje siffra.

Den hittills mest uppmärksammade kritiken har varit att datasystemet tillämpat fågelvägen när Göteborgsbarnen fått sina placeringar. Många har då hamnat på fel sida om ett berg eller Göta älv. I vissa fall har besluten rivits upp – de drygt 400 barn som fick plats på en skola som låg över 8 kilometer från hemmet har till exempel fått en ny och närmare placering i en andra prövning. Men många är fortfarande missnöjda och vissa föräldrar har inför skolstarten hotat med att hålla sina barn hemma i protest.

Linnea Lindaus man Hans är också ingenjör och har bland annat suttit i möte med företaget som konstruerat det kritiserade datasystemet.

– Det är ett underbart system egentligen, men allt beror ju på vad man petar in i det.

Konstruktörerna var också förvånade över att Göteborg valt att jobba med fågelvägen som parameter – ”det är inte så många som gör det”, berättar Hans att de sa.

Den tillförordnade chefen för grundskoleförvaltningen, Nils Kaiser, säger att det har funnits

byråkratiska hinder för att riva upp en del av de kritiserade placeringarna.
– När man fått en skolplats är det ett så kallat gynnande beslut och då kan vi inte efteråt gå in och ändra på det utan man har rätt till den platsen.
De här vårdnadshavarna menar att ni missat barnperspektivet när barn placerats helt utan kompisar från sin gamla skola, vad svarar du på det?
– I våra riktlinjer från nämnden finns inget om att man inte kan placeras som den enda från sin gamla skola och sedan finns det också elever som vill bli placerade så, säger Nils Kaiser.
En av föräldranätverkets slutsatser är att dock de aktiva skolval som familjer i Göteborg gjort inte verkar ha spelat någon som helst roll för slutresultatet. På den populära Sannaskolan med 134 platser har till exempel bara 86 av dem som satt skolan högst kommit in. Nästan 70 fick nej. Att alla inte får sitt förstaval må vara hänt, men att 34 barn som inte alls sökt till Sannaskolan – ens i femte hand – fått besked om att de ska börja där nu på onsdag är mer anmärkningsvärt.

– Systemet är tillämpat utan hänsyn till personliga öden, säger Hans Lindau.
– Det är egentligen ganska käck logistik om barnen varit lådor... men de är ju inte det, säger Linnea Lindau.
Under måndagskvällen gick materialet ut till politikerna i utbildningsnämnden och förvaltningsledningen. Nätverket tror egentligen att det är för sent för stora ingrepp i systemet redan i höst, men kanske kan enstaka familjer luta sig mot rapporten i sina överklaganden och framtida misstag kan undvikas.

– Vi har aldrig velat vara ett gäng gnälliga föräldrar, vi vill över på - lösningssidan, säger Hans Lindau.

Carl Cato
carl.cato@dn.se
Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Professor om smittspridningen: Ungdomar inte ovanligt ansvarslösa

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Unga står för en stor del av de nya covid-19-fallen, i Sverige och i andra länder. De har pekats ut som en ny motor i spridningen av coronaviruset.

Men varför tycks den här åldersgruppen ha svårare att hålla sig från sociala kontakter?

– Jag skulle säga att den här gruppen inte är annorlunda än oss andra, säger Erik Angner, professor i praktisk filosofi.

Det finns flera indikationer på att unga i Sverige följer rekommendationerna för att stoppa spridningen av coronaviruset i lägre grad än - andra åldersgrupper.

Personer mellan 20 och 29 år utgjorde nästan 40 procent av alla nya fall i Sverige vecka 32, enligt Folkhälsomyndighetens statistik.

Även i yngre åldrar har smittspridningen ökat.
– Det är en kurva. Det börjar i tonåren och går allt mer uppåt, sade Anders Tegnell till DN tidigare i augusti.
Ungdomar håller inte avstånd till andra i samma utsträckning som resten av befolkningen, enligt en rapport om efterlevnaden av rekommendationer, riktlinjer och råd under epidemin, genomförd av Länsstyrelsen Skåne, som sammanställer rapporter från alla Sveriges kommuner om hur de upplever att rekommendationerna följs.

I rapporten står att ungdomar tycks vara minst benägna att tillämpa social distansering. De nämner också en allmän ”coronatrötthet” i befolkningen.
Erik Angner, professor i praktisk filosofi, är inte alls förvånad över att unga personer är de som i lägst grad efterlever riktlinjerna. Men han tror inte nödvändigtvis att den åldersgruppen har gjort färre uppoffringar än andra.
– Min gissning är att det har att göra med vilken typ av liv man - lever och vilka alternativ man har, säger han.

För att få en bild av varför personer gör som de gör måste man beakta vilka uppoffringar som förväntas av dem, utvecklar Erik Angner.

– Jag själv går bara sällan på krogen. Jag har mina barn, min familj och en lägenhet jag trivs i. Mitt liv är till stor del i linje med FHM:s rekommendationer även i vanliga fall, säger han.

Unga vuxnas bostadssituation, familjesituation och sociala liv, tror Erik Angner är en stor del av förklaringen till att de tenderar att inte följa rekommendationerna i lika hög grad som andra.

– Det blir ju en helt annan situation om du är ung, singel, student och kanske ny i staden du bor i. Dels är det då mycket tråkigare att vara hemma och sedan finns en stor del av livet någon annanstans, säger han. Då är det en långt större uppoffring att följa alla riktlinjer.

Sverige är långt ifrån ensamt om trenden. Samma utveckling har noterats i länder inom och utanför EU, och den finns både i länder som tidigare haft en utbredd virusspridning och i länder som hittills varit relativt förskonade. Bland annat Spanien, Frankrike,

Tyskland, Japan, Sydkorea och USA har under de senaste veckorna påtalat att unga utgör en växande del av de nya fallen.
De flesta länder har utökat sina testningsprogram, så att allt fler med milda symtom får sin sjukdom bekräftad. Men det tycks inte vara hela förklaringen. WHO har pekat ut unga som deltar i sociala evenemang som en ny smittspridningsmotor.
– Fakta pekar på att de nya toppar vi ser i vissa länder drivs av unga människor som sänker garden, sade WHO:s chef Tedros Adhanom Ghebreyesus vid månadsskiftet.
Att utvecklingen är densamma i hela världen stärker Erik Angners tes, menar han.
– Det är inte så att svenska ungdomar är ovanligt ansvarslösa. I de flesta länder finns det en fas i livet när man är fri och har egna pengar. Man har inte stadgat sig och skaffat familj eller egna lån. Att det är personer i den fasen som är ute nu och smittas mer är inte alls förvånande.
Erik Angner tycker att man ska vara försiktig med att döma de som har sociala kontakter.

– Vi måste komma ihåg att det finns andra värden i livet än att förhindra smittspridning, utan att på något sätt trivialisera hotet från pandemin. Social samvaro är inte bara något tramsigt nöje. Vi behöver det för att må bra och det är en del av att vara människa, säger han och fortsätter:
– Det kan vara så att personer väger sina alternativ och fattar rationella beslut. Man är tvungen att utsätta sig för vissa risker för att uppnå andra värden och att utsätta sig för en viss risk att bli smittad är inte nödvändigtvis oansvarigt. Vi har levt så här i snart sex månader, det är en väldigt lång tid.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

Fyra nya dödsfall i covid-19

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Sedan i fredags har ytterligare fyra personer med bekräftad covid-19 rapporterats döda i Sverige, enligt Folkhälsomyndigheten.
Därmed har 5 787 smittade personer avlidit i landet. Totalt har 85 045 personer bekräftats smittade av covid-19 i landet.
TT

Rekordmånga mål avgjorda

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Trots pandemin har rekordmånga mål avgjorts i landets domstolar i år. Antalet avgjorda mål har ökat med 6 procent – 238 000 jämfört med 225 400 under samma period förra året – tack vare digitalisering och ökad användning av videoteknik, enligt Domstolsverket.
TT

Polisen räddade inlåst spädbarn

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Polisen i Arvika fick gripa in för att hjälpa ett tre månader gammalt spädbarn som blivit inlåst i en bil i gassande solsken på måndagen. Mamman hade parkerat, stigit ur bilen för att hämta sitt barn och slagit igen dörren. Enligt polisen hade bilen låsts automatiskt när kvinnan stängde dörren med handväska och nycklar kvar i bilen.

Det tog polisen 15–20 minuter att komma till platsen, och då det var 30 grader varmt ute slog patrullen sönder en ruta för att snabbt få ut barnet.

TT

timmar tog det för Jonas Böhlmark att ta sig från Stockholm till Åbo – stående på en paddelbräda. Klockan 05 i lördags morse klev 29-årige Jonas Böhlmark på paddelbrädan i Stockholm. Nästan 28 mil senare nådde han Åbos strand, klockan 01 finsk tid, natten mot måndag.
– Jag visste inte om jag skulle klara av det. Det är häftigt att det gick, säger han omtumlad och utmattad.
TT

Ölandsföraren ska psykunder-sökas

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Den bilförare som körde på fyra cyklande personer i en familj, och dödade två, i Färjestaden på Öland den 22 juli ska genomgå en liten rättspsykiatrisk

undersökning, rapporterar Kvällsposten.
Mannen var inte drog- eller alkoholpåverkad vid olyckstillfället. I förhör har han sagt sig inte minnas något av olyckan. Enligt handlingar har han lidit av, och medicinerat för, vissa psykiska problem.
TT

Fängelse för övergrepp mot barn

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

En man i 50-årsåldern i Västervik döms till nio års fängelse för flera fall av våldtäkt och övergrepp mot barn, rapporterar lokala medier. Det rör sig sammantaget om åtta brott mot tre barn – däribland grov våldtäkt mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, försök till våldtäkt mot barn, och

sexuellt övergrepp mot barn.
Yngsta offret var sex år.
TT

Antalet döda i trafiken minskade

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Under juli månad omkom 18 personer i trafiken, enligt preliminära uppgifter från Transportstyrelsen.
Det innebär en minskning för andra året i rad. I juli 2018 omkom 44 personer, och juli 2019 var antalet 19.

”Vi ser att antalet omkomna totalt för de sju första månaderna i år är det lägsta i modern tid”, säger Khabat Amin, statistiker på Transportstyrelsen, i ett press-meddelande.

TT

54,4

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

grader celsius har uppmätts i nationalparken Death Valley i Kalifornien, rapporterar BBC. Mycket talar för att det är den högsta temperatur som människan någonsin mätt i världen. År 1913 uppmättes 56,6 grader i samma nationalpark, men många moderna väderexperter tvivlar på den mätningen. Liknande tvivel omgärdar en mätning på 55 grader i Tunisien år 1931. Mätningar från det

koloniala Afrika under denna tid har ”allvarliga trovärdighetsproblem”, uppger väderhistorikern Christopher Burt för BBC.

TT

SVT och SR uppmanar anställda att slopa Tiktok

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

SVT och Sveriges Radio uppmanar sin personal att radera videoappen Tiktok på företagets telefoner.

Appen beskrivs som aggressiv när det gäller att samla in information – men någon

jätteskillnad mot andra appar är det egentligen inte, enligt en it-säkerhetsexpert.

SVT och Sveriges Radio fattade beslutet för några veckor sedan och på måndagen blev det känt att public service-bolagen uppmanar sin personal att antingen avstå ifrån att ladda ner Tiktok, eller att radera appen från tjänstetelefonen.

– Jag kan inte svara på hur många som använder den men det finns de som har använt appen i arbetet där det har varit relevant. Vi har gjort bedömningen att appen inte håller den säkerhetsnivå som vi vill ska finnas på våra arbetsverktyg. Därför har vi uppmanat anställda att ta bort appen på våra arbetstelefoner och arbetsverktyg, säger Claes Bertilson, presschef på Sveriges Radio.

– Det är en bedömning som vi har gjort utifrån olika fakta där vi bedömer att appen inte är tillräckligt säker för att finnas på våra arbetsverktyg. Det handlar bland annat om att man inte helt kan kontrollera sin egen information.

På Tiktok publicerar användarna korta videofilmer av sig själva.

Appen har uppskattningsvis 800 miljoner aktiva användare, är en av världens mest nedladdade och ägs av det kinesiska företaget Bytedance.
Vita huset har bland annat hävdat att personuppgifter från Tiktoks användare riskerar att hamna hos den kinesiska regeringen och USA:s president Donald Trump har hotat att stoppa appen i landet.
Bytedance har tillbakavisat anklagelserna och sagt att den kinesiska regeringen inte har någon tillgång till data från appens amerikanska användare och att informationen lagras utanför Kina.
Tiktok kan bland annat läsa av var användaren surfar, vad den filmar och spelar in med mikrofonen och vem den ringer. Men det är samtidigt inget unikt, utan något som gäller för många appar, enligt David Lindahl, it-säkerhetsforskare vid FOI, Totalförsvarets forskningsinstitut.
– Tiktok gör ungefär samma sak som andra sociala medie-appar gör. Den försöker samla in så mycket information den bara kan. Det är viktigt att komma ihåg att när det gäller den här typen av

appar är det användaren som är produkten. De här företagen köper användardata av oss, det är det de lever på. Det är den vägen den kan få reklamintäkter och andra typer av intäkter, säger David Lindahl.
Han anser att det ensidiga fokuset på Tiktok riskerar att leda fel.
– Det är väldigt många människor som slentrianmässigt öppnar upp och lämnar ut information till olika appar utan att någonsin fundera över vart informationen tar vägen. Oavsett vilken myndighet eller företag man tillhör bör man fundera över om det finns något på ens maskin som inte får komma i andra händer.
Efter beskedet från SVT och SR så har även frågan nått Bonnier News, som äger en rad svenska tidningar, bland annat Dagens Nyheter.
– Vi tittar på det och får själva utreda det, säger Mikael Antonsson, finansdirektör på Bonnier News.

Fredrik Samuelson
fredrik.samuelson@dn.se

Liten ljusglimt i jobbmörket

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Arbetslösheten ligger stilla sedan ett par veckor.

– Det är en viss ljusning i ett allvarligt läge, säger Annika Sundén, analyschef på Arbetsförmedlingen.

Läget på arbetsmarknaden förändras inte längre i någon dramatisk takt. De senaste veckorna har några hundra personer per vecka varslats om uppsägning. Långt ifrån nivåerna i krisens inledning då tusentals personer varslades varje vecka.

– Antalet varsel är nu på mer normala nivåer, säger Annika Sundén.

Samtidigt är det fortsatt många som skriver in sig som arbetslösa på landets arbetsförmedlingar. förra veckan handlade det om 9 800 nya personer. Men marginellt minskar antalet inskrivna något jämfört med veckan före och arbetslöshetsnivån ligger kvar på 9,2 procent.

– Antalet inskrivna arbetslösa ökar inte och ligger kvar runt 480 000. Samtidigt som det är nästan 10 000 som skriver in sig och det betyder ju att det är personer som lämnar Arbetsförmedlingen till arbete. Det är en viss ljusning men i ett allvarligt läge, säger Annika Sundén.

Av de som blir arbetslösa kommer de flesta fortsatt från försäljningsyrken inom handeln, kassapersonal och transportsektorn.

– Det är de sektorer som också har drabbats av stora varsel, säger Annika Sundén.

Arbetsförmedlingen räknar fortsatt med att arbetslösheten kommer att fortsätta att stiga, men senast i förra veckan skruvades prognosen ned till 9,3 procent i år, mot en tidigare bedömning 9,4 procent.

– Vi räknar med att arbetslösheten fortsätter att öka under hösten för att nå sin topp i början av nästa år, säger Annika Sundén.

Då räknar arbetsförmedlingen med en arbetslöshet på 11,2 procent, också det nedjusterat, från tidigare 11,4 procent.

– Det är ett fortsatt allvarligt läge på arbetsmarknaden. Många blir arbetslösa, framför allt ungdomar och vi ser många som blir långtidsarbetslösa, säger Annika Sundén.

TT

Fakta. Så många är arbetslösa

Under förra veckan (vecka 33) skrev 9 833 nya personer in sig som arbetslösa på arbetsförmedlingarna.
Arbetslösheten uppgår nu till totalt 480 093 personer, motsvarande 9,2 procent av arbetskraften.

Av de nya arbetslösa var 3 318 ungdomar i åldern 18–24 år.
Totalt uppgår arbetslösheten i den åldersgruppen till 72 937 personer, vilket motsvarar 13,4 procent.
Källa: Arbetsförmedlingen

Misstänks för sexbrott mot barn – levde dubbelliv

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Den 66-årige mannen tros ha levt ett dubbelliv i flera år. Han ska ha hjälpt och stöttat utsatta familjer ekonomiskt, samtidigt som han misstänks ha utsatt barn för grova sexuella övergrepp. I förhör har barnen berättat att han lockat dem med olika saker.

66-åringen, som erkänner en del av anklagelserna, menar att han fått en skev bild av sexualitet sedan han själv blivit utsatt som barn.

I snart tre månader har den misstänkta 66-åringen från Rinkeby suttit häktad allt medan åklagare och poliser på Barnahus arbetat med utredningen som fortsätter att växa. Hittills har ett tiotal barn förhörts i ärendet. Totalt har sex målsäganden identifierats, varav det yngsta var 2 år vid brottstillfället 2017. De

brott den häktade mannen i nuläget misstänks för, bland annat grov våldtäkt mot barn och barnpornografibrott, ska ha skett mellan 2017 och 2020.

Inför nästa häktningsförhandling den 18 augusti kommer åklagare Sofia Gullbrandsson sannolikt att presentera nya brottsmisstankar, berättar hon.

– Det är de misstankar som har uppkommit genom det material vi har påträffat hemma hos honom samt genom ytterligare förhör med barn.

I de nuvarande misstankarna ingår den våldtäkt som 66-åringen av misstag erkände under den första häktningsförhandlingen, då 66-åringen och hans dåvarande advokat trodde att häktningsförhandlingen rörde våldtäkt av ett annat barn än den åklagaren begärde honom häktad för. 66-åringen har sedan dess bytt till advokat Monika Lilja, enligt henne sannolikt för att han hört att hon tidigare försvarat misstänkta för liknade brott.

– Han mår dåligt. Han skäms och känner sig väldigt ångerfull. Han skäms så hemskt att han har svårt att ha ögonkontakt. Han tycker

själv att han har betett sig förfärligt, säger Monika Lilja. Samtidigt känner han en lättnad, berättar hon.
– Han tycker att det är skönt att det har kommit fram så att han kan prata om det och få hjälp.
Parallellt pågår en genomgång av den barnpornografi som hittades i mannens lägenhet i samband med gripandet i början av juni. Trots att poliser från andra avdelningar kallats in för att förstärka utredningen har de än så länge endast hunnit analysera en liten del av materialet, som enligt åklagaren Sofia Gullbrandsson är väldigt omfattande.
Barnpornografin har hittats på många olika typer av lagringsmedium, alltifrån hårdiskar till videoband, vilket kan tyda på att han samlat materialet under lång tid. Redan nu har åklagaren och polis kunnat konstatera att mannen själv spelat in filmer som visar sexuella övergrepp på barn.
– Jag har fått information från granskarna att vi har hittat egeninspelat material. Och vi fokuserar på det material där det finns möjlighet att hitta

målsäganden. Det är väldigt lång preskriptionstid på den här typen av brott och det gör att vi har ett väldigt långt spann bakåt som vi vill granska eftersom vi självklart inte vill missa någon målsägande.
Advokat Anders Pethrus är målsägandebiträde för fem av de sex målsäganden som hittills finns i målet. De kommer från två olika familjer som bor i samma område som den misstänkte.
– Föräldrarna är chockade över det som hänt och har inte haft någon vetskap. Det kom helt oförhappandes detta.

Barnförhör är alltid svåra, enligt Anders Pethrus, men barnen har kunnat berätta om de misstänkta övergreppen.
– Alla dessa händelser har skett under det senaste halvåret. Men några månader är ju en evighet för ett barn, säger Anders Pethrus.
I förhör har barnen berättat att 66-åringen lockat dem med olika saker, enligt uppgift till DN.
Anders Pethrus vill inte gå in på vad som framkommit men säger att barnen varit rädda för att berätta:
– De har känt att de inte får berätta om övergreppen.

I samtliga fall är det polisen som tagit kontakt med familjerna och berättat att deras barn kan ha blivit utsatt. Men Anders Pethrus hoppas att familjer själva ska kontakta polisen om de misstänker något.
– Det påverkar självklart om det är fler gärningar, ju fler brottstillfällen, desto hårdare påföljd kan det bli.
Enligt Monika Lilja har gåvorna inte varit ett sätt för 66-åringen att locka barnen.
– De har fått saker men inte i samband med några övergrepp. Han har varit väldigt snäll och hjälpsam mot hela familjer. Han har också varit barnvakt. Han tycker väldigt mycket om barn, oavsett vad han har gjort nu så har han ju aldrig velat skada någon.
66-åringen har en skev bild av sexualitet, som blivit värre på senare år och som bottnar i att han själv ska ha blivit utsatt för sexuella övergrepp som barn, enligt Monika Lilja.
– Det är inte så att det är hans förklaring till detta men det är inte helt ovanligt att den som blivit utsatt för övergrepp som

liten får psykiska och sexuella problem som vuxen.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se

Dela

Skolornas ansvar att coronasäkra undervisningen

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

I morgon, onsdag, öppnar många av Stockholms skolor dörrarna för de elever som under våren haft distansundervisning. Men det är upp till rektorerna att coronasäkra skolorna och lärare befarar trängsel.

– Vissa är jätteoroade och jag har en kollega som vägrar komma till skolan på grund av rädsla. Det går inte att hålla distans, säger biologiläraren Johan Lissel.

Gymnasieskolorna som stängdes för att hindra smittspridning öppnas åter. Antalet covidfall tycks ha minskat under sommaren och många elever är förväntansfulla över att återgå till undervisning i skolans lokaler.

I fredags samlades lärarkåren på Bromma gymnasium. Flera möten hölls inför skolstarten i morgon, onsdag, och samtalen skiftade från längtan till oro, menar biologiläraren Johan Lissel.

– Det kommer att vara omöjligt att hålla distans. Klassrummen har ett ganska begränsat utrymme, så vissa elever och lärare är väldigt oroade, säger han.

Johan Lissel upplever att vårens distansundervisning varit delvis - givande men också utmanande. Han föredrar att vara på plats, men en av kollegorna vägrar komma tillbaka till gymnasiet på grund av rädsla, berättar han.

– Han är rädd för smittspridningen. Jag själv har

redan varit coronasjuk så jag oroar mig inte, säger Johan Lissel.
Bromma gymnasiums rektor Gunilla Blomqvist ser också att den största utmaningen är att hantera människors oro.
– De är oroade både för egen och anhörigas sjukdom. Om vi får hög sjukfrånvaro bland elever kan fler elever komma att behöva stöd och om vi får hög sjukfrånvaro bland personal uppstår också svårigheter att fortsätta bedriva undervisning av hög kvalitet.
För att förhindra smittspridningen i de ofta trånga lokalerna har vissa bland annat valt att möblera om – medan andra inte inför några särskilda ändringar. Det är upp till huvudmännen och de enskilda skolorna hur man väljer att coronasäkra skolorna.
På Bernadottegymnasiet har man vidtagit flera åtgärder.
– Vi har upprop under onsdag och torsdag – där eleverna tas emot klassvis i omgångar. Dekaler pryder korridorerna för att få elever att hålla avstånd. Vi har infört ett matschema och i matsalen finns avståndsmarkörer och plexiglas, säger skolans rektor Helena Timdahl Franke.

Stockholms skolborgarråd Isabel Smedberg-Palmqvist (L) beslutade i veckan att de kommunala gymnasieskolorna får kombinera utbildning i skolans lokaler med fjärr- och distansundervisning.
Främst berör det andra- och sista-årseleverna. Viktigt är förstaårseleverna får undervisning på plats i början, menar hon.
– Det är upp till varje skola att ta ansvar, men riktlinjen är att cirka tjugo procent av eleverna under-visas på distans. Detta framför allt för att avlasta kollektivtrafiken, - säger hon.

Beslutet baserades på den förändring av förordningen om utbildning på skolområdet som regeringen tillkännagav den 16 juli. I Stockholms stad finns sammanlagt 28 kommunala gymnasieskolor där 22 000 elever dagligen rör sig i kollektivtrafiken. 20 procents distansundervisning innebär cirka 3 500 färre elever som belastar lokaltrafiken varje dag.
Johan Lissel ser dock att vissa problem kvarstår – som skollunchen.

– Det är 1 000 elever som ska tillbaka och i matsalen finns det enbart plats för 700.
Bromma gymnasiets rektor säger att de har infört ett lunchschema men att trängsel kan uppstå ändå.
Rudbecksgymnasiet har satt upp tält för att förhindra detta.
Andra ändringar har införts i Huddinge och Botkyrka kommun där börjar eleverna skolorna vid olika tider under dagen.
Grundskolan, som har varit öppen som vanligt under våren, får även de tillbaka sina elever på onsdag.
– Vi har samma riktlinjer som i våras. Det finns inget som säger att klassrummen inte får vara fulla, men vi tänker på att sprida ut oss i lokalerna och på att resa i mindre grupper när vi ska på utflykter, säger Anna Bergman, rektor på Rödabergsskolan i Vasastan.
Skolverket menar att det är nödvändigt för eleverna att återvända till skolan då distansundervisning kan påverka betygen. Den senaste delredovisningen visar dock att betygen inte har ändrats nämnvärt i pandemin.
– Än så länge ser det inte ut som att skolorna drabbats hårt av

frånvaro eller sjunkande betyg. Men elevernas praktik har blivit påverkad, säger Emelie Högberg, Skolverkets undervisningsråd. Samtidigt ser Skolverket utmaningar med att varje enskild skola tar beslut om hur skolgången ska bedrivas i höst.
– Vi har fått in många synpunkter och frågor både från elever och lärare. Att vissa inte vill gå till jobbet blir en arbetsrättslig fråga, men det är viktigt att ta oron på allvar, säger hon.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

Fakta. Så gör gymnasierna vid skolstarten

Olika skolor har olika förutsättningar och gör lösningar som passar bäst beroende på hur många elever och lärare som finns i skolan, hur lokalerna ser ut med mera.
Här är några exempel:
Skolstart i respektive klassrum eller utomhus.
Upprop på olika tider eller dagar för olika årskurser eller klasser.
Inga vårdnadshavare i de skolstartceremonier som ordnas.

Skolstartsarrangemang eller liknande där elever och/eller vårdnadshavare brukar träffas i större grupper ställs in eller styrs om till digitala alternativ. Mottagande och aktiviteter utomhus, under skydd av partytält eller liknande.

Så förändrar coronan design och arkitektur

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Arbetsplats hemma? Öppen planlösning? Förtätade städer? Smittsäkrare äldreboenden? Fler balkonger?
Pandemin kommer att förändra hur vi lever och bor – även på

lång sikt. Det är arkitekter DN talat med överens om.

Den som scannat bostadsletarsajten Hemnet under sommaren har säkert sett tecknen på den pågående pandemin.

På en annons hade badrumstvålen bytts ut mot den mest exklusiva handspriten; på en annan fanns en tavla på Anders Tegnell i Andy Warhol-stil som uppmanar till att tvätta händerna – och på ytterligare en annan beskrevs löftet om att den lilla hallen i 27,5-kvadratmeter-ettan kan inrymma en arbetsplats.

Det är en tid när småskalig coronaanpassning blivit säljknep, men kommer pandemin även att få större följdverkningar för vår arkitektur och design? Det skulle i så fall inte vara den första sjukdomen som bidragit till omformning av den byggda miljön, berättar Mark Isitt, journalist och arkitekturkritiker. Den modernistiska arkitekturen förklaras inte sällan delvis ha påverkats av infektionssjukdomen tuberkulos. In svepte den rena, kliniska sanatorieestetiken, med vitputsade väggar och stora fönster för ljus- och luftinsläpp.

Innan dess sägs det att koleraepidemin bidrog till förändrade städer. Vallar revs och avloppen grävdes ned under jord när människor insåg att faran var större med det som lurade inne i staden än vad som möjligen kunde angripa utifrån.
– De flesta människor som nu jobbat hemifrån, som cyklat i stället för att åka spårvagn eller tunnelbana och avstått från att träffa nära och kära har nog tänkt på hur viktig den byggda miljön är för oss, säger Cristiana Caira, konstnärlig professor i vårdens arkitektur vid Chalmers och ansvarig för vårdarkitektur på Whites Göteborgskontor.
– Då blir det betydelsefullt hur och var man bor, vilken tillgång som finns till dagsljus, gröna miljöer och bra luft. Att barnen i skolan och de äldre på boenden är trygga. Jag förväntar mig att vi lär oss av det som hänt och rättar till problemen så att vi kan stå bättre rustade för framtiden.
Få saker i stadsbyggande har under 2000-talet varit lika omdiskuterade som *förtätningen,* det som i urbaniseringstider ofta sägs vara påtvingat. Men hur väl rimmar förtätning med en livsstil

där avstånd mellan människor måste utökas för att hålla dem vid liv?
Mark Isitt anar att ”förtätning”, ett modebegrepp inom stadsplaneringen det senaste decenniet, förlorat i slagkraft.
– För första gången någonsin är det nog många av oss som tycker att öppet och glest känns ganska lockande. Samtidigt är och förblir stadens attraktionskraft enorm, människor är magnetiska. Så utmaningen för framtidens städer blir att tillgodose båda dessa behov.

Bosatt i Köpenhamn slogs han under pandemins inledningsfas av hur centrum tömdes på såväl människor som bilar. När människor i ett första steg mot normalisering gick ut på promenader blev det än mer tydligt hur dagens moderna städer, så även cykelmeckat Köpenhamn, anpassats för motorfordonens bästa, säger han.
– I kontrast till de tomma gatorna framstod trottoarerna trådsmala. Människor kämpade för att hålla meteravstånd, samtidigt som bilvägarna gapade tomma. Det där

måste det bli ändring på, ytan måste fördelas jämnare.
Isitts förhoppning är att den arkitektoniska kvaliteten ska lyfta post corona.
– Om vi antar att resandet går ner, att vi inte längre kan komma till Siena och flanera på Piazza del Campo, då får vi väl se till att ha vårt eget Piazza del Campo här hemma. Skönheten, omsorgen om gator och torg och parker, kommer förhoppningsvis att få sig ett uppsving. Jag tror att corona kan innebära en stor möjlighet för arkitekter.

Förtätningsdebatten är även intensiv i Stockholm, där tillgången på obebyggd mark bedömts vara i princip noll. Enligt stadsarkitekten Torleif Falk driver både ekonomi och ekologisk omställning på utvecklingen mot en tätare stad, något som lär fortsätta:
– Dock bör vi organisera städerna med smittorisk i åtanke. Skapa rörelsemönster som tillåter viss distans, samlingsplatser och lokaler som tillåter viss distans, säger Torleif Falk.
Han målar upp tänkbara framtidsscenarier. På kort sikt är

det mest troliga att mycket av stadens liv återgår till normala mönster när ett vaccin tagits fram och distribuerats brett, säger han – men tillägger att ny teknik och nya livsmönster snabbar på den digitala utvecklingen.

Torleif Falk ser dock andra mer långtgående konsekvenser som möjliga utifall att den ekonomiska krisen förvärras och smittan tvingar oss till en längre period av distansering.

– En hypotes är att vissa verksamheter försvinner och städerna fylls av andra verksamheter än i dag, samtidigt som bostaden och utemiljöer där vi kan umgås socialt på ett smittsäkert vis blir viktigare. Skräckscenariot är att städer utvecklas negativt med tomma lokaler och ödsliga gator som följd, säger Torleif Falk.

Nyligen visade statistik över antalet sålda bostadsrätter att försäljningen ökat kraftigt i juli jämfört med samma månad i fjol. Hans Flink, försäljningschef på Svensk Mäklarstatistik, uppgav att mäklarna ser att spekulanter tittar på potentiella hem med nya ögon. Nu är målet att bostaden även ska fungera som arbetsplats.

En påskyndad trend mot distansarbete såg inredningsarkitekten Nadia Tolstoy tecken på redan innan det nya coronaviruset spreds över världen. Hon talade om ämnet på Stockholm furniture fair i Älvsjö i februari, och nämnde att digitaliseringen gjort det möjligt för fler att arbeta hemifrån.

– Men jag visste ju inte då att en pandemi skulle bryta ut fyra veckor senare, och allt skulle förändras så snabbt, säger Nadia Tolstoy, som arbetar vid Tengbom arkitektkontor.

Nadia Tolstoy tror att arbetsytan i hemmet är här för att stanna, samtidigt som balkonger, terrasser och trädgårdar blir än mer attraktiva attribut för en bostad.

– De som haft uteplats har varit kungarna de här månaderna. Det är en statussymbol som har förstärkts, säger Nadia Tolstoy, som även tror på en stärkt digitalisering i hemmet, möjligen med en hälsocentral:

– Vi har redan utrustning som kan mäta mycket av vår hälsa, som vågar och klockor. Men någon tillverkare kommer nog snart att

lansera en hälsostation till badrummet, där du exempelvis kan mäta blodtryck och vätskenivåer. Det är för krångligt att människor måste ta sig till vårdcentralen för det.

I ett New Yorker-reportage - nyligen nämnde flera inredningsarkitekter att de lagt märke till behovet av att kunna separera ytor i lägenheter. Det i en tid när såväl arbete som studier kan behöva skötas hemifrån – varje familjemedlem måste kunna stänga en dörr om sig.

Betyder detta att ett annat modebegrepp – *den öppna planlösningen* – snart måste dödförklaras? Nej, menar Nadia Tolstoy – värdet många sätter på att kunna samla familjen är för stort, och arkitektur tar trots allt lång tid att förändra.

– Mycket av det vi är vana vid kommer att finnas kvar, såsom den öppna planlösningen mellan kök och vardagsrum. Men om man som byggherre just nu funderar på att göra minitvåor eller ettor med öppen planlösning, då tror jag man lutar mer mot minitvåan.

Åtminstone fram till årsskiftet väntas svenskarna vara

rekommenderade till distansarbete. Samtidigt pågår snabba förändringar på de tomt ekande kontoren. DN rapporterade nyligen att fastighetsbolag märkt att företag vill slänga ut skrivborden och i stället anpassa kontoren för sociala möten.

Stadsarkitekten Torleif Falk tror att det här är en utveckling som kan fortsätta:

– När vi vänjer oss vid att jobba hemma i högre grad kan företagen se ett minskat behov av ytor på arbetsplatserna. Det kan minska efterfrågan på kontorsytor.

Undersökningar ger en splittrad bild av vad svenskarna egentligen tycker om sitt hemarbete: i en Sifoundersökning framkom att en tredjedel var mer nöjda med sin arbetssituation under coronakrisen, men att hälften upplever att arbetsplatsens lagkänsla försämrats, har SVT Nyheter rapporterat.

Nadia Tolstoy tror att våra krav på kontorsmiljön snabbt är på väg att förändras. Arbetsgivare måste anpassa sig till en framtid där människor i första hand använder kontoret för att vara sociala och arbeta i team, inte för att utföra

arbetsuppgifter som de egentligen kan göra varifrån som helst, säger hon.

– Det kommer inte att gå att tvinga tillbaka människor till kontoren, utan företag måste hitta sätt att locka tillbaka folk. Den givna vägen är att skapa härliga ytor.

Föregångare på området är de stora techbolagen som konkurrerar hårt om att locka de bästa ingenjörerna till sig, menar Nadia Tolstoy. De har insett att kontorsytan måste anpassas till de arbetsuppgifter som ska genomföras, att tekniken måste förbättras och den som söker fullständigt lugn måste kunna finna det.

Hon tror inte att någon vill återgå till grå, könlösa kontorslandskap som badar i lysrörsbelysning. Men det sociala mötet och behovet av kreativa möten kommer att finnas kvar.

I flera sektorer kommer dock distansarbete till stora delar att förbli omöjligt, däribland i den just nu så krisdrabbade turist- och besöksnäringen. Samtidigt är det där som den småskaliga designen just nu förändras i snabbast takt.

Flygbolag, restauranger och hotell verkar tävla i innovativa lösningar för att rädda det som räddas kan: avdelade flygplansstolar, bubblor över restaurangbord och coronaanpassade hotell.

– Hotell och restauranger har enorma problem framför sig: ingen vill åka hiss längre, ingen vill ta på några ytor. Det kommer att komma en massa touchless-lösningar för dörrar och hissar som gör att man kan swisha genom ett hotell utan att nudda en enda yta, säger Nadia Tolstoy, och tillägger:

– Och frukostmatsalarna måste ses över när intresset för buffén störtdykt. Hur fräsch känns den år 2020, om människor står och hostar i äggröran?

För covid-19 har världen ingen snabb medicinsk lösning. I ett sådant läge blir förändringar av livsstil och samhälle en alternativ väg att gå, både för att främja hälsan och för återhämtningen. Det säger vårdarkitekten Cristiana Caira, som hoppas att mänskligheten mitt i den globala tragedin kan göra viktiga lärdomar om de sårbarheter som finns i samhällsstrukturen,

däribland i den byggda vårdmiljön.
För Sverige, som redovisat nära 5 800 dödsfall, har diskussionen om sårbarhet centrerats kring - situationen på äldreboenden, där smittan spreds snabbt under våren.
– Vi har inte lyckats skydda våra äldre. Det beror på en rad faktorer, men inte heller lokalerna var rätt anpassade. Äldreboenden hade kunnat utformas för att ge större möjlighet att sektionera boende i mindre grupper, med fler in- och utgångar för personal och anhöriga och med utomhusmiljöer som möjliggör fler trygga besök, säger Cristiana Caira.
En stärkt trygghet för äldre bör även kombineras med en förbättrad miljö för de unga, menar Cristiana Caira. En bättre anpassad och mer flexibel skolmiljö hade på flera håll i världen kunnat förhindra nedstängningar som tvingat barn till karantän, och bort från skolan som för många kan vara den tryggaste platsen, säger hon.
– När skolor stängts har man inte tagit hänsyn till barnens rättigheter och individens behov.

Lokalerna borde utformas för att ge möjlighet till indelning i mindre grupper. Samtidigt kan utemiljön utformas för att aktivera barn med olika intressen, och även för att pedagogik kan bedrivas utomhus, säger Cristiana Caira.

I brist på snabba metoder för att återgå till en normal värld hoppas hon att arkitekturen, precis som andra delar av samhället, vågar titta på och åtgärda de sårbarheter som blivit uppenbara under coronakrisen.

– Jag förväntar mig även ett politiskt engagemang, och att man i nya projekt inte bara tänker kortsiktigt. Vi bygger för framtiden och de nya generationerna. Då har vi inte råd att göra fel.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Ett svenskt true crime. Inblickarna i mördarens psyke gör Englunds bok ovanligt skrämmande

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Peter Englund
”Söndagsvägen”

Natur & Kultur, 335 sidor
Om mord och hor länge ansågs vara den lägre formen av journalistik, verkar delar av den framväxande genren *true crime* etablera sig som något ganska elegant. Kanske är det för att mycket true crime inte handlar om döden i dag, i går eller i förrgår. När tiden har gått blir nyfikenheten lättare förlåten. Man kan alltid nämna Truman Capotes litterära 60-talsklassiker ”Med kallt blod” som en föregångare. Men i den senaste vågen är det inte litteraturen som har dominerat, utan tv-serier och

poddar, så som den oerhört välgjorda ”The jinx” (HBO, 2015) och den prisbelönta podden ”Serial” (2014).
Att just det nya, omhuldade mediet har varit tätt förbundet med true crime, är nog också en del av respekten för genren.
Mycket riktigt har Peter Englunds nya bok ”Söndagsvägen” snabbt blivit podd (finns tillgänglig från 21/8).
”Söndagsvägen” berättar om mordet på 18-åriga Kickan Granell år 1965. En sen julikväll tog sig en man in i hennes föräldrars radhus i Hökarängen, sövde henne med kloroform och våldtog henne. Hon dog av kloroformen.
Historikern Englund börjar med en rundmålning av tiden och platsen. Detta är nu landet som på kanske 50 år har tagit det oerhörda klivet från allmän fattigdom till generell framtidstro. De olika nybyggda områdena söder om Söder domineras av arkitektur som vill forma seklet och Sverige. Ibland blir det platser med dåligt rykte, ibland lokala längor av viss förfining: radhusen på Söndagsvägen tillhör de senare.

Det är lätt att tänka på Kickan Granell som en gestaltning av allt det som hade blivit bättre: hit, till det lilla radhuset, hade hon åkt från sin fästmans sommarstuga, för att se efter om hon fått antagningsbeskedet från den ansedda sekreterarutbildningen Bar-Lock. På nattygsbordet hade hon ett glas vatten för att svälja sitt p-piller med.
Men i denna nya värld finns också sådant som inte har upplösts i det senmodernistiska ljuset: som våldtäkter rotade i kvinnohat. Peter Englund gör ingen feministisk analys av mordet, men han påpekar att något i mördarens perspektiv påminner om vår tids incel-män. En kvinna måste straffas för alla kvinnors oförmåga att se och förlösa den ensamme mannen.
Det är dessa inblickar i mördarens psyke som gör Englunds historia ovanligt skrämmande. Med polisutredningen följde en sorts dagboksanteckningar som gärningsmannen gjort: våldsamma, hatiska, ömsom handfasta i planeringen av en möjlig våldtäkt med sadistisk underkastelse, ömsom en förvirrad medvetandeström.

Medan jag läser undrar jag varför jag aldrig förut hade hört talas om mordet på Kickan Granell. Det är ju en så fasansfull händelse, som borde hedras med allmän hågkomst. Påverkad av berättelsen, glömmer jag tillfälligt att den är allt annat än unik: så många kvinnor har våldtagits sedan Kickan Granell och så många har också mördats. Kanske kan faktiskt true crime-genren, när den är omsorgsfullt hanterad som hos Englund, bidra till att lyfta offren ur glömskan och återigen uppenbara det oerhörda i våldet.

Samtidigt är ”Söndagsvägen” spänningsläsning. Englund jobbar med fördröjning, låter det ta drygt halva boken innan man anar gärningsmannens identitet. Man märker att författaren njuter av att skapa minibiografier om polismännen, åklagare och advokat – också de blir koncentrerade Sverigehistorier. Peter Englund låter bitvis gammeldags kåserande i ordvändningar som ”sådana och liknande svagsintheter”, eller när han beskriver Enid Blyton som ”nästan hysteriskt produktiv”, eller sätter ett lite slött ”och så

vidare” efter en uppräkning av deckare i barnlitteraturen. Det är framför allt i stickspåren den där tonen dyker upp och den skär sig mot den betydligt mer sordinerat dokumentära rösten i brottsskildringen.
Med de fina porträtten av människorna och tiden kring första världskriget i sviten ”Stridens skönhet och sorg” i minne har jag nog rätt höga krav på Peter Englund som true crime-författare. Säkerligen var det biografiska materialet skralt, de levande källorna få.
”Söndagsvägen” blir trots allt en ganska grundläggande skildring av ett brott, om än med den skolade historikerns reflektioner och blick för detaljer. Ändå tror jag att det finns mer för Peter Englund att göra av den här genren; med än större fördjupning och petigare stilistisk konsekvens.

Malin Ullgren
malin.ullgren@dn.se

Jag har i alla fall gått i mål, det kunde ha blivit bättre, men det kunde också ha blivit sämre.

TISDAG 18 AUGUSTI 2020

Jan Guillou är ovanligt blygsam inför TT när han nu sätter punkt för sin romansvit om 1900-talet. Sista delen, ”Slutet på historien”, har recensionsdag den 2 september.

Ledare: Företagsjättar ska inte gynnas med skattepengar

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Vi gav Facebook 140 miljoner kronor, och allt vi fick var 56 anställda utan kollektivavtal. Det är knappast en kampanjslogan som Centerpartiets partiledare Annie Lööf lär trycka på någon t-shirt i brådrasket. Hon medverkade dock som näringsminister till beslutet att gynna det amerikanska storföretaget med svenska skattepengar till en serverhall i landet.

Inte heller lär ni se rödgröna regeringsföreträdare jaga väljare med budskapet: Rejäla energiskatter för vanliga hushåll, men gärna 97 procents rabatt för globala storföretag. Det är dock regeringens förda politik.

En välkänd politisk fälla är att utforma särskilda stöd eller

undantag från skatter för att locka storföretag att etablera sig i en stad eller ett land. Forskarna Richard Florida och Charlotta Mellander studerade för några år sedan om sådana åtgärder höjde inkomster och utbildningsnivå, gynnade regional tillväxt eller hade andra positiva effekter (Bloomberg 7/12 2012). De kunde inte hitta något sådant samband. Sedan flera år är det också välkänt att amerikanska digitala jättar som Facebook, Google och Amazon utvecklat en särskild förmåga att spela ut stater och delstater mot varandra för att maximera bidrag och skatteundantag.

Aftonbladet beskriver i reportage-serien ”Nätjättarna” (17/8) hur just dessa storföretag uppvaktats av svenska regeringsföreträdare och av skattefinansierade organisationer som Business Sweden, och lockats med bidrag och riktade skattesänkningar.

Av Facebooketableringen framgår att det inte skapas särskilt många jobb. Till de 56 jobben i Facebooks serverhall kan förvisso adderas uppdrag åt exempelvis Boston Consulting Group, som producerat luftiga prognoser om

27 000 nya jobb och rekommendationer som att Sverige bör: ”Vocalize the value proposition and the ambition to become a leader”. De skapade konsultjobben går förstås på andra miljonnotor. Dock från samma källa: skattepengar.
Det stora problemet är ändå den företagsstruktur som utvecklas av en politisk tävlan att med särskilda regler gynna stora och rika företag.
Detta har ofta oönskade konsekvenser. En studie vid Linköpings universitet för några år sedan visade exempelvis att gruvdrift var gynnat både sett till skattenivåer och bidrag, jämfört med återvinning av metall. Givet att både starka miljöskäl och önskvärdheten i fri konkurrens på lika villkor talar emot en sådan ordning, är anledningen förmodligen just att stora aktörer har lätt att förhandla sig till särskilda undantag.
När de stora gynnas går det också indirekt ut över företagandet generellt. Någon måste trots allt betala de ordinarie skattenivåerna. Amazons nya anläggning sätter fingret på ännu en sådan effekt. En skattemässig

gräddfil för de digitala storföretagens elintensiva serveranläggningar i regioner som Mälardalen är svårförenliga med områdets kända kapacitetsbrist. Antingen får bostadsbyggen eller klimatnödvändiga satsningar på elektrifierad infrastruktur stå tillbaka, men mer sannolikt är att nyetableringar av små och mellanstora tillverkningsföretag nekas. Ännu en indirekt konkurrensfördel för de största. Ett gott företagsklimat bygger på generella och överblickbara skatter och regler, lika för alla. Då är konkurrensen fri och nya etableringar blir ett välkommet tillskott som gynnar konsumenter och arbetstagare. Undantag kan krävas, men det är sällan motiverat att låta staten särskilt gynna de rikaste och mäktigaste. Internationella och väletablerade företag är stora nog att ta hand om sig själva.

DN 19/8 2020

Låt kommunerna anställa läkare

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Sällan har bristerna i äldreomsorgen varit i lika stort fokus som under coronapandemin.
Skyddsutrustning har saknats. Personal som testats positivt har ombetts att arbeta. Och många av de boende har inte ens fått individuella bedömningar av sina tillstånd.
Därmed har det blivit uppenbart att den medicinska kompetensen inom äldreomsorgen är låg, vilket gjort att idén om att slopa förbudet mot att kommunerna får anställa läkare väckts till liv.
Frågan har tidigare lyfts flera gånger. Exempelvis 2015, när Läkarförbundets fullmäktigemöte klubbade igenom att organisationen ska verka för att ändra i hälso- och sjukvårdslagen, så att kommunerna tillåts anställa läkare i äldreomsorgen. Några månader senare föreslog Göran

Stiernstedt, i dag ledamot i coronakommissionen, samma sak. Han var då nationell samordnare för effektivare resursutnyttjande inom hälso- och sjukvården, och motiverade förändringsförslaget med att ”det är en fullständigt ologisk regel när alltmer sjukvård bedrivs i samverkan mellan kommuner och landsting” (Dagens medicin 21/10 2015).

Nu är flera partier inne på en liknande linje, även om konkretionen i förslagen skiljer sig åt. Moderaterna och Centerpartiet anser att det medicinska innehållet i äldrevården måste stärkas. Socialdemokraterna att sjukvårdskompetensen behövs i kommunerna. Och Liberalerna vill att en chefsläkarfunktion ska inrättas inom vård och omsorg, vilket också yrkesföreningen Sjukhusläkarna driver.

De senare menar även att det blir mer effektivt för både sjukvården och patienten om det finns en medicinskt ansvarig läkare i den kommunala vården.

Enligt Karin Båtelson, ordförande för Sjukhusläkarna, ser de att ”äldre kommer in till akutsjukvården när man i stället

borde ha haft mer läkarmedverkan på plats. Då hade patienterna kanske inte behövt komma in, utan man hade kanske kunnat vårdas på lite högre nivå på boendet” (Läkartidningen 8/7).
En annan sak som förhoppningsvis kan förhindras med mer medicinsk expertis på äldreboendena är att palliativ vård, alltså vård i livet slutskede, sätts in för snabbt, vilket skedde ibland i början av pandemin.
Troligtvis blir det även enklare att ta steget att erbjuda syrgas inom äldreomsorgen, vilket görs i Norge, om det finns mer medicinsk kompetens nära till hands.
Därför bör rikspolitikerna omgående börja ta fram förslag för hur lagen kan ändras. Som Mellersta Skånes läkareförening skriver: Detta förbud är orimligt om man samtidigt vill verka för bättre sjukvård för de äldre.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se

Så lite utnyttjas de statliga coronastöden

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Många av de statliga stöd som ska hjälpa industrin genom pandemin utnyttjas dåligt, visar DN:s granskning. Bara en av anslagna 39 miljarder har delats ut i det omställningsstöd som många välkomnade i våras.

– Det stöd som våra medlemmar tycker är viktigast är ett misslyckande, en katastrof, säger Företagarnas vd Günther Mårder.

Regeringen och samarbetspartierna har lanserat ett massivt stöd till det svenska näringslivet sedan i våras. Det handlar om 250 miljarder i nya lånegarantier, 335 miljarder i krediter för att öka företagens likviditet och cirka 210 miljarder i olika direkta stöd.
Men DN:s granskning visar att många av stöden är

underutnyttjade jämfört med prognoserna. Det blir extra tydligt i fallet omställningsstödet, som tillhör det tyngsta artilleriet i regeringens coronastrategi.
Det ska gå till företag som förlorat minst 30 procent av sin omsättning under mars och april, jämfört med motsvarande period i fjol. Det skulle kosta 39 miljarder och omfatta 180 000 företag.
Verkligheten är en annan, tolv dagar innan ansökningstiden går ut:
– Vi har fattat beslut i 13 000 fall om sammanlagt ungefär en miljard kronor, säger Eva Bodén, verksamhetsutvecklare på Skatteverket.
Kravet på ett omställningsstöd drevs hårt av Företagarna, som organiserar små och medelstora företag.
– Det här var den viktigaste framgången för oss, men utfallet är ett misslyckande, en katastrof. Det är fel tidsperiod man jämför med, den riktiga smällen för företagarna kom senare, och reglerna för vad som är en ”fast kostnad” har lett till en massa krångel. Vi vill att perioden förlängs och att man förenklar

systemet, säger vd Günther Mårder.
Mårder tycker att regeringen har haft ”en hög ambitionsnivå”, men att utformningen av stöden har gett en ”tröskeleffekt” hos många företagare:
– Skapar man nya stöd kräver det inläsning och extra arbete, våra medlemmar är inte vana vid bidrag. Det är bättre att utforma nya lättnader och stimulanser i befintliga system. Sänkningen av arbetsgivaravgifter är ett bra exempel, det kräver bara att man gör en bock i nästa deklaration.

DN:s granskning (se faktaruta) visar att det finns väldigt goda marginaler i snart sagt alla stödformer till näringslivet.
Ett exempel är korttidsarbetet, vars kostnad har spåtts bli 95 miljarder för 2020. Hittills har Tillväxtverket delat ut 27,5 miljarder och söktrycket har minskat. men stödet omfattar trots allt 573 000 svenskar.
Ett annat exempel är den så kallade Företagsakuten, där staten garanterar 70 procent av nya lån som bankerna ger ”livskraftiga företag” som drabbats av coronapandemin. Resten av

risken står utlånaren för.
Riksgälden har hittills reserverat 39 miljarder, men har ett tak på hela 100 miljarder.
Men efter drygt fyra månader har man bara gjort garantiåtaganden för 1,4 miljarder. Det betyder i sin tur att bankerna lånat ut knappt 2,1 miljarder till främst små och medelstora företag. Tiden för teckning har nu förlängts till den 30 september.
– Många företag har hittills prioriterat direkta stöd och att minska kostnaderna i stället för att ta på sig mer lån. Vi väntar oss högre efterfrågan när de kan förutse framtiden bättre, säger Malin Hasselblad Wennström, kommunikatör på Riksgälden.
Det låga trycket på Företagsakuten förvånar inte Jonas Frycklund, biträdande chefekonom på Svenskt näringsliv:
– Där har vi haft mycket klagomål på upplägget, det borde vara högre garantier från staten för att bankerna ska våga låna ut. Men nu har det gått så lång tid, så det är inte mycket att göra åt.
Han delar kritiken mot omställningsstödet och vill att det

ska fortsätta, men tolkar ändå DN:s siffror på ett positivt sätt.
– Bilden av det svenska näringslivet är splittrad, det finns branscher som fortfarande har det väldigt tufft. Men att det blivit billigare än tänkt är ändå ett tecken på att läget inte blev så allvarligt som i de värsta skräckscenarierna i våras.
Ni ger regeringen bra betyg?
– Vi har haft mycket synpunkter under resans gång, men grundstrategin har ändå varit riktig, att ge stora stöd snabbt, det ger förtroende för ekonomin.
Vill ni ha några nya paket?
– Nej, nu gäller det att se bortom stöd, att få i gång ekonomin, men det kommer förstås att kräva statliga insatser, säger Jonas Frycklund.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se
Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Fakta. De andra stöden utnyttjas också dåligt

Hyreshjälpen inte i gång på allvar

Bland de stöd som kommit i gång senast är att staten kan bidra med 50 procent av den hyresrabatt som en hyresvärd har gått med på. Stödet gäller för hyresperioden april–juni och beräknades kosta 5 miljarder kronor. Fram till den 10 augusti hade länsstyrelsen i Västra Götaland, som samordnar, fått in 21 000 ansökningar om sammanlagt 1,1 miljard. Då hade dock bara 940 ansökningar godkänts till en sammanlagd kostnad på 42,5 miljoner kronor. Ansökningstiden går ut vid månadsskiftet.

Stort utrymme för mer exporthjälp

Exportkreditnämnden (EKN) och Svensk exportkredit hjälper svenska företag att göra exportaffärer genom lånegarantier respektive lån. Myndigheterna fick sina garanti- och låneramar höjda i våras. Båda har märkt ett tydligt ökat ansökningstryck, men det finns utrymme för mycket mer.

Flygstödet har inte lyft

Den kraschade flygbranschen kan söka en statlig lånegaranti på 90 procent, totalt maximalt 5 miljarder. SAS är fortfarande ensamt om att ha fått en garanti, på 1,5 miljarder. Konkurrenten

Norwegian fick dock nej av Riksgälden, som ansåg att bolaget inte karade av mer skuldsättning.
35 000 företag har fått anstånd med skatten
Anstånden med arbetsgivaravgifter, de anställdas preliminära skatt och moms innebär att inbetalningarna skjuts upp ett år och ska stärka företagens likviditet. Regeringen räknade med att företag skulle begära anstånd på 322 miljarder kronor. Så mycket kommer det inte att bli. Hittills har Skatteverket beslutat om anstånd för närmare 41 miljarder.
”Pengarna räcker om det inte blir en andravåg”
Statliga Almi, som ger lån och råd till både nystartade och etablerade företag, fick 3 miljarder extra i våras för att med bland annat brygglån hjälpa ”bärkraftiga små och medelstora företag” att klara sig igenom pandemin. Till i dag har man fått drygt 3 100 ansökningar, ungefär var fjärde har fått nej.
Totalt har Almi 4 miljarder att låna ut i år, nu har cirka 70 procent

använts, men man klarar sig om ansökningstempot inte ökar.
Källa: Skatteverket, Tillväxtverket, SEK, EKN, länsstyrelsen i Västra Götaland, Almi, regeringen, Riksgälden

Carl Johan von Seth: Både tur och oflyt att jättestöden fryser inne

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Svenska företag lämnar krisstöd för tiotals miljarder kronor orörda. Är det bra eller dåliga nyheter? Både och.

analys

Det var ett riktigt finanspolitiskt fyrverkeri som finansminister

Magdalena Andersson sköt upp under pandemins första krismånader. I en handfull extraordinära budgetar från mitten av mars till juni lanserades företagsstöd vars omfattning knappast har något motstycke i historien.

Beräknad kostnad: Totalt uppåt 200 miljarder kronor, plus ännu större belopp för olika garantier och krediter. Pang!

När det mesta av stöden nu har hunnit bli verklighet verkar det som att paketet ändå inte smäller riktigt så högt.

Enligt finansdepartementets kalkyl i maj skulle den största pjäsen – systemet med korttidsarbete – kosta 95 miljarder kronor i år. Nu räknar statliga Konjunkturinstitutet med ungefär halva den summan.

Upplägget som kallas omställningsstöd fick i sin tur en prislapp på 39 miljarder. Den åtgärden ser ut att bli en blindgångare. Även här har Konjunkturinstitutet skrivit ned kostnaden ordentligt. Summan kan bli en bråkdel av den förväntade.

Sammantaget är det tiotals miljarder i stöd som uteblir. Är det bra eller dåliga nyheter? Delvis är det en återspegling av goda nyheter. Den ekonomiska krisen har hittills inte blivit riktigt så djup som de flesta bedömare befarade i slutet av våren. Många företag hade en näradödenupplevelse i april, men har sedan stegvis återfått tron på framtiden. Farhågorna om tusentals konkurser under sommaren har lyckligtvis inte besannats, och bnp-prognoserna har justerats upp.

Delvis är det oväntat låga uttaget säkert en följd av byråkratiskt krångel och osäkerhet. Det gäller särskilt hyresstödet och omställningsstödet, som har visat sig knepiga. För att ett bolag ska kvalificera sig för omställningsstöd krävs bland annat att det visar ett omsättningstapp på 30 procent under mars och april. Men viruschocken blev inte kännbar förrän sent i mars. Och den värsta nedgången fortsatte i maj. Det kravet blev nog inte helt lyckat. För att få hyresstöd krävs samtidigt en samarbetsvillig

hyresvärd. Alla har inte haft det, och kanske leder det till att företag nu går under i onödan. Andra länder har haft liknande problem. Danmarks bidrag för fasta kostnader – den största delen av deras krispaket – fick en kostnadsram på 65 miljarder danska kronor. I slutet av juli hade bara tre av dem betalats ut. Det visar hur svårt det har varit att parera vårens abrupta stopp i ekonomin.

Höstens fortsättning, då politiken måste bana väg för en uthållig återhämtning, blir aningen enklare. Men minst lika viktig.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

Magdalena Andersson försvarar missbedömningen av stöden

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Finansdepartementet arbetade under tryck och tog snabbt fram unika åtgärder – det är finansminister Magdalena Anderssons (S) förklaring till varför så många av stöden har använts i så liten omfattning.

Som DN kan visa har flera av de tunga stöden till näringslivet under coronapandemin inte alls utnyttjats i den omfattning som regeringen trodde sent i våras. Av beräknade 95 miljarder i stöd till korttidspermitteringar har hittills endast 27,5 miljarder utnyttjats. Det så kallade omställningsstödet beräknade finansdepartementet skulle kosta 39 miljarder – hittills har endast en miljard utnyttjats. Och av de 5 miljarder kronor som reserverats för hyresstöd, har ansökningar om endast 1,1 miljard kommit in till

länsstyrelsen i Västra Götaland som samordnar stödet.
Men finansministern försvarar beräkningarna som gjordes i våras.
– Det var extremt. Det var en unik situation. Vi jobbar med stöd som vi aldrig tidigare har jobbat med. Hade vi prognostiserat eller gissat rätt på hur alla stöd skulle komma att användas – ja, det hade varit väldigt förvånande, säger hon.
Samtidigt tillägger ministern att det är för tidigt att utvärdera stöden. Hon påpekar också att när regeringen först kom med förslaget om korttidspermitteringar trodde hon att det skulle kosta två miljarder kronor.
– Jag kan konstatera att korttidspermitteringen underskattade vi kostnaderna för. Uppskov med skatt ligger långt över vad de låg under finanskrisen. Omställningsstödet återstår att se i vilken utsträckning det kommer att utnyttjas – hur stor del av de avsatta resurserna kommer att komma till användning, säger hon.
Men ni räknade med 95 miljarder kronor för

korttidspermitteringarna så sent som i juni. Nu är de endast 27,5 miljarder kronor. Det är väl inte troligt att vi kommer upp i 95?
– Det återstår att se. Men vi gjorde prognosen på 95 miljarder utifrån ansökningar som hade kommit in till Tillväxtverket. Och nu tycks det som att företagen inte använder korttidspermittering lika mycket som man hade ansökt om. Det kan i så fall tyda på att det går lite bättre för företagen än vad de trodde när det lämnade in ansökan i maj.

Men kan du säga vad du tycker har fungerat bäst och vad som har fungerat mindre bra?
– Jag är inte beredd att göra den utvärderingen än. Ta omställningsstödet – där har inte ens ansökningstiden gått ut. Det blir spännande att se hur många företag som kommer att ansöka om det.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se
Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Svenska gängexperter hårt ansatta i rätten

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Hur vet ni att de åtalade verkligen är gängmedlemmar? Vilar alla påståenden på hemliga uppgifter? Hur känns det att vara polis när man har så många mord som inte leder till åtal?

Advokaternas kritiska frågor haglade när två svenska gängexperter under tisdagen hördes i mordrättegången i Danmark.

Glostrup.

Det ligger mycket i vågskålen för de fem svenska medborgare som står åtalade för att ha skjutit ihjäl två påstådda fiender utanför Köpenhamn förra sommaren. Lyckas åklagare Rasmus Kim Pedersen övertyga Glostrups tingsrätt om att de fem tillhör den så kallade ”Dödspatrullen” från Rinkeby riskerar männen dubblerade straff.

För att styrka sitt påstående hade åklagaren under tisdagen kallat två vittnen från Stockholmspolisen: kommissarie Gunnar Appelgren och polisinspektör Mats Lindström. Appelgren gav den övergripande bilden av det allvarliga läge som den svenska huvudstaden har hamnat i: 50 kriminella gäng, tio pågående konflikter och två långvariga våldsspiraler, varav konflikten mellan Rinkebygängen utgör den ena.

Lindström redogjorde i sin tur för detaljer ur de polisiära registren: uppgifter från telefonavlyssningar, sparade Instagrambilder med inlindade budskap och anteckningar från trafikkontroller.

– De känner varandra sedan länge, de sitter i samma bilar, de går omkring med skyddsvästar och umgås inte med personer på den andra sidan, sa Mats Lindström bland annat som svar på vad som knyter samman de åtalade.

Men betyder det verkligen att männen, som är mellan 18 och 25 år, utgör en kriminell organisation? invände flera av försvarsadvokaterna. Och vad är

det egentligen som säger att det är ”Dödspatrullen” och deras fiender ”Shottaz” som ligger bakom de många tidigare morden i Rinkeby, när sex mord och flera mordförsök förblivit ouppklarade? Just Stockholmpolisens dåliga uppklaringssiffror spelade försvararna i händerna i deras försök att underminera åklagare Rasmus Kim Pedersens försök att beskriva dubbelmordet som en förlängning av konflikten i gängkriget i Rinkeby, som pågått sedan 2015.

– Sådan här bevisning är alltid ganska svår och bygger på att man måste ge en så bred bild som möjligt. Men i slutändan är det förstås rätten som får avgöra om jag lyckats eller inte, sa åklagaren till DN.

Tidigare under dagen hade åklagaren förhört en kvinna i 25-årsåldern som var syster till en av de mördade männen från Rinkeby. Kvinnan hade anat oråd inför att brodern och två vänner skulle bege sig till Danmark för att träffa en person och hållit mobilkontakt med honom nästan in i det sista. Någon timme efter sista kontakten fick hon veta att brodern och en av vännerna dödats.

– Han drogs in i det här ofrivilligt. Det har varit en lång konflikt där vi kommer ifrån, Rinkeby, och det hade varit mycket mord i hans närhet, sa systern och menade att brodern dödats för att han tvingats ta ställning till våldshandlingar som han inte kunnat påverka.
Rättegången mot de fem svenskarna fortsätter under onsdagen och väntas pågå till i början av nästa vecka. Dom väntas den 31 augusti.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

DN/Ipsos: Högerväljare kritiska till public service

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

De som röstar på M, KD och SD är betydligt mer kritiska till SVT och SR än andra väljare. Det visar en mätning från DN/Ipsos. Men det råder bred enighet om att politikernas inflytande över dessa medier ska begränsas.

Inom flera partier har det förts kritiska diskussioner om public service-medierna på senare år. Moderaterna vill skärpa kraven på opartiskhet. Sverigedemokraterna ville tidigare i år kalla cheferna för Sveriges Television och Sveriges Radio till riksdagen och ställa dem till svars för vad som ansågs vara partisk rapportering.
Den här linjen har stöd bland dessa partiers väljare, visar en mätning från DN/Ipsos. På frågan om SVT och SR lever upp till kraven på opartiskhet i sin rapportering om frågor som invandring, klimat och jämställdhet skiljer de som röstat på M, SD och KD ut sig från övriga.
SD-väljarna sticker ut klart mest. Bland dem anser en försvinnande liten del, några få procent, att SVT:s rapportering om invandring är i huvudsak opartisk. För KD är motsvarande andel ungefär 1 av 4 och för M-väljarna 1 av 5. Synen på SR är likartad.
Skillnaden mot vänstersidan är påfallande, men även Centerns väljare avviker klart från dem som röstat på högeroppositionen. Hälften av C-väljarna anser att rapporteringen om invandring i

SVT är opartisk. För de som röstat på Socialdemokraterna, Vänsterpartiet eller Miljöpartiet handlar det om runt 6 av 10.
Liberalernas väljare intar en mellanställning: cirka 4 av 10 anser att SVT rapporterar opartiskt.
DN/Ipsos mätning visar också att en majoritet av väljarna (runt hälften) anser att SVT och SR behandlar alla partier ungefär lika.
Bland dem som inte tycker så finns en klar uppfattning om att det är partierna till vänster som gynnas. Runt 6 av 10 anser att S behandlas fördelaktigt.
Motsvarande andel är runt 5 av 10 för V och MP. Denna uppfattning är klart mest utbredd bland dem som röstade på M, KD eller SD i senaste valet.
En klar majoritet av alla partiers väljare svarar i undersökningen att politikernas inflytande över SVT och SR bör minska, eller åtminstone inte öka.
DN/Ipsos mätning genomfördes i mars men har inte rapporterats tidigare.
Nicklas Källebring är opinionsanalytiker på Ipsos:

– Även om någon enstaka siffra kan ha påverkats av debatten sedan dess så är det troligt att undersökningen ger en god bild av de opinionsskillnader som finns.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Dela

Public services oberoende får inte skydd i grundlagen

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Public service får inget grundlagsskydd för sitt oberoende – de politiska förhandlingarna har slutat i oenighet. Justitieminister

Morgan Johansson (S) är mycket kritisk till att Moderaterna säger nej.
– Vi ser i andra länder hur public service blir statstelevision som pumpar ut regeringssidans propaganda, säger han.
Det polska presidentvalet i somras blev enligt många ett varnande exempel på hur demokratin urholkas när statliga medier blir propagandamaskiner för regeringssidan. Utvecklingen i Ungern har varit likartad.
Mot den bakgrunden har en parlamentarisk kommitté med samtliga riksdagspartier diskuterat om de svenska public service-bolagen Sveriges Television och Sveriges Radio behöver ett starkare skydd mot politisk styrning. Frågan på bordet har varit om bolagens oberoende skulle skrivas in i grundlagen. När kommittén på tisdagen lämnade sitt färdiga betänkande till regeringen stod det klart att förhandlingarna slutat i oenighet. Därmed faller idén om ett grundlagsskydd.
Förutom Socialdemokraterna står även Miljöpartiet, Liberalerna, Centern och Vänsterpartiet bakom

att grundlagsskydda public service. Men det räcker inte, enligt justitieminister Morgan Johansson (S).

– Man har inte nått den breda majoritet som man ska ha för att göra en grundlagsändring. Egentligen handlar det om att Moderaterna inte har velat vara med på en uppgörelse. Det är det stora oppositionspartiet som vi brukar göra upp med när det gäller grundlagsfrågor.

Morgan Johansson är mycket kritisk till att Moderaterna har sagt nej.

– Det är allvarligt. Vi får hoppas att Moderaterna vid ett eventuellt regeringsskifte håller fast vid public services oberoende. Men när jag ser hur högern gjort i andra länder vet jag inte om man kan lita på det.

Justitieministern nämner Polen och Ungern, men också Danmark.

– Där hade vi för några år sedan en högerledd regering som efter påtryckningar från Dansk Folkeparti skar ner public service väldigt kraftigt.

Riksdagsledamoten Marta Obminska har representerat Moderaterna i kommittén. Hon

avfärdar tanken att M skulle ha några planer på att urholka public services oberoende.
– Vi är för public service och en stark pressfrihet men vi anser att det redan finns en stark tradition genom tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Vi är noga med det publicistiska oberoendet men vi vill ha ett smalare och vassare public service. Då vill vi inte exakt grundlagsfästa hur det ska se ut, säger Marta Obminska.
Poängen med ett grundlagsskydd skulle enligt Morgan Johansson vara att det blir mycket trögare att förändra systemet. En grundlagsändring kräver två beslut i riksdagen med ett val däremellan. Dessutom är alltså praxis att ändringarna ska ha brett stöd i riksdagen.
Men enligt Marta Obminska (M) skulle skrivningar om public service i grundlagen kunna utnyttjas av odemokratiska krafter.
– En definition som kan se ut som att den skyddar skulle kunna vara det som stjälper public service och gör att en regim kan missbruka public service genom att definiera saklighet och oberoende på ett

sätt som vi tycker är odemokratiskt, säger hon.
Moderaternas idé om ett smalare men vassare public service, som inte ägnar sig åt bred underhållning på samma sätt som i dag, står i skarp kontrast till Socialdemokraternas synsätt.
– Om man vill försvaga public service är ett sätt att smalna av utbudet så att färre och färre tittar eller lyssnar. Vi har ett brett public service som sträcker sig hela vägen från sport och Melodifestivalen till granskande journalistik. Den där bredden är enormt viktig, säger Morgan Johansson.
Det är ändå stora skillnader mellan Sverige och Polen eller Ungern. Kan du peka på konkreta tecken på att Sverige skulle vara på väg i samma riktning som dem?
– Den polska situationen uppstod inte från en dag till en annan, det var ett successivt undergrävande av oberoendet. Det finns olika metoder man kan ta till. En är att strypa pengarna. Man kan också påverka tillsättning av chefer, det har vi sett på många håll i Europa, säger Morgan Johansson.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Fakta. Tre olika mediebolag

Public servicebolagen är tre: Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion. Verksamheten regleras bland annat i sändningstillstånden där det slås fast att innehållet ska kännetecknas av opartiskhet och saklighet. I radio- och tv-lagen sägs det också att programmen ska präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer.
Även grundlagarna om yttrande- och tryckfrihet styr public services verksamhet liksom övriga medieföretag.
Grundlagar tar längre tid att ändra än andra lagar. En ändring kräver två likadana beslut med ett riksdagsval emellan. DN

”Utpekandet av Olof Palmes mördare var inget brott”

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Det blir ingen förundersökning om förtal av avliden med anledning av att Palme-utredaren Krister Petersson pekade ut Skandiamannen som den person som legat bakom mordet på Sveriges statsminister Olof Palme 1986. Det beslutade överåklagare Anders Jakobsson på tisdags-förmiddagen.

Efter att Palmeutredaren Krister Petersson i en tv-sänd presskonferens den 10 juni pekat ut Stig Engström, kallad Skandiamannen, som skyldig till mordet på statsminister Olof Palme anmäldes Petersson till flera myndigheter för förtal av avliden.

I en anmälan till Riksåklagaren skriver tre privatpersoner att

Petersson förtalat avliden när han pekade ut Stig Engström som skyldig, samt att Palmegruppen åsidosatt andra, bättre, spår.
I anmälan vänder sig de tre mot att Petersson pekat ut Engström på indicier och inte på faktiska bevis. Han ska enligt anmälarna också ha underlåtit att utesluta alternativa spår och ha avslutat utredningen i förtid, och valt att förtala en avliden, enbart på grund av att han lovat komma till ett avslut i ett tv-program tidigare i år.
Men det blir ingen förundersökning om brott. Det säger överåklagare Anders Jakobsson på Särskilda åklagarkammaren, som tagit del av nio förtalsanmälningar från olika personer. Beslutet om att inte inleda någon förundersökning mot Krister Petersson tog han på tisdagsförmiddagen:
– Min bedömning är att Krister Petersson visserligen pekat ut en person på ett sätt som kan vara förtal enligt brottsbalken, men sedan är frågan om det var försvarligt att lämna ut namnet. Och det anser jag. Mordet på Olof Palme och den utredning som

sedan har genomförts har varit föremål för ett betydande allmänintresse, och i massmedierna och av så kallade privatspanare har den så kallade Skandiamannen vid flera tillfällen pekats ut som mördaren. Då menar jag att med hänsyn till dessa omständigheter har det varit försvarligt av Krister Petersson att i sitt beslut namnge den personen, säger överåklagare Anders Jakobsson.
Enligt Anders Jakobsson har Krister Petersson också visat att han haft skälig grund för sitt påstående om vem som begått mordet på Olof Palme.
– Mannen har nämnts vid namn många gånger och det har varit försvarligt att namnge honom. Det är alltså inget brott.
Riksåklagaren, RÅ, nåddes av anmälningarna under slutet av juni och början av juli men valde då att skicka dem vidare till Justitiekanslern, JK. Detta sedan RÅ ansett att ärendena kunde ses som ett tryck- och yttrandefrihetsbrott.
Men JK skickade tillbaka samtliga anmälningar med i det närmaste vändande post:

– Uttalandet från Krister Petersson gjordes i hans roll som myndighet. Och om man uttalar sig i egenskap av myndighet och i tjänsten, som en åklagare som håller en presskonferens typiskt gör, då är det myndigheten och inte den enskilde som gör uttalandet. Och då är det inte yttrandefrihetsgrundlagen som är tillämplig, säger Klas Granlund som handlagt ärendet på JK.
Klas Granlund konstaterar att det skulle vara möjligt för Justitiekanslern att inleda en utredning om man ansett att Petersson begått tjänstefel men att JK i slutändan inte ansåg att det fanns någon anledning att göra det:
– Och vi ska inte ersätta den vanliga brottsbeivrande verksamhet som polis och åklagare driver.
Nu blir det alltså ingen förundersökning. I sitt skriftliga beslut skriver Anders Jakobsson: ”Med hänsyn till nu nämnda omständigheter anser jag att det varit försvarligt av Krister Petersson att i sitt beslut namnge den person som kan misstänkas för att ha förövat mordet på Olof Palme. Krister Petersson har med

stöd av det synnerligen omfattande utredningsmaterialet som i valda delar presenterades vid presskonferensen också visat att han haft skälig grund för sitt påstående om vem som begått mordet på Olof Palme. Förundersökning ska därför inte inledas.”

Tisdagens beslut kan överklagas. Detta måste göras inom två år från den 10 juni.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Dela

”Frågan om munskydd är inte död”

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Sverige är ett av få länder som inte har någon rekommendation om munskydd.

Nu säger Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson att frågan om specifika rekommendationer utreds till den 1 september.

– Munskyddsfrågan är inte alls död, utan det arbetas med den för högtryck, säger han.

Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson sa på tisdagens pressträff att han inte tror att en generell rekommendation att använda munskydd skulle öka säkerheten vad gäller smittspridning.

– Det är inte så att Folkhälsomyndigheten tror att munskydd inte är en effektiv åtgärd mot smittspridning. Det rekommenderas i vården. Problemet är att munskydd för befolkningen är en svårare fråga. I Spanien och Frankrike har man exempelvis munskyddstvång, ändå ökar smittan. Är det så att munskydd missköts? Att det trycker undan andra åtgärder som distansering? Ja. Det är angeläget att hitta användningsområden för munskydd.

Johan Carlson menar dock att munskydd kan vara lämpligt vid vissa tillfällen och att frågan behöver utredas ihop med regionerna.

– Det kan finnas lägen i vissa områden vid vissa tider på dagen där vi föreslår, rekommenderar eller till och med kräver att

munskydd används. Munskydd bör införas när man ser att andra åtgärder inte kan vidtas. Jag tänker på besök av patienter på vårdinrättningar, optiker, tandvård och så vidare. Men också på trängsel som inte kan undvikas. Det måste vara tydligt hur länge de ska användas och när de ska slängas.

– Man måste vara tydlig, att vid den här peaken kan man använda munskydd. Vi är inte där i nuläget.

Folkhälsomyndigheten ska den 1 september presentera olika åtgärder för regeringen för att minska smittspridningen i höst.

– Det är bland annat intensifierad smittspårning och övervakning av utbrott, samt frågan om munskydd, säger Carlson.

Diskussionen om munskydd har pågått länge, varför kommer det här beskedet nu?

– Tajmningen är att vi har haft en god utveckling på smittspridningen. Nu måste vi förbereda oss inför hösten och ett läge där vi kanske behöver lägga till olika åtgärder. Vi är inte alls säkra på att munskydden i någon stor utsträckning kommer ge en

positiv effekt, men allt måste finnas i verktygslådan inför hösten.

Fredrik Samuelson
fredrik.samuelson@dn.se
Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Centern kräver statligt stöd till nöjesparker

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Centerpartiet vill se storsatsningar på företagen i höstens budget. C kräver att omställningsstödet till företag förlängs och att bland annat nöjesparker får en större del av de statliga stödpengarna.

– Nu gäller det att se till att företagen klarar sig, säger

vikarierande C-ledaren Anders W Jonsson.

Inför höstens budgetförhandlingar lägger regeringens samarbetspartier nu fram en rad krav och konkreta förslag som ska ligga till grund för överläggningarna med finansminister Magdalena Andersson (S). I coronakrisens spår väntas en expansiv budget med åtskilliga förslag som inte behöver finansieras på sedvanligt sätt. Samtliga partier är beredda att låna pengar för att mildra effekterna av den ekonomiska nedgången.

Centern är tydligt med att partiet vill se större satsningar på företagen för att de ska klara prövningarna efter coronakrisen.

– Krisen är långt ifrån över. Nu gäller det att se till att företagen klarar sig, säger Anders W Jonsson.

C vill bland annat förlänga ansökningstiden för omställningsstödet till företag bortom den 31 augusti som nu är sista dag att ansöka om pengarna. Hittills har betydligt färre företag än förväntat ansökt om omställningsstöd och C

misstänker att alla inte har hunnit med.
C vill även förlänga och förändra omställningsstödet så att de värst drabbade branscherna får en chans att få ersättning för förlorade intäkter även under perioden maj–juli. C föreslår att det ska gälla för företag som har tappat särskilt mycket i omsättning under de här månaderna.
– Några branscher har varit särskilt hårt drabbade, inte minst nöjesparkerna, säger Anders W Jonsson.

C kräver även att nya åtgärder sätts in för att ge stöd åt egenföretagare med enskilda firmor. I dag omfattas inte de av alla stödåtgärder som regeringen beslutat om.
– Det finns en enighet i riksdagen om att göra något åt detta så det ska verkställas i de budgetförhandlingar som pågår. Vi vill inte binda oss för någon särskild modell, det viktiga är att göra något så att företagarna får pengar snabbt, säger Anders W Jonsson.
Även Liberalerna kräver stödåtgärder för enskilda firmor i

den kommande budgeten. L och C är också överens om att skatten bör sänkas för dem med lägre inkomster. Liberalerna har sammanlagt presenterat krav på skattesänkningar för 30 miljarder kronor i budgeten, samt 10 miljarder på andra reformer.
– Vi har samlat i ladorna under många år och det är de resurserna som vi nu vill använda, säger L-ledaren Nyamko Sabuni.
Hon tror inte att L kommer att framstå som förlorare om partiet inte får igenom sina krav.
– Det skulle vara konstigt om vi inte passade på att visa helheten av vad vi önskar för landet och vad Liberalerna står för, säger Sabuni.
Även C anser att det är viktigt att visa vilka frågor partiet driver.
– Det är viktigt att se i budgeten vad de olika partierna har bidragit med. I en förhandling får man inte igenom 100 procent men jag känner mig trygg i förvissningen om att vi kommer att få igenom väldigt mycket av det som vi för fram, säger Anders W Jonsson.
Budgeten lämnas till riksdagen måndagen den 21 september.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Lågstadieelev drunknade vid bad intill skola

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

En pojke omkom i en drunkningsolycka i en simbassäng nära Tångvallaskolan i Falsterbo.

– Det allra viktigaste just nu är att ta hand om familjen, eleverna och personalen, säger Stefanie Sennevall, tillförordnad utbildningschef i Vellinge kommun.

Vid 13.30-tiden på tisdagen kom larm om ett drunkningstillbud i en kommunal bassäng som ligger nära Tångvallaskolan i Falsterbo. Enligt polisen var en skolklass på plats med lärare för att bada. En pojke på lågstadiet fördes till sjukhus men hans liv gick inte att rädda. Anhöriga är underrättade.

– Det var en skolklass där och det var under skoltid. Jag håller mig till det tills utredningen är färdig. Polisen får utreda händelsen, säger Stefanie Sennevall,

tillförordnad utbildningschef i Vellinge kommun.
Polisen utreder inledningsvis händelsen som en arbetsplatsolycka.
– Det allra viktigaste just nu är att ta hand om familjen, eleverna och personalen som är i chock. På något vis ska man på skolan uppmärksamma den traumatiska händelsen som inträffat, säger Sennevall.
Fredrik Samuelson

Vårdnotan högre än förväntat

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Fem miljarder kronor. Så mycket avsatte regeringen till Sveriges regioner och kommuner, för att stå för merkostnader kopplade till coronavården.
Men pengarna kanske inte räcker till, visar Ekots enkät bland landets 21 regioner. Vissa regioner har inte färdigställt sina utgifter

än, men bara de sju regioner som redovisat kostnaderna för Ekot landar på tre miljarder totalt. Region Norrbottens kostnader till och med juni blev runt 215 miljoner kronor. Region Stockholm uppskattar att summan kommer över två miljarder i augusti.
TT

Barn påkört av polis på segway

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Ett barn i femårsåldern blev på tisdagseftermiddagen påkört av en polis på segway i Gamla stan i Stockholm.
Det är oklart exakt hur olyckan inträffade. Barnet var vid medvetande och kunde prata med personer på plats när ambulans kom fram.Barnet skickades till

sjukhus för kontroll, enligt polisen. TT

Mordmisstänkt kvinna häktad

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

En kvinna i 65-årsåldern har häktats av Nyköpings tingsrätt skäligen misstänkt för mordet på en man i 50-årsåldern, rapporterar Katrineholms-Kuriren.
Mannen hittades död i en bostad i Katrineholm i lördags. Kvinnan, som är skriven på adressen där mannen hittades, anhölls samma dag.
TT

Nyfödd bebis smittad med covid-19

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

En nyfödd bebis har konstaterats smittad med covid-19 och troligtvis har barnet smittats under graviditeten, rapporterar Dagens Medicin.
Det nyfödda barnet vårdas på neonatalavdelningen vid Skånes universitetssjukhus. Det är det första kända fallet i Sverige där en nyfödd bekräftats smittad direkt efter födseln. Enligt sjukhuset har barnet inga av de symtom som små barn med covid-19 brukar uppvisa, som hosta, feber och trötthet. Redan innan barnet föddes var det fastställt att mamman vad smittad.

TT

Elev avled efter fall från skoltak

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

En elev har avlidit efter en fallolycka på en gymnasieskola i Eslöv. Olyckan inträffade vid lunchtid i måndags, rapporterar Skånska Dagbladet.
Eleven föll från skolans tak där det finns en terrass omgiven av ett räcke. Senare på kvällen meddelade skolan att eleven avlidit av sina skador.
TT

Rekordhet bilsommar lyfter priser

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Efter att ha sett ett stort tapp i försäljning under våren har marknaden för begagnade bilar återhämtat sig – och det med besked.

– Vi har haft flera rekordmånader, säger Martin Fransson, vd för bilsajten Wayke.

Coronasommaren har blivit en bilsommar för många, när resor utomlands varit svåra att genomföra. Under juli såldes 32 procent fler begagnade bilar än samma månad förra året via Wayke, som ägs av Sveriges bilhandlare och branschorganisationen MRF. Jämfört med april är uppgången ännu större – 48 procent. Ökningen kommer efter en skakig coronavår.

– Vi har haft en otroligt stark begagnatmarknad de senaste fem åren, sedan kom våren och det blev ett hack i kurvan. Vi visste

inte var det skulle ta vägen, säger Martin Fransson.
Stora delar av bilhandeln sattes i stort sett på paus. Men nu är mycket tillbaka på högre nivåer än tidigare.
– Det har varit en väldigt snabb återhämtning och den senaste tiden har vi haft flera rekordmånader, säger Martin Fransson.
Även på Blocket har begagnade bilar varit hett eftersökta – under hela sommaren hade bilsektionen på sajten 25 procent fler besök än sommaren 2019.
Samtidigt ökade också försäljningen med åtta procent.
– Bilförsäljningen har gått starkt i sommar, till stora delar pådriven av att många fler har semestrat hemma i år. Såväl trafiken, såsom sökningarna och försäljningarna på Blockets webbplats har ökat markant, förklarar kommunikationsansvarige Tero Marjamäki.
TT

Fakta. Hetaste begagnatbilarna

De mest sålda bilarna på Blocket under juni–juli. Märke, medianpris, årsmodell.

Volvo V70, 89 800 kronor, 2011.
Volkswagen Golf, 167 900 kronor, 2017.
Volkswagen Passat, 94 800 kronor, 2012.
Volvo XC60, 264 900 kronor, 2017.
Volvo V90, 269 900 kronor, 2017.
Volvo V60, 119 600 kronor, 2012.
Volkswagen Tiguan, 269 900 kronor, 2018.
Toyota Corolla, 22 000 kronor, 2002.
Volvo V40, 164 000 kronor, 2016.
Volvo V50, 55 000 kronor, 2010.
Källa: Blocket

”Ska inte vara möjligt att köpa sig före i vårdkön”

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Regeringen tillsätter en särskild utredare som ska säkerställa att alla svenskar får god och jämlik tillgång till vård i spåren av coronapandemin – oavsett om man har en privat sjukvårdsförsäkring eller inte.

– Vi kan inte ha en ordning där det är möjligt att köpa sig före i sjukvårdskön, säger socialminister Lena Hallengren (S).

Under de senaste månaderna har tiotusentals icke-kritiska vårdbesök ställts in och 115 000 personer väntar i dag på en operation. Svensk sjukvård kommer därför inom överskådlig framtid att få fokusera på att hantera den stora vårdskulden som uppstått efter pandemin, menar Lena Hallengren.

En lucka i systemet har enligt henne varit de privata sjukvårdsförsäkringarna, som gör det möjligt för personer att få snabbare och bättre tillgång till vård utan att det nödvändigtvis grundas i patientens behov.

– Det är helt grundläggande om vi ska ha tillit till och förtroende för till vårt välfärdssystem att man får vård efter behov oavsett vem man är och var i landet man bor, säger Lena Hallengren till DN.

DN har tidigare rapporterat om att både experter och vårdgivare varnar för att den allt större andelen svenskar som tecknar privata sjukvårdsförsäkringar tränger undan patienter som kommer via den offentliga vården.

Nio av tio vårdgivare som DN kontaktade uppgav att försäkringspatienter fick snabbare vård.

Lena Hallengren pekar på en rapport från myndigheten Vårdanalys i slutet av mars som innehöll liknande resultat, och hon menar även att problematiken blivit än tydligare i samband med pandemin.

– Vi kan inte, och vi ska inte, ha en ordning där personer med mindre behov går före dem med större. Vi måste komma till rätta med de negativa effekter som privata sjukvårdsförsäkringar har på den svenska sjukvården.

Regeringen har därför valt att tillsätta en särskild utredare som nu får i uppdrag att ta fram lagförslag kopplat till de privata sjukvårdsförsäkringarna. Däribland förslag om hur man kan begränsa regionernas möjlighet att köpa vård från företag som samtidigt ger försäkringspatienter företräde.

– Om vi inte lyckas stävja detta nu är jag rädd att vi kan få en stor tudelning av svensk sjukvård. Där den som har råd tecknar en försäkring för att få bättre vård än

andra, som kanske inte får teckna en privat försäkring för att man har sjukdom i släkten, är kroniker eller för tidigt född, säger Lena Hallengren.
Karin Liljeblad, näringspolitisk expert på branschorganisationen Vårdföretagarna, menar att det inte är något fel i sig med att se över försäkringsfrågan.
Däremot påpekar hon att det bara är 1 procent av sjukvården i Sverige som finansieras genom försäkringarna.
– Det viktigaste för oss är att man lyckas lösa vårdskulden, och då gäller det att hålla fokus på rätt åtgärder. Därför ställer jag mig lite frågande till varför man tillsätter den här utredningen, säger hon.
Den särskilda utredaren blir Karin Lewin, chefsjurist vid Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV), vars primära uppgift blir att göra rättsliga bedömningar i frågan.
Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2021.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se
Fredrik Tano
fredrik.tano@dn.se
Dela

Bara en av tre vill förbjuda nya bensin- och dieselbilar

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Försäljning av nya bensin- och dieselbilar kan förbjudas redan 2030. Saken utreds efter beslut av regeringen, Centerpartiet och Liberalerna, men möter hårt motstånd, enligt en ny Sifo-undersökning där nästan varannan motsätter sig förslaget och bara var tredje är positivt inställd.

Undersökningen, som är gjord på bilförmedlaren Kvdbils uppdrag, visar att endast 33 procent av de 1 604 tillfrågade i intervjun är positiva medan 47 procent är negativa till förslaget.

Mest negativa är boende utanför storstadsområdena, äldre och låginkomsttagare.

Flera branschorganisationer har också ställt sig kritiska.

Motståndet utanför storstäderna och i de lägre inkomstskikten beror knappast på att dessa

grupper skulle vara mindre intresserade av att ställa om till förnybara alternativ, däremot väldigt mycket på förutsättningarna, tror Madeleine Fritz, försäljningschef vid Kvdbil.
– För en ny elbil får du många gånger betala betydligt mer än för en bensin- eller dieseldriven modell, och många hushåll har inte råd med det. Dessutom finns det fortfarande vita fläckar på laddkartan. Löser vi inte dessa utmaningar först riskerar bilägande bli en klassfråga och försvåra livet i glesbygd, säger Madeleine Fritz.

När utredningen om förbud mot nybilsförsäljning av fossilt drivna fordon lanserades i vintras talade finansmarknads- och bostadsminister Per Bolund om att det krävs ett större grepp för att Sverige ska nå klimatmålet om 70 procent lägre utsläpp från inrikes transporter år 2030, jämfört med 2010.
Han poängterade att många saker måste göras samtidigt, som elektrifiering, ny teknik och nya bilmodeller.
Bensin- och dieselbilar står i dag för runt 80 procent av de nya bilar som säljs i Sverige. Däremot

kommer ett eventuellt förbud inte att röra redan registrerade bilar som drivs med fossila bränslen. Regeringen utsåg Sven Hunhammar, måldirektör för miljö och hälsa vid Trafikverket, till ledare för utredningen. Senast den 1 februari 2021 ska uppdraget redovisas till regeringen, i vilket det också ingår att föreslå ett slutdatum för när försäljning av bensin och diesel ska upphöra. För att förbjuda nybilsförsäljning av bensin- och dieseldrivna fordon krävs en regeländring inom EU eftersom nuvarande regler inte tillåter ett nationellt förbud.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Fakta. Så gjordes undersökningen

Undersökningen gjordes i Kantar Sifos webbpanel under perioden 5–10 februari 2020.
Sammanlagt intervjuades 1 604 personer i åldern 16–79 år, varav 1 164 bilägare.
Webbpanelen är representativt rekryterad i riket utifrån slumpmässiga urval. Det

förekommer ingen självrekrytering i Sifos webbpanel.

Lagerrensning i svensk varuhandel

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Svenska företags lager minskade med 11,3 miljarder kronor i fasta priser under årets andra kvartal jämfört med kvartalet före, enligt Statistiska centralbyrån (SCB). Volymmässigt motsvarar det en lagerminskning med 2,1 procent. Men utvecklingen är spretig. I varuhandeln minskade lagren

med 13,4 miljarder eller 4,7 procent i volym.
”Störst nedgång hade motorhandeln, där lagret minskade med 6,2 miljarder kronor. Inom detaljhandeln minskade lagret med 5,3 miljarder kronor och inom partihandeln minskade lagret med 1,8 miljarder kronor”, skriver SCB.
Industrins totala lager ökade samtidigt med 2,1 miljarder eller 0,8 procent i volym.
TT

Tillverknings-industrin ser en ljusning

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Det går tydligt bättre för tillverknings- och byggindustrin, visar statliga Konjunkturinstitutets återkommande mätningar om läget i näringslivet i spåren av coronakrisen.
Färre företag än för två veckor sedan svarar nu att de har ett

försäljningstapp. För två veckor sedan svarade sju av tio företag inom tillverkningsindustrin att de hade tappat uppemot hälften av sin omsättning. Nu svarar drygt fem av tio företag samma sak.
I byggindustrin har motsvarande siffra gått ner från 60 till 30 procent av företagen.
Däremot har fler handelsföretag fått problem. Fler svarar nu att de tappat försäljning än för två veckor sedan.
TT

Elever möttes med röd matta och handsprit

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Nu öppnar Stockholms gymnasieskolor igen – med nya riktlinjer om att hålla 20 procent av undervisningen på distans. På Norra Real välkomnades ettorna med röda mattan och handsprit.

– Jag tycker att skolorna borde rekommendera munskydd,

säger förstaårseleven Vilgot Lundgren som bar munskydd på uppropet.

Det är både som vanligt och inte alls på Norra Reals skolgård i Vasastan när 350 ettor kallas till upprop på tisdagsmorgonen. Eleverna välkomnas på röd matta av rektor och elevkår med popmusik på högtalarvolym. Men redan vid entrén kommer första coronavarningen; handspritpumparna som alla uppmanas att använda.
– Vi står här med handdesinfektion och ber alla att hålla avstånd. Det känns annorlunda och nästan lite skrämmande. Det är svårt att hejda sig och inte gå fram och krama alla, säger Peter Hall, 18 år, vice ordförande i elevkåren.
Inför uppropet sprider eleverna ut sig i Norra Reals vackra aula med kupoltak och läktarorgel. Några två meter mäter det inte mellan eleverna som sitter på knapp armslängds avstånd.
Förstaårseleven Vilgot Lundgren har valt att bära munskydd.
– Jag tycker att det är mitt ansvar att begränsa spridningen så mycket som möjligt även om det

inte finns några rekommendationer. När jag åker kommunalt använder jag munskydd. Jag tycker att man borde ha starkare rekommendationer om munskydd, framför allt i kollektivtrafiken, men även i skolan för att få så lite spridning som möjligt, säger natureleven Vilgot Lundgren.

Få elever på skolan bär munskydd, vare sig i kollektivtrafiken eller i skolan.

– Jag har hört att det är väldigt jobbigt att ha munskydd, att det kliar, så jag undviker gärna det. Det känns också lite virrigt om det hjälper eller inte, man har ju hört lite både och, säger natureleven Ida Ivarsson, 15 år.

Stockholms stads gymnasieskolor följer Folkhälsomyndighetens rekommendationer, därför finns inget krav på munskydd.

– Det är inte förbjudet att bära munskydd, om personer känner sig trygga med det är det ju bara att använda, men vi kommer inte att köpa in en massa munskydd till skolorna. Om det skulle komma sådana rekommendationer från Folkhälsomyndigheten så

anpassar vi oss förstås efter det, säger utbildningsdirektör Lena Holmdahl, Stockholms stad.
De nya riktlinjerna för Stockholms 28 kommunala gymnasieskolor med 17 500 elever innebär att 20 procent av undervisningen ska hållas på distans. Allt för att minska trängseln både i kollektivtrafiken och på skolorna.
– Vi ändrade inte i elevernas scheman för vi bedömde inte att det skulle ge någon större effekt i kollektivtrafiken. I stället ska 20 procent av eleverna få undervisning hemifrån varje dag. Hur man organiserar det är upp till varje skola, säger Lena Holmdahl.
På Norra Real har man bestämt att ettorna ska gå heltid i skolan, medan tvåor och treor turas om att plugga hemifrån varannan vecka.
– Vi håller tvåorna och treorna hemma växelvis varannan vecka. På det sättet kan vi plocka ut det bästa med distansundervisningen. Vi har elever från hela länet med lång resväg. Det här varannanveckassystemet kan vi hålla i väldigt länge, säger rektor Fredrik Skog.

Eleverna på Norra Reals skolgård verkar åtminstone den första dagen hellre vilja vara i skolan på heltid.
– Jag tycker att det är synd. Jag blir upprymd av att vara här igen, även om distansundervisningen funkat för mig. För vissa har det inneburit en identitetskris, nästan som att bli av med en flickvän. Att sitta ensam i ett rum varje dag och den enda man kammar håret för är en kamera. Det är en stor omställning, säger Peter Hall.
Åsikterna om distansundervisning går isär, men många är överens om att skolmiljön är extra viktig det första året.
– Jag tror att det är viktigt för oss ettor att faktiskt komma hit och lära känna lärare och varandra. Jag har bättre fokus när jag sitter i skolan, jag har provat distansundervisning, det var inget för mig, säger Ida Ivarsson.
Det är också därför som skolan bara låter de högre årskurserna ha hemundervisning till en början.
– Första delen av terminen kommer vi att prioritera att ettorna är i huset. Det är otroligt viktigt att bygga relationer, skapa tillit och välfungerande grupper.

Det är väldigt svårt att göra på distans, säger rektor Fredrik Skog.
Förutom handspritstationer på alla våningsplan erbjuds eleverna lunchlådor i matsalen som de kan äta ute. Man kommer även att möblera klassrummen luftigt för att öka avståndet.
– Men det kommer att vara helt omöjligt att hålla två meters avstånd. Vi får göra så gott vi kan och eleverna får se till att de håller sig i sina grupper och inte blandar sig med varandra, säger Fredrik Skog.
Det är tydligt att eleverna är beredda att göra allt för att inte bidra till en andra våg.
Förstaårseleven Jim Ogenstad från Tyresö har köpt en elcykel för att undvika trängseln i kollektivtrafiken och i stället cykla de 22 kilometerna in till stan.
– Det är ett allvarligt läge, alla måste ta ansvar och undvika trängsel, därför cyklar jag till skolan. Jag är taggad, det känns kul och spännande att vara här. Men det är klart att det är annorlunda, vi får hålla avstånd i korridorerna och tänka på hygienen, säger Jim Ogenstad.
De flesta eleverna oroar sig mer för att smittas i kollektivtrafiken.

– Jag försöker vara försiktig, inte ta i något, och vänta till buss och tåg stannar så man kan resa sig utan att hålla i sig. Jag tror att det blir jättesvårt att hålla avstånd i skolan, men vi får göra vårt bästa, säger Andreas Mattisson.
Han får medhåll av Ida Ivarsson.
– Jag är ganska orolig för corona för jag tog tunnelbanan hit, men man får göra det bästa av situationen. Det gäller att hålla god handhygien och det viktigaste är att inte gå till skolan när man inte är frisk, säger hon.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Omorganisation på Karolinska – flera direktörer lämnar sina poster

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Nu omorganiseras Karolinska universitetssjukhuset – ytterligare en gång.

Tre direktörer försvinner ur ledningen och staben görs om. – Det har varit en kultur av administration, säger sjukhusdirektör Björn Zoëga till DN.

Det ska vara behoven hos medarbetarna som jobbar närmast patienterna som ska styra. Därför omorganiseras nu ledningen av Karolinska radikalt. Tre direktörer och flera roller försvinner.

Bland annat sker följande förändringar:

Funktionen biträdande sjukhusdirektör, som innehas av Annika Tibell, försvinner.

Staben ”Innovation och utveckling” avvecklas för att i stället integreras i alla delar av sjukhuset. Nicke Svanvik, innovation- och utvecklingsdirektör, som bland annat ansvarat för processen kring den illa fungerande sterilcentralen som orsakat uppskjutna operationer, har fått ett annat arbete.

– Jag har inga kommentarer. Det är en del i en naturlig process, säger han till DN.

”Medicinsk vårdteknologi” slås ihop med it-staben. It-direktör Anders Jönebratt uppger att han accepterat ett spännande erbjudande från ett it-företag.
– Det har varit otroligt spännande, jag har lärt mig mycket och haft fantastiskt duktiga kollegor i ledningsgruppen, men nu känns det rätt att vandra vidare, säger han till DN.
It-problemen har varit stora och bland annat har ett stort it-projekt för 190 miljoner kronor skrotats.
– Självkritisk kan man alltid vara. Var man än befinner sig kunde man ha gjort vissa saker bättre eller annorlunda när man ser tillbaka. Det fanns begränsningar i budgetar och vi höll på med stora problem och projekt. Men jag är glad både över det vi åstadkommit och min period på Karolinska, säger Anders Jönebratt.
Gunnar Gustafsson Wiss, administrativ direktör och ansvarig för sjukhusdirektörens stab, går till Karolinska institutet.
”Jag har sedan tidigare arbetet inom universitets- och högskoleområdet och går nu tillbaka dit i slutet av min

yrkeskarriär”, skriver han i ett sms till DN.
Alla tre direktörer har enligt Björn Zoëga gjort viktiga insatser för sjukhuset.
– Jag vill tacka dem och önska dem lycka till framöver.
I samband med flytten in till Nya Karolinska 2016 sjösattes en stor omorganisation, med hjälp av konsulter som införde det amerikanska konceptet värdebaserad vård.
Modellen, som under lång tid granskats av DN, har kritiserats hårt internt och även konstaterats ha allvarliga brister enligt flera interna och externa utredningar.
Björn Zoëga säger:
– Sedan jag kom har jag varit tydlig med att vi inte håller på med ideologin värdebaserad vård, vi har ändrat hela vår verksamhetsmodell, blivit färre, och det vi gör nu är att försöka strukturera för att fördela resurserna närmare patienterna, forskning och utbildning.
Speglar de här förändringarna att den tidigare modellen varit misslyckad?
– Ord som misslyckad är svåra att använda. Vi kan i alla fall säga att

den inte var så lyckad att vi skulle fortsätta med den. Man hade tagit det för långt. Omgivning, personal och it-system har inte varit med på båten, även om vi har ett fungerande it-system nu sedan årsskiftet.
Enligt sjukhusdirektören har man under pandemin lärt sig effektivisera. Den 10 juli infördes anställningsstopp för administrativ personal.
I slutet av vecka 31 uppgick antalet uppskjutna slutenvårdsdygn vid Karolinska till 15 034, eller uttryckt på annat sätt cirka 3 000 vårdtillfällen.
Enligt Zoëga innebär det att sjukhuset måste erbjuda ungefär 1,8 procent mer vård under ett år för att komma i kapp.
– Vi börjar ta en del varje vecka redan nu, säger han.
En fråga som många tar upp är hur Karolinska ska klara att ta igen den vård som skjutits fram under pandemin – samtidigt som runt 300 undersköterskor och läkare varslats om uppsägning. Varslet har lagts på is under pandemin. Nu, uppger Björn Zoëga, analyseras personalläget för att utreda vad rätt antal och kompetens bör vara.

– Framåt september, om det fortfarande är lugnare, kommer vi att kunna säga mer men min känsla är att det inte är jättemånga som kommer att behöva gå.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se

Dela

”Trenden nedåt tydligt bruten i Stockholm”

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Sedan i torsdags har antalet coronasmittade som vårdas på sjukhus i Stockholm ökat med tolv personer.

– Trenden nedåt är tydligt bruten och vi är på en platå. Men om det är en ökning tror

jag att vi vet först om en vecka, säger regionens chefsläkare Johan Bratt.

På måndagen vårdades 58 coronasmittade personer i region Stockholm på sjukhus. Det är 12 personer fler än i torsdags.

Johan Bratt, chefsläkare i region Stockholm, säger att det är för tidigt att uttala sig om allt fler kommer att behöva sjukhusvård för covid-19.

– Trenden nedåt är tydligt bruten och vi är på en platå med variationer. Men om det är en ökning tror jag att vi vet först om en vecka. För att vara på den säkra sidan behöver vi följa det här i en vecka och se om det bara är en variation eller om vi är på väg upp igen, säger han.

Ökningen är dock minimal när det gäller intensivvårdspatienter. 14 coronasmittade behöver intensivvård på sjukhus i regionen, vilket är en person mer än i torsdags.

Blickar man bakåt så behövde 69 coronasmittade i region Stockholm sjukhusvård den 30 juli och 49 respektive 44 personer den 3 och 6 augusti. Den 10 och 13 augusti var det 46 personer.

– Man får vara observant framöver. Det är fler stockholmare tillbaka nu i arbete och skola. Det är fler som rör sig i kollektivtrafik så det gäller att man fortsätter hålla distans och har god handhygien och att man provtar sig vid minsta förkylningssymtom, säger Johan Bratt.

Vad tror du själv? Kan vi förvänta oss en liten uppgång?

– Jag skulle vilja säga att det är sannolikt att vi kommer att se en ökning här. Däremot hoppas jag och tror att ökningen blir så liten som möjligt. Men det beror väldigt mycket på om vi följer rekommendationerna ordentligt. Vi inom sjukvården måste vara beredda på att vi får en viss ökning här under hösten och det rustar vi oss för.

Fredrik Samuelson
fredrik.samuelson@dn.se

Tamsons vill att fler bär munskydd i SL-trafiken

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Trafikregionråd Kristoffer Tamsons (M) varnar för trängsel i SL-trafiken i höst. Han uppmanar nu fler att börja använda munskydd – precis som han själv.

– Munskydd är bra och vettigt som både jag och andra bör bära, säger Kristoffer Tamsons (M) i ett specialdesignat kollektivtrafikmunskydd från England.

I förra veckan förordade Finland att munskydd ska bäras i kollektivtrafiken och på allmänna platser. Vid månadsskiftet kom Danska myndigheter med rekommendationer om munskydd i kollektivtrafiken och från och med i dag måndag gäller en liknande rekommendation i Norge.

Vid en genomgång som DN gjorde i början av augusti framkom att vare sig SJ, Skånetrafiken eller Västtrafik kommer att kräva att deras resenärer bär munskydd, inte ens när det är fullsatt. Stockholms lokaltrafik följer samma linje.
Men i ett inlägg på Facebook förordar SL:s ordförande Kristoffer Tamsons munskydd i kollektivtrafiken. Till DN säger han att fler borde använda munskydd på bussar och tåg – något han själv gör. Hans egen munskyddsgarderob innehåller allt från engångsskydd till mer specialdesignade som han beställt från ett brittiskt företag som syr munskydd med filter anpassade för kollektivtrafik.
– Jag vill markera från min horisont hur jag ser på munskyddsfrågan och förhoppningsvis vara ett gott exempel och avdramatisera det. Munskydd är något bra och vettigt som både jag och andra bör bära, gör det redan i dag om det känns tryggt.
Då går du emot Anders Tegnell och Folkhälsomyndighetens rekommendation?

– Men Folkhälsomyndigheten har faktiskt gått från ett nej till ett nja i den här frågan. Nu säger man att munskydd kan vara en intressant åtgärd, inte den första åtgärden men en av flera åtgärder.
Varför kräver du inte munskydd av SL:s resenärer?
– Jag tror inte att man ska börja med krav och tvång, utan med det goda exemplet. Om vi skulle börja prata om krav ligger det på regeringens och Folkmyndighetens bord. Jag tror också att skulle vara svårt att upprätthålla om SL själva skulle införa ett krav.
Finns inte en risk att din rekommendation skapar irritation mellan resenärer med och utan munskydd?
– Det finns risker med allt, men jag tycker att stockholmarna generellt är smarta, kloka och reflekterande människor. Det är mer forskare, myndigheter och politiker som bråkar om den här frågan.
Skånetrafiken har erbjudit sina trafikanter gratis munskydd. Men det är inte aktuellt i Stockholm, säger Kristoffer Tamsons.
– Nej, jag tror på det personliga ansvaret. Det är inte görligt att -

förse alla resenärer med munskydd på det offentligas bekostnad. Det skulle också skilja ut Sverige från resten av världen, ingen annan storstadsregion erbjuder gratis munskydd.
Vill du ha en nationell rekommendation om munskydd?
– Jag tycker inte att vi ska avfärda åtgärden. Vi har ju sett en omvändning i munskyddsfrågan i både Norge, Danmark och Finland. Nu är det ju bara Grönland och Belarus och Sverige som inte har någon officiell rekommendation om munskydd. Därför tror jag det är bra om människor börjar bekanta sig med munskydd, och börjar använda dem.
Vad gör SL för att minska trängseln?
– Vi har nu i veckan gått upp med 5 000 fler avgångar i trafiken, vi sätter in extraturer och bevakar delar som är utsatta. Vi har infört en covidknapp på bussar för att chaufförerna ska kunna signalera när bussen är fullsatt. Vi kör allt vi kan och mer därtill, men det finns begränsningar. Ansvaret vilar i första hand på resenärerna att inte resa i onödan.

Hur ser du på situationen inför trafikhösten?
– Vi är många som har lyft ett varningens finger i sommar och ser med väldigt stor oro inför hösten. Vi ser redan att många resenärer börjar slappna av och blåsa faran över och resa till jobbet som vanligt. Dessutom ska alla till gymnasieskolor och universitet på nytt. Vi måste hjälpas åt. Det kommer att bli en tuff höst med många utmaningar att bemästra.
Sverigedemokraterna i Region Stockholm efterlyste för två veckor sedan krav på användning av munskydd i kollektivtrafiken.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Släpp in publiken. Det fysiska mötet är livsviktigt för kulturen och idrotten, skriver Calle Nathanson

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

I snart ett halvår har idrottsarenor och kulturscener gapat tomma på grund av pandemin. Dessa tempel för gemensamma upplevelser av glädje, sorg och förtvivlan. Den publika upplevelsen av idrott och kultur är unik, både i sin futtighet och i sin storslagenhet. Att bli isolerad, satt i global karantän och inte ens få möjlighet att bearbeta den psykiska påfrestningen genom lufthål som fotboll eller konserter har gjort situationen än mer outhärdlig för många.

I sommar skulle vi ha suttit fastkedjade vid tv:n för att först se fotbolls-EM spelas i tretton länder och sedan den 32:a olympiaden gå av stapeln i Tokyo. Men det satte pandemin stopp för. Hemma i Sverige kunde allsvenskan startas först i juni men spelas för tomma läktare.

I det limbo som vi befunnit oss i har det funnits tid för eftertanke. Vad vill vi egentligen med kulturupplevelser? Hur ska kultur möta publiken, fysiskt eller digitalt? Hur kan det digitala verktyget användas konstnärligt? Samma frågor ställs även till idrotten. För vem är idrotten till i dag? Hur låter ett stavhopp, en kulstötning eller ett hundrameterslopp om ingen sitter på läktaren?
Jag går till litteraturen och letar svar. Efter en sommar i Per Olov Enquists litterära skattkammare fastnar den idrottspolitiska romanen ”Sekonden”, utgiven 1971, extra starkt på min näthinna. Här lyckas Enquist med konststycket att berätta historien om en fuskande släggkastare och samtidigt ta upp både sin i romanerna återkommande fader–son-relation samt ge en djuplodande analys av den idrottspolitiska förändringen under 1900-talet. Och ja, det är männens idrottshistoria som Enquist tecknar.
Sonen som agerat sekond till fadern i hans tidigare karriär som amatörboxare skriver ”minnesteckningen” och blickar

tillbaka på idrottshistorien. Fadern som sent i karriären under en kort tid slår rekord på rekord tack vare en urgröpt och för lätt vägande slägga, och slutligen under förnedrande former avslöjas. Drivkraften för fusket är att ge publiken vad den vill ha och han låter även konkurrenterna använda den urgröpta släggan vid tävlingarna. Släggkastaren Mattias Jonsson-Egnestam-Lindners enda egentliga förklaring är att ”stortävlingar fordrar storresultat”. Publikens förväntan måste stillas.

Minnesteckningen är en fond för författaren att skulptera sin litterära betraktelse över idrottens och samhällets förändring. Från det tidiga 1900-talets storslagna idéer inom socialismen om den kollektiva upplevelsen i idrottsutövandet och därigenom fostrandet i både mod och att agera tillsammans, över nazismens utopiska ariska kroppsideal för att sedan landa i den amerikanska och västerländska kapitalismens drivkrafter och påverkan på individen.

”Sekonden” ger upphov till en rad funderingar. Boken är skriven för nästan 50 år sedan och den professionella idrotten har sedan dess marknadsanpassats och börsnoterats.
Spelartransfereringar med fantasisummor i framför allt herrfotbollen är ett skådespel som för var gång överträffar sig självt. Inom barn- och ungdomsidrotten står ett tynande föreningsliv mot privata sportföretag där den som har råd får individuell träning utan tävling.
Med tomma läktare i allsvenskan får publiklag som Hammarby det till synes svårt. För var hittar man geisten när publiken inte finns med i varje andhämtning, rusch och tillslag? Precis som med teatern – hur kan skådespelaren hitta rollen, sammanhanget och närvaron när inte publiken finns där med sitt frustande, skrattandes eller gråtandes?
Varken idrotts- eller kulturskaparen har någon att studsa mot.
Både publik och kritiker har på grund av pandemin snabbt vant sig vid att ta del av scenkonst och konserter digitalt. Idrotten har länge varit möjlig att tillgå genom

tv och strömmade tjänster. Men klart är att det fysiska mötet mellan kultur- eller idrottsupplevelser och publiken inte helt kan ersättas av det digitala via en skärm i hemmet. Idrotten och kulturen blir till i det mänskliga mötet. Just därför måste den fysiska publiken, så snart det är möjligt, kunna återförenas med kultur och idrott på scener och arenor.
Läs fler texter om coronakrisen i kulturen, som Björn Wimans -krönika ”Är det värt att slåss för ett samhälle utan kultur?” på *dn.se/kultur*.
Calle Nathanson

Ovissheten om publikregler plågar de svenska teatrarna

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Scenhösten står för dörren och landets teaterscener ser fram emot att möta publiken. Men 50-

regeln kvarstår och otåligheten växer. Nu väljer Göteborgsoperan att skjuta fram uppsättningen av Verdis opera ”Nabucco” på obestämd tid. Kungliga Operans vd beskriver i sin tur situationen som ohållbar.

– Jag är förvånad över att Folkhälsomyndigheten ännu inte bjudit in oss till samtal, säger Birgitta Svendén, vd på Kungliga Operan.

l ”Nabucco”, med tänkt premiär den 31 oktober på Göteborgsoperan och med elva ytterligare föreställningar inplanerade till och med januari 2021, flyttas fram. Produktionen är helt enkelt för stor för att spelas under rådande omständigheter, säger Christina Björklund, vd för Göteborgsoperan.

I uppsättningen medverkar fler än 130 personer på scenen och i diket, medan 25 personer arbetar med bland annat scentekniken.

– Det är en väldigt speciell produktion, som bland annat innehåller en riktigt stor kör. Det är alldeles för många oklarheter och för många människor inblandade för att göra ”Nabucco” utifrån de restriktioner som kan

komma och behålla den konstnärliga kvaliteten.
Redan i mars valde Göteborgs-operan att stänga sin publika verksamhet efter beslut från ägaren Västra Götalandsregionen. Tanken var att öppna för publik i slutet av september men så länge den så kallade 50-regeln kvarstår kommer Göteborgsoperan att hålla fortsatt stängt.
– Vi är ivriga att möta publiken men det är det beskedet som vi fått av våra ägare. Det är intressant att staten och Västra Götalandsregionen gör olika bedömningar. Kungliga Operan tillåts ju öppna för publik i slutet av september men inte vi och i det avseendet gör våra ägare en strängare bedömning än Folkhälsomyndigheten, säger Björklund.
Under våren har man släppt biljetter till höstens föreställningar med en förhoppning om att kunna spela med en drygt 30-procentig publikbeläggning, exempelvis vid nypremiären av den nu inställda ”La bohème”.
Biljettköparna har kontaktats och erbjudits pengarna tillbaka. Men de flesta har bett om att bli

ombokade till andra föreställningar.
Denna bild delas av Dramaten som hann sälja biljetter till vårens föreställningar innan restriktionerna kom. Inför höstens premiärer har nationalscenen släppt max 50 biljetter till varje speltillfälle.
– Vi har valt att sälja utifrån 50-direktivet och enlighet med Folkhälsomyndighetens riktlinjer om avstånd, säger Malin Forkman, kommunikationschef på Dramaten.
I dagsläget är det möjligt att boka biljetter i sällskap om två.
– Vi har gått igenom salong för salong och markerat tomma stolar för att säkerställa ett avstånd om två meter mellan sällskapen. Men kommer det en familj som bor tillsammans kan de så klart sitta ihop. En del kommer vi att få lösa med hjälp av handpåläggning på plats och där fyller våra publikvärdar en viktig funktion, säger Forkman.
På Kulturhuset Stadsteatern rustar man för en annorlunda höst och i stället för premiären av ”Min fantastiska väninna”, satsar man på den coronaanpassade, nyskrivna pjäsen ”Lång natts färd

mot dag” när verksamheten åter flyttar in i lokalerna på Sergels torg efter en omfattande renovering.
Där sker en liknande publikplacering som på Dramaten där de främre raderna lämnas tomma för att garantera avstånd mellan ensemble och publik.
– Det är ett unikt sätt att arbeta för vår teater just nu. Vi fick göra en undermanöver i repertoaren som är ganska ovanlig för oss som har långa planeringstider. Hur det blir med publikmängden kring de resterande pjäserna kommer vi att återkomma till den 1 oktober.

Men vi kommer att spela alla planerade pjäser under hösten, säger Maria Sid, teaterchef på Kulturhuset Stadsteatern.
Dramaten tittar sedan tidigare på hur de kan öppna för en större publik om regeringen väljer att lätta på publikrestriktionen om 50 personer. En siffra som gäller oavsett hur många som medverkar i den sceniska produktionen, påpekar teatrarna.
Även Göteborgsoperan och Kungliga Operan i Stockholm har tagit fram detaljplaner för att kunna ta emot en större publik på ett säkert sätt.

Göteborgsoperan stora scen är 500 kvadratmeter och salongen rymmer 1 276 personer. Huset från 1994 är även det stort och en publikbeläggning på 30-50 procent bör kunna genomföras på ett smittsäkert sätt, menar Christina Björklund.
– Säkerhets- och hälsoaspekten är viktigast när det gäller våra medarbetare och vår publik. Vi har en modern, stor byggnad med bra ventilation och goda förutsättningar för att ta emot emot publiken, säger hon.
På Kungliga Operan har man valt att sälja 50 biljetter till premiären av Alexander Ekmans dansverk ”Shift/Cacti” den 26 september. De två främre raderna lämnas tomma för att säkerställa avståndet mellan publik och orkesterdike.
Till Rufus Wainwrights opera ”Prima Donna” med premiär 10 oktober har 250 biljetter släppts, vilket betyder en drygt 20 procentig publikbeläggning.
Nu hoppas Kungliga Operan att restriktionerna ska ändras och att politikerna ska ge kulturbranschen ökat förtroende när teatrarna öppnar igen.

– Jag tror att politikerna inte har tänkt på att vi kanske är de som är bäst lämpade för att ta fram planerna på hur ett logistiskt handhavande kan se ut för just våra verksamheter. Vi har erbjudit oss att leverera alla våra handlingsplaner för bedömning. Sedan är jag förvånad över att Folkhälsomyndigheten ännu inte bjudit in oss till samtal, säger Birgitta Svendén, vd på Kungliga Operan.

På sikt vill Kungliga Operan få tillåtelse att ta in 500 personer i lokalen. Det skulle betyda en halvfull salong för en sittande publik där publikvärdar skulle se till att det inte blir trängsel vid in- och utsläpp.

Birgitta Svendén drar paralleller till fotbollsvärlden.

– Vi i kulturbranschen är beredda att sätta oss ner med Folkhälsomyndigheten och redogöra för våra tankar på samma sätt som exempelvis fotbollsvärlden gjort. Och det omgående. Hela vår bransch liknar idrottsrörelse på många sätt och vi måste få en omgående lösning. Vi kan helt enkelt inte fortsätta spela för 50 personer.

Alexandra Sundqvist

”Det räcker inte med akuta stöd till kulturen”

ONSDAG 19 AUGUSTI 2020

Liberalerna presenterade på tisdagen sina prioriteringar inför höstens budgetförhandlingar med regeringen. Bland annat vill partiet under hösten avsätta en miljard kronor till kulturen i form av förlängda krispaket, enligt Christer Nylander, Liberalernas kulturpolitiska talesperson.

1 Vad ska pengarna gå till?

– Vi vill att regeringen snarast ger besked om nya regelverk för kulturarrangemang och att de akuta stödpaketen förlängs, fylls på och breddas. Redan i höst behövs en miljard till kulturen, idrotten och civilsamhället. Utöver det vill vi se ett sökbart stöd på 100 miljoner för att kunna genomföra coronasäkra arrangemang.

2 Liberalerna vill också genomföra en stor satsning på läsning.

– Det behövs ett brett grepp för att fler ska läsa böcker. Det är viktigt i sig, men påverkar naturligtvis också skolresultaten. Det behövs en satsning som stärker biblioteken, men som också involverar författare, förlag, folkbildning och arbetsmarknadens parter. Jag är övertygad om att många föräldrar skulle välkomna hjälp att få barnen att läsa mer.

3 Ni vill också tillsätta en ny kulturutredning. Varför?

– Kulturen hade tuffa villkor och svåra utmaningar redan före pandemin. Därför räcker det inte med akuta stöd. Jag vill se en återstart och en offensiv väg framåt. Därför föreslår vi 100 miljoner i ett nytt stöd för att till exempel kulturskolor, teatrar, museer och musiker ska kunna nå nya grupper. Men vi vill också se en ny kulturutredning. Det är så mycket som förändrats det senaste decenniet att kulturpolitiken behöver nya verktyg och ny energi.

Mohamed Yussuf
mohamed.yussuf@dn.se

Ledare: Våga vara tråkiga i budgetförhandlin garna

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Samtliga partier talar inför stundande statsbudgetförhandlingar om områden där pengar ska skjutas till, några om skatter som ska sänkas. Utfästelserna blir många. Färre pratar om vad väljarna borde få mindre av, eller betala mer för.

Detta kan tyckas ha mindre betydelse i ett läge då stor enighet råder om att det är önskvärt att stimulera ekonomin. Men behovet av stimulanser betyder inte att allt kan lovas åt alla. Tvärtom har behoven inom vitala sektorer blivit avgrundsdjupa.

Sjukvården är det tydligaste exemplet. Att mobilisera resurser för att klara pandemin har, särskilt genom den valda svenska strategin, byggt en vårdskuld av andra behandlingar som nu måste betas av. Till detta kommer en

demografisk utveckling där betydligt fler behöver rekryteras till vård och omsorg under kommande år.
Försvar, polis och rättsväsende behöver också växa i en orolig och osäker värld. Till detta kommer ett under decennier eftersatt investeringsbehov i vattenledningar, järnvägsunderhåll, och elledningar. Kort sagt det mesta som ligger under offentligt ansvar. Bara att uppfylla nuvarande välfärdslöften kräver betydande resurstillskott. Då måste annat prioriteras bort.

Detta motverkas på två sätt av logiken kring partiernas budgetutspel.
För det första letar alla partier egna sätt att profilera sig. Det innebär utspridda och snuttifierade satsningar, tänkta att visa att man bryr sig om många olika saker.
Men det viktigaste man kan göra är vanligen att anslå mer till kärnverksamheten. Fungerande skola och polis som rycker ut är det viktigaste också för en fungerande integration. Vård i tid, utbyggda skyddsnät och omsorg

är det centrala för ekonomiskt stressade familjer.
För det andra ignoreras att en budget är ett tillfälle att nagelfara och ifrågasätta utgifter. Också inom centrala och viktiga verksamheter finns anledning att ifrågasätta hur pengarna används. Som gårdagens ledare uppmärksammade läggs skattepengar på att stödja några av de rikaste företagen i världen. Det är svårt att motivera. Årligen går ungefär 30 miljarder kronor till olika företagsstöd, och det finns många indikationer på att det är pengar som snarare skapar skickliga bidragsentreprenörer än gynnar tillväxt och utveckling.
Myndighetsfloran är rik och frodig. Tillväxten har både ett verk och en myndighet för analys, och konjunkturen ett institut. Vi har en särskild Myndighet för kulturanalys, som trots sitt specifika uppdrag inte verkar ha publicerat någon vägledning om hur de aktuella stöden under coronapandemin ska kunna nå fram till rätt utövare.
Även administrationen sväller. Tidningen Vårdfokus uppmärksammade 2018 att sjukvården haft en stark tillväxt av

chefer, handläggare och administratörer mellan 2010 och 2017, medan andra personalkategorier minskade.
Polisforskaren Stefan Holgersson har noterat en liknande utveckling hos polisen, med mer personal centralt, inklusive en stor kommunikationsavdelning, men färre poliser ute på fältet.
Nog behövs partier som vågar välja en tråkigare profil i budgettider. Som talar om den helhet som måste hänga ihop. Som på bekostnad av att äska pengar till det mesta orkar betona det viktigaste, samt lyfter önskvärda besparingar och rimliga justeringar av skatteavdrag.
Låter det som ett politiskt självmordsuppdrag bör man betänka att svenska folket uppskattat finansministrar som visat återhållsamhet. Och när alla andra partier gör på ett sätt finns utrymme för den modige att göra tvärtom.

DN 20/8 2020

Digitala lektioner kan bli återinförda

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Skulle smittspridningen förvärras kan gymnasieskolan bli tvungen att gå tillbaka till fjärr- och distansundervisning. Det beskedet gav utbildningsminister Anna Ekström (S) inför skolstarten.

Under onsdagen kallade Anna Ekström till en pressträff där hon gick igenom skolans läge under pandemin och de regler som gäller inför hösten. Hon betonade att även om undervisningen återgår till klassrummen är läget fortfarande allvarligt.. Dock bygger den strategin med öppna skolor på att barn inte är drivande i pandemin.

– Barn visar mildare sjukdomsförlopp. Desto yngre barn, desto mildare symtom. Personal och pedagoger har heller inte diagnostiserats i någon högre utsträckning än andra yrkesgrupper, säger Anna Ekström.

Skulle smittspridningen däremot öka och läget förvärras utesluter hon inte att gymnasieskolor kan tvingas gå tillbaka till fjärr- och distansundervisning.
– Skulle läget förvärras kan undervisningen flyttas delvis eller helt till distansundervisning. Det kan gälla hela landet, enskilda skolor, bara kommunalt eller regionalt, där skolor kan behöva stänga som en åtgärd för att motverka spridning, säger Ekström som betonade att det skulle göras motvilligt.

– Regeringen är beredd att ta till åtgärder, men vi vill inte stänga skolor, säger hon.
Ekström vill att skolorna ska vara flexibla i sin undervisning där både personal och elever har ett stort eget ansvar.
– Det handlar om att anpassa den fysiska miljön, möblera om i klassrummet, hålla avstånd i matsal och bibliotek, schemalägga så att elever inte börjar skolan och har rast vid samma tidpunkt. Många föräldramöten kan också komma att ställas in.
Med på pressträffen var också Skolinspektionens generaldirektör

Helén Ängmo. Hon tog upp vad myndigheten noterat under våren efter samtal med elever och personal, och enligt henne har distansundervisningen på många sätt fungerat bra.

– Den digitala utvecklingen har påskyndats med nya metoder för elever med särskilda behov. Flera elever har också uppskattat att få tillgång till inspelade lektioner och material i efterhand. Vissa bedömningar visade på en större frånvaro inledningsvis, men det minskade över tid. Men den ökade frånvaron bland personal har gjort att vissa elever som behövt mer stöd inte fått det i samma utsträckning, säger Helén Ängmo.

Olle Bengtsson
olle.bengtsson@dn.se

Dela

Shekarabi öppnar för att behålla karensersättning

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Coronakrisen har fått regeringen att göra trygghetssystemen generösare. Nu öppnar socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S) för att en del av förändringarna kan bli bestående.

– Vi har bra system men de har hål som har blottats tydligt, säger han.

När det nya coronaviruset härjade som värst under senvintern och våren blev det tydligt att många skulle ha svårt att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer eller klara en arbetslöshet utan stora konsekvenser för ekonomin.

Coronakrisen fick regeringen att lägga fram det ena krispaketet efter det andra tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna.

En del av åtgärderna gick ut på att minska det ekonomiska bortfallet

för arbetande svenskar. Dit hör till exempel karensdagsersättningen som gör att Försäkringskassan betalar ut en ersättning för första sjukdagen och att inkomsttaket i a-kassan höjdes så att fler får 80 procent av lönen.
Karensdagsersättningen är en tidsbegränsad åtgärd men Ardalan Shekarabi öppnar för att ersättningen kan bli kvar, åtminstone för vissa yrkesgrupper.
För att Socialdemokraterna ska få igenom en sådan förändring krävs inte bara att de får stöd av regeringspartiet MP utan också av både C och L. Shekarabi uttrycker sig försiktigt.
– Under hösten kommer vi att behöva debattera om det rimliga i att människor som jobbar i verksamheter där de möter många människor inte förlorar ekonomiskt den första dagen de stannar hemma när de är sjuka, säger han.
Exempel på sådana yrkesgrupper är de som är anställda inom vård och omsorg och då inte minst äldreomsorgen. Alltså yrken där det finns en direkt koppling till smittspridning om personalen hellre går till jobbet när de är

småkrassliga än förlorar en dagslön som de kanske inte har råd att avvara.
På grund av coronaviruset har -köerna till operationer och rehabilitering blivit längre. Samtidigt säger reglerna i sjukförsäkringen att de som är sjuka i mer än 180 dagar måste vara beredda att söka ett annat arbete än det de är sjukskrivna ifrån. Annars kan sjukpenningen dras in.
I början av juli beslutade regeringen om ett undantag från 180-dagarsregeln fram till den 31 december i år. Även här vill Shekarabi se en diskussion om varaktiga ändringar i systemet.
– Du ska inte förlora din ekonomiska trygghet bara för att operationer eller rehabiliteringsinsatser ställs in av regionerna, säger han.
Som socialförsäkringsminister har Ardalan Shekarabi också ansvaret för pensionerna. Han tycker att många som arbetat ett helt yrkesliv får för låga pensioner. Därför har Socialdemokraterna drivit igenom ett inkomstpensionstillägg på som mest 600 kronor i månaden före

skatt till dem som arbetat i många år men får en låg pension. Tillägget ska inte ingå i pensionssystemet utan pengarna tas från statskassan.

– Vi måste fortsätta att höja pensionerna och vi ser inkomstpensionstillägget som ett första steg, säger Ardalan Shekarabi.

Nästa steg, anser han, är att höja avgiften till den allmänna pensionen till de 18,5 procent som var tänkta från början. På grund av den beräkningsmodell som används är avgiften i praktiken 17,21 procent.

Men det kan mycket väl dröja 20–30 år innan en avgiftshöjning ger höjda pensioner. Så länge vill inte Ardalan Shekarabi vänta.

– Vi har också tittat på modeller för hur en avgiftshöjning skulle kunna leda till högre pensioner även för befintliga pensionärer, - säger han.

Men att ändra i pensionssystemet kräver att samtliga riksdagspartier i Pensionsgruppen är med på förändringarna. Samtliga riksdagspartier, med undantag för V och SD, är med i Pensionsgruppen.

De övriga partierna är i grunden positiva till att avgiften höjs till 18,5 procent, men de finns olika åsikter om hur höjningen ska betalas.
Huvudspåren är att staten betalar eller att facken och arbetsgivarna förhandlar fram en finansiering.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se

Fakta. Pandemin har drivit fram nya regler

Regeringen har infört en rad nya regler för sjukförsäkringen och a-kassan. Här är några av dem:
Karensdagsersättning
Försäkringskassan betalar ut 804 kronor före skatt för att ersätta löneavdraget den första sjukdagen. Gäller till den 30 september.
Sjukintyg
Det går att vara sjukskriven i tre veckor utan att behöva visa upp sjukintyg från läkare. Gäller till den 30 september.
180-dagarsregeln
Den som köar för operation eller rehabilitering ska inte kunna få sjukpenningen indragen. Gäller till den 31 december.
A-kassan

Lättare att få ersättning och - ersättningen har höjts. Gäller till den 3 januari.
Fribelopp
Studerande får ha hur höga inkomster som helst utan att det påverkar utbetalningarna från CSN. Gäller under 2020.

Putin funderar just nu på vem han ska ersätta Lukasjenko med

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Rysslands intressen måste tas tillvara av varje regim i Belarus. Men Aleksandr Lukasjenko är inte längre Kremls man.

Aleksandr Lukasjenko är en diktator som ur bilderboken, en korsning mellan Alfred Jarrys Roi Ubu och Runebergs Kulneff, han som kysste och slog ihjäl med

samma varma själ. Fast till skillnad mot dem inte fiktion. Lukasjenko är högst verklig. I ett kvartssekel (!) har han enväldigt härskat i Belarus och trots att han beskrivits som den siste av sin sort i Europa vill nu plötsligt bokstavligen alla bli av med honom.

Till dem hör Vladimir Putin. Lukasjenko har ofta förargat honom, men alltid uppfyllt Putins två grundläggande krav på Belarus: som del av det ryska militära försvaret i väst och som garant mot demokratiska experiment tätt inpå Ryssland som lätt skulle kunna bli en oönskad förebild. Det är denna antidemokratiska ordning som Lukasjenko inte längre kan garantera.

Därmed har han gjort sig oanvändbar för Putin som ställts inför ett klassiskt sovjetisktryskt dilemma: hur förhålla sig till en demokratisk massrörelse som hotar både imperiet och dess grundvalar?

Upproret i Ungern 1956, mer frihetligt och nationellt än demokratiskt, slogs ner med öppet våld. En lösning? Men för vem egentligen? Ungern beskrevs snart

som ”den gladaste baracken i lägret”, knappast möjligt utan upproret, innan den ungerska realsocialismen 1989 dog sotdöden.
Tjeckoslovakien 1968 var ett mer komplicerat fall då kommunistpartiet, Kremls förlängda arm, med befolkningens entusiastiska stöd inledde genomgripande reformer av samhället. Dock misstänkte Putins företrädare i Kreml att det skulle utmynna i en återupprättad tjeckoslovakisk demokrati (på den punkten hade Historien sannolikt givit dem rätt). Den militära invasionen av landet mötte ett massivt, men passivt motstånd. En dyster kyrkogårdsfrid rådde sedan i 20 år; Milan Kundera beskrev den träffande som ”livet finns någon annanstans”. Därefter försvann realsocialismen som om den aldrig funnits.
Polen var för stort att invadera och ockupera. Och av tradition fyllt av för mycket antipati: kommunism var för polackerna ingenting annat än tyska idéer i rysk praxis. Diverse uppror var så förprogrammerade och när Solidaritet hösten 1980 för första gången lyckades smida en allians

mellan städernas intelligentia och industriarbetarna var Kremls dilemma ännu värre än Putins i dag med Belarus.
Att ingripa direkt? Bara en desperat nödlösning, samtidigt ett säkert recept för katastrof. Kreml vädjade mer än krävde: Warszawa måste hitta en lösning på egen hand. Resultatet blev mycket polskt, ett slags intern ockupation kallad undantagstillstånd *(stan wojenny)* med en polsk general i polsk uniform som någorlunda klarade rollen som både patriot och Kremls verktyg.

Men till och med Kreml måste ha anat att det inte var någon lösning, bara en transport till realsocialismens avveckling mindre än tio år senare.
I Belarus måste Putin se till att Lukasjenko ersätts med någon annan. Men hur och med vem? Sannolikt har Putin ingen kandidat: den sluge och brutale envåldshärskaren har under åren gjort sig av med sina interna rivaler, omger sig med jasägare och stödjer sig på en stor och – hittills – lojal säkerhetsapparat. Men det är mer än tveksamt om diktatorn ännu en gång skulle

kunna använda sig av den mot fredliga människomassor. Ändå är det den som nu ensam garanterar hans makt; byter man sida vore Lukasjenko omedelbart en politiskt död man. Tecken finns redan på att kravallpolisen här och där fraterniserar med demonstranterna. Men byter sida gör den sannolikt först om den skulle missbrukas av Lukasjenko till mer våld eller om demonstranterna förmår hålla ut, utvidga strejkerna, skaffa sig tillgång till televisionen och snabbt bygga upp en organisation som är mindre improviserad och anonym än hittills. Samtal mellan makt och folk vore i dag enda sättet att undvika en eskalering av vad som redan liknar en revolution, men misstron och kraven kan på båda sidor redan visa sig vara oöverstigliga hinder. Och Putin misstror dem båda. Oppositionen på Minsk gator uppfattar han som sin egen, långt mindre, i Ryssland: västfinansierade dekadenta ungdomar, diverse hbtq-aktivister, flickor med blommor i händerna, naiva och politiskt helt oerfarna. Skulle de kunna garantera det militära samarbetet

mellan Moskva och Minsk? Rida spärr mot en ukrainsk utveckling? Och bakom denna djupa misstro står krav som från rysk sida är absoluta och ensidigt kommer att genomdrivas om så krävs.
Denna misstro ställer oppositionen inför en nästan omöjlig uppgift: att till punkt och pricka uppfylla Kremls alla mycket omfattande säkerhetsintressen samtidigt som man vill ersätta diktaturen med en demokrati av västligt snitt. Det är, närmare besett, mer än vad den så kallade finlandiseringen innebar.
Men Belarus är inte ett tämligen avlägset land i vår kontinents utmarker utan mitt i Europa, traditionellt uppmarschområde för mot Ryssland fientliga arméer, dessutom ett så kallat slaviskt broderfolk med ryska som dominerande språk.
Bara den allra största belarusiska självbevarelsedrift, hanterad med politisk skicklighet, lär få den ekvationen att gå ihop.

Richard Swartz är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.
Richard Swartz
richard.swartz@chello.at

”Jag kan inte sluta tycka att vi behöver ett nytt land”

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Efter sex dygn i häktet Okrestina kommer Alexandra Moladau ut genom den tjocka ståldörren, tar några steg och kramar om sin make.

– Om de tror att det är så lätt att bryta ner en människa så misstar de sig djupt, jag tänker inte sluta tycka att vi behöver ett nytt land, säger hon.

Minsk.

Ett ihållande regn har gjort marken i parken utanför häktet Okrestina lerig. Bakom de taggtrådsklädda murarna skymtar gallertäckta cellfönster.

Det var i den här parken i Minsk som skräckslagna anhöriga och vänner för en vecka sedan kunde höra ropen på hjälp och skriken av smärta innanför murarna när häktesvakter och poliser systematiskt misshandlade och förnedrade de gripna

motståndarna till Aleksandr Lukasjenkos regim. Flera tusen människor greps dagarna efter presidentvalet den 9 augusti. Under ett parasoll gömmer sig en volontär undan regnet. Advokater, psykologer och andra frivilliga har strömmat hit för att hjälpa de gripna. Mellan träden hänger listor på gripna och vem som har tillhörigheter att hämta ut från häktet. De frisläppta fångar som DN möter vittnar om systematisk misshandel, övergrepp och tortyr. Men Lukasjenkoregimens brutalitet tycks bara ha stärkt befolkningens krav på förändring.

Artur Podmazko, 22, har kommit tillbaka hit med sin mamma Irina för att se om han kan hitta sina tillhörigheter som försvann under tiden han var gripen. Han arbetar som 3D-designer för datorspel och var ute och cyklade när han stoppades av polis. Det var på måndagen efter valet den 9 augusti.

– De stoppade mig och började ställa frågor och sedan bad de att få se telefonen, de hittade en bild jag tagit på min valsedel där jag hade kryssat för Tsichanouskaja (oppositionspolitikern). Och det

var allt som behövdes och jag greps, säger han.
Han stängdes in i en cell i en av de många polisbussar som fungerar som mobila arrestlokaler.
– I den lilla buren var vi sex personer på varandra, ventilationen var avstängd så vi fick ingen luft, säger Artur Podmazko.
När han efter någon timme lastades av på gårdsplanen till häktet möttes han av en korridor av poliser från specialstyrkan Omon med svarta masker över huvudet och med dragna batonger.
– Alla tvingades gå genom den där korridoren och vi blev slagna med batongerna, sedan ställdes vi mot väggen och fick lämna ifrån oss alla personliga tillhörigheter och ta ur skosnörena ur skorna.
Återigen tvingades han gå genom korridoren av maskerade poliser – och återigen fick de slag av batongerna.
– Sedan hamnade jag i en cell – vi var väl 80 personer i cellen som var kanske fyra gånger fem meter stor. Vi fick stå upp för att få plats.

Första natten fick de inget vatten och flera av cellkamraterna mådde

dåligt, en ung man hade ett stort sår i huvudet och det rann blod. En gång fördes de ut igen och fick sitta på knä med huvudet mot en vägg. Häktespersonalen frågade efter namn och yrke. Samtidigt som poliserna slog dem. Den natten hörde han hur fångar från de andra cellerna fördes bort och misshandlades.
Efter två nätter i Okrestina fördes han ut och en lista med alla de som tidigare var ostraffade ropades upp – de skulle släppas fria.
– De sa att eftersom ni inte har några tidigare straff så har staten tillåtit er att betala er skuld med blod. Nu går ni en sista gång till Omon – så får ni gå sen.
– Först hotade Omon-poliserna oss. De skrek och förolämpade oss, sedan tvingade de oss att göra olika fysiska övningar och den som inte klarade det eller som de inte gillade slog de. Efter ett och ett halv dygn utan mat och nästan inget vatten var det få som klarade övningarna och många blev slagna.
När vi träffar honom utanför häktet under onsdagen har det gått några dagar sedan han släpptes.

Hur känner du nu?
– Att jag lever i ett land där man inte är säker – där makten i vilket ögonblick som helst kan ta dig utan anledning. Jag var bara ute och cyklade och greps, blev slagen och förödmjukad – vad är det för beteende? säger Artur Podmazko.
En bit bort väntar Arteum Moladau, 32, på sin fru i regnet. Han själv släpptes ut ur häktet tidigare under natten men kvar där inne är hustrun Alexandra. Det har gått drygt sex dygn sedan poliser från säkerhetstjänstens KGB stormade in i deras lägenhet i staden Gomel 30 mil sydost om Minsk. Arteum Moladau kastades ner på golvet, misshandlades och fördes bort. Dagen efter greps också hustrun. Anklagelsen: att de samlat in namnunderskrifter inför valet.
När Alexandra Moladau till slut kommer ut genom den tunga ståldörren går hon några meter innan hon kramar om sin make. Skosnörena saknas i de vita gympaskorna och hon darrar på handen när hon tar ett första bloss på en cigarett.
– Om de tror att det är så lätt att bryta ner en människa så misstar de sig djupt, jag tänker inte sluta

tycka att vi behöver ett nytt land, säger hon.
Hur tror ni att hela den här situationen slutar?
– Jag kommer ända till slutet att tro att vi lyckas. Jag kan inte tro att det här bara tar slut och att alla går hem och glömmer det som varit.
– Alla har vänner som blivit slagna eller som gripits. Det har nått en sådan nivå, chockgranater, gummikulor... Han (president Aleksandr Lukasjenko) förstår så väl att han förlorat att han är villig att döda oss. Bara för att vi inte vill ha honom som president längre.

Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se

Fakta. EU underkänner valet – planerar sanktioner

EU erkänner inte Aleksandr Lukasjenkos seger i Belarus omstridda presidentval den 9 augusti och förbereder sanktioner. Det står klart efter ett extrainsatt digitalt toppmöte om situationen.
– EU kommer inom kort att införa sanktioner mot en ansenlig mängd individer som ligger bakom våldet, repressionen och

valfusket, säger EU:s permanente rådsordförande Charles Michel. De sanktioner som förbereds förväntas innebära frysta tillgångar och inreseförbud i EU för de berörda belarusiska regimföreträdarna.
Dessutom kommer 53 miljoner euro öronmärkta för Belarus att dirigeras bort från regeringsprojekt för att i stället gå till civilsamhället samt till arbetet mot covid-19 i landet.

Michael Winiarski: Ett krig skulle göra många belarusier lika antiryska som ukrainarna

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Aleksandr Lukasjenko anklagar oppositionen i Belarus för att vilja bryta den nära relationen med Ryssland. Om oppositionen tar makten tänker

den också ”förbjuda det ryska språket”, hävdar han. Men till skillnad från folkresningen i Ukraina finns inga antiryska inslag i protesterna i Belarus.
Det finns flera likheter mellan massprotesterna i Belarus och vad som inträffade i Ukraina, ett annat grannland till Ryssland, för drygt sex år sedan. Medborgarnas uppvaknande nationella självkänsla. Kraven på frihet och den diktatoriska presidentens avgång. Och kravallpolisens brutala attacker på fredliga demonstranter.

Men skillnaderna är minst lika många.
När hundratusentals ukrainare under senhösten 2013 och vintern 2014 samlades till protestmöten på Självständighetstorget i Kiev var det under fältropet ”Euro-Majdan”. Manifestationen pryddes av lika många EU-flaggor som ukrainska flaggor. Demonstranternas vrede var tydligt riktad mot Moskva, som genom den proryske presidenten Viktor Janukovytj hade försökt sätta stopp för Ukrainas associationsavtal med EU, till förmån för ett närmande till

Ryssland. Upproret tvingade Janukovytj att fly till Moskva. Priset blev högt: Ryssland annekterade Krim och ryska styrkor tog kontroll över delar av östra Ukraina.

En annan olikhet är att Ukraina, med sina demokratiska brister och sin korruption, alltid hade en mångskiftande politisk scen, med ett myller av partier och massmedier, och valen var i stort sett fria.

I det närmast totalitära Belarus fick ett civilsamhälle aldrig en chans att sticka upp mot Lukasjenko och hans säkerhetstjänst.

Den mest avgörande skillnaden är dock att stora delar av det språkligt och kulturellt brokiga Ukrainas befolkning aldrig tålde Rysslands herravälde över deras land. De ville ty sig mot Väst.

I det mer homogena Belarus har däremot de flesta på ett helt annat sätt känt sig befryndade med Ryssland. Och de vet att deras land ligger där det ligger.

Det är en av orsakerna till att Moskva tvekar att ingripa med våld till förmån för den avskydde Lukasjenko. Ett krig eller blodbad

skulle få många belarusier att bli lika antiryska som ukrainarna. Lukasjenko har i sin desperation inte tvekat att skrämma sina upproriska medborgare med den ryska björnen.
Ett av Lukasjenkos problem är att han inte vet i vilken mån han fortfarande har Moskvas stöd. Inte ens bland de etablerade kommentatorerna och i de ryska statsmedierna finns en enhetlig linje.
Ryska nyhetsbyråer som Tass och Ria Novosti har för ovanlighetens skull rapporterat relativt sakligt om de omfattande strejkerna, demonstrationerna och protesterna i Belarus.
Statliga tv-kanalen Rossija-1 kallade däremot demonstranterna för ”banditer” och jämförde dem med de protesterande på Majdan.
Sergej Markov, en politisk hök, varnar i sin blogg för att protesterna är ett försök till statskupp, organiserad av Polen: ”Syftet är att använda Ukrainas och Belarus territorium för att blockera Ryssland och störta Putin … därför kommer Ryssland inte att stillatigande betrakta statskuppen i Belarus. Och om Lukasjenko inte klarar av det

kommer Ryssland att ge all nödvändig hjälp till Belarus broderfolk. Denna gång gör vi inte om misstaget med icke-intervention som i Ukraina 2014.”
Kommer Putin att lyssna på Markov? Eller på lojala politiker som Konstantin Zatulin, som har dömt ut valkampanjen i Belarus som ”en total falsifiering”, och den Kreml närstående senatorn Alexej Pusjkov som talar om ”ett möjligt maktskifte”?
Hittills har Putin, utöver den snabba lyckönskningen till Lukasjenkos ”valseger” valt att inte kommentera upproret mot Lukasjenko. Det är oklart hur pigg han är på att backa upp diktatorn i Minsk, som ofta har försökt spela ut Öst mot Väst för att få maximala ekonomiska fördelar.
Nyckelfaktorn är att invånarna i Belarus i grunden inte är fientliga mot Ryssland; de vill först och främst bli av med en brutal självhärskare som efter 26 år vid makten har blivit allt mer isolerad från verkligheten.
– Att satsa på att använda våld mot en vänskaplig befolkning…kan vara för riskabelt, även för Putin, sade Aleksandr

Baunov, analytiker vid Carnegie Moscow Center, til Radio Liberty.
Michael Winiarski

Rysk säkerhetstjänst ska ha landat i Minsk

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Belarus huvudstad Minsk surrar av rykten om att Ryssland på olika sätt försöker hjälpa president Lukasjenko att klamra sig fast vid makten. Ett flygplan från ryska säkerhetstjänsten FSB landade på tisdagskvällen och ryska ”specialister” uppges ha tagit nyckelpositioner inom stats-tv.

Sent tisdag kväll landade ett Tupolevplan på flygplatsen i Minsk, enligt trackingservicen Flightradar24. Det handlar om ett specialutrustat flygplan som ofta används av FSB-chefen Aleksandr Bortnikov.
Landningen har inte bekräftats officiellt, men medier i Belarus spekulerar om vem som kan ha varit ombord. Många misstänker att detta är ett första steg i en ökad rysk inblandning i den belarusiska krisen.
President Lukasjenko har talat med sin ryska kollega Vladimir Putin minst tre gånger den senaste veckan, och fått försäkringar om militärt stöd om det skulle behövas.
Kanske, tror vissa i Minsk, fungerar FSB-chefen som ett sändebud för Putin och hans villkor för stöd.
Men situationen är komplicerad. Ryssland är visserligen Belarus främsta allierade, samtidigt anses Putin inte vara förtjust i Lukasjenko.
Lukasjenko å sin sida har ofta markerat självständighet gentemot Moskva. Men i takt med att protesterna sprider sig har regimen mer och mer framställt dem som styrda av väst och Nato.

I det läget har Lukasjenko ingen annan att vända sig till än Putin.
Parallellt med detta kommer nu uppgifter om att ryska medarbetare har placerats inom det statliga radio- och tv-bolaget BT.
Där strejkar hundratals journalister i protest mot censur och lögner, och många har fått sparken.
Ingmar Nevéus

Boendechef vädjar till regeringen: ”Häv besöksförbudet hos äldre!”

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Göteborg. I ett öppet brev till socialminister Lena Hallengren (S) kräver chefen för tre äldreboenden i Göteborg att besöksförbudet hävs.
– De äldre som bor hos oss måste få samma frihet och

ansvar som övriga samhället. Vår personal kan inte längre agera ordningsvakter inne i andras privata hem, säger Monica Berglund, direktör för Tre Stiftelser.

Den 1 april införde regeringen ett nationellt förbud mot besök på äldreboenden. Förbudet, som förlängts till den 31 augusti och i dag, torsdag, väntas förlängas ytterligare en månad, syftar till att stoppa spridningen av det nya coronaviruset. Men nu höjs röster för att besöksstoppet måste bort.

– Jag tror på ett liv före döden, besöksförbudet är en alldeles för kostsam uppoffring, säger Monica Berglund, som leder tre av Göteborgs äldsta boenden – Vegahusen, Änggårdsbacken och Otium i Björkekärr.

I ett öppet brev till socialminister Lena Hallengren skriver Monica Berglund att uppdraget inte bara kan vara att skydda de äldre från smitta, utan också måste vara att värna deras livskvalitet:

”I snart fem månader har tio-tusentals personer nekats fysiska möten med personerna som står dem närmast. Yngre personer kan säga ’nästa vecka’, ’nästa månad’ eller ’nästa år’. För den som har

levt ett långt liv är tidshorisonten annorlunda: Kommer vi någonsin att få kramas igen?”
Monica Berglund tycker att förbudet var begripligt till en början, som en akut åtgärd mot smittan, men nu tycker hon bara att det andas ”ålderism” och avslöjar ett förlegat synsätt på äldre.
– Det är som om vi fortfarande ”sätter dem på hemmet”. Men det här är ju egna bostäder vi har hos oss, där de boende borde tillerkännas samma rättigheter och ansvar som alla andra, säger hon.

I det öppna brevet till Lena Hallengren skriver hon: ”Sveriges strategi mot coronaviruset har utgått från individens ansvarskänsla, snarare än nedstängningar och lagstiftning. Detta har gällt hela samhället – förutom de som bor på ett äldreboende.”
Tre Stiftelser har – liksom många andra boenden – satt upp plexiglas för möten mellan boende och deras anhöriga eller bekanta utomhus, men den kontaktvägen är inte hållbar i längden, anser Monica Berglund.

– Den som är dement eller har dålig hörsel och syn behöver ett nära fysiskt möte.
– Dessutom kommer kylan snart, ska vi ha isskrapa på skärmarna då eller?
Nu vill Tre Stiftelser ha en lättnad i regelverket och har skickat in sin begäran till socialdepartementet.
DN har sökt Lena Hallengren för en kommentar men inte fått svar.
Till nyhetsbyrån TT säger Hallengren att besöksförbudet kommer att förlängas:
– För att kunna ta bort besöksförbudet måste vi se till att ha andra regleringar och riktlinjer på plats. Så i väntan på att Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen återkommer med hur de ser på att man tar bort förbudet och vad man skulle behöva ha på plats i stället så förlänger vi förbudet till den sista september.
Beslutet ska fattas av regeringen under torsdagen.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Fakta. Förslaget till socialministern

Tre Stiftelser vill ta bort det generella besöksförbudet och ersätta det med följande förhållningsregler:
Besök sker utomhus i första hand. När det inte är möjligt tillåts besök i den egna lägenheten.
Besökare får information om hygienrutiner samt tillgång till handsprit och visir.
Närstående och boende ansvarar för att begränsa antalet besökare per tillfälle i lägenheten för att undvika trängsel.
Det är inte tillåtet att vistas i gemensamma utrymmen, som vardagsrum, kök och balkonger under besöket.
Vid fall av smitta har verksamheten rätt att omgående återinföra besöksförbud.
Folkhälsomyndighetens övriga allmänna rekommendationer gäller även på äldreboenden. DN

Miljöpartiet vill införa rotavdrag för solceller

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Miljöpartiet kräver reformer för 150 miljarder kronor de närmaste tre åren i de pågående budgetförhandlingarna.

Bland annat vill partiet skifta de nuvarande solcellsbidragen till ett grönt rotavdrag för att snabba på processen.

– Sist vi hade en kris räddade vi bankerna, nu är det klimatets tur, säger språkröret Isabella Lövin.

Den 21 september ska regeringen lämna sin budget till riksdagen. Men först ska den förhandlas i flera steg, mellan de två regeringspartierna S och MP och sedan med samarbetspartierna Centern och Liberalerna.

Nu går Miljöpartiet ut med sin kravlista: satsningar för 250 miljarder kronor under en femårsperiod, varav 150 miljarder

de närmaste tre åren. Coronakrisen kräver ”extra-ordinära insatser”, anser språk-rören.

– Det handlar om stora investeringar i förnybar energiproduktion som gör att vi kan ta steget bort från fossilberoendet. Till exempel investeringar i bioraffinaderier så att vi får hållbara biodrivmedel till våra fordon och att vi bygger ut laddsystem för de tunga transporterna och ett energisystem med lagring, som gör att vi nu ska kunna få ett hundraprocentigt förnybart energisystem, säger språkröret och finansmarknadsminister Per Bolund, (MP).

Bland annat föreslår partiet att byta ut samt utvidga det nuvarande solcellsbidraget till ett grönt rotavdrag för en snabbare process. Avdraget föreslås motsvara 15 procent av installationskostnaden men MP kan i nuläget inte svara på vad det skulle kosta. Centerpartiet gick fram med ett liknande förslag inför valet 2018.

– Priset på solenergi har sjunkit väldigt mycket, det är en ny marknad. När M och KD slaktade

solcellsstödet när de gick fram med sin budget skapade det väldigt mycket oreda, säger Bolund.
Partiet vill också slopa skatten för lite större solcellsanläggningar (över 255 kW).
Språkrören vill också se en upprustning av nedgångna hyresrätter från 60- och 70-talen för att minska energianvändningen för tio miljarder kronor de närmaste tre åren.
Isabella Lövin pekar på att bankerna räddades sist vi hade en kris, nu är det klimatets tur.

– Men samtidigt vill vi också se satsningar på ett hållbart arbetsliv, inte minst i vården och på civilberedskap inför nästa kris, säger Lövin, språkrör tillika klimat- och miljöminister.
En av punkterna rör kultursektorn, som riktat hård kritik mot regeringens och kulturminister Amanda Linds (MP) agerande under coronakrisen. Språkrören kräver i förhandlingarna någon form av åtgärder, troligtvis i form av både ekonomiskt stöd och förändringar i lagstiftningen.

– Vi behöver se till att vi dels ger ut ett snabbt stöd till de kulturaktörer som drabbats hårt, dels att vi satsar för framtiden. Vi behöver också ge bättre förutsättningar för småaktörer som ljud- och ljusinstallatörer och alla de som arbetar med kulturen i företagsform, säger Per Bolund.
Med de krisåtgärder som beslutats beräknar Konjunkturinstitutet att Sverige landar på en offentlig skuld på 45 procent av bnp. Miljöpartiets förslag skulle öka den siffran med ytterligare några procentenheter, enligt Per Bolund.

– Vi behöver en nystart för Sveriges ekonomi och för att modernisera vårt samhälle. Det finns tekniska förutsättningar för att snabbt gå över till ett fossilfritt Sverige. Då ska vi ta den chansen när vi behöver göra stora samhällsinvesteringar för att få de ekonomiska hjulen att snurra, säger han.
MP vill att 100 miljarder kronor av de 250 miljarderna består av statliga kreditgarantier.
– Vi vet att det finns en vilja hos företagen men genom att lägga på en trygghet i form av en lånegaranti från staten så är vi

övertygade om att många investeringar man nu är osäker på kommer att kunna genomföras, säger han.

Liberalerna kräver skattesänkningar för 30 miljarder. Hur ser ni på det?

– Det viktiga är att rikta eventuella skattesänkningar mot en hållbar och grön omställning. Det handlar om att gynna det som är hållbart för miljön och att minska de ekonomiska klyftorna, säger Isabella Lövin.

Varför går ni ut med era krav under pågående budgetförhandlingar?

– Det är viktigt att vi visar för väljarna vad som är våra prioriteringar i de här samtalen. Det är något som vi ser att andra partiet också gör. Det ger en möjlighet att utvärdera utfallet, säger Bolund.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Fakta. MP:s budgetkrav

150 miljarder kronor ska satsas under tre år på akuta krisåtgärder samt långsiktiga investeringar inom:

1. Förnybar energi – bland annat med ett rotavdrag för solceller på

15 procent samt slopad skatt för större anläggningar.
2. Klimatsmarta transporter – statligt stöd för utbyggnad av laddinfrastruktur för lastbilar.
3. Skyddad natur för att värna den biologiska mångfalden och göra det möjligt för människor att uppleva naturen i hela landet.
4. Kultursektorn behöver budgetförstärkningar på både kort och lång sikt så att vi kan värna ett fritt och levande kulturliv.
5. Stärk motståndskraften i samhället mot nya kriser. Detta ske med exempelvis höjda statsbidrag till välfärden, starkare civilt försvar och ökad självförsörjning av livsmedel.
6. Vården som livslångt drömyrke. Arbetsvillkoren behöver bli bättre för att personalen ska orka jobba ett helt yrkesliv och flera av vårens krisåtgärder behöver förlängas.
7. Tryggare ekonomi för dem med de lägsta inkomsterna. Miljöpartiet prioriterar att fortsätta med de höjda golven i a-kassan och även satsningar på underhållsstödet.
8. Utbildning och snabbare etablering för nyanlända.

Finansministern: Jobbsatsningar ska lyfta ekonomin

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Socialdemokraterna viktigaste frågor inför budgetförhandlingarna är jobben, jobben och jobben, enligt finansminister Magdalena Andersson (S).

Trots tidiga utspel från både regeringspartnern MP och samarbetspartierna C och L har hon gott hopp om att ro förhandlingarna i land.

– Det är fyra partier som samarbetar, alla ska ha möjlighet att sätta sin prägel på budgeten, säger hon.

Det ekonomiska läget i både världen och Sverige är väldigt allvarligt, enligt finansministern. För att vända det kraftiga bnp-raset vill hon bedriva en ekonomisk politik som stöttar återhämtningen.

– Fokus är att få människor tillbaka i arbete. Det är väldigt

mycket fokus på jobben, säger hon.
Hon vill inte nämna några siffror, men ser framför sig stora investeringar i välfärden.
– Där är forskningen väldigt tydlig – för att få fart på hjulen och få människor tillbaka i arbete är offentliga investeringar och konsumtion viktigt. Sjukvård, skola, äldreomsorg är centralt.
Inför budgetförhandlingarna har regeringens samarbetspartier Centerpartiet (C) och Liberalerna (L) tidigare lagt fram en rad krav och konkreta förslag. Båda partierna vill se större satsningar på företagen efter coronakrisen.
C vill bland annat förlänga ansökningstiden för omställningsstödet till företag bortom den 31 augusti. L vill sänka arbetsavgifterna för unga med ungefär 500 kronor per månad, något som beräknas kosta 10 miljarder kronor. De vill se skattesänkningar på cirka 30 miljarder kronor på jobb, arbetsinkomster och företag.
Magdalena Andersson säger att hon inte vill förhandla via medierna, och poängterar

återigen att hennes fokus tydligt ligger på jobben.
– Men det är klart att jag är väl medveten om att vi i Socialdemokraterna inte har egen majoritet. Det är fyra partier som samarbetar, alla ska ha möjlighet att sätta sin prägel på budgeten.
Regeringspartnern Miljöpartiet kräver å sin sida reformer för 150 miljarder kronor de närmaste tre åren. Bland annat för stora investeringar i förnybar energiproduktion.
– Jag kan generellt säga att vi ska ställa om Sverige till ett klimatsmart och hållbart samhälle. Det finns mycket investeringar som ska göras och det vore ekonomiskt klokt att tidigarelägga dem. Här finns också fördelar för Sverige att ligga långt i framkant. I gröna investeringar finns mycket av framtidens jobb, säger Magdalena Andersson.
Hon tycker att samarbetet mellan partierna är bra – något hon inte tror kommer ändras i framtiden.
– Vi sitter och diskuterar nu. Det är bra och goda samtal mellan alla fyra. Vi har haft löpande kontakt sen pandemin bröt ut. Det har varit helt nödvändigt.

Hittills har regeringen och samarbetspartierna genomfört krisåtgärder som beräknas kosta staten 250 miljarder kronor. Det är åtgärder som har hanterat den akuta krisen och när det nu börjar bli dags att återstarta ekonomin kommer det att behövas ännu mer statliga insatser, men hur de kommer att se ut vill finansministern inte gå in på närmre.

– I längden kommer vi inte kunna ha ett näringsliv som är beroende av statliga bidrag. Här behöver man framöver lägga om politiken på ett sådant sätt att företagen ska investera och klara sig på egen hand, säger hon och fortsätter:

– Det handlar också om kultur och idrott. Jag har haft som ingång i de här förhandlingarna att inte avfärda någonting. Vi lyssnar och analyserar. Det är en av de sakerna som vi tittar på. Vi får återkomma hur vi kommer att se på det.

Den 21 september ska regeringen lämna sin budget till riksdagen.

Stefan Bjarnefors

Lägsta folkökningen på 15 år under pandemin

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Coronapandemin har redan lämnat avtryck på Sveriges befolkningssiffror. Hittills är årets folkökning den lägsta på 15 år.
Dessutom väljer fler att flytta från storstäderna.

Antalet folkbokförda personer i Sverige ligger i dag på över 10,3 miljoner. Vid halvårsskiftet i år hade landets befolkning ökat med 24 801 personer, i fjol låg samma siffra på 51 004 personer, enligt statistik från Statistiska centralbyrån (SCB).
– Det är den lägsta folkökningen för årets första sex månader sedan 2005, säger Tomas Johansson, befolkningsstatistiker på SCB.
Folkökningen var som vanligt störst i de tre storstadskommunerna, Stockholm, Göteborg och Malmö. Men till skillnad från tidigare år är

det nu fler som flyttade från än till både Stockholm och Göteborg. Stockholms kommuns flyttnetto var minus 1 703 personer, Göteborg minus 109 personer. Malmö hade ett positivt flyttnetto på 502 personer.

– Det är väldigt ovanligt att Stockholm inte drar flest personer, det är sällan man ser en minskning över ett helt kvartal där, säger Tomas Johansson.

Han tror att invandringen haft störst påverkan på inflyttningen till Stockholm. Invandringen till Sverige uppgick under det första halvåret till 36 058 personer, vilket är det lägsta antalet sedan 2005.

Under årets första sex månader har också fler personer avlidit än tidigare år. Det första halvåret i år dog 51 405 personer i Sverige. Det är det högsta antalet dödsfall för årets sex första månader sedan 1869, då 55 431 personer dog. Det är även 4 633 dödsfall fler än genomsnittet för åren 2015–2019. De nivåer som är högre än snittet under dessa år klassas som överdödlighet och under det första halvåret 2020 var överdödligheten 10 procent.

Det höga antalet dödsfall i kombination med något färre födda under årets första sex månader ledde till ett halverat födelseöverskott, jämfört med samma period 2019. Huruvida coronapandemin har påverkat antalet barn som föds är för tidigt att säga.

– De barn som är med i vår statistik blev till redan 2019, så om coronaviruset påverkat antalet barn som föds i Sverige ser vi först om några månader, säger Tomas Johansson.

TT

Befarad vårdkris på Gotland uteblev

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Belastningen på sjukvården på Gotland påverkades inte av sommarturismen, rapporterar SVT. Inför sommaren fanns det oro för att det ökade antalet smittade i Stockholm skulle

påverka Gotland när reserestriktionerna lättade och turisterna strömmade till, men så har det inte blivit.
Mellan vecka 26 och 33 har regionen skickat 5 505 prover för covid-19 till analys, av dessa har 173 personer konstaterats vara smittade, en tredjedel av dessa var personer som inte är folkbokförda på ön.
TT

Hotellkoncern inför munskydd för personal

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Hotellkoncernen Nordic Choice Hotels inför munskydd för all personal som har direktkontakt med hotellgäster.
Koncernchefen Torgeir Silseth säger i ett pressmeddelande att

det är en åtgärd för att öka trygghet och säkerhet för gäster och anställda. ”De ska vara helt försäkrade om att vi gör allt vi kan för att deras vistelse hos oss ska vara trygg och säker.”
Nordic Choice har över 200 hotell i Norden och Baltikum, bland dem kedjorna Comfort Hotel, Quality Hotel och Clarion Hotel. Senast nästa vecka kommer personalen på koncernens hotell att börja med munskydd.
TT

Utbrott av harpest i Norrbotten

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

I början av augusti kom de första tecknen på att ett utbrott av harpest kunde vara på väg.
Nu bekräftar Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) att sjukdomen hittats hos skogsharar från flera kommuner i Norrbotten. Det är döda skogsharar från Piteå, Luleå,

Boden, Kalix och Kiruna som hittills testats positivt för harpest. ”Det är viktigt att SVA får in rapporter och, när det är möjligt, även prover för undersökning av harpest och andra smittor hos harar som hittas döda”, säger biträdande statsveterinär och viltpatolog Henrik Uhlhorn vid SVA.

TT

Filmade våldtäkt – döms till två års fängelse

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

En man i 30-årsåldern döms till två års fängelse för att ha våldtagit en kvinna i en bil på en parkeringsplats i Oskarshamn 2018, rapporterar P4 Kalmar.

Delar av våldtäkten filmades av mannen och han ska ha hotat kvinnan med att dela filmerna på internet om hon berättade vad som hade hänt, skriver Barometern. Mannen tog även nakenbilder på kvinnan i samband med övergreppet och krävde nya bilder på henne om hon inte ville att han skulle sprida bilderna vidare.
Mannen döms även för sexuellt ofredande och ska betala ett skadestånd på 125 000 kronor till kvinnan.
TT

Tolv nya dödsfall med bekräftad covid-19

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Ytterligare tolv personer med bekräftad covid-19 har rapporterats döda i Sverige, enligt Folkhälsomyndigheten.
Därmed har 5 802 smittade personer avlidit i landet. Totalt

har 85 411 personer bekräftats smittade av covid-19 i landet.
TT

Svårt att nå de svenska klimatmålen

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

De populära stadsjeeparna, så kallade suvar, gör det svårare att nå det svenska klimatmålet för transportsektorn till år 2030, rapporterar Vetenskapsradion. Utsläppen är tänkta att minska med 70 procent, men Trafikverkets miljödirektör Sven

Hunhammar är tveksam till att det kommer att uppnås.
– Vi minskade 2 procent i fjol och har gjort så i flera år. Men för att hinna i tid till 2030 krävs minskningar på 8 procent per år. Så det krävs en rejäl tempohöjning för att vi ska hinna i tid, säger han till radion.TT

Snabblånen ökar – nu ska kollen av låntagarna granskas

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Svenskarnas snabblån fortsätter att växa. Nu ska Finansinspektionen granska om prövningarna av låntagarna

är tillräckliga. Och frågan är om lagen behöver ändras.
Svenskarnas konsumtionslån växer. Enligt Finansinspektionen har de på senare tid ökat i snabbare takt än bolånen. På tio år har summan av blancolån, det vill säga lån utan säkerhet, över 250 000 kronor femdubblats.
– Att folk lånar behöver inte vara något dåligt i sig. Men i vår senaste kartläggning av konsumtionslånen noterade vi att fler än 15 procent hamnar på inkasso redan första året. Och det tycker vi sticker ut, säger Gustav Jolstedt, biträdande avdelningschef för finansiella risker på Finansinspektionen, FI.
Enligt svensk lagstiftning måste banker och andra kreditgivare göra en tillräckligt omfattande kreditprövning innan lånen beviljas. Tanken är delvis att konsumenten ska skyddas från överskuldsättning genom att inte beviljas lån som sannolikt inte kommer att kunna betalas tillbaka.
– Kreditgivaren ska ta alla uppgifter som är relevanta för att kunna göra en bedömning, säger Gustav Jolstedt.

Frågan är vad som anses vara tillräckligt. Enligt spekulationsberoende ”Gustaf”, som DN pratat med, har vissa kreditgivare satt i system att ta kreditupplysningar som inte ger en fullständig bild av konsumentens ekonomiska situation. En del kreditupplysningsföretag listar till exempel inte tidigare beviljade krediter.

– Det finns helt enkelt ingen lag på att man måste göra det, säger Gustav Jolstedt.

Ann-Sofie Henrikson, lektor i rättsvetenskap vid Umeå universitet, har studerat konsumentskyddet mot överskuldsättning. Hon ser att det finns tydliga incitament att erbjuda lån till personer som inte kan betala.

– Ofta är kreditsumman inte så stor, men man kan ta ut en hög ränta. Och när låntagaren inte kan betala blir det dröjsmålsränta och avgifter. Sen går det snabbt. Samtidigt finns knappt någon risk för kreditgivaren. Om de inte får betalt kan de sälja skulden och göra skatteavdrag för förlust och på så sätt göra en vinst, säger hon.

Hur starkt skulle du säga att konsumentskyddet mot överskuldsättning är?
– Det är jättesvagt.
Om ett företag har sålt in ett lån där man anser att de inte gjort en tillräckligt bra kreditupplysning, vilka möjligheter har konsumenten att få rätt?
– I princip inga alls. Där har Högsta domstolen tydligt sagt att det bara är man själv som vet vilken ekonomisk förmåga man har.
Hon pekar på att svensk rätt har en konservativ utgångspunkt, där den enskilda anses ha ett ansvar för sin egen ekonomi. Lagen utgår, menar hon, från principen om att man ska göra rätt för sig. Den som ingår ofördelaktiga avtal får helt enkelt skylla sig själv.
– Men det där bygger till stor del på äldre nationalekonomiska antaganden om rationellt agerande som man på senare år kritiserat med beteendeekonomi, säger Ann-Sofie Henrikson och fortsätter:
– Jag skulle säga att kreditgivarna vet exakt vilka felslut vi gör som människor, medan juristerna är ohjälpligt efter och tror på gamla teorier utan stöd i vetenskapen

om hur vi människor gör i praktiken.
Frågan om överskuldsättning och låneförmedlare och kreditföretag som marknadsför sig mot ekonomiskt utsatta har diskuterats länge. Vissa åtgärder har vidtagits. Trots det ökar utlåningen.
I februari gav regeringen Konsumentverket i uppdrag att analysera marknaden för konsumentkrediter och risker för överskuldsättning.
Finansinspektionen uppger att kreditprövningar är ett prioriterat område i deras tillsyn.

– Vi ser att vi måste granska om företagen verkligen samlar in tillräckligt med uppgifter för att kunna göra en bra bedömning, med tanke på att så många hamnar på inkasso, säger Gustav Jolstedt.
Ann-Sofie Henrikson pekar på att det i slutändan är lagstiftarna som har möjligheten att vända utvecklingen.
– Det är komplext, men om du frågar mig som forskare så skulle jag säga att det vore önskvärt att lägga ett större ansvar på kreditgivarna, så att de blir mer

restriktiva med att låna ut till den som inte kan betala tillbaka.

Lovisa Ternby
lovisa.ternby@dn.se

Fakta. Låneförmedlarna underlättar utlåningen

I dag finns många låneförmedlare. Till de största hör företag som Zmarta, Sambla, Advisa, Lendo och Enklare. Samtliga förmedlar blancolån på upp till 600 000 kronor, ofta mot provision av den bank eller låneförmedlare som kunden i slutändan väljer.
När personer ansöker om lån görs en kreditupplysning som registreras på personen. Men den som ansöker via förmedlarna får bara en upplysning registrerad, trots att man ansöker om lån hos betydligt fler aktörer.
Låneförmedlarna marknadsför sig ofta genom att understryka att processen är snabb och smidig. ”Ansök på en minut”, skriver till exempel Enklare.

Maria Crofts: Kreditgivarna måste ta större ansvar

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Kreditgivarna borde tvingas ta ett större ansvar när de lånar ut pengar. Nu behöver de inte bry sig eftersom samhället hjälper dem att kräva tillbaka pengarna samtidigt som de tjänar bra på de höga låneräntorna.

Vi lever i ett konsumtionssamhälle och för den svenska ekonomin är det önskvärt, för att inte säga livsviktigt, att medborgarna konsumerar. Annars slutar ekonomin att växa. Det har vi inte minst lärt oss under coronakrisen. En stor del av konsumtionen görs med lånade pengar. Det kan vara allt ifrån en ny platt-tv på det som kallas räntefri kredit till lån på flera hundratusen kronor för att köpa en bil eller en båt.
Självklart måste alla ta ansvar för sin egen ekonomi och avgöra hur mycket den tål. Men alla kan eller

klarar inte det. Nästan var tjugonde svensk har skulder hos kronofogden. För en del blir skuldsättningen ett livslångt lidande.
Den som vill få en inblick i hur skuldsättningen fungerar i Sverige kan med fördel titta på långköraren ”Lyxfällan”. Merparten av deltagarna har konsumerat över sina tillgångar och tagit nya lån utan säkerhet för att betala av på de gamla. Inte sällan har de kommit upp i skulder på en halv eller till och med en miljon kronor trots låga eller normala inkomster.

Det ligger nära till hands att undra varför dessa människor ständigt får nya lån. Borde det inte ringa en varningsklocka hos kreditgivarna när de beviljar en svårt skuldsatt person ett lån som blir det artonde i ordningen?
Jo, kreditgivarna inser sannolikt att det är fara å färde, men inte i första hand för dem. Samhället har en väloljad apparat som hjälper dem att driva in skulderna. Dessutom är räntorna ofta så höga att kreditgivarna går plus även om alla inte betalar hela eller delar av skulden.

I artikeln här bredvid berättar ”Gustaf” att han blev kontaktad av ett kreditföretag som övertalade honom att ta ett lån. Det är minst sagt uppseendeväckande men visar också att ansvaret är skevt fördelat.
Ett sätt att minska överskuldsättningen är att föra över mer ansvar från låntagarna till kreditgivarna. I dag faller ansvaret i princip helt på den som tar lånet och en väldigt liten del av risken på den som beviljar det trots att det är uppenbart att långtagaren inte kan betala.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se

Dyster höst väntar den svenska hotellbranschen

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Efter en sommar där hotellbranschen kunde se en liten ljusning, väntar en dyster höst. Bokningsläget för augusti och september ligger 60–80 procent under nivån för motsvarande period i fjol.

Nu kräver branschorganet Visita att statliga stöd förlängs och att regeringen häver restriktionen på folksamlingar om högst 50 personer.

Hotellbranschen tillhör de som drabbats hårdast av de ekonomiska följderna av coronapandemin.

Visitas pinfärska statistik visar att läget var värst i maj. Då var intäkterna för logi 84 procent lägre än för motsvarande månad 2019. Därefter skedde en liten förbättring och i juli låg intäkterna på ungefär hälften av juli i fjol.

Men Jonas Siljhammar, vd för Visita, ser den relativa förbättringen under sommaren som ”en parantes”.

– Det är extrem stor skillnad på stad och land, säger han.

En del hotell längs kusterna och på turistorter har haft en bra sommar, men det gäller inte för storstäderna. De är betydligt mer beroende av utländska turister och affärsresenärer. Värst är läget i Stockholm där logiintäkterna i juli låg 81 procent under juli 2019.

Men det som framför allt oroar Siljhammar och Visita är vad som sker under hösten. I storstäderna

är bokningsläget för augusti och september mellan 70 och 80 procent sämre än för motsvarande månader i fjol. I övriga Sverige är de drygt 60 procent sämre.
– Jag pratade med ett hotell nyligen som går från full beläggning i juli till att ha 13 procent i september. Vi står inför samma position som vi var i maj. Vi saknar utländska turister. Många arbetar hemifrån året ut och då konfererar de inte och affärsresandet kommer inte i gång, tillägger han.
Visita kräver därför att stödåtgärderna blir kvar under hösten och då främst det så kallade omställningsstödet. Det stödet får företag som kan visa att deras omsättning på grund av pandemin var minst 30 procent lägre under mars och april i år jämfört med motsvarande period i fjol. Stödet har inte utnyttjats särskilt mycket – runt en miljard av beräknade 39 miljarder har betalats ut. Men Siljhammar menar att det beror till stor del på att företagens revisorer inte har hunnit med att göra den granskning som krävs för att få stöd. Han pekar också på att

pandemins värsta månader för branschen var inte mars och april.
– Det stora slaget mot näringen sker under april, maj och juni. Så det är många som inte ens har kvalificerat sig för stödet.
Visita vill att stödet omfattar fler månader, ”minst maj och juni och helst över sommaren”.
Ansökningstiden, som går ut den 31 augusti, bör förlängas till ”oktober-november”. Visita vill också att möjligheten att få stöd för att korttidspermittera personal på 80 procent, det vill säga att de endast arbetar 20 procent, blir kvar. Just den nivån gällde under sommaren, men inte längre.
Slutligen vill Siljhammar och Visita att regeringen häver restriktionen på högst 50 personer i en folksamling – även om det bör ske på ett säkert sätt med distans.
– Det kan vara fullt med folk på köpcentra och badstränder, men vi kan inte vistas på en teater eller en fotbollsmatch. Kommer nöjesparkerna att kunna öppna 2021? Kommer Liseberg att kunna ha sin julmarknad i år? Vi behöver få besked. Det är helt tyst från politikerna, säger Jonas Siljhammar.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Fakta. Så har hotellen drabbats

Så här mycket har hotellens inkomster från logi fallit från den 16 mars till och med den 11 augusti, jämfört med motsvarande period i fjol.
Genomsnitt för riket: –71,3 procent.
Stockholm: –88,7 procent.
Göteborg: –80,1 procent.
Malmö: –71,6 procent.
Snittet för storstäderna: –80,1 procent.
Snittet för övriga Sverige: –61,4 procent.
Källa: Benchmarking Alliance/ Visita

Digital nyckel ska minska illegal bilkörning

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Nu är den här – den digitalt styrda nyckel som ska minska de olagliga bus- och vansinneskörningarna i Tensta och Rinkeby.

– Det finns ingenting som de boende här ute är så arga på som den illegala bilkörningen. Därför är det en stor dag i dag, säger Ole-Jörgen Persson (M), ordföranden i Spånga-Tensta stadsdelsnämnd.

Det har tagit många år och kostat många miljoner – men nu börjar det ta form – systemet som ska minska den illegala bilkörningen på gångstråk, parkvägar, innergårdar och torg i de två stadsdelarna på Järvafältet.

De redan i dag 1 400 utplacerade trafikhinder – varav 520 bommar – ska äntligen kvalitetssäkras på det sätt att de ska bli i princip omöjliga att få upp. Man ska även

sätta upp ett 30-tal helt nya bommar.
Alla ska förses med ett låssystem som bara kan öppnas med en nyckel som är programmerad efter behov. Behörigheten gäller bara en begränsad tid – och endast utryckningsfordon (räddningstjänst, polis och ambulans) kommer att ha full behörighet.
– Vi som bor här kan vittna om de högra hastigheter som olika typer av fordon förs fram med på platser där trafik är förbjuden. Det skapar mycket otrygghet och innebär också allvarliga olycksrisker, säger Benjamin Dousa, (M) ordförande i Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd.
När den digitala nyckeln visades upp på onsdagen var representanter från alla berörda samverkanspartners på plats – polis, brandförsvar, ordningsvakter, tjänstemän från kommunen och fastighetsägare.
– Problemet har varit att de bommar som faktiskt finns har varit enkla att öppna eller forcera på olika sätt. De har inte fyllt sin funktion. Vi hoppas mycket på det här, säger Frank Carlsson, brottsförebyggande områdespolis

i Järva som varit en av de drivande i projektet vars kostnader för närvarande ligger i 10 miljonersklassen.
Bara att få ihop alla aktörer och kartlägga behoven har varit ett styvt jobb. Räddningstjänst, polis och hemtjänst, färdtjänst och varuleveranser, snöröjare och annan servicepersonal måste kunna ta sig fram i stadsdelarna som är byggda enligt en trafikseparerande modell.
Nu kommer var och en av dem som på riktigt behöver komma in i områdena få en digital nyckel som endast fungerar en begränsad tid, sedan måste den synkas i en speciell station.
Projektet på Järvafältet är den större fortsättningen på den satsning på höj- och sänkbara pollare som invigdes i Akalla i november förra året. Den satsningen har enligt den utvärdering som gjort hittills minskat den upplevda otryggheten med 67,5 procent.
Där, vid Sibeliusgången, passerade 300 fordon per dygn på gång- och cykelbanorna. Något exakt trafikmätning av det slaget har inte gjorts i Tensta och Rinkeby, men att problemet länge

varit utbrett råder det ingen tvekan om.
– Vi kan göra mycket med teknikens hjälp. Men det krävs också en attitydförändring, en förmåga och vilja att ta till sig vilka regler som gäller. Där finns det fortsatt stora stora brister och utmaningar, säger Ole-Jörgen Persson (M).

Ulrika By
ulrika.by@dn.se

Misstankar om ekobrott ledde polisen till knarkfabrik

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Ett tips från den danska tullen om smuggling av tobak ledde till en omfattande spaning mot en grupp personer i Stockholm. När polisen gjorde sitt tillslag hittade man kokande metamfetamin i en ugn och

drygt 60 kilo amfetamin som tros ha tillverkats i gruppens knarklaboratorium i Haninge.
När polisens insatsstyrka gjorde tillslaget den 20 november i fjol befann sig tre misstänkta personer i lägenheten i Hammarbyhöjden.
I flera månader hade polisens spanare haft en grupp misstänkta personer – bland annat en 46-årig man – under uppsikt och följt deras agerande på olika platser i Stockholm. 46-åringen var vid tillslaget i vardagsrummet tillsammans med en kvinna i samma ålder.

När poliserna hade säkrat lägenheten noterade en av poliserna att rök verkade komma från ugnen. När han öppnade luckan hittade han sex stycken matlådor av glas. Senare skulle det stå klart att det var vatten blandat med metamfetamin som värmdes upp i ugnen.
Bland glass, grönsaker och ”asiatiska matvaror” i frysen hittade polisen även tusentals narkotikaklassade tabletter.
Åtta personer åtalades i slutet av juli och rättegången inleddes på onsdagen i Södertörns tingsrätt, berättar kammaråklagare Sara

Friedman som tillsammans med kammaråklagare Cecilia Tepper har hand om ärendet. Fyra av personerna som nu ställs inför rätta anklagas för synnerligen grovt narkotikabrott – ett brott som i sig kan leda till tio års fängelse.
46-åringen och en av kvinnorna som greps i lägenheten misstänks båda för just detta brott.
– Det gäller delvis att de har förvarat runt 60 kilo amfetamin. Men det gäller också att de har överlåtit runt 15 kilo amfetamin till andra personer, säger Sara Friedman.

Samtidigt som insatsstyrkan gjorde tillslaget i Hammarbyhöjden gjordes flera andra tillslag, både i Stockholm och i andra delar av Sverige. Ett omfattande polisarbete under många månader hade vid det laget nystat upp en omfattande narkotikahärva som från början gällde ett helt annat ärende.
Svenska myndigheter hade tidigare samma år fått ett tips från den danska tullen om en lastbil. Vid en kontroll den 2 april 2019 i Rödby framkom att fordonet var lastat med stora mängder tobak som skulle föras in i Sverige men

där man misstänkte att varorna inte skulle deklareras på rätt sätt. En dryg vecka senare stoppades ännu ett fordon på dansk mark med destination Sverige – och även det var lastat med stora mängder tobak. När polisen började spana på individerna som kunde kopplas till lasten gjorde man fler och fler intressanta upptäckter. En av personerna har också, enligt polisens utredning, skulder på 55 miljoner kronor.
Sara Friedman berättar att det hela började som ett ärende som rörde ekonomisk brottslighet.

– Det fanns alltså en misstanke om att de begick skattebrott. Men sedan uppkom misstanken om att det var narkotika inblandat, säger hon.
Trots att polisen hade spanat på de misstänkta individerna under flera månader var det först i början av november – alltså några få veckor innan tillslagen sedan gjordes – som utredarna började misstänka narkotikabrott.
Genom två andra tillslag i Stockholms län kunde man konstatera att verksamheten hade varit omfattande. På en adress i ett ensligt beläget område i

Haninge hittade polisen utrustning som bedöms ha använts till att tillverka stora mängder amfetamin. Där hittades så kallade omrörare med intorkade pulveravsättningar som visade sig innehålla amfetamin. Ventilationen hade ordnats genom ett stort rör till taket. Flera skyddsmasker med rester av amfetamin hittades också.
Förutom Hammarbyhöjden och Haninge så kunde polisen genom spaning också avslöja ett förråd i Täby där gruppen misstänks ha lagrat stora mängder amfetamin. Enligt stämningsansökan är det drygt 60 kilo som förvarades i denna lokal när polisen gjorde sitt tillslag där. Dessutom ska ytterligare 15 kilo ha överlåtits den 23 oktober förra året på en plats vid Nynäsvägen söder om Stockholm.
Marknadsvärdet för denna mängd ligger på runt tio miljoner kronor.
Tillslaget mot adressen i Haninge ledde även polisen till ytterligare ett fynd: De hittade en pistol, ett pumphagelgevär och ett jakt- eller prickskyttegevär med ljuddämpare i en soffa. 46-åringen och en av de andra

männen misstänks därför även för grovt vapenbrott.
Fyra av de åtta personerna som nu åtalas är kvinnor. De fyra övriga är män där de flesta har ett - gediget brottsligt förflutet.
Tillhör de här personerna någon form av kriminellt nätverk?
– Utredningen har visat att de här personerna känner varandra på lite olika sätt. Det är kanske snarare en gruppering, säger Sara Friedman.
Enligt åklagaren har det inte framkommit någon information som hon känner till om att de åtta åtalade har några upparbetade kontakter med några kriminella nätverk. Hon berättar också att det inte finns någon information om hur mycket narkotika de åtalade kan ha lyckats göra sig av med innan de blev gripna.
Samtliga åtalade personer förnekar brott, förutom en 52-årig man som erkänner narkotikasmuggling av 130 gram metamfetamin från Belgien till Sverige som ska ha skett den 19 november.
Rättegången väntas pågå i ungefär en månad och planeras vara avslutad i mitten av september.
Adam Svensson

adam.svensson@dn.se

Fakta. Åtta åtalade

48-årig man. Åtalas för synnerligen grovt narkotikabrott.
52-årig man. Åtalas för narkotikasmuggling, narkotikabrott och synnerligen grovt narkotikabrott.
46-årig man. Åtalas för narkotikasmuggling, narkotikabrott, synnerligen grovt narkotikabrott och grovt vapenbrott.
46-årig kvinna. Åtalas för narkotikasmuggling, narkotikabrott och synnerligen grovt narkotikabrott.
44-årig kvinna. Åtalas för narkotikasmuggling och narkotikabrott.
42-årig kvinna. Åtalas för narkotikabrott.
44-årig man. Åtalas för grovt vapenbrott och narkotikabrott. Är samtidigt kopplad till de bitcoinbedrägerier som DN har skrivit om tidigare.
27-årig kvinna. Åtalas för medhjälp till synnerligen grovt narkotikabrott och narkotikabrott.

Är också kopplad till bitcoinbedrägerierna.

Två åtalade kopplas till bitcoinhärva

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Två av de som åtalats för att ha varit med och drivit en knarkfabrik i Haninge har kopplingar till nätverket kring de omfattande bitcoinbedrägerierna.
De båda är direktörer för bolag i Tallinn som används för att driva sajter på nätet som säljer

falska investeringar. Nu ställs de inför rätta för grova narkotikabrott.

DN:s granskning visar att två av de som åtalats för inblandning i knarkfabriken i Haninge ingår i den grupp av svenskar som är kopplade till bedrägerifabriken i Kiev som Dagens Nyheter och den ideella journalistorganisationen OCCRP avslöjat.

Det var i mars som Dagens Nyheter kunde berätta om en omfattande internationell bedrägeriverksamhet med hundratals anställda som i industriell skala sålde falska investeringar i bitcoin och andra värdepapper. Verksamheten bedrivs från ett stort kontor på en prestigefylld adress mitt i den ukrainska huvudstaden Kiev.

Som en del i upplägget har ett 20-tal svenskar använts som målvakter i bolag i Estland och skatteparadiset Saint Vincent och Grenadinerna.

En 44-årig man från Eskilstuna som de senaste åren varit folkbokförd i Estland och en 27-årig kvinna från Huddinge är båda direktörer för bolag i Tallinn som används för att driva sajter på

nätet som säljer falska investeringar.
De är också åtalade för delaktighet i knarkfabriken. Mannen är åtalad för grovt vapenbrott och narkotikabrott och greps tillsammans med kvinnan i den lokal där narkotikatillverkningen misstänks ha skett.
Kvinnan misstänks bland annat för medhjälp till synnerligen grovt narkotikabrott.
I den mer än 8 000 sidor långa förundersökningen finns också spår till ytterligare en svensk från nätverket med bolag kopplade till bitcoinbedrägerierna.

I kontoutdragen från den 44-årige mannen finns pengatransaktioner till en kvinna som på papperet äger och är vd för ett bolag som driver en bedrägerisida.
Kammaråklagare Sara Friedman säger att de inte har utrett kopplingen till bedrägerierna.
– Nej, det har egentligen ingenting med vår förundersökning eller narkotikabrottet att göra utan vi vet bara att man har företag i både Sverige och Estland, men hur de har varit inblandade i det här de estniska företagen har vi ingen information om, säger hon.

Samtidigt pågår en utredning på Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet gällande bitcoinbedrägerierna och de båda åklagarna har haft kontakt angående utredningarna.

Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se

Så tänker sig Stockholms stad att framtidens gator ska utnyttjas

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Studsmatta, klättervägg, dansgolv och sandstrand. Nu startar ett projekt för att

förbättra gator i centrala Stockholm, som ska prydas på helt nya sätt.

– Det vi önskar uppnå är att skapa en mer levande stads-miljö där det offentliga rummet är mera till för alla stockholmare och inte per automatik för bilar som far runt, säger trafikborgarrådet Daniel Helldén (MP).

På Hälsingegatan vid Gustav Vasa skolan kommer den övre delen, mellan Hälsingehöjden och Frejgatan, att få en klättervägg, sandstrand och studsmatta.

Det är en av tre gator som från och med den 15 september ska vara en så kallad ”framtidsgata” till och med december.

– Det handlar om det som kallas ”smartare gator”. Vi försöker se hur gaturummet i stadsmiljö kan användas på ett smartare sätt och inte bara vara parkeringsplatser, utan där det finns olika funktioner på en gång, säger trafikborgar-rådet Daniel Helldén (MP).

Även Tjärhovsgatan vid Katarina Norra skola, på sträckan mellan Södermannagatan och Nytorgs-gatan, ska bli en ”framtidsgata”. Det nya gångfartsområdet ska

möbleras med uteklassrum, hammock och dansgolv.
På Parmmätargatan, mellan Hantverkargatan och Garvargatan, kommer det att bli en gågata som bland annat ska möbleras med bänkar och klättervägg. De båda gatorna ska vara ”framtidsgator” fram till och med juni nästa år.
Bakom ”framtidsgatorna” står ett projekt där KTH, tillsammans med innovationsmyndigheten Vinnova och Stockholms stad, har tagit fram dessa tre gator på centrala adresser i Stockholm i syfte att testa och förvekliga nya idéer om stadsmiljö och stadsplanering.
Multifunktionella gator är något som testas i flera städer runt om i Europa, berättar Daniel Helldén.
Platserna är utvalda bland annat för att de ligger intill skolor i innerstaden där det annars är begränsat med utrymmen på skolgården.
En konsekvens av projektet är att biltrafiken i området kommer att reduceras samt att parkeringsplatser tas bort.
– Brist på parkeringsplatser är ett problem som vi har i staden och som vi förhåller oss till. Samtidigt

kan man ju diskutera om staden ska vara en stor parkeringsplats. Det här är ett testprojekt och på Hälsingegatan exempelvis, där det försvinner flest parkeringsplatser, är det därför en kortare projekt-period, säger Daniel Helldén.
Kostnaderna för den praktiska delen av projektet, som att skylta om och ställa ut möbler, kommer att finansieras av Trafikkontoret och beräknas uppgå till 4 miljoner kronor. Där ingår inte uteblivna intäkter för parkering, vilket därutöver utgör ett inkomstbortfall på 590 000 kronor enligt Trafikkontorets beräkning.
KTH och Vinnova står för kostnaden av projektledare och projektmedel, berättar Daniel Helldén.
Hur motiverar ni den kostnaden?
– Vi har som mål att prova nya saker och att ligga i framkant när det kommer till att utveckla stadsmiljön. Fyra miljoner är inte mycket i det sammanhanget, eftersom konsultkostnader många gånger är mer än detta. Att prova nya saker är något som är sagt att vi ska göra. Vi ska inte bara blicka

bakåt utan vi ska blicka framåt, säger Daniel Helldén.

Caroline Gyllenkrok
caroline.gyllenkrok@dn.se

Stockholm tar strid mot app – igen

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Efter en nästan två år lång strid fick app-tjänsten Tiptapp rätt mot Stockholms stad. Men nu överklagar staden domen.

2018 förbjöd miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholms stad återvinningstjänsten Tiptapps verksamhet med motiveringen att det bara är

kommuner som får ta hand om hushållsavfall.
Tiptapp överklagade beslutet med hjälp av Centrum för rättvisa och i maj i år föll domen i mark- och miljödomstolen i Nacka tingsrätt som gav företaget rätt mot staden. Men nu överklagar Stockholms stad till högsta instans, skriver Stockholmdirekt.
Staden kräver att mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd och upphäver det senaste beslutet. Man menar att det enligt renhållningslagstiftningen är otillåtet för enskilda privatpersoner att köra andras saker till återvinningscentralen och de får stöd av miljö- och hälsoförvaltningen som anser att den senaste domen är ”felaktig”.
DN

Förbisett område. Kulturlivets - utsatta läge kan inte bara skyllas på pandemin, skriver Jasenko Selimovic

TORSDAG 20 AUGUSTI 2020

Regeringens beslut angående kultursektorn i coronatider är inkonsekventa, skriver Jonas Gardell i Expressen (3/8). Gardell har rätt i det, enligt mitt tycke. Men kritiken mot kulturminister Amanda Lind för hennes ignorans håller jag endast delvis med om. Det är sant att Miljöpartiet inte bör ha makten över kulturdepartementet. Partiet skrev sitt kulturprogram först efter att de hade fått kulturministerposten, och det, liksom partiets avsaknad av kulturpolitik, har med rätta kritiserats av både liberaler, vänstern, högern, och även miljöpartister. Men

Socialdemokraterna bestämde sig för att släppa den traditionellt socialdemokratiska posten till MP redan i den förra regeringsbildningen. Måste man ha en miljöpartist som kulturminister så är den nuvarande betydligt mer kulturintresserad än den förra.
Det finns dock två aspekter som Gardell missar. Den ena är att det nu rådande tillståndet inte beror på corona. Pandemin har bara synliggjort det, på samma sätt som den har gjort negligeringen av andra icke prioriterade grupper, som äldre och invånare i förorter, synlig. Det är exempelvis föga troligt att regeringen inte kunde förutse att kulturarbetare skulle drabbas hårdare än restaurangägare om man förbjöd uppträdande inför fler än 50 människor men samtidigt lät restauranger ha fler gäster än så. Gardells ord om att ”regeringen har bestämt sig att offra” kulturarbetare är därför sanna. Men negligeringen gäller tyvärr inte bara kulturarbetare.
Den andra aspekten som bör läggas till i Gardells argumentation är att nedprioriteringen av kulturen

började långt före pandemin.
Några exempel: Leif Pagrotsky var handels- och näringsminister men efter sitt motstånd mot euron degraderades han till kulturminister. Han fortsatte ändå sälja ”musikundret” Sverige till utlandet. Kanske bidrog det till handelsbalansen, men vad det gjorde för kulturen i stort är fortfarande oklart.
Marita Ulvskog, hans företrädare på kulturministerposten, instrumentaliserade dessförinnan kulturen och underordnade den Göran Perssons regerings stora problem – sjukskrivningar. På den tiden rusade sjukskrivningarna mot orimliga nivåer och Ulvskog kom på en lösning: kultur skulle ses som ”friskvård” och hjälpa oss att bli friska. Toppen på negligeringsberget nåddes dock under Alice Bah Kuhnke. Att sätta ihop en kulturgrupp som skulle utveckla partiets kulturpolitik en dag före valet och ändå självsäkert beträda kulturministerposten, är faktiskt rekord i ignorans. Jag noterar även att Bah Kuhnke är den enda av tidigare kulturministrarna som inte ”beklagat” den uppstådda

coronasituationen och inte finns med på listan över miljöpartister som försvarar kulturministern. Ärligt, åtminstone.
Förfallet är, kort sagt, inte resultatet av den ena eller andra regeringen, röd eller blå.
Ointresset och till och med föraktet för kultur och bildning har pågått länge. Samtidigt har det under samma tid knappast saknats utmaningar för kulturen. Tidningsbranschen är under extrem press. Läsandet av papperstidningar befinner sig närmast i fritt fall, annonsörerna har gått till Facebook, Youtube och andra sociala medier medan tidningshus tvingas skära ner, konsolidera, rucka på kvalitetskravet, jaga klick.
Övergången från en avtagande tidningsmarknad till en digital mediemarknad har man heller knappast fått någon politisk hjälp med.
Samtidigt genomgår mediekonsumtionen en enorm förändring, linjär tv når allt färre, Youtube har nästan tre gånger större räckvidd än SVT Play, Facebook dominerar online som källa för nyheter. Också för biografbranschen är framtiden

osäker, biobesöken minskar, inte minst för svensk film där de gick ned dramatiskt 2019. Den fysiska bokhandeln har i vissa fall kollapsat, påskyndat av pandemin.
Museerna och teatrarna har problem med förnyelsen. Huvudstrategin baseras fortfarande på ”tillgänglighet”. Men digitaliseringen har gjort denna strategi föråldrad. Nästan allt är tillgängligt nu för tiden, med bara några klick på datormusen. Min son och jag har under året tittat på Stockholms stadsteaters och National Theatres föreställningar digitalt, liksom Berlinfilharmonikernas konserter. Allt gratis, vi satt bara hemma i soffan. Tidigare krävde sådana företag pengar, tid, resa, hotell i andra länder, nu för tiden krävs endast uppkoppling och kulturellt kapital.
Detta och mycket mer har hänt i kulturbranschen, men utan att politiken visat vägen eller lett förändringen. Visst, några rimliga satsningar har naturligtvis gjorts här och där, lite pengar har tillförts, några meningsfulla propositioner lagts fram, men i huvudsak har kulturen förblivit

lämnad åt sig själv, och ibland även direkt misshandlad – som nu under corona.
Så visst har Gardell rätt. Kulturarbetare behöver rimligare villkor. Lena Einhorn kom med rimliga förslag på hur man skulle kunna lösa problemet smittsäkert (DN 13/8). Men jag tror inte att eventuella coronalösningar kommer att råda bot på det egentliga problemet. Lite andningshjälp och syre kan göra att några i den svårt sjuka kultursektorn överlever. Men kulturen har mycket större behov.
Jasenko Selimovic

Tålamodet hos de äldre börjar tryta

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Göteborg. Eva Carlson flyttade in på ett äldreboende i mars. Från en dag till en annan blev hon fråntagen rätten att bestämma över besök i sitt eget hem.
Bertil Rolf brukar natta sin demenssjuka hustru för att

lindra hennes oro. Den första april blev det olagligt.
Mot kvällen tilltar Karin Rolfs ångest, så då brukar hennes make Bertil komma till demensboendet och vara med henne tills hon somnat. Men det är inte sant längre. För sedan april råder besöksförbud på svenska äldreboenden.
– De har satt upp en besökspunkt utomhus, med en plexiglasskärm. Där får jag boka tid, som på en tennisbana. Ibland finns det inga tider och då kan de säga ”Du är välkommen om fyra dagar”, berättar Tullingebon Bertil Rolf.

Efter ett helt liv med nästan daglig närhet under 56 års äktenskap har makarna nu ett både fysiskt gap och ett informationsmässigt glapp mellan sig.
– Karin har tyvärr blivit sämre under den här perioden. Efter ett besök på mötesplatsen har hon svårt att förstå att jag inte får följa henne upp på rummet.
Överlag är Bertil dock nöjd med omsorgen hustrun får. Det höll inte att vårda henne hemma. Nu betalar de 10 000 kronor för Karins bostad på knappa 30 kvadrat.

– Det tycker jag skapar en otydlig situation. Med vilken rätt hyr man ut en bostad till det priset för att sedan belägga den med den här typen av begränsningar, undrar Bertil Rolf.

Som fritidspolitiker för Tullingepartiet är han van vid att försöka reda ut den typen av frågor, men här har han hittills gått bet.

I centrala Göteborg tog Eva Carlson beslut om att flytta in på boendet vid Slottsskogen – nära barn och barnbarn – mitt under pandemins utbrott i våras. Det var en önskad och efterlängtad flytt, men från en dag till en annan gick hon från att vara helt myndig och själv bestämma om vem hon bjöd hem, till att omfattas av besöksförbudet.

– Innan var det ju bara mitt eget förstånd som fick avgöra och jag måste säga att jag fortfarande är beredd att ta precis lika stort ansvar som alla andra i samhället, säger Eva Carlsson.

Hittills har hon själv gått ut i Slottsskogen och träffat släkten så mycket hon velat på en parkbänk, med avstånd. Men nu kommer hösten.

– Och mörkret. Jag menar, man behöver inte vara dement för att få en släng av ångest. Det elände detta ställer till med är inte mätbart, säger Eva Carlson.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Professorn om det förlängda - besöksförbud et hos äldre: ”Ett hån och ett övergrepp”

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Göteborg. Det förlängda nationella besöksförbudet på äldreboenden får stenhård

kritik från professor Ingmar Skoog, föreståndare för Centrum för åldrande och hälsa vid Göteborgs universitet.
– Just nu tror jag besöks-förbudet är mycket farligare än covid-19, säger han till DN.
Den 1 april klubbade regeringen en nationell förordning som förbjöd besök på landets äldreboenden. Syftet var att stoppa smittspridningen av det nya coronaviruset. På torsdagen förlängdes detta förbud, för att utredas.

– Det är ett hån mot de äldre. Ett fruktansvärt övergrepp, säger psykiatriprofessor Ingmar Skoog. Övergreppet tycker han består i att de äldres rättigheter och friheter inskränks så radikalt, och hånet handlar om hur detta hanterats. I en kommentar till nyhetsbyrån TT har socialminister Lena Hallengren (S) förklarat regeringens hållning.
– För att kunna ta bort besöksförbudet måste vi se till att ha andra regleringar och riktlinjer på plats. Så i väntan på att Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen återkommer med

hur de ser på att man tar bort förbudet och vad man skulle behöva ha på plats i stället så förlänger vi förbudet till sista september, sa Hallengren.
– Att införa en ny lag i april, och först i augusti bestämma sig för att börja utreda effekten av den, det kan jag inte se som något annat än hånfullt mot de som drabbas av förbudet, säger Ingmar Skoog.
En månads förlängning kan kanske synas försumbar, men för den som bor på ett äldreboende är tiden begränsad. Ingmar Skoog säger att beslutsfattarna måste väga riskerna mot varandra. Isoleringen utgör också en stor hälsofara.
– Vi tar bort livskvalitén för de här människorna under en väldigt stor del av deras återstående livstid.
Andra röster i debatten är inne på samma linje. Chefen för äldreboendena inom Tre Stiftelser i Göteborg, Monica Berglund, har till exempel vädjat till socialminister Lena Hallengren att hon ska häva förbudet. ”Jag tror på ett liv före döden”, sa Berglund till DN.

Och på DN Debatt har rättsexperten Jan Melander hävdat att besöksförbudet inte är hållbart ”varken ur ett mänskligt eller juridiskt perspektiv”.
Trots kritiken har det dock hittills rått politisk enighet om besöksförbudet, så ansvaret ligger på samtliga partier tillsammans med Folkhälsomyndigheten, menar Göteborgsprofessorn, som upprörs över det han kallar ett lättvindigt agerande från makthavarnas sida.
– Om vi jämför med diskussionerna kring munskydd, så verkar det ju krävas oändligt många vetenskapliga belägg innan man ens kan överväga att ta beslut kring det. Här beslutar de först och utreder sedan.
När förbudet infördes i våras hade Skoog trots allt viss förståelse för åtgärden – då visste alla så lite och det fanns skäl att försöka vinna tid – men nu är läget ett helt annat. Med facit i hand ifrågasätter äldreforskaren om besöksstoppet verkligen minskat riskerna. Han har hört exempel på avdelningar som tagit in mer personal för att kompensera förlusten av anhörigbesök.

Men den stora kritiken riktar Ingmar Skoog mot omyndigförklarandet av de äldre. Även efter 70 måste man få ta ansvar för sig själv, säger han.
– Om du lever ett liv där du tar bort all risk, så har du inget liv. Vi tillåter ju gamla människor att gå ut på vintern även om det är halt. Det här är jämförbart, tycker jag.
DN har sökt socialminister Lena Hallengren för en kommentar till kritiken mot besöksförbudet.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Fakta. Folkhälso-myndighetens råd

I informationen till den som är 70 år eller äldre skriver FHM att hög ålder är den främsta riskfaktorn för covid-19 och att gruppen uppmanas begränsa sina nära kontakter, särskilt inomhus.
Men FHM skriver också att detta kan leda till oro, osäkerhet och ensamhet. För att motverka det tipsar myndigheten om telefonsamtal, videosamtal och umgänge i små grupper där individerna

håller långt avstånd till varandra och helst befinner sig utomhus. Liksom för alla andra är instruktionen till äldre att stanna hemma vid minsta sjukdomssymtom och tvätta händerna noggrant och regel-bundet.

EU-avtal ska ge Sverige minst sex miljoner doser vaccin

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Sverige ska få sex miljoner doser vaccin mot covid 19 med möjlighet till två miljoner ytterligare, enligt ett avtal som EU har slutit med

läkemedelsbolaget Astra Zeneca.

– Det troliga är att riskpersoner och vårdpersonal får gå först, säger socialminister Lena Hallengren.

Regeringen klubbade på torsdagen att Sverige ska ansluta sig till EU:s vaccinavtal. Enligt avtalet ska vaccinet, när det godkänts, fördelas mellan EU-länderna efter befolkningsstorlek. Sex miljoner doser kan räcka till tre eller sex miljoner svenskar, beroende på hur många doser som behövs för att skapa immunitet, enligt socialminister Lena Hallengren (S). Om det behövs har Sverige möjlighet att köpa två miljoner doser till. Totalt för hela EU handlar det om 300 miljoner doser med option på 100 miljoner ytterligare.

Det är Folkhälsomyndigheten som ska planera för vilka grupper som ska prioriteras och hur vaccinationerna ska organiseras. Myndigheten ska redovisa hur arbetet går den 31 augusti.

Enligt socialminister Lena Hallengren är det rimligt att riskgrupper och vårdpersonal får stå först i kön. Bedömningen nu är att något vaccin bör finnas

färdigt under första kvartalet nästa år.
– Det kommer att behövas flera olika vaccin och de kommer att komma i olika omgångar så jag vill inte säga ett bestämt datum.
När blir det möjligt för alla svenskar som vill bli vaccinerade att bli det?
– Det är ganska omöjligt att svara på. Det hänger på vilket vaccin som går i mål, hur många doser det finns av det och vilka grupper som svarar på det. Vi vet inte heller hur många gånger man kommer att behöva vaccinera sig, säger Lena Hallengren.

Enligt regeringens vaccinationssamordnare Richard Bergström pågår förhandlingar med tre ytterligare tillverkare utöver Astra Zeneca. Sverige ingår i en grupp med sex andra länder som sköter förhandlingarna.
– EU-kommissionens strategi är att vi ska ha en portfölj av vacciner som utnyttjar olika teknologier. Vi vet inte vilka vaccin som kommer att fungera bäst för olika målgrupper, säger Richard Bergström.
Han har en bakgrund som vd för den svenska

läkemedelsindustriföreningen och dess europeiska motsvarighet.
I coronakrisens inledning havererade det som är själva kärnan i EU-samarbetet, den fria handeln mellan medlemsländerna. Gränser stängdes och leveranser av skyddsutrustning och annan sjukvårdsmateriel kom inte fram, vilket inte minst drabbade Sverige.
Vad talar för att samarbetet skulle fungera bättre när det gäller vaccin?
– Det fungerade inte bra i början men det har med tiden fungerat bättre och bättre. Det som talar för det är att vi nu har ett avtal där vi har beslutat att gå med och det är fler avtal på gång. Jag tycker att det bevisar att samarbetet fungerar, säger statsminister Stefan Löfven (S).

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Fakta. Regeringens strategi

Regeringens vaccinationsstrategi består av tre delar:
1 Att arbeta internationellt via EU och WHO med att säkra tillgång till vaccin för Sverige.

2 En vaccinationssamordnare som koordinerar arbetet. Den nuvarande heter Richard Bergström.
3 Folkhälsomyndigheten tar fram en operativ plan för hur vaccinet ska distribueras och vilka grupper som ska prioriteras.

Allt fler kommuner inför åtgärder för att bryta segregationen i skolan

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Allt fler kommuner tar till - drastiska åtgärder för att för-söka bryta segregationen.

Senast ut är Trollhättans kommun som vill tvinga fram mer blandade klasser skolorna. – Det är ohållbart i längden att ha skolor där nästan alla elever har utländsk bakgrund, säger Per Hellmark, grundskolechef i Trollhättan.

Han beskriver Trollhättan som en tydligt uppdelad stad. På ena sidan av E45:an finns tre skolor – Kronan, Frälsegårdsskolan och Lextorpsskolan – med bland de lägsta skolresultaten i landet. De flesta eleverna har utlandsfödda föräldrar och utbildningsnivån i området är generellt lägre.

På andra sidan finns enligt grundskolechef Per Hellmark en större blandning, med skolor där samtliga elever klarar behörighet till gymnasiet och där skolresultaten är långt över riksnittet.

– Det är verkligen två ytterligheter vi ser. Att det ser ut som det gör är en följd av bostadssegregationen. Men skolan har en chans att hjälpa till att motverka den här utvecklingen och då måste vi göra det, säger Per Hellmark.

På uppdrag av utbildningsnämnden har man nu tagit fram ett förslag som går ut

på att lägga ned hög- och mellanstadiet på Kronan och helt stänga Frälsegårdsskolan – båda i det utsatta området Kronogården. Även Velanda skola, en mindre skola som ligger i ett villaområde, ska stängas enligt förslaget. Eleverna ska i stället fördelas över andra skolor i kommunen.

– Om man har fler mycket studiemotiverade elever så drivs även de svagare eleverna uppåt, enligt forskning. Det finns inget som tyder på att de starka eleverna dras ner. Man lär sig helt enkelt mer i blandade grupper. Så som vi har det nu är det först på gymnasiet som eleverna kommer till en blandad klass, säger Hellmark.

Liknande åtgärder har genomförts i flera andra kommuner.

I Malmö valde man 2015 att lägga ned högstadiet i området Rosengård. Två år senare fördubblades antalet elever som blev behöriga till gymnasiet, enligt SVT.

Sedan förra skolåret har man återigen startat högstadiet på två skolor i Rosengård, med en klass var och med en kulturinriktning på båda. Enligt Sara Wettergren (L), kommunalråd med ansvar för

skola i Malmö, har det hittills fungerat bra.
– Det som karaktäriserar Rosengårdsskolan i dag är väldigt mycket struktur och allt är väldigt genomtänkt. Om en skola har haft en starkt negativ utveckling år efter år utan att man ser någon ljusning, trots extra resurser och andra åtgärder, ska man inte vara rädd för att stänga ner. Ibland kan den enda lösningen vara att börja om från början.
På andra håll i landet gick man steget längre. Nyköping slog ihop alla fyra kommunala högstadieskolor i en centralt placerad skola som öppnade sina portar 2014. Henrik Eriksson, dåvarande skolchef i kommunen, berättar att det har varit svårt att utvärdera resultatet. 2015 kom flyktingkrisen och plötsligt hade skolans andel nyanlända elever växt till 30 procent.
– Vi var väldigt stolta över det arbetet vi la ner för att se till att så många som möjligt av dem skulle få betyg, även efter bara några - månader i Sverige, men det innebar också att vi sjönk i rankningen, säger han.
Enligt Henrik Eriksson innebar förändringen också att fler valde

att sätta sina barn i någon av kommunens friskolor.
– Den kommunala skolsegregationen på högstadienivå upphörde omedelbart och kom aldrig tillbaka. Det var oerhört lyckosamt. Samtidigt förvärrades segregationen mellan de kommunala skolorna och friskolorna. Uppdelningen blev skarpare, sammanfattar han.
Per Hellmark, grundskolechef i Trollhättan, säger att man har dragit lärdomar av andra kommuners åtgärder:

– Vi tycker att vårt förslag är ganska försiktigt om man jämför med hur man gjort på en del andra ställen. Samtidigt måste vi göra något. Det är ohållbart i längden att ha skolor där nästan alla elever har utländsk bakgrund och där inte alla får samma förutsättningar i livet.
Ett slutgiltigt beslut om skolornas framtid fattas till hösten.

Marina Ferhatovic
marina.ferhatovic@dn.se

Niklas Orrenius: Tack för omtanken, Nordens hopp, men vi svenskar lever och mår bra

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Fredagen den 28 augusti kommer Nordens hopp, frihetens soldat och fredens skapare till min hemstad Malmö. Det är den 38-årige danske politikern och advokaten Rasmus Paludan som beskriver sig själv så.
De svagas beskyddare, samhällets väktare och själsfridens källa är andra epitet han satt på sig själv.
Rasmus Paludan är en simpel hatmånglare som vill rensa världen på muslimer. Som ledare för det högerextrema partiet Stram Kurs reste han förra året runt i danska stadsdelar och satte eld på Koranen.
Syftet var att provocera fram våld, sa han. Ibland lindade han och hans partivänner in Koranen i bacon innan de satte eld på den.

Stram Kurs kombinerade sina hatjippon med politiska krav som att förbjuda islam, utvisa hundratusentals människor och dra tillbaka medborgarskapet för ”ickevästliga invandrare”.
Det såg ut som om partiet skulle ta sig över tvåprocentsspärren och komma in i Folketinget. Men när danskarna gick till valurnorna röstade ”bara” 1,8 procent på Stram Kurs. Efter valnederlaget satsar nu Nordens hopp på att ta sin hetskampanj över Öresund.
Ett exemplar av Koranen ska brännas i Malmö, utanför en moské på Rosengård, i anslutning till fredagsbönen.
Fullt logiskt har Rasmus Paludan slagit sig samman med Dan Park, gatukonstnären som en gång hängde upp metallburkar märkta ”Zyklon-B” utanför synagogorna i Malmö och Stockholm (Zyklon-B var en gas som användes för att mörda judar i nazisternas utrotningsläger).
Dan Park har öppet stött nazistiska Svenskarnas parti och den ultranationalistiske terroristen och massmördaren Anders Behring Breivik. ”Enda misstaget Breivik gjorde på Utøya

var att han missade att knäppa Ali Esbati”, twittrade Park med hänvisning till den svenske V-riksdagsledamoten som lyckades överleva Breiviks massaker.
Paludan och Park stöder folkmordsideologier och spottar på redan utsatta minoriteter. Det är något att upprörас över, i en tid när muslimer sätts i omskolningsläger i Kina och när synagogor och moskéer attackeras världen över.
Samtidigt är det viktigt att ha is i magen, och minnas att extremister som Paludan och Park är på förlorarsidan – åtminstone här i Sverige. Medan de köper sina jönsiga muslimhatarkit – ”ett paket bacon, en ask tändstickor och ett exemplar av Koranen, tack” – fortsätter hundratusentals svenska muslimer lugnt att leva sina liv. Sverige är deras hem, de ska ingenstans.
Varje dag deltar svenska muslimer som viktiga kuggar i det svenska samhällsbygget. De tar sig till sjukhus, fabriker, skolor, byggen, äldreboenden och andra arbetsplatser. Vårt land har flera framstående muslimska politiker, forskare och författare.

Häromdagen var 74-årige Stockholmsimamen Awad Olwan värd för Sommar i P1. Han spelade Hoola Bandoola Band och Abba.
Diskussionen om huruvida islam och muslimer är en del av Sverige är sedan länge överspelad.
Malmös första muslimska församling grundades 1972. Ändå har Rasmus Paludan, född 1982, mage att komma över sundet och påstå att ”vårt svenska broderfolk är på väg att bli utrotade i sitt eget land”.
Tack för omtanken, o Nordens hopp och frihetens soldat, men vi svenskar lever och mår bra. Vi är fler än vad vi någonsin har varit. Den här sommaren har vi njutit tillsammans på stränder och bryggor. Några av oss i badbyxor och bikini, andra i slöjor. Vi har ätit Ballerinakex och druckit kaffe, tuggat på solroskärnor och rökt vattenpipa.
Det tänker vi fortsätta med, oavsett hur du roar dig med ditt bacon och dina exemplar av Koranen (hur många ex har du köpt nu?).
På fredag mumlar vi kanske även ett passande arabiskt ordspråk:

Hundarna skäller, karavanen drar vidare.

Niklas Orrenius
niklas.orrenius@dn.se

Register över skolor hemligstämplas

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Skolverkets slutar inte bara att publicera uppgifter om enskilda skolors resultat och lärar-behörighet från och med den 1 september.

Även uppgifter om vilka skolor som finns i Sverige – kommunala såväl som privata – är att betrakta som

affärshemligheter, enligt ett nytt beslut.

– Det är väldigt olyckligt men vi har inget val, vi måste följa SCB:s sekretesspolicy och beslut i domstol, säger Skolverkets Eva Durhan.

På onsdagen fattade Skolverket det formella beslutet att från och med den 1 september inte längre publicera uppgifter om friskolors betygsresultat och lärarbehörighet.

Det är uppgifter som inte längre ska vara offentliga, enligt en vägledande dom i kammarrätten som beslutat att friskolors elevsammansättning och betyg är att betrakta som affärshemligheter.

Det ska ses som ekonomisk information som kan användas av konkurrenter till skolan, enligt kammarrätten.

Men i den färska skrivelsen från Skolverket står det nu också att det inte bara är uppgifter om betygsresultat, antal elever per lärare, föräldrarnas utbildningsbakgrund och andel behöriga lärare som inte längre ska publiceras.

Även skolenhetsregistret – som innehåller uppgifter om vilka

skolor det finns i Sverige och vad de har för kontaktuppgifter – ska hållas hemligt.
– Det är väldigt olyckligt att det är så här. Men vi kan bara följa Statistiska centralbyråns bedömning att samma sekretessbestämmelser gäller för det här registret som för den andra statistiken, säger Eva Durhan som är avdelningschef vid analysavdelningen på Skolverket.
Även SCB uppger i sin sekretesspolicy att uppgifterna i skolenhetsregistret kan ses som harmlösa, men att det ändå är sekretess på dem.

Utbildningsminister Anna Ekström (S) menar att skolors resultat måste kunna granskas och att det är ohållbart att de betraktas som affärshemligheter.
Frågan om skolornas affärs-sekretess är hårdprioriterad på Regeringskansliet som har gett Skolverket i uppdrag att utreda vilka författningsändringar som krävs för att lösa problemet.
Även SCB har fått uppgiften att utreda hur den officiella statistiken om skolor ska kunna lämnas ut.
– Det är av yttersta vikt att myndigheterna kan fullgöra sina

uppdrag och att allmänhetens tillgång till information om huvudmän och skolor säkerställs, skriver Anna Ekström i ett mejl till DN.
Båda uppdragen ska redovisas senast den 4 september 2020.
Liberalernas vice ordförande i utbildningsutskottet Roger Haddad reagerar starkt på de nya uppgifterna.
– Vi ser oerhört allvarligt på denna utveckling att skolmyndigheter inte öppet kan redovisa grundläggande och central information om elevernas kunskapsutveckling, lärarbehörighet, betygsresultat med mera, skriver Roger Haddad i ett mejl till DN.
Det blir negativa konsekvenser både för skolpolitiken men inte minst för de elever och föräldrar som behöver korrekt och öppen information för att kunna välja skola, menar han.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Få gnagare gav färre ungar för rovfåglarna

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Rovfåglar i norra Sverige har nästan inte fått några ungar alls den här sommaren, rapporterar Meänraatio, SR:s tornedalsfinska nyheter. Orsaken till att fåglarna inte har häckat är att de har haft dålig tillgång på mat efter ett år med få smågnagare. Det är framför allt sorkarna som det har varit brist på, vilket är fåglarnas huvudföda.

– Det har varit väldigt dåligt. Många har lagt sina ägg men sedan tvingats överge dem. Deras ungar har också dött på grund av svält, säger ornitologen Ove Stefansson till radion.

TT

Inställd färja god nyhet för gotländska djur

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Coronapandemin gjorde att all färjetrafik till den gotländska ön Stora Karlsö ställdes in.
Och att turisterna uteblev verkar ha haft en god effekt på öns djurliv.

Antalet räknade sälar har ökat från 95 i fjol, till 148 i år. Antalet havsörnar har mer än dubblerats, till uppemot 30 i år.
– Så många har man inte kunnat se tidigare, säger biologen och tillsynsmannen Lovisa Dück till P4 Gotland.
Ön är vanligtvis ett välbesökt turistmål, 6,5 kilometer sydväst om Gotland.
TT

Det borde vara större skillnad mellan en ungdomsanstalt och en fritidsgård.

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

KD-ledaren Ebba Busch är kritisk efter att två morddömda unga män på kort tid har kunnat rymma från sluten ungdomsvård.

TT

”Polisen sa att jag aldrig skulle bli fri igen”

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Viktor, 30, vägrade låsa upp sin mobiltelefon för kravallpolisen. Då blev hans slagen, tvingad att sjunga den belarusiska nationalsången och sedan utsatt för våldtäkt av polis med en batong.

– Polismannen skar upp mina byxor och kalsonger med en kniv.

Minsk.

Sedan valdagen i Belarus den 9 augusti har tusentals belarusier gripits och misshandlats av polis och säkerhetsstyrkor från president Aleksandr Lukasjenkos regim. Vittnesmålen från häktet Okrestina i Minsk och andra fängelser har väckt avsky både inom landet och runt om i världen. Gripna som DN talat med på plats i Minsk vittnar om hur de misshandlats och förnedrats på ett systematiskt sätt av maskerade poliser från specialstyrkan Omon. Utanför häktet har volontärer samlats, psykologer, advokater och andra, för att hjälpa dem som släpps ut. En uppgift som vi fått höra från flera av volontärerna handlar om en man som ska ha blivit våldtagen med en batong av en polis från specialstyrkan Omon.

Vi lyckas hitta mannen, som är i 30-årsåldern. Han är rädd för att träda fram med namn men går med på att berätta sin historia. Vi kallar honom Viktor. När vi ses har han just kommit hem från

sjukhuset där han vårdats för sina skador under några dygn. Vi möts i en lägenhet i utkanten av Minsk. Han har ett stort blåmärke över vänstra ögat. Högra låret är blått och benen är fulla av sårskorpor. Han berättar lugnt, distanserat, nästan känslokallt om vad som hände under dygnen i polisens våld. Hur han greps den 11 augusti, två dagar efter presidentvalet. Hur han blev stoppad av två poliser vid ett övergångsställe som bad att få titta i hans telefon.

– När jag vägrade låsa upp telefonen grep de mig och slängde in mig i en polisbuss.
Där blev Viktor slagen med batong och hotades – då låste han upp telefonen. I telefonen hittade polisen en film han spelat in från sin balkong på poliser som drabbar samman med demonstranter.
I polisbussen tvingades Viktor och de andra gripna lägga sig på mage med ansiktet mot golvet.
– De sparkade på oss med kängorna och slog oss med batonger, de tvingade oss att sjunga den belarusiska

nationalsången i kanske 30 minuter. De torterade oss helt enkelt.

– Sen kom de tillbaka med min telefon och sa att de hade hittat något annat i telefonen, att jag är någon slags koordinator, organisatör eller något. De sa att jag aldrig skulle bli fri igen, säger Viktor.

En av de andra gripna i polisbussen hade haft en kniv på sig och poliserna använde kniven för att skära upp byxorna och kalsongerna på medfången. Sen vände de sig med kniven till Viktor.

– Vid det här laget hade telefonen låst sig och de hade inte koden. Jag hade själv låst upp telefonen tidigare. Nu vägrade jag ge den till dem – jag beslutade att jag inte skulle säga dem någonting.

– Då vände sig den här polisen igen till mig och sa att han skulle våldta mig med sin polisbatong. Återigen vägrade jag och han började slå mig med knytnävarna och sparkade på mig med kängorna. Jag minns inte exakt hur han slog mig men sedan tog han kniven och skar upp mina byxor och mina kalsonger.

– Sedan tog han fram en kondom och satte den på batongen. Sedan förde han upp batongen i mitt anus – säkert ett par tum. Jag blev skadad men jag vägrade igen att säga min kod.
Viktor fördes till polisstationen och sedan till häktet Okrestina, hela tiden fortsatte den systematiska misshandeln och förnedringen. Hans vädjan om sjukvård nonchalerades helt. Först på det andra dygnet fördes han med ambulans till sjukhuset. Där konstaterades inre blödningar, skador på tarmen, knäckta revben och en mängd blåmärken.
– Ambulanspersonalen sa att de var chockade över mina skador. Polismannen som våldtog honom hade, som alla andra Omon-poliser, svart mask över huvudet. Att med säkerhet peka ut vem som gjorde det kommer bli svårt, tror Viktor. Men det finns en sak han minns om mannen.
– Hans röst – den var speciell. Svårt att förklara men det var något galet över den, han var så lugn. Han skrek inte.
DN har tagit del av Viktors sjukhusjournaler och

läkarutlåtande som bekräftar de skador han fått.
Människorättsorganisationen Amnesty International har tidigare rapporterat om hur gripna i Belarus torterats och hotats med våldtäkt.
Viktor själv tror att övergreppen handlar om en uttänkt strategi.
– Det är en del av systemet, Omon är tränade att tänka så här.
– De tror verkligen att vi är brottslingar som fått betalt för att protestera och att det finns något slags västerländskt hot mot landet och att de måste förtrycka folket, säger Viktor.

De andra medfångarna i polisbussen som blev vittnen till våldtäkten har lovat att vittna för att - hjälpa Viktor att försöka få rättvisa. Han har en advokat som arbetar med fallet men förhoppningarna är små.

Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se

Augustin Erba: Därför låter Postnord medvetet bli att lämna ditt paket

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Helga Heden stod vid sin villa när Postnords bil stannade. Utan att lämna hennes paket – när den startade sprang hon ifatt.

– Chauffören visade mig paketet och sa ”du får hämta det på ett utlämningsställe”. DN:s Augustin Erba har hittat ännu en pusselbit om varför: Postnords begrepp ”att ställa en slinga”.

Tvåbarnsmamman och hundägaren Helga Heden står några meter från sin brevlåda. Hon ser att postbilen stannar. Ingen kliver ur. Ingen ringer hennes telefon. Ingen lämnar det paket hon väntar på. Sen kör postbilen iväg.

Efter förra veckans text om varför du inte får ditt paket av Postnord trots att företaget har din portkod har hundratals läsare hört av sig med liknande historier.

Och det är inte bara boende i hus med portkod som blir utan paket fast de är hemma och väntar. Det

drabbar även människor som bor i villa eller radhus. Två saker återkom i nästan alla berättelser – att postbilen inte ens kom förbi eller att den stannade, men att ingen klev ur eller ens försökte leverera paketen. De av er som redan kände till begreppet ”bomkörning”, alltså när en leverans inte genomförts av Postnord, kommer nu få lära er ett nytt begrepp: ”att ställa en slinga”.

Men låt oss först återvända till Helga Heden som för några veckor sedan stod några meter från sin brevlåda och häpet såg hur postbilen åkte vidare. Helga Heden är ofta i sin trädgård, inte minst för att sköta om de tre kaninerna Sally, Chilly och Poppy som bor i en inhägnad som hon har byggt. Paketet som hon väntar på och som är utlovat att anlända mellan klockan 17 och 22 är en tavla som hon ska ge bort i present och hon gissar att postbilen har paketet. Det finns bara en sak att göra, tänker hon – att försöka stoppa bilen.

Vad hon inte vet är att Postnords förare i det här läget redan har brutit mot de interna rutinerna.

Helga Heden ser att postbilen gör en u-sväng och springer ut i gatan. Hon viftar och vinkar och får bilen att stanna. Hon kräver att få paketet.

– Chaufförен gick ur bilen, visade paketet för mig och sa sedan att ”du får hämta paketet på ett utlämningsställe. För du var inte hemma”, berättar Helga Heden.

Det blir en ordväxling. Det kan ju vara värt att påpeka att även om hon inte hade varit hemma så fanns det inget sätt för föraren att veta det, eftersom han inte gått ur bilen eller försökt ringa henne.

– Efter en hård ordfajt på gatan tog jag mitt paket.

Helga Heden sa till chaufförен att han kunde meddela sin chef att ”en jävla kärring insisterade på att få sitt paket”.

Men vad är Postnords rutiner när det ska levereras ett paket som är för stort för brevlådan?

– Är du är i ett villaområde och har ett brev eller ett paket, ett varubrev som inte ryms i brevlådan då ska du gå ur bilen och ringa på dörren, säger Mathias Krümmel som är Postnords operativa chef.

En postbil som stannar till ett kort tag, eller inte ens dyker upp. Ändå har de som väntar på sin beställning fått beskedet att paketet inte kunnat levereras. I den förra artikeln i den här serien gick vi igenom varför Postnord ibland inte använder portkoden i fastigheter, men vad händer när paketet eller brevet inte kommer fram till en villa eller ett radhus?
En förklaring är att Postnord har GPS-koll på sina förare. De kan se om bilen varit på plats, så en förare som vill fuska kan köra bilen förbi brevlådan men inte gå ur bilen.

Man måste komma ihåg att före pandemin var de allra flesta av de som skulle ta emot paket inte hemma. De var på jobbet.
I Helga Hedens fall gjorde Postnord uppenbart fel, men det finns ett läge när Postnord följt rutinerna och du ändå inte får ditt paket. Brevbärare har hört av sig till DN anonymt och berättat följande:
Vid morgonmötet kan en brevbärare säga ”Jag har för många stopp på min slinga – jag kommer inte hinna igenom alla”. Slinga är intern jargong för postdistrikt.

Då är tanken att någon som inte har lika många ska kunna ta över några paket. Men om det är underbemannat då kanske det inte finns någon. Och i det här läget vet alla i rummet att de paket som i de flesta fall (före pandemin) inte kommer lämnas fram är de som kallas hempaket. Alltså de paket eller brev som så många hört av sig till DN om. Och då kan cheferna säga ”okej, hinner du om du aviserar alla hempaket direkt?” beskriver en anonym brevbärare för DN. Det vill säga att inte ens försöka dela ut paketen utan direkt meddela alla mottagare att ”brevet inte gått att dela ut” och sedan vidarebefordra det till ett uthämtningsställe.

Det här att inte ens försöka dela ut posten, kan det verkligen stämma? Jodå.

– Vi ställer aldrig en och samma slinga två dagar i rad, säger Mathias Krümmel, operativ chef på Postnord.

Han säger att det här att ”ställa slingor” var vanligt när han började på Postnord 2018. Han berättar att han försöker förändra inställningen till detta i organisationen.

– Om du får akut sjukdom och du inte får tag på bemanning eller vikarier med med kort varsel, då kan man ”ställa en slinga”, alltså ett distrikt som brevbäraren har. Det viktiga här är att man gör allt man kan för att försöka få ut posten den första dagen, om inte annat så måste man kunna göra det nästa dag så vi kan hålla vårt kundlöfte som är att vi ska kunna leverera om två dagar.
Men ändå verkar det vara en hel del som fortfarande inte får sin post. Att döma av mejlskörden till DN kan det ha blivit värre under covid-19. Och det kanske inte är så konstigt, dels är fler personer hemma som hade kunnat få sina paket, men inte fick dem. Dels är det fler brevbärare och postbud som är sjukskrivna, eftersom instruktionen från cheferna är att man – precis som Folkhälsomyndigheten säger – ska vara hemma om man har minsta symptom. Sjukfrånvaron för medarbetare på Postnord var i våras periodvis 20 procent.
Samtidigt som hempaketen ökade så mycket att det hamnade i nivån på Black Friday. Det motsvarar ett paket för varje Stockholmare – på ett dygn.

– Jag har varit jättetydlig mot min organisation, vi får inte planera så att det blir fel. Vi måste planera för att vi måste kunna leverera vårt samhällsuppdrag. Det är det viktigaste vi har – vårt samhällsuppdrag och vårt kundlöfte.

Tre dagar efter att Helga Heden tvingar till sig sitt paket får hon ironiskt nog en pappersavi i ett kuvert med meddelande om att paketet inte gått att dela ut. Och att paketet nu kan hämtas ut på ett utlämningsställe.

Till Helga Heden skickar Mathias Krümmel via DN en ursäkt:

– Vår medarbetare har inte följt processen som finns och dessutom haft ett mindre lämpligt kundbemötande. Jättebeklagligt. I det här fallet har vi brustit i våra rutiner. Vi är lessna och beklagar. Samtidigt har Postnord och Krümmel ett strukturellt problem.

Mängden brev minskar med ungefär 12 procent varje år. Det betyder att varje slinga får färre brev för varje år och då utökar Postnord slingorna.

– I takt med att vi får mindre och mindre intäkter behöver vi hitta en ny produktionsmetod. Och det

är därför vi gör det här försöket med varannandagsutdelning. Men däremot måste fortfarande paketen komma ut varenda dag. Att Postnord vill börja med varannandagsutdelning är känt sedan tidigare. Sedan finns det så kallade ”kundlöftet” som Postnord ger sina kunder – att man ska kunna leverera inom två dagar. Tillsammans med den interna policyn att aldrig ”ställa en slinga” två dagar i rad kanske det i själva verket är så att varannandagsutdelningen i praktiken redan är införd.

Och personen från Postnord som Helga Heden träffade. Han jobbar inte längre kvar i företaget, hälsar Mathias Krümmel.

Augustin Erba
augustin.erba@dn.se

Reaktioner från läsarna.

Mängder av DN-läsare har hört av sig efter Augustin Erbas förra artikel om Postnords paketleveranser. Här är tre röster från skörden.

”Vid tillfälle skulle jag få hem en skrivare som vägde 15 kilo i ett jättepaket och tagit ledigt för att ta emot. Pling i telefon: kunde inte

leverera. Fick åka till ett industri-område. Platschefen säger att ord står mot ord.”
Ur läsarmejl till DN
”Du kan inte ana hur ofta folk - glömmer en siffra i telefonnumret, skriver fel nummer, missar gatu-numret, skriver sin gamla adress, inte ens kan sin portkod.”
Förare som kört ut paket i 16 år i läsarmejl till DN
”När man bor på landet och inte har bekymmer med portkod och två mil till närmaste postnord-kontor. Då beställer man gärna hemleverans. Men det funkar aldrig, får meddelandet ’varan kunde inte levereras’ och så blir det fyra mil i bilen för att hämta varorna.”
Ur läsarmejl till DN

Så hemliga är de statliga svenska coronastöden

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Tillväxtverket hemlighåller, med regeringens goda minne, vilka företag som fått drygt 27 miljarder för att korttids-permittera sina anställda. Men andra myndigheter - resonerar annorlunda. DN har granskat en lång rad andra statliga coronastöd till industrin – och mött allt från total öppenhet till ett uttryckligt ”nej”.

DN:s reporter begärde formellt ut en lista på de företag som hittills fått stöd för korttidsarbete. Svaret blev ett tydligt avslag, enligt 28 kapitlet 12 paragrafen i offentlighets- och sekretesslagen. Myndigheten tar stöd i regeringens proposition om korttidsarbete i våras: ”Tillväxtverket gör bedömningen att utlämnande av om en viss arbetsgivare har beviljats stöd vid

korttidsarbete eller inte innebär ett röjande av arbetsgivarens affärs- och driftförhållanden.”
Flera andra journalister har gjort samma sak, kammarrätten har i flera domar gått på Tillväxtverkets linje och Högsta förvaltningsdomstolen har beslutat att inte pröva frågan.
Det har väckt debatt, som handlar om att det är principiellt viktigt att skattebetalarna får reda på vilka företag som får hjälp av deras pengar. Särskilt när det är ett stöd som beräknats till 95 miljarder. En av dem som höjt rösten är DN:s chefredaktör Peter Wolodarski.
När DN vill närgranska ett annat viktigt verktyg i regeringens coronaarsenal, omställningsstödet som har beräknats kosta 39 miljarder, blir svaret helt annorlunda. Vi får helt utan problem ut en lista på alla företag som fått stöd, och hur mycket var och ett tagit emot.
Lika enkelt går det med det statliga bidraget till hyresvärdar som gett utsatta hyresgäster rabatt. Med vändande mejl får vi en lista med namn och belopp

från länsstyrelsen i Västra Götaland, som samordnar stödet.
Regeringen har under året beslutat om direkta stöd till näringslivet som kan uppgå till cirka 210 miljarder. Man har också gjort 335 miljarder tillgängliga i form av krediter, som ska öka företagens likviditet.
Det senare handlar bland annat om anstånd med inbetalning av skatt, moms och arbetsgivaravgifter. Skatteverket meddelar att alla hittills 85 000 beslut är offentliga. Men DN kan inte få dem digitalt, bara på papper.

Exportkreditnämnden, EKN, har fått en extra ”coronatilldelning” för att kunna hjälpa företagen med ”krisgarantier” för lån. DN ber att få veta vilka företag som fått sådana:
– Det är affärssekretess på den informationen, säger Rikard Björk, pressansvarig på EKN, efter att ha kontrollerat saken med myndighetens chefsjurist.
Även Riksgälden hanterar lånegarantier. Dels den så kallade företagsakuten, som har ett tak på 100 miljarder, dels en speciell garanti för flygbranschen.

Här har DN större framgång. Vi får snabbt information om de två flygbolag – SAS och Norwegian – som ansökt om hjälp. Vi får också ut en lista på de banker som utnyttjat lånegarantin.
En del av regeringens coronastrategi är att öka de statliga lånen till företag som vill övervintra. Almi Företagspartner har fått nya pengar för att stödja bland annat nystartade ”bärkraftiga” företag. Kan DN få reda på vilka? ”Nej” säger Almi snabbt, och hänvisar till att man inte är en myndighet och lyder under sekretess i en särskild lag för regionala utvecklingsbolag. Samma besked får vi från det likaledes statliga bolaget Svensk Exportkredit, vars nyutlåning till företag vuxit kraftigt under pandemin:
– Vi får tyvärr inte lämna ut den informationen med hänsyn till banksekretess, säger finanschefen Stefan Friberg.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se
Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

NK har fått det största svenska hyresstödet

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

NK, Nordiska Kompaniet, har fått tio miljoner kronor i stöd för de hyresrabatter de gett butiksinnehavarna. Det är den största enskilda summan i stöd som hittills getts av staten.

I våras beslöt regeringen att ”särskilt utsatta branscher” skulle få ett stöd för hyrorna.
Stödet har utformats så att hyresvärden och hyresgästen tecknar ett avtal om en rabatt under en period. Staten står då för halva rabatten.
– Så det betyder att NK (som ägs av Hufvudstaden) har gett ett hyresstöd till entreprenörerna i varuhuset på samma nivå som det statliga stödet, skriver NK:s vd Henrik Andreasson i en skriftlig kommentar till DN.
Eftersom NK har fått tio miljoner kronor innebär det att rabatten är

på sammanlagt 20 miljoner kronor.
Detaljhandeln hör, tillsammans med restauranger och hotell, till de branscher som drabbats hårdast av pandemins ekonomiska följder. För NK med butikslokaler i Stockholm och Göteborg har det varit kännbart i allra högsta grad, men Andreasson tycker sig se en ljusning.
– Vi ser att det börjar vara mer människor i stadskärnorna igen (Stockholm och Göteborg) och även försäljningen går och rätt håll, även om det fortfarande är långt ifrån normala siffror, säger han.
– Höstens försäljning i cityhandeln kommer bland annat att påverkas av i hur hög utsträckning medarbetare återgår till sina kontor. Det är självklart att vi hoppas att den positiva trenden nu fortsätter och att inte smittspridningen tar fart i samhället så att vi måste återgå till hårdare direktiv, tillägger han.
Det hittills näst största stödet på 2,3 miljoner kronor har NK:s ägare, fastighetsbolaget Hufvudstaden, fått. Det tredje största stödet hittills har gått till,

Umeåbaserade Balticgruppen Centrumhandel, som har fått precis över en miljon i stöd.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Pojke dog efter drunkningsolycka utanför Tullinge

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

En 12-årig pojke försvann under vattenytan när han var ute och badade utanför Tullinge. Han fördes till sjukhus men hans liv gick inte att rädda. – Vår polisutredning ska ta reda på alla omständigheter kring det tragiska dödsfallet, säger polisens presstalesperson Anna Westberg.

Det var klockan 14.11 på onsdagseftermiddagen som räddningstjänsten larmades till området runt Albysjön och Tullingesjön i Botkyrka.
En 12-årig pojke hade badat med några vänner när han försvann under vattenytan.
– Vi fick larm om att en pojke hamnat i vattnet från några klippor och inte kommit upp, säger Patrik Johansson, operativ chef vid Södertörns brandförsvar.
Tjugo minuter efter larmet hittades pojken på fyra meters djup av räddningstjänstens dykare.
– Vi hittade honom på fyra meters djup vid första dyket, och han var tyvärr livlös då, säger Patrik Johansson.
Hjärt- och lungräddning påbörjades och pojken fördes till sjukhus med ambulanshelikopter men hans liv gick inte att rädda.
Anhöriga är underrättade om dödsfallet.
Polisen kommer att utreda vad som har hänt.
– Han var där med några jämnåriga vänner och badade vid klippor vid en kanal mellan Albysjön och Tullingesjön. I samband med det hamnade

pojken under vattnet och kom inte upp igen. Vår polisutredning ska ta reda på alla omständigheter kring det tragiska dödsfallet. Med hänsyn till alla inblandade och anhöriga vill jag avvakta med mer information, säger Anna Westberg, polisens presstalesperson i region Stockholm.

Rubriceringen i ärendet är nu vållande till annans död, men polisen uppger inte i nuläget om någon är misstänkt för brott.

– Den rubriceringen är en standardrutin för att vi ska kunna arbeta vidare med brottsutredningen, säger Carina Skagerlind, presstalesperson vid Stockholmspolisen.

Fredrik Samuelson
fredrik.samuelson@dn.se
Caroline Gyllenkrok
caroline.gyllenkrok@dn.se

Stockholmsbarometern
Barometerindikator för Stockholms ekonomi baserad på både hushåll och företag.
Källa: Handelskammaren

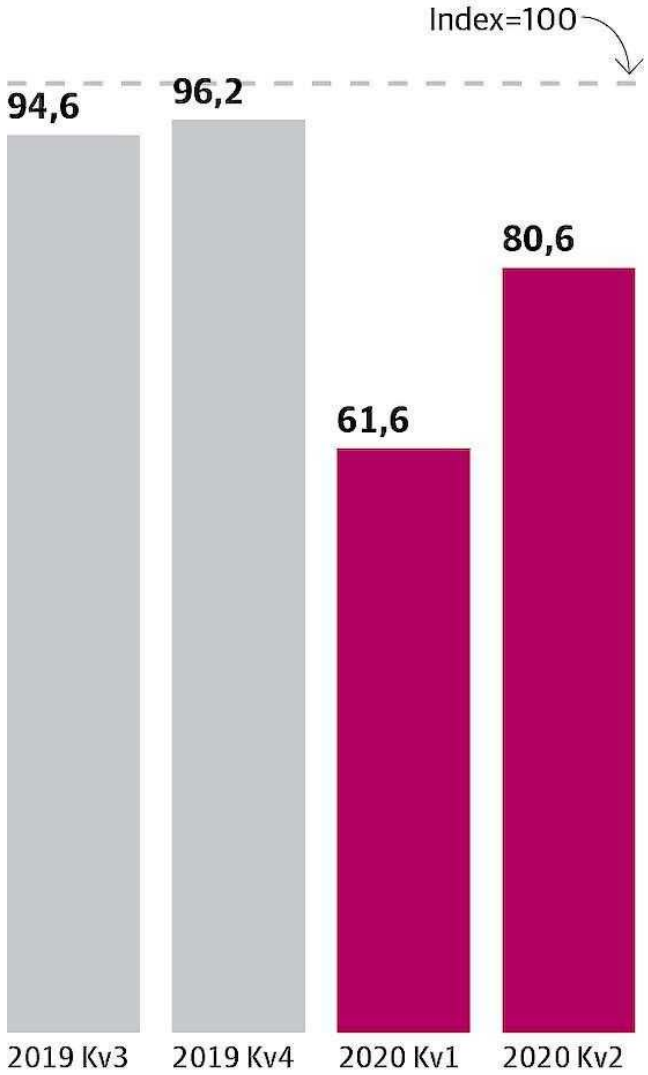

Hopp om återhämtning för Stockholms ekonomi

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Det ekonomiska läget i Stockholm ljusnade under det andra kvartalet 2020, efter den extraordinära nedgången under årets första kvartal. Uppgången

1765

ger hopp om att den värsta fasen av krisen är över och om en stabil ekonomisk återhämtning.

– Det ser ljusare ut, men vi är ännu inte ute ur skogen. Det är lite tudelat, det ekonomiska läget är fortfarande mycket svagt, säger Stockholms handelskammares chefekonom Stefan Westerberg.

Enligt Handelskammarens Stockholmsbarometer har ekonomin återhämtat sig men ligger alltjämt långt under normala värden, ungefär på den nivå som förelåg under den globala finanskrisen 2009.

Vad beror uppgången på?

– I slutet av juni hade många länder börjat öppna upp och vi visste mer om hur vi ska hantera krisen. Vi såg en ökad ekonomisk aktivitet, osäkerheten finns kvar men är mycket lägre. De många stöden från regeringen har också haft stor betydelse, säger Stefan Westerberg.

Under de senaste tio åren har Stockholm svarat för cirka 40 procent av Sveriges totala tillväxt och skapat cirka hälften av alla nya jobb i Sverige.

Men krisen har, menar Handelskammaren, haft tydlig slagsida mot Stockholms näringsliv, som har en stark tjänstesektor, många globala företag som har en tydlig internationell profil, samt en hög täthet av företag och människor på liten yta. Det är egenskaper som coronapandemin slagit mot genom extraordinära krav på social distansering och reserestriktioner.

– Stockholm har drabbats oproportionerligt hårt, säger Stefan Westerberg.

För en del branscher i länet – men inte alla – har läget förbättrats. För Stockholms byggföretag har konjunkturen försvagats till ett nuläge som är sämre än normalt. Men trots nedgången har byggföretagen hittills klarat sig bra genom krisen, särskilt jämfört med andra näringar. Flera av de framåtblickande indikatorerna pekar dock på dystrare tongångar, vilket tyder på att byggföretagens konjunktur kan svalna av.

Konjunkturen för Stockholmshandeln förbättrades betydligt under andra kvartalet 2020, i princip alla näringsgrenar inom handeln stärktes. Den starka uppgången antyder att delar av branschen kan vara på väg mot en snabbare återhämtning än tidigare förväntat.
Livsmedelshandeln gick fortsatt starkt under andra kvartalet 2020. Stockholms tillverkningsindustri stärktes till ett läge som är bättre än normalt.
Finans- och försäkringsbranschen visar tecken på en snabb återhämtning efter en kraftig nedgång under krisens initiala fas.
För motorfordonshandeln är läget dock fortsatt mycket svagt. Det är tydligt att krisen har slagit hårt mot Stockholms bilhandlare.
Stockholms tjänstesektor – databranschen, hotell- och restaurang, uppdragsverksamhet – har drabbats extremt hårt av pandemin. Konjunkturläget för branschen i helhet är mycket sämre än normalt.
I Stockholms län hade hotellen en beläggningsgrad på 12 procent under andra kvartalet 2020, att jämföra med 72 procent i fjol.

Logiintäkterna föll med 89 procent jämfört med samma period 2019.
– Besöksnäringen, flyget och eventföretagen lider av de restriktioner som finns kvar, om resor och folksamlingar. Livescenen är helt död, vilket drabbar hotellnäringen. De har haft en mycket större nedgång under maj och juni än tidigare, säger Stefan Westerberg.
Regeringens omställningsstöd borde förlängas, menar han.
– Det finns risk för fortsatt dystra signaler under hösten och vintern, att många besöksföretag inte klarar att kämpa mer. Många små företag kan inte ta del av permitteringsstödet och har svårt ta del av omställningsstödet, som tyvärr inte ens täcker de verkliga krismånaderna, säger Stefan Westerberg.
Enligt uppgifter från Swedavia, som driver Arlanda och Bromma, så minskade flygresandet till och från Stockholm med 95 procent i juni jämfört med samma månad föregående år. På uppdrag av Stockholms Handelskammare har internationella flygorganisationen International Air Transport Association (IATA) och Oxford

Economics tagit fram prognoser över flygindustrins passagerarutveckling.
Enligt prognosen dröjer det till år 2023 innan flygindustrin återhämtat sig till de nivåer som förelåg innan krisen slog till.
På Stockholms jobbmarknad uppmättes en bottennotering, fler företag minskade sin personalstyrka än ökade den med nyrekryteringar. Företagens planer var dock mindre negativa under andra kvartalet än under det första kvartalet. Det kan ses som en ljusglimt om att det nu eventuellt vänder.

Under både första och andra kvartalet 2020 var ökningen av varsel på årsbasis mycket starkare i Stockholms län än i riket totalt. Ungefär hälften av alla varsel i Sverige under den aktuella perioden lades i Stockholms län.
– Arbetslösheten fortsätter att öka. För varje vecka ser vi att Stockholm har en högre tillväxt av nyarbetslösa än riket i övrigt, säger Stefan Westerberg.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se

”Tenet” tar över Sveriges biografer

FREDAG 21 AUGUSTI 2020

Efter biobranschens ökenvandring genom pandemin har Christopher Nolans sci fi-thriller ”Tenet” global biopremiär nästa vecka. Filmen sveper in som en storm som blåser bort nästan allt annat från landets biodukar.

Stunden är kommen. En dryg månad efter originaldatumet har nu Christopher Nolans spionrulle ”Tenet” slutligen biopremiär, efter att ha flyttats fram upprepade gånger på grund av coronapandemin.
Redan i helgen visas den i IMAX på Filmstadens biografer i Stockholm, Göteborg och Malmö, och i 35-millimeters-version på Bio Capitol i Stockholm, trots att den officiella svenska premiären inte äger rum förrän på onsdag.
Under sommaren har ”Tenet” varit filmbranschens stora hopp, efter en vår då långt färre

människor än vanligt har kunnat gå på bio. Trots fortsatt försiktighet och 50-personersregeln är förväntningarna höga på att filmen ska sparka i gång biohösten, och svenska biografer tycks så gott som ha röjt schemat på övriga filmer för att så många som möjligt ska kunna se ”Tenet”.

Per Mårtensson är programdirektör på Filmstaden. Han säger att de, trots restriktionerna, redan har slagit biljettförsäljningen för Christopher Nolans två tidigare filmer, ”Dunkirk” och ”Interstellar”.

– Vi gjorde som vi alltid gör för att bedöma vilket intresse det finns för en film – släppte biljetter. Och det ser riktigt bra ut! Men då blir utmaningen i stället att tillgodose den efterfrågan, med tanke på taket på femtio personer per salong. Vi har satt in så många föreställningar i så många salonger på så många biografer som det bara går, försäkrar Per Mårtensson.

Kan ni möta efterfrågan, eller blir det svårare än vanligt att se filmen?

– Om man har en favoritsalong eller ett favoritformat som biobesökare så är det en god idé att vara ute i god tid med att boka biljett. Taket på femtio personer gör att specifika föreställningstider och salonger försvinner fortare än vanligt, men det finns ju många biografer att välja på.

På frågan om i fall andra bioaktuella filmer påverkas negativt av att ”Tenet” ockuperar så pass många salonger svarar Per Mårtensson nekande.

– Egentligen är det ingen skillnad mot hur det brukar vara när en riktigt stor film har premiär, som en ”Star wars”- eller ”Bond”-film. De första tio dagarna blir det alltid en kraftig allokering av salonger till just den filmen. Vi har färre filmer att visa, eftersom mycket flyttats fram till 2021, och en viss coronaeffekt där många fortfarande håller sig hemma, så jag kan inte säga att ”Tenet” påverkar repertoaren mer än vanligt.

Hur mycket hoppas man inom branschen på att ”Tenet” ska sparka i gång biobesökandet igen?

– Det följs förstås av alla med någon sorts intresse i branschen –

distributörer, producenter och biografägare. Kan vi lyfta ”Tenet” och göra den så framgångsrik som den förtjänar, om det går att göra bra intäkter trots att situationen är som den är, så tror jag att vi får en lugnare biohöst, med färre filmer som flyttas fram med kort varsel, säger Per Mårtensson på Filmstaden.

Peter Fornstam, vd för biografkedjan Svenska Bio, säger till DN att också de har gått tillbaka och tittat på besökstalen för tidigare Christopher Nolan-filmer, och sedan försökt skapa samma kapacitet ”i sidled”.

– I de större städerna kommer vi att kunna erbjuda lika många biofåtöljer som tidigare, men utspritt på fler salonger. På Victoria i Stockholm visar vi ”Tenet” i tre salonger, vilket motsvarar samma kapacitet som en ”vanlig” salong. Men ju mindre orten är, desto svårare blir det – då slår vi i taket på femtio platser direkt, säger han.

Påverkar de många visningarna av ”Tenet” ert utbud av mindre filmer?

– Ja, så kommer det att bli. Just nu är filmutbudet mindre än vanligt, men på sikt kommer det

att uppstå ett undanträngningsproblem när vi måste spela samma film i flera salonger. Något måste bort. Dels får vi då inte den bredd i utbudet som vi vill ha, dels finns det en risk att fler filmer skjuts upp när vi inte kan erbjuda den kapacitet som filmen behöver för att visas, säger Peter Fornstam.
Bio Capitol i Stockholm har fått tillstånd att visa filmen redan under helgen innan den officiella premiären, eftersom de precis blivit klara med installationen av 35-millimetersprojektorer som varit på gång sedan biografen öppnade 2018. Vd:n Jakob Abrahamsson är stolt.
– Regissörer vill ofta premiera biografer som visar film på analog projektor, så vi ställde en fråga till distributören som skickade den vidare upp i hierarkin. Till slut fick vi besked om att vi skulle få en 35-millimeterskopia att visa – och i och med att det pågår en pandemi, och Rigoletto håller stängt, är vi den enda biografen i Stockholm som visar ”Tenet” på film, säger han.
Även Capitols schema präglas framöver av ett stort antal ”Tenet”-visningar i flera salonger.

Jakob Abrahamsson håller med om att det kan skapa konflikter mellan filmer på sikt.

– Just nu finns det inte så mycket annat där ute, men om 50-personersregeln fortsätter gälla under hösten samtidigt som fler storfilmer har premiär… Den nya ”Bond”-filmen, till exempel, kommer att ta upp jättemånga dukar, säger han.

– Vi är inne i ett paradigmskifte nu där vissa filmer kommer att gå snabbare, eller direkt, till strömningstjänsterna, men där både storfilmerna och mer nischade filmer kommer att fortsätta ha ett bioliv. Det är mellanskiktet som ligger illa till.

Greta Thurfjell
greta.thurfjell@dn.se

Ledare: Grova brott i unga år måste få konsekvenser

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Allt yngre förövare ligger bakom det ökade antalet dödsskjutningar sedan 2013. Mord som i tilltagande utsträckning begås med automatvapen och under allt hänsynslösare former. Gripna förövare är mellan 18 och 30 år, kända av polis sedan tidigare, och har många och inte sällan grova brott på sitt samvete. Det är slutsatsen av Brottsförebyggande rådets rapport ”Dödligt våld i den kriminella miljön” som kom i våras.

Tittar man närmare på hur de kriminella resonerar visar det sig att straffrabatten för unga ofta motverkar sitt syfte. Inom gängen omfördelar man uppdragen med hänsyn till de låga straffen, så att unga förövare i ökad utsträckning begår de grövsta brotten, som mord.

Detta är en verklighet som rättssamhället behöver förhålla sig till. Till ungdomsåren hör inte bara oskuldsfullhet. Särskilt hos unga män kan det också innebära outvecklad empatisk förmåga, övermod och bristande impulskontroll.
Vapen i sådana händer har bidragit till en inte bara upptrappad, utan också mer hänsynslös brottsutveckling, med mindre tanke på konsekvenserna. För ett år sedan sköts Karolin Hakim till döds på en gata i Malmö när hon höll sitt nyfödda barn i famnen. I början av augusti dödades en blott 12 år gammal flicka vid en skottlossning i Botkyrka. Två påminnelser om att det grova gängvåldet inte bara drabbar andra kriminella.
Att slopa ungas straffrabatt för grova brott, som mord, kan i själva verket vara en åtgärd som skyddar de yngsta från att dras in i kriminalitetens grövsta gärningar. Därmed skyddas också omgivningen från deras omdömeslöshet. Det är dessutom – och framför allt – en rimlig påföljd givet brottets allvar. Den mellan 18 och 21 år som begår vuxenbrott bör få vuxenstraff.

När en synnerligen grov och utdragen misshandel och våldtäkt som pågått i över åtta timmar nu rapporteras från Solna är de gripna återigen unga, 18 och 21 år, kända av polisen. Den äldste har ett digert brottsregister och är rentav dömd till 1,5 års fängelse för mordbrand, även om straffet inte hade påbörjats.
Att slopa straffrabatter generellt för unga är en dålig idé. Rättssamhället ska kunna ge sådana förövare en andra chans, men det får inte betyda ständigt upprepade chanser på samma generösa villkor. Brott behöver få konsekvenser och återfallsförbrytare ska hållas borta från gatorna.
I rättskedjan måste även andra påföljder anpassas efter hur verkligheten ser ut. Att ha unga brottslingar på LVU-hem måste innebära att kontakten med kriminella kretsar försvåras och helst bryts helt. Särskilt efter senare tids fritagning av personer dömda för mord finns anledning att ompröva villkoren på dessa hem.
Polisingripanden och sanktioner behöver också vara omedelbara och resoluta när rättssamhället

och statens våldsmonopol utmanas. Som när det i Göteborg rapporteras om gängkriminella som upprättar vägkontroller. Eller i fall som den av Svenska Dagbladet uppmärksammade Nimo, en 17-åring som hotats av jämnåriga kriminella för att ha vittnat om en stöld.

Ungdomar har lätt att drabbas av övermod, och det är viktigt att sådant punkteras tidigt i kretsar där mytbildning florerar om gangstertillvaron. De som dras in i grov brottslighet är inte många till antalet och vanligen kända av polis och sociala myndigheter.

Den skada de i dag tillåts åstadkomma för andra, för tilliten och tryggheten i det kringliggande samhället och för själva rättsstaten är oacceptabel.

DN 27/8 2020

”Det här beslutet är det bästa för mig och det bästa för partiet”

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Miljöpartiets språkrör Isabella Lövin lämnar sitt uppdrag. Så snart MP hittat en ersättare avgår hon även som miljö- och klimatminister.

– Jag ser att det är det bästa för mig och det bästa för partiet, säger Isabella Lövin.

Med två år kvar till nästa riksdagsval har MP:s språkrör Isabella Lövin beslutat sig för att lämna politiken. Isabella Lövin, som dessutom är miljö- och klimatminister samt vice statsminister, har meddelat MP:s valberedning att den nu får leta efter en ersättare. Isabella Lövin ger ett samlat intryck när DN träffar henne på hennes arbetsrum på miljödepartementet i sällskap av ett par medarbetare.

– Nästa ordinarie kongress är inte förrän i september nästa år och det bedömer jag är för tätt inpå valet. Därför har jag nu meddelat valberedningen att jag vill stiga av och att en ordnad process för att hitta ett nytt kvinnligt språkrör kan ta vid under hösten och vintern. Jag avser att sitta kvar och arbeta med full kraft tills ett nytt kvinnligt språkrör finns på plats. Därefter kommer jag att lämna politiken, säger Isabella Lövin.

Även som minister?

– Ja. Det kommer att ske i samband med att det utses ett nytt språkrör och att det nya språkrörsparet kan forma sitt lag. Tidigast i slutet av januari kan ett nytt kvinnligt språkrör vara på plats, men det är riksvalberedningen som kan berätta mer om hur processen ser ut.

Vad är anledningen till att du slutar?

– Jag har jobbat med allt jag har i politiken de senaste tolv åren. Först i EU-parlamentet, sedan i regeringen och de sista fyra åren som språkrör. Nu är det dags för mig att bestämma vad jag vill göra de kommande fem åren. Snart går

vi in i valrörelse inför 2022, och mitt möjliga mandat som språkrör löper ut under den kommande mandatperioden. Därför är det viktigt att fatta ett beslut nu om jag vill fortsätta att arbeta på toppnivå i politiken eller om jag vill göra någonting annat. Då har jag bestämt mig för att det är dags för mig att runda av min långa tid i politiken.

– Jag känner att jag har gett så oerhört mycket i politiken. Jag är väldigt nöjd och stolt över mycket som jag har fått vara med och uträtta. Jag har också lett partiet som språkrör under en mycket turbulent tid i svensk politik. Vi har haft en övergångsregering, historiskt långa regeringsförhandlingar, ett januariavtal med blocköverskridande regeringssamarbete. Det har också varit en tuff tid i mitt parti. Jag längtar nu efter nästa kapitel i mitt liv där jag kan få tid igen till att skriva och mer tid för familjen.

Finns det någon annan anledning till att du har fattat det här beslutet?

– Nej, anledningen är att jag behöver ha ett långsiktigt perspektiv. Jag har fattat det här

beslutet för att jag ser att det är det bästa för mig och det bästa för partiet.
När tog du beslutet?
– Det är svårt att hitta den optimala tidpunkten. Men jag hade sedan länge tänkt att två år före valet är en bra tidpunkt att fatta det här beslutet, och nu har jag gjort det.
Innebär ditt beslut någon kritik mot er samarbetspartner, Socialdemokraterna?
– Nej, inte alls. Det här är ett helt självständigt beslut för min personliga del. Vi har regerat tillsammans med S i sex år. Vi har haft många meningsskiljaktigheter men har lycktas ta oss igenom dem. Vi har fått igenom så oerhört mycket på klimatområdet som vi annars inte hade fått om vi inte hade gått in i regeringen och om vi inte hade kompromissat och samarbetat med andra partier.
Vad är din förklaring till att MP inte lyckats locka fler väljare trots att klimatet stått högt på dagordningen?
– Enligt våra analyser så handlar det delvis om att väljarna på valdagen, även om de rankar miljö och klimat som den viktigaste

frågan, ser att andra frågor också är viktiga. Sjukvård, arbetstillfällen, ekonomi, försvar, skola – alla de frågorna som påverkar oss dagligen. Där har inte Miljöpartiet ett högt förtroende. Vi behöver bli bättre på att föra ut helheten med Miljöpartiets syn på ett hållbart samhälle.

MP har tappat de unga välutbildade storstadskvinnorna i stor utsträckning – vilket är språkrörens ansvar för att de gått till andra partier?

– Det är en utmaning att sitta i en koalitionsregering och vara det minsta partiet. Vi har förstås lidit i opinionen av det. Det är svårt att vara tydliga med var vi står – hur radikala vi är i miljö- och klimatfrågan till exempel – när man samtidigt måste förhandla och leverera kompromisser. Men om man tittar på de kompromisserna så hade de aldrig blivit av om inte vi hade suttit i regeringen och drivit på. Under vår tid i regeringen så har vi inrättat mer än 1 000 nya naturskyddsområden, vi har mer än fördubblat klimatbudgeten som skyddar områden som gör att människor har tillgång till

vandringsleder och rastplatser. Det är viktigt att säga att det är ingen annan som förhandlar in det i en budgetprocess. Det har också ett värde, att finnas där på insidan och driva på i de här frågorna.
Har det varit värt det?
– Det har absolut varit värt det. Men vi måste få mer stöd och växa till valet 2022. Det är oerhört viktigt att vi klarar av att göra det så att vi kan fortsätta att möta klimatkrisen. Man ska inte inbilla sig att det inte finns starka motkrafter som inte vill se att vi ska sluta att köra bensinberoende bilar eller som struntar i omställningen.
Har du med dig hela ditt parti på att det har varit värt att kompromissa i regeringsställning?
– Jag skulle säga ja. Vi har haft väldigt grundliga diskussioner, både inför valet 2018 och inför förhandlingarna om januariavtalet. Både partistyrelse, riksdagsgrupp och förtroenderåd har ställt sig bakom att vi ska ta det här ansvaret, för klimatet kan inte vänta.
– Men vi har också sagt att vi inte till varje pris ska bli nedmalda i kompromisser och sälja ut våra

värderingar i ett regeringssamarbete. Men det här är en så viktig tid i mänsklighetens historia med klimatkrisen så att det absolut har varit värt att göra det här arbetet.
Hur ser du på att ni och S är så oense om migrationspolitiken?
– Det är ingen hemlighet att vi har olika ingångar i den frågan. Vi har lyckats komma fram till lösningar i svåra frågor förut och jag är övertygad om att vi kommer att komma framåt även i den här frågan.
Är det en fråga som kan spräcka regeringen?
– Det finns säkert många frågor som hypotetiskt skulle kunna spräcka regeringen. Men vår ingång är att vi ska kunna komma överens om den här frågan precis som vi har kunnat komma överens om många andra svåra frågor.
Du låter ganska överslätande om ert samarbete med S – har det verkligen varit så enkelt?
– Ingenting är ju enkelt i politiken och demokratin. Man måste vara ganska realistisk när man ser på det politiska landskapet och hur valresultatet såg ut efter 2018. Det är klart att vi inte har samma

politik som Socialdemokraterna men vi har definitivt inte samma politik som andra partier heller. Det handlar om att vi ska kunna hitta en gemensam väg och jag tycker att vi har lyckats påverka S i en väldigt positiv riktning när det gäller att sätta klimatfrågan långt fram. Att nu även de förstår att en omställning inte kommer att innebära att det kommer att gå sämre för svensk ekonomi eller för sysselsättningen, snarare tvärtom.
Vad ska du göra nu?
– Valberedningen ser framför sig att det tidigast i slutet av januari kan finnas ett nytt språkrör på plats. Då avser jag att lämna och lämna som minister och kunna ägna mig mer åt min familj, åt skrivande och åt att kunna ta nästa steg i livet. Exakt vad det blir vet jag inte riktigt.
När du säger att det finns många kompetenta kvinnor i MP som kan efterträda dig, vilka tänker du på då?
– Jag vill inte peka ut någon särskild. Jag ser att det finns många bra kvinnliga företrädare i partiet som kan ta över som kvinnligt språkrör. Det är också en bra tid nu, två år före valet, för att Per Bolund ska få tid att arbeta

sig till ett bra team och göra en bra valrörelse.
– Jag tycker också att det är ett viktigt budskap att ge, att jag gick in i politiken som 46-åring, och nu är jag 57 och väljer att lämna. Vi måste alla förstå att de svåra frågor vi står inför måste gå att lösa med demokratiska medel och då måste människor kunna engagera sig politiskt. Men det behöver inte vara för ett helt yrkesliv. Jag är ganska emot det här med att vi ska ha yrkespolitiker. För att kunna hålla demokratin levande så ska man kunna komma in i politiken, göra en viss tid och sedan kunna lämna.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Fakta. Isabella Lövin

Född i februari 1963 i Helsingborg.
Uppväxt i Avesta.
Jobbade under många år som journalist, bland annat på Vecko-Revyn, Sveriges Radio, Månads-journalen och Allt om mat.
Fick 2007 Stora Journalistpriset och Guldspaden för sin bok ”Tyst hav”, som handlar om överutnyttjande av fiskbestånden.

Värvades 2008 till Miljöpartiet och blev året därpå invald i Europaparlamentet, bland annat som ledamot i fiskeriutskottet.
Utsågs 2014 till biståndsminister i Stefan Löfvens rödgröna regering.
Efterträdde i maj 2016 Åsa Romson som språkrör för Miljöpartiet tillsammans med Gustav Fridolin.
Utsågs samma år till minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat, samt vice statsminister.
Tillträdde som miljö- och klimatminister i januari 2019.
DN

Helldén om MP:s tapp i väljarstöd: ”Lövin har ett ansvar”

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

En del av ansvaret för Miljö-partiets dåliga opinionssiffror vilar på Isabella Lövin och hennes avgångsbesked öppnar för nödvändiga förändringar,

anser MP-toppen Daniel Helldén:

– Vi är i dag i behov av personer som tar plats och syns mer i de offentliga diskussionerna.

Stockholms trafikborgarråd Daniel Helldén överraskades av Isabella Lövins besked att lämna både regeringen och språkrörsposten.

– Jag hade ingen aning om detta, det var oväntat. Det är ett klokt besked som Isabella tagit. Det verkar som att hon tänkt på det här länge och det är väl precis rätt läge att gå nu, två år före valet. Det ger oss möjlighet att på ett bra sätt leta upp ett nytt språkrör, säger han.

Precis som många andra i MP berömmer han hennes gärning på klimat- och miljöområdet.

– Hon har gjort otroligt mycket betydelsefullt på klimatområdet, i Sverige men också internationellt. Både som klimat- och miljöminister och som EU-parlamentariker. Det är en fantastisk gärning. Hon har också gjort mycket bra för partiet under de år hon suttit som språkrör. Opinionssiffrorna har inte lyft, vilket ansvar ligger på henne?

– Hon har ett ansvar i det, så klart. Partiet befinner sig i ett besvärligt opinionsläge. Processen med att hitta ett nytt språkrör kan ge oss en välbehövlig diskussion om vart vi är på väg.

Vilken ledartyp ser du framför dig?

– Vi är i dag i behov av personer som tar plats och syns mer i de offentliga diskussionerna. Jag vet att sitta i regeringsställning är tungt och tar extremt mycket tid och kraft. Men vi måste bli bättre på att vara den röst vi är som ett grönt parti.

Har Isabella Lövin inte gjort det?

– Isabella har under alla år drivit sina frågor otroligt bra. Hon har kanske inte varit en partibyggare eller varit en som arbetat både inåt och utåt. När man byter partiledare så tittar man på vad som behöver förändras och utvecklas. Nu är det läge att bli mer offensiva.

Helldén stack i juli ut hakan under asyldebatten och öppnade för att lämna regeringen.

– Det finns en utbredd känsla av att det får vara nog. Man kan inte gå med på fler saker som är så fjärran från det vi står för, sa han då.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Ewa Stenberg: Den oväntade avgången kan skaka regeringssamarbetet

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Vice statsminister Isabella Lövin avgår oväntat både som språkrör och minister. Det ställer Miljöpartiet inför ett

vägval som kan pröva regeringssamarbetet än mer.
Isabella Lövin har varit grönt språkrör i fyra år. Hon har ansvarat för landets miljö- och klimatpolitik sedan i januari förra året. Lövin har brunnit för miljö- och klimatfrågorna och ofta sagt att det är nu som planeten måste räddas, annars kommer klimatförändringarna att förstöra den.
Ändå avgår hon från den post som är viktigast i landet om man vill påverka miljön och som ger en internationell plattform att göra något åt koldioxidutsläppen.
Det är förvånande.
Språkrör får förvisso inte sitta hur länge som helst enligt Miljöpartiets stadgar. Tiden är begränsad till tio år, men dit har hon ju inte ens nått halvvägs.
Det förefaller i DN:s intervju som om vice statsministern helt enkelt har tröttnat på politiken efter sammanlagt tolv år som EU-parlamentariker och minister.
Hon vill göra något annat och säger att ”jag ser att det är det bästa för mig och det bästa för partiet”. Det kommer säkert att spekuleras i vad som fått henne att känna så.

Det kan vara pressen från opinionssiffrorna. Miljöpartiet riskerar att åka ur riksdagen om partiet inte gör något. Förtroendesiffrorna för båda språkrören är usla. De är varken populära bland väljare i gemen eller hos MP:s egna väljare. Också förtroendet för partiets miljöpolitik har minskat rejält under Lövins tid som språkrör. Det kan också handla om läget i hennes eget parti och om kommande konflikter i regeringen. Isabella Lövin ger sitt avgångsbesked i en tid när motsättningarna mellan regeringspartierna är stora. Migrationspolitiken ställer S och MP mot varandra, frågan om huruvida Preem ska få tillstånd att bygga ett stort oljeraffinaderi i Lysekil och försvarspolitiken splittrar dessutom. Det finns en växande opinion i Miljöpartiet som säger att partiet inte ska acceptera ett nytt stort nederlag, om man ska kunna återvinna väljarnas förtroende. Starka grupper i MP mobiliserar för att ta strid om flyktingpolitiken, också till priset av att lämna regeringen. Det skulle bryta det starka fokuset

på klimatet som Isabella Lövin företrätt.
Isabella Lövin är en pragmatisk samarbetspolitiker, och har en omvittnat god relation med statsminister Stefan Löfven (S). Miljö- och klimatministern är en stark förespråkare för att MP ska sitta i regeringen. Hon har aldrig varit någon agitator eller aktivist, utan är inriktad på att nå gröna resultat.
Nu blir hon en ”lame duck”, någon som kommer att ses som en föredetting, när Miljöpartiet ska bestämma hur hård strid partiet ska ta med det större regeringspartiet. Språkrörets avgång är dåliga nyheter för Socialdemokraterna och till en början troligen också för klimatpolitiken, eftersom Lövin kan klimatfrågan väl och en efterträdare alltid har en startsträcka för att komma in i verksamheten. Hennes avgång lämnar öppet för ett mer idealistiskt och stridbart kvinnligt språkrör nu när regeringen behöver ombildas.
Den lyskraftiga och idealistiska Alice Bah Kuhnke hade haft goda chanser att bli vald. Hon är för närvarande EU-parlamentariker

och var tidigare var kulturminister. Bah Kuhnke är en mer aktivistisk politiker än Isabella Lövin. Nu säger hon bestämt att hon inte vill bli språkrör.
Så har det inte alltid låtit. ”Ja! Det vill jag absolut, om mitt parti vill att jag ska vara det”, sade hon till Aftonbladet i januari 2018.
Den nuvarande kulturministern Amanda Lind är en annan kandidat. Hon har en större partiförankring än Bah Kuhnke och har tidigare varit partisekreterare och kommunalråd. Lind har blivit hårt kritiserad under sommaren för att inte ha värnat kulturen tillräckligt under coronakrisen. Det behöver inte vara ett hinder, om hon kan vända kritiken.
En tredje kandidat är Maria Ferm, som nu är statssekreterare på statsrådsberedningen och som har en stark förankring i partiet. En fjärde är jämställdhetsminister Åsa Lindhagen.
Valet av nytt språkrör kommer att sammanfalla med diskussionerna om en ny svensk migrationspolitik. Det kommer att förstärka behovet av ett vägval. Ska Miljöpartiet vara just ett

miljöparti, och återvinna det höga förtroendet i de frågorna? Eller ska det vara ett brett parti för antirasism, internationalism, feminism och miljöfrågor?
Och ska MP markera sin ryggrad genom att lämna regeringen om Socialdemokraterna vägrar att vara med och liberalisera migrationspolitiken?
De interna diskussionerna har redan börjat. Stockholms gröna trafikborgarråd, Daniel Helldén, säger till DN att Isabella Lövins avgångsbesked öppnar för nödvändiga förändringar. ”Den process som nu startar med att hitta ett nytt språkrör kan ge oss en välbehövlig diskussion om vart vi är på väg.” Helldén är en av de miljöpartister som vill att hans parti ska lämna regeringen.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Stefan Löfven: Hon har gjort mycket för klimatarbetet

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Miljöpartiets språkrör Isabella Lövin har meddelat att hon lämnar politiken. Statsminister Stefan Löfven beklagar beskedet, och säger att hon har bidragit till att Sverige är världsledande i klimatomställningen.

”Jag respekterar naturligtvis Isabella Lövins beslut, även om det är tråkigt och oväntat”, säger statsministern i en skriftlig kommentar.

Han berömmer samtidigt hennes arbete för miljön och klimatet.

”Isabella Lövin fortsätter i regeringen ett tag till, men hon har redan gjort mycket för sitt parti och för vårt land. Hennes arbete har bidragit till att Sverige i dag är världsledande i klimatomställningen. Vi fortsätter som samarbetspartner och

kollegor ett tag till, men när Isabella Lövin väl lämnar önskar jag henne allt gott”, säger Stefan Löfven.
Jonas Sjöstedt (V) berömmer också Isabella Lövins insatser för klimatet, både i regeringen och på EU-nivå. Men han har också kritiska synpunkter.
– Försäljningen av Vattenfalls kolgruvor är en stor svart plump i protokollet, säger V-ledaren.
Han menar också att Isabella Lövins besked kommer vid en kritisk tidpunkt för Miljöpartiet.
– Preemfrågan är den här mandatperiodens största klimatbeslut. Till det kommer migrationspolitiken och det kan handla om Miljöpartiets syn på framtida regeringssamverkan, säger Jonas Sjöstedt.
Moderatledaren Ulf Kristersson lämnar en skriftlig kommentar:
”Jag tror att alla som jobbar på ledande nivå i politiken har respekt för Lövins beslut, det är ett tufft jobb. Även om vi sällan håller med varandra om klimatpolitik och annat, så uppskattar jag hennes genuina engagemang. Jag uppskattar politiker som drivs av sin övertygelse.”

L-ledaren Nyamko Sabuni önskar Isabella Lövin lycka till.
– Jag vill önska all lycka till Isabella Lövin och hennes framtida gärningar. Jag känner en stor respekt för hennes djupa kunskap och engagemang i miljö- och klimatfrågor. Hon är en påläst och pålitlig politiker som brinner för att göra världen bättre för nästa generation, kommenterar Nyamko Sabuni.
Även Kristdemokraternas Ebba Busch framför sina välgångsönskningar till det avgående språkröret.

”Isabella Lövin är en påläst politiker med ett starkt och genuint engagemang för klimat- och miljöfrågor. Det är ingen hemlighet att vi inte har hållit med varandra om lösningar eller tillvägagångssätt men jag har stor respekt för hennes kunskap”, skriver KD-ledaren i ett sms till DN.
Margot Wallström, som avgick som socialdemokratisk utrikesminister för ett år sedan, önskar också Lövin lycka till och rekommenderar höns som framtidsprojekt.

”Tack Isabella Lövin för gott samarbete och vänskap under åren på UD och i regeringen! Du har outtröttligt arbetat med miljö- och klimatfrågorna och är uppskattad för det världen över. Önskar dig allt gott i fortsättningen! Kan rekommendera biodling och höns …”
Centerpartiets Annie Lööf kommenterar beskedet på Twitter, och lyfter också fram Lövins klimatengagemang:
”Tack för alla politiska debatter och förhandlingar, @IsabellaLovin! Du har med stort engagemang drivit dina hjärtefrågor. Jag har varit särskilt imponerad av din kunskap kring fiskeripolitiken och ditt driv kring de så viktiga klimatfrågorna. Lycka till med allt du företar dig!”

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

De kan ta över som nytt kvinnligt språkrör

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Nu börjar jakten på ett nytt grönt språkrör, som även lär bli minister. DN listar de hetaste kandidaterna.

Amanda Lind

Det här är en kandidat med stark förankring i partiet. Amanda Lind har varit såväl partisekreterare som distriktsordförande i Västernorrland och kommunalråd i Härnösand. Sedan 2019 sitter hon dessutom i regeringen som kulturminister. Hon har gjort sig känd som pragmatisk och samarbetsinriktad. Med sitt lågmälda sätt att resonera är hon mer lik Lövin än Bah Kuhnke. Som kulturminister har hon hyllats för sitt rakryggade svar på kinesiska påtryckningar mot PEN-priset, men också kritiserats för bristande stöd till kultursfären under coronakrisen.

Maria Ferm

En doldis för de breda väljargrupperna men en tungviktare inom partiet. För närvarande statssekreterare i regeringens samordningskansli, med ansvar för att knåda fram kompromisser mellan S och MP. Förra mandatperioden var det Maria Ferms ansvar att hålla ihop partiets stormiga riksdagsgrupp. Har erfarenhet av språkrörsrollen från sin tid i Grön ungdom. Känd för sitt starka engagemang i flyktingfrågan. Ingen betvivlar hennes kompetens och patos men frågan är om Maria Ferm har den lyskraft som krävs för att locka tillbaka väljarna.

Magda Rasmusson

Redan som 23-åring hamnade Magda Rasmusson i politikens centrum när hon i flyktingkrisens spår var med och förhandlade fram en blocköverskridande uppgörelse om migrationen. Magda Rasmusson hade då nyligen lämnat posten som profilerat språkrör för Grön ungdom och har sedan uppgörelsen haft olika politiska uppdrag för MP, bland annat som ersättare i riksdagen. Nu är hon politiskt sakkunnig i

statsrådsberedningen och definitivt en av dem som kommer att omnämnas som möjlig efterträdare till Isabella Lövin.

Karolina Skog

Som kommunalråd i Malmö var Karolina Skog ett välkänt ansikte för de sydsvenska medborgarna, inte minst för sitt engagemang i bostadsfrågor. Efter Åsa Romsons avgång 2016 blev Karolina Skog miljöminister i den rödgröna regeringen och har sedan dess hållit sig kvar i rikspolitiken. Nu är hon ekonomisk-politisk talesperson för MP och en av dem som syns oftast när partiet ska lansera sina visioner om grön skatteväxling.

Åsa Lindhagen

Jämställdhet är bara ett av ansvarsområdena i Åsa Lindhagens ministerportfölj, där finns också segregation, diskriminering med mera. Hon var ett av de nya namnen i Stefan Löfvens regering som tillträdde i januari 2019. Dessförinnan var Stockholms stadshus hennes politiska arena, först som fullmäktigeledamot, sedan som socialborgarråd 2014–2018. Hon kan titulera sig civilingenjör och

har några år som managementkonsult på sitt cv.

Annika Hirvonen Falk

Sundbybergaren Annika Hirvonen Falk har gått den långa vägen inom MP och började sin politiska bana som språkrör för Grön ungdom i Stockholm innan hon 2014 blev riksdagsledamot. Nu är 31-åringen gruppledare för MP i riksdagen och i rollen som migrationspolitisk talesperson har hon fått föra fram partiets ståndpunkter i de infekterade överläggningarna om den framtida flyktingpolitiken.

Ett av de hetaste namnen har redan tackat nej

En av de hetaste kandidaterna till att efterträda Isabella Lövin som språkrör ansågs vara Alice Bah Kuhnke, som valdes in i EU-parlamentet 2019. Hon har där profilerat sig som en offensiv klimatagitator. Dessutom deklarerade hon oblygt redan 2018 att hon mycket väl kunde tänka sig att bli språkrör. Till hennes fördel talade också att hon har fyra år som statsråd på meritlistan, som kulturminister 2014–2018.

Men Bah Kuhnke lämnade under onsdagen beskedet att hon inte kandiderar och att det inte finns något som skulle få henne att ändra sig.

– Jag vill inte bli språkrör. Jag har vunnit väljarnas förtroende att vara EU-parlamentariker, säger hon till DN.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se
Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Efterträdaren utses på extrastämma

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Redan inom de närmaste - dagarna kommer miljöpartisterna att kunna börja nominera kandidater till språkrörsposten.

– Vi har många bra kvinnliga kandidater, säger valberedningens Katrin Wissing.

Isabella Lövin har i en DN-intervju lämnat beskedet att hon avgår både som klimatminister och språkrör. Nu startar jakten på den kvinna som tillsammans med det manliga språkröret Per Bolund ska leda partiet i val-rörelsen 2022. Eftersom Miljöpartiet sitter i regeringen tillsammans med Socialdemokraterna handlar det också om att hitta en person som kan axla rollen som minister.
Katrin Wissing, kommunalråd för MP i Åre, är sammankallande i valberedningen. Där startar arbetet direkt med att förbereda den information som inom kort måste gå ut till medlemmarna om processen som väntar.
– Vi siktar på att senast den 1 september öppna för nomineringar och kandidaturer, säger hon.
Redan på tisdag nästa vecka, eller tidigare, kan alltså förslag skickas in. Alla medlemmar är också fria att anmäla sig själva som kandidater.
– Miljöpartiet är ett öppet parti som har många bra kvinnliga kandidater och alla som känner sig manade ska kandidera, säger Katrin Wissing.

Nomineringstiden pågår i fyra veckor. Därefter vidtar valberedningens arbete med att bedöma kandidaterna och lyssna in vad partidistrikt och medlemmar har för synpunkter. Målet är att valberedningen ska presentera sitt förslag till nytt språkrör före årsskiftet.
Valet av Isabella Lövins efterträdare sker på en extrastämma i januari nästa år.
Partiledarval kan se mycket olika ut. Liberalerna hade tre konkurrerande kandidater i sitt partiledarval förra året men när det var dags för stämma kvarstod bara Nyamko Sabuni. Per Bolund utmanades på senaste partikongressen av Växjöpolitikern Magnus Wåhlin. Hur MP ska gå till väga den här gången återstår att se.
– Alla detaljer kring hur valet kommer att ske får vi återkomma till, det är inte fastslaget än, säger Katrin Wissing.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Polisen nekar tillstånd för islamprotest

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Med hänvisning till ordnings- och säkerhetsläget har polisen i region Syd beslutat att neka tillstånd för en manifestation mot islam i Malmö på fredag.

Det planerade protestmötet mot islam utanför moskén på Jägersrovägen, där deltagarna har uppmanats att bränna Koranen samtidigt som fredagsbönen pågår, har väckt starka reaktioner i Malmö. Den högerextrema danska politikern Rasmus Paludan var frontfigur för tillställningen som nu stoppas av polisen.

– Vi på polisen står upp för alla människors lika värde och värnar alla människors trygghet och säkerhet. Vi måste ta hänsyn till säkerheten för både arrangör, deltagare och medborgare. Därför ser vi inte att vi har någon möjlighet att bevilja tillstånd, säger Mattias Sigfridsson,

tillförordnad chef för polisområde Malmö.
Muslimska församlingar och föreningar i Malmö har tidigare polisanmält den nu stoppade manifestationen för hets mot folkgrupp.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Regeringen: Populära vapen ska ge hårdare straff

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Minimistraffet för grov vapensmuggling ska höjas från sex månaders till två års fängelse.
Pistoler och revolvrar som är attraktiva i gängmiljöer ska bedömas som särskilt farliga

och ge längre straff. Det säger inrikesminister Mikael Damberg (S).

Det var vid en pressträff på onsdagen som Damberg berättade att regeringen på torsdagen fattar beslut om fler åtgärder kopplade till det så kallade 34-punktsprogrammet mot kriminella nätverk. De nya åtgärderna är identiska med de förslag som regeringen den 5 juni skickade till Lagrådet för remiss och de inriktar sig på skärpningar av olaga vapeninnehav och innehav av sprängämnen, men även smuggling av desamma.

– Vi vill generellt ha en strängare syn på hantering av vapen och explosiva varor och de här skärpningarna föreslås träda i kraft 1 december, sa Damberg.

Bland punkterna finns att innehav av vapen eller explosiva varor i ”kriminella miljöer” regelmässigt ska ses som grova brott.

Maxstraffet för synnerligen grovt vapenbrott höjs i förslaget från sex till sju års fängelse.

– Vi vill också att smuggling ska ses på lika strängt som innehav av vapen och explosiva varor. När vi går från sex månaders till två års fängelse för grov vapensmuggling

innebär det också automatisk häktning och att tullen får rätt till hemlig avlyssning, sa inrikesministern.
Kristdemokraternas Andreas Carlson, vice ordförande i riksdagens justitieutskott, ville på Twitter påminna om att förslagen inte är nya: ”Det Mikael Damberg presenterade i dag beslutade riksdagen om 20 april 2017, 22 november 2017 och 19 juni 2019”, skrev han.
Mikael Damberg inledde pressträffen med att Sverige denna sommar ”har sett nya exempel på det grymma våldets hänsynslöshet” och att ”det skapar både vrede och misstro i våra bostadsområden”. Han upprepade att ”de kriminella gängen ska knäckas och att tryggheten ska öka”. Damberg sa också att ”vi är nu halvvägs mot målet på 10 000 fler polisanställda till år 2024”.
De senaste veckorna har trycket på regeringen att visa på ytterligare krafttag inom kriminalpolitiken ökat. Mordet på den 12-åriga flickan i Norsborg söder om Stockholm i början av månaden, senaste helgens rån och grova misshandel och våldtäkt vid en kyrkogård i Solna, ett mord på

Lidingö och ett antal skottlossningar och bilbränder i Göteborg den senaste veckan och som fått polisen att inleda en så kallad särskild händelse, har lett till förnyat tryck från oppositionen.
Vid sitt sommartal i måndags sa moderatledaren Ulf Kristersson att ”gängen är som Sveriges inhemska terrorister. Därför måste de mötas med den fulla kraften i vår demokrati”.
Kristdemokraternas Ebba Busch lanserade vid sitt sommartal förra veckan att bevis ska få undanhållas misstänkta fram till rättegången vid särskilt grova brott och att rättegångsreglerna ska göras om.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se

34-punktsprogrammet

I det så kallade 34-punktsprogrammet som presenterats tidigare finns bland annat följande:
Polisen får möjlighet att läsa krypterad kommunikation. Denna förändring infördes redan den 1 april i år.

En utredning om utökade möjligheter till att göra husrannsakan är tillsatt.
Obligatorisk häktning vid fler brottstyper.
Snabbare lagföring.
Underlätta för vittnen att våga berätta vad de sett.
Bättre myndighetssamverkan till fler brottsutredningar även när den misstänkte är under 15 år.
Källa: Regeringen.

Ungas skrivförmåga brister – svårt klara studier och arbete

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Unga svenskar brister i skrivförmåga. Det gör att de inte klarar sig vid högre studier och på arbetsmarknaden, visar två Novusundersökningar.

Unga människor möter inte de krav som ställs på deras förmåga att uttrycka sig skriftligt när de ska läsa vidare på högskola eller söka ett kvalificerat arbete. Det visar två undersökningar som gjorts av Novus på uppdrag av Utbildningsradion.
Nästan hälften, 47 procent, av de tusen chefer som svarade i undersökningen, uppger att de har valt bort sökande i åldern 18–25 år på grund av bristande skrivförmåga, trots att övriga krav varit uppfyllda.
”Det påverkar deras möjligheter att få ett utökat ansvar, kundkontakt och möjlighet att avancera inom företaget”, svarar en chef i undersökningen.
Det har hänt att bristande meningsbyggnad och felstavningar har lett till att felaktiga läkemedel har skrivits ut, enligt en annan chef.
Ytterligare en chef säger att en anställd som inte kunnat skriva begriplig svenska har orsakat juridiska konsekvenser för företaget.
– Det kan bli farligt när till exempel piloter och poliser inte förstår vad de läser, eller inte kan skriva så att det blir begripligt.

Det kan få stora konsekvenser, säger Petra Garberding, docent i etnologi och lärare vid Södertörns högskola där hon undervisar vid Europaprogrammet och lärarutbildningen.

46 procent av de universitets- och högskolelärare som svarar i undersökningen gör bedömningen att unga studenter i dag har en dålig förmåga att uttrycka sig skriftligt.

Ännu fler, 69 procent, bedömer att deras studenters skrivförmåga delvis inte eller inte alls motsvarar de krav som finns i utbildningen.

Enligt Petra Garberding händer det att hon och hennes kollegor måste ge studenter underkänt för att de inte kan skriva på ett sätt så att läraren förstår vad de försöker säga.

– I grundskolan och på gymnasiet kanske de har fått godkänt på texter som inte borde ha godkänts. Sedan kommer de till högskolan och får svårt att klara tentorna för att vi inte kan begripa vad de skriver. Det gör att en del av dem blir alldeles förtvivlade.

En förklaring är att de jobbar för litet med språket i skolan. Lärare har i dag inte alltid tid att gå

igenom elevernas texter och ge var och en återkoppling. I stället lämnar de en mer allmän feedback till hela gruppen.
– Det är i alla fall vad studenter har berättat för mig, säger Petra Garberding.
När hon och hennes kollegor har gett studenterna feedback så har de sett en enorm förbättring på kort tid. Det stärker intrycket av att det behövs mer återkoppling på deras texter, menar hon.
– Skrivförmågan hänger ihop med läsförmågan, och det är ett växande demokratiproblem om unga vuxna inte klarar av att förstå vad som står i en litet mer avancerad text.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Fakta. Undersökningen

Undersökningarna genomfördes av Novus på uppdrag av Utbildningsradion, UR, i december 2019 och januari 2020. I den ena svarade drygt 1 000 chefer (51 procent av alla tillfrågade).I den andra svarade strax över 500 universitets- och högskolelärare (32 procent av alla tillfrågade).

Resultatet presenteras i UR:s dokumentär ”Skrivglappet”.

Ännu ingen gripen ett år efter mordet på Karolin Hakim

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Malmö. Karolin Hakim, 31, sköts till döds på öppen gata medan hon höll sitt lilla barn i famnen. Ett år efter dådet har

ännu ingen misstänkt mördare gripits.
– Det här är komplexa utredningar, men arbetet pågår med full kraft och jag har goda förhoppningar om att vi ska hitta betydande bevisning som leder oss framåt, säger kammaråklagare Lisa Åberg.
Klockan var strax före tio på förmiddagen den 26 augusti förra året när Karolin Hakim sköts ihjäl framför ögonen på chockade Malmöbor i de vanligtvis lugna bostadskvarteren nära Ribersborgsstranden.

I famnen bar hon sitt nyfödda barn. Med på platsen fanns även hennes pojkvän, känd i kriminella kretsar sedan tidigare. En teori är att han var mördarnas egentliga måltavla – men att han lyckades fly undan.
– Det är absolut en teori. Det finns många vittnen till händelsen, vilket har gjort att vi har kunnat fastställa på ett ganska bra sätt vad som hände på platsen. Däremot har det inte lett fram till någon information om vilka gärningsmännen är, säger kammaråklagare Lisa Åberg.

Mycket tyder på att händelsen var planerad och att flera gärningsmän ligger bakom. Under jakten på de misstänkta mördarna har polisen offentliggjort en bild på en av dem.
Under året som gått har hundratals vittnen hörts, polisen har tagit del av bilder som vittnen tagit vid händelsen och gått igenom övervakningskameror.
– När vi utreder de här ärendena är det naturligtvis viktigt att vi har de verktyg som krävs. Vi hade gärna sett att det fanns betydligt mer kameraövervakning på plats – jag ser till exempel hur mina kollegor i London arbetar när det gäller den här typen av planerade brott på allmän plats där gärningsmännen har en flyktplan. Där underlättar kameraövervakningen enormt, säger Lisa Åberg.
Totalt har tre personer suttit frihetsberövade misstänkta för inblandning i mordet. De två första har anknytning till den bil som mördarna flydde i och som påträffades brinnandes några kilometer bort från mordplatsen bara timmar efter händelsen.
Båda männen är fortfarande misstänkta men försatta på fri fot.

Den tredje personen, en 23-årig man känd inom Malmös gängmiljö och som tidigare varit misstänkt för inblandning i flera andra mord, är fortfarande häktad. Han greps i maj och är misstänkt för medhjälp till mord. Men på årsdagen av den uppmärksammade dödsskjutningen har alltså ingen misstänkt mördare ännu gripits. Lisa Åberg har dock goda förhoppningar om att fallet ska lösas.

– Vi är omkring tio personer som arbetar för fullt med utredningen i dagsläget och det finns fortfarande en hel del utredningsåtgärder att vidta. Dels har vi förhör som kvarstår men även telefontrafik och forensiska undersökningar.

– För att nå ända fram behöver vi betydande bevisning i åtminstone någon av kategorierna, säger hon.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

Finländska läkare: Barn sprider inte smitta

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Barn sprider inte coronaviruset, inte i någon större omfattning i alla fall. Det konstaterar finländska läkare efter att ha testat 11 000 barn, av vilka bara fem var positiva, uppger nyhetsbyrån SPT.

Helsingfors universitetssjukhus har testat över 6 000 barn i 0–5-årsåldern och över 5 000 barn i 5–10-årsåldern. I den yngre gruppen hittades fyra coronafall, i den äldre bara ett. Bland de barn som var tio år eller äldre var fallen något fler.

Enligt överläkaren Harri Saxén väntade man sig i början av pandemin att förskolor skulle bli smitthärdar för det nya coronaviruset. Så blev det inte.

– Smittan kommer nästan alltid från vuxna, säger Harri Saxén.

TT TT

Carl Johan von Seth: Satsningar i budgeten måste användas snabbt och rätt

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Just nu förhandlas den viktigaste statsbudgeten i Sverige sedan 1990-talets ekonomiska kaos. Finansminister Magdalena Andersson (S) skisserar förutsättningarna på torsdagen.

Snabb krisbekämpning borde stå högst på att göra-listan. Men regeringen och samarbetspartierna ser lite yrvakna ut.

Krispolitik, miljonrullning och sparsamhet.”

Nej, det är inte ämnesraden i något internt mejl som finansminister Magdalena Andersson har låtit cirkulera inför de stundande budgetförhandlingarna.

Det är titeln på en skrift som Ernst Wigforss, socialdemokratisk finansminister i flera omgångar för snart hundra år sedan, gav ut i

samband med förstakammarvalet 1934. I den försvarade han sin syn på aktiv ekonomisk krisbekämpning.
Idéerna var banbrytande.
Wigforss hävdade att det inte är ett dugg oansvarigt att staten spenderar när ekonomin är under isen. Tvärtom är det sund hushållning.
Sedan 1930-talet har synen på finanspolitiska stimulanser både förfinats och skiftat fram och tillbaka bland ekonomer. Efter finanskrisen omprövades idéerna igen.

Man kan säga att Wigforss huvudpoäng ändå står sig ganska bra. Och lärdomarna från den allra senaste krisen går att sammanfattas så här:
Lånefinansierade stimulanser fungerar, och de fungerar extra bra när styrräntan redan är noll.
Åtgärderna måste bli verklighet snabbt, och de behöver träffa rätt.
De ska inte avslutas för tidigt samtidigt som de inte heller får bli permanenta.
Här finns också nycklarna till nästa budget.
Sveriges ekonomi har nyss haft sitt värsta kvartal sedan

finansminister Wigforss tid. Återhämtningen riskerar att bli skör. Förmodligen också mycket segare än man kunde hoppas. Arbetsmarknaden kommer sannolikt att vara riktigt vissen i flera år. Snabba och effektiva stimulanser måste till.
Men efter intensiv krishantering under våren verkar partierna nu ha gått tillbaka till något som mer påminner om politisk vardag. Utspelen inför budgetmanglingen har främst handlat om det som redan finns i valmanifest och januariavtal.

Ta statsminister Stefan Löfvens sommartal, där han beskrev satsningar på äldrevården som en väg till återhämtning.
Men äldreomsorgen är ju ingen konjunkturgrej. Antalet äldre bara ökar. Man kan inte anställa fler undersköterskor nu och låta dem sluta i nästa högkonjunktur. Kontraktet med de äldre, som Löfven talar om, är långsiktigt. Vägar, järnvägar och bostadshus vill Löfven också satsa på. Kruxet är att det tar tio år att färdigställa ett flerbostadshus. Det blir, milt uttryckt, inte optimal tajmning i den stimulansen.

Även Centern har i sitt budgetförspel bland annat siktet inställt på väg och järnväg. De kan ta ännu längre tid att fixa fram.
Högt upp på Liberalerna önskelista över återstartsåtgärder står också sänkt bolagsskatt och inkomstskatt. Men också här handlar det om permanenta förändringar, inte tillfälliga injektioner.
Miljöpartiets krav är mer projektbetonade. Alla partier verkar faktiskt ha idéer som i princip är lämpliga som stimulanser.

Men det gäller att prioritera, och att pengarna verkligen kan användas. Att skriva 10 miljarder i en budgetproposition är enkelt. Vårens krisåtgärder – vars kostnader har överskattas grovt – visar hur teoretiska sådana summor egentligen är. Det går inte att slänga in en tågen-ska-gå-i-tid-miljard sent på kvällen i förhandlingarnas slutspurt (sådant händer) och tro att det blir något.
Statliga Konjunkturinstitutet räknar med att regeringen kommer att lägga fram nya förslag

för omkring 80 miljarder i den nya budgeten.
Men sådana summor ska inte förväxlas med det som ett vanligt år kallas reformutrymme.
Partierna behöver tänka annorlunda. Pengarna måste användas snabbt och rätt – på smarta krisstöd, på genomförbara investeringar, på tillfälliga tillskott till kommunerna och på provisoriska skattesänkningar.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

Dela

Nu inleds förhandlingar om bageri-anställda

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Nu inleder Polarbröd förhandlingarna med facket för att prata om framtiden för de anställda i Älvsbyn.
Branden som ödelade bageriet har gjort jobbet osäkert för flera hundra personer.

Under tisdagen kom beskedet att bageriets vikarierande personal, totalt 58 personer, tvingas gå från Polarbröd.
Hur blir det då med de tillsvidareanställda?
– Nu börjar vi dialogen med de fackliga organisationerna, säger vd Anders E Johansson till TT.
Exakt när mötet ska äga rum kan han inte ge besked om.
Polarbröd är Älvsbyns största arbetsgivare och 245 personer är anställda på bageriet. Företaget har tidigare uppgett att det fortfarande finns risk för uppsägningar och permitteringar.

Branden på Polarbröd uppstod natten mot söndag och ödelade bageriet. Under tisdagen uppgav räddningstjänsten att branden var under kontroll. En brottsutredning om Polarbrödsbranden har inletts, rapporterar SVT Nyheter Norrbotten. Rubriceringen är arbetsmiljöbrott med framkallande av fara för annan. Tekniker ska genomföra en brandorsaksutredning. Ingen person kom till skada i branden.
TT

Studenter hotar lärare för att få bättre betyg

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

20 av 24 lärosäten som svarat på DN:s rundringning uppger att universitetslärare vid något tillfälle har fått utstå hot, hat eller trakasserier av studenter. Problemet varierar mellan högskolorna, men vissa svarar att det ökar.

– Lärarna är helt enkelt rädda, säger Jörgen Svensson, som är säkerhetschef på Göteborg universitet.

Forskarnas arbetsmiljö vid landets lärosäten är ett hett debattämne. I mars lovade ministern för högre utbildning och forskning, Matilda Ernkrans (S), att se över möjligheten att stärka lagstiftningen om hat och hot inom akademin.

DN har pratat med 24 av landets 31 statliga lärosäten. 20 uppger att lärare har blivit hotade, fått

hatiska kommentarer eller blivit trakasserade av studenter vid något tillfälle de senaste åren. Hur pass omfattande problemet är varierar mellan skolorna. Flera menar att det visserligen förekommer, men ganska sällan.
– Det är inte jättevanligt, men det förekommer tillräckligt ofta för att det ska vara ett problem, säger säkerhetschefen Jan Gambring, på Karlstads universitet.
Andra högskolor vittnar om att trakasserierna ökar.
– Det här är ett problem och jag har svårt att tro att det kommer att minska framöver, säger Lars-Ingmar Olsson, säkerhetschef på Malmö universitet, som uppskattar att de får in som mest tio ärenden per år.
Varför studenter uttrycker hot eller hatiska kommentarer mot sina lärare kan ha flera förklaringar. En vanlig situation är att eleven är missnöjd med undervisningen eller sitt betyg. Konflikten eskalerar och plötsligt tvingas läraren ta emot till exempel hatmejl. I extremfall har Malmö universitet även behövt anställa väktare, som placeras utanför särskilda undervisningssalar.

– När jag pratar med lärarna uppmanar jag dem att rapportera det så fort som möjligt, men oftast går det lång tid innan ärendet hamnar på mitt bord. Jag tror faktiskt att mörkertalet är ganska stort, säger Lars-Ingmar Olsson.
På Mälardalens högskola i Västerås och Eskilstuna undviker lärarna ensamarbete. Lärare som ska träffa studenter som tidigare har uppfattats som hotfulla uppmanas att lämna dörren till kontoret öppen. Alternativet är att ta med sig en kollega.
– Jag har jobbat i högskolesektorn i över 20 år. Frågan om säkerhet har blivit mer aktuell och vi pratar oftare om att undvika att arbeta ensamma, säger Annika Björklund, utbildningsledare på Mälardalens högskola.
I dag finns det ingen samlad statistik över hur vanligt det är att studenter hotar eller trakasserar sina lärare. Däremot har varje lärosäte en egen disciplinnämnd. Dit rapporteras allvarliga ärenden, till exempel anklagelser om plagiat eller om studenter har betett sig problematiskt.
Nämnden har rätt att stänga av en student upp till ett halvår.

– Det är lättare att stänga av en elev som har fuskat än en student som har hotat en annan student eller lärare.
Högskoleförordningen bör ses över då den inte hängt med i samhällsutvecklingen fullt ut, säger Jörgen Svensson, som är säkerhetschef på Göteborgs universitet.
Redan i fjol flaggade lärosätet för att hot och hatiska kommentarer har ökat.
– Säkerhetsarbetet på de svenska lärosätena förknippas oftast med att till exempel sätta upp lås och larm. Men sanningen är att vi alltmer behöver göra riskanalyser och arbeta förebyggande. Jag tycker att det krävs ett nytänk kring arbetet, säger Jörgen Svensson.
På Örebro universitet försöker man kartlägga trakasserierna. Anställda har fått svara på en enkät om sina erfarenheter av hot, hat eller obehagliga situationer. Det berättar Anna Eriksson, som är biträdande säkerhetschef på Örebro universitet.
– Som ny lärare är det lätt att tänka att det är så här det ska vara. Därför är det viktigt att man har en bra arbetsmiljö och är

tydlig med att hat och hot aldrig är acceptabelt. Det gäller även obehagliga beteenden som inte nödvändigtvis är olagliga.
Alla universitet som DN talat med uppger att de uppmanar lärarna att polisanmäla direkta hot eller våldsamma situationer. Dock är det upp till den enskilde läraren att fatta beslutet.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

DN har ringt till samtliga 31 statliga lärosäten i landet. 24 lärosäten svarade på hur deras erfarenheter ser ut av hot, hat och trakasserier mellan studenter och lärare.

Lärosäten som känner igen problemet.

Lunds universitet
– Det här är ett problem som alltid funnits, men det känns som en ökad trend, säger Per Nordén, avdelningschef på säkerhet och miljö. Uppskattar att han får in mellan 10 till 20 ärenden per år.

Högskolan Borås
– Vi har varit ganska förskonade, men vi ser ändå en marginell

ökning, säger säkerhetssamordnaren Henrik Werner. Uppskattar att han får in under 10 ärenden per år.

Karlstads universitet
– Det är inte jättevanligt, men det förekommer tillräckligt ofta för att det ska vara ett problem, säger säkerhetschefen Jan Gambring. Uppskattar att han får in cirka tio ärenden per år.

Högskolan Dalarna
– Det är inte ett jättestort problem, men jag skulle nog säga att det ökar, säger säkerhetschefen Jan Bjelvenmark.

Konstfack
– Jag känner igen problembilden, men det är inte ett ökande problem, säger förvaltningschefen Elisabet Nordwall, som uppskattar att det handlar om ett eller två ärenden per år.

Gymnastik- och idrottshögskolan
– Vi har haft enstaka fall per år, säger prefekten Suzanne Lundvall.

Högskolan Skövde

– På ett år får vi in kanske en eller två incidenter där man uppfattat studenten som hotfull eller att personen haft ett kränkande beteende, säger Magnus Littmarck, tf. säkerhetsansvarig.

Mittuniversitetet
– Jag vet att det förekommit hot av olika slag av olika anledningar, men det är inte särskilt vanligt, säger säkerhetschefen Lennart Johansson.

Blekinge tekniska högskola
– Det händer, men det är väldigt ovanligt, säger hr-specialisten Ester Nilsson.

Stockholms universitet
– Jag har varit här i drygt ett år och då har jag haft två fall där studenter betett sig illa. Men jag vill betona att det kan finnas ett mörkertal , säger säkerhetschefen Nellie Grenius.

Högskolan Gävle
– Det har hänt, men det förekommer inte alls ofta, säger säkerhetssamordnaren Morgan Höjd.

Uppsala universitet
– Det förekommer även här, men i vilken frekvens är svårt att svara på. Många gånger rapporteras det bara till lärarens närmaste chef, säger den numera tidigare säkerhetschefen Christina Boman.

Linnéuniversitetet
– Det har varit ett fåtal händelser per år under en längre tid, säger säkerhetschefen Jörgen Franzén.

Umeå universitet
– Vi som jobbar med säkerhetsfrågor känner till enstaka fall och då har det handlat om att lärare eller studieadministratörer känner sig trängda av studenter, säger säkerhetssamordnaren Lisa Redin.

Högskolan i Kristianstad
– Självklart kan det dyka upp enstaka ärenden, men det är inget stort problem, säger Magnus Johansson, säkerhetsansvarig. Uppskattar att han får in cirka fem ärenden per år.

Malmö universitet
– Det här är ett problem och jag har svårt att tro att det kommer att minska framöver, säger säkerhetschefen Lars- Ingmar Olsson.

Örebro universitet
– Jag skulle påstå att många lärare vittnar om trakasserier, men det här är inget som märks i statistiken. Det finns ett mörkertal, säger biträdande säkerhetschefen Anna Eriksson.

Göteborg universitet
– Antalet incidentrapporter har ökat de senaste åren, säger säkerhetschefen Jörgen Svensson.

Mälardalens högskola
– Frågan om säkerhet har blivit mer aktuell och vi pratar oftare om att undvika att arbeta ensamma, säger utbildningsledaren Annika Björklund.

Sveriges lantbruksuniversitet
– Under de senaste tolv åren har det varit cirka tio fall där skolpersonal har känt sig hotade. Några fall har varit så allvarliga att

polisanmälan har gjorts, säger säkerhetschefen Robert Arvidsson.

Lärosäten som inte känner igen problemet.

Stockholms konstnärliga högskola
– Vi har inte haft det här problemet, säger kommunikationschefen Monica Engdahl.

Karolinska institutet
– Det har inte kommit till min kännedom att studenter trakasserat sina lärare, säger säkerhetschefen Annika Sjöborg.

Luleå tekniska universitet
– Visst att det kan uppstå konflikter, men jag har aldrig varit med om att studenter hotat eller trakasserat sina lärare, säger säkerhetschefen Mariana Johansson.

Försvarshögskolan
– Det har inte förekommit här enligt min vetskap på över 15 år, säger den numera pensionerade säkerhetschefen Hans Forsström.

Fakta. Så här svarar facket

Jon Stenbeck är kommunikationschef på Sveriges universitetslärare och forskare (SULF). Han menar att fackförbundet fått in allt fler samtal och frågor om hot eller trakasserier:
– Vi har noterat att medlemmar som undervisar inom samhällsämnen, såsom teologi och statskunskap, oftare kontaktar oss. Precis som när det gäller forskare beror det på att den som hotar ifrågasätter forskningen eller innehållet i undervisningen.

Fakta. Skolpersonalens berättelser

”Det finns lärare som har fått kanske 25 arga mejl mellan åtta på kvällen och tre på natten.”

”Förut var det mycket handskrivna brev som innehöll hot, nu sker det bakom datorn. Det har hänt att

studenter skickat flera hatmejl till en enskild lärare.”

”Jag har haft studenter som hotat att ta livet av sig om de inte får godkänt, det är jättejobbigt. Man vet ju aldrig om de faktiskt menar allvar.”

”Vi kan få in mejl där personen skriver att den är psykiskt instabil och inte vet vad den tar sig till om den får underkänt. Det är ett lite mer förtäckt hot.”

”Det händer att studenter använder fula ord, ett förhöjt tonläge, eller att de uppträder väldigt aggressivt.”
Källa: DN

Rektorn dödshotades av tidigare student

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

I mer än två år dödshotades rektorn av en före detta student. Trots att lärosätet samarbetade med en juristbyrå kunde hon inte få någon hjälp – nu är hon kritisk till hur pass rustade högskolorna är för hot, hat och trakasserier.

I mer än tio år hade Anna arbetat som lärare på en rad skolor i Sverige. 2012 var det dags för en ny tjänst. Den här gången skulle Anna arbeta som rektor på ett av landets mest populära lärosäten. Ungefär ett år efter starten började mejlkorgen att fyllas med meddelanden från en främmande person.

– Det började med att en tidigare student på skolan kontaktade mig, säger Anna, som egentligen heter något annat. Hon vill vara

anonym för att inte riskera att hoten återkommer.
Den före detta studenten var missnöjd med en utbildning på skolan, som han hade läst några år tidigare. Anna försökte att tillmötesgå studenten, men hennes råd och förslag gick inte hem.
2015 började hotmejlen rulla in. Dels använde mannen en rad misogyna ord för att beskriva Anna, men likaså konstaterade han vid flera tillfällen att han skulle skada eller slå ihjäl henne.
Plötsligt blev Anna väldigt försiktig när hon lämnade sin bostad.
– På skolan satte vi upp en bild på personen nere i receptionen, så att folk skulle vara uppmärksamma. Vi hade ju ingen aning om ifall han skulle dyka upp på skolan, säger hon.
Anna gjorde en polisanmälan om olaga hot, men hon stötte snabbt på problem. Till att börja med fick mannen reda på att Anna hade polisanmält honom, vilket han gjorde tydligt i sina meddelanden. Dessutom saknade hon juridisk hjälp, trots att lärosätet sedan tidigare hade ett samarbete med

en juristbyrå. Orsaken var att byrån bara var experter på högskolelagstiftningen. Olaga hot faller under en annan del av juridiken.
– Skolorna anlitar jurister inom frågor de förväntar sig behöva få hjälp med, men för min del innebar det att jag stod ganska handfallen. Jag är självkritisk till hur vi inte hade bättre koll på vem vi skulle rådgöra med, säger Anna.
Det hela slutade med att hon närvarade ensam under rättegången. Annas talan fördes av ett målsägandebiträde, som hon träffade för första gången fem minuter innan rättegången startade.
2017 dömdes mannen för olaga hot på två punkter, då han även hade hotat en annan person. Straffet blev dagsböter i 150 dagar. Anna fick ingen information om att domen hade fallit förrän hon kontaktade tingsrätten två månader senare.
– Att möta min förövare öga mot öga var jobbigt, men även att det blev tyst efteråt. Jag tycker det är fruktansvärt dåligt att man inte återkopplade vad domen blev för mig. Det kändes nästan som att

jag blev utsatt för allt en gång till, säger hon.
Anna tillägger:
– De flesta förväntar sig inte att de ska behöva hjälp från en brottsmålsadvokat, men vi högskolor måste kanske ändra på det. Risken är att fler råkar ut för det jag råkade ut för.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Lägenheter i centrala Stockholm används för prostitution

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Allt fler hyr ut sina lägenheter i Stockholm för att sedan upptäcka att de använts för prostitution och människohandel.

För den som hyrt ut kan det innebära både att man förlorar sin lägenhet och att man blir misstänkt för koppleri om man låter prostitutionen fortgå.
– Det här är något som pågår i hela innerstan, säger Christian Frödén.
Med en lägenhet i hjärtat av Södermalm fick kvinnan många svar på annonsen hon lagt ut på nätet om att hyra ut sin lägenhet i andra hand. Och hon valde en hyresgäst som verkade pålitlig – en nyseparerad kvinna i 40-årsåldern i behov av boende och som betalade hyran kontant och i förskott.
Efter sex veckor fick hon ett samtal från styrelsen. De ställde frågor om andrahandshyresgästen och misstänkte att det pågick olaglig verksamhet i lägenheten. De hade bland annat sett olika män röra sig fram och tillbaka i porten. Alla män hade samma modus – de gick med mobilen i handen hela vägen fram till porten och inväntade ett sms innan de gick in. När en av männen fick frågan av en granne vad han gjorde där så lämnade han platsen.

Kvinnan med bostadsrätten åkte till lägenheten och när ingen öppnade använde hon sin egen nyckel för att låsa upp. Där inne luktade det illa av rök och i lägenheten fanns två kvinnor i 20-årsåldern som hon aldrig förut hade sett. Kvinnorna lämnade ifrån sig nycklarna och gick snabbt från lägenheten utan att protestera.

– I lägenheten var det body lotions, oljor och en handduk utlagd över soffan och en över kudden i soffan. Det var en massa handavtryck i skinnsoffan. Det såg ut som en massagebänk, har kvinnan berättat i förhör med polisen.

Vittnesmålet som framgår i en dom fastslagen i Svea hovrätt från december år 2019 är bara ett av flera. I samma mål berättar sex andra lägenhetsinnehavare om liknande händelser – att de hyrt ut sina lägenheter i andra hand till en kvinna som upplevdes vara en pålitlig hyresgäst. Vad de inte visste var att kvinnan, som uppgav falsk identitet, senare skulle lämna över nycklarna till bostaden till en man som i sin tur hyrde ut till kvinnor som befann sig i prostitution.

Att prostitutionsverksamheten bedrivs i privatpersoners hem har blivit vanligt i Stockholm. Det berättar Christian Frödén, gruppchef vid människohandelssektionen i Stockholm.

– Det pågår absolut i hela innerstan, allt från Södermalm till Vasastan, Östermalm och Kungsholmen. Vi ser det överallt, säger Frödén.

Han och hans kollegor har på senare år sett hur prostitutionsverksamhet flyttats, från att tidigare mestadels ha skett på hotell sker det nu i folks hem. Genom andrahandskontrakt av privata lägenheter eller via sajter som erbjuder korttidsuthyrning kan prostitutionsverksamhet pågå trots den pågående bristen på bostäder i Stockholm.

Och adresserna är i regel centrala – vanligast är just att prostitution bedrivs i områden som uppfattas som trygga av sexköparna. En lägenhet hyrs ofta en till två veckor, eller längre, ofta till en kostnad av 700–1 000 kronor per dygn.

– Kunden vill enkelt kunna ta sig dit, antingen med bil eller med

lokaltrafik, och att det ska vara diskret.
Prostitutionsverksamheten sker precis överallt förutom i de så kallade ”utsatta områden”, förorter upplevs som alldeles för otrygga, säger Christian Frödén.
Han minns ett tillfälle då en lägenhetsinnehavare hittat spår av prostitutionsverksamhet.
Kondomer, glidmedel och våtservetter var kvarlämnat i hennes hem.
– Hon slängde sin säng efter händelsen. Och nu har hon flyttat från lägenheten. En kvinna som säljer sex kan ha tio kunder om dagen vilket är en fruktansvärd tillvaro. Det är också en chock för den som ovetandes hyrt ut sin lägenhet, att något sådant pågått i ens bostad, i ens egen säng, säger Christian Frödén.
Och lägenhetsinnehavare riskerar att bli av med sin bostadsrätt om det förekommer prostitution i lägenheten. Enligt bostadsrättslagen kan en bostadsrätt förverkas om den till en inte oväsentlig del använts för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning.
– När man ”äger en bostadsrätt” äger man en andel i en

bostadsrättsförening som i sin tur upplåter en nyttjanderätt till dig. Vid förverkande ska bostadsrätten i första hand säljas med tvång, det vill säga föreningen kan vända sig till Kronofogden för att få lägenheten såld. Men även om man kan tvingas flytta från bostadsrätten vid förverkande förlorar man inte det ekonomiska värdet, säger Haymanot Baheru, jur dr. vid Stockholms universitet.
Även en hyresrätt kan sägas upp av hyresvärden om det visar sig att lägenheten används för att sälja sex.

– En hyresvärd ska säga upp på denna grund senast två månader efter att ha fått vetskap om att en lägenhet används för prostitutionsverksamhet. Vid förverkande har hyresgästen inte besittningsskydd, säger Haymanot Baheru.
Christian Frödén upplever att fastighetsägare generellt sett tar frågan på allvar när de får information och prostitutionsverksamhet bedrivs i fastigheten. Så sent som för någon månad sedan kontaktade han själv en fastighetsägare och informerade att de upptäckt att

det pågick prostitution i en av lägenheterna.
– Fastighetsägaren i sin tur vill verkligen inte bli förknippade med det här. I det fallet sa de redan dagen efteråt att de sagt upp kontraktet och inlett en avhysningsprocess, säger Christian Frödén.
Därutöver kan den som hyr ut med vetskap om vad lägenheten, eller fastigheten som man ansvarar för, används till utan att agera anses främja verksamheten och kan därmed komma att bli misstänkt för koppleri.

– Om man känner till eller anar att den här typen av verksamhet pågår och inte gör någonting kan man göra sig skyldig till koppleri, säger Christian Frödén.
Polisen märker att det många gånger finns en person, ofta en man, i bakgrunden av prostitutionsverksamheten – att hyra lägenheter för att sedan tillhandahålla till kvinnorna som befinner sig i prostitution är ett exempel på inblandning.
– Jag vill inte slänga ut tjejer på gatan utan det är kopplarna som står bakom som man i första hand vill komma åt. Ofta tar kopplarna

50 procent av intäkterna, och det är inte de som suger av någon utan det gör tjejerna, säger han. Att informera privatpersoner om att deras lägenheter riskerar att användas i syfte att bedriva prostitution är ett led i polisens brottsförebyggande arbete.
– Samtidigt gör vi lägenhetsbesök för att nå tjejerna och prata om deras situation ur ett säkerhetsperspektiv, om de vet var de bor, om de kan nödnumret 112 och sådant. Vår medföljande socialsekreterare förmedlar också kontaktvägar till socialtjänst, hjälporganisationer och försöker nå in till kvinnan bakom ”masken” säger Christian Frödén.

Caroline Gyllenkrok
caroline.gyllenkrok@dn.se
TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Det pågår i hela innerstan, allt från Södermalm till Vasa-stan, Östermalm och Kungsholmen.

Christian Frödén, vid människohandelssektionen i Stockholm.

Fakta. Regler inom fastighetsrätten

Bostadsrätt

Nyttjanderätten till en lägenhet som innehas med bostadsrätt och som tillträtts är förverkad och föreningen således berättigad att säga upp bostadsrättshavaren till avflyttning, om lägenheten helt eller till väsentlig del används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning. *(7 kap. 18 § p.8 bostadsrättslagen)*

Hyresrätt

Hyresrätten är förverkad och hyresvärden berättigad att säga upp avtalet att upphöra i förtid, om lägenheten helt eller till väsentlig del används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning. *(12 kap. 42 § 1 st. p.12 jordabalken)*

Sexhandel i siffror.

Den 1 januari 1999 trädde det svenska förbudet mot köp av sexuella tjänster i kraft. Sverige var då det första landet i världen att kriminalisera köp, men inte försäljning, av sex. Sedan dess har flera andra länder tagit efter modellen.

Den 1 juli 2011 skärptes maxstraffet för köp av sexuell tjänst från fängelse i sex månader till fängelse i ett år.

764 brott i form av köp av sexuell tjänst anmäldes 2019. Siffran för i år ligger i juni på 526. I Stockholmsregionen anmäldes 178 sexköpsbrott 2019 (Siffrorna inkluderar inte köp av sexuell handling av barn.)

Hjälp? Mikamottagningarna erbjuder samtalsstöd och hjälp till personer som säljer sex. Den som köper sex och vill få hjälp att sluta kan vända sig till KAST eller Evonhuset som erbjuder stöd och samtalsbehandling.

Socialborgarrådet riktar kritik mot ny socialtjänstlag

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

På onsdagen presenterade regeringens utredare förslag på en ny socialtjänstlag. Stockholms stads socialborgarråd Jan Jönsson (L) tycker att utredningen är välgjord, men att flera viktiga bitar saknas.

– Det handlar om att få in skolperspektivet och titta på

socialtjänstens möjligheter kring ökat tvång, säger han.
Regeringens särskilda utredare Margareta Winberg presenterade under onsdagen resultatet av en utredning som pågått sedan 2017. Förslagen handlade om hur en ny socialtjänstlag ska utformas och några av de nya punkterna handlade om barnrättsperspektiv, förebyggande arbete och att socialtjänstens arbete ska utgå från kunskap och beprövad erfarenhet.
Socialborgarråd Jan Jönsson (L) tycker att utredningen är välgjord, men anser att vissa viktiga delar saknas.
Jan Jönsson har sedan han tillträdde 2018 vid upprepade tillfällen lyft behovet av så kallat mellantvång inom socialtjänsten, något som utredningen inte har fått till uppgift att titta på.
Han tror att unga skulle kunna fångas upp i ett tidigare skede om socialtjänsten fick möjlighet att exempelvis sätta in insatser kring en ungdom även om föräldrarna motsäger sig detta. I dagsläget har socialtjänsten bara sådana befogenheter om det rör sig om ett tvångsomhändertagande.

– Detta är en stor frustration för socialtjänsten, att föräldrar kan tacka nej i relativt hög utsträckning. Samtidigt ser vi, kanske inte en ökad ungdomsbrottslighet, men en förgrovad. Jag är förvånad över att regeringen inte har gjort någonting på det här området.
Socialminister Lena Hallengren (S) säger att hon och Jan Jönsson har precis samma uppfattning i frågan, men att regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att titta på frågan.
– För att det skulle gå snabbare helt enkelt. De har ett uppdrag att titta på det som man kallar för tidiga insatser, som ska kunna ges till barn och unga, även när det inte finns ett medgivande från deras vårdnadshavare.
Något annat Jan Jönsson är kritisk till är att utredningen inte har något förslag kring att i högre grad lyfta in socialtjänstens ansvar att samverka med skolan.
– De senaste 20 åren har forskningen kring barn och unga som far illa gått framåt. Det råder i princip konsensus numer att skolan är en oerhört viktig skyddsfaktor.

Utredare Margareta Winberg säger att hon delar Jan Jönssons uppfattning om hur viktig skolan är, men att hon såg det som svårt att föra in en sådan skrivning eftersom skolan är en annan myndighet.
Jan Jönsson anser dock att en sådan skrivning är nödvändig.
– När man frågar familjer vad de helst vill ha stöd kring så är det just kring skolan. Det skulle också betyda att politiker som jag inte kan prioritera bort stöd för skolframgång.
Jan Jönsson anser också att socialtjänstens möjligheter att följa upp en ungdom borde vara längre än utredningen föreslår. Enligt förslaget ska tiden som socialtjänsten får göra uppföljning förlängas – från två till sex månader, men Jan Jönsson hade velat se att den gränsen låg på minst ett år i allvarliga fall.
Något Jan Jönsson tycker är bra är att socialtjänsten föreslås kunna erbjuda insatser i mindre allvarliga fall utan föregående utredning.
Även kvinnor som utsätts för våld eller hedersförtryck, män som slår, personer med funktionsnedsättning och

människor med missbruksproblem ska kunna få hjälp från socialtjänsten utan att det föregås av behovsprövning, enligt utredningens förslag.

– Man sänker trösklarna så att människor vågar söka när de behöver, säger Margareta Winberg.

Barn föreslås också i högre utsträckning kunna få stödinsatser utan vårdnadshavarnas samtycke eller kännedom, vilket Jan Jönsson också tycker är positivt.

Enligt Margareta Winberg kan förslagen i utredningen leda till att de som arbetar inom socialtjänsten får en mindre arbetsbörda på grund av minskad byråkrati. Hon ger äldreomsorgen som exempel.

– Om fler får äldreomsorg utan behovsprövning så är det pengar och tid att spara, som man kan lägga på andra saker.

Utredarens förslag kommer nu att beredas och skickas på remiss.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Därför måste - brandmurar byggas mellan kulturen och politikerna

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Misslyckandet med att grundlagsskydda public service är ytterligare ett exempel på de kultur- och mediepolitiska frågornas återupptäckta sprängkraft. Det är nu hög tid att stärka principen om armlängds avstånd, skriver - Handelhögskolans rektor Lars Strannegård.

I Sverige finns ett utbrett stöd för statens centrala roll inom de områden som formar våra världsbilder: kulturen, forskningen, den högre utbildningen och medierna. Den senaste tiden har politiska partier alltmer börjat intressera sig för kraften i dessa verklighetsformande områden. I dag talas det mer explicit än tidigare om att styrning av kultur,

utbildning, forskning och medier kan ge långsiktiga politiska effekter.
Riksdagspartierna kom inte överens om att oberoendet för public service skulle grundlagsskyddas, tonläget har skruvats upp och striden om de verklighetsformande områdena är igång. Mot denna bakgrund är det angeläget att begrunda det häpnadsväckande stora inflytande politiken har över de områden som formar vår världsbild i Sverige.
John Maynard Keynes, den första ordföranden i Arts council of Great Britain, var den som efter andra världskriget formulerade principen om armlängds avstånd mellan politiker och konstnärligt utövande. Rådet låg under finansdepartementet, inte kulturdepartementet, för att försvåra politisk klåfingrighet. Keynes såg Tyskland som ett varnande exempel på hur politiker använde konsten och kulturen i propagandasyfte, och formulerade principen för att tydligt åtskilja kulturstöd och konstnärlig frihet i utförandet.
Även i Sverige råder principen om armlängds avstånd, men här är

kulturlivet, medielandskapet och universitetsvärlden statligt direktstyrda i hög grad. Bland de statliga styrmedlen i kultur- och universitetsvärlden finns, utöver lagar och förordningar, också styrelseplatser, chefstillsättningar, regleringsbrev och medelstilldelning. En stor del av det svenska kulturlivet är finansierat ur offentlig hand i mun.

Till exempel delar Kulturrådet, Konstnärsnämnden och Filminstitutet ut årliga bidrag och till tidsbegränsade projekt. Styrelseledamöter och myndighetschefer är tillsatta av kulturdepartementet. Våra nationalscener, som Operan och Dramaten, är statliga helägda bolag där kulturministern utser styrelsen. Hur lätt är det inte för en regering att få till en snabb förändring om verksamheten inte faller den på läppen? En styrelse kan ändras med ett pennstreck, ett regleringsbrev inom ett år, finansieringsströmmar kan enkelt strypas.

Majoriteten av våra universitet, som skall vara de fria tankarnas högborgar, är – här får man nästan nypa sig i armen för att

begripa vidden av den statliga styrningen – myndigheter. Finansieringen sker i allt väsentligt genom offentliga medel. Rektorerna är regeringsutsedda generaldirektörer som varje år får regleringsbrev. Även styrelse-medlemmar utses av regeringen. Politiker kan alltså raskt styra finansiering, uppdrag, rektorstillsättningar och styrelsesammansättningar. Det är lätt att föreställa sig hur snabbt det kan gå. Ett regleringsbrev kan tydligt ange att exempelvis genusvetenskap inte längre skall prioriteras. Konsthögskolor kan snabbt få det svårt genom en resolut vridning på resurskranen. Det är ingen vågad gissning att partier med en konservativ kultursyn möjligen anser att långa högskoleutbildningar i samtidskonst är elitistiska verksamheter som inte förtjänar en så omfattande finansiering. Även våra medier står i tät beroendeställning till staten. Dagspressen i vårt land har utbrett statligt mediestöd, regeringen utser ledamöter till såväl Mediestödsnämnden som Granskningsnämnden. Grundlagsskydd av public service

fick inget brett parlamentariskt stöd, men frågan är om ett sådant skydd hade åtgärdat det bristande oberoendet. Genom den svenska utnämningsmakten går det snabbt att ändra det offentliga samtalet. Incidenten där vissa medlemmar i riksdagens kulturutskott föreslog att chefer på public service-bolagen skulle ställas till svars för enskilda publiceringar visar att respekten för armlängds avstånd mellan politik och publiceringar är låg. Det politiska förslaget om att straffa public service-journalister som anses partiska är ytterligare ett exempel på bristande respekt för det armslånga avståndet. Sverige är alltså i en utsatt position avseende de institutioner som formar vår världsbild. Vi får ständigt nya exempel på bristande respekt för gränsen mellan politiskt inflytande och kulturutövning. Bidragsgivare har de senaste åren haft krav på sådant som genusrepresentation och utbildningar i normkritik för att bidrag skall beviljas. Kommunpolitiker har redan lagt sig i frågor om vad som skall ställas ut på museum, och principerna om armlängds

avstånd överges gång efter annan. Exemplen blir bara fler och fler. Vårt land är således i ett läge där vi rent strukturellt är ett lätt byte för en regering som vill bedriva samhällsförändring genom - kultur-, medie- och högre utbildningspolitik. Därför är det dags att ta nya grepp kring hur vi ökar friheten inom kulturen, universiteten och medierna. I grunden krävs en samtidig respekt för demokratin och vikten av oberoende.

För att manifestera denna respekt behöver vi skapa trögheter och bygga brandmurar till politiken som försvårar klåfingrighet. Inom universitetsvärlden bör statsmakterna hålla sig till att formulera generella mål och önskade resultat, men avstå från formuleringar om hur de önskade resultaten skall uppnås.

De diskussioner som förts om att ändra universitetens organisationsformer från myndigheter till stiftelser eller, vilket Daniel Tarschys föreslagit år 2008, till en ny självägande offentligrättslig form, bör ses i nytt ljus givet politikens senaste utveckling. En genomlysning av mediepolitiken med oberoende

för ögonen bör göras. En angelägen fråga som rör public service är om oberoendet garanteras på bästa sätt när det är regeringen som utser ledamöterna i Granskningsnämnden.
Kulturen skulle må väl av mångfald och från regeringen fristående kulturfonder – privata såväl som offentligfinansierade. Sveriges kulturliv hade exempelvis så väl behövt stiftelser motsvarande vad de miljardutdelande Wallenbergstiftelserna gör för vetenskapen. Eller kanske kulturfonder motsvarande de som finns i Danmark. Inte i stället för det finansieringssystem vi har i dag, utan som tillägg.
Varje donator har naturligtvis en agenda och en viljeinriktning – men detta gäller såväl offentliga som privata finansiärer. Just därför måste finansieringen breddas och frihetsgraderna byggas in i organiseringsformer. Det går exempelvis att skapa vattentäta skott mellan finansiering och verksamhet genom stadgar i fonder och stiftelser.
Svaret på frågorna om vad som krävs för en välfungerande

demokrati är nästan alltid: pluralism. Därför är en mångfald bland finansieringskällor en av många vaccinationer som krävs för att bygga samhällelig resistens mot mörka krafter. Det är hög tid att systematiskt börja konstruera finansieringssystem och organisationsformer som skapar så stor mångfald som möjligt.

Nu, när stora delar av kulturlivet går på knäna i pandemins spår, får vi inte bli för kortsiktiga. Ett demokratiskt välfungerande samhälle kräver sant fria institutioner inom medier, kultur, forskning och högre utbildning. Vi måste se till att kulturen kommer på fötter så snart som möjligt men vi måste också se över formerna för utnämningsmakten och agera för att öka pluralismen bland finansierings- och organisationsformer. Jag tror det är bråttom.

Lars Strannegård är professor och rektor för Handelshögskolan i Stockholm. Styrelseledamot i Sveriges Television och tidigare styrelseledamot i Svenska Filminstitutet och Kulturrådet.

Lars Strannegård

De ställde in sitt bröllop i Dalarna när världens gränser stängdes

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Klara Sörmark och Harry Bennet skulle förena släkt från Skottland och Sverige för sitt bröllop på släktgården i Dalarna. Men när världen stängde sina gränser på grund av pandemin tvingades de ställa in och skjuta bröllopet ett helt år.

– Jag tror det kommer kännas mer speciellt när dagen kommer, säger Klara Sörmark.

De förlovade sig i september 2018 och hade planerat sitt sommarbröllop i ett och ett halvt år. Klara Sörmark och Harry Bennet skulle samla två internationellt ganska utspridda släkter för ett bröllop på släktgården i Dalarna i mitten av

juli i år, tätt följt av en fest i Edinburgh, där paret bor.
Medan illavarslande tecken om pandemins utveckling dök upp under den tidiga våren fortsatte bestyren. Men så den 23 mars – efter att landet registrerat 335 dödsfall i covid-19 – stängdes Storbritannien ned.
Premiärminister Boris Johnson presenterade parollen ”Stay at home – protect the NHS” (”Stanna hemma – skydda sjukvården”) och uppmanade befolkningen att hålla sig hemma, med undantag för nödvändiga turer till mataffärer eller apotek och för vård eller motion.
– Då pausade vi egentligen bara planeringen. Men efter en månad stod det ganska klart att det skulle fortsätta, att det inte skulle handla om ett par veckor, säger Klara Sörmark till DN, över telefon från Edinburgh.
Trots ständigt förnyade restriktioner höll paret hoppet uppe, 70 gäster skulle samlas i Dalarna och 200 till festen i Edinburgh. Kanske, tänkte de, kunde det ha blåst över till sommaren.

– Men så blev det förstås inte, säger Klara Sörmark.
För pandemin höll fortsatt sitt grepp om världen. Sveriges inledande begränsning av folksamlingar till maximalt 500 personer skars i slutet av mars ned till 50. Men medan andra par valt att banta sina bröllop hindrades Klara Sörmark och Harry Bennet även av virusets globala utbredning, eftersom gränser stängdes och länderna kom att hantera coronaviruset på olika sätt.
– Halva släkten kommer ju från Skottland. För det första känns det inte schyst att förvänta sig att de skulle åka till Sverige så snart, när allt kändes så osäkert, säger Klara Sörmark och fortsätter:
– Så vi pausade planeringen ett tag, ett par månader. Men så bestämde vi en dag att det inte var någon idé, säger Klara Sörmark.
De övervägde alternativet att skjuta upp bröllopet till i höst, men det trumfades av osäkerheten och rädslan för att tvingas skjuta upp allt ännu en gång.
– Det kändes stressigare än att flytta det ett helt år. Särskilt när man inte visste om det skulle gå ens senare i år. Vi skulle heller

inte vilja dela upp det mer mellan släkterna. Den enda utvägen blev att flytta fram allt.
– Det kändes också som lite av en lättnad faktiskt. Vi hoppas i alla fall, ta i trä, att det kommer att gå nästa år, säger Klara Sörmark.
Skatteverkets statistik tyder på att pandemin fått fler att skjuta på sina bröllop. I början av året skilde sig inte antalet genomförda vigslar nämnvärt från åren innan, men sedan den sena våren syns en tydlig nedgång.
I maj registrerades 2 582 vigslar jämfört med 4 006 förra året. I juni, den senast sammanställda månaden, genomfördes 4 662 vigslar, jämfört med 6 361 förra året. Totalt har antalet vigslar under maj till juni i år minskat med 30 procent, jämfört med samma period 2019.
För Klara Sörmark och Harry Bennet har den tänkta bröllopsdagen passerat.
– Vi åt middag hemma, skålade i prosecco och tänkte på hur det skulle ha varit. Det kändes lite ledsamt då. Men så fick vi en väderrapport från Dalarna och där var det moln och regn då. På så sätt kändes det ändå som att det

var meningen, säger Klara Sörmark.
Bröllopsgästerna har informerats och de snart tre månader som har gått sedan beslutet att ställa in har ägnats åt att leta nya datum nästa år som passar för alla inblandade aktörer. Samtidigt uttrycker de lättnad över hur välvilligt inställda alla varit.
– Det har tagit ett tag att få tag på alla involverade. Det blev svårare när alla florister och andra fick så mycket att planera om, men alla har gått med på att bara flytta sina tjänster ett år fram, så vi har haft tur, säger Klara Sörmark.

Snart ska inbjudningar skickas ut med det nya datumet för bröllopet. Klara Sörmark tror att skuggan av pandemin ändå hade gjort det svårt att samla släkterna i närtid, även om krisen skulle ha blåst över. Flera släktingar befinner sig i riskgrupper och oron finns kvar.
– Vi skulle nog ändå inte gjort det även om restriktionerna hade släppts. Folk skulle fortfarande vara osäkra på att träffa andra människor. Även om reglerna är mer avslappnade i Sverige så är de inte det här i Skottland.

Samtidigt har parets inledande besvikelse dämpats av att bröllopet fått skjutas upp på grund av omständigheter de inte själva har kunnat kontrollera.
– Det känns inte kul förstås, det känns inte roligt. Men det finns värre saker som kan hända och hade vi behövt ställa in av någon annan anledning hade man inte accepterat det lika väl. Men det här viruset – det finns inget vi hade kunnat göra. Det får en att må lite bättre, det är bara att finna sig i det.
Omständigheterna har i stället gett paret mer att se fram emot säger Klara Sörmark. Tolv månaders ytterligare väntan och pandemins fortsatta utbredning har förändrat deras förväntningar.
– Jag tror verkligen att det kommer kännas mer speciellt, när man har gått igenom en sådan här konstig, orolig tid. Det blir mer ödesmättat, som att allt händer av en anledning. Vi vet att vi kommer att få vår dag och att alla kan vara tillsammans den dagen – trots allt som hänt.

Josef Svenberg
josef.svenberg@dn.se

Pandemin tvingade bröllopsbranschen att tvärbromsa

TORSDAG 27 AUGUSTI 2020

Bröllopsbranschen blöder i coronakrisens spår. Cateringföretag och bröllopsfotografer har förlorat hela eller viktiga delar av sina inkomster.

– I två månader var det i princip helt tyst i mejlboxen, säger bröllopsfotografen Tanja Metelitsa Ferm.

Vanligtvis är sommaren högsäsong i den svenska bröllopsbranschen. Klänningar ska passa, mat ska lagas, lokaler bokas och tårtor bakas. För bröllopsfotografen Tanja Metelitsa Ferm brukar det innebära ett fullbokat schema och hektiska dagar. Men i år är allt annorlunda.

– Pandemin har så klart påverkat mig och mina kollegor. Jag har haft 50 procent eller mer inkomstbortfall, säger hon till DN. Många bröllopspar bokar sina fotograferingar långt i förväg, och i början av året såg våren och sommaren ut att bli god, berättar hon. Men när coronavirusets

spridning i Sverige började uppmärksammas dröjde det inte länge innan avbokningarna kom.
– Politikernas besked om begränsningar fick den reaktionen. Många bokade av helt, en del sköt på sina bröllop, andra som var kvar var osäkra.
Dessutom har en del par dragit ned på antal timmar de vill att jag ska vara med, berättar hon.
– Sedan var det nästan helt tyst i mejlboxen i april och maj. Många lade sin planering på is. Paren motiverar det med att det inte är kul att ha bröllop när man inte får kramas eller vara nära varandra, man kan inte slappna av.
När DN träffar Tanja Metelitsa Ferm i slutet av juli har fotoutrustningen i stor utsträckning blivit vilandes i nedpackat format i lägenheten i Hagsätra. Arbetet har bytts mot mammaledighet för fem månader gamla sonen Leo. Egentligen skulle hennes man Kristofer ha varit pappaledig nu, men de fick byta.
Trots de uteblivna inkomsterna är Tanja tacksam att det inte blev värre, som enskild företagare saknar hon stora utgifter för

personal och lokalhyror. Men efter sju år som fotograf vet hon att branschen är konjunkturkänslig.
– Det är en sådan bransch som blir lite mer lidande i kris. Det är lyxigare tjänster, när ekonomin i samhället blir sämre, då håller man hårdare i pengarna, säger hon.
Om en månad är föräldraledigheten över, men hösten har börjat ljusna något. Flera par som tänkt ställa in har i stället planerat mindre bröllop och hört av sig.

○ ○ ○

På tredje våningen i ett hus bland Årsta Partihallar står Stockholm caterings vd Anders Engström, lutad mot en köksbänk.
– Hade du kommit förra året hade jag tagit i hand. Jag är en gammal människa, då gör man så. Jag känner på handslaget och så värderar jag dig efter det. Men så gör man inte längre, säger han och skrattar.
I storköket, byggt för stök och spring, är det nu tyst. Ett fåtal medarbetare har fått gå under pandemin, resterande är

korttidspermitterade – åtminstone augusti ut.
Anders Engström berättar att coronakrisen först började märkas i februari, i enstaka telefonsamtal om avbokningsvillkor. Sedan gick det snabbt. När regeringens restriktioner annonserades dröjde det bara några dagar innan nästan allt var avbokat.
– Jag har drivit bolag sedan före finanskrisen. Grejen är att man inte kan göra någonting, bara titta på. Man försöker styra så gott man kan och blixtsnabbt strypa sina kostnader.

Företaget står vanligtvis på tre inkomstbringande ben: Skolmat, konferenser och event. Under pandemin har de två senare slagits undan, och företaget har tappat uppskattningsvis mellan 65 och 70 procent i omsättning, enligt Anders Engström.
– Det är dåligt. Jag tror att vi har tryckt in ungefär två miljoner av egna pengar för att överbrygga det. Men vi har tur som har skolmaten, annars hade vi inte haft någonting nu.
Han är nöjd med permitteringsstödet men tycker annars att de statliga åtgärderna

varit sena, otydliga och att de har missat målet. Den sänkta arbetsgivaravgiften var för bred, omställningsstödet för trubbigt, tycker han.

– Det gällde ju bara mars och april. Men det var ju först i april företagen hunnit förlora något. Sen kan man fråga sig om staten ska hjälpa – jag är libertarian och klarar mig gärna utan, men inte med så här höga skatter.

Nu har bokningar åter börjat rulla in. Inte sällan handlar det om att par tvingats banta ned gästlistan för att inte tvingas ställa in.

Nu sätter de hoppet till en ljusning från början av september. För de företag som likt Stockholm catering sökt anstånd hos Skatteverket för att betala in skatt senare till följd av pandemin, är hösten avgörande.

Orosmolnen till trots ser både Tanja Metelitsa Ferm och Anders Engström på framtiden med tillförsikt. Det för branschen förlorade bröllopsåret ser ut att kunna följas av ett rekordår, då bröllopen som redan planerats för 2021 får trängas med de som ställts in i år.

Josef Svenberg
josef.svenberg@dn.se